Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Liber prim[us] [-quartus] domini. Justiniani Imperatoris institucionum seu elementorum.

https://hdl.handle.net/1874/461395

Institutiones Justiniani.

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

sua · ut · s · e · ff · i · / B ideo qz in eo casu quo sua futura non est
a ¶ Nuo sua fit · / vz stipula° · ut · ff · de ✓ · ob · l · si re ē mea m
b Stipulan̄ est · s · dari · n est rō · qz q8 suū ē ālius suum
fieri nō p̄i · ut · j · de acē · ff · fic itaqz · ēstitui n dari tn̄ p̄nt stipu
lāti · ut · ff · de ✓ · ob · nemo · i · Re · n · ff · vsufruc · quēadmodū
ca · l · i · ff · ℔ q8 dixi9 c ¶ Si ē alia ēdiōris · ℔ est veruz qñ cer
tum est eos dissensisse
ut · ff · de ✓ · ob · otinu
us · ff · i · alias aūt si pt
ēm ut usqz intellectū
valere vz ēm intelle
ctuz pmissoris · ut · ff
de ✓ · ob · qui ex plibz
et · l · stipulacō ista · ff ·
eū qui nec obstat q8
ēr mior ē p̄stari debe
re · ut · ff · de el · i · apud
iur · ff · scio · qzmior est
q̄ dari vult pmissor ·
ut · j · ē acē · ff · p̄ea · Si
aūt ēvni9 intellectum
valē pt ē ei9 intelle/
ctum valet · ut hodie
daē mihi bonū · r · pro
mittis ñ ē mihi hac bo
nonia in qua sumus i
telligaē valet alias
non · ut · ff · ℔ ✓ · ob · l ·
quotiēs in stipulacō
nib9 et de rebz dubijs
· l · quotiens · ij ·
d Promissuz · fiue di
cā pmittis homicidi
ū facē · fiue dicā pmit
to · r · qz promittis fa
cere homicidiū · ut · ff
de ✓ · ob · gñaliter ·
e ¶ Nō valz · hmōi ē ē
odicōes turpes · im
possibiles p̄sumunē
a iur · ut · ff · de ob · in
stri · l · si filius · ende nō
valz stipl'acō · ut · s · e
· ff · si impossibilis · ēca
q8 tn̄ dic · q aut ipz q8 pmittiē ē ēpe · ut facē homicidiuz
a tūc nō valerz ecia pena apposita · ut · ff · de ✓ · ob · l · gñali
ter · a · l · veluti · a · l · si plagij · ide dico a ñ sub odicōe ēpi
ut ℔ · aut si honestum pmittaē ℔ tn̄ ē pit · ut daē · r · ℔ per
metū vl dolū · a tūc vz pmissio fcā · ℔ excepcōe elidi ēt · ¶
de iuri · stu dolo · i · fi · ñ in casū vbi ipo iur ñ vz promissio fcā
p metū · ut · ff · q metz · cā · l · si mulier · ff · q ñ dos · ēm jo ·
f Cū q8 agē · ℔ in oēctib9 ut ℔ · a · s · de ✓ · ob · ff · ex condi/
cionali · aliud in relictis · ut · ¶ · ℔ caē · tol · ff · finat aliq8 · a · ff
de ma · te · l · si ita sp̄tū fu · i · fi · l · et facē ad hūc · ff · de picu
lo · q · reivē · l · q ñ pēdēte · i · Re so · et ei9 hijs ✓ ℔ promit
g ¶ Qui ℔ ano · idest q stipula · tis ℔ ano vel ℔ mense
h Prēcitis · i · elap · ℔ sec9 est in relictis fauoē vltie vo
luntatis · nā in caput āmi p̄stacio fit · ut · ¶ · qñ di · le · ce · l · i ·
vl distigue aut promittit p ℔ ✓ ba · ℔ ano uē q̄libz ano · a
tē i fi · ām fit solu° · ut ℔ a · ff · de ✓ · ob · q ℔ ano a · l · eū · q ēta
tū · aut ānuz · a tūc i capite ām fit solu° · fiue legatū sit fiue
in ātractu fit promissio ēm jo · et ℔ · ut · ff · de odi · a de · l · si
in ānos · et qñ di · le · ce · nec semel · vñ ✓ sus · Annua si debes
tūc inspicies caput āmi Anno si debes i fine tenebris āmi ℔
℔ dixi · s · ℔ ✓ · ob · i pn · Sz q8 sivsqz ad forzre pmiserit vl z
q stati i cepto foro possit agi · ut · ff · ad trebel · l · q filium ·

rez suā futurā in eo casu q̄
sua fit vtiliter stipulatus ē
¶ Si ℔ alia re stipulator
senserit · de alia promissor
pinde nulla contrabiē ob
ligacio · at si ad interroga
tum responsum non essz ve
luti si hominem stichum a
te stipulatus quis fuerit ·
tu de panphilo senseris · qz
stichum vcari credideris
Quod ex turpi causa p
missum est veluti si quis to
micidium vel sacrilegium
se facturum pmittit · ñ valz
stipulacio ¶ Cuz q8 sub a
liqua odicione stipulatus
fuerit · lz an condicionez ℔
cesserit postea exñte con
dicione heres ei9 agere p
test · idem z a pmissoris pte
est Qui ℔ anno · ℔ mense
dari stipulan̄ est nisi om
nibus ptibus pteritis āni

vel menſ · non recte petit ·
Si fundū dari stipule
ris · vel hominez · non potis
otinuo agere · nisi tn̄ spaci
uz p̄tierit quo ēdito fieri
possit ·
D Ko eo q promit
tit solent alij obli
gari · qui fideiuſ
sorez appellātur · q8 homi
nes accipe solent dū curāt
vt diligētiō fibi cautū fit ·
In omibus aūt obliga
tōnibus assumi pnt · id ē fi
ue re · fiue ✓ ℔ · fiue fēis · fiue
consensu oēcte fuerint ·
At nec illud quid inter
est · vtz ciuilis · an natura
lis fit obligacō · cui adicia
tur fidiussor · adeo quidem
vt p seruo q8 obligetur ·
fiue extraneo fit qui fideiuſ
sorem a seruo accipiat · si
ue ipse dñs fit in id q8 fibi

· g · habēo · dū possit · cū omodo pmissoris · ut · ff · ℔ ✓ · f · l ·
i ¶ Si fun nepos p̄culo · nec tn̄ minū expectaē · lz ℔ ē
poliz soluē · ut · ff · de ✓ · ob · otinuo · g · illud Ī si q i otinet ·
potest nō tn̄ ideo stati exigrē · ut · ff · de sol · q dicī9 q8dā g
tps medū exigim9 · s · r · diez · ēm q̄ ℔ ā · ut · ff · de osti · pec ·
· l · pmissor · vel dic arbitō iudicis cū · l · nō fit determiatū · vt
ff · de iur · ēli · l · ij · i fi · qui iudex statuet tps
q8dā nec minuz nec
modicuz · ut · ff · de sol ·
· l · tatū · a rem ra · ha ·
· l · q em · g · i · et j · ℔ of
fi · iud · i · Re · Ī nun
quid idem in ānti tati
bus q8 in speciebus
hic ℔ Re · ñ immo tē/
pe tanto quātum iu
dicat is daē expectaē
ut · ff · de iud · l · si debi
tor i · fcz ātuor menſū
vt · C · de vsuf · rei iu
di · l · ij · ēm quoſsam
vel veruz dic vt nō ·
s · de ✓ · ob · g · oīs in
glo · ibi stati zc ·
k De fideiussoribꝰ.
Ko eo pmit/
tit · fcz princi/
palē p stipu
lacōz · et idē ñ quocū
qz alio mō quis obli/
gē · ut j · e · g · i · et · ff · e
· l · i · ñ quid accesso
rie obligacōi accede
re fideiussor pt · Re ·
fic · ff · e · grece · g · fi · et
de pig · acē · ñ rē · g · i ·
l Hominēs id est fi/
deiussores
m ¶ Solēt · s · editores
n Cautum · et ē cau
tum fine dubio · ut j ·
de ēplicat · g · fi ·
o ¶ In oibus · i · oñi
Sz oē · C · ℔ fideiuſ · do · de · l · i · So · illud spāle ē · Jē i pnt ℔
q futuris negociis pt accedē fideiussor · ut · ff · de iudicijs · l ·
nō quēadmodum j · e · g · fideiussor
p Consensu fiue eē ex maleficio vel q̄si · ut · ff · e · l · grece · g ·
q ¶ Nec idest non. si ex delicto
r Ciuilis · s · tn̄ ut pro eo q̄ fuit ofensus spe future nume/
racionis · ut j · t · pro · hz tn̄ eāē excepcōz quā re9 · ut · C · de
ñ mu · pec · l · pnl · i · fi · a · l · tā mādatori · a fic nō ciuili tn̄ obli
gacōi accedē fideiussorē · ut ℔ et dcā · l · ℔ · a · ff · e · l · fideiuſ/
sor · g · ij · s ¶ Naēal · s · ut · p suo · ut subiciat a · ff · e · l · fideiussor
· g · fideiussor acepi · ātū g ad datōz fideiussoris nō ieest · ℔
quo ad alia multa interest · s · inē ciuilē et naēalem obligaci
onē · ut · ff · de osti · pec · l · i · g · debitum · et · l · q · fi macit9 · g · fi
q8 aē t Cui · s · obligacōi u ¶ Adeo · idest in tantum ·
p Pro suo · qui9 de iur naēali teneē tn̄ · ñ ciuili · ut · ff ·
de odi mō · ñ id q8 et · s · de libēmis · g · i · et · s · de iuri · sti · g ·
Jtē iur iē · et huic naēali accedit ℔ fideiussor
p ¶ Ipse suo · fideiubere ñ pt · ut · ff · e · suo nscio et · l · se ·
z Obligetur fideiussor qui pro eo intercedit
a ¶ Dñs · ñ idē ecōtra · ut dñs suū possit fideiussorem dare
et est rō · qz talis fideiussor obligādo se suo p oñs dño ·

ſpē obligacionū dūmodo ñ fit oē legē · ut · ff · e · l · cum lex
Sz oē · C · ℔ fideiuſ · do · de · l · i · So · illud spāle ē · Jē i pnt ℔
q futuris negociis pt accedē fideiussor · ut · ff · de iudicijs · l ·
nō quēadmodum j · e · g · fideiussor
p Consensu fiue eē ex maleficio vel q̄si · ut · ff · e · l · grece · g ·
q ¶ Nec idest non. si ex delicto
r Ciuilis · s · tn̄ ut pro eo q̄ fuit ofensus spe future nume/
racionis · ut j · t · pro · hz tn̄ eāē excepcōz quā re9 · ut · C · de
ñ mu · pec · l · pnl · i · fi · a · l · tā mādatori · a fic nō ciuili tn̄ obli
gacōi accedē fideiussorē · ut ℔ et dcā · l · ℔ · a · ff · e · l · fideiuſ/
sor · g · ij · s ¶ Naēal · s · ut · p suo · ut subiciat a · ff · e · l · fideiussor
· g · fideiussor acepi · ātū g ad datōz fideiussoris nō ieest · ℔
quo ad alia multa interest · s · inē ciuilē et naēalem obligaci
onē · ut · ff · de osti · pec · l · i · g · debitum · et · l · q · fi macit9 · g · fi
q8 aē t Cui · s · obligacōi u ¶ Adeo · idest in tantum ·
p Pro suo · qui9 de iur naēali teneē tn̄ · ñ ciuili · ut · ff ·
de odi mō · ñ id q8 et · s · de libēmis · g · i · et · s · de iuri · sti · g ·
Jtē iur iē · et huic naēali accedit ℔ fideiussor
p ¶ Ipse suo · fideiubere ñ pt · ut · ff · e · suo nscio et · l · se ·
z Obligetur fideiussor qui pro eo intercedit
a ¶ Dñs · ñ idē ecōtra · ut dñs suū possit fideiussorem dare
et est rō · qz talis fideiussor obligādo se suo p oñs dño ·

obligatur · Jtē p eodē sez dño obligatur q8 esse non pt ·
vt idem p eodē et apud eunꝭ possit obligari · vt · ff · e · si q̄s
p eo · g · i · et · l · neracius · et · ff · ad vell · tutor ·
b Relinq̄t · fiue hoc dēm fit fiue nō · et idē in oi obli · ex cō
tractu vel q̄i in ipo reo pncipali · ut ℔ et · ff · ℔ acē · et ob · l ·
ex oēctibz · Sed q̄d si ad penā furti obligan̄ ℔ ē i alia acē ·
vel obli · q non tran
sit ad heredes · Re · nō
puto teneri ex ℔ casu
heredē q̄i naturā mu
tet ℔ casu stipl̄o · vt
ar · ff · si q8 cauē · l · si
eū · g · q iniuriaz · a · j ·
de acē · g · fuerat aē · a
facē · ad hūc · g · ff · e · l ·
iij · g · fi ·
c ¶ Fideiussor · pcedē
puta fideiubeo in id
q8 fibi credes vl cre
didisti vel credis · nā
hijs tribz tpibus pt
accipi · ut ℔ et · ff · de
vsufruc · e · re · q vsu ·
cō · l · qñ · g · fi ·
d Si plures · tenē
tur idē i pluribz man
dātibz vel iubētibz ·
ut · ff · q iussu · l · fi · g ·
fi · ℔ vi8 iure nouo ·
q p pte sua tn̄ q̄li /
bz tenaē ipo iut · ut
iā nō fit nēcria eplā
de qua subiciē ℔ · nisi
expsse in solidum p
mittaē · a fic vi8 cor
tigi q8 hic 8z · vt in
aut · de duo re · g · i ·
col · vij · vel veri9 · ut
puto dēa aut · loquiē
in pluribz reis ℔ 8di
i quibz ecia iut vetei
videtur fuisse cautū
vt p ptibz teneanē
vt · ff · de duobz reis
· l · reos · at sec9 fit i fi
deiussoribz q̄z q̄
libz teneē in solidū ·
et ipe reus p quo in
tercedit · et ita habebit locū epistola hodie vt olim ·
e ¶ Ex epistola · sed vbi est hec eplā · Re · nō hēm9 ea sēptā
multotiēs tn̄ de ea mencōz facit lex · vt ℔ a · C · ℔ osti · pec ·
· l · fi · et · ff · e · l · mtee fideiussores · et · l · se ·
f Partes · ℔ tn̄ eplā fallit m · v · casibz · vt i fideiussoribus
tutoz · qz nō imploz āt bñficiū · lz tutores iplorēt · ut · ff ·
rē pu · fal · fo · l · fi · et · ff · de tu · et ra · di · l · i · g · nūc tractemus ·
Jtē fallit i fideiussore fideiussoris · vt · ff · e · fi plēs · g · fi · Jtē
fallit qñ certi fideiussores soluēdo ñ fūt tpe litē · oē · ut j · sub
icit stati · Jtē fallit qñ eussō sume fūt fideiussores · ℔ q̄ eo
dē debitore · ut · ff · e · si a ticio · Jtē et qñ inficiaē · ut · ff · e · si
dubitet · g · ita · Sz nūq̄d ℔ exceptio eplē ē pēptoria i dila
toia vi8 pēptoria · qz p̄lus puīt id in q̄ oponiē · Item et
ecōtra vi8 dilatoria qz aī litē · oē · opom dz · ut ℔ gre vi
deē dilatoia · vt · C · de p hac · l · excepc · Sz dico eā q̄i anōz
lā · cū nec pēptoriā p̄lus imitet q̄ vl̄z ad tniaz opoiē · nec
dilatoias · q tn̄ differūt · ut · s · de excep · g · ℔ ex · et · C · sen
rescim · nō pos · l · pēptoias · Sz q̄d si soluit nūq̄d repetit q̄i

naturaliter debeē ¶ Fide
iussor non tantum ipse ob
ligatur · sed etiam heredē
relinquit obligatū · Fi
deiussor q pcedē obligacō
nem et seq pt · ¶ Si plēs
fint fideiussores quotquot
erūt numero finguli in so
lidū tenenē · Itaqz libe
rum est creditori a quo ve
lit solidū petere · lz ex epla
diui adriani opellitur cre
ditor a fingulis qui modo
soluendo sunt · litis otestate
tpe ptes petere · Ideoqz
si quis ex fideiussoribus eo
tpe soluendo non fit ℔ cete
ros onerat · sed si ab vno si
deiussore creditor totum
osecutus fuerit · huius soli
us ℔ trimentum erit · si is p
quo fideiussit soluendo nō
fit et sibi imputare dz cuz
potuerit iuuari ex epla di
ui adriani · q ℔ fiderare ut
p parte in se detur actio ·
¶ Fideiussores ita obliga

ri non pnt vt plus debeāt
dare q̄ dz is p quo obligā
tur · Nam eoz obligacio
accessio est pncipalis obli
gacionis · nec plus ēm ac
cessione esse potest q̄ ēm pn̄
cipali re · atsi ex diuerso ut
minus debeant obligari
pnt · Itaqz si reus · x · aureo
os pmiserit fideiussor i qñ
qz recte obligatur · contra
vero obligari non potest ·
Jtez si ille pur ēpmiserit fi
deiussor sub odcōe pmit
tere pt · otra vero non pt ·
Non solū aūt in quātitate
sz ecia in tpe minꝭ aut plꝭ
intelligitur · plus est ēm sta
tim aliquid dare · minus
est post tpus dare · ¶ Si
quid aūt fideiussor p reo
soluerit eius recupandi cā
hz cum eo mādati iudiciū
Grece fideiussor plerūqz
ita accipitur

Sz q si dixerit · p eo

fit fauorabilis excepcō · vi8 qz fic · ut i velle · ut · ff · ℔ odi
ide · l · q̄ excep · et · ff · e · l · otēdat · Sz oēdico qz nō iuvio q̄
fit sic fauorabil · et qz suū recepit · vt · ff · de od · mō · l · tpe
g ¶ Onerat · ar · oē · ff · ad · l · ro · de · iac · l · ij · g · fi q8 ticio
h Si is · s · reus i ¶ Diui adriani · fa · ff · e · l · ut fideiussor
k ¶ Fideiussores obligaē · ℔ nūq̄d i idē m in q̄ reus tene/
tur saltē remanet ob
ligatus qñ i plus fi/
deiussit · quidā dicūt
q̄ sic p quibz est ℔
gñale · vtile p inutile
nō viciaē · vt · ff · e · si
a reo · g · i · et · C · ℔ do
na · si q8 sat · g · ℔ in hiſ
oibz · nos otra · sez q̄
in michiū tencantur
et est p nob · ut · ff · e
grece · g · illud ·
l Nec plus · contra
hāc regl̄az est · ñ · de
rez · di · g · fi tn̄ alienā
Jtē · ff · de otrahen
ēp · i empt · i pn̄ · Jtē
· ff · de sol · qui res · g ·
michi · p · et · g · qui sti
pulatur · et · g · michi
rome · ℔ hijs omibus
da gñalē solucōz · ut
sic exponal hanc lite
ram non plus esse pt ·
in accessione zē · id ē
in accessoria obliga
cōe · ēm jo · Jtē otra
· ff · de iud · nō quēad
modū · Do · ibi non ē
plꝭ · qz licz fideiu ·
beat aūreū nō tamē
plꝭ teneē · Jtē oē · ℔
c · ac ne · ℔ ibi ñ ē plus
eo modo quo 8z plꝭ
8z ēm plus quatuor
modis quozz nullus
est ibi j · de acē · g · plꝭ
aūt · Cōtra · i · si reus
quicz pmisit · fideiuſ
sor decem ·
m ¶ Contra · si reus
sub odcōne pmittat
fideiussor pure · n Plus dare · facē · ad ℔ · ff · de ✓ · sig · is
cui · g · fi · et · j · de acē · g · plus autē · et · ff · ℔ sol · l · solidū · et · ff
so · ma · si constante · g · quotiens ·
o ¶ Si q̄d aūt · soluerit · fiue p iudicē fiue nō · ut · ff · mā · idē ·
· g · fideiussores · ℔ fallit in casibz q̄tuor et aīq̄ soluit agit
man · ut si ℔ dēm fit ut ad tps teneatur · Jtē si fuerit odem
nat9 · Jtē si cepit bona sua dissipare reus · Jtē si diu stetit fi
deiussor i obligacō e · ut · C · man · si p ea · et · ff · man · l · lucius
aī nō agit aīq̄ soluat · ℔ soluē dz · ut · ff · de odi · inde · l · in de
bitā · Sz ēc in casibz nullus agit · ut si p multo · aut donādi
animo · aut i rem suā fideiussit · vt · ff · mādati · si remunerādi
· g · fi passus · et · l · si pnte · Jtē si ℔ actū fit ut nō agā · ut · ff · mā ·
si remunerādi · marcellus · Item si mādatū nō fit obliga
toziū · ut j · man · g · illud · Jtē et si fideiussor nō opposuit ex
cepē · quā debuit opponere · ut · ff · man · si fideiussor ·
p Mandati · s · actōe · mādatū vel eē eo pnte fideiussiz
q ¶ Judiciū · si imēcessit · ut · ff · mā · q̄ fide · et · l · ex mādato ·
r Grece · faē · ff · e · grece · i · ℔ ñ · a · j · qui · mo · tol · ob · g · sed

L. fol.
3

RARIORA

Cm

Cm

Cm

Incun XVe Eeuw
Utrecht c. 1471
L fol 3

Jus positivum et Interpretes
Folio nº. 3.

464. **Justinianus** Imperator, Institutiones. Bazel, Mich. Wenssler 31 Mei 1476. 2º. L. 2º. 31

Typen 1, 2. — Drukkersmerk a. — H* 9500. — BMC III p. 723. — Pr. 7479.

Op bl. 1a: „Liber monasterii s. pauli In traiecto inferiori, procurante fratre Johanne hattem". Op bl. 2a: „Liber monasterii sancti pauli in traiecto inferiori. (Een Johannes Lambertssoen van Hattem komt in 1473 voor als priester van „heeren Florenshuys bynnen Deventer" in eene oorkonde van 't S. Margarietenklooster te Amsterdam). — In zeer fraaien oorspr., herstelden led. stempelband met sloten en met titel onder hoorn. — Samengeb. met nr. 559. — In den catalogus van 1835.

559. **Obertus** de Horto (Orto), Consuetudines feudorum. [Het 1e boek door Gerardus Cacapistus]. [Straatsburg, Hei. Eggestein] z. j. 2º. L. 2º. 32

Typen 2, 5. — BMC I p. 74. — C II 4447. — Pr. 274.

Samengeb. met nr. 464. — In den catalogus van 1670.

Liber mōsterij s. pauli In tiecto inferiori. procurante
t. Johānē hattem..

R. Primi libri.

De iusticia et iure. Folio Secundo
De Jure naturali gencium et ciuili. Tercio.
De iure psonarum. v De ingenuis. v.
De libertinis. vj.
Qui et ex quibz causis manumittere ñ pnt. vj
De lege fusia canina tollenda. vij
De his qui sui vel alieni iuris sunt. viij
De patria pstate. viij De iustis nupcijs. ix
De adopcionibus Decimo
Quibz mõis ius patrie potestatis soluitur. xij
De tutelis. Qui tes. tutores dare pnt. xiiij
De legittima agnatorum tutela. xiiij
De capitis diminucione. xv
De legittima prõnorum tutela. xvi
De legittima parentum tutela. xvj
De fiduciaria tutela. xvj
De attiliano tutore vel de eo qui ex iulia et ticio dabatur lege. xvj
De auctoritate tutorum. xvij
Quibus modis tutela finiatur. xviij
De curatoribus. xviij
De satisdacione tutorum vel curatorum. xix
De excusacionibus tutorum vel curatorz. xix
De suspectis tutoribz. xxj

R. Secundi libri.

De rerz diuisiõe. xxij
De rebus corporalibus et incorporalibus. xxvij
De Seruitutibus. xxviij
De vsufructu. xxviij. De vsu ⁊ hãitacione. xxix
De vsucap. et long. temp. prescrip. xxx
De donacionibus. xxxj
Quibus alienare licet vel non. xxxij
Per quas psonas nobis ius acquiritur. xxxiij
De tes. ordi. xxxv De tes. militari. xxxvj
Quibus nõ est pmissum facere testamẽtũ. xxxvij
De exhereditacione libertorum. xxxviij
De heredibus instituendis. xxxix
De vulgari substitucione. xlj
De pupillari sustitucione. xlj
Quibus modis testamentũ ĩmfir. xlij
De mofficioso tes. xliij. De he. q̃li. ⁊ dr̃a. xliiij
De legatis. xlv De adẽpcõe legatorũ. l.
De lege falcidia. l De fideicõmissarijs. li.
De singulis rebus per fideicõ. relictis liij
De codicillis. liij

R. Tercij libri.

De heditatibus q̃ ab intestato deferunt. liiij
De legittima agnatorum successione. lvij
De senatus consulto terculiano. lviij
De senatus consul. orficiano. lix
De successione cognatorum. lx
De gradibus cognacionum. lx
De seruili ognacõe. lx. De suc. libertorz. lxj.
De assignacione libertorum lxii.
De eo cui lib̃tatis cã bona addiciuntur. lxiiij
De bonorz pos. lxij De acq̃sicõe p arro. lxiiij
De successione libertorũ q̃ fiebant p bonorz ven dicõs et ex sona. osul. claudiano. lxv.
De obligacionibus. lxv
Quibus modis re contrahitur obligacio. lxv.
De verborum obligacione. lxvij
De duobz reis stipulãdi et promittendi lxviij.
De Stipulacione seruorum. lxviij
De diuisione stipulacionum. lxviij
De inutilibus stipulacionibus. lxix
De fideiussoribz. lxxij. De ĩr̃arũ obliga. lxxiij
De obligacione ex consensu. lxxiij
De empcione et vendicione. lxxiij
De locacione et conductione. lxxv.
De societate. lxxvi. De mandatis. lxxvi.
De obliga. q̃ quasi ex cõtractu nascunt lxxviii
Per quas ps onas nobis obligacõ acq̃rit. lxxix
Quibus modis tollit obligacio. lxxix

R. Quarti libri.

De obli. q̃ ex delic. vel quasi delic. nascũtur. lxxx
Quid sit furtum. lxxx
De vi bonorum raptorum. lxxxii
De lege acquilia lxxxiii De iniurijs. lxxxiiij
De obligacionibz q̃ ex q̃si delicto nascũtur. lxxxv
De actionibus lxxxvj
Quod cũ eo qui in aliena potestate ẽ negocium gestum esse dicitur. xcvi
De noxalibus actionibus. xcvii
Si quadrupes pauperiẽ fecisse dicatur. xcviij.
De his per quos agere possumus. xcviii
De satisdacionibus. xcviii
De perpetuis et tpalibus actionibus et que heredibus et contra heredes transeunt. xcix
De excepcionibz. c. De replicacionibus. cj
De interdictis. cj
De pena temere litigancium ciij
De officio iudicis. De publicis iudicijs ciiij

N noīe dñi nr̄i hiesu x̄. Ex B nota q̄ x̄anus fuit. alīs ñ posset impare id est impij iurisdictōz exercē. vt in auē. iusiuē. qd pstat̄ in pñ. ibi. et dicator eccie. colī. ij. vbi dr q̄ q̄libz administrator dz iurare se esse dicatorē sctē catholice eccie sic ⁊ alī fac̄. i. filiūmō vt. C. de of. p̄. pre. aff. l. in noīe dñi. ⁊ in auē. de armis in pñ. col. vj. ex B sequit̄ bonū iniciū. melius mediū. ⁊ optim9 finis vt in auē. quō. opor. in principio colī. i.

b Impator cesar. a cesare augusto q̄ regnabat tpe natiuitatis x̄pi. Vnde illud. exijt edictum a cesare Augusto. vt describerē vniuersus orbis. i. vt quilibet extimaret bō sua et exinde quilibet impator dcs est cesar uel cesar qr fuit cesus de ventre matris sue.

c Flau9. qr tūs er at colōris. nam rubens.

d Justinian9. qr fuit filius iustini. vt. j. de donac. §. est et aliud ⁊ j. q̄b9 ñ ē p. fa. te. §. penī. B in dec̄. di. xvj. c. habeo libez. dr q̄ fuit filius ostantini. B forte ibi loquit̄ de alio iustiano q̄ B. vel dr q̄ fuit filius ostantini. qr successit ei in regno. vel dr a iustitia quam sp coluit. et subditis iniunxit colendam. vt. C. de sum. tri. et fi. ca. l. i.

e Alamanic9. B noīa ⁊ oīa seq̄ncia noīa fūt ab euētu sibi īposita vt puta qr vicit affricos ⁊ sic d alijs vt i auē d hr. ⁊ falc.

f Ac g̃manic9 B fūt noīa puīciaz q̄s deuicit i pñ. col. i.

g Pius. a pio antonio vt i auē. vt libtī. de ce. col. vj. §. si q̄s at̄. alīs est. §. facimus

h Victor. in fugādo hostes

i Ac felix. a virtute ai. l̄ felix. i. pspera qr oīa sibi ad votum

k Inclit9. a gestis magnificis. accur. floren

l Triumphator. post victoriam

m Sp augustus. qr h9 dz esse ꝓpositi q̄lis

B ñ sp faciat vt in diffinicōe mōmonij. vt. j. de pa. p o. in pñ. B inter d diuidat̄. vt C. de repu. l. osensu. sic et in diffinicōe iusticie. vt. j. de iusticia et iure. in pñ. ēm jo.

n Cupide. scilicet mittit suam graciam et hunc librum

o Deu elemētoz. more recte scribenciū p̄mittit phē. m q̄ reddit lectorē attētū docilē et benuolū. attētū. cū dic̄ sūmis vigilijs. nā p B q̄ ipe vigilauit r̄ddit nos attētos vt vigilare deam9. nā ius ciuile vigilātib9 scriptū ē. vt. ff. que i frau. cre. l. pupill9 i fi. ⁊ ibi sūma p̄uidēcia vt. j. pr. docilē cū dic̄. et cū sacrissi. ost. antea. o. ⁊ c̄. vt. j. e. oēs docilē em fac̄ q̄ sūmaz rei breuit ōplēndit. nā p B q̄ ipe abbreuiauit potert āmodo facili ꝛ docere. benuolū. i. bo nevolūtatis ad discend. vbi dic̄. et q̄ in ōribz ec̄ tpib9 et i. sūma itaq̄ ope vt. j. e. §. cūq̄. et. §. sūma icaq̄. et c̄.

Apatoriaz maiestate. id est iestate. vt C. d leg. et o. l. dig. sicis est loqndi ornat9. j. q̄. mo. ius pa. po. soluit̄. §. filij. i ipatoriā celsitudiez. et nō q̄ ātiphorizat rndendo ad tacitā q̄toz hac. scz q̄re ipator ñ fac̄ q̄ suū ē scz armis intēdē. c̄ milites magis arma scire q̄ iura optet vt. C. de iur deli. l. sāctim9. ad qd rndz ipatoriam. accur.

N nomine dñi nr̄i ihu xp̄i Impr cesar flau9 iustinianus. alamanic. franc. germanicus. actic9. guandalicus. africus. pius. felix. inclit9 victor ac triūphator sp august9 cupide legum iuuentuti. Incipit liber prim9 domini. Justiniani Imperatoris institucionum seu elementorum.

q Decoratā. q̄rit̄ q̄re qd erat armoz attribuūt legib9 ⁊ econē. R ñ. vt oñderet altez alīs auxilio sp egē. vt C. de no. co. dir. in pñ. vel dic ꝓpe pomt. nā arma fūt ad decorē leges fūt ad armandū ñ dr. militāt nāq̄ dc̄ vt C. d aduoc. diuer. iu. l. aduocati. l̄ iō sic posuit vt euitē malī son9 verboz scz cathēphaton. id est turpis son9

r Oportet. id est oportunum est.

s Armatā. scz ad hāc vtilitatē q̄ seq̄tur act

t Et belloz. ⁊ sic q̄ ad vsum armorum.

u Et pacis. sic quo ad vsum legum.

x Gubernari. altez cum legibus scz tpus pacis. alterum armis scz tpe belli.

y Et princeps. scz imperator accur.

z In hostilib9. q̄ fūt hostes dr. ff. de cap. et postil. re. l. hostes

a Per lītimos ēmites. i. leges q̄ fūt via g̃dienti. sic tramites eundi. ēm jo. bñ dico calumniantes puniri p leges. nam in criminibus siue ordi. siue ex̄ordinem ad sīlitudinē supplicij punitur calūniator. vt. C. d accu. l. fi. et. ff. ad turpil. l. i. et in priuatis et in ex̄ordinarijs criminibus oēs calumniosi p q̄litate admissi plectunt̄. Itez in ciuilib9 punit̄ mō pecuniria pena. mō sacro calūnie. mō nota infamie. vt. j. d pe. teli. p tōtū. et. j. de acē. §. sicq̄s agēs. et. C. d plus. pe. l. vnica et de iud. ꝓperand. §. et sicq̄dez vbi punit̄ otūax in expens l̄ dic q̄ vij. g̃na penaz vocat lītimos ēmites. vt. ff. de penis l. vj. in fi. et l. vij. et viij. l̄ dic q̄ mg̃ratus vocat tramites. per q̄s iura reddunt̄. nā pazz valent iura in ciuitate ñ essent q̄ execucioni mandarēt. vt ff. de ori. iur̄. l. ij. §. p9 originez qui ec̄ puniunt in criminalibus puniunt in ciuilib9 ⁊ expēs̄ et in viatico. vt. ff. de iud. eū q̄z. q̄ vltia verior est. accur.

b Calūniancuz. calūniator est q̄ falsa crimia scient̄ intendit. vt ff. ad turpil. l. i. in pñ. et fa. ad B. ff. de his q̄ no. in fa. athletas. §. calūniator. q̄d at̄ fit p̄uaricator ⁊ terguūsator dr in predēcis legib9

c Religiosissim9. nō quē fūt sacre. vt C. de leg. et o. l. leges. Itē nō B q̄tuor ꝓporcionalia scz arma. vsus armoz victoria triūphus. Itē leges. vsus legū. calūnie pulsio et

d Nuoz vtrāq̄. si ista dnt esse in pñcipe tu iur̄ religio iustiniane quid fecisti. R. q̄z vtramq̄ accur.

e Summis. i. cū sūmo labore

f Vigilijs. q̄ ad leges. nā ius ciuile vigilantib9 et ñ dormiētib9 scriptū est. vt. ff. q̄ in frau. cre. pupill9 in fi. et ff. de pec. l. in sūma

g Prouidēcia scz q̄ ad arma. et no. tres hois status memoria p̄teritoz. scia pñciū. prouidencia futurorum.

h Annuente deo. deo gras refert cuius triumphum meruit obtinē. vt C. de of. p̄. pre. affri. l. i. in pñ.

i Et bellicos. qd diuncti dixerat. dd° vtramq̄ viam. et c̄. nunc diuidit dd° primo quali se habuit circa arma. accur.

k Barbarice. barbari l̄ q̄ ex rōnū ipiū l̄ ⁊ maxie hostes

l Deducte. de nouo. Accursius.

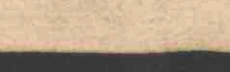

b Affrica · q̃ erat a wandalis p c · v · ãnos occupata · lzet
roma ab ip̃is wandalis erat capta et ornam̃ta impialia ex
inde ĩ affrica z ĕnslata · vt C · 8 of · p̃fec · p̃ · affri · l · i · ĕca pn̄
c Tam affrica · sub qua multe prouincie continentur ·
d Prouicie · sic ostrue tã affrica q̃ alie inmũabiles ꝓuicie
e Itez addite · id est adiuncte diciom rõne · i · iurd ictiom
nõ oq̃ impio p9 tanta
f Protestanẽ · nr̃is
uictoriis a cel · nu · p̃s
naz iste ꝓuincie prius
fuerẽt de rõno impio ·
post desierũt et post
centũ · v · ãnos redierẽt
vt h̃ qñ dicit iterum ·
et post tãta tpm spa=
cia · nc̃ · vt · C · de off ·
prefec · p̃ · affri · l · i ·
g Oẽs verovsq̃ hue
dixit quale bellicam
curam habuit · nunc
qualiter legalem ·
h Promulgatis · s ·
a nobis et dic · et de
nouo Et promulgare
est equitatem rudem
et nature occultam iu
ris laqueis innodare
m oponendo secus in
promulgãdo · oponẽ
autez est difficile pro
mulgata in ordinem
opendiose redigere ·
i Vt opositis · sez ab
alijs q̃s reformam9 im
meli9 · l dico positis a
nob · q · di · opilatis a
nobq̃ fil positis a no
bis q̃les fũt leges · ff
et · C · et alioz impatoz · suas em̃ et ꝓmulgauit a oposuit
k Confusas · sez m tribus codicibus positas · greg · theo
dosiano · et hermo · vt C · de no · C · ofir · l · i · m pn̄ · accur ·
l Consonanciam · sez m vnum codicem quem non hẽmus ·
h̃ ex eo factus est iste quem habemus · Accur ·
m Tunc · sic tpibus reuelati ad fũmaz iuris em̃dacionem
ꝓperamus · vt C · de ve · iur̃ · enu · circa pn̄ ·
n Tunc nr̃am extendimus · i · statim post oposicionem il=
lius codicis fecimus digesta · accur · floren ·
o Curã · vt nulla ꝑ rietas possit repiri · nulla ſruacua fili
tudo · ut C · de ve · iur̃ enu · ĕca pn̄ ·
p Volumia · nã erãt decies cẽtena milia · libroz a alie mul
te leges · vt C · de ve · iur̃ · l · ij · ſ · h̃ cũ oia · a im plx · ff · ſ · a ãna
q Et op9 despatũ · s · a ostãtino · naz a ostantinus voluit h̃
facẽ h̃ ñ potuit · perit em̃ oim legũ ĕmitẽ q̃ ab vrbe ro=
r Profund re/ odita a romuleis dñdit tpibus ita esse
ofusũ vt in infinitũ extendaẽ et nullius humane nature ca
pacitate ocluderetur · C · de ve · iur̃ enuc · l · i · in pn̄ ·
s Celesti · a h̃ totũ feci9 a · s · bellozꝝ viã celesti fauore adim
s Adimpleuim9 · p9 digesta a p9 p̃mã oposicõz · C · q̃z ñ hẽmus tñ añ oposicõz · C · q̃z hẽmus · vnde q̃ h̃ 8z
qñz per codicez corrigiẽ vt facit de ãno vtili q̃ obtinet v̄m
hunc libz · eĕ in rest · mi · et maioz · vt j · de act · ſ · rursus · se
cus est per codicem in dictis restõib9 vt in C · 8 tẽp · res · l ·
fi · Itẽ in sc̃a e9 oposicõe facit mencõz instõnum · iam opo
sitaz vt C · de em · iusti co · et sc̃a e9 edicõe · l · fi ·
t Cunq̃ h̃ · sez volumina digestoz et codicis ·
u Propicio · i · coadiuuãte 8o v Peractũ est · i · opletuz
x Tribuniano · h̃ h̃ nomen et seq̃ncia fũt d̃ti casusa eĕ dco

tes sub iuga nr̃a deducte
ognoscunt z taz affrica q̃
alie innũose prouincie p9
tanta tpm spacia nr̃is vic
toriis a celesti numine pre
stitis itez diciom romane
nr̃oq̃ addite impio ꝓtes=
tanẽ Oẽs vo ꝓli legib9
tam a nobis promulgatis
q̃ opositis regũtur · Et
cuz sacratissimas ostõnes
anteaofusas in luculentaz
ereximus osonanciaz tunc
nostraz extendimus curã
ad immensa prudencie ve
teris volumina a opus eĕ
desperatũ quasi p mediuz
profundum euntes celesti
fauore iam adimpleuim9
Cũq̃ h̃ deo ꝓpicio per

actum est tribuniano viro
magnifico mgr̃o exq̃stori
sacri nr̃i palacij · necñ theo
philo a zrotheo viris illu
stribus añcessoribus nr̃is
quoz oim solerciam a le=
gum sciam · et circa nr̃as
iussiones fidem ĩã ex mul=
tis reruz argum̃tis acce=
pimus ouocatis his man
dauim9 specialr vt ip̃i nr̃a
auctate nostrisq̃ suasioni
bus instões oponerent vt
liceat vobis prima legum
cunabla ñ ab antiq̃s fabu
lis discere sed ab impiali
splendore appetẽ · et tam
aures q̃ animi vestri nihil
inutile · nihilq̃ perperam
positum · sed quod in ip̃is

ouocatis a ostruunẽ cũ illo verbo inferius mandauimus
p Exq̃stori · pro suo simplici pomẽ sez q̃store s̃ñoq̃ trib9
modis 8z q̃stor · p̃mo ille q̃ q̃rebat pecuias ĕbutoꝝ p m8m
a ꝑuabat · sc̃o ille q̃ p̃erat capitalib9 cauẽ · tercio q̃ stabat
vt legeret libros p̃cipales q̃ candidat9 p̃cipis dicebaẽ
et ita h̃ tercio mõ accipio h̃ · vt · ff · de offi · q̃storis · l · i · ĩ fi ·
et de orig · iur̃ · l · ij · ſ ·
deinde cum erarium ·
vel dic v̄m jo · q̃ iaz fu
it in illo offõ · h̃ nunc
non est · inde exq̃stor ·
· i · ex q̃stura z positus
vel dicas tercio esse
nomen dignitatis · vt
osul · vt · C · de aduoc ·
diuer · iu · l · peticio · et
ibi egredientem
z Necñ · nõ due nega
ciones faciũt vnam af
firmacõz · vt h̃ · vt · ff ·
de ꝓ · sig · l · ex duobus
a Illustribus · q̃tuor
fũt ordines digtatum
maximi vt sup illustres
magm vt illustres · me
dij vt spectabiles · mi
nimi vt clarissimi · qs
specifica vt m auẽ · de
ap · ſ · i · ij · iij · et · iiij ·
colr · iiij · et in auẽ · vt
ab illustribus a q̃ sup̃
eos fũt col · v · sunt et
infimi · vt defen · ci · a
magistratus · munici ·
et isti non habent me
rum imperium · sed su
periores sic ·
b Antecessoribus ·
sciavel etate · l qz fuerant cum precedentib9 impatorib9
c Nuoz · h̃ est interposicio vsq̃ illuc · ouocatis · nc̃ · et nõ
q̃ in tribus h̃ omendanẽ q̃ fũt huic arti intenti · eligend9 ẽ
em̃ talis mgr̃ q̃ in se lauda bilẽ vitã ꝓ bis morib9 mõstrauit
et docẽdi piciaz · facũdiã dicẽdi ĩtẽpretãdiq̃ subtilitatẽ co
piã discẽnẽdi se h̃re patefecerit vt C · de ꝓfesso · q̃ inciui · cõ
l · i · li · xij · Itẽ in fidelitate · naz exq̃ hacten9 fideles extiterẽt
presumiẽ ꝓ eis · ff · 8 re mili · l · ñ oẽs · ſ · a barbar̃ · de ꝓteritis
em̃ sumimus oiecturã ad fuẽa · ff · de accu · l · si cui · ſ · h̃ j sbez
et q̃ñq̃ occultaz oiecturã sumimus ad ꝓteritũ vt · C · ad · l ·
iuliã · de adult · l · si h̃ j qui · nã solers a solon 8z q8 est totũ
et ars tis · Itez in legum magistra scia et m fidelitate
d Argum̃tis · et ex iustis reb9 negocijs q̃ fũt ĩ argum̃ta
vñ diẽ ꝓbiũ · opus laudat mgr̃m · sic in anẽ · de mõchis · ſ ·
sanctimus e Accepimus · i · recepimus
f Suasionibus · i · in bõ pte · als m mala · vt ff · de ser · cor ·
l · i · ſ · suadere · et · C · de fur · et ser · cor · l · siq̃s persuaserit ·
g Instões · iõ sic dcas · qz in statũ ro · iur̃ nr̃az erigẽ intel
h Vt liceat vob · loquiẽ iuuemb9 ligẽciaz vt · j · t · i · ſ · is
i Cunabula · p filie loq̃ẽ · qz sic in cunabul infãtes primo
moranẽ · ita iur̃ acceptor instituta prio legẽ dz · sic ff · 8 of ·
pre · p̃ · l · i · ſ · his cunabul · mb9 erãt fable q̃ fable n̄ va
k Fabl̃is · q̃a ĩ antiq̃s instõ/ nec visibiliaotiebant · v̄m tulliũ
l Ab imperiali · ab imperatore qui splendet ·
m Inutile · quo ad animum vel nihil inutile · i · nihil inusi
tatum vt pz ex eo vt dicit j · prox · h̃ quod · etc̃ ·
n Perperã · q̃ ad aures · vel dic · i · male positũ a otra iue ·
o In ip̃is · i · in ip̃a reiveritate l in his q̃ q̃tidie emergere
p̃nt · ñ at̃ inueniunẽ hic ea q̃ nõ p̃nt euenire · qz de his non

curant legislatores vt in auē vt fine prohi·ma·et debi·
et credi·ſ·qz vero col·vj·et·ff·de·et ſe·co·l·iura·et l·fi·
p Legerēt·nā et olim a pīcipio legebāt impiales oſtōes
ſcz inſtōes antiq̄s·vt in prohemio·ff·ſ·diſcipuli·
q Primordio·i·tm primo anno pficietis q̄tum proficie-
batis in quatuor·et nota q̄ adulatur nobis imperator·
r Vt micū·ſ·lib iſte
s Finis·l·codex·nā
p̄mo āno inſtōes legi
dūt in quinto legitur
codex·vt in pl̄hemio
·ff·ſ·pro reſponſis·
ibi quibus ſi bene·
t Pīcipali·i·pīca-
pia·et nō q̄ h̄ ſcia ca
put hz et finem·lz in
alijs artibus h̄ ñ fit lz
viliſſime fuit vt in p
hemio·ff·ſ·h̄ qz
u Igitur·ita oīmua
ym jo·qz p dcōz vi-
rōz ſciaz et auctatez
pbauim9 nec palios
poterāt omodius ex
pediri·igit mandat
p eos diuidi vl quia
ab impiali ſplendore
appetit·et iō mandat
diuidi vt meli9 poſſit
intelligi ff·de v·ſig·
·l·ij·ſ·quibuſcunq
x Quinq̄ginta·qui
oprehendunt int·ff·
vetus et infortiatū·
et tres partes et·ff·
nouū dig·ideo dr di-
geſtorz·qz oia ibi de
cidenda dirigunt et
ſoluuntur·Accur·
y Heu pandectarū
a pan qd ē totū a dec
ten q̄ eſt doctria·qz
ſbi eſt doctria oīm iur
oſultorz vt C de ve·iu·
enu·l·ij·ſ·h̄ cum omnia·inſti· et vt h̄ ſequitur·
z Nuos·ſcz quinquaginta libros dig·
a Et ceteros ſcz·xv· ex pmiſſu iuſtiniani electos·vt·C·
de ve·iur enu·l·i·ſ·ij·et·l·ij·ſ·que omnia
b Easdē inſtōes·i·eas iſtitutas vñ collige hūc libz ſūptū
ex voluīe·ff·l pe dic inſtōes q̄s mādauit fieri nūc mandat
ptiri·nā pticio aīm legētis icitat·mtez itelligētis p̄parat
mēoriam artificiose informat vt·j·de l·ſ·h̄ ñ vſqz·a·ff·d ex-
c Pria elēnta·qz ſic ex q̄tuor elēntis oia cep·doli·l·i·
corpa oficiunt·vt fra· et aq̄ et igne a aere·i·ex vib9 horz
q̄tuor elēntorz totus mdus gubnat·ita h̄ liber op̄hendit
oia iura Et nō q̄ fra ē frigida et ſicca·aq̄ frigida a hūida·
igni calid9 a ſicc9·aer calidus et humid9·natam prie hz
melācolia·ſcde·ſ·aq̄ fleuma·igni colera·ſāguis rndz aeri
d In quibus oſtōibus·accur·
e Obtinebat·i·erat in vſu et ñ deſijt
f Diſſuetudie·nō legē tolli p diſſuetu-
dinez l p oriam
oſuetudinem et
itez eandem oſuetudinē p ſuetiente·l·tolli·ſic·ff·d ſepl·vi·
l·iij·ſ·diu9·et in auē·d hr·et fal·ſ·i·al·ſ·h̄ qm a h̄ ſubicit
ab impiali·aē·et ē optimū exemplū C·de iud·rem ñ nouā
g Nuas ſcz inſtōes et accipe·legim9 et oquim9 ſcz eſſe
compoſitas ex oibus·Accurſ·floren·

rez obtinet argumētis ac
cipiant Et qd in priori
tpe vix p9 q̄drienniū prio
ribus otingebat·vt tunc
oſtoēs impatorias legēnt
hoc vos a primordio igre
diamini digni tanto hono
re·tantaq̄ ipti felicitate
vt inicium vobis et finis le-
gum erudicionis a voce
principali pcedat Igit
poſt libros quinquaginta
digeſtorz ſeu pandectarz·
in quib9 oīne ius antiquū
collectuz eſt quos p eund
virz excelſum tribunianū
necnon et ceteros viros
illuſtres et facundiſſimos
ofecimuſ in hos quatuor li
bros easdez iſtoēs partiri
iuſſim9 vt ſint toci9 ltime
ſcie prima elēnta quibus
breuiter expoſitum eſt·et
q̄ antea obtinebat·et q̄
poſtea diſſuetudine inum

h Gay nri ·omtatoris dico factis ſup libros jnſti·ātiqz
i Cum tres·interpoſicio eſt
k Quotidianarz·liber erat ſic appellatus·eo q̄ in ſing lis
diebus gerenda a mgratibus ordinebat quali iudicarent
l Humana ope q̄tum ad corpus·Vnde pamphilus·alias
Oracius·Labor improbus omnia vincit·

bratum ab impiali reme-
dio illuiatum eſt Quas
ex oibus antiq̄rz inſtitucio
nibus·a precipue exomen-
tarijs gay nri taz inſtituci
onū·q̄ rez q̄tidianarum
alijſqz multis omtarijs opo
ſitas cum tresviri pruden
tes predci nobis obtulerit
a legimus a ognouimus·a
pleniſſimū nrarū oſtitucio
nū robur eis accomodaui
mus Huma itaqz ope·et
alacri ſtudio has leges no
ſtras accipite et vos metipoſ
ſic eruditos oſtendite·vt
ſpes vos pulcerrima foue
at toto ltimo ope pfecto·
poſſe eciam noſtram rem
publicam·in ptibus e9 wo
bis credendaz gubernari·

De iuſticia et iure·

Iuſticia eſt oſtans
a ppetua volūtas
ius ſuuz vnicuiqz

m Et alacri affectio
enim opi tuo nomen
imponit·vt C·ad·l·
cor·deſi·l·i·ff· d fur·
·l·qui iniurie·
n Leges·ſ·inſtōnum
o Condite·i·ita pro
ficite in hoc libro vel
ita moribꝰ informati
ſitis·nam boni mores
pluſq̄z diuicie op anē
vt·ff·de tu·et cu·da·
ab his ſcire·ſ·i·et·ff·
de ver·oblig·ſi quis
fu·in fi·
p Vt ſpes·a h̄ ſpes
fit de nob·nram rem
pu·poſſe gubernari
q Et vobis·i·a vob
credendis lectis eciā
alijs libris vel ſi hēs
credendam·id eſt cō
mittendam vobis da
tiue legitur et h̄ dico
le·op·perfec·id ē cuz
q̄nquennio legeritis
naz tunc opus conſu-
matur vt in pl̄hemio
ff·ſ·q̄ qz ſolutum·et
q̄ dicit in partib9 e9
ideo eſt qz multe ſūt
ptes e9·vt pfectura
oſulat9 a alie·vt pz
ex oēctib9·d of·iud·
·ff· et in eodem·
r Perfecto·i·lectis
alijs libris·
s Praz·al s vram
credit h̄ m priaz expoſicōz·l ſi ha-
betis credendam·dic vt in glo·ſ·
t Eius·reipu·
u Credendis·i·qz
x De iuſticia et iure·iuſtinianus tractaturus iura p̄hi ro-
premittit de iuſticia et iure q̄ eſt mr iur·a ideo ab ea icipit
fic et obligacio mr eſt actōis vt·ff·de pcur·lz·ſ·ea obliga
cio·et iō p̄mittit in ectatu vt·j·de ob·m pñ·a d act·in pñ·
y Et iur·ſcz q̄ iuſticiam proſequit vt miniſter vel filius
h̄ quare de h̄ ponitur in R̄ ca cum nihil in tex·dicat diffini
endo lz diuidendo·ſic rndent q̄dam·ideo ñ ponit in tex·de
iur·ne guaret rudes aios·h̄ py·q̄ nihil ē·l dic h̄ plez q̄z
fieri vt aliq̄d ponat in R̄ ca·qd in tex·ñ ponitur·vt·C·de
relig·nā nihil in tex·ibi dr de ludo alee·l dic qd eſt veri9
vt diffiniatur vt dicem9·j·e·t·ſ·iur precepta in glo·

Iuſticia·h̄ iuſticie diffinicio pt itelligi d dina iuſticia
·q·d·dina iuſticia eſt volūtas oſtās a ppetua aē·h̄ m h̄
ꝓba in ea poſita ſūt plana·h̄ nonne iuſtū fuit q̄ tātū datū
fuit in cenario in ſero vementi q̄tū illi q̄ maneveñat·qd tū
dei iuſticia laudat vt ff·de an·l·l·ij·et de v·ſig·ſ·e9 cūz R̄
illd dinū miſtice dr·q·d·tm hēbit de padiſo ille q̄ decedit
in h̄ ultio ſeculo ſi faciat bonū q̄tū a illē q̄ deceſſerit i prio
ſecto·l dic h̄ m jo·q̄ de fragili hois iuſticia loquitur·q·d·
iuſticia hūana vel q̄ eſt in hoie eſt volūtas oſtās·etē·et h̄ m

ß illa duo ꝓba ostans et ꝑpetua abiciũt ex·qr hoi non pnt
ouenire·cũ scriptũ sit q̃ sepcies in die cadit iustus·et ideo
nunq̃ m eos statu ꝑmanet vt i auẽ·de ñ ali·aut ꝑmu·§·vt
at·jtẽ q̃ in fi·dic jus suũ vnicuiq̃ tribuens·intellige q̃tũ
ad affectoz qr ad actũ ñ pt·q·d·hns affectum tribuendi sic
s̃ in ꝛ ca probemij ꝛ de augusto·et sicut de matrimonio·
quod est indiuiduum
ut·j·de pa·po·in pn·
lz interdum diuidat·
vt pz in·C·de repu·
·l·osensu·Vel tercio
expone vt in summa
hos ti·Vt volũtas·i·
mens ostans ꝑpetua·
q̃si habitus mtis bo
nus·ß tullius sic diffi
nit·Justicia est habi
tus animi oi vtilitati
seruata suam cuilibet
tribuens dignitatem
ꝟm pla·iusticia ẽ vir
tus que plurimũ pt
in his q̃ minimũ pnt·
vel prout ego credo
Justicia est ai ogrua
disposicio in singulis
reb9 recte diiudicãs
a Tribuẽs·vt honeste viuat sibi·et sic al
terñ ledat·ꝑmo pro
ficiat·vel dic ius suũ
id est hois meritum·
b Noticia·pt recte
legi et illa dictio scia
est ablatiui casus·vel
econtra sit nomiatiui
casus et hec dictio no
ticia sit ablatiui casus
fic·j·ti·i·i pn·ß nũqd ꝟm ß optz q̃ q̃cũq̃ vult prudẽs l' iur
osult9 esse debeat theologiaz legẽ·ꝛ n·ñ in corpe iuris ß
oia inueniunt vt C·de fũ·tri·et fi·ca·et·C·de sacrosa·ec·
et de epi·et cle·auẽ·de multis·vbi specialit de diuinis tra
ctatur·jtẽ que est dra inter iusticiaz et ius·et iuris prudẽ
ciam·ꝛ·iusticia est virtus·ius est e9 virtutis executiuum
Juris prudencia est scia illi9 iur·jtem iusticia ẽ fũmũ bonũ
ius mediuz·juris prudencia infimũ·itẽ iusticia vult tribuẽ
vnicuiq̃ ius suũ·iusꝟo coadiuuat·jur prudẽcia docet q̃lit
c his g·nũc vult dicẽ q̃lit leges fũt docẽde
d Cognitis·i·posita diffinicõe iusticie iur·a iur prudẽcie
e Et incipientib9·datiue pnt legi cũꝟ bo·j·videnẽ l'abla
tiue vt supius respiciat a ß verior
f Nobis·loquũt opilatores h9
g Tradi·scz iura ꝑtũ romani
h Leui·q̃ adverba
i Simplici quo ad sniam
k Diligentissima q̃ ad subtilia verba
l Atq̃ exactissima·q̃ ad subtilem materiam et sniam
m Interptacõe·i·facili snia
n Nue·scz dra
o Auertit·nõ otra inconstanciaz fic·ff·de pcur·in cãe·in
pn·Vñ salomon·tria fũt mihi incognita et q̃rtũ qd peit9
ignoro·via colubris sup lapidẽ·via auis volantis in aere
via nauis in medio maris·q̃rtũ difficilius via iuuenis i ado
lescencia sua·vñ danẽ in inte·rest·eoz facilitatib9 vt·j·de
hr·q̃li·et diff·§·sciendum·Accurs·
p Maturius·ß nõ puerbiũ·q̃ vadit plane vadit sane·
q Juris pcepta·i·iur pcipiencia pcipiũt aliqd qd ptiet
ad aliquod istoz triũ·nam ñ omne ius precipit·ꝑmo q̃dã
tribuens Juris prudẽcia
est diuinaz atq̃ hũanaz
rerum noticia iusti atq̃ in
iusti sciencia His ergo
generaliter cognitis et in
cipientibus nobis exponẽ
iura ꝑtũ romani ita maxie
videnẽ posse tradi omodi
ssime si primo leui ac simpli
civia·p9deinde diligenti
ssima atq̃ exactissima inter
pretacõe singula tradant
Alioqñ si statim ab inicio
rudem adhuc et infirmuz
aim studiosi multitudine
ac varietate rez oneraũi
mus duoz alterz a desertorem studioz efficiemus
aut cum magno labore e9
sepe et cum diffidencia q̃
plerumq̃ iuuenes auertit
serius ad id perducemus·
ad qd leuiori via ductus
sine magno labore eius·et
sine vlla diffidencia matu
rius perduci potuisset
no Juris precepta sunt h̃·ho
neste viuere·alterz ñ ledẽ
ius suum cuiq̃ tribuere·
h9 studij due sunt posi
ciones publicũ et priuatũ
Publicũ ius ẽ qd ad statũ
rei ro·spectat Priua
tum ẽ quod ad singulorũ
vtilitatẽ ptinet Dicend
igitur de iure priuato qd
est triptite collectum·est
em xenat̃ ralib9 pceptis·a
gencium aut ciuilibus
pumit·quod dã vetat·quoddam pmittit·vt·ff·de le·et se
con·l·legis·quoddaz osulit·vt ff·de rei ven·l·is qui·q̃dã
hortatur·vt·C·de transac·age·
r Honeste scz q̃tum ad se·q̃ honestas et ẽca mrimonia ẽ·
vt·ff·de ri·nup·l·sp·et circa mores seruatur·vt·ff·de tu·
et cu·da·ab his·l·scire oportz·§·penl·Accurs·flo·
r Alterz·ñ illd q̃d tibi non vis fieri alij non feceris·vt in de
cretis·in pn·
no
s Puũ ius·vt ñ solum ñ ledat ß ec adiu
uet·nam ñ sufficit ab
stinẽ a malo·nisi fiat
qd bonũ est·vt ar·in
dec·lxxxvj·di·c·ñ sa/
tis·ß nõne ß ꝟba ac
cipiunt hic sicut s̃ in
diffinicõe iusticie·in
fi ꝛ·ñ ꝑmo ibi h̃ tria
oprehendit·h̃ at illd
solũ qd ex duo prima
relinquit·et nõ q̃ in
ß reprobo cpi·pp·et
alioz qui dixerẽt·q̃
in ß titulo ñ diffinie/
bat ius qd est ars bo
ni et equi·e9 merito
quis nos sacerdotes
appellat·nam dico q̃
hec verba que ß sunt
tantũdem prestãt nã
q̃ ß dicit precepta iu
ris·per ß dicit ars cũ
ars fit collectio pcep
toz·jtem per hoc q̃
dicit honeste viuẽ al
terñ ledere·valz tm
q̃tum boni et equi·Jtem per ß q̃ dicit ius suum vnicuiq̃
tribuere·colligo·e9merito q̃ nos sacerdotes ap·i·sacra iu
ra cuilibet ministrantes·vt hic·et·ff·e·l·i·ij·ꝛ·
s h9 studij·i·artis adipiscende per studium
t Due fũt poscõs·i·spẽs ꝟm p·ß ꝟm az·fic·i·sup duoꝛus
gnibus ñ spẽb9 pomẽ ß ars studio discenda·nec em placz
q̃ ex multitudine rez multa dicant iura·fic em dicẽt ius
aliqd eqnũ qd sup eq̃ tractaret·alid afinnũ et fic de singul
ß ego credo q̃ iste ñ fuit p·intellẽs ß ille q̃ ẽ pceptoris mei
u Rei rõne·et osistit in sacerdotib9 a mgrãtib9 vt ff·e·l·
i·§·publicã a i auẽ·vt li·ma·et aui·§·qr ꝟo·col·viij·et·C·
d fũ·tri·et fi·ca·mt clarat·a ff·d ori·iur·l·ij·§·p9 origiez
x Spectat·scz pncipalit·nam et singuloz est vtilitas rez
publicam conseruari·Accurs·
y Pertinet scz pncipalit scdarie at ad pu·vtilitatẽ ptiet
expedit em reipub·a·vt·j·de his q̃ fũt sui l' ali·iur·§·p·
z Priuato·ß q̃d de publico ꝛ·ñ dicet in ß libro·ß·ff·de
iur fis·et C·e·t·et in alijs ti·seqn·et fere p oes tres libroꝛ
codicis vbi d iur publico tract·et nunqd ille ẽ triptite col
lectũ·ꝛ ñ·sicut stati dicaz et ex eis pceptis·Cũ g̃ ead sint
exempla pub·et pri·q̃re de puato tm dixit qd est triptite
collectũ·ꝛ·qr plura erat de eo puato dicturꝰ·jtẽ cũ feci
sset hunc libz cã rudiũ nolebat eos multũ aggũare quod
fecisset si tractasset de iure publico in ß libro
3 Triptite·in iure em priuato vt in suo toto triptita fũt
pcepta nat̃ alia vt h̃ neiez cũ alteri9 dãno fieri locupletem
vt·ff·de odic·inde·nã nat̃a·jtẽ gencium vt q̃ q̃sq̃ ob tutelã
sui corpis fecerit iur fecisse extimet vt·ff·e·l·i·ij·et·iij·jtẽ

sunt precepta ciuilia · vt precepta de vsuc · de puata vtili
tate est vsucapio · vt ·j· de vsuca · in pn̄ · ibi ne dnia · nē · n sic
publicū est ex eisdez exemplis · et pone eas exempla vt ecce
a iure naturali vt non locupletetur cū iactura alterius res
publica a iure gen · vt li · reipu · ꝓpulsare iniuriam · Idem a
iure ciuili · vt resp · vsucapiatur sicut priuatus · que extra
ponentur ·j· statim in
iure priuato · accur ·
a Naturalibus · id ē
iuris naturalis ·
b Aut genciū · i · pre
cepta iur̄ gen ·
c Aut ciuilibus · pre
ceptis · Accur ·
d De iur̄ · naturali ·
dicturz est s̄ q ius pri
uatum est collectū ex
nat̄alibus preceptis
genciūn ciuilib9 nūc
de eis dicit et primo
de iure naturali

Ius naturale est quod
natura · i · deus · et no
minatiue n ablatie pt̄
legi · sic s̄ · t · i · n nō q
q̄tuor modis ius nat̄a
le ponitur · qñqz pro
iur̄ genciū vt ·j· s̄ re ꝓ
di · ꝯ · singlorz · qñz p
iure pactorz · n sic p
iur̄ p̄torio · vt · ff · de
pac · l · i · qñz p e9 oē
rio scz pro eo q rescin
dit pacta · vt restōne
minorz · vt · ff · s̄ mi · l ·
· i · qñqz pro instinctu
nature vt h · et · ff · e ·
· l · i · ꝯ · ius aūt nat̄ale ·
Ym canones · ius nat̄a
le s̄r quod ī lege mo
saycavel in euangelio otinetur vt in pn̄cipio decretorz · n
ist s̄ qs h ē nti casus · qñz h dictio nat̄a ē ablati casus n e oē
est accusatiui · qñz nat̄a est nti · et tūc dic nat̄a · i · deus
f Nā ius · bndico oia aialia · nā ius istud · nē · n solū ē hoīm
hoñe oīm aialiū
g Ꝑuam · i · hoī · =rib9 n aere nascūt̄
h In celo · i · ī aere vt aues q̄ in arbo= vt ·j· s̄ re · di · ꝯ · apiuz
i In terra · vt fere bestie q̄ suis lustris · i · cubiculis nascun
tur · et ē q̄dam aues =et si in qualibet alia aq̄
k Nue in mari · vt pisces · is dico= nascuntur · Accur ·
i Hic · i · ab h iur̄ nat̄ali · s · so q̄ prio adā eue oiūxit n ī padi
so deliciarz posuit
m Maris · i · masculi
n Coniunctio · i · aiorz ñ corpm · vt ff · de re · iur · nupc ·
o Appellā9 mr̄imoniū · i · effectū mr̄imonij · et sic no · q mri
moniū q̄ adorigiez ē de iur̄ nat̄ali · s · de ovt h s̄r s̄ iu · gē · eē
dici pt̄ qr ab eo receptū · de iur̄ ciuili eē dici pt̄ qr formā ei
adiūxit et solēnitatē vtz ·j· de nup · ptotū ti · ē dic a q̄b9 nup
cijs fit abstmens̄ · n ff · de ritu nup · ptotū vñ dz dici de iur̄ ci
uili vt · ff · de iust · et iur̄ · l · ius ciuile /tur ad liborz ꝓcrea
p Hinc liborz · nā deus opa= cionē n nat̄alis instinctus
q Et educacio · nā h iur̄ scz nat̄ali moueē parēs ad educaci
onē filiorz suorz pociuscz alienorz vt · ff · vñ libi · scp̄to ī fi ·
r Cetera · i · eē alia preter hoīes
s Muris scz nat̄alis · de q̄ loqm̄ · ex eo ēm q auis volat · pi
scis natat · gallina oua calefacit · mouent̄ isto iure nat̄alia ·
t Ius aūt · diuidit̄ · i · vnum ab altero sic ognoscitur ·
u Et moribꝰ · nā q̄daz sūt q regūt̄ tm̄ moribꝰ n eē q̄dam q
n moribꝰ n legibꝰ n eē q̄dā legibꝰ tm̄ n ñ moribꝰ vt hoies
p Cōi · i · eo iur̄ q ē ī oī apsoēs siue scp̄tū sit siue ñ =filuestres
v Ius ciuile vt sūt statuta terrarz que iura municipalia
dicuntur · vt C · de eman · li · l · i · et sic s̄r ad dām iuris natu
ralis et iuris gencium · et ita accipitur hic · Secundo modo
s̄r ius ciuile lex · xij · ta · vt ff · de iust · et iure · l · ius ciuile · ꝯ ·
hic igitur · Tercio s̄r
ius ciuile omne ius q s̄
ñ est pretorium · et sic
accipitur · ff · de iusti ·
et iur̄ · l · ius ciuile · in
pn̄ · ꝯ · ius pre · Quarto
s̄r disputacō prudēn
tum · q̄ fuit facta sup
· l · xij · ta · vt ff · de ori
iur̄ l · ij · ꝯ · h disputacō
Ym jo · Quito q̄cquid
scriptū hēmus de iur̄
s̄r ius ciuile · vt cū s̄r
est ēm sanctissima res
ciuilis sapia q̄ precio
nūmario ñ est estiata
vt · ff · de var̄ · og · l · i ·
· ꝯ · proinde Sexto s̄r
q̄ciens adiciē aliquid
iuri nat̄ali vt in mri=
monio mō diximus ·
l detrahit̄ iuri nat̄ali
vt in vsucapionibus
vt ·j· de vsuca · in pn̄ ·
l addit̄ iuri genciū
vt in tutela inuenta
a iure ciuili originali
vt ·j· de tutel · in pn̄ · ꝯ ·
· i · l detrahitur vt in
p̄tate suorz restricta
ut ·j· de his q̄ sui l alij
iur̄ sūt · ꝯ · h s̄r tpe · hoc
ēm ius ciuile s̄r vt ff ·
de iusti et iure · l · ius
ciuile · i · h · et hec exempla sunt ibi notata
z Nōvo nat̄alis · nō q ius gen · nat̄ali rōe ē mductū vt h
n ·j· s̄ re · di · ꝯ · singlorz vñ ē ius imutabile vt ·j· e · ꝯ · h nat̄alia
a Vtunt̄ · vt est religio erga deuz · vt pntibus et patrie
pareamꝰ vt ot ra violenciaz resistamus · vt ff · de ius · et iur̄
l · i · in fi · et l · ij · jtem ouencionēs siue pacta q̄ ap s̄ oēs gētes
valēt vt ·j· e · ꝯ · ius aū gencium · et ff · de pac · l · iur̄ gē · in pn̄ ·
b Et ꝓ's itaqz · qr oīs ꝓ's vtiē pti iur̄ oī nē · itaqz n ꝓ's
c Que singula · scz iura genciū et ciuilia q̄bus =rōnus
vtunt̄ ciues rōm ·j· de rer · di · ꝯ · singlorz vsqz ad fi · ti · vbi
s̄r q̄liter acquirunt̄ dnia iur̄ gen · jtem ·j· de vsuc · et in t · se ·
quibus s̄r qualr̄ acq̄runt̄ dnia iur̄ ciuili · et Ym h referē ad
ꝓximū dēm et ills̄ intelligas de iure ciuili rōnorz gñali vl
alr̄ dic ponemus ·j· e · t · ꝯ · pe · vbi dices alterz variabile vt
ciuile · alterz ñ vt genciū · et Ym h ñ referē ad ꝓx · dēm · h ad
id q̄s dix s̄ · nā · et · et eē q vo · et · =di · ꝯ · singlorz n referē
d Proponem9 · h vbi R · forte · ·j· de re= ñ ad ꝓx · dictum
h ad id q dēm ē · nā q̄s q̄sqz n · et ī q̄s vo · =ius hre · h
e Sz ius q̄s n · dixim9 at ꝓ's oñe et ꝓm= ius q̄s ciuile
f Appellat · i · nomē isti9 ciuitatis vbi fēm ē ius ciuile dz ei
g Solonis · noia sūt opositorz statutorz ī illis impom
ciuitatibus · sicut si appellat quis ius ciuile bonoñ · statutū
a opositoribus inuentum et ocilio ofirmatum
h Non errauerit · ymo bndixerit ·
i Sic ēm ius quod pro se tm̄ opostuerit alias esset gñalis
lex · vt ·j· eo · ꝯ · lex est · et de h scz iur̄ ciui · gñali pt̄ hic loqui ·

ꝓrium ciuitatis est voca
turqz ius ciuile · quasi ius
ꝓrium ipsius ciuitatis
Nō vero naturalis racio
inter omnes gentes ostitu
tuit id apud oēs peque cu
stodit̄ · vocauitqz ius gēcium
quasi quo iure omes
gentes vtuntur Et po=
pulus itaqz ro · ptim suo p
prio · ptim oñi iure oim ho
minū vtitur que singula q̄
lia sunt suis locis ponemus
Sz ius quid ciuile
ex vnaquaqz ciui tate ap
pellatur veluti athenien=
sium · Nam si quis velit solo
nis vel draconis leges ap
pellare ius ciuile athenē=
sium non errauerit · sic ēm
et ius quo romanus ꝓ's
vtitur ius ciuile rōanorz

a Jus q̃ritũ · pro eos ꝯ noĩa mutet T = a q̃ris qs ẽ hasta qz
b A q̃rmo q̃ fuit eorꝯ rex · dcs = mag̃ hasta ĩ bello vtebat̃
c Ciuitas · ꝯ simplr ꝯ ius ciuile
d Nrz scz rõnorꝯ p excellẽciã · = est ꝓm l gñale si est fa
e Jus scz ciuile rõnorꝯ ꝓm si = ctum vt fit gñale
f Virgilius · is in aplo · nã paulus in dina scripta intellr
Item vbi ꝯ sapiens intelligitur salomon
g Jus aũt · at̃ ꝓ sed et repetit s iure gẽ · vt aliquid addat ·
h Huano · ꝯ nunq̃d pla humana gña fũt · Rẽ · non · expone g̃ · i · omnibus hoibus ·
i Nam vsu · ab micio em̃ pauci erãt hoies et indigueret tũ aliq̃ oi vsu · et qñ plures fuerit tunc magis suas osuetudines hẽbãt et statuta · puta vt nullus vineã l ortuz alterius mĩret · et ꝯ sequiẽta ꝓbat̃ · ff · de iusi · et iur · l · ex ꝯ iure
k Bella · ꝯ quõ a iure descendit bellũ cũ fit a iur ꝓhibitum vt ff · de vsufru · l · eq̃ssimũ · Rẽ · loquit̃ de eo qs a ꝓplo rõno est indictum hostib9 vt ff · de cap · et postl · re · l hostes · g · in bello · jtẽ pulsare violenciã qs est licitum · vt · ff · de iust · et iur · l · vt vim a ff · de vi et via ar · l · i · g · vim vi cũ moderamine tũ vt C · vñ vi · l · i · et ff · de iusti · a iu · l · iure · accur ·
l Ab micio · ꝯ nũq̃d hodie Quidam dicũt sic · Nos contra · nam seruus nasciturꝯ vt j · s iur p · g · serui · et s na · resti · l · interdum ·
m Pene · pene dic ꝓ · iiij · otractus vt stipulacoz · vt j · de act · g · de ostituta · Jtem ex ꝓ obli · vt j · s ex ꝓ obli · Jtem ꝓter otractum emphiteoticũ · vt j · loc · g · adeo · jtem ꝓter spon · lar j · de donac · ꝓter nup · vt i aut · vt spon · lar · g · i · et · ij · Et nõ q ꝯ s ꝯ oẽs ex̃ actus esse de iure gencium ꝯ ñ oẽs obligacões · nã que ex maleficio vel quasi fũt · ñ fũt de iur gencium · ꝯ vel a lege · xij · ta · vel alia lege ·
n Immũabiles · i · ñ facile ad mũandũ abiles vt j · de re · corp ·
o Constat em̃ ius nr̃m · i · ciuile ro · de q̃ dixímus s e · g · ꝯ ius · Large vocat̃ ius ciuile ius · q̃cq̃d scptũ hẽm9 de iure gñali · vt dixim9 s e · in glo · vt fũt sta · a c · ibi quinto · ac · Jtem quicquid habemus de moribus hic oprehendit scz gñalibus vtz ex inferioribus ·
p Ex scripto · de hoc dicit vsq̃ ad · g · j · ex non scripto · et de non scripto ibi dicit Accur ·
q Vt · pro sicut ·

appellamus · l ius q̃ritum quo quirites vtuntur · Romani em̃ a romulo · quirites a quirmo appellantur
Sed quociens ñ addim9 nomen c9 fit ciuitatis nostrũ ius significam9 sicuti cũ poetaz dicimus · nec addimus ei nomen subaudit̃ ap̃s grecos egregius homerus apud nos virgili9
Jus autem genciũ omi humano generi omũe est Nam vsu exigentez hũams necitatibus gẽtes humane iura q̃dam sibi ostituerunt · bella etem̃ ortasunt a captiuitates secutez seruitutes q̃ sunt naturali iure contrarie Jure em̃ natali omnes hommes ab micio liberi nascebantur
Et ex hoc iure genciuz omi es pene contractus introducti sunt vt empcioz vendicio · locacio et conductio societas depositũ · mutuũ et alie innumerabiles ·
Constat em̃ ius nr̃m quo vtimur aut ex scripto aut

r Apud grecos · nam a grec l vtebant̃ iure scripto et non scripto · vt j · e · g · et non in eleganter ·
s Lex est · ꝯ diffinicio q̃ ad sniaz ocordat cũ ea q̃ est · ff · s le · et se · o · l · i · iz q̃ adv ba dissenciat · Diffinit̃ a aliomõ Lex est sanctio sancta iubẽs honesta ꝓhibẽs ocria · q̃ sumit̃ ex lege greca · ff · de le · et se · o · l · ij · Jtẽ diffinit̃ tercio nõ vt in alia lege greca colligitur in e · ti ·
t Veluti · exemplificatiue ponit̃ · nam facta ouocacõe ꝓpli romgratus scz senatus ñ tot9 ꝯ q̃ maior erat oibus · interrogabat ꝓpln scz consul · an sic placeret · et sic ad libitum ꝓpli fiebat vt · ff · de orig · iur · l · ij ·
u Consule · nam osul vice senatoz interrogabat ꝓpln et sic ipsi senatores videntur interrogare · nã qui p alium facit p se facẽ videtur · vt · ff · de vi et via ar · l · i · g · deiecis se · et · ff · s admi · tu · l · ita at̃ · g · gessisse · nã recte oia nra facimus q̃bus a nobis auctas impartitur · vt · C · de ve · iu · enu · l · i · v · oia ·
x Plebiscitũ · veluti exẽplificatiue ponit̃ vt s · g · prox · erat em̃ vnus noie tribunus q̃ preerat plebeiorum mgratui qui interrogauit plebeios vt ff · de ori · iur · l · ij · et multas leges habem9 de his · vt de l · acq̃ · vt j · ad l · acqui · g · ceterũ a · g · ꝯ tũ a ne presides accipiant ñ esculenta vt ff · de off · pcon · l · solent · g · fi · et · ff · de of · pref · g · plebiscito
y Plebs a gñe · est at̃ genus quod predicatur de pluribus dẽntibus specie · vt aia liũ aliud rõnale aliꝯ irrõnale · et sic se hz ꝓpls vt seq̃t̃ ad nobiles et ignobiles · Spẽs at̃ q̃ ꝓdicatur de ꝓbus dẽntibus nũo · vt hõ alius ticius alius sei9 sic se hz plebs · nam minores tm̃ comprehendit · vt sequit̃ a Et̃ · q · d · ñ solũ plebei appellacõe ꝓpli omũant̃ ꝯ et̃ patricij
b Patricijs · q̃ erant quasi patres principis vt j · qui · mo · ius pa · po · sol · g · filio9 tur minus valere quasi loco fũpto
c Sz a plebiscita videba/ ab auctate · qr maiorẽ patricorum et senatoꝯ auctas · vt C · de leg · hũanũ · et ff · s eden · l · fiqs ex ar · g · i · ꝯ s sublatum est p legem latã ab ortensio regevt sequit̃ · et ff · de ori · iur · l · ij · g · deinde cũ essent
d Ortensia opofuit inter nobiles et plebeios · et int̃ eos sic statuit q̃ valeret plebiscitum
e Senatus · ostituit · nam poterat facẽ legem vt h · et · ff · de leg · et se · osul · l · non ambigitur

ex ñ scripto ut apud grecos fomay · m onoy
Scriptum at̃ ius est lex · plebiscita senatusconsulta · pñcipum placita · mgratuuz edicta · rñsa prudentum
Lex est quod populus romanus senatorio mgratu interrogante veluti osule constituebat
Plebiscitum est quod plebs plebeio magistratu interrogante veluti tribuno ostituebat ·
Plebs at̃ a populo eo differt quo spẽs a genere · Nam a ꝓpellacõe populi vniuersi ciues significantur · onumeratis eĩ patricijs et senatoribus ·
Plebis at̃ appellacõne sine patricijs et senatoribus ceteri ciues significantur
Sedz plebiscita lege ortensia lata non minus valere q̃ leges ceperunt
Senatusconsultum est quod senatus iubet atq̃ ostituit · Nam cũ auctus ẽ ppls romanus in eũ modũ vt difficile fit invnũ eũ vl

f Legis nā is ē si ex alia qd difficile erat tot hoies noueire ac
g Consuli i interrogari nā antea pl's interrogabat vt
s. e. t. §. plebiscituz. vt sicut pl'us interrogabat prius sic
postea senatores qui centum erant nuo interrogabantur a
osule vt C. de petic. here. l. fi. in pn. Accur.
h Sed quod placuit cā faciendi onem legem al's ñ esset
lex onis vt sequitur
n C. de sen. l. ex stipu
lacione. nam ibi 8z. ñ
ois vox iudicis est sē=
tencia. et sic non ois
vox principis est lex
i Hz vigorem. i. lex
est et p lege seruat.
k Impiū ēnsferēdo
de pl'o ad pncipē nā
fuit facta sup regio.
i. ipio transferendo
l Regia. hac lege
cautū fuit vt pt̄as le
gis faciēde transiret
de pl'o ad principez
vt h. et ff. de ori. iu.
l. ij. §. deinde cū esset
et §. nouissime. et fac
ad hoc. ff. de consti.
pn. l. i. vbi fūt eadez
ꝓba et hanc legē re
giam ñ hēmus. nam
facta fuit supregio.
i. impio ēnsferendo
m Populus. ei quo
ad honorem. et in eū
quo ad onus.
n Cōcessit. i. ēnstu=
lit. sicut ipe pl's am
modo ñ hēat sibi hoc
ius. sic. C. de ve. iure
enu. l. ij. §. ꝓ hoc et 8
leg. et se. osul. l. fi. ꝓ
alij dicunt. q adhuc
pl's pt̄ facē legem a
q 8z solum principez
ꝓ posse. vez est sol9
id est nullus alius so
lus. vm Rz.
o Per epl'az. vt. j. 8 his qui fūt sui vel alie. iur. §. dñoz a
ff. de ostit. princi. l. i. accur
p Decreuit. vt. C. eo si impialis.
q Edicto. vt. C. e. l. ij. et de scis nup. l. hac edictali
r Legem gnalem quā potes ognoscere ātuoz modis. vt
C. de legi. et con. l. leges vel specialem vt sequitur.
s Hee fūt scz q ostituit impator =fūt clause. al' oes fūt
t Petl'ōles. dūmō iur corpe ñ= gnales. vt C. de no. C.
ofir. l. vnica. in. §. fi. u Alicui. pnā merenti.
x Ob meritū qz multū fuierat pncipi. et iō alicq pnā quā
dēbat ille pati pter delictum qd forte fecerat ei remisit.
y Irrogauit. ꝓ maiorem cq esset dignus vt pena eymet9
fit multoz. vt ff. de penis. aut facta. §. fi.
z Sine exemplo. i. vt alij sumerent exemplum
a Subueit. vt clicis in quibus multa fūt spēalia ut i auē.
vt cli. a p. pos e. a C. de epis et cle. c clicis. et l. ois q a cu
rie et alijs. vt C. de le. et o. l. ij. ꝓ nunqd intelligit̄ sine ex=
emplo subuenire si cui simplit̄ rescribat. Rz n. sic dūmō ñ fit
ibi aliqd signū ex his ātuoz q dicunt̄. C. de le. et o. l. iij.
b Non transgredit̄. ff. q qsq iuē. l. i. o tra. ꝓ distingue
an ad sui postulacōz fit o cessuz. q casu ēnsgredit̄. vt ibi al'
ñ vt h. vt ff. q qsq iuē. iij. ꝓ sic soluitur aliud. Contra. C
de fruc. et li. ex le. fi. vel ad vtrumq. o. qd ad aliud ext en
ditur. ꝓ non est dicere vt alius hēat priuilegiū. l' meliꝰ ꝓ
egrediatur psonam. ñ est tñ gnale ius. nec videt̄ alius sez
aduersarius prius eū fit o tingens occasione o trouersie

Hoc ēt ius honorari
solemus appellare. q qui
honores gerunt. id est ma
gistratus auctoritatem
huic iure dederūt. Propo=
nebant et ediles curules
edēm de qbusdam causis
qd edēm iuris honorarij
porcio est. Rnsa pruden
tum sunt snie et opiniones
eorum quibus permissum
erat iura condere. Nam
antiquitus ostitutuz erat
vt essent qui iura publice
interpretarentur quibus
a cesare ius respondendi
datum ē qui iurisconsulti
appellabantur quoz oim
sentencie a opiniones eaz
auctatem tenebant vt iu
dici recedere a rnso eoruz
ñ liceret vt est ostitutum.
Ex non scripto ius ve=
nit quod vsus approbauit.
nam diuturni mores con=
sensu vtencium oprobati.

c Tenent. i. ligant
d Pretoz qz edicta
q scripta erant i albo
ptoz vt ff. de iur. o.
iud. l. si quis. id quod
primo Rz.
e Non modicam. sed
magnam
f 8 qui. i. ideo qz.
g Magistratus. scz
ipi pretores vt. ff. 8
iust. et iur. l. ius aūt
pretoz. et l. scz
h Dederūt. vt. ff. de
ori. iu. l. ij. §. eos tpe
i Proponebāt. caus
vt de morbosis a vici
osis aīalibus vt pz. ff
de edi. e. l. i.
k Honorarij. qlit̄er
Rz. qz ediles erant ex
ptori b9ut. j. 8 di. sti.
§. ptorias. et ff. 8 vo.
obli. l. v. §. ptorias
l Rnsa snie. snia est
firmata. a indubitata
Rz. vm jo.
m Opimōes. opio ē
cum dubitacōne. Rz.
vm jo.
n Publice. i. quaz
interptacio fiebat pu
blica auctate o cessa a
principe. vt vlp. pp
et fites q fecerunt le=
ges. ff. de ori. iur. l. ij
§. p9 originem
o A cesare augusto
vt s. i. Rz. Accur.
p Vt iudici scz nulli
q Constitutum. i. sicut ipi ostituerunt.
r Ex ñ scripto. venit de iure scripto vidimus q in sex ptes
diuiditur. sequitur de non scripto. vt s e. §. ostat
s Diuturni. scz qto tpe vsus facit mores vel osuetudinē
Rz. x. an. vt ff. q et a quibus ma. li. l. cū fideico. §. aristo. ꝓ
ꝓ qsdaz exigit̄ tps c9 ñ extat memoria. ar. ff. 8 aq plu. ar.
l. i. i fi. et ff. de aq coti. a esti. l. iij. §. duc9 a C. q fit lō. o.
l. osuetudies. et C. de sacrosāc. ec. l. fi. ite q 8z lōga pz in
Rz ca. C. e. et ff. e. lōga. aut. x. an. 8r. vt. j. de vsuc. §. i. seqt̄
q. x. an. fit robusta. ꝓ nunqd semel sufficit vt. j. x. ānos. Rz
ñ. vmo dz admin9 bis vm eum iudicare. vt C. de e. au. l. iij.
in fi. l' qrimoniaz. l' libellū positū o ē osuetudinē tlez spnē.
vt. ff. de le. et se. o. l. cū de osuetudine. nūqd g iudicat̄ ex=
emplis. Rz. ñ. vt C. de sen. l. nemo iudex. et fa. ff. de of. pfi.
ꝓ lz. ꝓ ex osuetudine que approbat̄ exemplis. et sic o cedit̄
aliud per obliquū qd directo ñ o cedit̄. sic et ff. q res pig.
ob. pos. l. aristim fi. sic e contra peto ex pmissione que pro
missio probat̄ ex longo vsu. vt ff. de vsur. cū de in rē vso
s Cōsensu. al's ñ pt̄ esse osuetudo. cum dicat̄ q si ois osue
tudo et error osuetudiez ipediat vt ff. 8 le. a se. o. q ñ rōne

a ¶ Imitantur. i. tm̃ vz vbi lex scripta ñ est q̃tum vbi lex scripta est Et nõ tres virtutes ꝺsuetudinis. imitandi legẽ vt ħ interpretandi legem vbi lex est dubia. vt ff. e. si de interpretacõe m fi. jtem corrigendi. vt ff. de leg. et se. ꝺ. l. de q̃bus in fi. et. j. e. ꝯ. ea ꝛo. qꝰ distingue aut est gñalis ꝺsuetudo p totũ mꝺm. et tũc vincit legẽ vbiqꝫ vt ff. e. de quibus. ꝯ. fi. aut specialis. et tũc vincit legez in eo loco vbi est vt ff. ꝺia p̃dioꝝ. l. uenditor. ꝯ. si ꝺstat. dummõ post legẽ fuerit inducta. alꝯ vincit̃ a lege sup/uenẽt vt. ff. ꝺ sepꝯ. vio. l. iij. ꝯ. diuus. in alio aũt loco ꝺsuetudo specialis ñ vincit legem. vt C. e. l. consuetudinis q ħ ꝟm jo. q P. lz alij alꝯ distinxerunt.

b ¶ Et non. ħ. ꝯ. ꝺnis est ad duo scz dicta. s̃ ad scp̃tũ q ñ scriptuz ideo bñ est hic. ꝯ.

c ¶ Jus ciuile. large accipe vt no. i. ꝯ. ꝺstat.

d Origo. i. lex. xij. tablꝝ q̃ fuit origo tocꝰ iuris. et principium.

e ¶ Institutis. i. ordinanꝫtis. nam ro. ppꝝs x. viros pisto iure mi fit qui. x. tablꝝ. eburneas retulerunt tam de iure scripto athenienſium q̃ ñ scripto lacedemonioꝝ. Sed qz postea aliquid de erat qꝰ emendacõez defiꝰabat data fuit pꝝas pervnũ ãnũ his. x. viris vt ius q leges corrigerent addendo q deꝝhendo q si opꝰ eẽt inꝯptarentq̃ i ea facerẽt q̃ duas tablꝝ addi dẽt q lex fic. xij. ta ex accrescẽti dẽa ẽ vt ff. ꝺ ori. iu. l. ij. ꝯ. i.

f ¶ Qz naturalia. ħ. ꝯ. pt̃ intelligi de iure naẽali primeuo q̃ mouentur oĩa alia ad aliq̃d faciens. vt no. s̃ e. t. ꝯ. i. in pñ. ſz q dicit immutabile est ꝺtra id quod de seruitute ꝺr que est ꝺtra ius naturale et tñ preualet. vt s̃ e. ꝯ. ius autem. ſz dic ñ derogatur ob hoc. lz non seruetur in illo casũ. nã mihilomꝰ equũ et bonũ est. Et eoꝰ mõ rñdeo ad illꝰ qꝰ ꝺr j. de ca. di. ꝯ. q aẽ qꝰ est ꝺtra. l ibi ñ tollit̃ ꝺgnacio ſz ius succedendi. jtẽ eoꝰ mõ vt prius rñdeo ad illꝰ qꝰ de vsuc. ꝺr j. de vsuc. in pñ. qꝰ ꝺstat esse ꝺtra ius naẽale. vt ff. de ꝺi. inde. l. naz naẽa. l dic q iste. ꝯ. loq̃tur de iure gentiũ qꝰ pz ex illa lra q apud oẽs gentes vt s̃ e. ꝯ. q vero naturalis

g ¶ Cõstituit. s. ꝺ ꝺsuetudie spẽali. l lege municipali scp̃ta.

h ¶ Tacito. s. ꝺẽria ꝺsuetudie vt ff. ꝺ le. q se. ꝺ. l. ꝺ q̃bꝰ i fi.

i ¶ Vel alia. i. ꝺẽrio statuto. et fic reddũt̃ fingla singulꝝ.

k ¶ Omne. q̃d fit ius et quaꝯ diuidaẽ dixit. nunc dẽaz inter ipa iura pomit de ħ bene ꝺr. j. in toto primo libro vsqꝫ

l ¶ Vel ad personas ad ti. de rerum diuisione

m ¶ Ad res. de ħ ꝺr. j. li. ij. et. iij. vsqꝫ ad ti. de ob.

n ¶ Ad actiones. de his ꝺr. j. de actiõibus.

o ¶ Persone. nam hõ est res digꝯssima creaẽaꝝ vt ff. ꝺ edil. e. l. iustissime. vñ ouidius. Prona q̃ cũ spectãt aĩalia fingla terrã. Os hoĩ sublime dedit celũqꝫ videre Jussit. q erectos ad sidera tollẽ vultꝰ. et in Virgilio. Celestisqꝫ origo illi ẽ

p ¶ Jgrent̃. et fic statim pomit de iure psonaꝝ. q nõ ħ q̃ digora p̃ponẽda fũt. fic. j. de bo. pos. ꝯ. alia ꝛo. et ħ faciꝰ multas formacões titulozꝝ

q ¶ De iure psonaꝝ Rz ca. Summa. i. prima. qz et alie sequũt̃ vt. j. de his q̃ fũt fuiꝯ ali. iur. in pñ. et. j. de tutel in pñ. Vel. i. maria. i. qz partim est de iure naẽali. vt libertas. et p tim de iure gẽ. vt seruitus. quorum vtrunqꝫ scz ius naẽale et gencium. antiq̃us est iure ciuili. vt j. de rer di. ꝯ. singulozꝝ. vel dic sũma. i. breuis. fic. j. ꝺ obl. ꝯ. i.

r ¶ Hoĩes. ſz pone q ħ fuerunt duo hoĩes vnus liber et aliꝰ seruus. hec ꝓposicio est falsa. dic q ꝓ̃s oẽo ꝺuertitur in singularem. et tunc est vera et ñ fallit vt ff. ꝺ ꝺi. q de. l. falsa. ꝯ. fi. q ff. de peti. here. diuꝰ in fi. et de ori. iur. l. ij. ꝯ. exactis. et de ꝟ. sig. ñ est. Contra fingla ris pro ꝓ̃ vt e. t. l. in summa. ff. de test. tu. si q̃ fita. ꝯ. i. q dicħ questiones positas. ff. e. l. iij.

s ¶ Aut seruꝰ. ſz quid de statu liberto vidꝛ liber. vt. ff. si ex nora cã agaẽ. l. fi. Sz ꝺtra est. vt. ff. de sta. lib. l. statu liber.

Item quid de ascriptício vel censito vidꝛ q seruꝰ sint. vt C. de agri. et cen. l. fi. l. xj. et C. in q̃. ca. cõtu. l. fi. ſz ꝺtra est ꝟm jo. Licet alij aliꝯ distinxerunt cuz pñt fieri clerici. et ꝺtra dñoꝝ voluntatem. qꝰ ñ est in vere seruis. vt C. de epi. et cle. l. iubemus. ꝯ. seruos. et in auẽ ꝺ sanctis epis. ꝯ. ascripticios. jtez in dubio p libertate iudicanꝰ est. vt ff. de re. iuris. l. libertas. et qꝰ in ꝺtrarijs legibus ꝺtinetur. loquitur q̃ ad ꝟuicia q̃bus est astrictus. q̃re potuerunt et facere testamentũ et ferre testimonium q alios actus ciuiles exercere. nec alienari pñt fine solo. vt C. de agri. et cen. li. xi. l. quemadmoꝰ. Jtem q̃d de mõcho vel regulari canonico. Rz ñ liberi sunt et ideo pñt reddẽ testimonium. quod dic vt diximus in auẽ. de mona. ꝯ. cogitanꝰ. lz q̃ ad actꝰ q̃ſdaz fingan̂ mortui vt in auẽ. de mõ. ꝯ. illꝰ q. ꝯ. liq̃s aẽ collꝝ. li. et in auẽ. de nup. ꝯ. ſz occasionem. col. iiij.

t ¶ Libertas. hec diffinicio tribus modis pt̃ legi. ꝓmo ꝟm pr. vt diffiniatur libertas eo iure q̃ inuenta est. i. naẽali et fic ꝟm ħ sunt liberi. nam et ipi pñt facere qꝰ volunt. nisi qꝰ vi. i. de facto vel iure. scz q̃libet prohibeantur. et hec verba ex q̃ liberi. etc. pñt esse de diffinicõe. nam et ipi libi vocantur ꝟm idem ius vt. j. de libe. ꝯ. i. Alij dicunt diffinire libertatem liberi ñ libertatem serui. qz ex prima vocantur scz hodie liberi. non ex scꝯa scz quam hñt serui Est g̃ libertas alia in seruo. alia in libero. et ꝟm eos verbum vi exponitur vt prius. ſz nec prima nec scꝯa placet. q seruꝰ sint hodie aliquo iure liberi. cum ius gencium in ħ derogauerit iuri naẽali vt. j. ꝯ. seruitus. et expone vi. i. iure gencũ quod quadam necessitate induxit seruitutem. scz p captiuitatez

legẽ imitantur ¶ Et ñ inelegant̃ in duas spẽs ius ciuile distributũ esse videtur. nã origo eiꝰ ab institutis duaꝝ ciuitatuz athenaꝝ scz et lacedemonioꝝ fluxisse videtur. ¶ In his. n. ciuitatibus ita agi solituz erat vt lacedemonij quidẽ magis ea q̃ pro legibus obꝯuarẽt mẽorie mãdarẽt athenienses vero ea que i legibus scripta apꝯehendissent custodirent ¶ Sed naturalia quidem iura q̃ apud omnes gentes peq̃ obꝯuantur diuina q̃dam prouidẽcia constituta sp firma atqꝫ immutabilia p manent. Ea vero que ipsa sibi queqꝫ ciuitas constituit sepe mutari solent. l tacito ꝺsensu populi. vel alia pꝯea lege lata ¶ Dñe autem ius quo vtimur vel ad personas pertinet vel dares l ad actiones. qꝯiꝰ de personis videamꝰ. Nãparum est ius noscere. si p sone quarum causa constitutum esse ignorentur

De iure personarum.

Summa itaqꝫ diuisio de iure personarum hec est q omnes homies aut liberi sunt aut seruí. ¶ Et libertas quidem ex qua eciam liberi vocantur est naturalis facultas eiꝰ quod cuiqꝫ facere libet. nisi quod vi aut iure ꝓhibetur. ¶ Seruitus aẽ est

vt ꝯ t·i·ꝯ·ius aĩ·et iure ſez ciuili qñ maior·xxv·ãnis vendit
ſe ad p̃ciũ p̃ticipandũ vt·j·ꝯ·hui·q̃·d·q̃libet liber eſt lib·
ñ fiat ſeruus iure gen·l' ciuili·et ꝓ ba ex q̃ liberi·nẽ· non
optet q̃ ſint de diffimicõe ꝯ q̃ndaz effcm̃ libtatis demãt
u Conſtõ·i·vnũ de ſtatutis iur gẽ·nãq alia mlta ſtatuit
ius gen·vt ꝯ t·i·ꝯ·ius aĩ·ꝯ ꝓdie dici pt̃ huiusmodi de iure ci-
formacõe naz al'olim
et al' hodie eſt hp̃tas
vt·j· de hiſq ſui l'ali-
iur·ꝯ·pe·et fi·q̃re ẽ ꝑ
iur gẽ·inuencõe· ꝯ ci
uili formacõe vt ff·ꝑ
iuſt·et iur·l·ius aĩ
¶ Naĩaz qz ꝑ iur naĩa
li libi naſcebanẽ·ac·
¶ Dñio·aliqñ ſine do
minio vt·ff·ꝑ re·di·l
·i·ꝯ·i·q ff·p ꝑ relicto
l·fi·et adde ff ꝑ ſtip·
h·l·q huꝰ q ff·de li-
ber·c·ſuis vſufruc·
z ¶ Coñ naĩaz·i·otra
ius naturale· cũ eo iu
re oẽs liberi fũt·vt·j·
de liberti·ꝯ·i·q ꝯ t·i·
·ꝯ·ius autem
a ¶ Seruare· nõ huũ
dici a huãdo hm p̃·ꝯ
tabellio ꝑ huꝰpubli
cus a huiendo vt ff·ꝑ
adopcione l·nec es q
l·ñ aĩt·et ff·rẽ pup-
ſal·fo·l·ij·q tñ huus
ñ pt̃ eſſe vt C·de ta-
bulis gñali·li·x·
b ¶ Capiuntur ·ff· de
ſta· ho·l·iiij·m fi·
c ¶ Fiunt ex accidẽti
ſerui· Accur·
d ¶ Ex ancillis·ꝯ pa-
trem libez hẽant, vt
·j·t·i·et C·de rei ven·l·p tũ Quid ſi ex aſſcripticio et liba
R·ſeq ẽ ventrez vt in auẽ· o·q̃ aſſcripti·q li·mu·ꝯ·i·col·v·
e ¶ Captiuitate·q̃ occaſiõe belli otingũt qꝑ ẽ de iur gẽ· vt
ꝯ·t·p·ꝯ·ius aĩ·
f ¶ Iure·q eſt
g ¶ Maior·in q̃ fco ſunt q̃tuor neceſſaria ſez q̃ ſit maior·xx
an·vt h·et C de lib·ca·l·ſi per miniſteriũ Item q ꝑ
cij capiat ptez vt h·et C·de lib·c·l ñ iõ Item q vere hẽat
ptez vt ff·q̃b ꝑ adlib·pela·ꝯ·l·i·Item q vendat ig̃ranti cõ
dicõz venditi·vt ff·de lib·ca·l·libis·ꝯ·fiq̃s ſciens·Item et
quintum vt h ſciat odicõz ſuam vt ff·fiq̃s ingenuꝰ eſſe di-
l·ij·et fiq̃d eoz defuerit iure oĩ p̃uocat in ingenuitatẽ·al'
ñ poterit prouocare in ingenuitatem·eĩ ſi manumittat vt
ff·de ſta·ho·l·hõ lib·et ff·de lib·c·l·ẽ pacto·niſi reddẽt
preciuz et dñs ſponte accipet·nec eĩ dñs accipe opellit p̃
cium·ꝯ q̃baz otradicant vt ff·ſi inge·eẽ di·l·ij·i· R·et C·
qñ ꝯ ab ẽp·di·l·i·et·j·t·i·in fi· Sed nunq̃d hz ĩ integ·re-
ciũ fit minor·xxv·an·maior tñ·xx·an·R·ñ·qz ñ eſt mutãda
tanta ſolennitas·et qz ñ eſt locus reſtõ nũ vbi res mutat ſta
tum prorſus amittendo· vt ff·de mi·ſi ex cauſa·ꝯ· pamp̃·q
ff·de in integ·reſt·l·diuus· Sed nunq̃d patri vel affini p̃
mittitur reuocacio·vel per offm̃ iudicis vel per rei vendi·
vtilem·cũ ad eoz ignominiam reſpiciat·vt ff·de rei ven·
l·· et de libor·ca·l·i·ij·iij·et·iiij·R·nonvt ff·de capi·di·l·

oſtõ iuris gencium q̃ quiſ
dominio alieno otra natu
ram ſubicitur· Serui aũt
ex eo appellati ſunt q̃ im-
peratores captiuos vende
re iubent·ac per h̃ ſeruare
nec occidere ſolent· Et q̃
eciam mancipia dicti ſunt
eo q̃ ab hoſtibus manuca
piuntur ¶ Serui autem·
aut naſcuntur · aut fiunt·
Naſcuntur ex ancillis nr̃is
Fiunt autem iure gencium
id eſt ex captiuitate·aut
iure ciuili c̃ hõ liber maior
·xx·annis ad preciuz parti
cipandum ſeſe venundari
paſſus eſt ¶ In huoz odici
one nulla eſt dr̃a In liberis
aũt multe drñe ſunt · a eĩ
ingenui aut libertini ſunt

Ingenuus eſt iſ qui ſtatim

tutelas·ꝯ·ſi libertate·ꝯ quidam dixerunt otra·ar·dictaz
l·ꝯ certe non mutauerat ſtatum ꝯ mutare volebat·
h ¶ Venũdari·i·ſi q̃ꝯ alio ti·paciat ſe ẽnſferri ĩ aliũ·qꝑ ẽ
vm̃ ſi aliqꝑ lucz ſenciat vt ff·ꝑ liber·ca·fi vſufru·ꝯ·in fũ·
et C·de liber·c·ſi miniſterium·et ff·de liber·ca·fi vſufruc·
i ¶ In ſeruoz·nulla dr̃a· Sed videtur otra·nam quidam
ſunt in dignitate·q̃dam non vt·j·de iiur·
·ꝯ·ꝯ pena·et ff·ꝑ vſu
fruc·et fiquid·ꝯ·i·jtẽ
quidam ordinarij·q̃dam
vicarij vt·j·q̃ cuz
eo·ꝯ·cum autem Item
alij veterani alij noui
cij·vt ff·de edilic·e·l
fi·et ff·de public·l·
interdum· Sz dic q̃
nullus eſt magis ſer-
uus q̃ alter · ꝯ q̃ ad
actus et quo ad mili-
cias et ſimilia ſit dr̃a·
ꝯ olim magis vnꝰ q̃
alter eſſet ſeruus · vt
C·de nu·iur·qui tol·
l·vna·nam olim qui-
dam habebant dñiuz
in ſeruis· q̃dez plenũ
quidam ſemiplenum
k ¶ Multe · quidam
ponunt h̃ falſam no/
tam vt duo ſint mul-
ta·ar·ff·ad ſil'·l·i·ꝯ·
hoc R·p· Sed ẽte ibi
ſunt tria appellata ñ
duo tñ· dic ꝯ q̃ qua
tuor fũt differencie li
beroz hominum·vt
ingenui et libertini·
et latini et dediticij
vt h̃ a·j·t·i·de liber·
·ꝯ·libertinoz·ar·ff·

vt natus eſt liber eſt· ſiue
ex duobus ingenuis mr̃i-
monio oſtante edit ẽ ſiue
ex libertinis duobus ſiue
ex altero libertino q altero
ingenuo· ¶ Sed et ſiquiſ
ex matre naſcitur libera
patre vero huo ingenuus
nihilominus naſcitur quẽ
admodũ qui ex mr̃e libera
et incerto patre natus eſt
qm̃ vulgo oceptus eſt·
¶ Sufficit autem li
beram fuiſſe matrem eo
tempore quo naſcitur licz
ancilla conceperit· ¶ Et
econtrario ſi libera oceperit·deinde ancilla facta pa
riat·placuit eum qui naſci
tur liberum naſci ¶ Quia
ñ dz calamitas matris ei
nocere qui in vtero eſt
Et ex his illud queſituz ẽ

vi bo·rap·l·iiij·ꝯ·i·ij·R·pro pria eſt in auẽ de depoſitis·
et de denũciacionib̃ i cũ et multa·ac·
De ingenuis R ca
Ingenuus qñq̃ aliter·qz per ſentenciam vt ff·de ſta·ho·l
ingenuũ Item p reſtõz nataliũ·vt ff·de reſt·natalium
m ¶ Ex duobus·ſic oſtrue ſiue ex matrimonio ſubaudi oſtan
te duob̃ ingenuis editis·et c̃·et ſic expone oia ſeq̃n·capl'a
n ¶ Ex altero·ſic C·de opi·liber·l·q̃ ex libera
o ¶ Naſcitur·hm ſe·
p ¶ Nihilominus·qz ven-
tris ſtatus ſp oſideratur·vt hic et in auẽ·que oſtitnc ẽ ex
aſſcrip·ꝯ·i·coll·v·et C·de rei ven·partuz·niſi in caſu·vt
C· de ſeruis fugi·l·fi·et niſi in murilegulo·vt· C·de mu-
rilegulis·l·qui cum patre·li·xi·et l·hij qui·et ꝯ iure rõno
ſecus iure longobardoz·qz ſp in deteriorem ptem ſtatuſ
otrahitur·niſi fit matrimonium·aliud ſi concubinatus·nã
tunc ſeruatur ius romanum·
q ¶ Libera puta meretrice·
r ¶ Sufficit q̃tum ad odicionem·ſecus q̃tum ad honores
vt ff·de ſenato·l·Filiam·et liberoſ·ꝯ·fi·et ſecus quo ad pa
triam·vt ff·ad munic·l·aſſumpcio·ꝯ·filius vt ff·man·ꝯ pro
curatorem·ꝯ·pro ſocio·et l·id quod·ꝯ·ſi filiꝰ et ff·de neg
ge·ſed an vltro·
s ¶ Calamitas q̃ſi cadamitas·qz itez fuit facta ancilla·
t ¶ Ex his·hucuſq̃ dixit quaĩ otingat ingenuitas · nunc
qualiter perſeueret·
u ¶ Libaz mr̃ez·fa·ad ꝯ C·ſi mã·ita fu·ali·vt ma·l·fi·ſi iur

b Medio tpe. ff. de acq. re. do. adeo. §. cū q spectanda
c Officit. ñ p9 manumissiōz tlem ḋnq̃nmio steterit vt ff. ñ
inge. eē di. l. ij. ꝗ illū hodie correctū ēvt hā C. vbi cā sta-
d In seruitute. i. in statu huili /tus. l. fi.
e Manumissum. scz de facto. Accur. flo.
f Natalibus. i. in genuitati. que probaē p natales. Erant
aē natales scripte cū
annis dñi a p̄comiza-
te q̄ dicebant lucium
esse natū et ingenuū
et deinceps sic erat ñ
tūc ōdicereē vñ a in
legendis sctōz intī-
tulaē nītas scti nico-
lai qñ moriē. q̄si tūc
nascaē nunq̄ moritu
rus. et scribē gesta.
in vita sancti nicolai.
Et scripta illa ōz na-
talis ei9 a qd fecerit
in vita intitulaē this
sancti. l' dic q̄ natale
appellaē pria nītas
q̄ est de iure naturali
et oēz hoiez dic esse li
bez. vñ ōz seru9 iste
restituiē natalibus.
. i. illi libertati quam
hz de iure naēali. ff.
d nat. rest. l. ij. a ff. d
sta. ho. l. impatores
g Officē. ñ vendidit
vt s. t. i. §. pe. cūe eē
ñ redit in statū p̄mu
vt ff. de sta. ho. hō li
ber que est oē. ac.
h De libtinis ꝗ ea.

Libertini sunt ex iusta. i. vera. sic econt vt. j. t. i. §. semel
Vel iusta qr adeo iu
ste huierē dño vt me-
ruerē manumitti. Vt
dic iusta. qr est d iuē
gen. vt s. t. i. §. seruī-
tus. et ff. de ius. a iuē
l. manumissiones
k Seruitute a hui9
manumissi filius est i
genuus vt s. t. i. i pñ.
licz gramatici dicant
eum libertinum Sed
et manumissum liber
tinum dicunt. ac.
l Manuissio. i. detec
cio ēm ir. et ff. d acq.
re. do. l. adeo. §. cum quis in fi. Vel dic ēm pla. jo. et Azo.
quia dat libertatem. quam prius ille seruus non habebat
al' non diceretur dari. vt. j. de act. §. sic ita q̄. Sed opponē
aut quam habebat ei dabat. et sic illi quidem nulla rema-
net cum non habeat nisi vnam. aut quam non habebat. qd
est absurdum. Sed dic q̄ dat quod non habebat. et ꝗ ple-
rumq̄ ōtingit q̄ quis dat quod non hz. vt. j. qui ali. li. §. i.
et ff. de vsufruc. l. q̄ nr̄m. et ff de acq. re. do. l. non nos. ac.
m Et pro id est
n Pr̄ati. ff. de iusti. et iur. al' manumissiones ex ꝗ.

si ancilla pregnans manu
missa sit. deinde ancilla fa-
cta pepit libez aut seruuz
pareat. a marcellus pbat
libez nasci. sufficit eē ei q̄
mvto est liberā mrez l'me-
dio tpe habuisse qd ōrvm ē
Cum aē ingenuus aliq̄s
natus sit ñ officit ei in hui-
tute fuisset postea manu-
missum esse. Sepissime eē
ostitutū est natalib9 non
officere manumissionem.

Libertini sunt qui ex iusta huitute manu-
missi sunt. Manumissio
autem est dacio libertatis
naz q̄mdiu aliquis sierui
tute est. manu et potesta-
ti su positus est. et manu-
missus liberatur domini
potestate. Hue res a iure
gencium originez assump
sit. vt puta cum iure natu-
rali omnes homines liberi
nascerentur. nec esset no-
ta manumissio cum seruī-
tus esset incognita. sed
postquam iure gencium
seruitus ingenuitatez in-
uasit secutum est bñficiuz
manumissionis. Et ē vno
oi nomine omnes homines
appellarentur iure gencium
tria gña esse hoīm ceperūt
liberi et his ōtrarium hui.
a tercium genus libertini
qui deferant esse serui
Multis autez modis ma
numissio procedit à ex sa-
cris ostōnibus in sacro sā
ctis ecclesijs. aut vindca.
à inter amicos. à p epl'am
à p testamtū à aliam quā-
libet voluntatē vltimam
manumittūt. Ozt alijs
modis libertas huo opte
pt. qui tam ex veteribus
q̄ ex nostris ostōnibus in-
troducti sunt. Seruiz vo
a dominis sepe manumit-
ti solent adeo vt vel in tn
fitu manumittantur velu-
ti cū pretor aut preses à p
consul in balneum l'in the
atz eat. Libertinoz aūt
status triptitus antea fue
rat. Naz qui manumitte-
bant mō maiorem a iustaz
libertatem osequebantur
a fiebant ciues romani mō
minorem et latini ex lege
iunia norbana fiebāt mō
inferiorez a fiebāt ex lege
elia scencia dediticōz nuo
Sed dediticiorum qui
dem pessima odicio iaz ex
o Hue res. id est manumissio. ac.
p Et cum tria gña. ꝗ erat vnum et addita sunt tria. q̄ fiunt
q̄tuor. Rz. non sequitur nam si habeas tres filios et nascaē
hodie vnus incipis hē quartum. et prius hēbas tres. q̄
vij. qd fīn est. qr qd prio erat oputaē in seqntē nūm. ac.
q Sacris. scz sub aspectu ꝓpū et antistitis. et inuenēte
q̄licunq̄z scripta vice
actoz vt C. de his q̄
in ec. manu. l. i. et. ij.
r Vindicta. i. causa
ogmita coraz p̄tore
que iō ōr dari vindi-
cta. qr vindex quidez
huus in vice illoz p̄-
mo sic fuit manumis-
sus. ff. de ori. iur. l. i.
et. ij. §. inicium. velvt
q̄dam dicunt ēm boe
ciū. vindcā erat ꝗga
p̄torīs q̄ ter pcuciebatur manumissus. et
dicebat pretor ter-
aio te libez. ar. C. si
aduersus lib. l. ij
s Amicos. et in ꝗ
in se. c necessarij sunt
v. testes vt C. d lat.
lib. l. i. §. sanctim9. a
. §. ꝗ fiq̄s. acc.
t Qualibz vt in codi
cillis vel in testō mi/
nus solēm. qd vz int
pr̄ez et filios vt C. d
testa. hac osultissima
. §. ex impfecto. ac.
u Ozalijs. p̄ter sup
dictos. accur.
x Qui tā. scz modi.
y Ex veteribus scz ex le
gib9 impatoz vt C.
p q̄. ca. v. p totum
z Nr̄is. vt C. oia. de
manu. l. fi. a in auē. d
man. pñ. §. ij. coll. iij.
et in auē. de mō. §. ij.
col. i. et in auē. d mō.
. §. i. col. ij.
a Serui maūmitti.
q. d. q̄cunq̄z eē inui-
tiv t C. de test. ma. l.
fi. §. fiīo q̄dez hz sec9
fit in filijs vt in auē.
q̄. mo. na. ef. sui. §. ge
nerali col. vj.
b Transitu. i. dū ēn
fit a est tō. qr fine eo
fieri poterat Vñ aliū est q̄ñ manumissio ñ poterat fieri fine
p̄tore vt. j. t. i. §. ea d Itē aliud est in otenciosa iudictiōe q̄
scz reddiē in inuitum. vt ff. de v. ob. inter stipul. §. i. a C
de dilac. a pcedente Acc.
c In balneuz. tūc eē/ =videbatur non valere. quia
pre gaudio cuilibet concederet
d In theatz. i. in locum vbi hoies stant adridendum. et iū
multomagis. scz alias q̄cunq̄z vadat. Acc.
e Libtioz. iū erat d hui vt C. d nu. iu. q̄ritu tol. l. i. §. i.
f Modo. i. aliq̄ñ g Minorē. i. media vt. j. d cap. di.
. §. i. et ff. de auro et ar. lega. l. qui laudem. ēm jo.

h Dediticiorꝫ·i·vocabanꝰ dediticij·et erant inducti hac l·elia ſcencia·q̃ et multa alia induxit·et erant hij toto tpe vite ſue ſerui·et tunc fiebant liberi cũ moriebanꝰ·qꝫ ꝓdeat eis·qr bõ vt peculiũ a dño occupabanꝰ·ꝫ i latinis alꝫ fiebat vt colligit h·et ex eo q minus hẽbant dediticij q̃m latini·vt.j.de ſucceſſ·liber·§·fi·Accur·

i Pietas·i· nos qui ſumus pij·Accur·

k Conſtõmbus·vt C·ꝫ dedit·li·tol·a C de lati·li·tol·l·i·

l Competebat·ſ·manumiſſis·vm ꝫ nõ tria tpa·in prio et vltio·ſcz deinceps ꝫ iuris eſt·ꝫ in medio ꝫ ius peſſimum fuit induc/tum·vt.j.de ſucceſſi·liber·§·vlt·

m Libertinus·ex q̃ ortingit multiplex effectus in ꝓmis circa obſequiales operas·q̃ fit in faciendo·vt in aſſurgendo et vtendo ſiue in ñ facie do vt de ñ vocando i ius que ipa nata prono debenꝰ·eꝫ ſine impoſicõe·et ſi vocauerit in ius pronũ ſine veia punitur·in·l·aureis ff·de in iusvo·l·pe·et vlt·q̃ aurei accipiuntur q̃libet ꝓ vno ſolido vt.j.de pe·te·li·§·fi·a ex his iuribꝫ ſumitur ar·q aureus ꝓ ſolido accipitur in iure nro exq̃ ꝓ eodez delicto tales ſnie ꝓmulganꝰ et eedem intelligunꝰ eſſe dande filio emancipato·vt C·de in ius vo·l·venia·et ff·de odi·in de ſi ñ ſortẽ·§·libertus·Item reuocanꝰ in vtutem ꝓter offenſaz vt C·de libe·a eorꝫ li·l·ſi manumiſſus·et alia multa·ꝫ hodie ꝫ oia tollunꝰ preter ea que ipa nata debenꝰ vt in autꝰ·vt liberi decetero·§·i·collꝰ·vj·Tu dic vt no·in dicta·l·ſi manumiſſus·que eſt contra

n Et dediticios·quod dixerat in gne nũc per ſpecies ponit vel quod ꝯiũctim dixerat nunc diuidit

o Altricacões·q̃s ñ hẽm9·ꝫ q̃re ñ erant vti ſicut illi q̃ petit9 fit vti c̃ toto tpe vite ſue vti recogẽnꝰ·ꝫ jo·q erãt libi ꝫ vti re cogẽnꝰ vt C·oia·ꝫ ma·l·i·§·ſin at ꝓtarius

p Latioſa iuliãoſ·i·ex l·iul·norbañ iductoſ vt ſ e·§·libtio

q Oẽs·ſic oſtrue a oẽs libtos donauimus·i·ho norauimus ciuitate rõna·i·plena libtate vt ſ e·§·libtimorꝫ

r Diſcrimie·i·dra hita·nec etatis nec manumiſſi·vt eꝫ in fans poſſit manumitti·ymo eꝫ in ventre·cum q̃tum ad ꝫ

hẽatur pro nato·vt ff·de ſta·ho·q̃ in vtero·nec dñi manumittentis·dũ tñ hẽat·pp·an·vt.j.t·i·§·eaꝫ·nec i mõ manumiſſi ſeu m teſtõ·ſeu in tervivos q̃ quomõ·vt ſ e·§·multis

s Additis·ſ·a nobis eis q̃s habuim9 ſ e·§·multiſ at·a fit additi·ix·primus ſi dñs egrotantem ſuũ ſuuz deiecit·ſeꝫs ſi ancillaz vẽdiderit ne proſtituat a pſtituta fuerit·t ſi vẽditor ſibi retinuerit man9 miectõz·a eam ad ipm reuertentem pſtituit p9 ea·t cius ſi ſui pileati defuncti funus pceſſerꝫ·qrtus ſi eꝫ expreſſit eũ velle eſſe latinũ·quintus ſi ſub odictõe relicta libertate heres aſi odictionẽ manumiſit·ſextus ſi in iudicio libali a dño ſupatus fuerit et precũ ꝓ eo dño ſolutũ fuerit·et ip e p9 ea recepit·ſeptimus ſi ancillã ſuã maritauerit alicui libero·octauus ſi coraz actis filium noiauerit ſeruuz ſuũ·non9 ſi in ſtra ſeruitutis reddiderit·et probanꝰ hij modi·C de la·li·tol·l·una·§·ꝫ ſcim9 vſqꝫ in fi·l·

t Dola·ſ·libtaſ plea

u In pñti·i·i oſuetu

Non tñ cuiq̃ ꝯdie q̃uiſ s t·i·§· multis·et·§·fi·dẽm fit q̃z libz maũmittẽ poſſe·tñ·a c̃·ſic.j.ꝫ exhẽ·li·in pñ·nã tũc eſſet lib et heres·accur·

v Fraudẽ·ꝫ expone·j·e·in fraudem

z Manumittit·ſ·in teſtõ l in vltia volũtate ſcz ñ inſtituendo vt.j.pp·§·et·ff·q̃ a quibus·l·ſi mortis

a Agit·ſ·ut noceat creditoribꝫ vt·ff·q̃ a a quibꝫ·l·ſi mortis·ſi bi tñ nocet ſi velit reuocare vt C·de ſeruiſ pig·da·ma·l·ſi creditoribus·

manumiſſionis mõ diſcrimine habito ſic iam antea obſeruabatur ciuitate romana decorauimus·Multis modis additis ꝓ quos poſſit libertas ſeruis cum ciuitate romana que ſola eſt in preſenti preſtari·

De qui et ex quibz cauſis manu mittẽ nõ poſſũt·

Non tñ cuiqz volenti manumittere ꝫ·naz is qui in fraudem creditoruz manumittit nihil agit qr lex eliaſcencia impedit libertatem· Licz at dño qui ſoluendo ñ eſt in teſtamento ſeruum ſuũ cũ libertate heredem inſtituẽ·vt liber fiat hereſqz ei ſolus a neceſſarius ſi ei nemo ali9 ex eo teſtamto heres extiterit aut qr nemo hẽs ſcriptus fit aut qr is q̃ ſcriptus eſt·qualibet ex cauſa heres non extiterit· Id qz eadem lege eliaſcencia prouiſum eſt a recte valde enim perſpiciendum erat vt egentes homines quibus alius heres extiturus non eſſet vel ſaltem ſeruũ

b Eliaſcencia·filis eſt rõ·qr lex vult.j.de vſuc·§·furtiue

c Licet·i·licitum eſt·

d Seruũ·ſcz vnũ a ñ plẽs·vt ff·de hẽ·inſti·q̃ ſoluẽdo et eꝫ in fraudẽ creditorꝫ vt C·de neꝫ·h·l·i·in pñ·ñ ſpealiter pigri datꝰ fuerit vt·ff·ꝫ hẽ·inſti·pigri q̃ ñ pt fieri neꝫ9 ñ dñs creditori ſatiſfaciat·vt dca·l·pignori

e Dol9 a i caũ eꝫ c̃ alio vt ff·ꝫ hẽ·iſt·l·ſi iſa l·ei q̃ ſoluẽdo

f Extiterit· q̃ vltimo caſu ſeruus ſubſtitutus eſt heres·

g Neꝫ9 qr ſiue velit ſiue nolit cogit̃ eſſe heres vt.j.ꝫ hẽ·

h Eadez lege·ſcz que prohibuit·eadez ex iuſta cã ꝯcedit·vt h et.j.e·§·eadem·

i Et recte·ſcz est prouiſum·

h Dediticiorꝫ·i·vocabanꝰ dediticij·et erant inducti hac l·eliaſcencia·q̃ et multa alia induxit·et erant hij toto tpe vite ſue ſerui·et tunc fiebant liberi cũ moriebanꝰ·qꝫ ꝓdeat eis·qr bõ vt peculiũ a dño occupabanꝰ·ꝫ i latinis alꝫ fiebat vt colligit h·et ex eo q minus hẽbant dediticij q̃m latini·vt.j.de ſucceſſ·liber·§·fi·Accur·

i Pietas·i· nos qui ſumus pij·Accur·

k Conſtõmbus·vt C·ꝫ dedit·li·tol·a C de lati·li·tol·l·i·

l Competebat·ſ·manumiſſis·vm ꝫ nõ tria tpa·in prio et vltio·ſcz deinceps ꝫ iuris eſt·ꝫ in medio ꝫ ius peſſimum fuit induc/tum·vt.j.de ſucceſſi·liber·§·vlt·

m Libertinus·ex q̃ ortingit multiplex effectus in ꝓmis circa obſequiales operas·q̃ fit in faciendo·vt in aſſurgendo et vtendo ſiue in ñ facie do vt de ñ vocando i ius que ipa nata debenꝰ·eꝫ ſine impoſicõe·et ſi vocauerit in ius pronũ ſine veia punitur·in·l·aureis ff·de in iusvo·l·pe·et vlt·q̃ aurei accipiuntur q̃libet ꝓ vno ſolido vt.j.de pe·te·li·§·fi·a ex his iuribꝫ ſumitur ar·q aureus ꝓ ſolido accipitur in iure nro exq̃ ꝓ eodez delicto tales ſnie ꝓmulganꝰ et eedem intelligunꝰ eſſe dande filio emancipato·vt C·de in ius vo·l·venia·et ff·de odi·in de ſi ñ ſortẽ·§·libertus·Item reuocanꝰ in vtutem ꝓter offenſaz vt C·de libe·a eorꝫ li·l·ſi manumiſſus·et alia multa·ꝫ hodie ꝫ oia tollunꝰ preter ea que ipa nata debenꝰ vt in autꝰ·vt liberi decetero·§·i·collꝰ·vj·Tu dic vt no·in dicta·l·ſi manumiſſus·que eſt contra

n Et dediticios·quod dixerat in gne nũc per ſpecies ponit vel quod ꝯiũctim dixerat nunc diuidit

o Altricacões·q̃s ñ hẽm9·ꝫ q̃re ñ erant vti ſicut illi q̃ petit9 fit vti c̃ toto tpe vite ſue vti recogẽnꝰ·ꝫ jo·q erãt libi ꝫ vti re cogẽnꝰ vt C·oia·ꝫ ma·l·i·§·ſin at ꝓtarius

p Latioſa iuliãoſ·i·ex l·iul·norbañ iductoſ vt ſ e·§·libtio

q Oẽs·ſic oſtrue a oẽs libtos donauimus·i·ho norauimus ciuitate rõna·i·plena libtate vt ſ e·§·libtimorꝫ

r Diſcrimie·i·dra hita·nec etatis nec manumiſſi·vt eꝫ in fans poſſit manumitti·ymo eꝫ in ventre·cum q̃tum ad ꝫ

multis tpibus in diſſuetudinem abijt latinorꝫ vero nomen non frequentabat Ideoqz nra pietas oia augere et in meliorem ſtatũ reducẽ deſiderans duabꝫ oſtõmbus h emendauit·a in priſtinum ſtatũ reduxit

Quia et a primis vrbis rome cunabilis·vna atqz ſimplex libertas ꝓtebat·id eſt eadem quam hẽbat manumiſſor niſi q ſcz libertinus fit q̃ manumittitur·ꝫ manumiſſor ingenuꝰ fit

Et dediticios quidez ꝓ oſtõem nram expulimus·quam promulgauimus inter noſtras deciſiones per quas ſuggerẽte nobis tribunianoviro excelſo queſtore nro anti qui iuris altricaciones placauimus·Latinos at iulianos oẽz que circa eos fuerat obꝫuanciam ali aoſtõe ꝓ eiuſdꝫ queſtoris ſuggeſtionem correximus que inter imperiales radiat ſanctõneſ

Et oẽs libertos nullo·nec etatis manumiſſi·nec domini manumiſſoris nec

manumiſſionis mõ diſcrimine habito ſic iam antea obſeruabatur ciuitate romana decorauimus·Multis modis additis ꝓ quos poſſit libertas ſeruis cum ciuitate romana que ſola eſt in preſenti preſtari·

De qui et ex quibz cauſis manu mittẽ nõ poſſũt·

Non tñ cuiqz volenti manumittere ꝫ·naz is qui in fraudem creditoruz manumittit nihil agit qr lex eliaſcencia impedit libertatem· Licz at dño qui ſoluendo ñ eſt in teſtamento ſeruum ſuũ cũ libertate heredem inſtituẽ·vt liber fiat hereſqz ei ſolus a neceſſarius ſi ei nemo ali9 ex eo teſtamto heres extiterit aut qr nemo hẽs ſcriptus fit aut qr is q̃ ſcriptus eſt·qualibet ex cauſa heres non extiterit· Id qz eadem lege eliaſcencia prouiſum eſt a recte valde enim perſpiciendum erat vt egentes homines quibus alius heres extiturus non eſſet vel ſaltem ſeruũ

b Eliaſcencia·filis eſt rõ·qr lex vult.j.de vſuc·§·furtiue

c Licet·i·licitum eſt·

d Seruũ·ſcz vnũ a ñ plẽs·vt ff·de hẽ·inſti·q̃ ſoluẽdo et eꝫ in fraudẽ creditorꝫ vt C·de neꝫ·h·l·i·in pñ·ñ ſpealiter pigri datꝰ fuerit vt·ff·ꝫ hẽ·inſti·pigri q̃ ñ pt fieri neꝫ9 ñ dñs creditori ſatiſfaciat·vt dca·l·pignori

e Dol9 a i caũ eꝫ c̃ alio vt ff·ꝫ hẽ·iſt·l·ſi iſa l·ei q̃ ſoluẽdo

f Extiterit· q̃ vltimo caſu ſeruus ſubſtitutus eſt heres·

g Neꝫ9 qr ſiue velit ſiue nolit cogit̃ eſſe heres vt.j.ꝫ hẽ·

h Eadez lege·ſcz que prohibuit·eadez ex iuſta cã ꝯcedit·vt h et.j.e·§·eadem·

i Et recte·ſcz est prouiſum·

a ¶ Egentes·nõ q̃ prodest pauptas·q̃ fauet pauptatific· ff·de transac·cum hij·§·si in annos·et·C·de epi·a cleriquis ad declinandum·§·penul·et·ff·de off·pre·illi·§·fi· Ar·contra·ff·de execu·tu·et cu·l·spadonem·§·fi·et ī auẖ· de testi·§·i·et illud·pauper vbiq̃ latet licet econtra dicatur·cantabat vacuus coram latrone viator·

b ¶ Vel·pro saltem·

c ¶ Haberent·sic·ff· 8 interro·act·l·et q̃ in pñ·sic·j· 8 bo·pos· ·§·per quos autem

d ¶ Aut ꝫ ñ faciente id ē non satisfaciente creditoribus ·acc·

e ¶ Eo seruo·nunc liberto facto·acc·

f ¶ Serui·quondam ꝫ modo liber est

g ¶ Iniuria·quo ad famam·que ec̃ post mortez quandoq̃ dãnatur·vt·ff·de acti· l·ex iudicio

h ¶ Idemq̃ libertate non q̃ dicat instituo te sine libertate quia tunc non esset hæres vt statim dicet in fi· huius·§· sed pretermisit dacionem libertatis·vt in fi·§·

i ¶ Constitucio·vt C de necess·ser·hered· insti·l·quidaz in pñ· accur·

k ¶ Scriptura·sicut ex dacione tutele·vt ·j·qui da·tut·poss·in pñ·

l ¶ Cum non·hec est noua racio·de qua p̃ dixi modo·sed lex ipa antiqua fuit·vt·j·de here·insti·§·i·

m ¶ Institucionis·arq̃ aliquo concesso·illud conceditur·sine quo illud esse non potest·vt ff·de iur̃·omiud·l·ij·accur·

n ¶ In fraudem·sic·ff e·t·scz qui et a quib9 ma·libe· non·fi·l· in fraudem

o ¶ Soluendo·cum a sciant se habere creditores·vt·j·que i frau·a l·oẽs·§·luci9

p ¶ Non est·et nunc erit penes soluendo·

q ¶ Preualuisse·nam quidam dicebant·q̃ sufficiebat solus euentus·alij dicebant q̃ exigebatur vtrunq̃·scz fraus et euentus·a ista sentencia preualuit·tamen ex predictis videbatur sufficere euentum solum·tñ·etc̃·

r ¶ Impediri·hic diligenter attende·q̃ si directa detur libertas non solum inter viuos·sed eciam in vltima voluntate duo necessaria sunt scz consilium·hoc est fraus a euentus· vt hic·et·ff·e·§·in fraudez·et C·e·l·i· In fidei omissaria sufficit euentus·vt·C·qui manu·non pos·l·fi·et est ra-

suum necessarium heredē haberent qui satisfaciat9 essz creditoribus·aut hoc eo non faciente· creditores res hereditarias serui nomine vendant·ne iniuria defunctus afficiatur Idemq̃ iuris est·et si sine libertate seruus heres institutus est· ¶ Quod nr̃a constitucio non solum in domino qui soluendo non est· sed generaliter constituit noua humanitatis racione·vt ex ipsa scriptura institucionis eciam libertas ei competē videatur· cum non est verisimile eiz quem heredem sibi elegit si pretermiserit libertatis dacionem seruuz remanē voluisse·et neminem sibi heredē fore ¶ In fraudem autem creditorum manumittere videtur· qui vel iam eo tempore quo manumittit soluendo non est· vel qui datis libertatib9 desiturus est soluendo esse ¶ Preualuisse tamen videtur·nisi animum quoq̃ fraudādi manumissor habuit non impediri liberta

clo·quia facilius libertas de facto data ab herede euocatur q̃ a defuncto vt ff·de fidei omis·liber·l·iiij·§·si in fraudem Alia racio notatur·C·e·l·in fraudem·in his aūt alienacionibus que in fraudem creditorum fiunt· dic vt·j·de act·§· Item si quis

s ¶ Sepe·Rx·tacite obiectiõi·quomodo potest esse animꝰ bonus·cum ipsa veritate fraudet eos·Rx· sepe enim·ac̃·Sz ar contra C·de rescind· ven·l·q̃squis·acc·

t ¶ Cum vtroq̃ fraus scz a euentus interuenit vt subicit et facit ad hoc·ff·qui et a q̃ manu·li·l·fi i fraudē

u ¶ Consilio·nota q̃ tenetur de consilio·ꝫ contra·ff·man·l·ij·§· fi·sed ꝫ fuit fraus·et ideo fuit tale concilium obligatorium·q̃ fraudulentum·acc·

x ¶ Eadem·scz de q̃ est habita mencio·vt s̃·e·in pñ·

y ¶ Minori·sufficit g̃ si non fit minor·xx·annis eciam si nõ fit maior·vt q̃ tetigit vltimum diem·xx·anni vt ff·de manu·l·i· fiẽ in testõ fauore sui vt ff·de test· qua etate·

z ¶ Vindicta·ꝫ exponе vt s̃·t·i·§·multis·

a ¶ Concilium·id est apud locum illũ·vbi habetur super ꝫ consilium·i·deliberacio· et sic ponitur id q̃ꝫ fit pro eo vbi fit·vt ff·de iusti·et iure·l· penult·als·§·fi· Vel dic apꝫ eos qui presunt concilio·vt sunt omnes habentes ordinaiam iurisdictõez eciam minimi magistratus·cum hoc fit de voluntaria iurisdictione·vt· ff·de off· procon·et le·l·ij· et in auẖ·de defen·ci·§· nulla·coll·iij·

tes·q̃muis bona eius creditoribus non sufficiant· Sepe enim de facultatib9 suis amplius q̃m in his est sperant homines Itaq̃ tunc intelligimus impedi rilibertatem cum vtroq̃ modo fraudantur creditores·id est et consilio manumittentis·et ipsa re eo q̃ bona non sunt suffectura creditoribus ¶ Eadez lege eliascencia·domino minori·xx·annis· non alit̃ manumittere permittitur q̃m si vindicta apud concilium iusta causa manumissionis a probata fuerit manumissi ¶ Iuste autez manumissionis cause sunt hee veluti si quis patrem aut matrem·filium filiam ue·aut fratres sorores ue naturales aut pedagogũ aut nutricem aut educatorem· aut alumnuz alumnamue· aut collactaneum manumittat ·aut seruum procuratoris habēdi gracia aut ancillam matrimonij causa·dum tamen intra sex menses vxor ducatur· nisi iusta causa impediat·

b ¶ Iuste autem cause·fa·ff·de manu·l·si minor cũ·l·seq̃·

c ¶ Patrem· Sed qualiter potest filius habere seruũ·scilicet patrem vel econtra·vel frater fratrem suum siue sororem·Rx·bene·vt quia instituit dominus filium serui sui heredem vel filium ancille vel econtra·et sic de alijs·quo casu fit institutus heres·et liber·et dominus omnium bonorum quorum dominus fuerat testator·vt s̃ e·§·i·a·ff de acqui·poss·cum heredes· Item potest esse vt si habeat quis filium ex ancilla sua·nam est seruus et filius·vt C·cõmuna·de ma·l·fi·et econtra si seruus habeat filium ex domina·nam filius est et liber et dominus·cum ventrem seq̃ẖ

quo ad statum vt C. de rei vendic. l. patum l. licet possit ipe et domina accusari vt C. de mu. queb. pp. l. i. et. j. de here. insti. §. i

c Naturales et lītimos vel naturales tm

d Pedagogum scilicet qui ab inicio instruit pueros. a pedos quod est puer et gogos quod est ducere. quasi. d. ductor siue gubernator pueorum.

e Alumnum. quem vel quam alumnus alu it vt differat a superiori

f Collactaneuz. qui simul mecum lactauit quem fratrez bonoñ. appellant

g Ducatur. prestito super hoc sacramēto. vt. ff. de ma. vm. si collactaneus in fi.

h Causa iusta vt in firmitatis que tribuit dilacionem. vt ff. siq̄s cauē. l. ij. §. iij. et. iiij. et ff. de re iudi. l. que fitum vel alia qualibz iusta vt ff. ex qui. cama. lz. l. i. in fi.

i Decem et septem an. Sed quomodo minor. vigintiquinque annis potest esse procurator. vt C. de p̄cur. exigendi et. ff. & procur. si minor. Rz. hoc ad negocia fuit non in iudicio esse potest. sic alīs est differencia inter hos procuratores. vt ff. manda. si procuratorem. §. i. accursius flo.

k Approbata scilicet manumissionis a apō concilium. accur.

l Siue falsa. quasi diceret. si dixit filium licet non sit. vel patrem vel filiam. licet hec ita non sint. scōm quosdam quod reprobo. cum id quod falsū fit nihil fit. nec prestet causam. vt ff. de. ver. sig. paulus. et C. si ex falsis instrumentis per totum. et. ff. de excepci. rei iud. l. qui agnitis. Vnde dicit vera id est iusta. falsa id est iniusta. vt quia dixi eum socium meum fuisse in armis l' i scolis. qō inducebaz p iusta cā a fuit tal' cā l' similis app bata. licz non debuerit approbari. sic ff. de l'. j. si fideiussor. §. fi. et ff. de in integ. rest. l. omnes. sic econtra iusta pro vera. vt s t. i. in pñ.

m Retractetur. quia nihil facile immutandum est ex solennibus. vt ff. de in integ. resti. diuus. Sed contra. ff. de epecu. tu. l. ij reprobari. i. Rz. Sz hoc fauore libertatis. illud fauore samitatis.

n Cum autem constitutus. nam cum dicit sine causa non posse manumitti. ergo econtra cū causa valet manumissio

Et seruus qui manumittitur procuratoris habendi gracia. non minor. xvij. annis manumittatur C De mel autem causa approbata siue vera sit siue falsa ñ retractetur C Cum autē certus modus manumittendi minoribus. xx. annis dominis per legem eliascenciam constitutus fit. eueniebat vt qui. xiiij. annos expleuerat. licz testamentum facere possit et ī eo sibi heredem instituere legataq relinquere possit tamen si adhuc minor sit. xx. annis libertatem suo dare non poterat. quod non erat ferendū si is cui totorum suorum bonorū ī testamento disposicio data erat vni seruo dare libertatem non permittebatur. Quare non similit̄ ei quēadmodum alias res ita et seruos suos in vltima voluntate disponere quemadmodum voluerit permittimus vt libertatē eis possit prestare. C Sed cum libertas inestimabilis res sit. et propter hoc aī vicesimum etatis annum antiquitas libertatem seruo dari prohibebat. ideo nos mediam quodammō viam eligentes non aliter minori viginti annis libertatem in testamento dare seruo suo concedimus nisi decimum septimum annuz impleuerit et decimum octauum annum attigerit.

C Cum enim antiquitas huius etati et pro alijs postulare concesserit cur nō eciam sui iudicij stabilitas ita eos adiuuare credat̄. vt et ad libertates dandas seruis suis possit peruenire C De lege fusia canina tollenda.

Lege fusia camina certus modus constitutus erat in seruis testamento manumittendis quam quasi libertates impedientem a quodam mōmuidam tollendam esse censuimus cum satis fuerat in humanum viuos q̄ō vel nisi causa agnita cum nec liber iste. nec auē. loquatur. nisi in vltima voluntate. vnde seruatur tenor eiusdez legis eliascencie cum non sit correctus vt C de ap. l. p̄cipi9 ī fi.

s Antiquitas. vt ff. de postul. l. i. §. i. inicium.

t Postulare. i. desiderium amici sui vel clientuli sui coraz iudicibus exponere. vt ff. de postul. l. i. §. i. non autem pro se poterit esse in iure. vt C. de auē. pr̄an. l. clarum. et ē racio qz qñz pro alio accedit sibi imputetur qui tali omittit cāz suaz. vt ff. de min. l. cū mandato

u Peruenire. interrogatiue legas. rñdeas. non est racio quare sit diuersum. est g et idem ius statuendum. vt ff. & v. ob. l. a ticio in fi. nam vbi est eadez rō idez ius statuend ī. vt ff. ad l. acq̄l. l. illō. et C. ad l. falci. l. vlt.

C De lege fusia.

fic. ff. de eden. siquis ex. §. pretor. et. §. prohibet. et. ff. de pactis iurgencium. §. pretor. et. §. dolo malo. Ac.

o Testamentum. si est masculus femina vero in. xij. vt ff de testa. qua. etate. vt ff. de liber. le. aurelio. §. gayus

p Sed cum libertas vsq nunc allegando. innuit q eodē tempore possit manumittere quo testari. nunc econtr duas racionesq considerans Et quia inestimabilis est libertas. tamen si vendat quis se precium ad venditorem ñ trāsit ymo penes emptorem eundemq dominum remanet vnde inest estimabilis. vt hic. et ff. de reg. iur. libertas. et. ff. de ta. exhi. l. i. §. fi. Et quia antiquitas alī statuebat cui est deseruiendum. vt C. de testa. l. testamenta. quare visis allegacionibus soluit mediam eligēs viam. sic. j. de rezdi. §. cum ex aliena. licz sit ar. otra ff. & negge. nesennius. in fi. et. ff. de in rem. v. si p pr̄e. §. idemq.

q Mediam. nota medianiam viaz. sic. ff. si ps here. peta. l. antiqui Accur. florenr

r Impleuerit. s. hodie ex quo testari possunt et libertates relinquere possunt. vt in auē. vt spon. lar. col. ix. §. i. q exaudit. si in vltima volūtate velit quis libertatez relinquere. quod pz ex verbo relinquere quod ī dicta auē. positum est quod ad morientes tm spectat. ff. & ta. exhi. l. i. §. fi. Sed quid si inter viuos velit quis manumittere. Rz ñ. non pt̄ nisi habeat. xx. annos

Lege fufia. certus vt vltra duos vel tres forte ñ possz manumittere in vltima voluntate. vt .j. e. in fi.

a Modus. i. numerus /caminam. forte a quodã q̃ cams

b Quam scz fufiam= noiabatur inductam. vt in publ. 8z vt .j. de act. §. alie. nam cam s seruabat naturam qui stat in palea. qui nec sibi pt̃ habere paleam. nec alij permittit accipere. sic nec sibi poterat tenere seruos. qz moriebantur vt .j. de dona. §. siue falsa. nec libertatem pacie batur eis dari. Vnde merito camna 8z. vt fit cõsequens nomen rei. vt .j. de donac. §. est et aliud

c Impedientem. id est impedimentum af ferentem.

d Inuidaz. nota contra inuidos. sic C. de cadu. toll. in pñ.

e Familiam. i. omnes seruos qui familia dicuntur. vt ff. de ver. sig. pronunciacõ. §. i. Accur.

f Causa. vt fraus l' etas manumittentis. vt s̃. e. t. in pñ. et §. eadem

g Morientibus. sed quõ pt̃ aliqd adimi cum nihil habeat. nã mors oia abstulit. vt in auẽ. de nup. §. de incepl. col. iij. Rz dic morientib9. i. ad mortem tendentibus. qz laborabat i extremis vel quasi vel eẽ erat sanus. sed tiore mortis ꝗ faciebat. vt. ff. de donac. cã moz. l. iij. iiij. v. et vj.

h Adimere. nota hic ar. q ea que fiunt inter viuos trahuntur ad voluntates vltias. sic econtra. ff 8 pac. l. pactũ

i De his qui sui vel alieni iuris sunt. Rz ca. hic restringit primum membrum diuisionis posite. s̃ de iu. perso. vt non oprehendat quosdam liberos homines filiusfa. Item statim cum dicit alieno iuri. ampliat secundum membz diuisionis. vt oprehendat eciam quosdam liberos. scz filiusfa. cum g̃ fiat addicio et detractio dicte diuisionis iam est de iure ci. hec diuisio. vt ff. de iusti. et iure. l. ius autem ciuile Aut superior de iure personaz fuit ꝗm ius naturale. et ibi dixim9 ꝗ iõ immutabile est vt s̃ de iu. na. et ci. §. pe.

licenciam habere. totam suam familiam libertati donare. nisi alia causa impediat libertatem. morientibus autem adimere huiuscemodi licenciam.

De hijs qui sui vel alieni iuris sunt.

Sequitur de iure personarum alia diuisio. Nam quedaz persone sui iuris sunt quedam alieno iuri subiecte sunt. Rursus earum que alieno iuri sunt subiecte. alie sunt in potestate parentum. alie in potestate dominorum. Videamus itaq̃ de his que alieno iuri subiecte sunt. Naz si cognouerimus que iste persone sunt simul intelligemus que sui iuris sunt.

Sequitur diuisio que est de iure ciuili. cum in ea ius gẽcium distinguatur. vt ff. de iust. et iur. ius ciuile. superior autem quam habuimus. s̃. de iur. perso. i. Rz est 8 iure gen. cũ ñ sit seruitus iure naturali. ogmitavt s̃ de liꝗ. §. i. ac.

a Iuris. quedam neutro iure tenenẽ. vt filij quoz prẽs sunt capti ab hostibus. vt .j. qui. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus. nam et alie quedam sunt impendenti vt ff. de vsu fruc. ꝗ a siquis interdum. §. i. et in auẽ. de non alienan. §. ꝗ autem. col. i. et hoc ꝗm quosdam. Nos otra. Nam sui iuris sunt. cum eũ pater fit iuris hostium. et in eoz potestate vt s̃ de iure perso. §. serui. g̃ alium habere non possunt in potestate. vt ff. de acqui. re. do. homo liber. §. quicquid.

ff. de acqui. poss. l. cum heredẽs. circa medium. et ff. ad. l. iul. de adul. l. sic euenit et preterea eorum racio vel snia ẽ absur. q̃ dicũt q̃ hec diuisio recipiat medium vt C. de sen.

b Pt̃ate. ꝗ bũ. v. modis accipit vt ff. 8z. sig. pas. l. fi. l. pt̃as. /nam vt dicit aristoteles. otrario eadem est

c Simul= disciplina. vt hic et .j. de tutelis. i. Rz. et ff. e. i. et est ꝗ arq̃ per noticiam vnius immediatorum. peruenẽ ad alterius noticiam et faciunt ad hunc. §. ff. de procur. l. pomponñ. §. pe. et. ff. e. l. i. et ff. de preto. stipul. l. i. §. stipulacionum ista. .j. de tutel circa pñ.

d Gentis. i. de iure gencium introducta. vt s̃ de iur. psona. §. seruitus.

e Animaduertere. i. in animo vertere. et cogitare. vt dixit catho.

f Esse improprie ponitur pro fuisse vt statim colligitur. vt ff. e. l. i. et erat eadẽ pt̃ in filium. vt colligiẽ sc̃m vnam ĩam. ff. de liꝗ. et postul. l. in suis. et .j. s̃ nota. §. fi. et. C. de pa. po. l. fi.

g Domino. vel q̃ si domino vt fructuario et bone fidei possess. quibus queritur ex duabus causis. vt .j. per quas perso. no. acq̃. §. de his.

h Quodcunq̃. scilicz iuste ꝗm quosdam vt ff. de acqui. poss. q̃ seruus in fi. Sed certe hoc esse non potest. nam si acquiritur. g̃ domino. qz sibi non. vt .j. per quas perso. no. acq̃. §. Item serui. et. ff. de acqui. here. placet. quare dic q̃ semper domino queritur. eciam si per dolum vel metum seruus acquirat vt ff. pro emptore. l. iij. §. celsus. et. §. pomponñ. et. §. si seruus. ꝗ hoc solo inspecto an queratur puta si seruus stipuleẽ operas a liberto. vt. ff. de sti. ꝗ. l. antepenl'. vel si aliud factuz sit in stipulacione. vt .j. de sti. ꝗ. §. ꝗ cum factum nisi in casibus. quod dic vt .j. de stipula. ꝗ. ꝗ cum. nec ob. dicta lex. q̃ seruus. qz nunq̃ domino vt sibi remaneat. nam tenetur reddere Sed nunquid libertas data a domino vel a lege quod fit interdum. vt C. de ser. qui pro premio liber. ac. per totum. et in auẽ. de mo. §. ij. dommo queritur. Rz ñ. non. naz ꝗ queratur seruo libero. tamen non potest dari libertas. vt. ff. de fidei com. liber. generaliter. §. si homini. tamen eoipo momento sic fit liber vt dominum non habeat. et sic hec opposicio est de puncto. sic et alias vt hic vadit romaz et ꝗ facit murum. non est tamen verum eum iuisse l' opus fecisse. licet fit in vltimo momento perficiendi. Similis q̃stio fit. ff. q̃ metus causa. l. extat.

i Id domino vel quasi domino. vt fructuario et bone fi. pos. quibus queritur ex duabus causis vt .j. per quas p no. acqui. §. de his

k Acquiritur·nota hic duos effectus dñice potestatis·
et est tercius vt non torqueatur in dominium nisi in casibus
vt C·de questionibus·l·i·et·l·seruos·
l Sed et hoc licet·i·licitum est legibus·qz si seruus sciat
insidias domino parari·et ipe auxilium non tulerit·supli
cium dz prestare quod mortem interpretantur·ß et si accu
sauerit eum criminali
ter·excepto crimine
maiestatis·vt si dñm
viderit periclitantez
et eum non adiuuerit
vel si immiscuerit se
uxori sue ꝓ alijs modis
m Cognita·vt qz
ē vxore mueneritꝓ filij
delicto·quo casu eciā
occidere licet·vt·ff·
de ver·ob·qui seruū
q·ff·deꝓ·j·quid g·§·
si hēs·et ff·ad l·iulꝓ·
de adul·marito·§·i·si
autem aꝓ·deliquit·ꝓ
domino non obedie=
rit legitime eum cor=
rigere potest·non tñ
vltra modum boni vi
ri arbitrio oprehen=
sum vt C·de emen·§·
l·i·Sed nunquid sine
causa verberare pōt
ꝓz·sic modice ꝟm jo·
vt C·de emen·ser·l·
·i·Licet pla·dixit q
non aꝓt teneturvendē
vel dare·vt·ff·ad·l·
cor·de ficca·vt hic se
quitur·et ff·e·t·l·i·
n Constōe·cū ꝟba
sunt·j·e·§·fi·
o Seruum alienum
ß certe qui seruuz ali
enum occidit lege ac
quilia tenetur·vt ff·
ad·l·acquiꝓ·l·ij·in
princi·q·j·ad l·acq·
in pñ·que actio hic
habere locū non pt·
cum non domino ymo
extra dominum dareē
quod esse non dz·vt
ff·ad l·acquiꝓ·Item mela·§·legis·Sz dicq hoc est q̄tuz
ad criminalem penaz·l·cornel·de ficca·vt·j·de pu·iu·§·ite
lex·que pena tam in seruis q̄ in liberis locum hz·vt ff·ad
l·cornel·de ficca·l·i·§·i·interd ec̄ ciuiliter tenetur si alti9
interest vt creditoris·vt ff·de pignor·seruum ꝓ fructuarij
vt ad l·acq·ß si ꝓtatis vt ff·de dolo·ß et eleganter·Ac·
p Sed et maior·i·magna·vel maior q̄ equum sit
q Consultus·i·interrogatus·sic ff·de pact·l·Item qz·§·
fi·Vnde illd esulo te querens·tibi esulo esilium dans
r Sacrā·ad que loca olim et hodie efugiunt·ēca qd di=
stingue·vt diximus de man·principum §·neqz aut·col·iij·
s Cogantur·nota hic q aliquis cogitur vendere rē suā
bonis·scz vt precium habeat·et ad dominum primum non
reuertatur·vt·j·prox·§·et·§·fi·in fi·
t Bonis odiciombus·ne simili pena anteriorz afficiantē·
vel ne exponantur vel prostituantur in eodem·vt·j·pri·

Sed eciam maior aspe
ritas dominorum eiusdez
principis constitucione co
hercetur Nam anthoninus
esult9 a q̄busd̄ presidibus
prouinciarum de his ser=
uis qui ad edem sacram·
vel ad statuam principis
confugiunt precepit vt si
intolerabilis videatur se=
uicia dominorum·cogan
tur seruos suos bonis con
ditionibus vendere vt pre
cium dominis daretur et
recte·expedit enim reipub
lice·ne sua re quis male
vtatur Cuius rescripti
ad helianum marcianum
emissi verba sunt hec·
Dominorum quidem po=
testatem in suos seruos il
libatam esse oportet·nec
cuiquam hominum ius su
um detrahi sed dominorz
quidem inter est ne auxi=
lium contra seuiciam vel
famem·vel intolerabilem
iniuriam denegetur his
qui iuste deprecantur·

·§·et·§·fi·
u Recte expedit scz precepit·ac·
r Vtatur·qz interest principis locupletes sub se habē
subiectos·vt in auē·vt iudi·fine quo quō·suffra·§·cogita
cio·col·ij quod non otingeret si cui libero seruos suos li=
ceret occidere·Et nota q illud idem interest priuati pnci
pali et reipub·interest secundario vt ß diximus·de iust·et
iur·in fi·ar·extra·ff·
so·ma·etiam·§·licet·
et l·si estante·§·si ma
ritus·ac·
y Marcianum·pro
consulem virtute·vt
·ff·e·l·ij·
z Dominorum hinc
inde allegat et duas
pro dñis raciones vꝓ
dicta ponit·
a Illibatam·i·non
diminutam
b Interest·id ē eis
proderit vt seruos ñ
perdant·et sic dene=
getur scz a nobis vel
dic interest·i·ad eos
pertinet ne deneget
scz a se dñis·cū forte
vxor vel filij·vel alij
domini familiares in
ferant ß ß p̄ma vior
c Iniuria quam pa
ciuntur iure natural
inspecto·non iure ci=
uili·vt·j·de iniuri·§·
seruus·
d Denegetur·sic·ff
de off·prefec·vr·l·i·
·§·q autem
e Sacrā·ad q̄ loca
olim et hodie efugi
unt·circa quod disti
gue vt diximus i auē·
de man·pñ·§·neqz aut
col·iij·acc·
f Infami·i·infamata
seu magna iniuria·
g Fraudem vel eui
dentem qz dño ñ obe
dit ꝓ callide dicens se
ñ esse istum q̄ fugit·
h De patria pt̄ate·
ß pt̄ate·ß verbum multis modis sumitur vt ß t·pr·dixi9·§·i
i Iustis·que sunt iuste 8r·j·t·pr·
k Nupcie·et dicuntur a nubendo·i·velando·qz velate in
cedere dñt·vt ait ysidorus·ß mrimoniuz 8r ideo qz mulier
nubit vt mater fiat·et hec duo nomina hz diuersis rōnibus
idem signant·Item eiugium et onubium et esorcium·vt
ff·de ritu nup·in eo iur·§·hoc caput·hz ß vltimum q̄nqz in
ter seruos accipitur·vt C·de ser·fug·l·fi·inter q̄s ꝓpe 8r
etubernium·vt C·de incest·nup·cum ancillis
l Coniunctio aiorz non corporz tm̄·vt ff·de reg·iur·l·
nupcias·et illa eiunctio aiorz signat vnionem que esistit
inter deum et iustam aiam·Vnde apꝓs qui adhereet 8ovn9
spus est cum eo·reliquum scz eiunctio corporz·designat
eformitatem que esistit in carne inter xpm et sanctam ec
clesiam·i·humanum genus·vnde euangelista·verbū caro
factum est et habitabit in nobis

Ideoqz cognosce de que
relis eorum qui ex familia
iulij sabini ad sacram sta=
tuam confugerunt et si vꝓ
durius habitos q̄m equū
est vel infami iniuria affec
tos esse cognoueris venun
dari iube·ita vt in potesta
tem dominorum non reuer
tantur Nui sabinus si mee
constitucioni fraudem fe=
cerit sciat me hoc admis=
sum aduersus se seuerius
executurum·

De patria potestate·

In potestate nostra
sunt liberi nostri·q̄s
ex iustis nupcijs procrea=
uimus Nupcie autem si
ue matrimonium·est viri
et mulieris coniunctio in=
diuiduam consuetudinez
vite continens Ius at
potestatis quod in liberos
habemus proprium est ci
uium romanorum·Nulli
autem alij sunt homines·
qui talem in liberos habe
ant potestatem·qualem

o Indiuiduam · quo ad affectionem · sic ꝯ de iust · et iur · in
pñ · actu eñ plerumq; fit sepacio iuꝝ tam veteri q̃m nouo
pmittente · vt C · de repu · osensu · et in auẽ · de nup · §. si g̃ q
in auẽ · vt liceat ma · et aui e · §. qz vero · col · viij · Sz nunquid
hanc affectionem hz aliquis ad ocubinam · Nñq; certe sic
et ideo adicias huic diffiniciom diuini et humani juris oi=
cacõ vt ff · ꝯ rit · nup · l · i · Diuini · qz eiusdez secte dñt eẽ vt ñ
sit vnus ianusq; alter iudeus · C · de iudeis · ne quis · Humani · qz
forum viri sequitur uxor vt ff · ad muicip · l · fi · §. ij · Sz lec9 ẽ i ocu
bia l q̃ lz mi9 lẽima uxore vt · ff · admuicip · l · si de iure · §. fi · lz cõ
cubinatus iure per=
mittente sit · ff · de cõ
cubinis · l · in ocubina
tu in fi · neq; valz op
poficio de matre ad
filium · qz ibi non est
talis osuetudo qualis
ad vxorem · vt · j · t · i ·
§. g̃ · et in auẽ · quõ
op · e · §. i · coll · i · et · §.
q̃ta ibi · Sz aut sole · qẽ
Accursi · p C Jus autem quod
consistit in septem · p
mo qz necessitate fa=
mis vendere pt̃ vel
obligare vt C · ꝯ pa·
qui fi · dis · l · ij · Secꝯ o·
qz ab eo in ius vocari
non pt̃ · vt C · ꝯ in ius
vo · l · fi · Tercio quia
nec cum eis agendo
iudiciuz hre possum9
vt ff · de iudi · l · lis · q̃r
to · qz per eum acqui
rimus · vt · j · per quas
pso · no · ac · §. i · Nñto
qz in iudicõ otra ali=
um sine licẽcia nostra
esse ñ pt̃ vt C · de bo·
quesi · l · fi · §. i · Sexto
qz eo muito sua bona
aduenticia ammistra
mus · vt · j · per quas p
so · no · ac · §. i · Nuidaz
tñ dixerunt q alimẽ=
ta adinuicem ꝯ iure
prestantur qꝯ falsuz
est cum in emanci=
patis ꝯ fit vt ff · de li
ber · agnos · l · si quis · a liberis in pñ · Item
ciuilis obligacio int̃ nos esse non pt̃ vt · j · de inutili stipu · §.
jtẽ inutilis ẽ Et octau9 vt possim petẽ filiaz in meã pt̃atez
circa quod distingue · q aut a nullo detinetur · aut ab aliq̃
si ab aliquo volens aut inuitus · primo casu petam eum per
offm̃ iudicis · de liber · exhiben · l · iij · §. ꝯ autem · et preiudi/
ciali actione in rem agam · vt · j · de act · §. preiudiciales · non
interdicto ñ in casu · vt si volo eum adire hereditatem in q̃
factus est heres · vt ff · de acq · here · si quis mihi · §. iussum q

nos habemus Nui ergo
ex te et vxore tua nasciẽ ·
in tua potestate est · Item
qui ex filio tuo q vxore e9
nascitur · id est nepos tuus
et neptis eque in tua sunt
potestate et pronepos et
proneptis · et deinceps ce
teri · Nui tamen ex filia
tua nascuntur in potesta=
te tua non erunt sed in pa
tris eorum ·

De nupcijs ·

Vstas autem nupci
as inter se ciues ro=
mani contrahunt · q
sꝯm precepta legum co=
eunt · masculi quidem pu=
beres · femine autem viri
potentes · siue patresfami
lias sint · siue filijfamilias ·
dum tamen si filijfamilias
sint · et consensuz habeant
parentum quoq; in potes=
tate sunt · Nam hoc fieri
debere q ciuilis et natura
lis racio suadet in tantum
vt iussus parentis prece=
dere debeat Vnde que
sitũ est an furiosi filia nu=
bere · aut furiosi filius vxo
rem ducere possit · cunque
super filio variebatur · no
stra processit decisio · qua
permissum est ad exemplũ

de libe · exhi · si eum in secundo eadem auxilia locum hñt · et
plura · scz rei vendicacio de iure rõnoq; · vt ff · de rei ven · l ·
· i · §. i · in tercio locum hz interdictum · Item actio in rem ꝯ
iure q̃ritũ · vt · ff · de rei ven · l · i · §. i · et de li · exhib · l · i · Rz · i ·
q Romanoq; · i · oim qui sunt de rõno impio · alieno gẽtes
q̃dazvt seruos tenent filios vt sclaui · alie vt prorsus absolu
tos vt francigene · ideo caute dicit · j · talem qualem
filie furiosi · filium quoque
furiosi posse · et sine patris
interuentu matrimonium
sibi copulare sꝯm datum
ex nostra ostitucione mo=
dum · Ergo non omnes
nobis vxores ducere licz
Nam a quarundam nup=
cijs abstinenduz est · inter
eas enim personas que pa
rentum liberorumue locũ
intra se obtinent contrahi
nupcie non possunt veluti
inter patrem et filiam vel
auum et neptem · vel ma=
trem et filium · vel auiam
et nepotem et vsq; ad infi
nitum Et si tales persone
inter se coierint nephari=
as atq; incestas nupcias
contraxisse dicuntur ·
Et hec adeo vera sunt vt
quamuis per adopcionez
parentum liberorumue ·
loco sibi esse ceperint · non
possunt inter se matrimo=
nio iungi in tantũ vt eciaz
dissoluta adopcione idez
iuris maneat · Itaq; eam
que tibi per adopcionem
filia vel neptis esse ceperit
non poteris vxorem ducẽ
quamuis eam emancipa=
ueris · Inter eas quoq;
personas que ex ẽnsuerso

r Ex vxore aliud si ex
ocubina vt · j · t · i · §. fi ·
vel incesto coitu na=
tus · vt in auẽ · q · mo=
na · eff · le · col · iij · §. fi ·
s In tua · si tñ tu sis
tui iuris · non al · vt ff
ad · l · iul · de adul · sic
euenet
t Non erunt · qz qui
nascuntur famil · se=
quuntur · vt · j · de le=
ag · tu · §. i · et in hoc se
quitur odicionem pa
tris · vt ff · de sta · ho·
· l · cum lẽima ·
C De nupcijs · Rz ca ·
Vstas · ciues · i ·
liberi hoies · vt ꝯ
de libertis · §. fi · serui g̃
non faciunt matrimo
nium ꝯ otubernium ·
vt hic q · C · de icestis
nup · cum ancillis · et
i auẽ · de nupcijs · §. si
vero ab imicõ · col · iiij
ꝯ aliud est iure cano=
num quod preualet ·
vt in auẽ · de eccĩasti·
ti · §. i · col · ix · vbi ꝯ·
q canones sunt huan
di pro legibus · ac ·
u Precepta · que fũt
j · e · t · per totũ vt col
lig em9 m mag̃ glo·
j · e · §. sunt et alie · ac ·
x Puberes · i · maio
res · xiiij · an · vt · j · qui·
mo · tu · fi · in pñ ·
y Potentes · i · maio
res · xij · an · vt · j · qui ·
mo · tuto · fi · i · Rz · ꝯ in
sponsalibus · vij · anni
sufficiunt vt ff ꝯ spõ ·
l · in sponsalibus · Sz
nũquid hodie · xv · an
ni sunt necessarij ad
matrimoniũ vt i auẽ ·
de tẽp · non so · pec · §.
gñalit · col · vij · Rz · lex
illa osuetudinem · et
frequenciaz hoim pomit · Itez q̃d si aliqs ante (q̃ istꝯ tps)
fit inuentus sufficiens ad matrimonium · videtur q nubere
possit · vt · ff · qñ di · leg · ce · l · penl · quasi felici duplomate
vsus vt ff · de ex · ob · otinuus · §. cum ita · ꝯ otradico · ymo · l ·
iul · de adulterio et stupro omisso poterit puniri · vt ff · de
adul · inter liberos · i · Rz · et est pro hoc · ff · de ocubinis · l ·
· i · §. fi · si autem de facto intra dictum tps vxorem quis ac=
ceperit tunc erit vxor cum ad etatem predictam puenerit ·

vt ff·de ritu nup·l·mīmorem·ac·

¶ Parentum·scz qui sunt iuris sui c9 cunqz etatis sint· sic et ma·fa·ſz filij et filiefamil'·qui sunt in pīate cui9 cunqz etatis sint vt ff·de his qui sunt sui iuris·l·nam ciuium·

d ¶ In pīate·g de emancipatis videtur idem vt·C·e·l·vidue·ſz illudo filium est ñ preceptuz·q aī possit fili9 emācipat9 ōr·ff de oē·ta·l·ij·§·si emanci·et ff·e de ri·nup·l·fili9 emācipa·ac·

e ¶ Et ciuilis· quia ē in pīate 8 iure ciuili rōnoz ut s̄ t·i·§·ius·f ¶ Et naīalis·qz pī·ut ff·8 ius·a iur·l·ij·g ¶ Debeat aī ñ valz vt ff·8 sta·ho·l·paulus·i·fe·videtur aī osentire ñ ottradicat expresse vt ff·8 spō·l·in sponsalib9 in fi·h ¶ Vñ q̄ritū·qz pēis osensus exigitur

i ¶ Possit ē pī ñ possit osentire vt ff·de iur·co·l·ij·§·furiosus·

k ¶ Super filio·nam de filia facile osensuz fuit·qz forte calidioz sanguis est in ea·vt in auē·de ñ eli·§·cū g·col·i·vl' verius ꝓter fragilitatē sexus·ar·j·qui·ali·l·in pñ·ſz prima ñ placz·

l ¶ Decisio·i·snia vel lex vt C·e·si furiosi·

m ¶ Nua decisione

n ¶ Furiosi·idēsi captꝰ fuerit a abfuit pater per trienmū·l' si nesciturr an viuat vel ñ·vt ff·e·l·si nepos·§·fi·a·l·si ita·

o ¶ Sedm datum·scz cuz auctate curatoris patris et dote ſzm q̄ntitatem pīmonij patris data·vt C·e·l·si furiosi in fi·ſz iure canonum sufficit osensus eoz 8 q̄z mīmonio agitur· ſz illud forte in alijs·ñ in filijsfam·

gradu cognacionis iunguntur est quedam simil' obseruacio sed non tanta

¶ Sane enim inter fratrē sororemue nupcie prohibite sunt·siue ab eodem pre eadqz mre nati fuerit siue ex altero eoz ¶ Sz si qua per adopcionem soror esse tibi ceperit·q̄diu quidem constat adopcio sane inter te et eaz nupcie consistere non possunt ¶ Cum vero per emancipacionem adopcio fit dissoluta poteris eam vxorem ducere· ¶ Sed et si tu emancipatus fueris nihil est impedimento nupcijs et ideo constat siquis generum adoptare velit debere eum ante filiam suaz emācipare·et siquis velit nurum adoptare debere eum ante filium suuz emācipare· ¶ Fratris vero vl' sororis filiam·vxorem ducere non licet·sed nec neptem fratris vel sororis q̄s ducere potest·q̄uis quarto gradu sint·¶ Cuius eniz filiam vxorem ducere non licet·neqz eius neptem permittitur ¶ Eius vero mulieris quaz pater tuus adoptauit filiam·non videris impediri vxorem ducere· quia neqz naturali neque ciuili iure tibi coniungit·

¶ Duorum autem fratz vel sororum liberi·vel fratris a sororis coniungi possunt· Item amitam licet adoptiuam ducere vxorē non licet· Item nec materteram quia in loco parentum habetur· Qua racione verum est· magnam quoqz amitam a materteram magnam prohiberi vxorem ducere· ¶ Affinitatis quoqz veneracione· quarundam nupcijs abstinere necesse est·vt ecce p̄ uignam aut nurum in vxorem ducere non licet· qz vtreqz filie loco sunt·q̄ ita scilicet accipi debet si fuerit nurus aut preuigna tua· Nam si adhuc tua nurus est· id est si adhuc nupta est filio tuo alia racione vxorem eam ducere non possis· quia eadem

aī accipit q̄d9 ſm canones·q̄ ſm nos vt dicens·j·8 q̄dib9·

p ¶ Quādiu·sic ff·de ñ·ob·si stipul·in fi·sic·ff·de li·et postu· siquis postu·in fi·

q ¶ Dissoluta ·qz ipa ē emancipata vt differat a seqnti caū

z ¶ Genez·i·marituz filie a ¶ Eū·s·prez b ¶ Añ·i·prio

c ¶ Filiam·ſz ideo·qz emancipacōe facta desinit esse agnata pri·g per prem ñ pt fieri agnata tñ adoptiuo·vt ff·de adopc·l·q in adopcōe hodie ñ desinit·vt·j·de leg·ag·suc·§·fi·a ita ſz filiū hodie ñ valet

d ¶ Suuz·i·uxorem filij vt probatur·j·e·§·affinitatis·

e ¶ Cum·scz patrem·

f ¶ Antea·i·primo

g ¶ Fratris c9 ſz opponitur filiaz aui l' auie ñ possum ducere·tñ neptem possum que est mihi osobrina·vt j·e·§·duoz·fe·hāc regulam stricte intelligi in eo casu in quo loquitur·et in oī filij·scz qñ ego et illa c9 filiā ducere ñ possumus in scdo gradu ad stipitem·et in potestate eiꝰdem· et sic c9 scz frīs vl' sororis mee filiam·aē·et ſz in naturalibus secus in adoptiuis·vt·j·pri·§·Accursi·floren·

h ¶ Eius· sic ostrue· non videris impediri ducere vx·fi·e·

i ¶ Ciuili iure·de naturali ostat· de ciuili sic probo·illa filia sororis adoptiue ñ est i pīate mīs vt·j·8 hē·qua·et diff·§·q̄ de cā g ñ transit in pīatez illi9 q adoptat mīez lz mē transeat·qz illi transeunt cum alijs q̄ sunt in pīate vt·j·t·i·§·illud et ff·8 adop·si pī· At ipa mē adoptata est mihi oiuncta p agnacōz p prez in c9 pīate est·ff·8 adop·l·qui adopt·

k ¶ Duoz·ſz ſm·l·vt hic·et C·e·celebrandis·secus iure canonum·l' dic hunc·§·loqui de adoptiuis·sec9 ī naīalib9

l Jtē amitā q̄ est soror pīis ¶

m ¶ Adoptiuā ab auo pīno

n ¶ Item materteram·nō caute·qz ñ repetit adoptiuaz materteraz·aē·qz matertera vel auunculus ñ fit adopcōe vt h·et s̄·e·§·eius·et ff·e·siqua·§·siqua·§·fi·alias·l·adopcio Sed ottra videtur·ff·de ritu·nup·l·per adopcionem·§·fi·fe·illud intelligitur qñ adoptio in nepotem quasi ex filia natum·vel in proneporem ex nepote nato ex filia·q8 possum sicut si nullum haberem filium·vt·j·t·i·§·lz·tūc em soror et frater e9 loco c9 filij facta est adopcio·est mītera·a

p agnacōz p prez in c9 pīate est·ff·8 adop·l·qui adopt·

k ¶ Duoz·ſz ſm·l·vt hic·et C·e·celebrandis·secus iure canonum·l' dic hunc·§·loqui de adoptiuis·sec9 ī naīalib9

l Jtē amitā q̄ est soror pīis ¶

m ¶ Adoptiuā ab auo pīno

n ¶ Item materteram·nō caute·qz ñ repetit adoptiuaz materteraz·aē·qz matertera vel auunculus ñ fit adopcōe vt h·et s̄·e·§·eius·et ff·e·siqua·§·siqua·§·fi·alias·l·adopcio Sed ottra videtur·ff·de ritu·nup·l·per adopcionem·§·fi·fe·illud intelligitur qñ adoptio in nepotem quasi ex filia natum·vel in proneporem ex nepote nato ex filia·q8 possum sicut si nullum haberem filium·vt·j·t·i·§·lz·tūc em soror et frater e9 loco c9 filij facta est adopcio·est mītera·a

intelligitur·l' credo q ſz corrigiē qz honesta res est oē hē mīmonium·sic a mēre mōsterium·vt in auē·de san·ep·§· nunc autem·collacione·ix·

p ¶ Ergo·quia ſm precepta legum fiunt mīmonia g·aē q·Non omnes scz mulieres

r ¶ Nuarundaz scz mulieꝝ·

s ¶ Inter eas ad infinitum·adeo vt si adam hodie viueret ñ posset habere vxorem·ſm jo·vt ff·de rit·nup·l·nupcie·

t ¶ Idem iuris vt non pñt oiungi·

u ¶ Inter·ſz non tanta scz vsqz ad gradum·vij·ſm canones vt·xxxv·q·ij·c·progeniem·et c·de osangtate·et c·in copulacione·et c·nulli·ſz ſm·l·vsqz ad q̄rtuz vt·j·e·§·fratris idem hodie iure canonico·vt eē·de osan·a affi·c·vlt·ſz tñ

auunculus est·alij mihi filij sunt vtz·et sic ñ imitat̃ naturaz
qz aut̃ nepos ex filia naturali et ltima ñ est in pt̃ate h aut̃ cũ
suis ocor·loquit̃ qñ aliq̃ adopto in filiaz·hec q̃dez ñ erit
mat ertera filijs natis ex alia mea filia naturali et ltima·Sz
q̃ est rõ diuersitatis·Rz·qz altero casu scz q ñ adopto ĩ ne/
potem ex filia·est omoꝰ matertere et auunculo·qz maiores
quiꝰ parentes ipant
minoribus qꝰ secus ẽ
in aduerso casu·et ex
hac pendz alia·vt na
turales et ltimi sint
adoptiuo ubiecti·et
est ridiculum·eo ꝯrio
casu esset equum
o ¶ Et magnaz·mag̃
matertera soror auie
mũne est·amita mag̃
soror aui paterni est
vt.j.· de gra·et affi.ꝯ.
iij·et· iiij Sed quid ꝰ
frẽ aui materni·Rz·ẽ
patruus magnꝰ vt ¶
de successorio edicto
l·i·lz pla·otra vt ibi
no·Sed cum sint in
quarto casu q̃re pro/
hibenẽ·vt s̃ e·ꝯ·fris
Rz·qz hee psone sunt
ꝰ superioribus trans
uersalibus·q̃ hũtur
loco parentum vt ĩ ꝰ
·ꝯ·et qz ipa ẽ in prio
gradu stipitis vt no·
s̃.ꝯ.lz nec nepotem·a
sic nõ caute· qz ordo
ẽnsuersaliũ subdiuit̃
ĩ tres ptes·s̃.j.et ex la
tere·vt.j.de g̃di·ꝯ.ij
iij·iiij·v·et·vj·et ma
ior est abstinẽcia ver
sus supiores vt h·et
inferiores·vt s̃ e·ꝯ.
fratris·q̃ transuer/
saliũ·vt s̃ e·ꝯ·duoꝝ.
Accur·
p ¶ Affinitatis·ẽ aũt
affinitas reglaritas
psonaꝝ ex nupcijs oiunctaꝝ oĩ carens parentela sangĩs
vt ff·de gradi·ñ facile·ꝯ·affines et·ꝯ·scienꝰ est·ideo dicit
ex nupcijs·qz fine nupcijs ortrahi ñ pt·lz ꝯm canões ec̃ fine
nupcijs·lz cum vxor videat̃ affinis viro q̃re pmittit̃ matri/
monio vti·Rz·ñ est·lz cã affinitatis
q ¶ Quarundaz mulierum r ¶ Preuignam·hec nomia
exponuntur statim pr·in v·q ita·ac̃·
s ¶ Loco sunt fa·ad hoc ff·so·ma·quia·
t ¶ Accipi debet scz hec prohibicio
u ¶ Nurus est·que otineantur appellacõne istarum·dic vt
ff·e·l·adoptiuus·ꝯ·videamus·
x ¶ Nupta est ar·sumitur h et ex prox·Rz·q̃ si quis hz gna
le auxilium ñ pt̃ petere speciale·vt·ff·de min·l·in cause·a
de ver·ob·doli·et ff·de eden·l·q̃ sunt·
y ¶ Alia racione non solum supradicta
z ¶ Lz·ymo efficit̃ infamis·vt ¶·ad l·iul·de adul·l·eũ qui
a ¶ Socrum·que sunt hee persone·dic vt ff·e·t·de ritu
nup·l·adoptiuus·ꝯ·nunc videamus·
b Prohibitũ·iure affinitatis a ad h referẽ q̃ et ipm·etc̃·

duobus nupta esse non pó
test ¶ Item si adhuc pre
uigna tua est·id est si ma=
ter eius tibi nupta est ideo
eam vxorem ducere non
poteris·quia duas vxores
eodem tempore non licet
habere ¶ Socrum quoq̃
et nouercam prohibitum
est vxorem ducere·quia
mris loco sunt·qꝰ et ipm
dissoluta demum affinita
te procedit·alioquin si ad
huc nouerca est·id est si
adhuc patri tuo nupta ẽ·
communi iure impeditur
tibi nubere·quia eadem
duobus nupta esse non po
test Item si adhuc socrus
est·id est si adhuc filia eiꝰ
tibi nupta est·ideo impe=
diuntur tibi nupcie·quia
duas vxores habere non
potes· ¶ Mariti tamen fi=
lius ex alia vxore·et vxo=
ris filia ex alio marito vel
contra·matrimonium rec

c ¶ Affinitate·lz ira sibi otraria videtur·nam si dissoluta
est affinitas·ñ ꝯ dñt nupcie rõe affinitatis separi·lz dic di
soluta·ac̃·i·dissoluto matrimonio·ꝓter quod otingit af
finitas·lz ipa affinitas non est dissoluta
d ¶ Nouerca sic dicta·quasi nocens arcus·vel qz noua est
archa sine fructu·et fa·ff·de moff·tes·l·iij·in fi·et l·iiij·
e ¶ Non potes·aut̃ nõ
possis Rz eodem tpe
subaudi vt s̃ pr·ꝯ·
f ¶ Mariti·lz inter se
frater et soror phibe
antur·vt s̃ e·ꝯ· inter
eas q̃·ac̃·
g ¶ Vel contra· id est
econtrario
h Hẽant·illi mĩores
i ¶ Ex mrimonio·ma=
iorum·accur·
k ¶ Postea·scz post
natiuitatem istoꝝ et
sic aduerbium postꝰ
terminat dictõz con=
tracto·Vel dic q̃ de
terminet verbũ habe
ant·a dic otracto scz
prius·nam qui ex eo
mrimonio nascuntur
frẽes sunt ex pte mris
illi q̃ natus est ꝑ nata
prius ex feia iꝰ dicas
econtra q̃ erit frater
vel soror ex pte pris
illi qui fuerat ex illo
patre natꝰ·et tñ isti
nullo iure sibimuicez
iuunguntur·viro em̃
ognati vxoris iũgun
tur et ñ alijs ognatis
viri· Idem econt̃·q̃
ognati viri vxori iun
guntur ñ aut̃ alijs og
natis vxoris·vnde re
probatur quorũdam
opi·qui dixerunt q̃
nullꝰ ꝰ arbore duc
aliũ nã in ea otinent̃
ognati viri a vxoris
et tñ iunguntur vt hꝰ·nec inter se añ mrimoniũ inter du
os ognatos viri et vxoris ortractus succedẽt vt ¶ oĩa ꝰ suc
amite·nec postea nisi sicut facit vir vxori deficiente oĩ pa
rentela·et excluso fisco vt ¶·vnde vir et vxor l·i·et ĩ aut̃·
ibi signata·Accur fius·
l ¶ Et si vxor non est preuigna·qz illa est preuigna mea q̃
ex mea vxore est nata anteq̃ esset vxor·et femme ille est p̃
uignus qui ex marito natus fuit anteq̃ suus esset maritus·
vt s̃ e·ꝯ·affinitatis et·ꝯ·socrum· sed hec postea fuit, nata·
tñ dicit iulianus abstinenꝰ rõe honestatis vt subicit·et·ff
e·l·si qua·ꝯ·si vxor·et l·si vxor·et l·sp·et ad h inducit duo
argumenta·nam·etc̃·
m ¶ Nurum esse·lz fit sponsa tñ non est nurus añq̃ fiat vxor
et econtra lz fit sponsa patris·qz vxor non est patris·ad=
huc ideo non est filij nouerca·vt h et ff·de ritu nup·si qua
·ꝯ·i·et tñ lz nulla fit affinitas est abstinenꝰ vt subicit rec=
cius·etc̃·a fili ocludit in casu ꝓposito primo in h·ꝯ·
n facturos·scz scimꝰ o ¶ Illud ꝰuiles·i·dũ durãt ꝰuiac̃
p ¶ Cognacões·i·osanguinitates que sunt inter seruos·a

te contrahunt licet habe
ant fratrem sororemue ex
matrimonio postea con=
tracto natos· ¶ Et si qua
vxor tua post diuorcium
ex alio filiaz procreauerit
hec non est quidem preui
gna tua· sed iulianus ab
huiuscemodi nupcijs ab=
stinere debere ait·Nam
constat nec sponsam filij
nurum esse·nec patris spõ
sam nouercam esse·rectius
tamen iure facturos eos
qui huiuscemodi nupcijs
se abstinuerunt· ¶ Illud
certum est·seruiles quoq̃
cognaciones nupcijs im=
pedimento esse si forte pa
ter et filia·aut frater et
soror manumissi fuerint·
¶ Sunt et alie persone·
que propter diuersas ra=
ciones nupcias contrahe
re prohibentur·quas in li
libris digestorum·seu
pandectarum exveti iure

impediunt nupcias inter eos. Item affinitates. vt hic. et ff. e. adoptiuus. §. seruiles. Sed quō hoc cum nulla ꝓgnacio fit inter eos. vt. j. de ca. di. §. qautem. Sed illud in iure succedendi. et in tutela vel hereditate ꝯr. hic autez a iure sanguinis. quod nullo iure ciuili tolli pt. vt hic et ff. ꝯ reiuris. l. iura sanguinis. et per ꝯsequens est in prohibicōe matrimonij. Sz nōne et alia rōe inter eos matrimonium impeditur qz sunt serui vt s. e. §. i. Rx. a C. de incest. nup. cū ancillis Rx. durante seruitute. duo sunt impedimenta et eis manumissis durat. vnū vt sequitur. f Manumissi fuerūt vel ambo et tūc vnuz est impedimentū sāguinis vel vnus tm. et tunc duo sunt q̄ impediunt q̄ mō diximus. g Sunt et alie. enumerari pnt at enumerari. xiij modi. cum his quos scz ꝯ. t. hemus. primus est rōne seruitutis. vt s. e. i. Rx. a C. de incest. nup. l. cū ancillis. Secꝯs est rōe etatis. vt mares minores. xiiij. an. feminie minores. xij. vt s. e. i. Rx. Tercio rōe sanguinis. quod in tria diuiditur. ascendentes descendentes a collaterales. vt s. e. §. gn. §. inter eas. et. §. fris et. §. eius. et. §. duoꝝ. Quarto rōe adopcōis vt s. e. §. gn. a §. inter eas. in fi. vtriusqz. In to rōe affinitatis psentis. preterite et future vt s. e. §. affinitatis et. §. socer. et. §. fi vxor. Sexto racōe matrimonij nam si hz vnam ñ dz hre alterā eodem tpe at est infamis vt s. e. §. socrū in fi. et. §. affinitatis in fi. et C. ad l. iul. de adul. eum. Septimo p sena. o. qꝯ vetat fieri matrimonium inter tu. a cu. et filios eoꝝ ad q̄ndam pupillam vel adultam suam. t patris. vt C de interdic. ma. inter tu. l. i. Octauꝯ per l. pap. et iul. scz inter senatores et eoꝝ libertos et libertas t at vilis odicioms feminas. vt ff. de ritu nup. l. pap. et C. de nup. l. si libertam. quod caplin hodie correctum est. vt in auth. vt li. de ce. §. si quis autem colt. vj. Nonus est vt inter presidem et sibi subiectam rōe iurisdictionis. vt. C. ꝯ nup. et fiat. a C. si q̄cūq̄z p. po. l. i. Decimꝯ est p ostō ezpncipis vt cum ea quam quis de sacro fonte leuauit vt C. de nup. si quis alump. in fi. Item seruatur de ipa ꝯ matre. lz nostro iure cautum non reperiatur. Vndecimus est rōe honestatis vt s. e. §. si vxor. et ff. e. l. si qua. Est. xij. rōe ordinis annexi vt cum clericis in sacris ordinibus ꝯstitutis vt in auth. quō op. ep. in. §. neqz autem. et in auth. de san. ep. §. siquis. Est a terciusdecimus. vt in mōchis ꝯuersis monialibus. lz ñ sint in sacris ordinibus ꝯstituti. vt in auth. de mona. §. antepe. et in auth. de nup. §. per occasionem. col. v. Est. xiiij. in muliere rapta que ꝓpo nubet raptori. quod prohibet vt i auth. de rap. mul. que ꝓpo rap. nu. §. i. col. ix.

collectarum enumerari p misimus. Si aduersus ea que diximus aliqui coierint. nec vir. nec vxor nec nupcie. nec matrimonium nec dos intelligitur. Itaqz hij qui ex eo coitu nascuntur. in potestate patris non sunt. sed tales sunt. quantum ad patriaz potestatem pertinet. quales sunt hij. quos mater vulgo concepit. nam nec hij patrem habere intelliguntur. cuz et is pater incertus est. Vnde solent fi filij spurij a ꝓpellari. vel a greca voce spandon concepti. vel quasi sine patre filij. Sequitur ergo vt dissoluto tali coitu. nec dotis exactioni locus fit. Qui autem prohibitas nupcias contrahunt. et alias penas paciuntur. que sacris constituciomibus continentur. Aliquando autem euenit vt liberi qui statim vt nati sunt in potestate parentum non fiant. postea autem redigantur in potestatem patris. qualis est is qui dum naturalis fuerat. postea curie datus potestati patris subicitur. necnon is q̄ a muliere libera procreatur. cuius matrimonium minime legibus interdictum fuerat. sed ad quam pater consuetudinem habuerat. postea ex nostra constitucione dotalibus instrumentis compositis in potestate patris efficitur. Quod et alijs liberis qui ex eodem matrimonio postea fuerint procreati similiter nostra constitucio prohibuit.

Non solum autez naturales liberi secōm ea que diximus in potestate nostra sunt verum eciā hij quos adoptamus. Adopcio autem duobus modis fit aut principali rescripto aut imperio magistratus. Imperatoris auctoritate adoptare quis potest eos easue.

b Diximus vt s. e. p totum. et ec adiecimꝯ in pri. §.
i Itaqz bn infertur vt s. t. i. in pn.
k Ad ptatem ꝓpter hunc casum posuit ꝯ nupc. post ti. de pria ptate.
l Vulgo. scz q̄ prez demonstrare ñ pnt. t illicitum. vt ff. ꝯ stabo. vulgo.
m Nec hij scz vulgo ꝯcepti. vel dic hij de quibus loquitur. scz illicite ꝯceptis
n Incertus est. cui pater est ꝓt's pater est sibi nullus. et oīs cui pater est ꝓt's nō hz ille prem et bm ꝯ dic. his scz vulgo cōceptis. vel dic his. s. incestuosis. a tunc tu dic iuris fictione est i certus. acc.
o A greca spandon spandon grece ꝯr latine. sine patre filij
p Quasi fine. iure ciuili inspecto
q Sequitur. bn infert. cum eī sine mri monio esse ñ pt. s. dos vt vbi non est dos. accio dotis ñ est. vt C. de dona. añ nup. l. fi. ibi. sicut eī. a c.
r Exactioni. scz per actionez ex stipulatu que datur ex dote vt j. de act. §. fuerat. Sz quid si per odicōz fine cā vel ob cāz. quasi ob cāz datum fuerit. nec causa fuit secuta. Rx ñ. p. sic. siue ignorans siue sciens dederit. vt ff. de od. fine cā. l. fi. bm jo. dat odicio ignoranter ñ scient danti vt C. ꝯ od. ob ca. l. i. et ff. ꝯ od. ob cāz. §. fi. a. l. ij. nec imerito. turpiter danti nulla fit repeticio. vt ff. de odi. ob tur. cau. l. si ob turpem accur.
s Qui autem prohibitas per aliquem de. xiiij. modis. lz cy. has penas imposuit tm eis qui incestas nupcias faciūt t nephanias. ñ at mutiles vt in auth. ꝯ incest. nup. §. i. col. ij
t Continent. vt est amissio bonoꝝ et infamie. C. de incest. nup. l. q̄ otra. et l. si quis incest. hodie vero et ofiscacio bonoꝝ et exilium et cinguli siue dignitatis deposicio a ꝯberacio si vilis est imponitur vt in auth. de incest. nup. §. i.
u Aliqñ parentum. ꝯ mirabile p duo ꝓbat exempla

x Naturales·scz tm̃·
naturales filium tm̃ qui in pt̃ate patris non est vt ℔·et s̃·t·
·i·mpñ·facere in pt̃ate detur in seruicio impatoris l̃ pre=
sidis prouincie·nam in pt̃ate loco meriti patris·et efficit̃
l̃timus loco meriti filij·vt ℔·et in auth̃·q·mo·na·ef·sui·§·fi
z Necñ is·nūc ponit̃ alib̃ exemplū eq̃s igit̃ col·viij

y Curle·cū em̃ vult aliq̃s

a Interdictum·nam aliam vxorem ñ habu
it tp̃e ocubinatus·al̃
ob̃ vt C·de ocu·l·i·
b Constōe vt C de
na·li·l·cum quis·
c Instr̃is·ꝫ nunquid
sine instr̃is est mr̃imo
nium tale ℞icūt q̃dā
q̃ non·vt pla·et al·
qñ decorati maximis
dignitatibus faciunt
matrimonium·vt in
auth̃·vt li·ma·et auie
·§·qz vero legem du
dum·col·viij·meliꝰ
at̃ qui·mo·na·ef·le·§·
℔ casta·col·vj·℞z
dic q̃ mr̃imonīū nudo
ꝯsensu pficitur sine
scriptura vt in auth̃·8
nup·§·nupcias·et ff·
de re·iuris·l·nupcias
Sed filij primogeni
ti ñ sunt l̃timi si dota=
lia instr̃a ñ sunt facta
vt ℔ et fa·ad ℔ C·de
na·li·l·cum quis a·l·
nupcias a·l·impator
a·l·fi·et in auth̃ 8 hĕ·
que ab inte·defe·§·i·
et in auth̃·de filijs·añ
do·instru·natis·col·
ij·et in auth̃·de inces=
nup·§·fi·col·ij·et de
trient̃·et semis·§·fi·
d Constō·vt C·de
na·li·l·nuper·ꝫ si nō
fecerit sibi vxorem ad
huc hmōi naturales
sunt alendi a patre·
Item succedt̃ ex testō
in toto si pater vult
l̃timis ñ exñtibus·vl̃
pntibus iā defūctis
alias liberi in vnam
vncia m tm̃ pnuttunt naturales succedere supiores qñ ip
si tm̃ sup sunt ñ impediunt eos nisi in sua l̃tima q̃ supioribus
debeĕ ab intestato vero duas hñt vncias pr̃ne s℞e·c̃ mr̃e
eoꝝ viriliter diuidendas·qñ ñ sunt ascendentes nec descē
dentes alunt et i p̃i patrem et ℔ in licite natis·ꝫ si illicite
nati sunt non ymo oi bñficio sunt exclusi vt in auth̃·q mo·na·
eff·sui·§·discretis·vsqz in finem ostōnis·

e De adopcionibus·℞ ca·

Non solum et naturales subaudi et l̃timi·q̃re distingue
qz filioꝝ alij sunt naturales et l̃timi·et ex l̃timo mr̃i=
monio nati·vt hic et s̃ de pa·po·in pñ·Alij naturales tm̃
vt nati ex ocubina·vt s̃·t·i·§·fi·Alij l̃timi tm̃ vt adoptiui
de quibus ℔ t·loquitur·Alij nec naturales nec l̃timi iuris
presumpcione vt incestuosi vel al̃ illicite nati·vt i·auth̃·q

qui queue sui iuris sunt·q̃
species adopcionis dicitur
arrogacio·Imperio ma=
gistratꝰ adoptamus eos
ea sue·qui queue in potesta
te parentum sunt·siue pri
mum gradum liberorum
obtinent·qualis est filius
filia·siue inferiorem·qual̃
est nepos neptis·pronepos
proneptis· Sed hodie
ex nostra constitucione cū
filiusfamilias a patre na=
turali extranee persone i
adopcionem datur·iura
naturalis patris minime
dissoluuntur·nec quicq̃m
ad patrem adoptiuum
transit·nec in potestate
eius est·licet ab intestato
iura successionis ei a no=
bis tributa sint· Si ve=
ro pater naturalis non ex
traneo sed auo filij sui ma
terno·vel si ipse pater na=
turalis fuerit emancipa=
tus etiam auo vel proauo
similimodo paternovl̃ ma
terno filium suum dederit
in adopcionem in hoc ca=
su·quia concurrunt in vna

personam·et naturalia et
adopcionis iura·manet
stabile ius patris adopti
ui·et naturali vinculo co=
pulatum·et legitimo ado
pcionis modo constrictuz
vt et in familia et in pote=
state huiuscemodi patris
adoptiui fit· Cum autē
impubes per principale re
scriptuz arrogatur causa
cognita arrogacio fieri p
mittitur et exquiritur cau
sa arrogacionis an hone=
sta fit expediatq̃ pupil=
lo· Et cum quibusdam cō
dicionibus arrogacio fit
idest vt caueat arrogator
persone publice hoc est ta
bellioni·si intra pubertatē
pupillus decesserit resti=
tuturum se bona illis·qui
si adopcio facta non esset
ad successionem eius ven=
turi essent· Item non
alias emancipare eos po=
test arrogator·nisi causa
cognita dignus emanci=
pacione fuerit et tunc sua
bona eis reddat· Sed
et si decedens pater eum

bus mo·na·ef·sui·§·fi·col·viij·Alij sunt qui prius ñ fuerĕt
l̃timi·ꝫ nunc sunt·i·efficiuntur duobus modis vt in auth̃·q·
mo·na·ef·sui·§·i·et s̃·t·i·in fi·
f Adoptamus·scz i pt̃ate mr̃a fūt·et ℔ iure veteri·vt ℔
ff·e·l·i·ꝫ hodie distinguitur vt·j·e·§·ꝫ hodie·
g Adopcio·est autem adopcio ym pla·et jo·legal̃ actio
ad solaciū eoꝝ q̃ libe
ros ñ hñt pene·i·fe=
re nat̃az mutās·ꝫ ĉte
et ab his q̃ libos hñt
fit adopcio vt ff·e·l·
nec et·§·preterea·et
j·e·§·lz q̃re pt̃ sic fim
plicit̃ diffimtri Adop
cio est l̃timus actus p
quem fit quis filius q̃
ñ est pene natur̃ im=
mutās·et est ℔ vitas
vt·ff·e·l·i·et j·e·§·
minorem
h Rescripto·℔ est vl̃
aī ipm pñcipem·l̃ aī
alium mgr̃atum dele
gacione facta p ĉpt̃·
a pñcipe·vt C·e·l·ij
in fi·et l·arrogacōes
Sed q̃d si impator ñ
est·℞·ñ pt̃ fieri·licz
impiū sp fit vt i auth̃·
quō op·ep̃·§·fi·et
coll·i·
i Mgr̃atus·scz cuius
cunq̃ ordinarij ec̃ de
fensoris ciuitatis qui
minimus est vt i auth̃·
de defen·ci·§·nulla·
nec mirum cum sit de
uolutaria iurĕdictōne
vt·ff·de off·procon·
et le·l·ij·ac·
k Arrogacio·quia
adoptator interro=
gatur an velit eū q̃z
adoptat sibi iustuz fi
lium esse a adoptatꝰ
an id fieri paciat̃·vt
ff·e·l·ij·vnde versus
Arrogo q̃ suus est·ꝫ
hz meus esse necesse
Pr̃is adopto suum·ꝫ
pr̃is ymanet idem
l Inferiorez·i·seq̃nt̃ē
m Sed hodie ostōe·vt C·de adopc̃·cū in adoptiuis·ac·
n Naturali et l̃timo·
o Tributa·i·in predĉ ostōe et fa·ad hunc·§·j·de hĕ·q̃
ab intest·§·aliquem·alias·§·inuenimus
p Naturalis et l̃timus·
q Si vero pt̃ materno·in cuius potestate prius non erat
ꝫ modo efficitur vt subicit·vt s̃ de pa·po·in fi·
r Emancipatus·al̃ cum esset in pt̃are quō adoptaret eū
quem hz·certe ñ pt̃ plus esse q̃ filius l̃ nepos·vt ℔·et ff·e
si pt̃·§·qui duos·et intellige emancipacioms tpe filium ñ
esse oceptum·qui nunc datur in adopcione·al̃ in potesta=
te aui remansisset·vt·j·t·i·§·fi·
s Primō·i·fidem facias distinctōz·nā mr̃no ꝓauo indi/
stincte·pr̃no vero ℔·q̃ mō distinxit in auo dat̃ in adopcōz

a ¶ Concurrunt·ꝫ si ego adoptem filium frīs mei·nunq̃d
pt̃ati mee subicitur·ꝛ·ꝟm jo·q̃ ñ·et q̃ h̃ ꝟ naẽ alia·expo
ne·i·natũ alia·qz ab eo auo ꝟtrahit natiuitatem ⁊ origiez
quod non est in filio fratris mei·ac·
b ·Jura·vñ preferendus est ei in quẽ vna tm̃ ocurrit·⁊ sic
due rões p̃ualent vm̃·vt in auẽ·de ꝟsan·et vt̃ fra·ꝯ·i·col·
·vj·et ℂ·de edic·di·
ad·i tol·l·fi·nisi vna
fit melior duabus·vt
colligiẽ·ff·de inoff·
test·naz etsi·et ff·vñ
liberi·l·scripto·
d ¶ Cũ aẽ rescriptum·
vt qz sui iuris est·vt
s̃·e·in pñ·
c ¶ Cogta·que aẽ in
cause ꝟgcõevertunẽ
per ordinem scripta
sunt·ff·e·l·si pr̃·ꝯ·in
arrogacõibus ⁊ l·se·
vsq̃z ad·ꝯ·fi·et q̃dam
ec̃ h̃dñr in ps̃ impu
beris·q̃ et ibi dñr·
d ¶ An honesta·i·nõ
eo ꝓposito·vt eꝰ res
deuoret vt ff·e·l·nec
et·ꝯ·eorum·
e Vt caueat·i·ut cau
cõz promittat cũ fide
iussione tũ vt ff e·nec
et·ꝯ·fi· et·ℂ·de ver·
sig·sanctimus
f ¶ Persone qui seruꝰ
publicus ꝟ vt ℂ·e·l
ij·al̃ em̃ seruus purꝰ
tabellio esse ñ pt̃· vt
ℂ·de tabel·gñaliter
li·p·ꝫ certe iõ sic ꝟ·
qz publice seruit
g ¶ Restituturꝫ·alꝫ
venturi l̃ iure succes·
sionis ex testõ l̃ ab i
test·l̃·t·vli·l̃ singlri
vt legatarijs· oibus
em̃ ꝟsuliẽ hac caucõe
pupillo decedente in
pupillari etate·al̃ si pꝰea pupillaris substitucio euanescit
vt h̃ ·et ff·e·ñ alr̃·et l·his verbis·et·j·de pup·sub·ꝯ·i·Sz
nonne sine hac caucione facta admittuntur s̃dicte p̃sone ex
testõ ꝛ·ñ·cum testm̃ fit ruptũ mima ca·di·scz arrogacõe
vt·j·q̃·mo·test·mfit·ꝯ·ñ tm̃· Item nunq̃d ltimi sine hac cau
cione admitterent̃·ꝛ·ñ·qz pr̃ arrogator oia iur̃ peculij oc
cuparet vt ff·de castren·pec·l·ij·Hec tm̃ cautio omissa p
facto habetur·ff·e·de ꝟbis in fi·vt et alias·ℂ·de rei vx·
act·l·vna·ꝯ·i·Sed q̃re ltimi ñ stipl̃anẽ ec̃ vltra pupillarẽ
etatem·cũ et postea sunt admittendi ad successionẽ si ado
pcio facta ñ esset·ꝛ·illud est de fortuna·et aduenticium
erat·vnde ñ fuit ꝟsiderandꝰ·vt ff·q̃ et a q̃·l· iul̃· potuisset
em̃ testam̃tũ fecisse·vt s̃ quibus ex cau·ꝯ·cũ g̃
h ¶ Item cã·veluti si ita heres instituiẽ iste adoptatus si
emancipatus fuerit·et tunc q̃rtaz pdit quã dr̃et hr̃e de bo
nis arrogantis ·vt·j·pr̃·ꝛ·et ff·e·fiq̃s in fraudem pa·l·
fi·ꝟm q̃sdam·Vel dic q̃ tunc ñ pdit q̃rtam·vt·j·pr̃·ꝛ·p
batur·qꝰ cum isto ꝟtinuaẽ·et qꝰ dẽa lege ꝟtmeẽ intelli
gitur qñ erat iusta cã ꝟtra filium vt qz prouocabat pr̃em
ad iram·et intm̃ vt ec̃ exhereditari potuerit et bñficiũ col=
latum l̃ ꝟferens ꝟ reuocari·vt·ℂ·de reuo·do·l·fi·⁊ in auẽ·
vt lib̃·dece·ꝯ·illud ꝟ·q̃d ec̃·col·vj·et ꝟm ꝟ intellige pr̃
responsum quod sequitur·
i ¶ Sed si exhr̃dauerit vel preterijt·vt ff·e·si arrogator·
k ¶ Jubetur·nõ ñ cauet se sic relictuꝫ·tũc em̃ ñ valeret·vt
ℂ·de muti·sti·l·ex eo·et ℂ·de inoff·test·si qñ·i·ꝛ·ꝫ ei iu
beẽ·p·l·vt sic faciat
l ¶ Bonoꝫ·q̃d g̃ si ali
os filios sex l̃ plures
h̃eat·nunq̃d h̃ plꝰ q̃
alij hz·ꝛ·sic ꝟm bul·
q̃si deat imputari ei
q̃re arrogauerit·Vel
dic vtputo q̃rtaz sue
ptis p odi·ex·l diui
pij petit vt h̃ et ff·e·
si arrogator ⁊ ff·ꝟ in
of tes·pap̃·ꝯ·fiq̃s·al̃
fiq̃d ipubes ꝟ his ⁊ h̃
adimstar naturalium
et ltimoꝫ vt ff·de in
off·test·pap̃·ꝯ·qm̃ ⁊
ℂ·de inof·tes·cũ q̃ri
tur·et l·pntibus·ab
surdum em̃ est hunc
ltimum plus iur̃ hr̃e
q̃ naẽalez et ltimum
vt s̃ e·ꝯ·ꝫ hodie·i fi·
m ¶ Cõmoꝰ·repete
et pterea bõ·s· aduẽ
ticia omoꝰ q̃ꝫ filius
arrogatus post arro
gacõz acquisiuit pr̃i
scz vsufruc·nam et h̃
acquisita restituit·ñ
dico vsũfructuz ipm
q̃z dz lucrari pr̃ vt ℂ
de bo·q̃ li·l·cũ optz
·ꝯ·ñ aẽ·admstar mari
ti in rebus dotalibus
vt ff·famil·herc·l·si
filia·ꝯ·i·et sic h̃ ꝟbuz
pter ñ excludit·vt h̃
et ff·de pig·act·l·i·i
fi·et ff·ꝟ pcur·ꝫ hee
·ꝯ·pe·et fa·ff·ꝟ vul·
sub·ꝫ si pl̃es·ꝯ·in arrogato
n ¶ Minorẽ natu·i·naẽitate·sic ff·de mior·l·i·ꝯ·i·
o ¶ Imitaẽ·plerq̃·qñz tm̃ ñ vt·j·e·ꝯ·ꝫ ⁊ illꝰ ⁊ ꝯ·in pm̃is·
p ¶ Pro monstro est·i·ñ ꝟm naẽaz·ꝫ tra naẽaz vt et al̃ ff·
de sta·ho·ñ sunt liberi·
q ¶ Maior scz tpe ñ pfona
r ¶ Ec̃ tot anms·i·tot annos dz h̃re plus adoptãs q̃ adop
tatus·q̃ faciũt vnã plenã pubertatẽ tanti tpis·Sz nunq̃d
qui plures adoptat dz pl̃ibus vicibus p̃cedẽ in tanto tpe·
ꝛ·ñ·vt puto cũ ꝟm naẽaz ec̃ in vno anno ex diũsis feis vel
ec̃ vna possit h̃re pl̃es filios·et in h̃ adopcio imitaẽ naẽaz
vt h̃·Et nõ pl̃ibus modis dici plenam pubertatem·naz in
terdum·xiiij·an·vt·j·q̃·mo·tu·fi·ꝯ·i·et s̃·t·i·ꝛ·i·al̃s·xv
an·vt in auẽ·de tẽp·ñ so·pec·sup dote·ꝯ·gñaliter·col·vij·al̃
xvij·ã·vt s̃ q̃·mo·ñ pos·ꝯ·fi·⁊ ff ꝟ pos·l·i·ꝯ·pueicia iterdũ
s xviij·an·vt hic·et ff·de alimen·le·l·mela·
t ¶ Licet quis ñ h̃eat·vel lz vxorem ñ h̃eat·quo casu tm̃ ẽ
ꝟtra naturam vt ff·e·l·qui vxorem
u In loco·jtẽ nepotẽ ex vno q̃si ex alr̃o natũ vt ff·e·si pr̃·ꝯ·
q̃ duos·ñ aẽ loco frīs vt ℂ·de hr̃·insti·nec apud
x ¶ Consentire·ꝫ vidr̃ q̃ sic· nam leditur filius in duobꝰ et
potest q̃m nepotez in loco filij· Sed si quis nepo=
tis loco adoptet vel quasi
ex eo filio quem habet iaz
adoptatum vel quasi ex il
lo quem naturalem in sua
potestate habet in eo ca=
su et filius consentire de=
bet·ne ei inuito suus heres
agnoscatur· ¶ Sed ex cõ
trario si auus ex filio nepo
tem det in adopcionem·
non est necesse filium con
sentire· In plurimis
autem causis assimilatur·
is qui adoptatus vel arro
gatus est ei qui ex legiti=
mo matrimonio natus est
et ideo si quis per impera
torem vel apud pretorem
vel presidem prouincie nõ
extraneum adoptauerit·
potest eundem in adopci
onem alij dare· ¶ Sed et
illud vtriusq̃z adopcionis
commune est·q̃ et hij qui
exhered̃auerit·vel viuus
sine iusta causa eum eman
cipauerit iubetur quar=
tam partem ei bonorum
suorum relinquere·videli
cet preter bona que ad pa
trem adoptiuum transtu=
lit et quorum commoduz
ei postea acquisiuit ¶ Mi
norem natu maiorem non
posse adoptare placet·
Adopcio enim naturam
imitatur·et pro monstro
est·vt maior fit filius q̃m
pater· Debet itaq̃z is
qui sibi filium per adopci
onem vel arrogacionem
facit plena pubertate·id
est·xviij·annis precedere
¶ Licet autem et in locuz
nepotis et pronepotis vl̃
neptis et proneptis vel de
inceps adoptare·quãuis
filium quis non habeat·
Et tam filium alienum q̃s
in locũ nepotis adoptare

in hrditate siue in bonis que ad filium suuz ꝓponebat ex vo
to transmittē vt ff·vñ lib·i·scripto hrde·qd ñ fac·vt·j·de
hr·q̄ ab intest·de·§·at hij·et qz m pt̄atem illius ēnsit·q̄re
in patris sui naturalis pt̄atem ñ redit iure isto veteri vt s̄
e·i·ꝓ·Et ad primum rñdeo q̄ aliq̄ mō pt̄ euitare institu=
endo eū Ad scdm dico q̄ ñ pt̄ estimari pria pt̄as vt ff·de l·i
filiusfa·§·vulgarem·
ꝫ hodie vter q̄z timor
cessat·nam a succedz
et in sua pt̄ate recidz
vt C·de adop·cuz in
adoptiuis·et s̄·e·§·ꝫ
hodie·
y Consentire·qd ñ
est in alijs ognatis q̄
possent sperare succe
sliōz vt ff·e·l·c̄ adop
cio·et si q̄dem filius cō
senciat·bñ est et reci
dat nepos adoptiuus
in pt̄atem suam·scz
filij mortuo pr̄ e vt·ff
·e·l·si quis nepotem·
Si at ñ osenciat filius
tunc agnascitur·i·ap
propinquat·seu ag=
natus fit ei·i·auo·h
nepos et suus efficit
heres·eē filio iuito
nec recidit in pt̄atem
eius siue dicas eū succe
dere vt filium·lz fit fi
lius·siue vt nepotem
quasi ex altero p̄mor
tuo natum·quo casu
equalē cū patruo ad
mittiē·vt·j·de hr·ab
intest·§·cū at·Alij di
cunt ꝫ totum eo iuito
·i·filio iuito·q̄ ag
nascitur·i·iuxta eum
quasi nascitur quo ad
successionem·qd satis
in idem redit·Alij ꝫ
totum eo iuito·id ē
auo iuito q̄ voluntate
filij ꝓposuerat adop=
tare·nunc at̄ oē suum
ꝓpositus fac·et sic dz
iuitus r̄ōe ꝓpositi p̄
mi·et sm istos h nē=
pos iuito auo et filio
adoptatus ñ succedit
vna cuz filio·ꝫ demū eo mortuo prima verior est·Sed q̄re
hic filius impediret mr̄imonium sui filij·eciam auo volente
et non impedit hunc ciuilē actum·vt ff·de ritu nup·l·oē oe
·§·i·ꝓ·qz mr̄imoniū ē vinculū mag̃ idiuiduū vt s̄ d pa·po·
z In plūmis·qñz eēt oē vt·j·de hr·ab intes·§·mīm =·i·ꝓ
sm azo··Item in eo q̄ adoptiuus pr̄ ñ teneē euz instituē vt
·j·de hr·ab intes·§·aliq̄·et si ea dr̄a·
a Exneum vt sic ēnseat in suaz pt̄atem·vt s̄ e·§·ꝫ hodie
b Vtriusq̄·vna est quaz hodie vocatur arrogacio·alia
adopcio·vt s̄·e·§·in pñ·
c Non pñt castrati·qui oēs eunuchi vocantur·ꝫ ab hoc
gñe detrahit castratos·qz gñare non pñt id est caste sic
natos vt nunq̄ poterunt gñare·

generare non possunt·q̄=
les sunt spadones adop=
tare possunt·castrati em̄
non possunt· C Femine
quoq̄ adoptare non pos=
sunt·quia nec naturales
liberos in sua potestate
habent·sed ex indulgen=
cia principum ad solaciuz
liberorum amissorum ado
ptare possunt· Illud
proprium est adopcionis
illius·que per sacrum ora
culum fit q̄ is qui liberos
in potestate habet·si se ad
arrogandum dederit non
solum ipse in potestate ar
rogatoris subicitur·sed
eciam liberi eius in eius dē
fiunt potestate tanquam
nepotes Dic etenim diuꝰ
augustus non ante tybe=
riuz adoptauit q̄m is ger
manicum adoptauit vt p
timus adopcione facta in=
cipiat germanicus augu
sti nepos esse C Apud ca=
thonem bene scriptum re
fert antiquitas serui·si a
domino adoptati sint·ex
hocipso posse liberari·
Vnde et nos eruditi in no

b Spadones·quibus genitalia abscisa sunt cultello vel
spata pñt adoptare·et est rō·qz forcius impediūtū ē na=
ture q̄ accidentis vt h·et ff·de postu·et liber·l·ꝫ et q̄rtū
·§·i·et·ij·et nota q̄ vulgariter promiscue appellantur
c Femine ñ pñt·ꝫ ipe arrogari pñt·vt ff·e·nam femine
f hñt·nota feminas ñ hre filios in pt̄ate·et fa·ad hoc·ff·
8 suis·et se·nulla·a·j·
de here·q̄·a dif·§·ex
neia ff·8 oē·ta·l·illꝰ
·§·ad testamta·ac·
g Sz ex indulgēcia
de nouo ocedenda vt
C·e·l·mulierem
h Amissoꝝ·in acie
pncipis vt h innuit·
vt·j·de execu·tu·§·ꝫ
et si in bello·ff·de in
of·tes·l·si suspecte·§·
fi·Sed nunq̄d a tunc
hēbit in pt̄at eviꝰq̄
sic cū bñficia fint exte
dendavt in auē·ost·
que de dig·§·pe·a ff
de osti·pñ·l·fi·ꝫ tñ
oē dico adinstar·scz
naturaliuz·nā naēam
imitaē adopcio·vt s̄
e·in morem·et fa·ad
ꝫ·C·e·l·mulierem
i Illꝰ ꝓpm oraclū·
·i·per pncipem·vt 8
eo qui sui iur est·a iō
transit eē hodie in po
testatez arrogatoris
vt s̄ e·in pñ·ideo sic
dēm·qz oramus siue
depcam̄ eum vt in ta
lib⁹ prestet auctatez
k Liberi·oēs nati et
nasciē et eē reuersi ab
hostibus·vt·ff·e·si
pr̄fa·in pñ·hic 8 op·
li·l·ope·
l Diuus·h impator
volebat adoptare q̄n
dam noie germanicū
et h germanicus no=
luit osentire·vñ ñ po
terat procedere ado
pcio vt·j·t·i·§·ꝫ si pr̄
et ff·e·l·in pñ·Vnde
august·callide suasit
cuidam noie tyberio
vt illum germanicuz adoptaret qd fecit·et hunc tyberiū
postea arrogauit·q̄re et p oñs habuit germanicum loco
nepotis
m Quā is tiberius n Vt ptimus·i·stati o Ffca a pncipe
p Adoptati·scz a dño·ab exneo at ñ pt̄ eē libertus·vt ff
e·si pater in fi·
q Constōe·vt·C·de la·li·tol·l·vna·§·filij q̄z mō·acc·
r Actis·i·coram iudice dicendo hec verba·veni huc fili
sm az·vel vt puto coram iudice agebatur·vt filius fieret
adoptiuus·et inde fuit facta scriptura·non tñ res puenit
ad pfectōz vt differat a ꝓx·caū supiori·aliq̄ si ex iudicium
talia fierent vl augerentur·vt C·de li·cā·l·p·et sic colli=
ge ex hoc et supiori versu·q̄ si id quod ago nonvz vt ago

stra constitucione eciam
eum seruum quem domi=
nus actis interuenientib⁹
filium suum nominauerit
liberum esse constituimus
licet hoc ad ius filij acci=
piendum ei non sufficit·

Ideamus nunc·
quibus modis hij
qui alieno iuri sūt
subditi eo iure liberan=
tur·et quidem quemad=
modum liberantur serui a
potestate· C Ex hijs
intelligere possumus·que
de seruis manumittendis
superius exposuimus·
Hij vero qui in potesta
te parentis sunt mortuo
eo sui iuris fiunt·sed hoc
distinctionem recipit·Nā
mortuo patre sane omni=
modo filij filieue sui iuris
efficiuntur·Mortuo vero
auo non omnimodo nepo
tes neptesq̄ sui iuris fiunt
sed ita si post mortem aui
in potestate patris sui re
cadunt non sunt· C Itaq̄
si moriente auo pater eoꝝ

valet tñ vt valere pt·fic·C·de la·li·tol·l·vna·§·filiꝰ mõ
Ar·otra·C·de iur·do·l·i·
Videamus·et quidem·quasi dicat·quid fit otra seruos
de absolucõe ptatis eorꝫ diximus s̃ de liber·§·i·n·§·multis
a Potestate sunt subaudi dñica·
b Hij·parentis·stricte accipe pro his qui sunt supiores
ex linea masculina nam
femie ñ hñt in ptate
filios vt s̃ t·i·§·feie·
gñalius accipitur·s̃
t·ij·§·i·
e Eo scz pnte·ac·
d Distmctõz·scz q
dixi morte supioris·
iferiores effici sui iur
e Patri scz fa·sBau·
supra qz nullꝰ est ra
cione ptatis·
f Oimõ·i·gñalit·
g Sz ita fiũt sui iuris
h Itaqz eorꝫ scz nepo
i In ptate·et =tum
ñ exiuit·nam si exiuit
et postea ñ redijt·qz
est arrogatus ñ reci=
deret filius in ptatẽ
eꝰ vt·ff de adop·si pt
filiũ est rõ vt ibi nõ
k Is scz filius pdcs
l Mortuus est scz fi
lius predcs·
m Sui iuris·ñ i caũ
vt qñ pdigtatẽ filiꝰ
sui iur factus fuisset·
ut i auẽ·ost·q 8 dig·
·§·istud·col·vj·
n Cum at·dcm est s̃·
qualit soluit pa·po·
morte natali·nũc pomit qñ morte ciuili
o Deportatur·hic nõ q hec snia deportacionis vt vale=
at·i·statum et ciuitatem perdat·non pt dari nisi a qtuor
iudicibus·scz ab impatore vel ab eo qui eius vice iudicat
et a prefec·p̃·et prefe·vr·vt ff·de pens·l·ij·§·i·et del·
ij·l·i·§·a prefectis·et ff·de inter·et rele·l·inter penas·§·
·i·Item credo in senatoribus qui parem sniaz·i·parẽ hñt
effectum pncipi vel maiorem q̃ predicti·vt ff·a q·ap·ñ li·
l·i·§·i·si autem alias iudex talem sentenciam det non valet
nec mandatur execucioni nisi princeps approbet eam·l' in
sulam siue locum assignet·vt ff·del·ij·l·i·§·ij·et·§·depor=
tatos·et ff·de iniust·r·l·si quis·§·eꝰ·Nue autem sunt deli
cta quibus in insulam debeant deportari dicemus·j·8 pu
iud·per totum t·s̃ relegare pt quilibet qui hz merum im=
perium·vt ff·de inter·et re·l·relegatorꝫ·i·Rl·Et nota q
primo de media·secundo de maxima·tercio de relegacione
dicit·prima et vltima tollunt paternam ptatem·s̃ religio
non sic·cum status non est mutacio·nec ca·di·
q Eo·id est per istam deportacionem in insulam·
r Si mortuo·nota deportatum mortuum·scz ciuilit sic·
ff·de otra·ta·l·i·§·filium·et ff·pro socio·l·vm·§·societas
q Pari·hic nota vbi est eadem vel filis rõ idem ius osti=
tuat·sic·ff·de ver·ob·l·a ticio·in fi·et·j·q cum eo q in ali
po·§·istas·et ff·de edendo·l·quedam·§·nummularios·n·ff
ad l·acql·l·illꝰ·Ar oẽ·ff·de col·bo·l·si quis·in fi·i·Rl·
v Pncipis·alit pncipali·s̃ nunquid per alium poterit re=
stitui·Rl ñ·non·nisi forte per senatorem qui pt restituere
statum·vt ff·de post·l·i·§·de qua·et·§·an autem
s Statum·scz q̃tum ad honores vel ordines et similia vt
C·de sen·past·l·i·§·et patriam ptatem·et hoc vult h dicẽ
Sed otra dicunt·C·de sen·pas·l·in insulam·et l·si pater·
po·hic specialit ad oia fuit restitutus·vm·m·et sic facias
punctum ibi per oia·hanc reprobo·qz sp intelligit ad oia
restitui·nisi otra dixerit expressum·nam verbum restituo
generale est vt ff·de
vsur·videamus·§·et
in fauiana·alij h intel
ligunt ad patrem re
uertentẽ tm referen
dum·cui dz restitui i
potestate·s̃ filio re=
stituto non sic·qz sic
nocẽt ei restituõ ar·
C·de le·et con·q fa=
uore·Sed hanc opi·
reprobo·nam liber=
tus deportatus et re
stitutus in libertatẽ
recidit·vt ff·de iure
pa·siue patroni·dic
g̃ interesset vtꝫ prin
ceps dicat hec verba
restituo te·et tunc ad
omnia restitutus vi=
deatur vt hic·an hec
indulgeo tibi quo ca
su de pena tm remit=
tenda cogitasse vide
atur·vt in otrarijs·
ar·C 8 sen·pas·l·gña
li·et l·tutor·alis cum
indulgencia·et C·de
gñali·abo·l·fi·
t Relegati·retinẽt
nota dram inter hũc
relegatum et depor
tatuz quo ad familiã vt hic et s̃ pro·§·jtẽ hic bona tenet
ille non·vt ff·de interdic·rele·l·i·Item hic ciuitatẽ re
tinet·ille non·vt ff de inter·et re·l·relegatorꝫ·§·sniaz·et
·§·ad tps·Item q hic ad tempus vel in ppetuum·ille autẽ
tm in ppetuum deportatur·vt ff·de inter·et re·l·relegati
et l·relegatorꝫ·§·hec dra·s̃ in libertate non est dra·nam
vterq liber remanet·vt ff·de bo·dam·l·s̃ fi·Sed banni=
tos nostri tpis quibus opamus·Rl·si ppter tantum male=
ficium·vt eciam cum ciuitate et bona sua publicentur·vel
de iure vel de osuetudine ciuitatum·tunc deportato opa
bo·alis relegato·vt ar·ff·de bo·dam·l·i·non autem dico·
q possit deportari a preside de iure·vt s̃·§·pri·diximus·
nec relegari a defensore ciuitatis cum sit de iperio mero vt
in auẽ·de defen·ci·§·nulla·in fi·§·ac·
u Pene·i·supplicij·supplicium em suus dñs est·non fiscus·
vnde ei nihil queritvt ff·de his q pro ñ scrip·ha·l·ij·sed
nouo iure nemo ingenuus fit seruus ex supplicio vt in auẽ·
de nup·§·q autem·et·§·qz vero·col·iij·
x In metallis·i·in ope metalli ad fodiendum metallum·l'
eciam deportandum·et vt eciam ne fugerent ligabantur·
et pondere quodam opprimebantur·ferro vel alio modo·
Alij vero erant qui dicebantur damnari in ope metalli·et
hij non tanto pondẽ opprimebantur qui hinc fugiebant in
metallum ponebantur·Alij vero erant qui in ministerium
vel in seruicium metallorꝫ ponebantur·et hoc si ppetuo fi
eret erat seruus·alit·contra·vt ff·de pens·l·aut dam·§·in
ter eos·et·§·quisquis·et·§·in ministerium·Sed quid si p
uincia non habeat metalla aliqua vel ferri vel lis odicõis

viuit·et in potestate pa=
tris sui est tunc post obi=
tum aui in potestate pa=
tris sui fiunt·Si vero is
quo tempore auus mori=
tur·aut iam mortuus est·
aut per emancipacionem
exijt de potestate patris
tunc hij qui in potestatez
eius cadere non possunt·
sui iuris fiunt· Cum at
is qui ob aliquod malefi=
cium in insulam deporta=
tur ciuitatem amittit·se=
quitur vt qui eo modo ex
numero ciuium romanorꝫ
tollitur· perinde ac si eo
mortuo desinant liberi in
potestate eius esse· Pa
ri racione et si is qui in po
testate parentis sit in insu
lam deportatus fuerit·de
bijt esse in potestate paren
tis·sed si ex indulgencia
principis restituti fuerint
per omnia pristinuz statũ
recipiunt· Relegati au
tem patres in insulam·in
potestate liberos retinẽt
econtrario liberi relegati
in potestate parentum re
manent· Pene seruus
effectꝰ filios in potestate
habere desinit·serui autẽ
pene efficiuntur qui in me
tallis damnantur·et qui
bestijs subijciuntur· Fi
liusfamilias si militauerit
vel si senator vel consul fa
ctus fuerit manet in pote

Re·in vicinam prouim̃ clam mittebantur·vt·ff·de pen̄is·l·
aut dam·g·est pena metalli·alij sunt in opus publicum pe-
tuo dati vel ad tp̄s qui sunt siles relegatis·vt ff·de pen̄is
l·quidem ·ß hmōi pene non sunt in vsu hodie
y Cui bestijs ·deducendis fortevel eciamvt omederet eū
eis l'alia bestialia facēt·8 hac pēa dicvt·ff·8 pen̄is·l·qui
vltimo nota

z Filius militauerit
·i·miles factus fuerit
ad quod multa fūt ne
cessaria vt in auē·de
man·pñ·g·fi·col·iij·
diximus· l' dic milita
uerit·i·in exercicio mi
licie fuerit·

z Non liberat·hoc
iure isto·naz nulla di
gnitas preter patri
ciatum releuat filium
a potestate patris·
vt ſ hijcit·ß hodie·xij
sunt dignitates que
liberant aliquem cu-
rialem a curiali odi-
dicione vt C·de cura·
·l·fi·li·x·et ille here
dez liberant a patria
po·vt in auē·8 osti·
que de dig·g·i·et·g·
gñaliter col·vj·vnde
cum ibi fit consul cor
rigiē q8 h de eo 8z·

a Constōe vt C·de
osul·l·fi·li·xij

b Patriciatus·erat
em patricij quasi pñ
cipispē·Vñ salustius
O patres oscripti·nā
scripta erant eorz no
mina in aliquo loco l'
m corona capitis eo-
rum vel alias

c Ilico·hoc est spe
ciale in patricioz cō-
sule ·hodie eciam vt
sola collacione l' da-
cione codicillorz ad di
gnitatis scripte·vel
per aliquod priuile-
gium fiat sui iuris·eē
fine admiinstracione·
In alijs·x·tunc demū
cum ceperit admini-
strare·vt in auē·osti·
que de dig·g·i·que ē·
C ·de ep·ē·auē·ß dig
nitas vt C·de cur·l·
fi ·Item in tercio ca-
su cum ordinaē epus
qui est eē vlē s̄dictos casus vt in auē·osti·q̄ de dig·g·pa-
lam·colr·vj·

d Liberat scz digtas·
d Cuis em̄·q·d·si quilibet pater eē vilissimus filiū suum
emancipat qñ vult·vt·j·e·g·admonendi·et·g·preterea·q̄li
ter hoc imperatoz non poterit facere vel dic in casu electi
paticij·q ·d·cum ipe pater patricij possit emantipare ad
ß opellitur cum alapis et verberibus vt in auē·osti·que 8

testate patris·milicia em̄
vel consularis dignitas·
de patris potestate filiuz
non liberat · Sed ex
constitucione nostra sum-
ma patriciatus dignitas
ilico imperialibus codi-
cillis prestitis filium a pa-
tria potestate liberat ·
Cuis enīz paciatur patrē
quid posse p emancipaci-
onis modum ·potestatis
sue nexibus filium liberare
Imperatoriam autem cel
fitudinem non valere eum
quem sibi elegit patrem
ab aliena eximere potesta
te· C Sed si ab hostibus
captus fuerit parens q̄m
uis seruus hostium fiat·
tamen pendet ius libero-
rum propter ius postlimi-
nij·Cuia hij qui ab hosti-
bus capti sunt·si reuersi fu
erint ·omnia pristina iura
recipiunt·id circo reuers9
eciam liberos habebit in
potestate·quia postlimi-
nium fingit eum qui cap-
tus est in ciuitate semper
fuisse· Si vero ibi decesse
rit exinde ex quo captus
est pater·filius sui iuris fu
isse videtur Ipse quoq̄
filius nepos ue si ab hosti-
bus captus fuerit ·similit

dig·i·Re·quare ipe imperator·nē·

e C Elegit·quod raro fit vt C·de osul·l·fi·li·xij·ß in·M

f Si ab hostibus·hostes sunt quib9 pl's ro·bellū indixit
vel ipi pl'o ro·vt ff·de capt·et postli·reū·l·hostes·

g C Tñ pendet·h colligunt quidam q̄ddam hoim genus
esse in pendenti vt diximus·s̄ de his q̄ sunt sui l' ali·iuē·g·
·i·ß certe·q̄ hic dicit
pendet·vm̄ est ppter
iuris fictionem· nam
quo ad veritatem sui
iuris est filius·vt·ff·
de testa·lex cor·in fi·
et ff·de liber·a post·
l·vlt·et C·8 sē·pas·
l·fi·ß ibi est q8 maxi
me·nē·vt ad maē·l·i
·g·i·nam pater suus
est hostium· vt s̄ de
iuē psonarz·g·serui g
alium in pt̄ate habē
ñ pt̄·vt·ff·ad l·iuē·
de adul·l·fic eueniet
dic g q̄ nulla pt̄ita l'
pñcia pendent· īspec
to statu pñti·ß fuēa·
vt j·de ivo·ob·g·odi-
ciones

h Postliminium·est
aūt ius postliminium
ius amisse rei recupe
rande ab exneo mori-
bus et legibus ostitu
tum·vt colligitur·ff
de capt·et postli·l·
postliminiū·i·Re·

i C Idcirco·qz reuersi
oia iura recupant·

k Captus·et reuer
sus vt ff·8 cap·retro

l Si ivo victis·j·fi-
nes nostros ne vltra
deductos et ita im pp
rie reuersus 8z po-
stli·vel dic capt9 fu
erit vltra fines · et
tunc eē 8z redisse añ-
q̄ ad limina redeat·
qz fic recuperat stati
ß im pp e a fa·ad hūc
·g·ff·de cap·in bello
·g·i·item ad idem·ff·
de vi et vi·ar·l·qui
possessionem·

m Preterea·ñ solum
s̄dictis modis· ß pre
terea·nē

n C Quod libi·gñale
nomen ē ad oēs infe-
riores vt j·t·ij·g·fi·

dicimus propter ius po-
stliminij·ius quoq̄ pote-
statis parentis in suspen-
so esse· C Dictum est post
liminium a limine et post·
vnde eum qui ab hostib9
captus est·et in fines no-
stros postea peruenit po-
stliminio reuersum recte
dicimus·nam limina sic-
cut in domo finem quen-
dan faciunt·sic et imperij
finem limen esse veteres
voluerunt·Hinc et limes
dictus est quasi finis qui-
dam et terminus· ab eo
postliminium dictum est·
quia ad idem limen reuer
tebatur quod amiserat·
Sed et si captus quis vi-
ctis hostibus recuperatur
postliminio redijsse exti-
matur· Preterea eman
cipacione quoq̄ definunt
liberi in potestate esse pa
rentum· sed emancipacio
antea quidem vel per anti
quam legis obseruacionē
procedebat que per ymagi-
narias vendiciones ·et
intercedentes manumissi
ones celebrabatur·vel ex
imperiali rescripto No
stra autem prouidencia a
hec in melius per constitu
cionem reformauit·vt si

o Procedebat·i·ita demum ad effectum perducebatur·

p C Et ymaginarias·i·ficticias sic·et ff·de re·iuris·l·ima
ginaria·nam pt̄ vendebat filium pro vno nummo forte·a
emptor eum manumittebat ·vt h·et ff·de capt·l· liberos·
·g·i·et C·e·l·fi·i·Re ·et facit ad hoc·j·de testa·g·i·et pp ter
ß dicebatur filius capite minui·ß cum hodie talia nō fiant
vt sequitur nunquid ꝓr capite minui·Re·fic quia statum

mutat ad minus·vt s̄ de ca·di·i·R̄·et·§·minima

q ¶ Rescripto·et hoc modo eciam sine vendicione fiebat·vt puto·vt C·de emanci·li·l·fi·

r Vt fictōe al' functōe·i·vsu·al' fictione·al' factione·

s ¶ Explosa·i·expulsa·sic·j·de fidei·o·hē·§·hq̄ stipl'acōis

t Recta via l' indirecta·ñ curo·vel dic·i·recto iure

u ¶ Vel ingratus·q̄s libet ec̄ si ñ hñt mex̄ iperiū l' mixtum vt in auē·8 defen·ci·§·nulla·et ec̄ ex̄ordinarios vt duo bonoñ·coram iudice mutim ensi vt ff de ma·vin·l·ec̄·§·fi·et C·de iud·l·vlt·al' penl'·

x Intrent·si iudex ē i domo·i·vbicūq̄ sit dummodo non sit in loco turpi·vt·ff·de iust·et iur·l·penul·ff de arbi·l·si cum diesf·§·penul·

a ¶ Sua manu·i· dz capere eum p manum et relaxare eum p verba ad hoc idonea·vl' dic manu·i· potestate·nam q̄ñq̄ et non capta manu emancipatur vt C·de eman·li·l·pe·

b Et tunc·i·ex tunc nam prius occuparet pater oia iura pecu/liij·vt·j·quibus ñ est per·fa·t·§·i·a ē sile ff·de odi·et de·l·iiij·in fi·et ff·si cer·pe·l·lecta·et ff·8 vul·sb·in pupillari·§·i·

c ¶ Ex edicto·scz posito·ff·si quis a p3·fu·ma·l·i·in fi·i·R̄·

d In bonis acquirendis vel acquisitis vel a patre sibi nunc collatis

e ¶ Manumissus·id ē emancipatus·in pe em ponitur·vt ff·q̄ñ actio de pec·est an·l·i·§·alienacio·

f Patrono·prōn9 autem succedit libto in toto ab intestato filijs non extantibus

actione pristina explosa·recta via apud competentes iudices vel magistratus parentes intrent·et filios suos et filias vel nepotes vel neptes·ac deinceps sua manu dimittant·et tunc ex edicto pretoris in huiuscemodi filij vel filie vel nepotis vel neptis bonis qui queue·a parente manumissus vel manumissa fuerit·eadem iura prestantur parenti que tribuunt prōno in bonis liberti ¶ Et preterea si impubes sit filius vel filia vel ceteri·ipe parens ex manumissione tutelam eius nancistit·

Ammonendi autem sumus liberum arbitrium esse ei qui filium·et ex eo nepotem vel neptem in potestate habebit filium quidem de potestate dimittere·nepotem vero vel neptem retinere·a econuerso filium quidez in potestate retinere·nepotem vel neptem manumittere·eadem et de pronepote et pronepte dicta esse intelligantur·vel omnes sui iuris efficere vel quosdam retinere· ¶ Sed et si pa/ter filium quem in potestate habet auo vel proauo naturali·fm nostras constituciones super his habitas in adopcionem dederit·id est si hoc ipsum actis interuenientibus ap̄d competentez iudicem manifestauerit presente eo q̄ adoptatur et non contradicente·necnon eo q̄ adoptat·soluitur quidem ius potestatis patris naturalis·transit autem in huiuscemodi parentem adoptiuum·in cuius p̄sona adopcionem esse plenissimam antea diximus· Illud autem scire oportet·q̄ si nurus tua ex filio tuo deceperit et filium postea emācipaueris vel in adopcionem dederis·pregnante nuru tua·nihilominus q̄d ex ea nascitur in potestate tua nascitur· ¶ Quod si post emancipacionem·vel adopcionem conceptus fuerit patris sui emancipati vel aui adoptiui potestati subijcitur ¶ Et q̄ neq̄ naturales liberi neq̄ adoptiui pene vllomodo p̄nt cogere parentes de p̄tate sua eos dimittere·

alijs patris·lz hēdibus ñ datur·vt ff·si a pa·quis·fu·ma·l·i·§·fi·secus est in filijs patrom·Item q̄ñ emancipauit coactus vt ff·si a pa·l·fi·Item caluisiana non ita patri vt patrono datur·vt ff·si a pa·quis fu·ma·l·non vsq̄·Item nec opas vt a liberto prōnus hz·vt ff·si a pa·quis fu·maū·l·pe·lz hec predicta specialia in prōno vera ñ sint·vt colligitur ex gñali capite illius t·si quis a pa·l·i·i·et ij·R̄·et in specialib9 casib9 q̄ in illo·t·ponuntur·vt dictum est lz ꝑm hoc sp videtur p̄ amittere·cū sp p̄mium emancipacōis hēat hodie vt·j·p q̄s perso·no·ac·§·hoc q̄q̄ et C·de bo·que li·cū oportet·§·pe·lz dic il lud legale ñ ouencionale premium esse·et ideo licitum nec pu/mendum·vt C·de admini·tu·l·sanctimus a C·ad l·iul·8 adul·l·gratus

g ¶ Ex manumissione·i·ex emancipacione

h Nanciscit·ocorhuic ꝑ bo·j·de legit·pent·tu·a·j·de fidu·tu·in pñ·

i ¶ Admonendi·liberum esse·ñ in casibus vt·j·e·in fi·et fac̄·ad hūc·§·ff·8 adop·li·

k Hēbit vt s̄ de papo·§·qui igitur

l ¶ Manumittere·id ē emancipare

m Vel omnes·repete liberum esse

n ¶ Sed et·ostōnes·vt C·de adop·cuz in adoptiuis·et sup̄ de adopc·§·lz hodie·et·§·si vero

o Patre p̄nte·nisi sit infās vt C·8 emāli·l pe·ac·

p ¶ Contradicēte·nō pacīaz osensui oparis sic qui tacet affirmat sic ff·de pig·l·si fide iussor·§·pater·et·ff·so·ma·l·ij·§·fi·ar·pē ff·de adop·l·ij·§·i·et de procur·filiussa·§·i

q Transit·g̃ ñ tollitur patria p̄tas lz ēnsfertur Ad quid g̃ hic casus ls t·pomitur·R̄·qz et si ñ tollitur in cōmutabiliter·tollitur tñ quo ad primum·idem dico in eo qui iudicatur in p̄tate mea ñ esse·nam ñ efficitur sui iuris·cum sma non faciat ius·ymo remanet in p̄tate·lz q̄ ad me pro emancipato hēatur·vt ff·de odi·inde·l·iul·in pñ·et l·vlt·

r ¶ Diximus vt s̄ t·i·in pñ·§·si vero

s Illud·h·§·tradit duo preceptavt de adop·§·lz hodie·

t ¶ Ex filio·scz naturali et ltimo·secus in ltimo tñ·vt in

ex testō in tercia ꝑte bonoꝝ liberti liberis existentib9 in mich·lz olim esset al'vt·j·de suc·li·§·i·et·ij·et·§·lz nta·fiet hic in patre·lz hec filitudo aliqñ fallit·nam interduz hz totum pater·vt si filius turpem personam instituit·vt ff·si a pa·quis fu·ma·l·prōnus in pñ·Interdum nichil ex successione vel alio mō in·vj·casibus·vt q̄ñ preciū emancipacioms accepit pater a filio Item q̄ñ filius est miles a hz castrensia vt ff·si a pa·quis fu·ma·l·i·§·si parens·et·§·est et alius·et ff·de te·mili·si a milite·§·fi·et l·seq̄n Item filijs

adoptiuo · nam tunc filio emancipato cē nepos ex eo emancipatus videtur · ꝟm quosdam · vt ff · de ca · di · l · liberos · §. emancipati · et ff · de adop · l · ſ eciam nepos · vel melius dic in eo idem qd in naturali · vt in fi · h9 t · et · ff · de adopc · l · libex · et ff · de cap · n · postli · re · l · ſi me ·

u Nascitur · secus in ancilla pregnāte ma numissa l' alienata vt ſ de inge · §. sufficit n · ff · de acq · rex do · l · fi · n C · d pba · l · mēz

x Et qd · B est ꝟm p̄ ceptum · et repete scire oportet

y Naēales · subau · et stimi · nam naēales tm̄ non sunt in pēate vt ſ de nup · §. fi ·

z Penevllo · h nota talem regulaz q̄ nullus filius pēt opellere pēz vt emancipet eū qd fallit in · iiij · casibus · et ideo dic pene vt si pē agnouerit legatum sibi relictum · hac otemplacō e · vt liberos emanciparet nam tunc opellit exē ordinem emancipare vt ff · d og · le · l · si cui Item si filius adoptauit preuignum suum opellitur emancipare eum eo pubē facto si probauerit sibi non expedire esse i pēate vt ff · de adop · l · nonnunq̄ · et l · se · Idem in q̄libz adoptiuo vt ff · de miñ · l · iij · §. siqs minor · Item si filie peccandi necitatem imponat vt C · d epi · au · l · si lenones · Itez si filium male et otra pietatem affecerit vt ff · si quis a pa · l · fi · itē eoē filius ñ pēt opelli vt emancipetur vt in auē · q · mo · na · ef · sui · §. gnalē · col · vij

Transeamus nūc ad aliam diuisionem · personarum · Nam ex his personis que in potestate non sunt · quedam vel in tutela sunt vel in curacione · quedam neutro iure tenentur · Videamus ergo de his que in tutela vl' curacione sunt · ita enim intelligemus ceteras personas que neutro iure tenentur · ac prius dispiciamus de his que in tutela sunt · Est autem tutela vt seruiꝰ diffinuit ius atz potestas in capite libero ad tuendum eum qui propter etatem se defendere nequit · iure ciuili data ac permissa · Tutores aūt sunt qui eam vim ac potestatem habent · ex qua re ipsi nomen acceperunt ·

Itaqz appellantur tutores quasi tuitores atque defensores · sicut editui al' editicij dicuntur qui edes tuentur · Permissum ē itaqz parentibus liberis · impuberibus quos in potestate habent testamento tutores dare · et hic in filios filiasqz procedit omnino · Nepotibus tamen · neptibusqz ita demum parentes possunt testamento tutores dare si pꝰ mortem eorum z in potestate patris sui non sunt recasuri

Itaqz si filius tuꝰ mortis tue tempore in potestate tua sit · nepotes ex eo ñ possunt testamento tuo tutores habere · quamuis in potestate tua fuerint · scilicet quia mortuo te in potestatem patris sui recasuri sunt Cum autem in compluribus alijs causis postumi pro iam natis habentur · et in hac causa placuit · non minus postumis q̄ iam natis testamēto tutores dari posse si mō in ea causa sint · vt si viuis parentibus nascerentur sui · et in potestate eorum fierent Sed et si emancipato filio tutor a patre datus fuerit testamento confirmandus est ex sententia presidis omnimodo id est sine inquisicione ·

e Ita em · qr otrariorꝫ eadem est disciplina · vt hic et ſ · de his qui sūt sui vel ali · iuris · in pñ ·

f Tutela · sunt · de alijs dicet · j · de cura ·

g Est autem tutela · vt seruius · nomen est iurisconsulti et facit ad hunc · §. ff · e · li ·

h Pētas · i · violenta pētas · nam datur tutor inuitus · cū em nō sit minus publicū vt · j · de exec · tu · et cu · in pñ · g inuitus datur · ut C · de cu · l · nullus · li · x · Item inuito daē vt ff · de tu · et cu · da · ab his · necñ · ff · de tutelis · l · ij · vnde ptz q̄ h est alia pētas q̄ patris m filium · et dñi in seruum cum illa ad omoduz · vt · j · p q̄s p so · no · ac · §. i · n ſ d his q̄ sunt sui l' ali · iuē · §. ij · hic vero ad onus tenetur em de dolo n lata culpa · vt C · ar tu · l · ij · Item per hoc q̄ datur inuito dēt a curatore qui volenti datur · vt · j · de cur · §. Item inuiti · et ff · e · l · iij · §. si pupillus Vel dicvis ad cogend · potestas ad impandum i Libero · naz nisi sit liber pupillus nō pē hēre tutorem cū si seruus sit ñ sit sui iuris · quod est necē vt ſ · e · m pñ · Itez et si dubiꝰ est pē hēre curatorem vt ff · de tu · et cu · da · ab · l · ei q̄ · ē tm̄ casus ꝫ seruo daē tutor vt ff · de tu · et cura · da · ab · l · si · ipuberi · i · ꝫ ñ · cui tm̄ legi signatur · otra · ff · ad tre · l · fi ſ aliena · §. si seruus · et l · cogi · §. fi · et his duabus est alia otra · ff e · t · i · l · mulier · §. ñ est que legum oēritas ita soluiē · cum libtas fidei o · et hēditas relinquiē abeo d pstanda poterit seruus coger evt institutꝰ hēditatem adeat · et tunc daē eē huo tutor vbi vero ab vno hēditas · et ab alio libertas relicta est · ñ pē nisi prius pstita ei libertate · tunc em coget alium hēdem hēditatem adire et sibi restituere ꝟm jo ·

k Ad tuendū · ꝓpter B eē remouet pa · po · q̄ ñ ē ad tuend ſ ad gubernand · ꝓut vult vel sibi ad acquirend

m Propter etatē · ad dēz curatorꝫ q̄ danē furiosis a mēte captis · q̄ ꝓpē morbū se defēdē ñ pñt vt · j · d cu · §. itē furiosi n Iure ciuili · nota tutelaz esse de iuē ciuili · lz oes fere contractus sint de iuē gen · vt ſ de iuē na · §. ius aē

o Data · sez a lege vel iudice · ac ·

de tutelis ꝫ ca ·

Transeamus · aliam · nam diximus duas · vt ſ e · de iur · pso · in pñ · n ſ de his qui sūt sui iu · l' ali · i pñ ·

a Ex his · nō g q̄ hic distinguit illud mbꝫ q̄dam sui iuē sunt · quod est oppositum · quedaz alieno iuri subiecti sunt · vt ſ de his qui sunt sui iuris vel ali ·

b Non sunt · qui g in tutela vel cura sunt sui iuē sunt · filiusfa · g non pē hēre tu · vel cur · vt hic · et C · de cu · fu · l · fi · in pñ · Sed otra · C · de sen · pas · l · fi · §. i · qr filius eꝰ q̄ est apud hostes est in tutela · et tm̄ ñ est sui iuris vt ſ · t · i · §. fi ab hostibus · ꝫ ibi vere non erat in pēate c̄ pē deportatꝰ esset vt

c Neutro · nec tutela nec cura · diximꝰ ſ t · i · §. cū aē

d De his · de alijs autem dicet · j · de cuē ·

p Permissa ꝛo a testatore 8r vt.j.e.§.pmissuz.l' dic data
psone pncipali pmissa.sc8dario reb9 vt.j.t.i.§.cten.j.8 exe
q Tutores eā q dicta est s̄ ꝓp.§. cu.tu.§.datus
r Ex qua re.i.vi et pate
s defensores.et vm 13 curatores fūt tutores.vm jo.a ple
rūq; fic appellāt vt ff.dele.iij.c filio.§.i.et ff.8 mi.l.i.§.ij
t Qui edgs.vt ē pfe
ct9 vigilū.a q ē eo de
nocte vadt vt ff.8 of-
p̄.vi.l.ij.§. sciendum
u Permissuz ē itaq;
qr q̄daz gnaliter vidi9 8
tutelis. et oīs tutela
est l' testāria l' datia.
l' lītima. itaq; prius 8
testāria vt pute 8 di-
gmo re videam9 in 13
t.et fe.de lītima at di
cet.j.8 le.ag.tu.vsq;
ad t.8 attil.tu.8 dati
ua 8r.j.de attil.tu.p
r Impubib9 =totū
ec muitis vt ff.de tu.
muto.13 ec p̄tori et p̄
fidi lz vt ff.8 tu.a cu
da.ab.ñ tm.§.fi.
y In pate.nat alib9
ec dare pnt in his q
sibi relinquūt vt C 8
ofir.tu.l.fi.
z Testō l' codicillis
testō firmatis vt ff.8
test.tu.l.iij.
a Tutores 13 ñ cura-
tores vt.j.8 cur.i pn.
b Itaq; filiū lz miles
fit testator.vt.ff.de
testa.tute.l.ij.ac.
c Tua fit a nunq̄ ex
iuit filius.alio qñ nō
recidit vt ff.de adop.
l.si pn̄ a l.si filiū a 8 13
dixi s̄.t.i.§.i.
d Tutores.si auus
emancipatus est vel
mortuus tūc nepotes ex eo fūt s' ui iur mortuo auo vt s̄.t.i.
in fi.vñ ex testō aui pnt hre tutorem.vt hic. innuitur.
e In op̄ibus.vt quociens de omodo eoꝝ queritur.vt ff.
de sta.ho.qui vtero.ñ si de omodo aliorꝝ vt ff.de v.sig.
q8 dicimus.l' si de incōmodo mris vt ff.de sta.ho.l.i pator
f Fierent.vt qr ex vxore nasciturus erat vel nuru.aliud si
in ocubina.nisi in his q sibi dimittēt.vt C.de ofir.tu.l.
fi.tales em ñ nascerent in p̄tate.s̄ de nup.§.fi.
g Sed si emancipato.ofirmando ñ g valebat dacio per se
cū ñ esset in p̄tate vt s̄ e.§.pmissum.13 nunq̄d 13 tutor ofir-
matus 8r testamtarius q8 si esset p̄ferre lītimo vt.j.t.ij.in
pn̄.Alij dicūt q p̄t admitti.et fa.p 13 ff de v.sig.l.lege.et
in aut.8 defen.ci.§.fi decreto.et ita lītim9 tutor huic p̄ferē
vt.j.de attil.tu.in pn̄.et iō glosauit p.i.fine in inq̄sicōe.ñ
q vellet eū ofirmari.si alius esset lītimus.13 qm q̄rit.an fit
locuplex vel ñ.13 ar.otra.ff.de cur.fur.si furioso puberi.
13 Inq̄sicōe.i.qr ñ satisdat.sc̄z rē pub.sal.fo.Jt locuplex
fit vel ñ.13 em ñ queritur.vt ff.de ofir.tu.l.i. Sed aliud in
matre dante tutorem filio.ibi em etsi ñ satisdetur.tñ et cuz
inq̄sicione datur.vt dcā l.8r.et.C.de ofir.tu.l.i. Sed q̄re
diuersuz in mre dante tutorem filio.Rx.in memoriā p̄cedē
tis p̄tatis vt ff.de q̄sti.l.vnius.§.seru9.et ff.de cur.al' 8 tu
telis.l.fi.et fa.ad 13.j.de satisda.tu.et cu.in pn̄.et ff.de li.
ag.l.i.§.iul.et C.de ep̄.audi.l.de creaciombus. Sed ar.
otra.ff. in litem iuran.l.videamus.

a Qui testamento tutores dari possunt.

Ari aūt p̄fa.nisi fit mutus vel surdus.qr tutor et loq̄
et audire dz.vt ff.de
tutel' l.i.§.pe.a.§.fi.
c Filiussa.cū em tu-
tela fit ius publicum
vt.j.de exe.tu.in pn̄.
ñ curat iusp̄a.po.vt
.ff.ad tre.nam q.i.
Rx.a ff.de his q̄ sunt
sui vel ali.iur filiussa.
q̄ casu p̄ de peculio
tenet nisi agnoscat.
tūc em.s.qñ agnouit
in solid 8 vt ff.de tutel'
l.si filiū a ff.8 admi.
tuto.l.lucius ticius.
d Testō.intelligas
13 a p̄side tutor dari ñ
p̄t seruus vt C.q̄ da.
tu.pos.l.in seruili.
e Et fine libertate.ñ
expresso.13 q fine li-
bertate det.si om isit
libertatis dacōz vt s̄
q̄ manū.ñ pos.§.lz.i fi.
et C.de neces.ser.l.q̄
dam.§.illo.
f Directaz.pmo vi-
det q fidei omissariā
vt C.de fideio.li.a si
ñ ascripta otra. Sed
certe 13 testō 13 fit ibi
alia voluntate .puta
codicillis.l' p epl'am
Vel dic q ibi alienum
credebat 13 suum scie-
bat Jt alia rōe ñ vid8r
valere dacio. qr ille
solus datur tutor.q
testi hz factōz.vt ff.
de testa.tu.l.testō.al' incipit.si quidem Rx.illud intellige
in passiua significacōe in q ec vnus 8r hre testamti factōz
vt.j.de hr.quali.et dif.§. testamenti
g Natus sit sc̄z ꝓp̄us seruus.lz 13 ñ sit verisimile vt C.de resci.
ven.l.q̄squis.13 forte ex cā hrditaria nouiter hebat vt ff.
de reg.iur.l.qui in alterius.et.j.de vsucap.§.q at.
h Dicend est vt sc̄z neq; liber neq; tutor fit.13 multo magis
in alieno.vt ff.de fidei o.li.l.gnaliter.§.siquis tutorem.et ff
e.siquis tutorem.
i Seruus inutiliter.sc̄z vt statim fit.13 cum liber erit datus
qr directo ñ erit liber.13 per fidei o.vt ff.de testa.tu.l.si
hrditas.§.fi.et C.de fidei o.li.l.et si non ascripta
k Comodo.nam ñ erit tutor.mutilis em 8r stipulacō ꝓp̄t
mutilem adiectōz.vt ff.de stip.v.l.13 si sibi. Vel al' muti-
liter.qr pro non adiecta habet.vt et al'.j.de hr.instit.§.im
possibilis. Vel dic tercio vm p.non erit tutor nunc.13 odi-
cione extante 13 non placet.qr sic non esset dcā inter suū et
alienum.13 prima verior est.vt ff.de re.iur.l.actus
l Datur sc̄z cum liber erit.
m Furios9 opos.siue 13 dem fuerit a testatore siue ñ vt ff.e
si hrditatis.§.furiosusq fa.ad 13 ff.8 iud.c furiosus.i.Rx
autem rei vel cause tutor
dari non p̄t.qr p̄sone non
causewel rei datur. Si
quis filiabus suis vel filijs
tutores dederit ec postu-
me vel postumo dedisse vi
det.qr filij vel filie appella-
cionez postumus z postu-
ma otment Qd si nepo
tes sint an appellacione fi-
liorꝝ.et ipis tutores dati
sint.dicendum est vt z ip
sisq̄z dati videantur si mō
liberos dixerit. Ceterꝝ
si filios dixerit ñ otmebun
tur.aliter em filij.aliter
nepotes appellantur. C
Plane si postumis dederit
tam filij postumi q̄ ceteri
liberi otmentur

Vibus aūt testō
tutor datus non
fit his ex lege.xij
tabularuz agnati sunt tu
tores qui vocantur lītimi.

n Ad certum tps vsqz ad pasca·
o Ex ẽto·i·a pascate ĩ anteavt ff·8 ac·et ob·l·obligacõnũ
p Vel añ hẽdis·otra videbatur·j·de le·§·ante·
q Tutorẽ·a testatore·ñ a iudice vt ff·de re·iur·l·actus
r Certe aẽ rei·s·rei affrice ꝓ firiace vtilẽ daẽ·vt ·ff·e·l·in
s Cause scz ẽte·vt ad rei ven·ꝫ videẽ otra·C·de testõ
in litem da·tu·l·ad litem · ꝫ ibi tutor pro curatore poniẽr·jtez videẽ oẽ·ff·de tutel· l·fi tũ·al' si testõ·Sz ibi vniuersitati rerũ daẽ ·non rei certe·
t Persone scz pupilli pnĩpalẽ·vt eum instruat bonis moribꝰ et eẽ sallaria prestet mgris eius vt ff·8 admi·tu·cum plures·§· in primis·q C·8 alipres·l·fi·ad ꝫ em pnĩpalẽ datur · scdario aẽ rebus datur·vt·j· de execu·tu·§·datus· ꝫ in curatore econtra naz pnĩpaliẽ rebus scdario persone daẽ· vt C·de nup·l·incopulandis
u Postumo ·s·filio
x Piquis qz filij·ꝫ dictio filij oprehendit postumum et postumam·cum masculinum possit concipere femminum · Sed hec dictio filie non oprehendit vtrumqz·q sic nec postumum · cum femminum ñ ocipiat masculinũ·vt ff·deꝰ· ·ij·si ita ascrip·et·ff· deꝰ·iij·q diuos·et l· suis legatis Item nõ appellacione natorꝝ et non natiotimẽ tur·cum de eorꝝ omodo tractetur·vt ·ff·de sta·ho·qui in vtero·et s̃·t·i·§·cum autem·et facit ff·de testa·tu·l· siqs ita·§·i·et l·q si·
y Si filios scz dixerit
a Appellantur ab oĩbus in usu vel osuetudm e·ꝫ ym̃ az figmficacionem verbi·qz filius 8z a filos·quod est amor· eciam nepos 8z filius·et eciam quilibet quem aliqs diligit paterna dilectione·vt ff·deꝰ·fig·l·libor·§·ꝫ et papinianus·que videtur contra·
b Nuam ceteri·eẽ nati ym quosdam·quod falsum est·vt ff ·de ver·fig·nomen·Dic g̃ ceteri scz ex filijs nascituri·q si postumi sunt per l·velꝰ ·vt ff·8 iiuꝰ·r·tes·l· postumorꝝ a j·8 exhẽ·li·§· postumi·et ff·8 lib·et postu·l·gallꝰ·i·Rx
Q Vibus scz pupillis·
·xij· ta·quos ipa lex vocat verbis et snia·et si gerãt eorꝝ periculo agitur vt ff·e·l·ltimos·al' autez qñqz ex snia legis dantur non ex verbis· vt j·t·ij·et iij
d Agnati sunt·si sint maiores·xxv·an·vt j·de fidu·tu·in fi· a miores·lxx·an·al' excusanẽ vt j·8 execu·tu·§·jt maiores
f Cognati·nomen g̃ ognacõis gñale est·agnacionis nomen speciale·nam omnis agnatus est ognatus·ꝫ non ouertitur vt hic·et j· de leg·ag·suc·i·Rx·et ff· e·l·sunt aũt·

Sunt aẽ agnati ognati per virilis sexus ognacõz oiuncti vel a patre ognati veluti frater ex eod patre natus·fratris filius nepos ue ex eo·Jtem patruus a patrui filiꝰ·nepos ue ex eo·
C At qui per femmini sexus psonas ognacõe iũgun tur agnati ñ sunt· sed ass sunt naẽali iure cognati· Itaqz amite tue filius nõ est tibi agnatꝰ sz ognatꝰ et mutuo tu illi eodez iure oiungeris·qz qui nascũ tur patris non matris familiaz sequunẽ Nuod aẽ lex ab intestato vocat ad tutelam agnatos ñ· hanc habet figmficacionem ·si omino non fecerit testamentum is qui poterat tutores dare·sz si quantũ ad tutelaz pertinet intestatꝰ decesserit · q tunc quoqz accidere intelligitur·cum is qui datus est tutor viuo testatore decesserit Sed agnacionis quidem ius omnibus modis capitis diminucione plerumqz perimitur·Nam agnacio iuris ciuilis est nomen·ognacionis vero ius non omnibuẽ modis commutatur·quia ciuilis quidem racio·ciuilia quidem iura corrumpere potest·naturalia vero

Sit autem capitis diminucõ prioris status commutacio·

Eaqz tribus modis accidit·Naz aut maxima ẽ capitis diminucio · aut minorquaz quidam mediaz vocant · aut mimma ·

g Ex eodem filio fratris
h Patruus·repete
fi fuerit natus eodem patre tuo·alioqn est ognatus·vt C· de leg·hẽ·l·fi·§·ꝫ nec·et·§·cum autem·acc·
i Agnati·eciaz si masculus interueniat·vt puta si sint duo fratres vterim·filius vnius filij fratris sui ñ erit agnatꝰ· ꝫ ognatus·inspecto femmino sexu·ꝓpter qꝫ adminicõ fit ognati·ym jo·
k Itaqz amite · sed ipa amita est tibi agnata·qz per patrem tuum tibi oiungitur
l Iure·s· agnacõis
m Familiaim·i·agnacionem · lz et alias multas habeat figmficationes hic dicto famil· vt ·ff·de ver· fig·l·pronunciacõ·§· familie ·et faẽ·C·de ver· fig·l·fi·et s̃ de pa·po·§·fi·
n Qꝫ autem·figmficacionem scz tm̃·
o Si omino vel aliud otigat qꝫ tantũꝫ valeat qꝫ diximus·j· de here·ab intesta·i· Rx·et faẽ·ff·qꝫ cꝰqz vniũfi·l·i·§·et q̃dem·
p Sed agnacionis quidem ius·nota diligenter hunc·§· est autem ius agnacõis a ius ognacionis siue ognatorꝝ agnati eẽ hñt ius prerogatiuũ ad ognatos et preferuntur in hẽditatibꝰ agnatorꝝ motuorum vt j·de le·ag·suc·i· Rx· Item preferunẽ in tutelis agnatoruz paruulorꝝ·vt s̃·e·t· ·i· Rx ñ· his autem deficientibus in hẽditatibus a tutelis ognati suo iure admittuntur·inter quos eẽ agnati vocanẽ qui desierunt esse in iure agnatorum et desierunt habere vim agnatorꝝ·vt per·l·ca·di·vt j·de hẽ·ab intes·§·admonendi ·illud autem ius prerogatiuum quod hñt agnati·qz vltra iura oia habent per·l·xij·ta·facile perdẽ·
q Vt oĩbus modis·i·per oẽz vt per maximaz ꝓ p mediaz de quibus duabꝰ ñ est dubium·c̃ et iura ognacõis pdanẽ· vt j·t·i·§·q aẽ·jt per mĩnam tollẽ ius agnacõis vt 8z et ff·de ca·di·tutelas·msi in duobus casibus tm̃ ·vt inter fratres·lz alter emancipetur vt C·de leg·tu·ltimos·§·fi· vnde locꝰ est iudicio tute·qz finita est ca·di·inter fratres lz alter emancipetur vt C·de le·tu·l·iiij·jt inter patrez et filium·vt j·de leg·ag·suc·§·fi·et ꝓpter hos duos casus q̃ de mimima cap·di·excipiuntur·dicit hic plerumqz·ac iura ognationis non commutantur omnibus modis · quia non tolluntur mĩma ca·di·et est rõ vt subicit
s Naz pro qz·agẽcio est nomẽ iuris·s·ciuil·i·a lege·xij·ta· est inducta ꝫ prioritas agnatorꝝ·ꝫ ius ogẽcõis est naẽale nomen·nã rõne sangmis ꝫ nomen impositum est·c̃ vnuz ius ciuile pẽ per aliud facile tollit ꝫ·et ff·de re·iuẽ·l·mihil ẽ
t Naẽalia ·i·iura ogẽcõis sic dẽa·qz ea q̃s osequitur p naturitatẽ vt s̃ de adop·§·ꝫ hodie·in fi·§·ñ sic 8 facile tollẽ

a Vtiq; ¶ certe non tolluntur · cum sint immutabilia ꝗ iura · vt s̄ de iur̄ na · §. ꝗ naturalia · Item nec ea que naturalem equitatem hab̄nt vt ff · de ca · di · eas · l · legatum · Item nota q̄ ꝛ ꝛ ognacio est ciuilis tm̄ vt per adopcionē vt ff · 8 adop · l · q̄ in adopc · Item naturalis tm̄ vt ad filios naturales · item naturalis et ciuilis · vt ad eos qui lītimi sunt · et de hac qui legittimi sunt intelligitur hic · vt ff · 8 ḡ · non facile · §. i · Item nō q̄ iure ciuili hic · s · tutela · et hereditas tribus modis deferunt̄ vt ex verbis et sn̄ia legis · xij · tabulaꝝ vt ī agnatis · Item ex sententia tm̄ · vt de legitimis pa · tu · et · j · de fide tu · Item ex alijs legibus veteribus vel nouis vt ff · de ca · di · l · tutelas · quam quidam mediam vocant nunquid ḡ hec oia facile perduntur p oēz ca di · Rē · sic in duob9 primis tm̄ · non in tercio vt h̄ · et in l · tutelas Item quero an futuras tutelas acquirendas et h̄ditates tm̄ tollat an eē preēitas adimat · Rē · fuēas tm̄ vt ff · vnde liberi · l finali · quid em̄ poterit deriuare lex deferens hereditatem · vel tutelam de futura ca · di · vt C · de testa · l · iubemus in fi · certe nullomodo · vt · ff · manda · l · fideiussor · i · Rē · hodie vero istam differenciaz agnacionis querere non oportet · cum agnati ante ognatos nihil habeant vt in auē · de here · que ab intest · de · §. ab his · col · ix · Item q̄ ꝗ ꝗ predēa iura o ḡ cōis tollant̄ maxīa et media · ca · di · ipa consanguinitas tamen non tollitur · vt · ff · de reg · iuris · l · iura sanguinis · ac ·

De capitis diminucione · Rē ca ·

St autem · status · hic status o ist̄it in tribus · in libertate · ciuitate et familia · cum enim primum · id est libertatem quis perdit per consequens et duo vltima perdit · et tunc magnam ca · di · paciatur · cum vero ꝗm perdit · per o sequens perdit et vltimum · sed non primum et tunc dicitur media capitis dimmucio · Cum vero vltimū perditur non perduntur duo prima · et tunc minimam cadi pacietur · vt · j · §. i · ij · et · iij · et · ff · e · l · fi · ꝗm p · dixit statuz hominis · id est o dicionē in qua plurimum quis pt̄

b Commutacio · non ergo accipitur hic ad litteram vt dicatur capitis diminucio quando caput abscinditur · ꝗ q̄ñdo status mutatur · vt caput status dicatur · vt · ff · ad terc̄ul · l · i · §. capitis · Sed videtur hec diffinicio non o uerti c̄ suo diffinito · nam morte patris filius mutat statum · q̄ fit sui iuris vt s̄ qui · mo · ius pa · po · sol · §. i · non tamen dicitur ca minui · vt ff · ad mac̄ · si filiussa · §. fi · Sed dic subaudiri h̄ facto hominis interuenente · vt emancipacione vel deportacione patris vel similimodo vel eciam quasi facto · q8 dico propter filios arrogati · quia vna cum patre mutant statum · vt ff · e · l · liberos · et s̄ de adop · §. penui · ar · o tra in

Maxima capitis diminucio est cum aliquis simꝗ et ciuitatem et libertatez amittit · quod accidit in his qui serui pene efficiuntur atrocitate sentencie · vel libertis vt ingratis circa patronos condemnatis vꝗ qui se ad precium participandum venundari passi sunt · Minor siue media capitis diminucio est cuz ciuitas quidem amittitur libertas vero retinetur · quod accidit ei cui aqua ꝛ ꝛ ignis interdictus fuerit vel ei qui in insulam deportatus est · Minima capitis diminucio est cum ciuitas retinetur · et libertas

auē · o sti · que de dig · §. palam · vbi non ab homine sed a lege quis efficitur sui iuris · ac moriente patre non interueit factum hominis ymo magis dei · Quid si interficiatur pat̄ Rē · idem · q̄ mors sp dei disposicōe aduenit

c Media sic · ff · de auro et ar · le · qui lancē · et s̄ de libtinis · §. libertinoꝝ

d Maxima atrocitate · est aūt atrox et dura hec sn̄ia · ꝗ iuste feratur · vt s̄ qui · mo · ius pa · po · sol · §. pene a t̄ ꝗ hodie ꝓter h9 penas nemo ingenuus fit seruus · vt in auē · de nup · §. si vero · col · iiij · et · §. q̄ a t̄ prius ·

e Libertis scz odemnatis vt subicit · ꝛ q̄ dicit ingratis · al̄ est ingrati · i · ingratitudinis · que reuocacio fit per act̄i · ingrati · vt dicunt quidam vt C · 8 li · et eoꝝ li · l · fi · al̄ penl̄ · vel p vtilem rei ven · ꝗm alios adinstar donacionis cā mortis q̄ reuocaē ut ff · de dona · cā mo r · si mortis cā res · c̄ l · se · vel quod est verius · actio est exordinaria per quam offm̄ iudicis imploratur vt C · de liber · et eoꝝ li · l · ij · et fit hec reuocacō ꝓter omnem offensam eē leuem vt C · de li · et eoꝝ li · l · ij · ñ a t̄ · fit ꝓter omissionem obsequij vt C · de li · ca · solo · nisi in casu vt cum denegat alimenta · vt ff · de lib̄ · agnoscendis l · alimenta · §. impatoris · nam tunc et occidere velle videtur eum · vt ff · de li · ag · necare · et hoc nisi remiserit ius patronatus · tunc em̄ ex his solum reuocatur causis ex quibus et donatum · vt in auē · vt li · dece · §. illud · coll · vj · et hec vera sunt cum quis ex voluntate ꝓpa manumittit · vt C · de li · et eoꝝ li · l · ij · ꝗ 8z quis non reuocare · vt C · de li · et eoꝝ li · l · i · Sed quid si manus in patronum iniecit · Rē · damnatur in metallum · si vero conuicia dixerit mittitur in exilium vt ff · de iure pa · l · i · q̄ cause sunt iurate vt C · 8 reuo · w · l · vlt̄

f Passi sunt · h̄ multa sunt necēria · vt s̄ de iure pso · §. p ·

g Interdictus · hanc penam in vsu non habemus · ꝗ eius loco succedit deportacio · vt ff · ad l · iul · repe · l · iij · ꝗ instar excommuincatorum habebant quibus talia denegantur · Sed videtur hunc eciam fieri seruum · ꝗ hic denegetur vt vt ff · de vat̄ · o g · l · ognacionum · in fi · o tra · ꝗ perditur libertas vt ibi dicitur · vt non possit facere testamentū cui fic est interdictum · vt ff · de minist · r · te · si quis filio · §. eius · non q̄ fuerit vere seruus ·

h In insulam · secus si in metallum · vt s̄ quib · mo · ius pa · po · soluitur · §. pene · in casu tm̄ eciam libertatem perdit dānatus in in in insulam · vt C · vt nemo pri · l · ij · §. cum autez

i Subiecti esse vt in arrogatis

k Vel o tra · al̄s est in littera si filius a patre emancipatus fuerit est capite minutus · · et secundum hoc est exposicio huius verbi · vel contra · al̄s vero hoc totum deest · et tunc idem subintelligo · alij dicunt quando sui iuris

non est transferatur in potestatem alterius·puta aui mēmi
vel eciam paterni·vt s̄ de adop·§·ꝗ hodie·qui casus est cō
uersus illi·quando qui sui iuris est in arrogacionem datur
Sed quare filiusfamilias dicitur cum emancipatur ·capite
mmui·Rz·ꝓter ymagmariam vendicionem que fiebat· vt
s̄·qui·mo·ius pa·po·sol·§·preterea in pn̄·Sed cum hodie
non fiat hic vendicio
vtim e·§·otimetur·vi
detur q̄ hodie ñ mi=
nuatur capite· ꝗ ēte
illa sola non erat tō·
ymo et alia·qz mutat
familiam·vt ·ff·e·li=
beros·in pn̄·
g Seruus non mi=
nuitur · id est eius
status non mutatur·
cum primo nullus ha
buerit statum· vt hic
et ·ff·e·l·liberos· in
fi·et l·sequenti·Sed
otra est·C·de boms
prescrip·l·i·Sz dic·
q̄ ibi crimme capita
li seruus accusatur·i·
tali q̄ esset als in li=
berto capitale Item
quid si quandoqz ha
buit caput·quia fuit
liber et nunc seruus ē
et manumittatur·Rz·
idem qz pn̄s tempus
ōsidero·
h Quibus autem ·
dixi aliquem / aliquo
de tribus modis capi
temmui· vt s̄ e·i pn̄·
autem pro sed
h Constat·vt ff·8
sena·l·iij· et hoc si fu
erit restitutus propter turpitudinem·non potest iudicare vel testimonium dicere· vt ·ff·ad l·iul·repe·l·eadem·§·
·i·et ff·de sena·l·ij·
i Quod autem·dictum est·s̄·t·prox·§·fi·
k Cognacioms·i·ius succedendi·et ad tutelam vocandi perit·ꝗ ipa consanguinitas non perit·vt ·ff·de reg·iuris·
l·iura sanguinis· cum sit de iure naturali·vt s̄ de iur·na·§·penul ·otra·et s̄ de nup·illud·Sed qualiter ognatis defertur·ymo agnatis vt s̄ t·i·in pn̄·Rz ñd·post agnatos vt
j·de here ab· int·§·admonendi·
l Cognacio·id est ius ognacionis a pretore introductū ex quo ad bo·pos·vocantur·vnde ognati
m Sed si manumissus·aliud si restitutus·ꝗm jo·vt ·ff·ad
tercl·l·i·§·q̄ mōtis cā·n C·de sē·pas·l·i·oē n ff·8·ot·ta·
l·i·et l·ij· Item contra est in eo q̄ hic dicit tolli ius ognacōis per maxīaz ca·di·ff·de rebus du·si cognatis·ꝗ aliud in legato in quo vertitur ius naturale·vt ff·e·l·legatum·vl ibi loquitur de ognacione iuris ciuilis·que per adopcionem constituitur·vt ff·de adop·l·qui in adop·hic vero de naturali cognacione·vt ff·de gra·og·non facile·§·i·et sic ibi de mmima ca·di·lo·Item contra j·de seruili cogna·in fi·i·Rz·Sed·hic loquitur in his qui primo fuerunt liberi et postea serui· quod eorum delicto contingit· vnde non debent habere commodum·vt ff·so·ma·si ab hostibus·§·i ·et ff·de mun·l·pap·§·exuli·ibi indignum·nā· licet ibidem· illa racio corrigatur·id est non semper fuerunt hui·

ma capitis diminucio interueniat· manet enim og nacio· Nam si maxima capitis diminucio intercurrat·ius quoqz cognacionis perit·vt puta serui tute alicuius cognati·et nec quidem si manumissus fuerit recipit cognacionē sed et si in insulam deportatus quis fit·cognacio soluitur· Cum autem ad agnatos tutela pertineat·non simul ad omnes pertinet·sed ad eos tantū qui proximiores gradu sunt·et si plures eiusdem gradus sunt ad omnes pertinet·veluti si plures fratres sunt qui vnum g̃dum obtinent·ideo pariter ad tutelam vocantur·

vel illa noua corrigit istam·nam ex greca constitucione· illa est extracta vt dicitur ibi
n Sed et si in insulam· hic ponit exemplum de media·sed s̄ posuit exemplum de maxima·
o Cognacio·id est ius cognacionis·vt s̄ prox·§·diximus
p Cum autem pertmeat· vt s̄·t·i·i·Rz·
q Gradu· facit ad hunc·§·ff·dele ·iij·l· si plēs·et j·de legit· ag·suc·§·si plures· et ff·de sepu·viola·l·iij ·§·si ad plures·hodie vero hic·§·corrigit·qz equaliter tā ad agnatos q̄m ognatos· defertur tutela sicut hereditas·vt in auē· de hē·ab intest·§·ex his·colla·ix·ac·
r Si plures · alias isti duo verficuli desunt·si plures sunt q̄ vnum gradum obtinent · ideoqz pariter ad tutelam vocantur ꝗ ego habeo·acc·

De legitima patronorum tutela

Ꝛ eadem lege duodecim tabularum liber torum et libertarum tute la ad patronos liberosqz eorum pertinet·que et ipsa legitima tutela vocat̄ non quia nominatim in ea lege de hac tutela caueatur·sed quia perinde accepta est per interpretacionem ac si verbis legis introducta esset·eo enim ipso quo hereditates libertorum libertarumqz si intestati decessissent· iusserat lex ad patronos liberosue eorum pertinere credi deruntveteres voluisse legem eciam tutelas ad eos

De legitima patronorum tutela·Rz ca·
Ꝛ eadem scz per interp/ tacionem nō ex verbis eius ·vt subijcit· ff·de le·tu·l·tutela·i·Rz ñ·
u Libertorum ·id ē impuberum
x Ad patronos·q̄/ cunqz modo manumittentes · nisi libertas detur a lege· vt ff·de le·tu·l·tutela·vsqz ad·§·fi·
y Nue et ipsa·quasi diceret· non solum alie quedam legitime sunt·sed et ista
z Legitima·scilicet ex mente·l·non ex verbis·non tamen satisdant nisi eorum persone sint vulgares·aut minus honeste·vt aut modus tutele·vt quia fit magna tutela minis aut persona quia non honesta·aut causa admittat· id est recipiat satisdacionem·vt supra·ff·e·l·legitimos ·§·i·et ·ij· licet alij legitimi indistincte satisdent·vt j·de satisdac· tu·§·primo·
a Interpretacionem scz iurisconsultorum
b Lex·scz duodecim·ta·vt j·de succe·le·ag·i·Rz·
c Veteres·id est sapientes
d Legem scz eandem·xij·tabularum·
e Vocat scz lex·xij·ta·vt j·de legit·ag·suc·§·i·
f Suffit vt s̄ de le·ag·tu·§·i·i·Rz·et sic notabis hic q̄ vbi est eadem equitas·idem ius debet statui·sic ff·ad l·acquil·illud·et ff·de furt·l·i·§·i·
g Plerumqz·quare hoc dicit statim subijcit·et facit ad hanc regulam·ff·de reg·iuris·l·ꝗm naturam·et j· de contrahend·emp·§·cum autem· et C·de fur·l·fi·§·sed cum in secunda·et C·de caduc·toll·l·i·§·ij·alias·in pro non scripto pro non scripto·et ff·de peri·et commo·rei ven·l·id qd
h Tutor·et ita apud alium est hereditas·et apud aliū est tutela scilicet agnatum vel cognatum·vt hic et ·ff·de le·tu·l·i·§·i·Item minor vigintiquinqz annis manumittēs

succedet in hereditate vt patronus. non tamen erit tutor. vt. j. de fidu. tu. in fi. et C. de legit. tu. l. vlt. §. fi. ac

Exemplo recepta. scilicet per interpretacionem iurisconsultorum vt superius cum definebat esse agnatus misiotracta fiducia emancipet qs hodie semper presumitur. vt. j. de legit. ag. suc. §. fi. vnde hodie est semper legitimus.

i Tutor erit. scilicet qui emancipauit. et si ipse maior est. vigmti quinq annis. vt. j. t. i. in fi. et facit ad hoc s. t. i. quibus mo. ius pa. po. soluit. §. et preterea si impubes. et. j. t. i. i. fi. ac.

De fiduciaria tutela. Fi. ca. Vt et alia tutela. id est alio nomine vocata.

l Appellatur. de q dicetur. j. in. §. quo defuncto.

m Impuberes. naz si puberes non erit eorum curator legitimus. vt. ff. de excu. tu. amissis. §. lucius. Ar. contra. in auē. vt hij qui ob. p. §. i. col. vj. jo.

n Manumiserit. d est emancipauerit vt. ff. quando act. de pecul. est an. l. i. §. i. et facit supra. t. i. et ff. e. tutela. §. fi. et. l. seqn.

o Cuo. scilicet patrefamilias. qui erat tutor filiorum et nepotum.

p Si liberi. qui remanserunt in potestate patris. idem puto et si filij fuerunt emancipati. Si autem tam impuberes qm puberes remanserunt in potestate. ipso iure recidunt in potestatem sui patris illi qui filij sunt sed fratres recident in tutelam fiduciariam semper vt s quibꝰ modis ius pa. p. soluitur. §. i. et s de tutelis. §. permissum.

q Filiorum suorꝫ scz nepotum defuncti

r Sororis. sed certe frater videtur esse legitimus. vt. C de excepc. l. aduersus. que est contra. sed certe qui fiduciarius est legitimus est per interpretacionem. licet aliud nomen habeat scilicet fiduciarius. q illum respectum habuit ibi vt ltimum fiduciarium appellaret.

s Atqꝫ. pro certe. als at quin. et tunc dic at pro ꝫ et qui pro certe. et est oppinio. quare filij patronorum sunt legitimi. vt supra de le. pa. tu. i. fi. et isti filij non fic. ad quod respondet quoniam filius. q cetera. sed hec racio non tenet nisi inter fratres. qui non debent recidere in potestatem fratrum suorum. sed filij. id est nepotes erant recasuri in potestatem. ergo in tutelam legitimam. Sed rndeo non recidunt filij iure hereditario in potestatem. sed iure paternitatis et filiacionis. at seruus si non esset manumissus iure hereditario erat futurus seruus apud filios domini. et nisi essent heredes non essent domini sed filius. et si non sit heres patris. tamen filium in potestate habet. vt s quibus mo. ius pa. po. soluitur. §. primo Erat et alia racio iuri veteri. quia emancipacione tollebatur ius agnacionis minima capitis diminucō eciam inter patrem et filium. nisi esset emancipatus contracta fiducia. eciam nedum inter fratres vt C. de legit. tuto. l. iiij et s de legit. ag. tut. §. fi. sed hodie corrigitur. vt dicta. l. C. et. j. de le. ag. suc. §. fi. dicunt quidaz vt azo hodie fiduciariam esse legitimam ex verbis et sentencia. l. xij tabularuz. exquo hec seda rō cessat Sed potest dici contra. quia remanet prima. accursius floren.

t Recideret. dicunt quidam q si non esset emancipatus nō erat futurus in potestate patris. et sicut erat patris. et ideo emancipatus non ita erit apud fratrem sicut erat apud patrem. primo in simili tutela Jo.

u Nec in tutelam. id est legitimam. sed fiduciariam. libertus enim est in potestate filij patroni iure hereditario. filius in potestate iur patrie potestatis. ac. flo.

x Si perfecte. id est vigintiquinq an. nam quociens fit mencio de etate perfecta vel de maiore vigintiquinq an. intelligitur. vt de his qui veniaz eta. impe. l. fi. et ff. de l. ij. cum filio. §. fi.

y Constitutio. vt. C. de legit. tutel. l. fi.

z Precepit. vt sint perfecte etatis. et est racio. vt. j. de execu. tut. §. minores. xxv. an.

De attiliano tutore. id est de eo tutore qui dabatur per legem factam ab attilio. vt in textu exponitur

Si cui nullus. scilicet ex testamento. nam quamdiu testamentaria tutela superest non est locus alij. Item nec legitima. nam nec datiua tunc locum habet. vt. C. qui dare tutorem possunt. l. fi sororis.

z Et maiore. id est duobus. erant enim tres. vt ar. C. de

pertinere. cum q agnatos quos ad heteditatem lex vocat eosdem et tutores esse iussit. Quia plerumqꝫ vbi successioms est emolumentum. ibi et tutele onꝰ esse debet. Ideoqꝫ autem diximus plerumqꝫ quia si a femina impubes manumittatur. ipsa ad heredi=tatem vocatur. cum alius est tutor. De legittima parentum tutela.

Exemplo patronorum recepta ē alia tutela. que q ipa legitima vocatur. Nā si quis filium aut filiam. nepotem aut neptem ex filio et demceps impuberes emancipauerit legitimus eorum tutor erit.

De fiduciaria tutela.

Vt et alia tutela que fiduciaria appellatur Nam si pater filium vel filiam. nepotem vel neptem. vel demceps impuberes manumiserit legitimam eorum tutelam nanciscitur. Cuo defuncto si liberi virilis sexus eius existant. fiduciarij tutores filiorum suorum vel fratris vel sororis vel ceterorum efficiuntur. At qui patrono legitimo tutore mortuo. liberi quoqꝫ eius legitimi sunt tutores. Quoniam filius quidem defuncti si nō esset a viuo patre emancipatus. post obitum eius sui iuris efficeretur. nec in fratrum potestatem recideret. ideoqꝫ nec in tutelam. libertus autem si seruus manisset vtiqꝫ eodem iure apud liberos domini post mortem eius futurus esset. Ita tamen hij ad tutelam vocantur. si perfecte sint etatis qn ostra constitucio in omnibus tutelis et curaciombus obseruari gnaliter precepit

De attiliano tutore vel de eo qui ex iulia et ticia dabatur lege.

offi·pre·l·ij·et ff·de orig·iuris·l·ij·§·hijsdem temporib9
g Die certo·vt a pasca in antea sis tutor·
h Poterat·et hodie datur·vt ff·de testa·tuto·l·siquis sub condicione·
i Et nemo·nã et si vnus de pluribus heredibus adierit·valet tutela·vt ff·de testa·tuto·l·si nemo Idem m libertate testamento relicta·vt ff·de test·manu·l·testamento·
k Erat·al' extiterat Sed qui d si nullus fuit institutus cum pupillo·sed tantum pupillus est heres·Potest dicig auctoritate iudicis adeat·vt C·8 iur deli·l·si infanti·et ex tunc valebit tutela·et incipit tutor administrare·
l Definebat·id est ille qui sic erat datus in subsidium·definebat cum testamentarius venit vt subicit·
m Condicio·hic tutor tacite vsq ad diem vel condicionem existentem datus expresse non potest·vt ff·de regul·iuris l·actus·
n Ab hostib9 petebat·nec erat locus legitime·vt ff·de le·tute·l·i·§·si apud·
o Qui desinit·id est iste talis qui erat datus in subsidium
p Postliminij·quo iure eciam omnia alia recuperat·vt s̃ quimo·ius pa·po·sol·§·si ab hostibus·nec de administratiz·interi tenetur hic reuersus vt ar·ff·siqs caue·l·iiij·§·item si quis
q Legibus·scilicet attilia·iulia et ticia vt s̃ e·t·in pn̄·
r Postea q̃m·nunc recitat nouum ius·nam quatuor sunt iura que hoc titulo notari possunt·
s Primum·alias q̃mprimum·
t Ex inquisicione·scilicet inquirendo facultates eoz·an sint pares oneri adiuncto·vt j·de execu·tu·§· sed propter Item bona conuersacio requiritur·vt et al's in patre arrogatore·vt· ff·de adop·l·nec ei·§·eorum·et s̃·de adopc·§· cum autem·Accur·
u Nam supra·bene dico q defierunt per has leges tutores dari postea q̃m consules dederunt ex inquisicione·et bonum fuit ꝓpter duas raciones quas pomit·naz ꝓ qr·nc·
x Fore hanc caucionem prestant tu·et cu·vt ff·rem pusaluam fore·l·ñ quasi·§·i·et l·ꝫ et si ad spẽz·
p De compellendis·id est captis pignoribus·vt j·de sa-

tisdac·tu·§·pe·
z Sed hoc iure vtimur·hic est tercium ius quod erat tpe iustiniani·et hodie est quartum additum·quod est infra proximo·§·
a Prefectus·ad prefectum cognciones criminales·ad pretorem ciuilia negocia veniebant·vt ptz·ff de off·pre·vr·per totum t·et·ff de off·pre·p̄·p totũ ti·sed tutelam dabit vterqꝫ vt hic·
b Iurisdictionem·prefecti vrbis est iurisdictio vsq ad c·miliaria·ꝫ pretoris rome tm̄ vt ff·de of·p̄·vr·l·i·§·cum vrbem·et in sum·de off·prero·dabunt g̃ eumq ei qui est de sua iurisdictione·vt statim m p̄ fide notabis
c Crearent·scz eum qui est de sua iurisdictione dabit·vt ff·de tu·q cu·da·l·ius dandi·Si vero ibi non inuenebantur ydonei·ecim in alio loco q̃ret et presidi nunciabit·vt ff·e·l·diuus Item ei qui sit de sua iurisdictione vel racione originis·vl' racione possessionis·vel racione domicilij·vt ff·e·l·i·§·vlt·et l·diuus·si autem in altero horum locoꝝ non inuenitur·ꝫ in quarto loco reducendus est ad alterum locum de his tribus·et ibi tu·accipiat vt C·qui petu·vel cu·l·i·
d Iussu g̃ delegat̃ Sed otra·ff·de tu·q cu·da·nec mandante ꝫ ibi mandatum ẽ q non importat necitatem ꝫ iussus qui importat vt ff·q iussu·l·i·§·i·et ff·man·l·i·

Sed ex his legibus tutores pupillis defierunt dari·postea q̃mprimo consules pupillis vtriusq sexus tutores ex inquisicione dare ceperunt·deinde pretores ex constitucionib9·Nam in suprascriptis legibus·neqꝫ de caucione a tutoribus exigenda·rem saluam pupillis fore·neqꝫ de compellẽdis tutoribus ad tutele amministracionem quicquam cauebat̃·Sed hoc iure vtimur vt rome quidem prefectus vrbis vel pretor secunduz suam iurisdictionem·in prouincijs aũt presides ex inquisicione tutores crearent·vel magistratus iussu presidum si non sint magne pupilli facultates·
Nos autem per constitucionem nostram·q huiusmodi difficultatem hominum resecantes·nec expectata iussione presidum disposuimus si facultates pupilli vel adulti vsq ad quingentos solidos vale-

Vel ibi erant magne facultates pupilli·hic parue·ꝫ ẽte et si sint parue adhuc videt̃ idem·nam dacio tutele est mipti imperij·vt ff·de tutelis mutus·§·tutoris dacio vbi 8r q tutoris dacio illi soli opetit cui nominatim hoc dedit·l' lex vel senatusconsul·vel prmceps·g̃ non pt̃ delegari·vt ff·de offi·eius cui man·est iur·l·i·i·ꝫ·Sed dic q non potest delegari ñ hñti iurisdictionem·ꝫ hñti sic vt ff·e·l·ius dandi vt hic·Sed que sunt magne facultates·ꝫ·q̃nquagita aurei·vt·C·de defen·ci·l·i·vel·x·aureoꝝ·vt in aut̃·8 de fen·ci·§·et iudicare·col·iij·vel verius vsq ad quingentos solidos·si sint parue·si vltra sint magnevt j·ꝓr·§·ac·
e Nos autem ostõz·quam non habemus
f Iussione·i·delegacione siue precepto·naz in ꝫ differt a mandato·qr mandatũ ex voluntate est·ꝫ iussus necitatis·

vt ff·qꝗ iussu·l·i·§·ij·et·ff·man·l·i·

g Solidos·i·aureos·vt·j·de pe·te·li·§·fi·quoꝝ·lxx·et duo faciunt libram auri·vt C·de suscep·et ar·quociens

h Vna·i·fit

i Vel alias·ꝗ qñ ex ciuitatem vt i municipio·nam mgratus municipalis dabit·ac·

k Alexandrie·ꝗ qñ tutor datur in ciuitate alexandrina

l Periculo·s·rabellionũ aliorꝝ·ñ vero ipoꝝ maloꝝ iudicũ q̃ hñt ptatẽ dandi vt·j·de satisdaꝝ·tu·l cu·§·pe·et·§·fi·q̃ sunt contra·ac·

m Qui eam scz satisdacionem

n Impubes·ꝗ·§·est gñalis ad oes t·pce/dentes t·de tutelis

o Juri·i·equitati·

p Gerunt·al egerẽt·i·gesserẽt·

q Pubtatez·ꝗ et añ si finita tutela fuerit pri9 vt ff·de tu·et ra·dis·l·nisi finita·als nisi fit finita tutela·ñ nascitur actio tutele·ꝗ alie actiones nate sũt ꝗ ñ exercentur·ut ff·ꝗ tutel et ra·dis·l·si tutor·§·fi·et l·ꝗ ñ dantur

r Iudicio·i·actõe tutele q̃ daẽ in simplũ et ꝓpter dolũ et culpam latam et leuez·Est et alla actio q̃ tutor teneẽ·l·de rõmibus distrahendis·sic em nominaẽ vt ff·de oe·actutelis·l·ij·et daẽ in duplũ ꝓpter dolum et in duplo timeẽ rei psecucio·prior tñ oe tutorem·et ꝗtra hereditatem·posterior ꝗtra tutorem tñ vt ff·de tu·et ra dis·l·i·§·pe·et l·ij·jt vna intenta alta denegaẽ·lz pl9 sit i eadem oe·secus in act·tutele et furti vt ff·ꝗ tu·et ra·dis·l·i·§·in tutela·

ant defensores ciuitatum vnacum eiuidem ciuitatis religiosissimo antistite vel alias personas publicas·i·mgratus vel iuridicũ alexandrine ciuitatis tutores vel curatores creare legitima cautela·secũdm eiusdem ostõis normam prestanda viz eoꝝ periculo qui eam accipiunt Impubes aẽ in tutela esse naturali iuri oueniens ẽ vt is q̃ perfecte etatis ñ fit alterius tutela regaẽ Cum ergo pupilloꝝ·pupillaꝝq̃ tutores negocia gerunt post pubertatem tutele iudicio racionem reddent·

Vctoritas autem tutoris in quibusdã causis necessaria pupillis est·in quibusdam non est necessaria vt ecce si quid dari sibi stipuletur·nõ est necẽria tutoris auctas·qꝗ si alijs promittant pupilli necẽria est tutoris auctas·nanq̃ placuit meliorẽ qui de modicõz eis licere facere·eciam sine tutoris autoritate·deteriorem vero nõ aliter q̃m tutoris auctate

Vnde in his causis ex q̃ bus mutue obligaciones nascunẽ vt in empcõibus vendicõibus·locacõibus oductõibus·mãdati·ꝗ ꝓfiti·si tutoris auctas ñ intẽueniat· ipi quidem qui cũ his ꝗtrahunt obligantur admuicem pupilli non obligantur· Neq̃ tñ hereditatem adire neq̃ bonorum possessionez petẽ neq̃ hereditatez ex fideicomisso suscipe aliter possunt·nisi tutoris auctate·q̃uis illis lucrosa sit nec vllum damnum habeant· Tutor aũt statim in ipo negocõ pitur si agat·et ꝗtra eum potest agi vt C·ꝗ admi·tur·si minoris·a·C p ep·l·fi·ff·e·l·v·§·i·et ꝗ rescin·vẽd·si id qꝗ·§·fi·

3 Neq̃ hereditatem que ex testõ l ab intestato deferẽ·scz iure ciuili vt ff·de her·pe·l·i·ij·et iij·et hereditas est successio i vniũsum ius qꝗ habuit defunctus tpe mortis sue·deducto ere alieno vt ff·de ver·sig·l·nihil

a Bonoꝝ possessionem ex testõ·vt secũdm tabl̃as l ab intestato vt vnde liberi et siles q̃ sunt oes de iure pretorio vt·j·de bo·pos·§·q̃s autez·a est bonoꝝ possessio ius p seqndi retinẽdiq̃ primoni qꝗ c9cũq̃ fuerit ẽ his moriẽ vt ff·ꝗ bo·pos·l·iij·§·bonorum·ꝗ tñ in bo·pos fallit in casu ẽ pupilli habz tutorem·tunc enim pretor aulus autoritatẽ tutoris ptẽ suplẽ vt C·q̃ admit·ad bo·pos·l·bonoꝝ jꝗ in hereditate vt C·ꝗ iu·deli·si infãti·in fi·

b Ex fideicomisso vt p se·o·tre·vt·j·de fidei o·her·§·ꝗ qz·jdem dico·et si bõ velit recipe cã seruandaꝝ libertatum·ẽ et ibi possit timere damnum·qz est successio in vniuersum ius vt·j·p q̃s p·no·acq̃·§·fi·

c Tutoris·i·administratoris cui administracõ fit cessa i testamento·alioq̃n non vz nam·et si ab eo qui tutelam ñ gerit·sciens alium gerẽ emã·dñs ñ efficiar vt ff·e·l·iiij

Item nunq̃d curatoris sufficit auctas ad eandꝗ hereditate l bo·po·delatã pupillo·Re·ñ·vt ff·de ap·cum in vna·§·tutor·vsq̃ in fi·legis·

d Lucrosa sit·i·lz apparet lucrosa nõ occasiõe lucrose adeat damnosaz·Lucrosa·qz adeundo oñaẽ legatis et fideicomissis et alijs oñibus·et ita obligaẽ·ꝗ ñ pẽ obligari sine tutoris auctate vt ꝗ e·in pñ·l si obiciaẽ cessante cã·ac·ꝗ raro accidit q̃ hereditas ñ sit onerosa·et ad ea q̃ freqncius accidunt adaptantur iura·vt ff·de le·et se·cum ñ ad ea

e Neq̃ vllũ·est alia rõ eẽ si sit lucrosa·qz litib9 et siptib9 vexareẽ vt ff·de min·l·mioribꝰ xxv·ã·a his eisd eẽ rõibus nec i iudicijs ciuilib9 l crimãlib9 pẽ eẽ sine tutoris auctate vt C·adusus rẽ iud·l·et ẽ miores·a C·ꝗ auc·p·claꝝ·ñ in iiij·casibus vt in possessione momãtaria vt C·si p vi vel alio mõ·l·i·et C·q̃ legit·p·momãtarie·jt in violato thoro mioꝝ sine curatore accusat·vt ff·de adul·ꝗ maritus·§·lex·ꝗ ꝗ in adulto·jtẽ si vemã et atis ipetrat vt C·ꝗ his q̃ ve·e·i·l·ij·jt intẽdẽo de li·ho·erbi·vt ff·de li·ho·erb·qa lex·§·ꝗ si mit

f Habeant·qz forte subest es alienum latens

g Tutor aẽ fieri·i·probare et laudare qꝗ fit p pupillũ hestiauerit·al filius ñ pẽ adire hereditatẽ ·vt ff·e·l·i·ac·sine volũtate pẽis vt C·de bo·q̃ li·l·fi·§·pe·ñ em opellis

De auctoritate tutorum

Auctas·vt C·de oe hen·et osti·sti·l·neq̃

s Necẽria·in duob9 casib9 obligaẽ pupill9 sine tutoris auctate vt ff·de act·et ob·furiosus vbi scz ex re actio veit·

t Promittant·qz tunc est vt ifile q̃ male agat·et fa·adꝗ·j·qui·ali·lz·l ñ §·nunc admonendi·et·§·ꝗ eoẽrio·et·j·de i utili sti·§·pupillus·et·ff·de acq̃·re·do·pupillus·et ff·de pact·ꝗtra iu·jdem de muliere sup dote paciscente vt ff·ꝗ pac·dotali·l·de die·jꝗ in alimãtario ẽnsigẽte vt C·de ẽnsa·l·cũ hij·§·qd g·jt fa·C·de oe·et osti·sti·l·neq̃·

u Vendicõib9·si tñ pupill9 petat rẽ ex vendicõe ẽpellẽ excepcõ doli mali·ñ pciũ dare velit vt ff·ꝗ reiven·l·si id qꝗ

v Depositis·pupill9 tñ doli capax teneẽ de §·§·vlt·i fi·positi·siqd doli omisit l locuplecior fẽs fit vt ff·depositi·l·i·§·in pupillũ /et sic nõ q̃ oẽctus claudicat qñz vt h·et

y Obliganẽ ff·ꝗ act·emp·iul·§·siqs a pupillo Ar·oẽ ff·de arbi·l·litigatores·§·pe·et fi·et in auẽ·de ñ eli·l·i·§·prosperimus·jt ꝗ est vm ñ locuplecior fit pupill9 al excis

primo·qr est iniqui·scdo qr teneē pupillo damnum refar
tire tutor·vt ff·e·si tutor·
b ¶ Qd tps scz ñ modicū·alr vz auctas vt ff·de acq·hr·siqs
mihi·§·iussum·q estoē·et est rō·qr videnē messe que in cō
tmenti fiunt·vt ff·si cer·pe·l·lecta·
c Per eplaz·nō caute et redde singla singlis nā diverat
duo ·scz statim ad qd
referē post tps·etc·
Itē in ipo negō pns
ad qd refertur ls per
eplaz· qr intr abntes
mittitur·vt.j.de ob ·
ex osensu·§·fi· Idem
si aliomō mutilir auc
torizetur·vt ff·e·l ·i·
·§·fi·et l·ij·scz si inuis
tus detimeē
d ¶ Si inter iudiciuz
scz rei ven·vel alius
psonalis vel realis
act·tutele vl neg·g·
q oē tutorem erit dā
da q durāte of·ñ daē
vt ff·de tu·et ra·dis·
non ·§·fi·et l·fi c ad
huc·et ids in vtili gna
li ·negg·q daē oē cu
ratorez adultis vt ff·
de admi ·tu·l·cū cura
torem C·de admi·tu·
l·ij·et l·rō nes· ſz cte
nec alij videnē interi
posse intendi·vt ff·d
tu·et ra·dis·l·ſz ñ dan
tur·ſz illud intellige
vt ipemet exerceat ñ
danē ·ſz p procurem
sicvt hic dr·jt munqd
ls correcta fūt hodie
p auē ·vt in auē·vt
hij q ob·per re·mi·§·
·i·col·vj· cum nullus
creditor vl debitor
possit esse tutor l cu
rator·Rz·sic·ñ in tu
tore testamentario·i
q poteritad huc ho
die h·§·loqui·cum fi
des talis tutoris ab
ipo testatore sit com
probata·vt.j.de sa
tisda·tu·uel·cu·§·i·et
C·d epa·auc·d creacionibus·l id in eo qd in alijs vt in p
auē·pdixim9·ſz magis credo ꝓriū vt dixi in auē·vt hij qui
o b·p·re·§·i·jt et circa reales actōes hūc·§·hodie facim9
loq·cū in eis ñ fit obligacio vñ cessat actio·vt.j.d act·§·i·
e In rem suam·et pupilli que sua dr·vt cū bñ admistrat
vt ff·de furt·l·interdum·§·qui tutelam
f Actor·fa·ad ls ff·de v·fig·l·qd dicim9 et C·neqs ius i
sua cā·l·vna·et C·de testib9 l·oib9 et ff·e·l·v·i·Rz·ar·oē
C·de fidei o·l·fi·ibi iudex·etc· ne sequereē inconuenies
ut in eod negō esset actor et re9·nam olim in tali casu daba
tur tutor pretorius·quod hodie ñ est vt hd dr·
g Dz curator·C·d in litē dan·cu·l·i· h Et eo·s·iudicō

¶ Quibus modis tutela finiatur Rz ca·

hic videndū est quib9 modis tutela finiaē· Octo modos po

pns·dz actor fieri· si hoc
pupillo prodesse estimaue
rit·post vero tpus·vel per
nuncium aut epl'am intpo
sita auctoritas nihil agit
¶ Si at inter tutorē pu
pillumue iudicium agend
sit·qr ipse tutor in rē suaz
actor esse non potest·non
pretorius tutor vt oliosti
tuitur· sz curator in locuz
eius datur·quo curatore
interueniente iudicium p
agitur et eo peracto cura
tor esse desinit·

Vpilli pupille qz
cum puberes esse
ceperint a tutela
liberantur· ¶ Pubertatē
aūt veteres quidem ñ solū
ex annis·sz eciam ex habi
tu corporis in masculis ex
timari volebāt· Nostra
āt maiestas dignum esse
castitate nrorz tpm bñ pu
tauit·qd in feminis eciaz
antiqs i pudicū esse visū
est·i·inspectionē habitudi
nis corporis· hoc eciaz ex
habitu in masclos extēdē

Et ideo sancta dstōe pmul
gata pubertatem in mas
culis post·xiiij·annum cō
pletuz ilico inciuz accipē
disposuimus antiquitatis
normaz in feminis psois
bñ positaz suo ordine re
linqntes vt post·xij·ānos
opletos viri potentes esse
credantur Itez finitur
tutela si arrogati sint ad
huc impuberes vel deporz
tati ¶ Item si in hostitutez
pupillus redigatur·vel si
ab hostibus captus fuerit·
Sed et si vsqz ad certā
odicōez datus sit tutor in
testamento eque euenit vt
desinat esse tutor exigēte
odicione· ¶ Similimodo
finitur tutela morte pupil
lorz vel tutorz· Sed et
capitis diminucōe tutoris
p quaz libertas vel ciuitas
eius amittitur· ois tutela
perit· ¶ Minima at capi
tis diminucōe tutoris velu
ti si se in adpcōz debit le
gitia tm tutela perit cete ñ
pereūt Dz pupilli et pu
pille capitis diminucō·lz

int ·pubertate·arrogacōe et seruitute·odicōe·morte·ca
pitis diminucōe·si ad certū tpus datus sit · sic et si finitur
tps ·suspicione·excusacione·
Pupilli pupilli fūt q d ptate pris ipubes exierīt l mor
te vel emancipacōe vt ff·de v·fig·l·pupillus·i·Rz
lz impe dicaē aliqñ pupill9q est i ptate vt ff·d v·
ob·l·fi·§·si pupillus·
h Habitu·i·aspectōe
vtz hret barbā vnā
l alteraz·vt.j.innuit
et fa·ff·d min·l·minor
xxv·an·l adito pside
ex aspectu corpis nē·
Et nō pro opi·M·q
l moscia dicebat iu
dicem debē iudicare
et fa·ff·de fer·l·ij·in
fi·et ff·fin·reg·l·sim
rupcōe·§·fi
i Hoc eē scz q fit iu
dicand impudicū
k dstōe vt·C qñ tu·
l cu·esse desi·l·fi·
l Credanē·fa ad ls d
de nup·i·Rz·
m Jt finiē impubes
·i·in pupillari etate·
adhuc exñtes vt h·et
·ff·de adop·nec ei·§·
eorz et ls c osensu oim
tutorz·vt C·de auc·
prestan·l·fi·
n Jt si redigaē ex in/
gtitudie si fit doli ca
pax· ñ at ex vēdicōe
vt.j.p qs pso·no·ac·
·§·pe·qr ñ misi fit ma
ior·xx·an·pt p ven
dicōz fieri seruus vt s
de iur pso·§·pe·Con
ē C de inc ff·test·l·si
qs·§·fi· ſz ibi dicit de
eo qui doli capax nō
est
o Dz si vsqz ad certā
·i·specificatā· vt qñ
tūc erit osul
p Testō·nō q dix i
testō·nā a lege vel a
iudice ñ sicvt ff·d re
iuris ·l·actus
q ¶ Morte naturali·
nam de ciuili iaz dixit s prox·scz vbi dixit de deportato et
seruo facto per ingratitudinem·quia mors oia soluit nedū
tutelam·vt in auē·de nup·§·deinceps·
r Sed et capitis libtas·et tunc maxia
s Ciuitas et tūc media vt s de ca·di·§·maxia·et·§·minor·
t Ois·i·testamtaria vel datiua·
u Si in adopcione ſz emancipacione filij ltima tutela non
finitur·qr filiusfa·ltimus tutor esse ñ pt·cum scz pater eū
precedat·vt s de ca·di·§·fi·misi in casu vt cum manumittit
seruum maternum delatum sibi·vt s de leg·pa·tu·§·ſz for
te·et tunc differtur cum sui iuris erit·vt ff·famil·hercisc·
si maritus·
x Legitima· Sed quare hec legitima tm perit·Rz·quia
agnacio perit min̄a capitis diminucōe vt s de leg·ag·tu·

·C.fi·a lītima imē agītos tm̄ obstitit vt s̄ de le·ag·tu·i·Rē·
y Cet e·scz testamtaria et datiua·ēm M·
3 Licet minima vt qz detur in arrogacione vt s̄ e·C.i·
a Ad ētū·ib̄ si ad imētū tp̄s·s·ad odicōz vt s̄ e·C.ħ et si·q̄ cō
dicio ad esset ad ñ esse se hēre pt̄ vt·j·8 v·ob·C·odiciones·
b Definunt·in ꝑpetuū vt qz mutus·q8 dic vt ff·de min̄·l·
vm̄·C·ex facto·nam si ad tp̄s non definunt esse tutores vt·j·de ex cusac·tuto·a cura·C·qui reipub·
c Suspecti·vt·j·de suspec·tu·pertotū a nō q̄ eisdez modis fi mē cura si q̄s habeāt pupilli curatores·et eo8 tp̄ vt C·qm̄ tu·l' cu·esse de·l·i·adulto rū vo curatores tūc finiunt cū virilem vigorē ꝓpleuerit mior scz·xxv·an·vt ·ff· de min̄·l·i·i fi·a·j·ti·i·i·Rē·ñ ad certaz cāz vl' spēz fuerint dati·naz et tunc finito negō· finit negociū vt s̄ t·i ·C·fi·jt curatores alio ꝓ vt·j·t·i·C·furiosi· et·C·alio ꝓ et·C·et mē te captis·tūc desinūt qm̄ sanam mtem prē dce ꝓsōe recepēt vt ff 8 tu·fu·l·i·C·i·a·C·fi·
d De curatoribꝰ Rē ca
Asculi·xxv·an·ñ impetrēt a pncipe veniam etatis·ma sculi in·xx·an·fēie in xviij·vt C·8 his qui ve·eta·imp·l·i·et·ij·
e Danē at·mgratibus·i·a ptore pside· proconsule·prefecto egipti·vt ff·de tu·et cu·l·i·jt a prefecto vrbis et a defen·ci·vel iuridico alexandrie vt s̄ de attil·tu·C·pe·al' fi·et in auē·de defe·ci·C·nulla·col·iij·et ff·de of·pre·vr·l·i·C·solent
f Sed datus de facto
h Presidis in prouincia
g Pretoris scz in vrbe
i Item accipiunt·se c9 in tutore·vt ff·de tu·et cu·da·l·necnon·et de tutelis·l·ij ut diximus s̄ de tutelis·C·est at·Item vi8 vo tra ff·de min̄·l·i· in fi·ħ q̄ ibi dicit ñ omitti eis adultis res suas bñ gerentibus añ·xxv·an·vm̄ ē vt sint rata q̄ fiūt p eos·omittunē tñ vt hic ħ restituunē·vt ibi et·j·de act·C·si quis agens·
k In litem·tunc em̄ cogiē·ħ pupillus in litē ñ cogiē vt ff·de tutelis·l·qui hz·C·si pupillus·quod expone vt ibi
l Curator·q·d·ñ dubites de ħ·lz alio sit in tutore vt s̄ q̄ tu·da·po·C·certe
m Furiosi·nō ꝓ ꝓ duos duos accipe curatorē a lege·alij oēs fiūt datiui vt caute ħ colligit·a·j·pt̄·C·a C·de epa·audi·l·de crea
n Sed solent scz agnatis deficientibus vel =acōib9·ac· non abilibus ostitutis·vt C·de cu·fu·l·fi·C·fin at
o Inq̄sicōe·et ħ rōe furoris l' demēcie·ñ iste psone sint minores·xxv·an·et tunc rōe etatis tu·vel cu·accipiūt vt ff·8

mima fit oēs tutelas tollit
Preterea qui ad certū tp̄s testō dant̄ tutores·finito eo deponūt tutelaz
Desinūt at̄ tutores esse q̄ l' remouent̄ a tutela ob id q̄ suspecti visi sunt vl' q̄ ex iusta cā se excusantz onus administrāde tutele 8ponūt ēm ea q̄ inferiꝰ ꝓponemus

Asculi quib̄ puberes et femine viri potentes vsq̄z ad·xxv·annuz cōpletum curatores accipiunt·qui licet puberes sint adhuc tamen hui9 etatis sunt· vt sua negocia tueri non possunt· Dantur autem curatores ab eisdē mgratibus·a q̄b9 a tutores· Sz curator testō ñ datur·sz datus ofirmatur decreto pretoris l' p̄sidis·
Jt multi adolescentes curatores non accipiunt· pret̄ ꝓ m litez·curator em̄

tutel' q̄ hz·C·qat·jt mi si sit in p̄tate vt C·de cu·fu·l·fi·C·i·
p Dandi sunt·s·ab his q̄s modo in supiori·C·diximus·
q Interdum ydoneus vel rōne pauptatis·vel qz non est industriosus vt decet·fidelis tñ est et diligens ·al' repelle/ retur prorsus·vt·j·de suspect·tu·C·pe·et fi·et C·de suspe· tu·l·pietatis·bñ dico tu·et ñ cu·qz et c̄
r Dari ñ pt̄·fallit ħ regla in cāibus sex vt si detur tutor loco tutoris surdi·vel muti·l' furiosi vt ff·de tutelis l· pe·jt et si hz tutorem rōe rex vnius prouincie·potest hēre alium rōe rex·quas hz in alia·vt ff·de ex cu·tu·l·ꝓter litem· al's·l·lz·C·fi·et C·m q̄·cau·tu·ha·da·tu·l fi·jtem et mē añq̄ nubat tutrix exñs·aliuz petit tutorem dari· vt in auē·de nup·C·si vero tutelam· ħ rō ē qz abire nūc speraē· vt C·dia del·l·fi·C·ij jt et qñ ad tp̄s est relegatus vel excusat9 vel remotus·nam interim tutor datur vt C·in q̄·cau·tu·ha·l· pe·jtem siq̄s tutor fit apud hostes ñ vt seruus·ħ vt legatus·et transfuga·alius daē· vt ·ff·de tutelis·l·si q̄s tutor·jt si reipub· cā absit pt̄ alius dari vt ff·de tutelis l·q̄si tū·a ff·de suspec·tu· ·l·tutor·C·siq̄s abfuturus· ħ ēm p·in his oibus cāib9 tutor ꝓ curatore accipitur a hec regula ñ fallit·ħ cū lēa in oibus s̄dcis legibus de tutore fa

et ad certaz cāz dari pōt·
Furiosi q̄z a prodigi·lz maiores·xxv·annis sint tñ in curacione sunt agnatorū ex lege·xij· tabularꝭ·sz solent rome prefecti vrbis l' pretores t in puincijs prefides ex inquisicōe eis dare curatores · Sed z mte captis et surdis et mutis et qui ꝑpetuo morbo laborant qz rebus suis supesse ñ pnt curatores dādi sūt·
Interdum at̄ pupilli curatores accipiūt vt puta si legitimus tutor ñ sit ydoneus·qm̄ hñti tutorez tutor dari non pōt Itez si testō tutor datus l' a pretore·ā a preside idoneus ñ sit ad administracionez ñ tñ fraudulēter negocia administret·solet ei curator adiūgi Jt loco tutorꝭ q̄ ñ in perpetuū·sz ad tp̄us a tutela excusantur solent curatores dari· Nō

ciat mencionem ab ea ñ discedamus·vt ff·de l·ij·ñ aff·a·ff de exer·l·i·C·igit̄ Sz q̄ est rō cū vbiq̄z dari possit curator hñti curatorem l' tutorem·ħ ñ tutor pt̄ dari hñti tutorem Rē·q̄ tutor qui prius dabat̄ hēbat plenam p̄tatem vt·j·t· ·ij·C·datus·et s̄ de tutelis·C·i·et ita q̄ alium secū in eadem plenitudine admittē ñ pt̄·ħ ñ sic in curatore qui reb9 daē vt C·de nup·l·in copulando·vñ tutor auctorizatur hēdi tatem adeundo·quod in curatore pupilli ñ est·vt ·ff·de ap· l·in vna·C·tutor·ħ nonne tō die inueniimus vnum pupillū plures hēre tutores vt C·de admi·tu·l·ij·Rē·illud est qñ fil' dant̄·nā q̄dam fiunt fil' bene que ñ valent si fiant separatim· vt duoꝭ reoꝭ obligacio vt·j·de duob9 reis stī·C·i·acc·
s Jt si testō posuit exemplū de lītimo ñ de datio et testamtario minus ydoneo·ac
t Ydoneus·i·sufficiēs
u Jt ad tp̄s excusat̄·nā aliq̄s qñz in ꝑpetuū qñz ad tp̄s·vt pz p multa exempla·j·de execu·tu·et cu·C·i·a q̄si p totū t·
x Curatores·vel ēt tutores·vt s̄ ꝓx·C·dixi·scz prout iudici videbitur·vt C·m q̄·cau·tu·ha·l·i·et·ij· Sed quid si tutor pupillo non sit· an dari possit curator·Rē·sic vt ar·

a otrario sensu sumit. vt ff. de tu. et cu. da. ab. l. curator.
qd ē validū vt ff. de of. eius. cui man. est iur. l. i. §. i. ac.
a Quid adūsa. i. infirmitate q̄ valitudinem sanitati ofria ē
b necitate vt qr longo tpe abfuturus est l' sua maiora ne
gocia hz ptractare vel alias sikes necitates vt ff. de pcur.
l. filiusfa. §. fi. et l. se. et l. post litem. et l. se. vsqz ad l. q̄ oia
et ñ hꝰ necessitas fit
ñ pt̄ ēm quosdam vt
C. q̄ dari. cu. vel tu. l
curatorem. et l. curator. ymo certe et si q̄
cunqz alia fit iusta q̄
q̄ mō. ut ff. de admi
tu. decreto. et ꝶ eadē
sunt in curatore vt. C
de ap. si actor.
c Absit. si em̄ pñs fit
et hz intellectum. eē
pcurez c̄ auctate tu
toris facē pt̄ vt C. de
pcur. l. neqz Absit. i.
m sex mīsibus
d Velit. s. ptor vel p
ses vt seq̄tur q̄ p hic
dr actor. al' adiutor
dr vt ff. dtutel' l. solz
al' curator vt ff. d tu
et cu. da. ab. his. l. in
oez. al' pcur. vt C. de
procur. l. neqz. et nō
ꝶ varia noia eorꝫ qui
aliorꝫ facta agūt vt
actor. vt hic dcm est
Jt tutor qui dat̄ pu
pillis s̄ de tutelis. §.
est aūt Jtē curator q̄
datur adultis l' furio
sis vel ſiūbus vt s̄ e. i
pñ. et. §. furiosi q̄. §. ꝶ
q̄ mte captis. jt pcu
rator q̄ aliena gerit
negocia cū mandato
vt ff. de pcur. l. i. jtē
negociorꝫ gestorꝫ. q̄
sine mādato gerit. vt
J. de obli. exq̄ sio ct.
§. i. Jtem yconomus

si tutor aduersa valitudine
vel alia necessitate impedi
tur. quo min9 negocia pu
pilli administrare possit. ⁊
pupill9 l' absit vel infans fit
q̄z velit auctorez piculo ip
sius tutoris ptor l' q̄ pūm
cie perit decreto ostituet

De satisdacione tutorꝫ vel curatorꝫ.

E tñ pupillorum
pupillarumue. et
eorꝫ. qui queue in
curacōe sūt negocia a cu
ratoribus l' tutoribus sue o su
mantur l' diminuant̄ curet
ptor vt tutores ⁊ curatores
eo noie satisdent. Sed ꝶ
ñ est in ppetuū Nā tutores
testō dati. satisdare non
cogunt̄. qr fides eorum. ⁊
diligencia ab ipo testato
re probata est Jtem ex
inq̄sicōe tutores l' curato
res dati satisdacioni non
oñant̄. qr idonei elēci sunt.
Sz si ex testō l' inquisici

mitur. vt ff. pro socio. l. i. et J. de v. ob. §. at si quis.
l Approbata iꝶ in curatoribus in testō datis. hz curato
res ñ dentur in testō regulariter. tñ si dati fuerint ofirmā
tur decreto pretoris vel presidis vt s̄ t. prox. §. ij. et tunc
liberant̄ a satisdando vt tutores. vt h. et ff. de ofirma. tu.
l. si filio. et l. in ofirmando. et l. se. et l. vtilitatem. secus in
dato a mte. vt ff. d cō
firmand. tu. l. i. ad fi
legis. al' C. e. t. l. i. ꝶ
q̄re sec9 R. qr firmū
est ofiliū patris et ñ
mtis. vt ar. J. qui ali.
hz in fi. i. R. et J. de j
iurijs. §. i. et qd dicit
in testō. iꝶ et in tuto
ribus et in codicillis
datis dicam. vt ff. de
test. tu. l. iiij. al' l. iij.
q̄ fa. ad ꝶ C. d ep̄. au
di. de creacōibus.
m jt ex inq̄sicōe. i. da
ti a iudice c̄ inq̄sicōe.
vt s̄. de attill. tu. §. i.
ꝶ h iur. dr
n Ydonei. i. presūp
cione iur. otra quā ñ
admittit̄ p bō in ofri
um. ꝶ si otra apparet
tenebit̄ ille q̄ dedit.
vt J. e. §. scien. ꝶ hoc
fallit in curatore furi
osi q̄ satisdat. si ñ ha
beat ydoneaz subam
hz sit c̄ inq̄sicōe datus
vt. C. de cur. fu. l. fi.
et. §. fiq̄dez. et. §. fi. o
ñ talis. jt dñt iurare
isti oēs bñ agē. i. non
ptermittē vtilia nō
facē mutilia vt i auē.
vt hij qui ob. res. p
mi. §. fi. coll. vj. Si g
ñ testārij. nec datiui
satisdant. q̄ erit illi q̄
satisdant. R. ltimi. ñ
in casu. scz patronus
pro liberto. vt ff. de

one duo plesue dati fue
rint tutores. pt vnus offer
re satisdacōz de indemnita
te pupilli vel adolescētis
⁊ o tutori suo vel o curatori
preferri vt solus administ
ret. ⁊ con tutor satis offe
rens ꝓponat̄ ei vt ⁊ ipe so
lus administret. Jtaqz
per se ñ pt̄ petere satisda
cionem a o tutore suo l' con
curatore. hz offerre dz vt
electōez o curatori det. vel
o tutori suo vtꝫ velit satis
accipere vel satisdare Nd
si nemo eorꝫ satis offerat.
siquidem asscriptū fuerit.
a testatore quis gerat il
le gerere dz. Nd si ñ fuerit
asscriptū. quem maior ps
elegerit ipe gerere dz. vt
ed cō ptoris caueat. Sin
at̄ ipsi tutores dissenserit
circa eligendum eum vel
eos q̄ gerere dñt. pretor
ptes suas interponere dz
Jdem ⁊ in pluribus ex

tutelis. l. ltimos. §. i. Jtem datui. qn̄ non fiunt cū inquisici
cione vt C. de auc. pre. l. fi. et nisi satisdent non administñt
vt C. de tu. vel cu. qui sat̄. non de. l. i. et fi. et sm hoc sunt
quatuor genera tutorꝫ scz testamentarij. item legitimi. jtē
datiui cum inquisicione. item datiui sine inq̄sicōe vt dcm ē.
o Sed si ex testō. duo ponta, vnū tm̄ nunc p sequit̄. scz d
testario. ꝶ in fi. §. dicit de alio. jtem hec eadē in curatorib9
plūbus locuz hñt vt ff. de admi. tu. l. iij. §. quod i tutorib9
jt q̄d in ltimis R. iꝶ cum sit eadē rō. ne deterius negocia p
ples exerceant̄ vt ff. de admi. tu. l. si ples. §. apparet igitur
p Ita q̄. vel satisdare. sic J. de muti. stip. §. alteri. in fi.
q Asscriptum scz in testō. vel al' apparet eꝰ volūtas cui
denter. qr dixit in satdacione quis preferri dz
r Vt edicto. quod si non fuerit asscriptuz quem maior ps
elegerit ille gerere dz
s Maior dum modo omnes velint per vnū administrare. al'
em̄ ñ opellerentur. ꝶ omnes gerere pñt si velint. vt ff. de
admi. tu. l. si plures. §. fi. et l. vl' in ptes Et nō ꝶ ar. q̄ stat̄
maiori p te sic. ff. de pact. l. iuēgen. §. vlt. ⁊ l. maiorē. et. l.

p̄cedente·§·fi·et ff·de test·l·iij·§·ij·ibi·al' nūs testium·aī
Ar·ōtra·ff·de ser·rus·p̄·l·fundum·et·ff·oia p̄·l·fi·
t Vt edicto pretoris·scz quod ñ hēmus·acc·
u Partes suas·i·se et officiales suos a milites iusticie·Sz
cur ñ omittiē fortune vt al'·C oia del'·l·fi·i·Rz·et·j·del'·§·
adopcōnis·Rz·ñ ita alterius factū·s·pupilli pñt fortune
omittē·vt suū ꝓ·na
ocor·hu ic·ff·del'·j
h9·§·fi·et ff·de vsu=
fruc·l·si c9·§·ß inter
duos·Ar·oē m e·ti·
q̄ciens si duobus
r B et in pūbus·ß
et p oia vt s·ñ qr ha
testatore non potuit
scribi q̄s gerēt·cum
nihil dixit de tutela·
nam ñ darenē ex inq̄=
ficōe si essent testārij
vt s de attil·tu·i·Rz
y Scienß ceterisqz vt
furiosis a mte captis
vt s t·i·§·furiosi a·§·
ß et mente captis·
3 Accipiūt iferiores
ut mgr̄atus·qß dicvt
diximus·j·e·§·neqz aī
a Subsidiariam scz
tutele vtilis oē eum·
qui male dederit tu=
torem·l'vtilis negē·
qñ malū curatorem·
nam eaß vtilis in ma
gistratuz daē q̄ in ad
ministratorē directa
datur·et vsurevenī=
untvt in primavt ff·
de mgr̄a·o·l·fi·a C·
e·l·p·Subsidiaria aī
ßr penal' aptitudine
vt l·acq̄·actio ßr pe=
nalis aptitudinevt·j·
ad l·acq̄·§·is aī·nam nec illa sp penalis est·nec h sp in subsi
dium datur·qr qñqz agitur anteq̄ ouemantur oēs tuto=
res·vt colligitur ex his que dicuntur in hac glo·circa fi·
Quare ad hoz euidenciam distingue·aut fuit vnus tu·vel
cu·aut plures·primo casu ouenitur prius tu·vel cu·et p9
ea mgr̄atus vt h·si vero plures·tunc aut oēs gesserī tute
lam aut curā·aut nullus aut alter tm·primo casu oēs oue/
munē añ mgr̄atum vt ff·de admi·tu·lucius·§·pe·et de ma=
gist·o·l·duo·in scdo ib vt·ff·de admi·tu·si plēs·in tercio
subdistingue aut fuit diuisa tutele administracio p iudicē l'
testatorem·aut ñ·prio casu pro sua gestione q̄libz teneē a
ñ p al'ēius·et postea mgr̄at9 in subsidiū vt ff·ß admi·tu·lu
cius·§·pe·et C·ß diui·tu·l·ij Sz tñ in·iiij·casibus vn9 p al
teri9 pte teneē·tñ p9 mgr̄atuz·s·si tutor ē vt suspectū ēmo
uendū ñ remouit l' tarde remouit·l' remouēdo iura pupil=
li prodidit l' ñ exegit satisdacōz·rē pub·sal·fo·ē videt euz
ñ soluēdo vt i dca l·C·de diui·tu·l·ij·a ff·ß admi·tu·luci9
·§·pe·in scdo casu ouemē prio gerēs·scdo mgr̄at9·tercio ñ
gerens·ñ in dcis·iiij·casibus vbi ouemē ec qui ñ gessit añ
mgr̄atū vt C·de diui·tu·l·ij·et ff·de admi·tu·l·ec a l·emi
lius·in fi·et l·tutores tres· b·Jt eis·s·pupill' a filib9·
c Subsidiaria·idonee·adūbiū est·et fa·ad ß ff·de magi
stra·o·l·i·§·scienß·et·§·exigere
d Nue q̄ß·s·tutele actō sb sidiaria l' neg·g·vt dixi9·ac·

mq̄ficione datis oprobāß
est vt maior ps eligere po
ssit per quem administra=
cio fiet· C Scienß autem
est ñ solum tutores l' cura
tores pupillis vl' adultis·
ceterisqz personis ex ad=
ministracione rez teneri·
sz ec m eos q̄ satisdacionē
accipiunt subsidiariaz ac
cionē esse q̄ultimū eis p̄si=
diuz possit afferre Subsi
diaria aūt actio datur in
eos qui vel omnino a tuto
ribus satisdare ñ curauer=
int·aut non idonee passi
essent caueri·que quidem
tā ex prudentum rñsis·q̄z
ex ostōibus imperialibus
in heredes eoz extendit·
C Quibus constitucōibus
et illud exprimitur vt nisi
caueant tutores a curato

e Rñsis·vt ff de mgr̄a·o·l·i·§·scienß est·et l·q̄ ad hēdez
f Ex ostōib9 vt C·de mgr̄a·o·l·ij·a ī alijs grecis ostōib9
ß al' hēs teneē·qr de dolo a lata culpa tm·al' defunct9 q̄
ec de leui culpa teneē·ff·de mgr̄a·o·l·ñ fit·acc·
g Quib9 ostōib9·s·grecis h C Caueat·s·rē pu·sal·fore
i C oherceāē·fa·ad ß·ff·de admi·tu·l·i·i·Rz·a ff·de dā·
inf ec·l·iiij·§·iij·et ff·
de lib·ag·fiq̄s ali·§·fi
q̄s ex his·et C·de su/
spec·tu·l·iij·et ff·de
ventre inspicie·l·i·§·
quid g·ac·
k Neqz vrb sez rōne
p excellenciā·vt s de
iur na·§·ß quociens·
jt fa·ad hunc·§·ff·de
mgr̄a·o·l·i·Sed oē
est ff·de admi·tut·l·
emilius·ß distingue
tria gña iudicū·q̄daz
pñt dare tutorē·et ñ
exigē satisda·de q̄b9
h loq̄tur Alij et dare
et exigē·de q̄bus ibi
dic Alij exigē et ñ da
re vt tabellionesa ali
q̄s miles iusticie·cui
tha omittanē·et isti
tenenē m subsidium·
ut s de attil·tu·§·pe·
et C·de mgr̄a·o·l·fi·
jt extiatores primo=
nij pupillorz·ꝓter
q̄z prauaz extia cōz
meliores fideiussores
accepti sunt vt ff·de
ma·o·l·i·§·diuus·q̄
erant dandi pro rei q̄
litate·vt ff·de m ius
uo·l·ia q̄ satisda·co·l
fi vero·§·i·
l C Solent·al' debēt
ß isti ñ dñt nec solent·vt diximus·acc· m De excusa=
ciōmbus tu·et cu·nūc dic·qß s q̄·mo·tute·fi·§·fi·ꝓmisit
Excusanē·libos supstites a incolūes vt ff·ß va·mu·l·ij
n Emācipati·ñ pē filio emācipato curator petaē tūc
em ñ excusaē a cura emancipati·vt ff·e·amicissimos·§·fi·l'
dic q̄ lz faciat oē stimlos naēales tñ pē bñ vt ibi innuitur·
o C Rome·ß est in ciuitate rōña·et vsqz ad centū miliariū
vt ff·de of·p·vr·l·i·alias·iij·§·cum vrbem·
p Jn puincijs·v·ß nūq̄d ille puincie q̄ al' hñt ius ci·italie
te hoc hēbē Rz·non·qr illß ꝓt' ē buta ocedē eis vt ff·de
q C Munerz·i·onerz ciuiliū vt decurionat9 =cens·l·i·a l·fi·
secus si p̄monij fit onus·vt ff·de va·mu·l·sextū·§·nūs·a
·§·q̄ p̄monioz·et l·his oñibus·i·Rz·et C·q̄ mili·ñ pos·l·
·i·li·x·jt secus in oñibus·vt ff·de va·mu·l·in oñibus·jt se
c9m oñib9 q̄ honori mhereē vt C·de va·mu·l·sextū·§·nūs
r Mun9 publicū·auctate·naz daē multus vt C·de cur·l·
nullus·li·x·Munus·ff·de v·sig·l·si pupillus·§·munus·ß
ōtra·ff·e·athlete·§·tutela·Sed ñ est publicum munus·vt
ibi ßr vtilitate lz auctate·sicvt h ßr·ß vtilitate publicū ē
scdario·qr expedit reipub et ē vt s de his q̄ fūt sui l' al·iu·
·§·fi·jt ōtra·ff·e·spadonē·§·q̄ accepit·et l·ñ tm·§·non oia·
Sz lz ibi gñaliter remissinoem publicorz munerz habuit·
tñ ex gñali remissione ñ otimeē tutela vel cura fauore pu=
pillorz·et adultorz·sicut et alias·de gñali dicto quedam

m De excusa=
cionibus tu·et cu·nūc dic·qß s q̄·mo·tute·fi·§·fi·ꝓmisit
n Emācipati·ñ pē filio emācipato curator petaē tūc
em ñ excusaē a cura emancipati·vt ff·e·amicissimos·§·fi·l'
dic q̄ lz faciat oē stimlos naēales tñ pē bñ vt ibi innuitur·
o C Rome·ß est in ciuitate rōña·et vsqz ad centū miliariū
vt ff·de of·p·vr·l·i·alias·iij·§·cum vrbem·
p Jn puincijs·v·ß nūq̄d ille puincie q̄ al' hñt ius ci·italie
te hoc hēbē Rz·non·qr illß ꝓt' ē buta ocedē eis vt ff·de
q C Munerz·i·onerz ciuiliū vt decurionat9 =cens·l·i·a l·fi·
secus si p̄monij fit onus·vt ff·de va·mu·l·sextū·§·nūs·a
·§·q̄ p̄monioz·et l·his oñibus·i·Rz·et C·q̄ mili·ñ pos·l·
·i·li·x·jt secus in oñibus·vt ff·de va·mu·l·in oñibus·jt se
c9m oñib9 q̄ honori mhereē vt C·de va·mu·l·sextū·§·nūs
r Mun9 publicū·auctate·naz daē multus vt C·de cur·l·
nullus·li·x·Munus·ff·de v·sig·l·si pupillus·§·munus·ß
ōtra·ff·e·athlete·§·tutela·Sed ñ est publicum munus·vt
ibi ßr vtilitate lz auctate·sicvt h ßr·ß vtilitate publicū ē
scdario·qr expedit reipub et ē vt s de his q̄ fūt sui l' al·iu·
·§·fi·jt ōtra·ff·e·spadonē·§·q̄ accepit·et l·ñ tm·§·non oia·
Sz lz ibi gñaliter remissinoem publicorz munerz habuit·
tñ ex gñali remissione ñ otimeē tutela vel cura fauore pu=
pillorz·et adultorz·sicut et alias·de gñali dicto quedam

res pignoribus captis co
hercentur Neqz autem
prefectus vrbis neqz p̄tor
neqz preses pūncie·neqz
q̄sq̄z alius cui tutores dā
di ius est hac actōe tene=
bit·sz hij tm modo q̄ satis=
dacionem exigere solent·

X cusantur autem
tutores l' curatores
varijs ex cauß·plerqz ꝓt'
liberos·siue in p̄tate sua
sint siue emancipati C Si
em tres liberos supstites
rome q̄s hēat vl' in ytalia
iiij·l' in prouincijs·v·a tu=
tela vel cura pñt excusari
exemplo ceterorz munerz
Nam a tutelam et curam
placuit publicum munus
esse Sz adoptiui liberi

k Neqz vrb sez rōne
p excellenciā·vt s de
iur na·§·ß quociens·
jt fa·ad hunc·§·ff·de
mgr̄a·o·l·i·Sed oē
est ff·de admi·tut·l·
emilius·ß distingue
tria gña iudicū·q̄daz
pñt dare tutorē·et ñ
exigē satisda·de q̄b9
h loq̄tur Alij et dare
et exigē·de q̄bus ibi
dic Alij exigē et ñ da
re vt tabellionesa ali
q̄s miles iusticie·cui
tha omittanē·et isti
tenenē m subsidium·
ut s de attil·tu·§·pe·
et C·de mgr̄a·o·l·fi·
jt extiatores primo=
nij pupillorz·ꝓter
q̄z prauaz extia cōz
meliores fideiussores
accepti sunt vt ff·de
ma·o·l·i·§·diuus·q̄
erant dandi pro rei q̄
litate·vt ff·de m ius
uo·l·ia q̄ satisda·co·l
fi vero·§·i·
l C Solent·al' debēt
ß isti ñ dñt nec solent·vt diximus·acc· m De excusa=
ciōmbus tu·et cu·nūc dic·qß s q̄·mo·tute·fi·§·fi·ꝓmisit
Excusanē·libos supstites a incolūes vt ff·ß va·mu·l·ij
n Emācipati·ñ pē filio emācipato curator petaē tūc
em ñ excusaē a cura emancipati·vt ff·e·amicissimos·§·fi·l'
dic q̄ lz faciat oē stimlos naēales tñ pē bñ vt ibi innuitur·
o C Rome·ß est in ciuitate rōña·et vsqz ad centū miliariū
vt ff·de of·p·vr·l·i·alias·iij·§·cum vrbem·
p Jn puincijs·v·ß nūq̄d ille puincie q̄ al' hñt ius ci·italie
te hoc hēbē Rz·non·qr illß ꝓt' ē buta ocedē eis vt ff·de
q C Munerz·i·onerz ciuiliū vt decurionat9 =cens·l·i·a l·fi·
secus si p̄monij fit onus·vt ff·de va·mu·l·sextū·§·nūs·a
·§·q̄ p̄monioz·et l·his oñibus·i·Rz·et C·q̄ mili·ñ pos·l·
·i·li·x·jt secus in oñibus·vt ff·de va·mu·l·in oñibus·jt se
c9m oñib9 q̄ honori mhereē vt C·de va·mu·l·sextū·§·nūs
r Mun9 publicū·auctate·naz daē multus vt C·de cur·l·
nullus·li·x·Munus·ff·de v·sig·l·si pupillus·§·munus·ß
ōtra·ff·e·athlete·§·tutela·Sed ñ est publicum munus·vt
ibi ßr vtilitate lz auctate·sicvt h ßr·ß vtilitate publicū ē
scdario·qr expedit reipub et ē vt s de his q̄ fūt sui l' al·iu·
·§·fi·jt ōtra·ff·e·spadonē·§·q̄ accepit·et l·ñ tm·§·non oia·
Sz lz ibi gñaliter remissinoem publicorz munerz habuit·
tñ ex gñali remissione ñ otimeē tutela vel cura fauore pu=
pillorz·et adultorz·sicut et alias·de gñali dicto quedam

excipiunt vt ff. de el. iij. l. vxor ez. §. feliciſſimo. et ff. de ſ. pcur. pōp. i. R. et ff. de li. le. l. aurelio. §. gayus

a Non proſunt. et hoc dico ad excuſacionem.

b Proſunt. ſcz pri adoptiuo. vt h. et ff. de va. mu. l. ſextū. §. adoptiui. maxime hodie. cū nihil ad patrem adopti uz transeat vt ſ. de adop. §. fi. hodie. ac.

c Natali. iz adoptiuo ñ proſint vt ſ. pr. i. R. q vm is ibi puncta dari. Vel dicī adopcione natali patri. i. auo vel proauo

d Proſunt ſcz arrogati cēnſeāt in familiā eius vt ſ. de adop. §. fi. hodie. i fi. §. q. §. ſe. q is fiet mēcio illius noui iuris. et pūcta ib ibi naturali patri. ac.

e Et nepotes patris apparet q eo mortuo tm proſunt. eo at viuo ñ proſunt vt h. cum diē et in locū pris. C. de his q nūo li. l. ij. et C de his qui nūo. li. l. iiij. li. x. Sed nunquid oēs loco vnius oputantur. R. q dam q nō. Sed otradicūt leges exp̄ſſe. nā loco vnius nūantur q tcunq; ſunt. vt in greca lege. ff. e l. ij. §. quotcunq; naz et in ſucceſſione loco vnius oputantur. vt j. de hr. q ab inteſt. §. cum filius.

f Nō proſūt. qz ñ fūt in pātate ſua. vt ſ. de pa. po. §. fi. is rō ñ eſt bō vt ſ. e. in pn. dicit em de emancipato vñ dicas ñ proſūt auo mēno. qz alij proſunt vt C de mili. l. v. et l. fi.

g Superſtites. i. viui

h Defuncti is et in ñ natis iz oceptis. qz quo ad hunc caſum ñ ſunt pro natis. vt ff. e. l. ij. §. qui autem in ventre

i Mui in acie. ſcz pncipis. vt ſ. de adop. §. feminam.

k Per gliaz. nō mortuū viuē p gliaz vt ff. ad l. acq. l. qua actione. §. fi quis in colluctacione. Et econtē qs fm gliē mortuus. qui viuit per vituperium vt deportati. vt de eē. ta. l. i. §. i. et §. pe. in fi. et ff. de dona. inter vi. et vx. l. cū h. §. fi donator. al. §. fi ſeruus. vbi ſeruus viuit q p mortuo reputat q ad ius ciuile. ff. de re. iur. qd attinet. et l. fuitute.

l Et in ſemeſtrib9. i. in ſex mſibus dabant opaz ſtudio naz alijs ſex mſibus dabant opaz impatores bellor ſtudio vt ff. de ori. iur. l. ij. §. ex his. in pn. vltime carte Vel dicq nouē erant libri in illis ſex mſibus opositi. qd in is recidit.

m Adminiſtrat. q dr p cur fiſci. et fa. ad hūc. §. ſ. de curat.

n Et qui abſunt vel abfuturi ſunt. vt ff. e. §. jt in locum de procur. l. filiusfamilias. §. fi. Ac.

o Excuſantē. is primum. R. loquit qñ eo exnte in abncia reipub. cā fuit dat9 tutor l curator. q caſu pp̄etue excuſat ii p. xx. annos militauerat. l opleuerat milicie ſpaciū. et nō ignominioſe ſubmiſſus eſt. al qui. j. qñq; nium miſſus eſt. puta qz infirmus nullā hz excuſacōz. q p9. v. annos hz annum. q p9 octo an. hz bienmū. q poſt. xij. hz trienmū. qui p9. xvj. hz qdrienmum. q p9 xx. excuſacōz pp̄etuā hz. vt dictum eſt. et ff. e. fi et ſi milites. §. i. ij. iij. iiij. et. v. et. §. qm. q vſq; ad. §. quam quidam in neceſſarios. acc. Flo.

p Excuſat. ſi is poſtulauerint q pus aliū actorē l curatorē pecierint al's ñ. vt. C. ſi tutor reipu. cā. l. i. q ff. de admi. tu. tutores. §. qui ſe.

q Pātatez vt qz ſit p fectus vigilū vel anone vt ff. e l. admiſtrātes q ſilēs. q pātates vocant. vt C. de mōmul. l. eos. ſecus ſi ſit circa latus pncipis. ceptā em ñ opleuit. ut ff. e. l. iurpitos. ac.

r Sed acceptam vt ſ. pr. §. ac.

ſ Jt pp̄ter litē. niſi forte ymo. et fine forte. l ec ſi is maiori pte bonorū pupilli ſit cā ut ff. e. l. p litē. i. R. et fac. C. e. fi vt allegas. et ſ. de au. tu. §. fi. et C. qui da. tutor. l. creditoris. is hodie ñ pt creditor l debitor eē tutor vt i aut. ut hijq ob. p. §. i. col.

s Hēditate ſcz /. i. ipi pupillo a pre delata. l a q cūq; ñ curo pp̄ter magtudiez em litis poit de hēditate

t Jt tria onera. nō dicit onera. quatuor em poſſz hre tutelas que ſibi excuſacōz nō darent ſi ſint leues. l leuiſſime. vt h. Jt nō q dr tria onera. tres em poſſet hre. et tñ pro vna oputant. puta fratrū vt ſequit. non em mus pupillorū ples tutelas facit. is p̄mōnorū ſepacio. vt ff. e. tria. et l. ſi is. jt q dic ñ affectate. nō nā ſi dediſſet opam et ſic affectaſſet eas hre. ar. ff. fiqs cauē. l. ij. §. fi. ñ pdeſſet qz ñ viderent onerose. et vt alias. q data opa reipub. cā abeſt. vt ff. ex q. cau. ma. l. et q data. et fa. ff. fiqs cauc. l. ij. §. fi tñ. et ff ad l. cornel. de fal. l. vxori. §. i. jt is tria onera i domo vna eſſe ſufficit. vt ſi pt vel filius gerat oēs excuſent is ñ oputent. nec ad aliū tutorem teneant vt ff. e. l. diximus. §. fi. et ff. de ritu nup. fiqs tutor. jt honerarius is noie non oputat vt ff. e. l. ſpadonē. §. fi ciuitatis. et l. fiqs tutor. ac.

u Imparem. id eſt ſi non habeat tantum in bonis quantum et pupillus cui datur tutor. vt hic. et ff. e. l. paupertas. alias autem dicitur pauper. qui non habet quinquaginta aureos in bonis. vt. ff. de accuſa. nonnulli. Vel dic verius eum eſſe hic pauperem et imparem oneri qui fic laboribus eſt implicitus pp̄ter pauptatē vt tutele ſup eſſe ñ poſſit c forte in agro tō die eſſe oporteat. nec em placz p ma expoſicio cū is munus magis obſequio p̄ſone q m aliqua quatinus reipub. cauſa abſunt. et interea curator loco eorū datur. qui ſi reuſi fuerint recipiunt onus tutele. naz nec anni hnt vacacionem. vt papinianus rñſorum. li. v. ſcripſit. Nā hic ſpacium hnt ad nouas tutelas vocati. Et qui poteſtatem aliq; hnt ſe excuſare poſſunt vt diuus marcus reſcripſit. ſz ſuſcepta tutelam deſerere non pnt

Jtem pp̄ter litē quaz cū pupillo vel adulto tutor l curator habz excuſari nemo pt niſi forte de omibus bonis. vel de hereditate otrouerſia fiat.

Jt tria onera tutele ñ affectate l cure prestant vacacionē q diu adminiſtrantur. vt tñ pluriū pupillorū tutela l cura eorundem bonorū veluti fratrū p vna oputet

Sed pp̄ter paupertatem ñ p̄ſunt. in adopcōz at data natali pri proſunt

Jtē nepotes ex filio p̄ſunt vt i locū pris ſuccedāt ex filia nepotes ñ proſunt

Filij at ſuperſtites ſtm ad tutele vel cure muneris excuſacionem proſunt. defuncti at non proſunt.

Sed ſi in bello amiſſi ſunt queſitū ē an proſint. tostat eos ſolos pdeſſe q in acie amittunt

Hij em qui pro repub. ceciderunt. in perpetuum p gliam viuere intelligunt

Et diuus marcus in ſemeſtribus reſcripſit eiz qui res fiſci adminiſtrat a tutela vel cura q diu adminiſtrat excuſari poſſe.

Jtez hij qui reipub. cā abſunt a tutela et cura excuſantur. et ſi fuerint tutores vel curatores dati. ſi reipub. cauſa abeſſe ceperint a tutela vel cura excuſat

erogacōne ꝺſiſtat·vñ pauptas talis ñ noc3· dūmodo poſ
ſit ſupeſſe tutele·vt·ff·de mu·a ho·cura·§·mops·a.j.t·i·
p ¶ Docē·id eſt probare·accur·Florentinus· ·§·fi·
v ¶ Itē ꝓt adūſaz·vt ſi ē furd9 vel mut9·vel ꝓpetua vali=
tudine detētus·vt·C·q̄ mor·l·i·q̄ morbz ꝓut durauerit ex
cuſat·ſz furor nō excuſat·ſz interim curator daē ꝟm jo·vt
·ff·e·l·ñ ſolum·§·fi·a
ſe·duabus·l·vſqz ad
·§·ſūt aūt· Dz quidā
ex ſupdictis etiam ſi
velint non admittūē
vt furdus et mut9 vt
ff·de tute·l·i·§·pen·
et·§·fi· quare dic· q̄
q̄ntum ad eos imꝓ=
ponitur excuſacō·vt
·j·e·§· minores·
3 ¶ Neſciret· ſz ſi ſim=
plices ſunt vel rudes
aliud ſi ſint ſagaces i
negocijs·tūc em non
excuſanē vt ſubicit·
q̄uis aē·vt· ff·e·at=
lethe ·§·penul· et fi·
Et nō ſrātum ad aliq̄
admitti ad q̄ non reci
pitur illrātus·vt·C·
de poſtu·l·ij· et i aūt
de iud·§·i·et notatur
melioris ꝺicōis eſſe
ſapiēs q̄ ſtultus·ac·
a ¶ Itē ſi ꝓt·vt quia
ſic dixit·ideo eum do
tutorē vt ꝟbitis ſup
ponaē· et a pupillo
vexeē· Et nota q̄ tri
bus caſibz excuſat imi
micicia·vt ſi ideo de=
dit vt dictū ē·vt hic
jtē et q̄ñ inēueit p9
teſtm· jtē ꝟm q̄ſdam
etiā q̄ñ ante teſtm· ſi
tñ fuit capitale cer=
tamen·jn q̄rto caū ñ
vt ſi ante teſtm facta
fuit a nō capitalis·
qr videtur remiſiſſe
ex quo in teſtō dedit
tutorē·vt·ff·e·atle=
the·§·dat remiſſionē
ꝓut ē ibi in ſra prius
vt·j·e·§·mimicicie·
b ¶ Promiſerant·licz
alias hñt excuſacōez
vt h·a·ff·de tutel·t·ex ſnia·i fi·et ſz vbi ꝓmiſit l' ſic ſe ia=
ctauit· Nuid āt ſi i teſtō ſe tutorē ſcp̄ ſit·Rn·non erit tutor
niſi vel euidēt idoneus appareat·vel pr̄ eū ꝺfirmaūit· vt
indicta·l·ex ſnia·et ·ff·ad·l·corne·fal·vxori·§·i· Accur·
c ¶ Ignotus· ſz is excuſaē q̄ ibi domiciliū non hz vbi datus
eſt·vt·ff·e·l·fi·in fi =capitales accipe·vel qr accuſabat
d ¶ Si capitales= eū de aliq̄ crimie q8 igēbat penā capi
tis·i·ſtat9·vel qr infidiabaē morti ipi9 ꝟ ·azo· Et nō h fieri
aliqd rōne inimicicie q8 ñ fieret alias·ſic ff·de arbi·ñ di=
ſtiguem9·§·cū q̄dā·a·l·lz āt·et·ff·de lib·cau·ſi pit·nā imi
mic9 iudex eē nō pt·vt·ff·de ꝓcu·l·filiuſfa·et·l·vl' exilio
e ¶ A tutela·l' datia vel ſima·ſi āt teſtāria·dic·vt·s·i glō

excuſacōnez tribui tā di=
ui fratres q̄ per ſe diuus
marc9 reſcripſit·ſi quis im
parē ſe oneri inuncto poſ
ſit docere· ¶ Item ꝓter ad
uerſam valitudinez ꝓter
quā nec ſuis q̄dem nego=
cijs inēſſe pt excuſacio lo
cum hz· ¶ Dimilit eū q̄ ſrāſ
neſcit eſſe excuſandum di
u9 pius reſcripſit·q̄muis
et impiti ſrarum poſſunt
ad adminiſtracionem nego
ciorum ſufficere· ¶ Item
ſi ꝓter inimicicia aliquez
teſtō tutorez pr̄ dederit h
ipſuz pſtat ei excuſacōnez
Sicut p ꝺtrariū non excu=
ſanē· qui ſe tutelam pri
pupillorꝫ adminiſtraturos
ꝓmiſerant· ¶ Non eſſe āt
admittēdā excuſacōz ei9
q̄ h ſolo vtiē q̄ ignot9 pa
tri pupillorum ſit diui fra
tres reſcripſerunt· ¶ Itē
propter inimicicias quas
quis cum patre pupillo=
rū vel adultorum exercuit
ſi capitales fuerint nec re
conciliacio inēuenit a tu=
tela vel cura ſolēt excuſaē
¶ Item is qui ſtatus ſui ꝺ=

vt qr·aē· f ¶ Ēt a pupillorꝫ·vt qr pr̄ pupillorꝫ q̄ñz di
xit hūc quē dat mō tutorē ſuū ſuū fuiſſe·l' libtū·jſte eī ſūt
q̄nes de ſtatu·vt·j·de acē·§·p̄iudiciales·et eſt rō qr mor=
tis accuſacōnū ſz q̄ō ſilaē·vt·ff·q̄ me·cā·iſti·§·i· jdez ē ecō
tra·ſed hic mouet queſtionē ſtatus ipſis pupillis·vt·ff·e·
atlethe·§·amplius· Accurſius·Florentiuus·

troūſiam a pupillorꝫ pre
paſſus eſt excuſaē a tutela
Item maior ſeptuagīta
ānis a tutela et cura ſe pt
excuſare· ¶ Amor autez
xxv·annis olim quidez ex
cuſabatur·a nra aūt ꝺſtō=
ne ꝓhibent ad tutelā vel
curā aſpirare adeo vt nec
excuſacione opus fiat·q̄ ꝺ
ſtōne caueē·vt nec pupil=
lus ad legittimā tutelāw
ceē nec adultus cum erat
in ciuile eos qui alieno au=
xilio in rebus ſuis admini
ſtrādis egere noſcuntur
et ſub alijs reguntur alio=
rū tutelā vel curā ſubire·
Idē a in milite obſeruāꝺ
eſt vt nec wlēs ad tutele
onus admittaē· ¶ Item
rome·grāmatici·rethoēs
et medici·et qui in patria
ſua hanc artē exercent·et
itra numerꝫ ſunt a tutela
et cura habent vacacōnē
¶ Qui aūt vult ſe excuſa=
re ſi plēs habeat excuſaci
ones a de quibuſdā nō p=
bauerit alijs vti intra tē=
pora ꝺſtituta ñ ꝓhibetur
Qui autem excuſare ſe

g ¶ Item ſeptuagin/
ta·ſcz iā cōpletis·vt
·ff·de iure·imuni·l·
ij·et ad tre·q̄ filiū et
filiā·§·i·alias ñ eſſet
maior·vt·ff· de mio·
·l·iiij·§·minorem·ſed
in alio pſonali publi
co munere ſtatuitur
temp9·lv·al'·lx· āno
rū·vt·C·q̄ etate·l·fi
li·x·Et nō rōne ſene=
ctutis aliq̄ fieri·que
alias ñ fierēt·vt hic·
et·ff· de iure· imu·l·
ſp·i·Rn·et·C·8 po/
ſtu·prouidendum
h ¶ Fiat·ſed in larga
ſignificacōne· etiam
qui ꝓhibent excuſā/
tur·vt· ff·de poſtu·
·l·i·§·penul·a.j.e·§·
penul·et fi·et fa· ad
ſz·ff·de re·iuē·l·eius
eſt nolle·accur·
i ¶ Cenſtōne·C·8 le=
gi·tu·l ·fi·et faē ·ſ·
de fidu·tute·§·fi·ac·
k ¶ Subire· facit ad
hoc i aūt·de ſan·epi·
·§·i·et·ff·de edē·l·ſi
vn9 ex ar ·§·p· alias
l ¶ Idē a i milite fi=
id ē i milicia exñte· ſe
cus in veterano· q8
dic vt diximꝰ·ſ·e·§·
Item qui reipublice
Ad hoc autē q̄ aliqs
ſit miles·vj·ſūt ncēia
vt diximus in aūt·de
man·prim·§·fi·
m ¶ Volēs·a ita ip̄o
iure non tenet dacio·
vt h·et· C·q̄ da·tu=
poſ·l·militū·niſi a ꝺ
militone deē·vt· ff·
·e·ꝓter magiſtratū
·§·fi· Aliud in celeſti
milite ·vt i clico·q̄ admittiē vſqz ad q̄rtuz g̃dū·vt m aūt·
8 ſan·epi·§·p̄ſbros·quā hēs·C·8 epi·et cle·ſup·l·gnaliē
n ¶ Itē rome grāmatici·i·mgri de g̃matica·a idē dicas de
ſeqntibz·et adiūge his ſophiſtas·i·dialeticos·ita vt oēs
qui docent triuiū excuſenē vt hic·et·ff·e·ſi duas·§·i·et ſz
ſi doceat rome vbi ē coīs pata·vt·ff·ad munic·roma·a h ·
Itē ſi in pata ſua·vt h ſubic·jtē optz q̄ ſit intra numerū ·
Habebat em q̄libz ciuitas nūm ꝟm q̄ntitatē ·et ſophiſtas
et grāmaticos et dialeticos·rethores a phiſicos ſiue me/
dicos·ita tñ q̄ nulla vſē·p· hret q̄bz hāc imuitatez darz vt
·ff·e·ſi duas·§·fi· Dz aliud vidr i his q̄ docēt q̄drauiū· vt
muſicā a aſtronomiā·a geomet'az a ariſmet'cā·nā ñ videē

hre excusacoz · vt · ff · e · geomet · Quid de legum doctoribz
non excusantur mi romae vt · ff · e · ſz reprobari · ſ · fi · et · ſ · pen · ·
vel mi i oſiliu principis ſint aſſumpti · vt · C · e · iurpitos · vl
tra num aut vel ex priaz ſua nemo excuſat · vel mi ſint mr
tu diſciplinati · vt · ff · e · ſz reprobari · ſ · aplius · ite phos q̃ do
cent i natalibz oſtat excuſacone hre · vt · ff · e · ſz reprobari
· ſ · i · a Intra tpa
dumo i micō oēs po
ſuerit b q̃ſdam · alias
non pt · vt · ff · e · ſcire
oportz · ſ · ſcire at · vel
q8 verius eſt bm io·
dic q illud q8 ibi dic
q filius e ei qui ſe non
excuſauit · ſcz q omis
pus no poſuit · verz
eſt q ad no notiatas ·
qz optet q adhuc p
ponat ſi n e lapſu te
po · vt h · a · ff · e · ppe
lite · ſ · i · et · ff · 8 excep ·
nemo · et · ff · de ensac·
hi · ſ · ſi ptor · coe · C ·
de iof · teſ · cotra ma·
hz ibi ab micō duas
ponē no potuit · qa
ſibi eſſet otrari ·
b Tpa · et q ſt iſta
tpa hes j · pri · ſ ·
c Qui at appellant ·
hz oe · ff · 8 ap · cu im
vna · ſ · tutor · hz ibi
appellatu fuit ab ipa
ſnia lata otra excuſa·
coz · ſz ab ipſa dacone
appellari no pt · vt h ·
et · ff · qn ap · fit · l · i · ſ ·
ſi quis tutor · ſz i alijs
muneribz oe · qz a dacone appellat · vt · C · de ap · l · hi q · et
· C · de tep · a re · l · i · et · C · 8 decur · l · ij · li · x · otineat iſti
d Intra · l · dies · ita tn q · j · iiij · menſes · l · dies · lz ogno
uerit ſe forte dat ēca fine · iiij · mesiu vt · ff · e · qnqgita · ar·
ei q8 e · ff · ad · l · jul · de adl · l · mariti · ſ · p · a lb b · qſda · Vel
dic q hi · iiij · meſes curzut a die cogcois · ſic i qnqginta · et
lb qntu ad curſu cae · ſz miciu e vſqz ad · l · dies · et ſic pazvl
tra meſes duos pt lb ca durare poſt · l · dies · a ſic intelligie
pdca · l · qnqginta · Et q ibi dic in fi · a die noiacois itra · ſb
audi a ognacois · alias vno regla ie termio durat lites vt
· C · de iudi · perandu · in pn · i dubio pſumet eu ſcie vl
e Cognouerut · hz nuqd ignorare ſp · Rz n · vidz q ſp
ſcie pſumat · ec ex die noiacois ſaltē ex tc qn ad eu noticia
veire potuit · n pbz ſe ignoraſſe · vt · C · de pi · tu · l · ſi tutor
Sz tn oedico · ſ · vt pſumat ſp eu igraſſe · n pbet eius ſcia ·
vt · ff · de admi · tu · h at · et · C · q mili · no poſ · ſup huis · li · xij ·
et · ff · de pbac · verius · Nec ob · p · l · ſi tutor · qz ibi publice
erat not · vn nec iſte tutor potuit igrare · vt · ff · 8 iur · a fa·
ig · regla · Vel q dic ibi id q8 liquidu pbacōibz ondit · ſ ·
eo q non probetur contra vel alie · vt ibi ſolet dici · ac ·
f Excuſare · ſ · dado miciu excuſacōi · vt mo diximus · a re·
digēdo ea in ſcptis p libellu · vt · ff · e · ſcie optz · no tn ſolus
libellus h ſufficit mſi et pbz excuſacoz q ibi otinet · vt · ff · e ·
g Dati fuerit · ſiue a teſtatore · ſiue a lege ſi · l · excuſari
ue a iudice · j · ti · i · ſ · ij · Accurſius · Florentinus ·
h Lapide · i · miliariu · lapidibz em ſignabantur miliaria ·
i Viginti milium · vt pro vno quocz die viginti miliaria
computentur · vt · ff · ſi quis caucōibus · l · i · Accurſius ·

wlunt non appellat · ſz mi·
tra · l · dies otinuos ex q̃ co
gnouerut ſe ee tutores vl
cuatores datos ſe excuſa
re debent cui cuqz gnis
ſint · i · qlitercunqz dati fu
erint tutores · ſi mr centeſi
mum lapidem ſunt · ab eo
locovbi tutores dati ſunt
hi zvo vlr cēteſimu lapid
hitat dinumeraco facta
· xx · miliuz diurnoz a apli
us · xxx · diez q8 tn vt dice
bat ſceuola · ſic dz oputari
ne minus ſint q̃ · l · dies
C Datus autez tutor · ad v
niuerſum patrimoniuz da
t9 eſſe credit · Qui tute
lam alicui9 geſſit muitus
curator eiuſdem fieri non
compellit · intm vt lz pr q̃
teſto tutorem dederit · ad
iecerit ſe eundez curatore
dare · tn iuituz eum curam
ſuſcipe no cogēduz · diu9
ſeuer9 et athomin9 reſcri·
pſerut · C Itez reſcpſerut
marituz vxori ſue curato·
rem datuz excuſare ſe poſ
ſe lz ſe imiſceat · Si quis
at falſ allegacoibz excuſa
cionez tutele meruerit no
eſt libat9 onere tutele ·

De ſuſpectis tutoribus ·

Cienduz e ſuſpe·
cti crime ex lege
· xij · tabulaz deſcendere ·
C Datum eſt autem ius re
mouedi tutores ſuſpectos
k Qui cam · repete · debet ſe excuſare int illos · xxx · dies ·
l Diez · ſ · dz dari termin9 infra que ſe excuſent · Vel dic
excuſare ſe debet · m · C Coputari · ca · p centu miliaria abeſt · l · min9 · tm hz
dies quinqginta · ſi aut abeſt vlr etia p vnu miliariu hz p
qbuſlibz · xx · miliar vna die · a ſic p centu miliaribz hz qnqz
dies · cu qnquies · xx ·
faciat centu · Ite for
te p vnu die · qz vlr
eſt p miliariu vnu vl
parum plus · It · xxx ·
dies habz · et ſic habz
xxxvj · dies · et ita eſt
in deteriori codicone
q̃ remocoz e · ſz tn vt
ſubic · ita e facienda
oputaco · ne ſint mi·
nus q̃m · l · dies · et ſic
apparet q mſi p xvj ·
dietas vel plus fit ·
ſic vltra cēteſimu mi
liariu no pdeſt adie·
ctio · xxx · diez · vt h ·
et · ff · e · ſcire · ſ · aliud
aut · n Quat9 pri·
moniu · fac · ff · e · ppe
lite · ſ · fi · Sz oe · s · q
da · tuto · poſ · ſ · certe ·
ſolue vt ibi · accur ·
o Qui tutela · opel
litur · q̃ſi ſufficiat ei
tantum fuiſſe · vt · C ·
de neg g · tutor ·
p Nō cogēdum · fa
ad h · C · e · t · curator ·
hz otra e ad huc · ſ ·
· C · e · libtos · ſ · fi · hz
ſpeciale eſt in libr/
to · vt non excuſetur licet tutor fuerit · Accurſius ·
q Item · maritu · idem de ſponſo · vt · ff · e · l · i · ſ · fi ·
r Sue curatore · ſz pcurator pt eſſe · vt · C · 8 pcur · l · ma·
rit9 · io at n pomr h tutore · qz aliq vxor no e pupilla · vt
· s · de nupe · i pn · ac · prie pomr na et ſi vellet n admitte
s Excuſare · impro/ tur · vt · C · q da · tu · poſ · l · marit9 · et
e ro · qz pe affectu oia ſibi remittit · Et h fut zva miſi datus
ſit curator poſtq̃ fuit ſponſus vel maritus · ſi zvo pus fuit
tutor vel curator · n poſſz p9ea ee maritus · vt · C · 8 imr dic·
ma · p totu ti · It h marit9 q̃ poſt mrimoniu fuit dat9 cura
tor igras forte aliu debz pete ſbſtitui · vt · C · e · aplissimi a
t Immiſceat · ſz ſi ali9 ſcz de pdictis q excuſacoez · l · lz
hnt ſe imiſcuit · no poſſz ſe excuſare · vt · C · ſi ex fal · alle · l · ij
v Si qs falſ · vbi zvitas fuit mutata · na ſt m mhil aliud
eſt q̃ imutaco zvitatis · vt i aue · de fi · iſtru · i pn · col · vj · ac ·
x Onē · ymo ex tpe donacois teneē · vt · C · ſi ex fal · alle · l ·
· i · in fi · et fac ad huc · ſ · ff · de re iud · diu9 · et de excepe · qui
agnitis · et · C · ſi ex fal · in · p tot ti · Quid e ſi eſt iniuſta excu
ſacio · lz n ſta vel gciosa · Rnderi pt adhuc ide vt no tene/
at in mioze piudiciu · vt · C · ſi ex fal · alle · l · i · Quid ſi ignora
tia · Rz · ide · vt · C · ſi ex fal · alle · l · vl · lz alias ſnia gtosa tene·
at · vt · ff · ad tre · huo iuito cu ptor · y De ſuſpectis tuto·
Cienu · ſuſpecti · id e huius crimis accuſaco · ſ · de ſu·
ſpecto · Vel ſimplici9 crimen ſuſpecti · i · ſuſpicōis ·
z Ex lege · Ex quo e legittimu crime nuqd iſcri·
bet q̃ accuſabit · Rz · pt dici q ſic · vt · ff · de pua · delic · l · fi · et
8 mu · a ho · Rz pto · ſ · ſiqs · alij oe · vt · ff · e · l · iij · ſ · p · Sz ip pt
itelligi qn ſine accuſatoe res pcedit · aliud e ſi cu accuſatoe

vt dictū ē·s·Sz q̄ erit ꝗ pena talionis·cū accusator nō fit
tutor vt ēmoueat·Rx·īfamia·vt·j·e·ꝯ·suspect9·jtē qr qñz
erat pumēdus vltra remocōnē·vt·j·e·ꝯ· si quis presens·
a ¶ Rome·sic ī aut·de defen·ciui·ꝯ·non habente·coll·iij·
b Pretori·et illi cui a p̄tore mādata ē iurēdictio·vt·ff·e·
·l·i·ꝯ·ij·ꝗ dicit q̄dā q̄ntū ad ogmicōz·ñ q̄ntū ad remocōez
et dicunt tm̄ eē spēa
le in legato a pcon/
sule vt ipse possit re=
mouere·non sic in le=
gato a preside·sed o
gnoscere tantum pt·
c ¶ Presidibz·sub ꝗ
vocabulo otineē pro
osul vt·ff·ꝗ of·p·l·i
d Et legato·i·dele
gato a pconsule·sed
ꝗ ñ hz ordiariaz iur/
dictionē g̃ remouere
ñ pt·vt·ff·ad ēpill·
·l·i·ꝯ·suspecti·q̄ ē cō
tra·Sz dicūt q̄dā no
men presidis ibi gña
le esse vt·j·del·vt sic
oez delegatū comp=
hēdat·vt·ff·ꝗ of·p·
·l·i·ꝗ verio ē m ꝗ le=
gato duo eē spēalia·
vnū ē vt de ꝗ crimīe
possit ognoscē q diff
finire·vt ꝗ·q·ff·c·l·
·i·ꝯ·i·et·ꝯ·cui āt q·ff
de of·eio cui mā·est
iurēdic·l·ogm cō·jtez
et aliud vt de oi ēmi=
ne ognoscat·ꝗz nō p
nūciet·vt·ff·de offi·
pcō·solēt·restat g̃
vt p aliū delegat ꝗ
fieri non possit nisi p
istum et pretoris·vt
s̄·proxi·dixi·
e ¶ Ostēdimus·vt·s̄
pr·q·ff·ꝗ suspec·tu·
l·i·ꝯ·ostendimus
· Tutores·i·omis
gñis tutores·siue sint testārij siue dati·non aūt oēs·i·bom
et mali·qr bom cē si paupes sint ñ remouent·vt·j·e·ꝯ·vlti·
Ponit g̃ gña singlorz tutorz·et ñ singla sub gñibz posita
seu singla gñm·sic q alias·j·q mo·tu·ifir·ꝯ·ꝗ et capt·et·j·
de fideius·i pñ·et·ff·de pecu·q̄ntū bois·ꝯ·peculiū·et·ff·ꝗ
iusti·et iu·l·i·ꝯ·ius naturale·Sz nūqd eadē ꝗuat ī q̄libz alio
curatore·puta furioso vel pdigi·Rx·sic·vt·ff·e·l·iij·ꝯ·nō
g ¶ Alterius·puta datiui·
h Dicendū·i·vt possit accusari q remouerī·ꝗ certe ymo
videt debē curator adiūgi tā prono q̄ cuilibz ḡmo·ñ aūt
remouerī·vt·ff·e·l·si tutor q̄ ē hinc oē·Rx·illꝗ ē ofiliuz·ñ
pceptū·sic et al·ff·de nup·l·vidue·
i ¶ Parcendum·Sz q̄liter pcetur=
lū stati fit īfamis·vt
j·e·ꝯ·suspect9 āt·Rx·qr cā ñ exp̄mit ī snia·vt·ff·e·hee·m
k Cōseqns publicā·iō dic q̄i·qr ñ cuilibz pñ·i·Rx·ac·
idi stmcte de ea accusare pmittit·vt statiz pbat·publica
āt ꝗ q̄i populica·i·cuilibz de pplo opetēs·vt·j·de publi·
l ¶ Procedūt·eē ipudice·et fa·ad ꝗ·C·e·pie iuꝗ·ꝯ·i·ac·
tatis·ꝯ· fi·et·ff·e·l·fi·et·ff·e·l·i·ꝯ·oñs·et·ff·de pcu·l·fe
mis·ꝗ oē·ff·ꝗ re·iurē·l·ij·cū suis a·So·ꝗ ē spēal·jt ī eo q

rome p̄tori q im pumcijs p
fidibz eaz q legato pcon
sulis ¶ Ostendim9 qui pos
sunt ꝗ suspecto ognoscere
nūc videam9 qui suspecti
fieri pñt· Et omnes equid
tutores pñt fieri suspecti si
ue sint testārij siue non siue
alti9 gñis tutores·q̄re et
si limus fuerit tutor accu=
sari poterit ¶ Quid si pro=
nus·Adhuc idē erit dicē=
duz dūmodo memmerim9
fami patroni pcendū esse
licz vt suspect9 remot9 fu
erit· Consequēs est vt vi
deam9 qui pñt suspectum
postulare·Et sciendūz est
quasi publicā esse hāc acti
onem hoc est ommbz pa=
tere·q̄nymo q mulieres ad
mittuntur ex rescripto di
uorz seueri et anthonini sz
hee sole q̄ pietatis necessi
tudine ducte ad hoc pce=
dunt·vtputa mr̄ nutrixqz

dic mrez admitti ē otra·ff·de ī litē iur·videam9·ꝯ·ꝗz nec·ꝗz
certe si iuraēt ī litē p filio pl9 mri omittit·qr q̄i eēt iudex
q̄ si filij noie accusarz·cū magis fit iudicis arbitio vtz fit su
spect9 iudicād9 vel non·ꝗz ñ sic sacrm ē in arbitrio iudicis·
maxime iure nouo·ꝗm q refrenat ꝗm q̄sdam postq̄ est pre
stituz·vt in aut·de iuꝗ·ꝯ·optz·col·vj·vel ꝗz postea taxet
raro vel parum mi=
nuit de eo q iurauit·
m ¶ Perpensam·id ē
magnam·
o Egrediētis·qꝗ fe
cit calphurnia·vt·ff
de postu·l·i·ꝯ· sexum
o ¶ Continere·subau
di posse·
p Eam·s·feminam·
q ¶ Impuberes neces
sariorz·s· parentū et
fa·ff·de ī litē iur·l·vi
deam9·ꝯ· adolescens
r Suspectus·sic j·
·e·ꝯ·nouissime·
s ¶ Ex fide·s·bona
t Remoueri·qr for
te ī alijs tutelis male
fit ꝗsatus·vt·ff·e·l
iij·ꝯ·si autez·et dic re
moueri·ꝗz non accusa
ri·vt·ff·e·l·hee·ī fi·
q̄ huic ē otra·vel ibi
non pñt accusari su=
specti ex verbis·l·xij
ta·ꝗz ex snia sic vt hic
dicit·vel dic q ante
q̄ gerat ex dolo tant
accusatur suspectus·
vt·C·e·l·iij·pculpa
non·et qꝗ ꝗz in dicta
·l·hee· hoc verz est
qñ ob ignauiā fece=
rūt·i·admīstrauerūt
p9q̄ ꝗo cepit gerē
et ppt dolū q ppt cul
pā pt accusari suspe/
ct9·vt·j·pr·ꝯ·
v ¶ Suspect9·ob do

et auia pñt·pot q soror·ꝗz
et si qua alia mulier fuerit
cui9 pretor ppēsam pieta
tem intellexerit non sexus
verecūdiā egrediētis·sed
pietate pductā ñ otinere
iniuriā pupillorz admittit
eā ad accusacōz· Impu=
beres ñ pñt tutores suos
suspectos postulare·pube
res aūt curatores suos ex
cōsilio necīorz suspectos
pñt arguē·q ita diuus se=
uerus q anthonin9 resceri=
pserūt· ¶ Suspectus autē
est qui non ex fide tutelaz
gerit·ꝗz soluēdo fit vt juli=
anus q̄z rescripsit· Sed
anteq̄ incipiat tutelā ge=
rē tutor posse eum q̄ si su=
spectum remoueri·idē ju=
lian9 scripsit q ꝗm eum cō
stitutum est· ¶ Suspect9
autem remotus siquidem
remotus ob dolum famo=
sus est si ob culpam non

lū expressiuz ī snia puta sic·remoueo te qr ī dolo tū fuisti·
x Famosius·excepto prono·vt·e·ꝯ·ostēdim9·i fi·ꝯ·et·ff·
·e·l·i·ꝯ·ostendim9· Sz q̄d si remouet simplicit non exp̄sso
dolo vel culpa·videt q sp remaneat integre fame·vt·ff·e·
·l·iij·i fi·q·l·hee·ꝯ·q̄d g̃·pt tū distigui vtz accusat9 fuit
ob dolū an ob culpā·aut ob vtzqz·i pmo fit famosus·i se
cundo ñ eq̄·i tercō intelligit sp ob culpam nisi in cōtrariuz
probetur·pene enim non sunt ag̃ende·sed demolicde·vt
·ff·de pens·l·penul·et ff·de excep·rei iuꝗ·l·si ex test·et
·ff·de li·et postu·l·cum quidam·et·ff·e·l·iiij·i·ij·q·iij·Rx·
y ¶ Ob culpā·s·leuem vel leuiss·mā·ec9 si ppter latam·q̄a
tūc videt īfamis·vt·ff·e·l·impuberibz·ꝯ·si fraus·q est tō
qr dolo opat·vt·ff·si mēsor·fal·mo·dixerit·l·i·ꝯ·ꝗ actio·
et·ff·de pcat·l·iiij·ꝯ·eā q̄z·ff·depoiti·l·qꝗ verna·ñ i duo=
bz casibz·Prim9 ī crimībz publicis·vt·ff·ad·l·cor·ꝗ sicc·
·l·i lege·Secꝗs ī sacri delacōe ī litē·vt·ff·de m litē iur·l·m
actōibz·ꝯ·ꝗz iudex·ī fi·Dis ei casibz lata culpa dolo ñ opat
vel dic ꝗm azo·et de lata eē itelligi·vt sic m pdicōe psone
dolo nō opat vt dictū ē·sic ī pdicōe fame nō fiat infamis
nec ob·dicta·l·ff·e·impuberibz·qr de dolo itelligit·vt·j·

ſtatī dicā in glo ī. et non ſiliter. in fi-
a ¶ nō eque. i. non ſiliter fit famoſus=
ūcē ob dolū. fit tñ ifamis de facto. ſic ⁊ alias q̄s ſit famoſ9
de facto ſolo. vt in odicōibz ex turpi cā deſcēdētibz. vt. ff.
de act. ⁊ ob. l. ceſſat. ¶ item mīdictis ex famoſa ſili cā vemēti=
bz. vt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. neqz vñ vi. Sz videt q̄ ec ex cl'p
leui quis ſit mfamis.
vt. ff. 8 his q̄ no. ifa-
. l. liberorz. ſ. notat.
q̄ eſt huic otra. in eo
q̄ dicit ibi ignorācia
iuris nō excuſare ab m=
famia. Sz ete poſ di
ci q̄ iuris ignorātia ſit
lata culpa. q8 ſic. p/
bo qr oēs debēt ſcire
iura. exceptis paucis
ſcz mlīribz mīoribz et
militibz. vt. ff. de iuris
et fac. ig. l. regula. et
. C. de l'. ⁊ o. l. leges.
et. C. de iuris. ⁊ fa. ig.
. l. oſtōnes. ḡ ſi quis
ignorat eſt m culpa
lata. cū culpa lata ſit
id igrare q8 oēs ſci/
unt. vt. ff. de ꝓ. ſi. l.
late culpe. nō ē ḡ mi=
rū ſi ē mfamis. vt. ff.
e. l. impuberibz. ſ. fi.
Vel verī9 ym azo. la
ta culpa nō mfamat
p ſnīaz dānatā. ſz ipo
fco ſic. ſi ē tale factuz
vt i dca. l. liberorz. ſ.
notat. et ſic fūt tres
caſus vbi lata culpa
nō opat dolo. vnus
hic. duo in glo. ſupi
ori. ſcz leuem ⁊ c.
b ¶ Si quis aūt. imī
dicit. ar. vt donec p
lat9 accuſatur q̄ de/
beat adminiſtrare eccia
ſtica bona et fa. ad ſ
. C. de ſen. paſ. l. fi. ⁊
ff. e. impuberibz. C.
e. l. eū quē vt ſuſpe
et. ff. 8 ſol. q̄ ſi forte
. ſ. i. c ¶ Quoad. i. donec. d ¶ Puſpecta. id eſt incepta.
e Deceſſerit. accuſacōe pēdente. =remoueat intēdit. ſz
f ¶ Extinguūtur. qr non niſi vt ab ea/ ex quo mortuus eſt
vere remotus ē. et q8 ſ dicit. ſi tutela morte tutoris finia
tur. id eſt ſi quocūq̄z alio mō finita tutela ſit. vt. ff. e. l. p.
g Decernant. p iudicē. ac. =onē. ſz ⁊ mulcta īdici potest
h ¶ Si quis tutor. vt i poſſeſſi/ vt. ff. de ar. l. ñ diſtigue
m9. ſ. ſi arbit. et fa. ff. e. īpuberibz. ſ. fi. =ē. ſz tñ ſbaudit.
i Eius. alias ē tutoris m textu. al' ñ= vt. ff. e. l. īpubibz
ſz alij dicūt ei9. l. pupilli. vt ita adminiſtracō tutori auferat
k ¶ Mittat. cā cuſtodie. ñ vt ex eis alat. ſz vt cautū ſit pu=
pillo ſi male geſſit tutor. ſz 8 ſuo vt. ff. vbi pu. edu. l. fi. i fi
l Si quis pñs tutor. =gat alimēta poſſe decerni. i. dari
m ¶ Decerni. puta ſi ne= ⁊ q8 ſequ. ſi ſ p mēdaciū ⁊c. fit
n Mēdaciū. q̄d ſi ñ dicat p mēdaciū. ymo verū 8 rñſiōe
dicat. nūqd 8 ſuo alē tenet. ſz. ñ. vt. ff. ꝓ pu. edu. l. ij. ſ. fi.
o ¶ Remittendū. ſz ñ remouendū. vt. ff. e. l. tutor. ſ. tutor

eque ¶ Si quis aūt ſuſpectus poſtulatur. quo ad o
gnicio eiʒ finiat. imīdicit
ei adminiſtracio vt papinia
no viſum eſt. ſz ſi ſuſpecti
ognicio ſuſpecta fūit. po=
ſteaqz tutor vel curator 8
ceſſerit extinguit ſuſpecti
ognicio. Si quis tutor
copiā ſui non faciat vt ali
menta pupillo decernant
caueat in epſla diuorum ſe=
ueri ⁊ authonini. vt in poſ
ſeſſionē bonorz eius pupil
lus mittat. ⁊ q̄ mora dete
riora futura ſunt dato cu
ratore diſtrahi iubent. er
go vt ſuſpect9 remoueri
poterit qui nō preſtat ali=
menta. Sz ſi quis pñs ne=
gat ꝓter inopiā alimēta
poſſe decerni. ſi hoc p mē
daciuz dicat. remittendū
eū eſſe ad pfectuz vrb puī
enduz placuit. ſicut ille re
mittit qui data pecuia mī
ſterium tutele acquiſierit
vel redemerit. ¶ Libertus

p ¶ Placuit. 8 idēo qr maior pena imponet q̄ remocio. vt
. ff. de of. p. vr. l. i. ſ. item ſolet.
q ¶ Remittit. ſ. punendum=
. l. i eos. Et nō 8 ar. qd eos
doctores q̄ pecuia data ſibi acqrūt ſcolares. vt. ff. de of. p.
vr. l. i. ſ. item ſolet. ⁊ i aut. vt ea q̄ dicūt iſinuata. ſ. i. coll. v.
r ¶ Remittūtur. ob 8 ec mgrat9 accuſari pt. vt. C. 8 lib.
et eorz lib. libtu. ⁊ fa
C. e. l. i. et ij. al'. ff. e.
s Nouiſſi= libtus
me. i. ivl. ima pte h9
ti. ſic. ff de mīſti. l. no
uiſſime. nam ⁊ ibi in
vltima pte tractatus
fui vulpianus pome
nouiſſime. accur.
t ¶ Craſſandi. i. aian
di ad delinqndū. ſic
ff. 8 pen. l. capitaliū
. ſ. craſſatores. inde
craſſor ris. i. mtor ad
v Preſtat. ¶ malū
fac. ff. e. l. ſuſpectus.
et. l. qr ſatisdacō. et
fa. vt ar. ad qōez ta=
lē. ſi emi libz. et añ=
q̄ ſoluā precū cōpe
riā alienū vel vicōfū
q̄ nō tenear ſoluē p=
cū. qr expedit pocī9
non ſoluere q̄ cauco
nem de reddēdo i cāz
euictōnis vel vicij re
cipe. quibus cōſonat
. ff. de openſat. l. ij.
alias. iij. p. lex dicit.
q̄ non dz quis ſe cō/
mittē fragilitati cau
cōis. ff. ad tre. l. cogi
. ſ. idē q̄rit. ⁊ C. i q̄.
ca. mī. re. l. fi. ⁊ C.
vt vnicuiqz liceat. l.
x ¶ Puſpe. ij. al'. i.
ctū. nez tutorē ſuſpe
ctū non facultates p
ue ſz fraudulenta vel
callida oūſacō in re=
bus pupillaribz cō=
mendat. heres vero
ſolis facultatibus p=
uis ſuſpectus habet creditoribus vt h. ⁊. ff. de pūl. credi
. l. ſi creditoēs. y Remouēdī ñ eſt. ymo videt q̄ ſic. vt
. C. de tu. ⁊ cu. q̄ ſatis ñ da. l. ij. q̄ ē huic oī. Sed ibi ñ ipel
lit ꝓpī pauptatē. ſz qr ñ ſatdabat. h āt ſatdedit. poſſz tñ
iſte ſe excuſaē q8 dic vt dixi. ſ. t. i. ſ. ſz ⁊ ꝓpī pauptatē eſt
tñ huic curator adiūgēdī9. vt. ſ. de cur. ſ. intdū. ⁊ C. ſ. l.
pietatis. ⁊ C. de pi. tu. l. i. =Rx ica. Ex q̄ dcm ē 8 pſomis.
z ¶ De rerz diuiſione. ſequitur de rebz. vt pmiſit. ſ. 8 iuris
na. gē. et ci. ſ. fi. de q̄bz dic vſqz ad ti. 8 ob. Et i 8 medio dr
q̄lit acquirūtur res iuris naturali. vt. ſ. ſingloꝝ. vſqz ad. t. 8
vſuca. Item q̄lit iure ciuili. vt ab intē i ante a. Item q̄liter iuris
ſingulari vſqz ad ti. de teſtamtis. Item q̄liter p vniuerſitatem. vt ex teſtō vel intestato. vel ſili mō. vt a ti. de teſta.
vſqz ad ti. de obligacōibus. Accurſius.
Vpiore de iuris pſonarz. ab illo. t. 8 iu. p. vſqz ad
a Modo. ſic pmiſim9. ſ. 8 iure na. ſ. fi. hūc
b ¶ Primomo. ſcz aptitudie. apte enim fūt eſſe in

ꝓz ſi fraudulenter tutelaz
filiorz vel nepotum prōmi
geſſiſſe pbetur. ad pfectū
vrbis remittit puniend9.
Nouiſſime autē ſciēduz
eſt eos qui fraudulenter
tutelam vel curā adminiſ=
trāt etiam ſi ſatis offerāt
remouēdos eſſe a tutela.
qr ſatisdacō tutoris ꝓpoſi
tuz maliuolū nō mutat. ſz
diuci9 craſſandi in re fai=
liari facultatem preſtat.
¶ Suſpectuz em̄ euz pu=
tam9 qui moribus talis ē
vt ſuſpectus ſit. Emuē=
ro tutor vel curator q̄ quis
paup ſit fidelis tamen ⁊ di
ligēs remouēd9 ñ ē quaſi
ſuſpect9. Explicit liber
ꝓmus. Incipit ſcdus de
Rerum diuiſione.
Vpiore libro 8
iure pſonarz ex
poſuim9. modo
videam9 de re
bus q̄ vel in noſtro primo=
nio. vel extra primonium

primonio vt res p derelicto hita-
c Vel ex. s. aptitudie. qz ñ sĕ apte/
gtiose. vt. j. e. ꝯ. nulli9. jnd̃ū tñ dicte res sunt im patrimonio
vt si ab hostibus capte sint. vt. ff. de religi. l. cum loca-
d Habenĕ. talis diuisio h sumĕ. Rex em alie sūt i primo
nio. alie ex. q vid̃z isufficiēs. nā alie sūt nec in patrimonio.
nec ex. vt huitutes vt
. ff. de vsufruc. le. l. i.
otra. ß R n. qs dic h
pueris. loquitur sim
plicĕ. nam quedā p
wcēdis pueris dicū-
tur q alias nō dicerē
tur. vt. ff. s ac. ⁊ ob-
. l obligacōnum. i fi.
qs nō ē ꝓfitke. p ꝓpt
pueros male loquaĕ.
vñ non placz. Alij di
cūt h de corporalibz
rebz tm loq qs ē fal-
sū. qs colligĕ ex con
tinuacōe hui9. t. ad q
tuor sequentes. Nos
dicim9 seruitutes eē
in bonis. cū eaz noie
agam9 ⁊ excipiamus
vt. ff. s acq. rex wo-
rem. ⁊ l. statuas. qs
āt i dicta. l. d̃z eas nō
esse in bonis vel exĕ-
dicit ideo qz p se nō
censenĕ. vt est posses-
sio tigni i wmo posi/
ti. qz nō intelligitĕ ti
gnū dū durat domus
p se. vt. ff. s vsuc. eū
qui. e Quedaz. h
fit alia diuisio.
f Cōia sunt. nō tñ
agitĕ coi. di. h. pla.
h Quedā. p. i. q̃i populica. s. oim ꝓlōz vt. ē. t. i.
. ff. oñs. ⁊. j. e. ꝯ. flumia. alias dicitĕ publicū qs ē hui9 ꝓpū. k
illi9 tm. vt campus marci9. vt. C. de sacrosāc. l. fi. et h d̃z
i Vniuersitatis. j. e. ꝯ. vniuersitatis.
k Nulli9. vt. j. e. ꝯ. nulli9.
l Et que varijs. scilicet q
m Et subiectis. j. e. ꝯ. singlōz. vsqz ad finem ti.
n Et quidē. naĕali iur. i. iurgē. qs ē naĕali rōe inductuz.
vt. ff. de iusti. et iur. oēs. ꝯ. qs ho. de q h loq̃tur. vt j. e. ꝯ.
singlōz. et i fi. hui9. ꝯ. nam iure naĕali p meuo etiā alia es-
sent cōia. non tñ agitĕ coi. di. h. pla. nisi postq̃ fēa fuit oc/
cupacio. Et q dicit oim scz vsu nō ꝓpetate. vt predixi.
o Profluēs. id est de celo cadens.
p Et mare sic. ff. de iuri. l. iiuriaz/
q Et p hoc. i. p oñs. cū sit accessio ma-
lo. pu. litora. vbi d̃z. litora eē ꝓpū rōm.
ad iurdictōz. vē tñ fūt cōia. vt h. sic. C. s q̃dri. p. l. bñ a ze
none sec9 i ripa flumis. q ñ ē publica. lz flum̃ sit publicuz.
vt. j. e. ꝯ. al' ripaz. l. ß ꝓpetas. ⁊ pt eē rō. qz iundacō fluis
raro veit. et iō eē pt vtilitas im ꝓpetate ripe. at mare assi-
due mundaĕ. vñ p puula momēta essz vtilitas. nō ꝯ ꝓpie
tas q̃ritĕ. vt. C. de to. q li. l. fi. ꝯ. fi.
q Villis. ab alio ipi poitis. hz duas
nō hitaĕ. ß vel recia ponunĕ. vl ꝓpt aquā ibi ofugitĕ. vel
fruct9 reponunĕ. vt h. ⁊. ff. de vsufr. arborib̃z. i pñ. si ho
ibi hitareĕ. eēt p diū vrbanū. vt j. de s. vs. p. jt dicitĕ villa

Vt sint i primonio vt
fūt res sacre vel rĕli-
gioſe. l. ij. ꝯ. monumentum. accur.
de iure gentiū. sic ⁊ mare. ymo eo-
rū qui edificauerūt. vt. ff. e. l. itm
. ff. de
. l. j. et. ij. et. ff. e. ne/
mo. im fi. accur.
y Qibus. nec q fūit
p mo lōgo tpe pisca-
tus aliū supuemĕtez
expellĕ pt. vt. ff. s pfu
cap. l. fi. n forte. xxx
an. vt de diū. tēp. ⁊
pscp. si q̃sq̃z. vel h jo.
itelligo hāc legez si
quisq̃z qñ erat im pos
sessione piscandi.
z Cōmune. i. in coi
omibz ptz. non āt est
cōe. ymo publicum.
a Est autē litus. vt
. ff. de v. sig. l. litus.
b Hybnus. i. hye-
malis. q. d. q̃tūcūq̃z
mare aliq̃ tēpe plus
extēditur in hyeme.
vel estate. tantum est
litus eius. accur.
c Excurrit. h otinua
qs est. j. e. ꝯ. litorum.
d Ripaz. i. flumis
e Gētiū. i. s iurgē.
vel id est omnibz gē
tibus publice patēt.
f Eaz. i. ripaz.
g Illorum id est hominū quoz. ⁊ē
h Adherēt. Sz quid si via publica ē im medio. int flumē
et agz. R n. idē qs hic. vt. ff. de acq. rex do. l. marcius.
i In eisdē. s. ripis. ac
k Eoz. Sz qd si pisca
q fūt suiv' alie iur. i fi. ibi. nec cuiq̃. ⁊ē. et. C. de iudeis ne
mo. et. ff. so. ma. etiam. ꝯ. licet. Sz otra credo. vt. ff. de vsu
et ha. l. fi. et de vsufruc. si cui9. ꝯ. jtem nerua est. accur.
l Litorum. scilicet maris. vt sequitur.
m Publicis. s. e. ꝯ. et qdem. ibi. ⁊ p h. ⁊ē. otra. Ho. dixit
plato oia cōia eē publica. et ecōtra. s. rōne q̃z dā vsuū. vt
ecce tā mare q̃ flumia et litora et ripe im vsu oim aimātiuz
fūt et in bibēdo. et i abluēdo et omorādo et silia q̃z exigit
natura. ß ius piscādi qs i his ē solū opetit homibz et recia
ficcādi. et q̃dā silia. portꝯ tñ dixit esse publicos. nō coēs.
Sz jo. dicit nulla cōia esse publica. vel cōtra. ea em demde
fūt cōia. q cū fūt im vsu oim aiantiū. occupātiū cedunt
vt lapilli et gēme et litora maris. j. e. ꝯ. jtē lapilli. et. ff. e.
jtē lapilli. ß publica nō solū ñ ocedunĕ occupāti. ymo ĭt di
cta ponunĕ q̃d i eis fiat. vt. ff. ne q̃d i lo. pu. et de flu. et s
alijs ti. p. quō pt esse q ait. p. cū i diuisione. s. poita velut
due spēs opposite ponūtur. cōia et publica. vt. s. e. im pñ. et
qs dic h public9. i. cōis vel public9 q̃ ad vsū. cōe q̃ ad ꝓ
n Et iurgentium. id est de iure gentium.
o Maris. scilicet est.
p Sicut recia. pstherō.
o Eorum. scilicet litorum. Accursius. florentinus.

nēm habenĕ. Quedā em naturali iure cōia sunt oi um. quedam publica que dam vniūsitatis. q̃d nulli9 pl'aqz singl'oz q̃ ex va rijs cauſ cuiqz acq̃runĕ. sic ex subiectis apparebit
Et q̃dē naĕali iure cōia sunt oim h aer aq̃ pfluēs. et mare. ⁊ p h littora maĕ.
Nemo igitĕ ad lit9 maĕ accedē phibeĕ dū tñ vill' ab alijs edificatis ⁊ monu mētis ⁊ edificijs se abstine at. qz ñ sunt iurgētiū cōia sz edificāciū sic ⁊ mare.
Flumina autem omnia et portus publica sunt.
Ideoqz ius piscandi om nibus cōe est. im portu flu minibzqz. Est āt lit9 ma

ris q̃tenus hybernus flu ctus maxim9 excurrit. Ripaz q̃z vsus publicus et portus iure gētium ē sic ipius flumis. Itaqz naues ad eas ripas a plicaē funes arboribus ibi natis religare onus aliquod im his reponere cuilibz liberū ē sicut p ipm flumē nauigare. Hz ꝓprietas earuz illoz ē q̃rū pdijs adherēt qua de cā arbores im eisdē nate eorū sunt. Litorum q̃z vsus publicus iure gētium est sicut et ipsius maris ⁊ ob id quibuslibet liberū est causam mibi ponere. im q̃ se recipiāt sic recia siccare ⁊ ex mari deducē. ꝓprietas autem eorum

gregacō hoim.
e Et monumen
s Edificijs. s. alijs.
e Iurgentiū. i. cōia
v Sicut mare. h otinua qs ē. j. statim. est autem. q̃ē. ac.
r Flumina āt oia. s. ꝓpetua. vt padus ⁊ renū. quedam em
tis. Quid sit monumentū habeĕ. ff. de
religioſ. l. ij. ꝯ. monumentum. accur.
de iure gentiū. sic ⁊ mare. ymo eo-
rū qui edificauerūt. vt. ff. e. l. itm
fūt puata. vt fossata
i agris poita. q̃ q̃ñq̃z
curzūt. q ñz ñ. vt. ff.
de flu. et ne q̃d i flu.
. l. j. et. ij. et. ff. e. ne/
mo. im fi. accur.

a Nullius. s. hois singlaris. oim aūt sunt. ⁊ sic differt ab illo. ꝯ. nullius ĵ. statim posito. qnqz dicunt. i. vni9 ppū.
b Vniūsitatis. q ec publice vt. C. de sacrosā. ec. l. fi. i pn. ſz alī accipit. s. e. ꝯ. flumia. nā loqt ibi de illo qd ē pub
c In citatibz. et ciuitatū fūt. accur. licū omniū pplozz
d Theatra. a theorādo. i. inspiciēdo vt in arena vonēsi.
e Stadia. stadiū ē octaua ps miliarij. quā hercules curre=bat vno anhelitu vt legitur in historijs.
f Sillā. que fūt ad delectacōz ppū. vt late vie ⁊ picture i pala=g Sz si q. alī cio. si q. necitatis cā fēa. vt curia cōis. palaciū nauigium. et sunt sup dēa vniūsitatis dñio. et vsu. ſz pla. dixit vsū tm esse vniuersitatis alia sunt q dñio ⁊ fructu effecta fūt vniūsitatis nō vsu. vt fūdi ciūitatis et hui. vt. ff de in ius vo. sed si hae. ꝯ. qui manumittit. ⁊ de v. sig. l. inter publicam. ⁊ de otrā. ēp. l. sed celsus. ꝯ. i. ac.
h Nullius aūt res. scz hois vl hoim. nec pt esse. ſz sunt in boni dei censura siue dispōne. et sic nō ob. q posset dici de cōibz ⁊ publicis rebz vniuersi/tatū q vident nulli9 esse. qz esse pnt ⁊ sūt hoim. lz nō hois singlaris. Itē otra. ĵ. e. ꝯ. fere. So. vt ibi.
i Pōtifices. i. ppas et epos. Sz nūqd impator ddicare pt. videt q sic. vt. ff. e. l. sacra. ꝯ. i. vbi dedicat id ē ptāt dedicandi dat. nā olim impato/res erāt sacdotes. vt i canonibz dr. vel dic de dicat alij. i. epo. p mittēdo sine reqficōe vl ocedit. s. reqsitus

litozz pt intelligi nullius esse. ſz eiusdē iuris eē cui9 ⁊ mare. ⁊ que subiacēt mari vt terra vel harena.
Vniuersitatis āt sunt nō singulozz. veluti q in ciuitatibz sunt vt theatra stadia ⁊ similia. ⁊ si qua alia sunt omnia ciuitatū. Nullius āt sunt res sacre et religiose ⁊ scē. qd em diuini iuris est id nulli9 in bonis est. Sacre res sunt q rite p pontifices deo consecrate sunt. veluti edes sacre ⁊ dona q rite ad ministeriuz dei dedicata sunt. q etiā p nrām ostōnem alienari et obligari phibuimus. excepta cā redempcōis captiuozz. Si quis aūt aucte sua qsi sacz sibi ostituerit sacrū non est. sed pphanū
Locus autē in quo edes sacre sunt edificate. ec dirupto edificō. locus sacer manet adhuc. vt papinianus scpsit. Religiosum aūt locum vnusquisqz sua wlūtate fac. duz mortuuz infert in locum suum. In cōem āt locuz puruz inui=

k Edes sacre. hic loc9 dicit sacer vt h et scūs. vt. C. d sacrosāc. ec. l. i. Itē religios9. vt i aut. vt religiose domus.
l Et donaria. id est thurribula. et cruces et calices.
m Que etiā. s. donaria. nō aūt referas ad edes sacras. nā ille nullo mō pnt alienari. vt in aut. de ali. ⁊ ēphi. ꝯ. et qn
n Cōstōez. vt. C. de sacrosāc. ec. l. scimus. Cognouim9
o Excepta nā hoim aīe q̃bus libet rebz ponēde sunt. vt C. de sacrosāc. ec. l. scim9. in fi. Itē ppt debitū si qd hz ecclesia. vt i aut. de ali. ⁊ emphi. ꝯ. et h etiā sup his. colt. ij. Itē ppt alimenta pauperum. vt. xij. q. ij. c. auzz hz eccia.
p Prophanū. i. nō sacz. sacer si ab hostibz capiat vt
q Remanet. definit tn ē/ ĵ. de iuti. stipu. ꝯ. i. et. ff. d

religi. cū loca. ꝯ. ſz sacramētari9. Itē locus esse religiosus definit qn ea remouent que talem euz reddebant. vt. ff. e. sacre. ꝯ. illud. et de religi. l. ant epenul. in fi. accur.
r Religiosum. vnusquisqz. aliud i sacro. vt. s. e. ꝯ. sacre.
s Mortuū. s. tot. vel saltē caput cui9 ymagie ognoscim. vt. ff. de relig. l. cū i diuersis. Quid si pticlarit caput est in diuerb locis. Rn. illū esse religiosum vbi ē maior ps. vt ar. ĵ. de vul. substi. ꝯ. ſz si ex disparibz. si aūt equaliter neuter. vm jo.
t In cōe vero. inuitis. hoc fauore religionis iam facte. alias cōtra. vt. s. pr. ꝯ. et ff. cōi. di. l. sabinus.
v Inferre non licz extraneos. Nam ipse socius recte ibi sepeliri potest etiam sine cōsensu ceterozz. maxime cū nō est ali9 locus in quo sepeliret. vt. ff d reli. ⁊ sumpfu. l. si plures.
x Item vsufructus scz loci puri. ar. l. ff. d vsū. ⁊ ha. l. fi. ac.
y Propetariū. si cōsenciat fructuarius. vel nisi testatorem q vsumfructuz legauit velit sepelire. vt. ff. de reli. l. ij. ꝯ. fi vsumfr.
z Cōsēciente. Quid si pmo consensit. post penituit. an illacōnē Rn. sufficit semel voluisse. vt. ff. de aqua plu. ar. l. in diem.

to socio inferre non licet.
In cōe vero sepulcrum etiaz inuitus cetis licet inferre. Item si alien9 vsufruct9ē. pprietariū placet nisi consenciēte vsufructuario locum religiosum nō facere. In alienum locuz osenciente dño licz iferre et licet postea ratum non habuerit q̃ illatus ē mortuus. tamen sine consensu eius locus religiosus fit
Sancte res qz veluti muri ⁊ porte ciuitatis quodā modo diuini iuris sunt. et iō nulli9 in bois sunt. idō aūt muros scōs dicimus. qz pena capitis cōstituta fit in eos qui aliqd in muros sanctos dliqrunt. idō et leguz eas ptes quibus penā ostituim9 adūs9 eos qui otra legem fecerint sāctiones vcam9. Singulozz aūt hominum multis modis res fiūt. Quarūdam em reruz dñium nanciscimur iure naturali. qd sic diximus appellatur ius gentiuz. quarundā vo iure ciuili. Cōmodi9ē itaqz

a Sancte qz muri scz ciuitatis romane. quid de ciuitate alia vel castro. Rn. nec ibi qcq̃ facere licz sine aucte presidis. vt. ff. e. sac. ꝯ. muros vel forte vniūsitati lz nō puato. vt. C. de opibz pub. oēs.
b Sanctos. i. firmos. a sāctio tis. nō calce vel lapidibus ſz lege firmati. vt sequit. vel rūpendo. sic fec rem9 frat
c Deliqrūt. s. ēnscēdēdo. romuli. vt h. et. ff. e. l. fi. Vn Lucanus. Fraterno primi maduere sanguine muri.
d Constituimus. vt. C. de le. et con. l. non dubium.
e Sanctōes. i strictā fīgficacōe. qnz pomt largi9 p q̃libet impiali lege. vt. C. de no. C. fa. ibi colligētes vo ac qnz largissime p collectōe tocī9 iur ciuilis. vt i phe. ff. in
f Singlozz. dirim9. ſz vbi Rn. s. d iur. na. ꝯ. i ibi qd pn vo natali. vel s. de iur. na. ꝯ. ſz naturalia. vel meli9. s. e. ꝯ.

et quidē. /vsucapione. arrogacōe. successiōe. deportaci
g Jure. vt= one. mōchacōne. de q̄bz icipiet dicē. j. ꝗ v=
h Vetustiore. sic. ff. de ūt. ĩmu. l. sp i Nata. id sucap.
ē de9 k Prodidit.
id ē stati cū p creauit
de9 gentes stati fuit
l Celo. i. ac ius gē
re. m Fē. qz a vetu
stiozi icipiēd ē g ac.
n Simul atz. i. stati
post. ac. Pz nūquid
res sacre oceduntur
occupanti. vt. s. e. g.
nullius. Re. res ꝗ ĩ
nullius toms. vj. vel
vij. modis. Natura.
vt h. facto. vt. j. e. g.
penl. Itē tpe. vt. ff.
ꝗ acq. re. do. l. nunq̄
. g. thesaurus ⁊ ĩ his
tbz locū hz hec regu
la. nisi q in thesauro
de equitate dimidiuz
dño soli restituiē. vt
j. e. g. thesauros. Itez
cēsura. vt. s. e. g. nul
lius. Itē casu. vt ĩ hē
ditate iacēte. q vicez
dñe repñtat. vt. j. de
stipu. h. i pñ. Itē cul
pa hois. vt huu egro
tātē. vt. C. ꝗ lati. lib
tol. l. i. g. sanctimus e
tiā in b. Itē iuē natu=
ralis ostōne. vt liber
hō. vt. ff. de v. obli.
imē stipu. g. sacram.
o Nec mtest. quo ad
acquirendū dommiū
p Plane venādi. a=
liud si cā requirēdi fu
gitiuū meū. vt. C. ꝗ h
fug. l. ij. vel glandis
colligēde cā. vt. ff. ꝗ
glā. le. l. i. vel vt reci
piā pecuniā quaz ibi
abscōdi. vt. ff. ad exi.
thesaurus. vel si vide
miā quā emi tollē me
venditoz phibeat vt
ff. de ac. ēp. q pēdē.
q Ingrediaē. Quid
si p9 phibicōz. Re. ñ.
nō facit suū. vt. C. ꝗ
rei vē. si fundū. et. l.
certū. et fa. j. e. g. pla=
ne. otrariū nōt glo.
ff. de h. rus. p. l. diu9
et hoc est verius. ac.
r Quidqd libtatez.
id ē laxitatē. vt stati
seqtur. vt. ff. de acq.
rez do. natalē. et. l.
pō. ac. s Natalē. difficilis. i. impossibilis. sic. ff. psoc.
. l. de illo. Econtra. ff. de his qui deiece. vel effude. l. ij.
t Persecucō. sic. ff. de acqui. pos. l. iij. g. nerua. accur.

a vetustiore iure incipe pa
lā est aūt vetusti9 esse ius
naturale. qd cum ipo gne
humano rez natura pdi
dit. Ciuilia aūt iura cepe
rūt esse cū ciuitates cōdi
et mgratus creari ⁊ leges
scribi ceperūt. Fere igitē
bestie volucres ⁊ pisces. ⁊
omnia anim alia que ĩ ma=
ri celo terra nascunt simul
atqz ab aliquo capta fue=
rint iure gentium stati illi
us esse incipiūt. Nd em
antea nullius est id natu=
rali rōne occupanti conce
dit. Nec interest feras
bestias et volucres vtruz
suo fundo quis capiat an
alieno. Plane qui in alie
num fundum ingreditur.
venādi ā aucupādi gra pt
a dño si id puiderit phibe
ri ne ingredi at. Quidqd
autē eoz cepis eousqz tu=
um esse intelligitur donec
tua custodia coherceat.
Cū vero euaserit tuā cu=
stodiā ⁊ in libertatē se re=
cepit tuū esse desinit ⁊ rur
sus occupātis fit. Natu=
ralē aūt libertatē recipe ĩ
telligit. cū vel oculos tuos
effugerit. vel ita fit ĩ ospe=
ctu tuo vt difficilis sit ei9
psecucō. Illud quesituz
est an si fera bestia ita vul
nerata fit vt capi possit.
statim tua esse intelligat.
et quibusdā placuit stati
esse tuā ⁊ eousqz tuā vide

v Illud. sic. ff. de acqui. rez do. naturalem. g. illud.
x Capi. osiderata nata homis ⁊ aialis nō diu ima possibi
litate. hz nec oino facultatē osido.
p Possit. sic. ff. ꝗ ac=
re. do. natalē. g. illud
z Sed posteriorez
sic. ff. e. in laqueum.
a Accidē. hz ei phē
tur vnū. i. eū vulnera
tū nō tñ sequiē vt ca
pi possit. vt. C. de p
ba. l. neqz naturales.
b Capias. nō q in=
spiciē quod euenire
pt. sic. ff. loc. si q̄s do
mū. g. idē q̄rit si fūp=
tus. vt. ff. ad tre. luci
us. g. penult. ⁊ ad. l.
fal. l. in q̄ntitate. g.
magē. et. ff. ex q̄bz cā
ma. hz et si p p. g. si fe=
rie. et. ff. ꝗ h. rus. p. q
sella. g. ij. et de dā. in
fec. q bō. g. imt. ⁊ r. tñ
otra. ff. de pecu. l. eo
tpe. i. Re. c Apiū
ocor. ff. de acq. reruz
do. l. natalē g. apiū.
d Fera. i. ñ māsueta
e Alueo. vas est v=
bi apes manēt. qnqz
p loco vñ flumē cur
rit ponē. vt. j. e. g. in
sula. f Incluserit
qd bul. facere noluit
dicens magis timeo.
scādalū q̄ futuz iudi
ciū. vt no. ff. de acq.
rez do. l. in laqueū.
g Dñs erit. nec fur
ti tenetē. vt. ff. ꝗ fur.
si apes. h Integē
id est anteq̄ intret
i Preuideris. Quid
si fūit ingressus. an
potit retinē eū vt det
qd accepit cū hō q̄li
bz possit phibere ne
q̄s intret fundū suū.
Rn. cū dñs fact9 fit
p occupacōz ñ video
q̄re ꝗ sinat eē dñs ar.
hui9. g. q tm puidēti
k Examē. i. cōsulit.
vnūfitas apiū. al p
phacōe pomē. al p
iudicō. vt. C. ꝗ aduo
diū. iudi. l. neminē. ⁊
forte huatur aliud de
osuetudīe in b. g. ⁊ in
sup ioribus duobus.
l Pauonū. fera. i. ñ
prorsus domesticaul
mansueta. accur.

ri donec eā pseqris. Quod
si desieris psequi desinere
esse tuā ⁊ rursus fieri occu
pantis. alij putauerūt nō
aliter tuā eē q̄ si cepis. sz
posteriorē sniam nos ofir
mamus qz multa accidere
solēt vt eam non capias.
Apiū q̄z natura fera ē.
jtaqz q̄ in arbore tua cōse=
derint. anteq̄ a te alueo o
cludantur non magis tue
intelliguntur esse q̄ volu=
cres q̄ in arbore tua idū
fecerūt. Jōqz si alius eas
incluserit. is eaz dñs erit.
fauos q̄z si quos effecerint
eximere q̄libz pt. Plane
integra re prius q̄ eximā=
tur. si preuideris ingredi
entem fundum tuū potis
eū iure phibē ne ingredi at
Examē q̄z quod ex alueo
tuo euolauit eousqz intel
ligitur esse tuū donec in o
spectu tuo est. nec difficil
psecucō eius est. alioquin
occupantis fit. Pauonū
q̄z et colūbarū fera nata
est. nec ad rē ptinz qz ex o
suetudine euolare ⁊ reuo=
lare solēt. Nā ⁊ apes idez
faciūt. quarū ostat feram
esse naturā. Ceruos q̄z
quidam ita māsuetos hnt
vt in siluā ire. ⁊ redire sole
ant quorū et ipōrū feram
esse naturā nemo negat.
In his aūt aialibz q̄ ex
consuetudine abire ⁊ re=
dire solent talis rgula cō=

m Nec ad rē. i. ñ obstat his q̄ diximꝰ. n Nuaz. s. apiū
o Ceruos. q̄z. s. euoz ĩ gne. p Poz. s. singlōz in
q Tal regla. h nō tria gna aialiū. mansueta. vt specie

galline i quibz hz locū hec regula · vt vbicūqz sint · dñi eē intelligūtur · vt j. pr. §. jtē fera prsus · ⁊ i his hz locū alia regla · qz occupāti ocedunt · vt s. e. §. fē · ⁊ §. illud · ⁊ §. a/piū · et §. examē · Itez fera nō natālit ꝗ acci dētalit mā sueta · ⁊ in his obtinz ꝗ pñs ꝗgula · ⁊ fa · ad ꝗ. ff. e. naturalē · p totū vsz ad

a Desierit · nō §. fi exteriora iudicāt animi secreta interiora · et facit · ff. de edil. l. fi tamen §. ij.

b Gallinarz · s. oim vt statim inuit vl dic singlōrz in specie.

c Feras · l fasianos.

d Anseres · scilicet domestici.

e Galine · domestice

f Turbati · vt p vulpem vel per miluum.

g Nui lucrandi · scz vt hēat pēnas vel oua · alias em nō omittit furtum ñ lucrādi animus interueniat · vt ff. de furt. l. i. §. fi ꝗz nūqd dol9 fit i vno ouo · ꝗ · sic · sed de dolo nō agit in re minori duobus aureis · vt ff. de dolo · si oleū §. fi. ⁊. l. se. Sed q̄re nō agit de dolo cū agit furtiv ꝗ ꝗ · furt fit plerqz et iō frequētius puniendū · ꝗ jo · vt ff. de peis · aut fca. §. fi. Et nō ex hoc §. q̄ q̄libz actō etiaz p vno nūmo dat · vt ff. de dam · infect. si petar9 · in fi · i · ꝗ · et ff. de diūgē · cū emā · li. l. i. §. illd · ꝗ fallit i casibz · ecce ei cōmodo tibi huuz · et tu eū alis · nō repetis a.

pbata est · vt eousqz tua esse itelligantur donec aimū reuertēdi habeāt · naz si aim reūtēdi desierit hre etiā tua esse desinūt · ⁊ fiūt occupātiū · Reūtēdi autē aim vident desinē hre tē cū reūtēdi osuetudinē deseruerūt.

Gallinarz q̄z ⁊ anserum non est fera natura · idoqz ex eo possum9 intelligē q̄ alie sunt galline q̄s feras wcam9 · Itez alij sunt anseres q̄s feras wcamus · ideoqz si anseres tui aut galline tue aliquo mō turbati ꝗbateqz euolauerint · licz ospectū tuū effugerint · q̄cūz tñ loco sint tui tueve eē intelligunt · ⁊ q̄ lucrādi aio ea animalia ostinet furtuz omittē intelligit.

Itē ea q̄ ab hostibz capim9 iure gētiuz statiz nra fiūt adoq̄dē vt et libi homines in huitutem nraz deducāt · q̄ tñ si euaserint a nra ptate ⁊ ad suos reūsi fuerint · pstinū statuz recipiūt.

Itē lapilli et gēme ⁊ cetā q̄ m littore in

uenīunt iure naturali statim inuētoris fiunt.

Itē ea q̄ ex aialibz dñio tuo ꝗ iectis nata sūt · eodez iure tibi acquirunt.

Preterea qd p alluuionez agro tuo flumē adiecit iur gētiuz tibi acquirit.

Est autē alluuio incremētuz latēs · p alluuionē autē id videt adici · qd ita paulatiz adicit · vt intelligi nō possit · q̄ tū quoq̄ momento temporis adicit.

Nd si vis flumis de tuo pdio aliquā ptē extraxerit · ⁊ vicino pdio appulerit palā est eam tuā p manere · Plane si longiori tpe fundo vicini tui hebit arboresqz quas secuz traxerit in eum fundum radices egerint ex eo tpe videtur vicini fundo acquisiti esse.

Insula q̄ in mari nata est qd raro accidit · occupātis fit · nullius em esse credit.

At insula in flumine nata qd freqnter accidit si quidē media ptē flumīnis teneat · cōis est eorum q̄ ab vtqz pte flumis

imūt · vt ff. de testamētis. l. hēdes. §. ꝗ et si notā · ⁊ ff. de l. j. si huus plū. §. fi · ⁊ aduerbiū fūtudinis. s. qd est in pñ. §. ap te dat i telligē aliud esse in thesauro cui9 tractat9 ē valde ad hoc sepat9 vt j. e. §. thesauros · ⁊ ideo pmum videnti ⁊ inuemēti et non occupanti queritur.

p Itē ea · nunc mutat stilū et materiaz · et dicit de his q̄ acq̄runt p accessionē discretam · ⁊ in sequēti §. pterea dicet de accessione concreta.

q Ex aialibus · feminis siue rōnabilib9 vt ex ancillis · vt s. ꝗ iur p. §. hui · siue irrōnabilibus · vt ff. de rei ven. l. si fru. §. idē ⁊. C. de rei vē. §. idez scribit.

r Dominio tuo · vel quasi · vt si bona fide possides aial irrōnale vt ff. de acqui. rerum do. l. bone fi. §. fi. nno ita i rōnali · vt j. e. §. in pecuꝗ · et est racio vt ibi · accur.

s Eodē · s. gentium.

t Adiecit · ponendo iuxta tuum predium.

v Applicauit · alias appulerit · i. apposuerit vt subitē puta crustam terre forte vineate et marborate.

x Incrementum · id est augmentum.

y Intelligē · lz tota die ibi figas intuituz et hoc ꝓter imbecillitatē naturalis vis9 q̄ tā subtilia ꝓpendē ñ pt · vt i cucurbita ptz que cito crescit · tam pcipi non potest q̄ntum crescit quoq̄ momento tpis · ꝗ i quodā gne agrorz cessat ius alluuionis · vt in agris militibz assignatis a pncipe · q̄ limitati dicunt · vt ff. e. l. in agris · que fit rō diuersitatis · dic · vt · e. l. in fi.

z Longiori · i. lōgo · scz tāto vt faciāt radices vt sequit · vel etiā ipsa terra apposita vnitatē alteri tre fecit cui apponit · vt ff. ꝗ dā · ifec. l. ꝗ āpli9. §. ita demū · Sz quō scit q̄ ꝗ vnicō erit facta · ꝗ n · p rusticos qui talia sciunt · vt i aut de non alie · aut pmu. §. q̄ autem dictum est · coll. ij.

a Acquisite · vtilis tñ rei vē · pori dño dat · hm. M. · vt ff. de rei ven. si frumentū. §. de arbore · ꝗ nos otra · ꝗ i fm ad extimacōz damni · vt ff. de rei vē. l. in rē. §. jtē · ꝗ rei vē. nō datur · vt ff. de dam. infec. ꝗ amplius. §. alphenus.

b Insula · ꝗ loco vndiqz circūdat9 aq̄ · vt ꝗ. et ff. e. l. a deo. §. insula. et. l. insula · alias q̄ñqz p domo i mari posita q̄ i salo · i. i salso posita ē hm ysid. Itē q̄ñqz p q̄libz domo vt ff. de eo q̄ certo loco da. l. ij. §. si q̄s insulā. Itē nō diligēt

vj·Ꝛn·vſqz aď·ſ·alia ſane·nč·

d ¶ In flumīe·id ē in medio flumis·

e ¶ Nď freqntēr·ſz oppoīē·nā ad ea tur·vt·ff·de le·a ſe·cō·nā ad ea.Ꝛ·q illď v bū pocī ſolucōz īduc nā bñ īferē pocī g ad alia·

f ¶ Mediā ptē·ſ·qď potīt ſciri accepta vtzqz agzz·et tūc ſi eſt ex vna pte tm alij cedat·alias v q pun/ctū extēdiē·vt colr·ff·e·imē eos·et·l·ſe·

Ex his pz q p diuiſo poſſidēt īſulā·et hñt dominium circūdantes flumen·vt·ff e pro regione·

g ¶ Latitudinis·exiſtentis ab vna pte cū ples ſint ex vna pte et vnius fundus latior eſt q fundus alte/rius· a im ſi tm frōtē agri ofidero·vt·ff·e īſula·in princi·

h ¶ Parte·ſ·ſupiori

i ¶ Infra· id eſt in inferiori parte·

k ¶ Vnitū·i·in flumine coadunatum·et ſi fit pūctuz·vel dic vnicum agzz·nč·a tunc puncta ibi·Infra eodem·nč·

l ¶ Alueꝰ a quo ſic vltimo receſſit flumen·

m ¶ Incipit· quantuz ad ſtrictā rōnem·naz de equitate vix obtinet·l·non obtinet·vt·ff·e·l·adeo ſ· īſula i fi·Et nō ſi q flumīa vicē iudicū tenent·et dant et auferūt domīnia·vt hic·et·ff·e·ergo·ſ·alluuio·

n ¶ Alia ſane·ſpēz·ſ·faciē fundi· ſz otra·ff·de flu·et ne qd īm flu·pu·ſ· ſi foſſa·i fi·ſ·ſo·ibi totū occupauit hic partem·vl hic eodē impetu ꝛecēſſit quo veit· ibi nō·ſz diu cooptum tenuit·

o ¶ Manē·fuit g cō/uemēs eē tē tpis qñ aq īundabat·Sz oē·ff·qbz mo·vſufruc·amit·l·ſi ag· ſo·ibi i pe diē amitti·ſ·qntū ad omodū fruēdi·vel ſi īundauit pt impetū aqruz ibi·vt facēt alueū·vt pbat pdi·ti·l·qd tam·ſ· ager·a ſi vera fūt qntū ad prietatē·ſz poſſeſſio īdubitant tpe īundacōis amittiē·vt·ff·de acq·poſ·l·iij·ſ·labeo·a·l·q vniuerſas·l·ij·a·l·pō·i·Ꝛn·tū aqua recedēte etiā poſſeſſio ꝛeſtituenda eſt·vt·ff·de itinere actuqz p·l·i·ſ·ſed ſi quis·

p ¶ Cū facta·facta aūt ītelligiē etiā cepta licet non pfecta nō hui ē·qz q in ope īſunt meſſe videntē·ff·ſi ē·pe·in·l·

¶ Creditur·antea·q freqnciꝰ accidūt pociꝰ iura adaptātur·vt·ff·de le·a ſe·cō·nā ad ea.Ꝛ·q illď v bū pociꝰ ſocorda a pūcto pofito ī medio īter

pe ripaz predia poſſidēt p mō latitudinis cuiuſqz fundi que latitudo pe ripā fit ¶ Nď ſi alteri pti pximior fit· eozē tm q ab ea pte pe ripā pdia poſſidēt

¶ Nď ſi in aliqua pte diuiſum flumē fit·deinde īmē vnitum agrū alicuiꝰ i formā īſule redegerit·eiuſď pmaneat is ager cuius et fuerat ¶ Nď ſi naturali alueo īvniuerſuz derelicto ad aliā ptē fluere ceperit· prior quidē alueus eorum eſt qui pe eiꝰ ripam pdia poſſident·p modo ſcz latitudinis cuiꝰqz agri q latitudo pe ripam eſt· Nouꝰ aūt alueꝰ eius iuris eē incipit· cuiꝰ a ipſum flum id eſt publicum ¶ Nď ſi pꝰ aliqď tempꝰ ad priorez alueum reūſum fuerit flumē rurſus nouꝰ alueus eoruz eſſe incipit qui pe ripam eius pdia poſſidēt·· Alia ſane cauſa eſt ſi cuiꝰ totꝰ ager inundatꝰ fūit·neqz īundatō agri vl fundi ſpeciem omutat· a ob id ſi receſſerit aqua·palam ē euz fundū eius manere cuiꝰ et fuit ¶ Cū ex aliena materia ſpecies aliqua facta ſit ab aliquo queri ſolet·quiſ eoz naturali rōne dñs ſit vtz is qui fecerit·an potius ille qui matie dñs fūit· vt ecce ſi quis ex alienis vuis aut oliuis·aut ſpicis· vinū aut oleū aut frumētū fecerit·aut ex alieno auro vel argēto vel ere vas aliqď fecerit vel ex alieno vino vel melle miſcuerit mulſuz vel ex medicamīntis alienis·emplaſtrū aut colliriū opoſuerit·vel ex aliena lana veſtimentuz fecerit vel ex alienis tabulis nauem· vel armariū vel ſubſelliuz fabricaūit·Et poſt multā ſabinianorū a pculianorū ambiguitatē placuit media ſnia exiſtimantiū·ſi ea ſpecies ad rudē materiaz reduci poſſit·eū videri dominū eē q matie dñs fūit· ſi nō poſſit ꝛduci·eū pociꝰ itelligi dñm qui fecit vt ecce vas oflatū pt ad rudez matiaz eris vel argēti vel auri reduci·vinū aūt a oleum aut frumentū ad vuas vl oliuas vl ſpicas reuerti nō pt at nec mulſum qdez ad vinū et mel reſolui pt·

lecta·vt·ff·de au·a ar·l·et ſi nō fuit·ſ·quid ergo·accur·

q ¶ Ab aliquo·ſ·bona fide·vt·ff·ad exhi· de eo·ſ· ſi qs ex viuis·et ſuo noie·vt·ff·de acq·rer dō·adeo·ſ·cū qs ī pñ·et·l·qdqd·ſ·ij· Itē a tercū ſcz qď nō poſſit redire ad porē materiā·ſm jo·vt in fi·hui·ſ· Quid ſi duo ſpecificauerūt vnus bō fide·alius mala fide·Ꝛn·cō is eſt dñi a ſpecificātis bona fide· nō aūt mala fide·vt·ff·qlz ad li·pcla·nō licet·ſi duo·az·Eodem mō q ro et ſoluo ea que ſequūtur·Quid ſi ex diuerſoz materijs ſpēz fēē·a in vnaz habuit bonam fidem et in alia mala· Item qd ſi ī materiā vnius ptim bonā pti malā fiď habūit Item quid ſi ptim ſuo nomine ptim noie dñi ſpecificātis

r ¶ Naturali·i·iure·gens

s ¶ Fecerit· id eſt detexerit quo ad ſpicas vt·ff·e·l·adeo·ſ· cuz qs·ī fi·fic·ſ·de libti·ſ·i· t ¶ Mulſum·i·nectar ſiue ſtalladiaz

v ¶ Colliriū·id ē vngentum ad oculos

x ¶ Et pꝰ ſabinianorum id ē ſabi a ſuoz fautoz q dixerūt ſpēm cedē dño materie·ſed pculus cū ſuis ſeqcibus ecōtra·ſ·vt ſpecificāti tm cedat· vt·ff·e·l·adeo·ſ·cū qs

y ¶ Placuit·ſ·nobis·

z ¶ Media· q nec vni ī totū nec alīi cōcordat vel diſcordat· ſz diſtinguit vt ſequiē· et nō medium ſeruā/dum·ſic·ſ·q manu·ñ poſ·ſ·penul·ar·otra·ff·ſ· negg·l·neſēmꝰ

a ¶ Fecerit·ſed a alia duo interuenerūt q ī pña· huius·ſ· dixi/mus·

¶ Et ſpicas·a ita apparet·q frumentum cedit ſpecificanti ſz otra·ff·e·l·adeo·ſ· cuz qs· in fi·ſ· ſo·ſi poſuit gra exempli·

hoc p pueris·ſm·p·Nuedā em gra docēdi dicunt·q aliaſ nō dicerent·vt·ff·de act·a ob·l·obligacōnū ſba·ſ·fi·vl dic ſm azo·illā p iſtam corrigi· Itē dic ſm azo· ad hec oia exempla in quibz iam dicit ſpēz ſpecificāti cedē eſt cōtra regulā q dicit·qď ex re mea ē vel naſcit meū ē·vt·ff· ad exhi·de eo·ſ·ſi qs·ī fi·et de rei vē·ſolū·ſ·meū·ſo·illa regla locū hz in·v·caſibz·ſ·vbi dñs ſpecificauit· Itē vbi alius ē mādato· Itē vbi ſine mādato ſz ratū hz· Itē vbi alius mala fide a ſuo noie· Itē ſi bō fide ſz res pt ad porē matiā ꝛduci

quorꝫ nullus est ℔. Itē si ℔ vera fūt q̃ specificāti cedāt. Cōtra ē regla q̃ dic. neminē cū alterius iactura fieri locupletō rē. vt. ff. de odi. ide. nā natā. Rz n. lz fiat sua spēs q̃ ad dominiū. tñ actōe i factū tenet ad estimacōz. vt. ff. de rei vē. l. m rē. §. Itē si quecūqz. et. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. si mulier. §. i. et. l. scilicet.

b Et alieno. s. lana.

c Aliena. ℔ incipit dicē de accessiōe q̃ fit hūana natura opāte

d Dominū. ꝗ si possit reduci ad pōrē materiam. fit cōis hīta rōne materiaꝫ. ⁊ nō cedit specificanti. vt. ff. e. l. q̃d q̃d. §. fi. in fi. idē forte erit ⁊ q̃ mala fide fecit lz ēducī nō possit. vt. ff. ad exhiben. l. de deo. §. si quis. accur.

e Si tam purpurā vt manicā vl̃ gironē si aūt ipi⁹ fili puta in tela. tūc alia rōne est dñs factus purpure sez iure specificacōis vt. §. pr. §. ⁊ p̃cedēti. ℔ aut aliq̃d vult a dicē supdictis sez de acquificōne iur̃ accessionis. Ne g̃ nihil o/petur adiungit hoc quod nūc dixi. vt. ff. de l. i. si q̃ in prin.

f Precōsior. nō p̃ciosius accedē viliori. sic. ff. de contrah̃ emp. si i empcōe. ōē. ff. de col. edic. l. iustissime. ꝗ ibi spēale i hoie. ꝗ ōē. j. §. fideius. §. fideiussores. Po. vt ibi. Itē loq̃tur ℔. §. q̃ dca purpura g̃cia ordināti vestīnti fuit apposita finautez ecōtra vt vestīntum seruiret purpure. vt forte eā seruaret. tūc cedit vestimētuz purpure. vt i duabz legibus otrariis. vt. ff. §. vsuca. l. rex mixta. §. q̃d g̃. et. ff. §. au. ⁊ ar. le. l. et si non fint. §. puemiamus. Si āt neutꝫ cā alterius apponat. tūc neutꝫ alteri cedit. et vtꝫ ꝗ possidetur. vt. ff. de vsuc. l. rex mixtura. §. quid ergo.

g Surripuit. si ℔ripuit. al̃ istis actōibz famos ñ tenet.

h Et odicōz. sez furtiuam vel sine causa. vt. ff. de condi. sine cā p totū.

i Siue ipe. s. fur. nam forte erat sartor.

k Extincte. q̃ntum ad dñium q̃ p̃didit dñs eius. et ideo q̃ntū ad eū extinctū ē q̃ndiu ē interta et purpura extincta. nec pt vēdicari. ꝗ agi pt ad exhi. vt exhibeat et post vendicetur. vt. ff. ad exhi. l. gēma. et. ff. de rei ven. l. i rē actō

l possessoribz. veluti a p̃domibz ⁊ a malefidei pos. vt iste fuit. vt ℔. ⁊. j. de ac. §. sic itaqz. et. ff. vsufr. q̃zadmodū ca. l.

m Si duoꝫ. acquiriē dñiū nō solū specifica fi. in ficione. vt. §. e. §. cū ex aliena. ⁊ §. q. si. ꝗ accessiōe. vt. §. e. §. si tñ. ꝗ eē ofusiōe. vt ℔. Ita i mixtione. vt. j. pr. §. qd si frum

n Dñoꝫ. bñ dicit dñoꝫ wlūtate. nā si vnus dñs tum fecit. inde spēz. i. mlꝫ fum vel vas ex argento meo et tuo. sua est iure specificacōnis. ñ cōis. vt. §. e. §. cuz ex aliena. ⁊. ff. de rei vē. l. si frumenti ū. §. i.

o Confuse. id est simul fuse.

p Electꝫ. genus ē vasis vel species metalli. et ad ℔ est. ff. de au. et ar. le. l. pedicu/lis. §. neracius.

q Idem iuris vt fit cōmune vt subicit.

r Placuit. sez vt fit cōe. ñ separi possit. veluti ex ere meo vel plumbo vel argento tuo spēs fēa fit quib⁹ casibz separi pt et q̃libz vendicat suū. vt. ff. de rei vē. si frum/tū. §. ꝗ si plūbuz. ⁊. ff. de acquir. re. do. l. lacus. ⁊. l. stagna. §. fi.

s Nd si frumentum diximis q̃ cōfūdun tur ita vt separi non possint. nunc videndū est q̃ ſ̃ ſingla corpa i sua sba durant q̃ caū dicuntur imiscerit.

t Cōicata. et ideo locum habet cōi. di. actō vt. ff. de rei vē. l. si frumentū. ij. Rz.

v Pbstācia durāt. ꝗ nūq̃d idē si ℔ nra wlūtate fuissent immixta. videt emz q̃ ficnra em otēplacō vel wlūtas ñ pt mutare sbam g̃noꝫ quim sp discreta ⁊ diuisa sint a seinuicem. quod videt esse otra. §. p̃cedentē. ꝗ Rz ñ. non est mixꝫ. alias em̃ fiet repim⁹. nōne tps cōtinuū est sui nata cū tps sit mēsura motus p̃mi mobilis q̃ mot⁹ ē vniformis et otinu⁹. vt dic aristoteles i. viij. phicoꝫ et tñ ptes i ipa otēplacōe distīgm⁹ et assīgm⁹ dicētes. q̃ q̃dam pñs. q̃dam preteritū. q̃dam furtū fit in g̃nis frumēti. q̃ licz eoꝫ corpa sint discreta in suis tmis cōia ea possum⁹ facē ita q̃ aliq̃ ñ sit pticula i tuo g̃no quā tu ñ cōices mihi. nulla i meo quā ego nō cōicem. q̃ nō essz deficiēte nra wlūtate. si mihi tempore distincto generenē hee diuersitates nostra significacōne vel respectu deficiente.

Nd si ptim ex sua mata. ptim ex aliena speciem alicuā fecerit quis veluti ex suo vino et alieno melle mulsuz miscuit aut suis et alienis medicamentis emplastꝫ aut colliriū aut ex aliena et sua lana vestimētum fecerit. dubitādū ñ ē hoc caū eū esse dñm qui fecerit cū nō soluz opā suaz dederit sz ptem eiusdē materie p̃stitit Si tam alienam purpurā vestimento suo quis intexuit. lz p̃ciosior sit purpura accessionis vice cedit vestimēto. et q̃ dñs fuit purpure. adūsus eum qui surripuit hz furti actōnem ⁊ odicōnem. siue ipse fur sit qui vestimentū fecit siue alius. Nam extincte res lz vēdicari nō possint. cōdici tam̃ a furibz ⁊ a quibusdā alijs possessoribz possunt Si duoꝫ materie ex wluntate dñoruz cofuse sint. totū id corpus q̃ ex cōfusione fit. vtusqz cōe est. veluti si q̃ vina sua cōfuderint aut massas argenti vel auri cōflauerint hz si diuerse materie sint et ob id ꝓpria species fēa fit. forte ex vino et melle mulsum. aut ex auro ⁊ argēto electꝫ idē iuris ē. nā et hoc casu omunē eē spēz non dubitatur. Nd si fortuitu et non wluntate dominoꝫ ofuse fuerint. vl̃ diuerse materie vel q̃ eiusdē generis sunt idē iuris esse placuit. Nd si frumētuz ticij frumento tuo mixtuz fuerit. si quidē fūt ex wlūtate vra cōe est. qꝫ singla eoꝫ corpa. id ē singla g̃na q̃ cui⁹qz ꝓpria fuerint. ex osensu vro cōicata sunt Nd si caū mixtū fuerit ticius id miscuerit sine tua wlūtate non vidꝫ cōe esse qꝫ singla corpa in sua sba durāt. Sed nec mag̃ istis casibz cōe fit frumētum q̃ greges itelligūtur cōes. si pecora ticij tuis pecoribus mixta fuerit. hz si ab alterutro vrm totū id frum̃tū retineat. in rem quidez actō p mō frumēti cui⁹cū qz opetit. arbitrio āt iudicis otinetur vt ipse estimz q̃le cuiuscūqz frumētū fuerit Cū in suo solo aliquis domuz ex aliena mata edificauerit. ipse intelligitur

x ¶ Mixta · q̃ fit p eriorē q̃ casu dñiū nō trāsit · vt · ff · e · l · si p curator · vel vt melius pascanē · et fac̄ j · e · ad · l · acq̃l' in pñ · vbi dic̄ gregati pascit · Sz otra · ff · 8 sol' · si aliem · So · ibi spēale ē in pecuia nūata · vt ibi 8z · vt · ff · si cer · pe · singu

y Pro modo · i · mensura · laria ·

z ¶ Frumentū · nōdum bō fide osumptū · tūc ei in fēm actō dareē · vt · ff · ad · l · ac quil · qui occidit · ꝯ · si quis alienum vinuz

a Arbitrio · i · q̃ ciū libz tm frumētū ēstituaē q̃ntum fuit suū · qñ nō apparet q̃ fūit suū · et ꝫ ꝓ̄ impossibilē discrecōz · vt · ff · de vsufruc · l · fructuariū · ꝯ · si vinarijs · si āt apparet q̃ cuiusqz fuerit · hoc iudex extimz vt subicit · ym azo · et ym ꝫ dicit quale id ē q̃8 · et sic cuilibet sua grana restituanē · vel dic ꝓ · Rz n · esse 8 eo de q̃ est istud · s · qñ ñ apparet q̃ fac̄ suū · et ꝫ innuit ꝟbū · quale nō eim dic̄ q̃8 · ꝫ quale vt in qualitate officium vertatur · ⁊ q̃ntitate nō corpe cū illꝫ fit impossibile discernere · et sic ꝓbabit q̃ dic̄ suū fuisse melius · Et nō triplicē esse differenciā mē hunc · ꝯ · et supiorē · spēs emz dicunē misceri · vt hic maria ofundi · vt · ss · ꝫ · p · otra · Itē h ima nēt i eadē ſba · ibi non

dñs edificij · qz omne q8 i eo edificatur solo · solo cedit Nec tamen ideo is qui materie dñs fuerat desinit eē dñs eius · sz tātisp neqz vēdicare eam quis pt · neqz ad exhibēdū de ea re agē ꝓter legē · xij · tabularum qua caueē · ne quis tignuz alienū edibz suis iniūctuz eximē cogatur · sz duplum p eo pstet p actōz que vocatur de tigno iniuncto · ¶ Appellacōne autē tigni ois materia significat ex qua edificia fiūt · Nā ideo puisum ē · ne edificiū rescidi necesse fit · Nā si aliq̃ ex cā diruptuz fit edificiū poterit materie dñs si nō fuerit duplū iā cōsecut9 · tūc eā poterit vēdicare · et ad

hoc fūit statutū · vt j · e · q8 iō ac̄ · et · ff · 8 op · no · nū · l · ꝓtor et · ff · deḡ · j · l · ceta · ꝯ · si duobz · Jt nūq̃d ꝫ actō cōpetit eē oē eū qui bona fide iniūxit · Rz ñ · sic · vt h · lz otra dixerūt q̃daz Sz oē male fidei iūgentē alia pt h auxilia opetūt · vt rei vē · jt ad exhi · jt furti · jt fūrtia odi · itē ꝫ actō de tigno iniūcto · vt j · de acē · ꝯ · sic iraqz · et · ff · 8 tigno iniūcto · l · i · ī fi · ⁊ · l · fi ·

exhibendum agē de ea re · Et ex diuerso si quis i alieno solo ex sua materia domum edificauerit · illi9 fit domus cui9 solū est · Sed hoc casu maie dñs ꝓrietatē eius amittit · q̃ volūtate eius intelligitur esse alienata · vtiqz si nō ignorabat se in alieno solo edificare · ⁊ iō licz dirupta fit dom9 · materiā tñ vēdicare non pt · ¶ Certe illꝫ cōstat · si in possessione ostituto edificatore · soli domin9 petat domum suā esse · nec soluat p̄ciū maie ⁊ merces fabrorum · posse eū cōstat p excepcionē doli mali repelli · vtiqz si bone fidi possessor fuerit qui edificauit · Nā sciēti alienū solum

k ¶ Appellacione · fa · ad ꝫ · ff · 8 ꝟ · si · l · tigni · ⁊ · ff · ad ex · l · gēma · ꝯ · tigni · ⁊ ff · e · ado · ꝯ · cū i suo · jt q8 in domibz 8z idē dic i cāpis vt subicit · q̃ iō ac̄ · ad ꝫ · ff · 8 ꝟ · sig · l · vrbana predia quidā tñ otra · Item idem i vinea · vt · ff · 8 tigno iniūcto · l · i ·

i Materia · vt cemēta ⁊ lapides ·

m ¶ Cōsecutus · h est otra · ff · de tigno iniūcto · l · fi · alias · id ē i fi · ꝫ ibi nō cū effcū fuit osecut9 dupluz qz licz exegit nō tam pcepit adhuc dupluū · vt · ar · ff · de eiec · ⁊ effu · l · percept ·

n Vendicare · nulla temporis prescripcōne obstante in rei vē · vt · ff · de rei ven · l · in rem · ꝯ · fi · quia nec p9 agere potuit · vt · C · de an · excep · l · i · ꝯ · fi · Aliud ergo si mala fide iniūxit · qz tē agē potuit · vñ · xxx · an · ēpellitur a rei ven · vt · C · de pscp · xxx · an ·

o ¶ Ex diūso intelligiē · sic · C · de edi · p · l · si is oē quē · sic p nō pt · qz alienata ē non pt vēdicari · ꝫ otra · C · de rei ven · l · ij · in fi · ꝫ ibi ex aliena maria ⁊ in alieno edificauit · h de sua i alieno · q̃re dic · aut de mea maria i meo edificō · ⁊ tē planū est · aut de alieno in meo · vt · ss · ꝓ · ꝯ · aut de mea i alieno · vt h · aut de aliena in alieno · vt i dēa · l · otraria otineē

q ¶ Certe fabrorū · i · magistrorū de ligamie murorū · sic · ff de eo q̃ ē · lo · l · ij · ꝯ · jul' · locū hz vbicū q̃z equū fit excep ·

r Per excepcōnem q̃ loc̄ hre siue alia opetat siue non · vt · ff · de excepē · do · l · ij · ꝯ · generaliter · ⁊ ar j · e · ꝯ · ire ·

s ¶ Bone fidei · scz ab micō · et ex post fēo cū edificauit · naz si añq̃ edificet · fit bone fidei · et cū edificat male fi · fit · eligiē q̃dā media via · ita vt nec male fidei puniaē · neqz vt bone fidei expensas obuet · qz pmittiē abrasio · vt · ff · de rei vē · l · jul' · ꝯ · si i aliena · q̃ ē huic otraria · ⁊ fa · ad h · ff · de minor · l · mtra · ꝯ · vēdentibz · nouo edificat · et vt plene ꝫ sciant

t ¶ Edificauit · cum dedic cū ipendo i rē alienā · aut suo · aut meo noie · Primo casu loqtur · t · ille de negg · et · ff · et · C · si meo tē aut fructuū grā · et tūc ex fructibz deducē · et alias · null9 fruct9 deducē vt · ff · so · ma · l · fruct9 · ⁊ · ff · fam · hr · fundus · aut q̃ cā rei huāde et tūc aut de nouo faciēdo · aut non pmo casu si bona fi · habeo excepcōz nō actōz ym jo · vt · ss · ꝓ · ꝯ · et · ff · de odi · in de · si in area · et · ff · de excep · do · pau · ꝫ · M · ec actōz dabat · et ē p eo · ff · de pec · hē · l · hēditas · et · ꝯ · i · ꝫ ibi ipo gestu negociū fuit hēditariū · q8 incē hūit ·

facere. vñ habuit act. et. ff. si ps hē. pe. l. fi. a. C. de rei vē. l. ij. a. l. domū. Sz jo. dē. vt dcm ē. et fac ec p eo. ff. 8 rei vē. fūpt9. et. ff. de ac. ēp. idēq; et. ff. 8 pet. hē. l. plāte. si ho mala fide tūc nec excipiēdo nec agēdo obuo vt h nā ne mmē. m wlui obligaē. vt. ff. cō i di. ī h iudiciū. b jo. ff. M. ec h dabat negg. act. vt. ff. de negg. si pupilli. g. ff et si qs. ff ibi noie alieno gē=bat. jtē a p eo. C. de rei vē. l. ij. ff ibi loqē qñ ex aliena materia. et in alieno impendi. vt ibi plene notat. si vero in reficiēdo. aut bona fide. et tunc ne=cessarias a vtiles. p wli excep. wlūtarias p abrasiōz suam9 nisi dñs vellz tm daē ntum posset habere his ablatis a contrab vt. ff. 8 rei vē. l. i fūdo. si ho mala fide. i=pendat necessarias. p officiū iudicis cū tñ possideo vtiles p ab/rasiōz obuo wlūtari as nullo mō. vt. C. 8 rei vē. domū. hic ē q dixit bul. hic q expē sas reperā qñz p. a. id ē p actōz. vt. ff. de negg. l. si pupilli. g. ff et si quis. Jtē et p. e. id ē p excepcōz. vt h Jtē a p. o. id ē p of=ficiū iud. vt. p. l. ff. 8 rei ven. l. domū. et. l. diximus. et h ī rei vē. locū habt. jn pet. ho hēditatis bo. fi. pos. habuat omēs. at ma. fi. pos. necias a vtiles p officiū iudi. alias per excepcōnem wli. re existēte meliori ī q fa cte fūt. wlūtarias ra dit. vt. ff. 8 pet. hē. plane. a Si ticiō omutat. ff vidr ñ cō=mutari cū pmo dño v tilis rei vē. det. vt. ff de rei vē. si frumt. g. de arbore q ē dē. solz ibi dicat varijs. et varia damus non tñ nos damus. vl dam9 de extimacōe ff nō de plāta vt diximus. s. e. g. plane si lōgi b Radices. omnes. vt differat a seqnti. Corr tpe c Dicimus. pmo videt eius in cui9 fundo originem duxit. vt. ff. ar. fu. ce. si ples. g. fi. Sed. h corrigit illā. vel dic ibi poterat viuere arbor ex fundo primo. hic non. vel efficit ticij pro parte. scilicet vt hic. nō in totum vt ibi. d Racō. facit. ff. e. l. adeo. in fi. a. l. fi. et. l. qua rōne. e Qua rōne solo cedūt. vt. s. pr. g. f Diximus. s. e. g. certe. ff q d si aliqs lieno fundo semīa uit otra quē agā. Rn. dē seminantē nō. qr nō possidz nec

esse pt obici culpa q edi=ficauit temere ī eo solo qd intelligebat alienum esse. Si ticius aliena plātaz in solo suo posuerit. ipius erit. et ex diuerso si ticius sua plantam in menij solo posuerit menij planta erit si mō vtroqz casu radices egerit. ante em q radices egerit eius pmanet cuius fūat. adeo aūt ex eo tēpe quo radices egerit plan=ta proprietas eius cōmutat vt si vicini arbor ita terrā ticij pfferit vt in ei9 fūduz radices egerit ticij efficī arborem dicim9. Rō em ñ pmittit vt alterius arbor esse itelligatur q ei9 cui9 in fundum radices egisset et ideo ppe ofinium arbor posita si in vicini fundum radices egerit cōis fit.

Qua rōne autez plante q terre coalescunt. solo ce dunt. Eadē rōne frumēta qz q sata sunt solo cedere intelligunt. Cetez sicut is q in alieno loco edifica uerit si ab eo dñs petat e=dificiū defēdi pt p excep=cōnē doli mali bm ea que

dixim us. ita eiusdē excep=cionis auxilio tut9 esse pt qui in alienum funduz sua impēsa bona fide cōseuit. Lre qz lz auree fint pide cartis mēbranisue cedūt. ac si solo cedere solent ea que inedificant aut inserū tur. Ideoqz si cartis mē=branisue tuis carmē vl hi=storiā vel oracōz ticij scri pserit. hui9 corporis non ticius. sz tu dñs eē videris

Qz si a ticio petas tuos libros tuasue mēbranas esse nec impēsas scripture soluere pat9 his. poterit se ticij defendere p excepcō nez doli mali. vtiqz si eaz cartaz mēbranarūue pos sessionez bona fide nactus est. Si quis ī aliena ta=bula pinxerit. quidam pu tāt tabulā picture cedere alijs videt picturam quali=scūqz fit tabule cedere. Sz nob vidr melij esse ta=bulā picture cedere. Ridi culū em est picturā appell vel prasis ī accessionē vili=sime tabule cedere vnde si a dño tabule imaginē pos sidēte is q pinxit eā petat

dolo fecit q mim9 possidet. Jtē nec dē possidētē. qr ei9 fro mi actuz est. ff tñ dic eū teneri ad instar tigni iniūcti q te/netur. etiā si positū ab alio hēat vel teneat. vt diximus. s. e. g. cū ī suo p. l. ff. de eiec. a effu. si ho. g. positū. a ead qō fit ī plātatis. et eodez mō soluit. cū fit rō fūs. vt. ff. man=lucius in fi. i. Rn.

g Conseuit. i. plā=tauit vel seminauit. h Litte cartis. vt 8 bōbace q de pisis ve i Membranis mūt=que de membris ani=malium eripiuntur k Si solo. vt. s. e. g. in suo. l Carmen. metrice. m Historiā. veris a noui testamēti. idē dicam in fabula. vel rōmica. vel quolibet libro prosayco. n Oracōnem ad de um vel ad populum. vel ad principem. o Corpis. i. libri p Non ticius scilicz scriptor bone fidei. q Petas. directa ī r Si bona. fi (rem autem mala laborem wnasse videtur. vt. s. e. g. certe. sed nunqd act. scriptor hz red=dito libro. Rn. sic. si bonam fidem habuit act. dico. s. ī fēm. vt. ff. de rei vē. l. in rez. g. si qmcūqz. si malaz non. qr nec excep. hz vt h. ff cū hodie prec=ciosior fit scriptura q carta nunquid ñ mu/tatur hic. Rn. qdam vt az. sic nos q non ar. C. 8 tes. scimus. a C. 8 ap. pcipim9 ī fi. s Si quis pinxerit siue bone fi. siue ma. fi. bm p. nos contra qr bona fide vt. j. e. g. ibi vtiqz. ac. t Tabulā. quid si ī marmore. Rn. cōtra buari forte. ar. tñ dē j. de testa. g. penl. v Cedē. ff. 8 rei vē. l. in rē. g. ff id quod ī carta. otra. so. hic corrigit illaz vel distingue an pcōsior fit illa scriptura q tabula. bm. p. qui ait locū hre qd h dr si pictus est homo non vrsus bono colore. non atramente. x Apellis. ppria nomina pictorum. y Eam petat. id ē dirca rei vē. vt. ff. de re. do. l. q racōne. g. sed non vt lre. bm azo. /directa. qr desijt dñs eē. et fic z Vt vtilis actō. ī rē ñ/ est mirabile q non dñs a dño vendicat. sic contingit alias in public. in quibusdam casibz vt no. j. de act. g. alie. Accursius. florentinus.

a Impoſuerit·ꝗ mirabile ꝺtingit q̃ ꝺdicõ poſſidẽtis ẽ deterior q̃ petẽtis al' ꝺẽ ut·j·ꝗ imꝰ dic·ꝯ·omoꝺ ſic et alias ff·de noxꝰ·ſi quis a multis et·ff·ſi ex noxꝰ·cã·a·l·i·ĩ fi·q·l·ij·q·ff·ꝗ peꝰ·here·cũ ꝗ ꝗ ad ꝗ ꝗ n·qr in cã noxli eẽ poterit q̃ ꝗo agẽs ñ ꝓbabit·jtẽ in peꝰ·here·ſi bona iura habuit in vincẽdo ꝗ eaꝺ ꝗẽat in defẽdendo q ſic ñ ẽ eorꝝ ꝺdicio deterior·jtẽ cuz ꝗ habeat aceꝰ·pictor ſi nõ poſſideat multomag̃ excepcõnez dz ꝗre ſoluto ꝓcõ ut·ff·ꝗ ſup ficieb9·l·i·ꝯ·qꝗ aũt·ꝗ nũquid dño q̃ndaz tabule ꝗ ꝺceditur ſi poſſideat ſi ꝓciuz picture ſoluat·ꝗ n·q̃ fic cũ ſibi act·de ẽ·ego ꝺẽ ut ſit dña imꝰ dñm q pictorẽ·jtẽ q̃s ꝓferẽ·ſi ambo ꝺẽ extraneũ poſſidentẽ agãt·ꝗ·js q̃ directã ꝗz act·i·pictor·ꝟm jo·ꝗ nunq̃d ſi tabula fuerit abraſa ĩmanz pictoris·ꝗ·ſic·ut·ff·ꝗ rei ven·m rez·ꝯ·et qꝗ ſeꝰ·ꝗ q̃re aliud in pictis q̃ in ſcripturis·ꝗ n·qr pictura ꝓcioſior ẽ q̃ ſcꝰ·

b Furti- ꝟm jo· puit·añq̃ pmgerz a liud p9picturam·

c Tablas·et ſubaudi nã et pictori ꝺtra exneũ furem daẽ ꝟm az·vel meli9 ut mihi viꝺr·ꝗ loquiẽ q̃ fuit ſubrepta añq̃ eſſz picta·ꝗ eciã ꝺẽ dñm tabꝰ ſibi ſubripiẽtẽ poſſz dari furti actio facto furtu tabꝰ iaz picta ut·j·ꝗ ob·q̃ ex delic·naſ·ꝯ·aliq̃ñ·

d Si q̃s·bona fide q̃ in micio exigiẽ·ſ·ut credat ſibi dãtem ꝗre ius diſtrahẽndi ut·ff·de vſuꝰ·q̃s ſit·ꝯ·fi·nec obſtat qꝗ ẽ·ff·de acquirẽre·do·l·in bonefidei·ꝯ·in oꝰriũ·qr ibi opponẽdo loquiẽ nõ

e Juſta·cũ multe ſũt cãe ſiue tituli acquirẽdi ponẽdo· ut in·ff·colꝰ in varijs titulis ſub titulis ꝺ vſuꝰ·vſq̃z ad titu·de re iud·idez tñ et ſi titulũ non habeat ut ar·ff·fi·reg̃

f Naturali·i·iuꝰ genciũ·de q̃ loquiẽ ꝗ·t· l·iij ꝯ·ꝗ ante cui naturalis rõ inſita ẽ·

g Fructꝰ·ſ·induſtriales aliud in naturalib9 ut·ff·ꝗ vſuꝰ·l·fructꝰ nec obſtat·ff·de acquiren·re·do·l·bo·fi·in pñ·qꝗ eñ ibi diẽ·omes·exponiẽ ſine facto poſſeſſoris·ſiue alꝰius ꝓcepti induſtriales tñ ut·ff·de vſuꝰ·q̃ fit·ꝯ·ꝓterea·ꝗ naturalib9 fructib9 ꝺhũptis·an teneãt poſſeſſor·ꝗ n·nõ teneẽ poſſeſſor rei ven·qr ñ poſſidet·nec do lo deſijt poſſidere·ꝗ ꝺdiẽ·ſine cã teneẽ mq̃tũ locuplecõr ẽ ar·ff·ſi cer·pe·ſi et n·e·

h Pro cultura·ut ſegetes

i Et cura·ut lac pil9 lana·

k Nõ ꝓt·nec ad ꝓciũ·ut·j·ꝗ offi·iuꝺ·ꝯ·ſi vero et·ff·fi·reg̃·l·iiij·ꝯ·ꝗ ante·ſi tñ extent·non rei ven·qr ꝓcipiẽtis ſũt ſed offõ iudi·teneẽ redderе ut·C·de rei ven·certum·ꝯ·bona fide·

l Non idem·ut faciat fructꝰ ſuoſ·

m Cogiẽ·diſtingue tam·qr ſi hz ti·male fi·poſ·de ꝺhũptis ꝺdiẽ·ſine cã·de extantib9 rei ven·de ꝓcipiendis ꝓꝰ·t·excuſaẽ·ut·C·de rei ven·ſi funꝺ·miſi in·iij·caſib9·q̃ñ emit ab eo quẽ ſcit vendere in fraudẽ creditorꝝ·l' q̃ñ vendit q̃ metu ꝺpulſus ẽ·et cũ emit ꝺẽ imꝰdictũ·deinꝺ corrũpi fructꝰ paciaẽ ut·ff·q̃ in frau·cre·l·ait· ꝓtor ·ꝯ·ꝓ hãc et·ff·q̃ me cã·ꝗ et ꝓtus et·C·ꝺ ag̃·et cen· quẽadmodũ·ꝗ in q̃rto ut·C· de fi·miſtru·et iuꝰ·aſte·fi·l·i·ſi ñ hz·t·ꝺ ꝺhũptis ꝺdiẽ·ſine cã de extãtib9 rei venꝺ· ut·C·de ꝺdi·ex·l·l· penꝰ·et·C·ꝺ rei vẽ· ſi funꝺ·de ꝓcipienꝺ offi· iudi·ut·ff·ꝺ rei ven·ſi nauis·ꝯ·fi·

n Js vero·ad quem ipe·alio eñ ꝓcipiẽte nra ñ fiunt ſui·ꝗ ſi bo·fi·poſ·fuerit eciã ſi eos alius ꝓcipiat· ut·ff·ꝺ vſuꝰ·q̃ fit·ꝯ· ꝓterea·vel aliꝰ ſi ipe ꝓcepit nõ eciã here eius·nec eñ ad heredem tranſmittit·

o Perceptis·ut ſi i horreo poſiti ſũt facit ſuos fructuarius ꝗ bo·fi·poſ·ſtati ut a ſolo ſepati ſũt ut·ff· quib9mo· vſufructamit·l·ſi vſufructuarius·ẽ et alia dña·qr fructuarius fa· ſuos naturales fructꝰ bo· fi·vero poſ·ñ·ut·ff· de vſufruct·l·vſufr· legato·et de vſuꝰ·l· fructus· p dña·ꝗ p quã act·ꝗ n·p rei vẽ·cũ dñs ſit·l' ꝺdiẽ· ex hac lege· q

p Ide colono·qui nũmis colit·nam omes fructus fac ſuos·ut vſufruc·ꝗ drnt qr colonus talis facit fructus ſuos ut a ſolo diſcerpti ſũt·ut·ff·de furti·l·ſi apes·ꝯ·fi·ſecus de vſufru·ut ꝗ diciẽ·vel dicas de ꝓciarijs ut·ff·loca·q ꝺduc·cũ in plures·ꝯ·meſſem·ꝟm az·

q Item dicit fere ꝓꝰ aliud qr colonus tñ ſimittit ad heredẽ ut·j·locꝰ·ꝯ·fi·ꝗ fructuarius ñ ut hic·

r In pecuꝺ·fetus·q·d·ita fetus ſicut zẽ

ſ Et ſucculi id ẽ pui ſues·

s Pilus·bouis vel eciã capzarum ad bozram ſellarũ·

t Naturali·i·genciũ ꝺ quo loquitur·ſ·e· ·ꝯ·ſingulorꝝ·

u Partꝰ·ꝓtinet quantũ ad plenam ꝓprietatem·miſi eciam et in partu ſit vſufruc·legatus·ut·ff·de vſufruc·vetus·

x Abſurdũ eſt·ſic·ff·de vſufruc·in pecudũ·

y In fructu·ſcilicet ut ipſe ſit fructus·ſed tamen in eo reliquiẽ·

z Natura·i·deus·ſic·ſ·de iuna·in pñ· vñ ꝺr·pronaq̃z cum ſpectant animalia cetera terram·Os hominí ſublime dedit celumq̃z videre·Juſſit·et erectos ad ſidera tollere vultus·ſic·ff·de edik·e·l·iuſtiſſime·et·ff·de furꝰ·qui vas·ꝯ·ex furtiuis·et·ff·de peꝰ·here·l·ancillaruz

a Sed ſi gregis·grex eſt numerus·x·ouum vel·v·por-

poſſederit ñ ꝺ ꝺceſſuz eſt itaq̃z cũ fundo eciã fructꝰ hz ꝺſumpti ſint cogiẽ reſtituere Js vero ad quez vſuffructꝰ fundi ꝓtinz nõ aliꝰ fructuũ dñs efficiẽ q̃ ſi ipe eos ꝓcepit et iõ licz maturis fructib9 nondum tñ ꝓceptis deceſſerit ad heredes eius ñ ꝓtinẽt ſed dño ꝓꝰetatis acq̃runtur· Eadẽ fere q de colono dicunt

b In pecudũ fructu eciã fetus ẽ ſicuti lac pil9 et lana itaq̃z agni eduli et vituli et equuli et ſucculi ſtatim naturali iure dñi fructuarij ſunt

c Partuſ vero ancille in fructu ñ eſt itaq̃z ad dñm ꝓprietatis ꝓtz abſurdũ eiꝺ videbatur hoiem in fructu eẽ cũ omnes fructꝰ rerum natura gracia hoim ꝺpauerit·

d Sz ſi gregis vſumfructũ q̃s habeat in locũ demortuorꝝ aialiũ capitũ ex fe-

corū simul et ḡdatim ꝓsistencium ut ff. de abigeis. vel oues et fa. ff. de vsuc. l. r. ꝓ mixtura. §. tēcū. b Ex fetu. aliū de eā non submittit ꝑm quosdā. vel forte submittēt eciaz aliū de. ar. ff. de vsufruc. quid ḡ. §. ß qꝑ 8r m fi. c Submittē. q̄ submissio ñ fit si m singlis capitib9 fit vsufruc. ut ff. e. qd ḡ. §. ß qꝑ 8r. d Thesauros. ē aūt thesaur9 pecunia ab ignotis dñis vetustiori tpe abscondita ut. C. de thesauris. l. i. li. x. in pñ. vl depositō pecuie cuius mēoria ñ extat ut ff. de acqui. re. dō. l. nunq̄. §. thesauros. qñqz m ꝓpe 8r ut. ff. de acq. pos. l. pegre. in pñ. et. ff. ad exi. l. thesaur9 e In suo iuꝫ directo vel vtili. ut fedatari9 vel emphiteotecari9 vel simil. ꝛz pla. aliud dixerit in his. Quid si mercēnarius dū labo rat in alieno vel creditor m pigre inuenit thesauꝝ. Rn. dimidiū eius i cuius fū do inuenūt. et ita dimidium si bi acqrunt. ff. de acq. re. dō. l. si q̄s. §. qꝑ si creditor.

f Loco. alias solo. g Religioso ut. ff de iurisd. l. iij. §. penl. ꝛtra. So. hec corrigitur ꝑm. B. vel hic ꝑm naturalē racionē ut patet ex lra. ibi secuꝑ ciuilē racionem q̄ preualz. sic i vsuc. ꝛtigit ꝑm jo. accur.

h Fortuito casu. et ē casus inopinate rei euētus ex diuersis cauꝑ puenīs. ob aliud et aliud inceptis.

i Non data opa. aꝫ totuz reddit dño. in suo loco tñ potest opera dare ñ tam magica arte alias esset fisci ut. C. de thesauꝛ. l vnica.

k Dño. ß p quaz act. Rz. p rei ven. cū dñs sit. vel odi. ex hac. l. l In cesaris locū. s. patrimonialē. m In publico. i. publice deputato. n Fiscali. ñ tamē publice deputato o Vel fisci. ß si fisci ptē suppresserit cū altero tantū reddit. ut. ff. de iuꝫ fisci. l. iij. §. fi. p Ciuitatis. q̄ loco puatoꝝ fūt ut. ff. de. v. sig. si eū q̄ nec. q Per ēdicōnem qz. non solū inuēcione ut. s. §. pꝫ. r Naturali. id ē genciū. ut. j. §. pꝫ. s Acquirunt. cā precedēte vera vel putatiua. alias ñ ut. ff. e. l. nunq̄ et. j. B. §. ß siquis rē.

s Nihil. ymmo de o Juire. ß yp bolice loquit sic. ff. de pactis. l. i. in pñ. et. ff. de act. emp. l. ex empto. in pñ. et. C. 8 tñsact. non mmorē. t Volūtatē. dū tam legit timā. naz cū bonis mēdictuz est. non alienat ut. ff. de cura. fu. l. i. in pñ. u Cuiuscūqz. i. siue mobilis siue soli. x Corpalis. incorpales eā tradi non possunt ut. ff. de acqren. re dō. Suus. §. incorpales. y A dño. ß qñqz fallit et eius o trariū inuenit vez ut. j. quib9 alie. ꝛz vel ñ. ß ß est regla reut ß et. ff. e. ēdicō. z Alienat. i. dñiū transfertur.

a Stipēdiaria. s. q̄ militib9 p stipendijs danē ut. ff. 8 rei ven. Jtē si veratū. §. i. et de euicti. l. lucius et de acqreu re. dō. in agris.

b Tributoria. que tributa rome reddūtur. c Alienant. p ēdicionē. d In pumcijs. q. d. talia pdia ñ fūt in ytalia. e Inter q̄. s. pumci alia. f Constōne ut. C. de vsuc. transfor. l. vnica. g Dra est. s. q̄ntū ad dñij tñslacionē ut C. de vsuc. tñsfor. l. vnica. ß q̄ntū ad tributa ē dra. C. 8 epi. et. cle. de his.

h Qz siquidē. vere nulla ē dra ß et si rē.

i Tradant. s. stipēdiaria pdia et tributa. k Tñsferunt. s. pumcialia pdia sic ytalica. et ē verum m omib9. ñ. scriptura necia fit. ut. C. de vsuc. tñsfor. l. vica. §. q̄ si pdia. Jtē fūt vera si accipiēs iducat invacuā pos. ꝑm q̄s 8 ut. C. 8 pba. cū rejo. dē. ut. ff. 8 fundo dō. si fund. et de acq̄re. dō. hō lib. §. quicquid sufficit em mduci in pos. ꝛz ñ vacuam 8 aūt in dēa. l. 8 pba. 8r demratiue q̄ sic euenerit ñ causatiue dic. l Vendite vero p ß. m Res q̄ loco pigris a vēditore teneri pñt ut. ff 8 acti. emp. uiꝫ. §. offerti. n Pigre. q̄ sic mtelligo si placeat vēditori aliud q̄ preciū accipe. alias ñ ut. ff. si cer. pe. l. iij. §. i. o Dato. poterit ḡ vēdicare vēditor rem si ñ fuerit de pcio satisfactū ut. ff. 8 tribu. l pcu. §. ß si dedi mercedē. ñ emptor pciū tūc offerat ut. ff. man. diligēt. §. i. p Ex lege. xij. ta. q̄ ē ius ciuile ut. ff. 8 iusti. et iure. l. ius. §. ß igit nō solū genciū. q Jure naturali. sic dictū est qꝑ rōne naturali fuit mductū ut. s. de iuꝫ na. §. q̄ vero et. §. q̄ naturalia. r Vendidit. et ēdidit.

s Emptoris. quid si dedit die ad soluend. Rn. ñ facta solucōne vēdicat ꝑm jo. ut. C. de pact. mē emp. et vē. l. omissorie. potest tamen contra dici. qz aliud ē simplē die solucioni statuere aliud pactum. l. omissorie ponē. Jtem quid si simplē tradat. Rn. vidz sequi fidez. mi si ꝛtra pbēt ut qz forte dicebat emptor pñtem habere pecuniā ut ar. ff. de pig. acti. l. iij. et ar. dē. ff. 8 tribuē. ꝓ curatoris. §. ß si dedi

ti q̄ voluntatē dñi volētis rem suā in aliā transferre ratā haberi et ideo cuiuscūqz generis sit corpalis res tradi possit et a dño ēdita alienat. Itaqz stipēdiaria quoqz et tributoria pdia eod mō alienant. Vocant autē stipēdiaria et tributoria pdia q̄ m pumcijs sunt imē que necnō et ytalica pdia ex nra ꝓstitucōne nulla ē dra. sz siquidem ex cā donacōnis aut dotis aut q̄libz ex alia cā ēdantur sine dubio trāsferunt. Vendite vero res et ēdite nō aliter emptori acquirunt q̄ si is vendito ri pcium soluerit vel alio mō ei satisfecerit veluti ex pmissore aut pignore dato qꝑ caueē quidem ex lege. xij. ta. tam recte 8r et iure gencium id ē iure naturali id effici. sz si is q̄ vendidit fidē emptoris secutus fuerit dicē 8 est statim rem emptoris esse. Nihil aūt mē est vtq̄ ipe dñs

s ¶ Fieri · nisi in casibus ut · ff · de iur fisci · l · si procurator · §. fi · et · ff · de re iudi · a duo · §. ij si emptor · t ¶ Nihil · q em qs p alium facit ipe facere vidr ut · ff · de vi et ui ar · l · i · §. deicisse · et · j de muir · §. ñ solũ et · ff · de muir · itẽ apud · §. fecisse u ¶ Permissa · vel ab ipo dño vel ab alio domini volũtate x ¶ Libera · secm gnali procur · qui ñ hz liberã ut · ff · de procur l · procurator · totor · ij · M · distinxit inter procur · totor bonorum ut ibi et ymũsor ut h. y ¶ Inedũ · nuda · s · a edicõne sic · C de pact · l · edicõnibus Item in alijs casib9 dominiũ sine tradicõne dat qui pnt his legib9 notari ut · ff · de acqren · pos · l · i · §. si iusserim et · §. iõqz · et · l · q meo · §. si vẽditorẽ · et l · qrũdaz Item · C · de acqren · pos · nim9 a C · de dona · l · i · et · l · quisquis · Item si vos es tibi edere dñium noie tuo me ostituã possidere · vel oducã a te · ut · ff · de acqren · pos · qd meo · et de reiven · quedã mk · z ¶ Tuam esse · si res pñs est ut · ff · de reiven · eius · et · l · ks si · vel h in vera vẽdicõne · ibi in fi eta ut · ff · de emp · l · ij · Item ks ẽ verz si pcium fit solutũ vel satisfactũ ut · ẽ · e · §. vẽdite · a ¶ Item si qs · et ẽ casus vbi in possessione edita acqritur dominiũ et alios habes notatos · ff · de reiven · l · si ager · b ¶ Claues · alit de consuetudine dacie in qua cuz aliquis vult legare vel dare fundum ecclesie · sumit parz terre in panniculo a ponit super altare · et ita transfert dominiũ ut et de osue · c · i · est tamen casus mirabil in quo sine omni solẽnitate transfert dominiũ neqz ipso iure ut · C · de dona · l · qs quis ar · C · de sacrosan · ec · ut interd · c ¶ Item posita s · i · repositas · d ¶ Transfert · prietatẽ et possessionẽ · et qd dixi de prietate verum est · si dñs est tradens alias causam vsucapiendi · si hec fiant coram horreo · et ks pter pnt em visionez rei ut · ff · de oe hen · emp · claui bus · et de acquiren · pos · l · i · §. si iusserim · et sũt hec m ar · ut si vendam equũ quẽ tradaz p frenũ vel capistrũ ut dominiũ transeat · e ¶ Hoc s · est quã · ẽ · in aliquo casu qr · sup semp in psonã certaz h in incertã · f ¶ Incertam · ar · oe · j · del · §. tutor · g ¶ Missilia · sic dicta · qr in plũm mittant siũ piciunt · ut illuc cur

tradat alicui rem · aut volũtate eius alij · cui rei eij possessio pmissa sit · q rõne si cui liberavmũsor negocior admistracõ pmissa fuerit a dño · isqz ex his negocijs rẽ vendiderit et tẽdiderit facit eã accipiẽtis ¶ Interd autẽ sine tradicione nuda volũtas domini sufficit ad rẽ transferẽdam veluti si rem quã tibi aliqs omendauerit ã locauerit aut apud te deposuerit vẽdiderit tibi ã donauerit q̃uis em ex ea cã tibi ñ tradiderit eã · eo tñ ipso q patit tuã esse statim tibi acqrit prietas p inde ac si eo noie edita tibi fuisset ¶ Item si qs merces in horreo suo positas vẽdiderit simul atqz claues horrei sui tradiderit emptori transfert prietatẽ merciũ ad emptorẽ · ¶ Hoc amplius interd a in incertã psonã collata volũtas dñi transfert prietatẽ rei · ut ecce ptores a cõsules q̃ missilia iactant in vulg9 · ignorãt quid eor quisqz acceptur9 sit · et tũ

rẽte multitudine possint ptores vel consules ptransire · ut in coronacõne domini pape vidi ut · ff · p derelicto · l · si id qd · §. id qd · et in auẽ · de consuli · col · iij · §. hec itaqz · ibi argentum vero rẽ · h ¶ Nollet · vere vel legis interptacõne ut in auẽ · de nup · §. et multo pocius et · C · de infant · l · fi · a C · de lati · li · tol · l · i · §. sed scimus · Accur · florent ·

qr volũt q quisqz eor exceperit eius esse statim eũ dominũ efficiũt · Nua racione veri9 esse vidr · ut si rem p derelicto a domino habitã occupauerit quis statim eum dominũ efficit · Pro derelicto aũt habet qd domin9 ea mẽte abiecerit · ut id in nũo rer sua rũ esse nollet ideoqz stati domin9 eius rei esse desijt ¶ Alia sane cã est earz rerũ que in tẽpestate maris leuiãde nauis cã eiciunt · Hec em dominor pmanẽt qr palã est eas non eo aio eici q qs eas nõ velit · sz q magis cũ ipsa naui maris piculũ effugiat · q de cã si qs eas fluctib9 expulsas seciã in ipo mari nactus lucrãdi aio abstulerit furtũ omittit · nec longe vidr discedẽ ab his q a reda curẽte non intelligẽtib9 domis cadũt ·

De rebus corporalibus et incorporalibus

Vedã pretẽa res corpales sunt · et q̃dam incorpales · ¶ Corpales sunt q̃ sui natura tã

i ¶ Desijt · si abiecit · l habere desijt rem immobilem · alioqn possessionẽ p dere pot · ñ dominiũ ut · ff · de acqren · pos · fi quis i · §. dẽa · et · ff · p derelicto · l · i · a · ij ·

k ¶ Alia causa · alias sane · s · piciendi · a iõ aliud ius statuetur ·

l ¶ Fluctib9 · i · vndis

m ¶ Furtũ · ff · de fur · l · fal · §. si iactum · oe · 9o · distingue animũ picientis · q patet ut si libzũ aptum piciam vm job · ut ex hac · l · et illa colligitur et ar · ff · de damp · infec · si finita · §. si qs metu · Item quid distat hoc furtũ ab illo ff · de incen · ru · nau · Rz n · hic locum habet qũ non in ipso naufragio aliquid quis furat · ibi in ipso naufragio ut · ff · de incẽru · nau · l · i · in fi · a · l · i · et · ij · ut · ff · p derelicto · l · i · et · ij · et · iij ·

n ¶ Longe · nã in aliquo distat · qr h sciẽte · illud ignorante dño fit · o ¶ De reda · i · de curiuducto ab equis · p ¶ Non intelligentibus · i · ñ videntib9 · q ¶ De rebus corpalibus et incorpalibus ·

Vedam pterea · i · ppt pdictam diuisionẽ · s · ti · i · est et alia qr quedam omnia · quedam publica · quedam vmuẽ sitatis · quedam nullius · quedaz corpales · et quedã incorpales ut subicit · r ¶ Corpales · sic ff · de re · di · l · i · §. quedam · s ¶ Quedam incorpales · quid de hac diuisione nos iur oculti egemus · Rz n · qr multa in corpalib9 locuz hnt · que ñ tuantur in incorpalib9 · in corpalia em non tradunt · non vsucapiũtur regulariter ut · ff · de acquiren · re · do · l · huius · §. in corpales et de vsuc · l · vsucapionẽ · non vendicant ut · ff · de reivẽ · l · vendicacõ · ac non transferunt penitus ut · ff · p socio · l · ij et · iij · non possident ut · ff · de acquiren · pos · l · iij · et primci t ¶ Sui natura · nam secus si ppt difficultatẽ ut res in pfũdum maris vel celo affixa · Accur · florentinus ·

v ¶ Innumerabiles · i · non abiles ad numerandū · jo · x · In
corpales · que in iure · i · sub ⁊ predicabili · ius otinet · i · m
quarum diffinit cōmb⁹ pomē hec dictio ius in pdicato · qua
lia sunt omnia iura · s · incorpalia ut · ff · de re · di · l · i · §. queds
y Hereditas ut · ff · de · v · f g · l · nihil · z ¶ Vsufructus · j ·
de vsufructu · m pñ · a ¶ Et obligacōnes · j · de obli · m prim
b ¶ Quoquomō · i · sive ex contractu vel q̄
si vel maleficō ut · j · de
oblig · §. fi · c Nec
ad rē · Rn · tacite ob
iectum · q · d · quomō
hereditas est incorpalis cū in ea sint res
corpales · d ¶ Ex fūdo · m quo vsuf · ha
benus · e Plerumq; · ppter huitutem q̄
p actionem vel obligacionem debetur ut
j · de acti · §. ij · et ppē
actioms cessacionem
ut · ff · man · l · fi · pcura
torem · §. fi · et de rei
ven · l · si hominem · §.
vsq; adeo · f ¶ Naz
p sed · g Jus hereditatis · i · ipsa here
ditas · et sic in transitiue h tria leguntur
h ¶ Fruēdi · i · vsuf · f
i Obligacionis · i ·
obligacō ipsa ·
k ¶ Eodem numero · i · inter incorporalia
l Eadem iura · i · huitutes · m ¶ Vocantē
8 quibus · j · ti · pē · 8r
statum de quibus haz
queritur · licet ad nos
non pticeant · ut de
aere fumo · et de fla
tu animalis · Rn · tm
phos · hec esse corpo
ralia · Item quid de
angls bonis et ma
lis et anima homins
Rn · hec incorporalia
esse ·

gi possunt veluti fundus ·
hō · vestis · auz · argentū
et deniq; alie res inmūabi
les · ¶ Incorporales au
tem sunt que tangi non
possunt qualia sunt ea q̄
in iure consistunt sicut he
reditas vsuffructus vsus
et obligaciones quoquo
modo contracte · Nec ad
rem pti q̄ in hereditate
res corporales continent
nam et fructus qui ex fun
do pcipiuntur corporales
sunt et id qd ex aliqua ob
ligacione nobis debetur
plerumq; corporale est ve
luti fundus · homo · pecunia
Nam et ipsum ius heredi
tatis et ipsum ius vtendi ·
et fruendi et ipsuz ius ob
ligacionis incorporale est
¶ Eodem numero sunt iu
ra predio rum vrbanorum
et rusticorum que eciam h
uitutes vocantur ·

De Seruitutibus rusticorum ·

Vsticorum predi
orum iura sunt h ·

Rusticorū · sic
et · ff · e · l · i ·
n Jura · i · huitutes · et nota hec tria genera huitu
tum · quedam a psona psone debentur de quibus 8r · s · 8 iu
re psonarum · quedam a vna re alteri rei de quibus dicit
in hoc · t · quedam a re psone ut vsufruc · et vsus · et habita
cio ut · j · ti · i · et · ij · potest et quartum dici · ut a psona rei de
beatur ut · ff · de odi · et de ticio · §. ticio et de ali · et cib · le · l ·
huos · o ¶ Jus eundi · solus · ut p hoc discrepet a sequen
ti · p Ambulandi · s · cum alio · q ¶ Jumentum · s · separatū
a se vel armenta separata a se · sed sup equo ire potest ut · ff ·
de huit · rus · pdi · qui sella · m pñ · et · l · iter · qñq; iter non est
huitus ut si fructuario detur a dño alterius predij ut · ff · fi
huitus ven · l · ij · §. ij · Tercio grosse 8r quelibet via p quaz
itur · r Jumentum · vel subtus vel ante se · et idem si in
vehiculo · s ¶ Actum habet · p osequenciam · t Iter hz
quo ad comodum non q̄ ad huitutē · Sunt enī due huitutes

et diuerse ut · ff · si hui · ven · loci · §. i · et · ff · de adim · le · l · f ·
v Eoq; · i · itinere contento sub actu · x ¶ Via eundi · hec
vba expone ut s · e · §. i · y Continet · sed que est dīa sim
hoc inter actum et viam · Rn · qui habet viam potest trahe
re trahem et lapides et rectam ferre hastam · que non per
mittuntur habenti actuz · ut · ff · de hui · rus · pred · l · qui sella
· §. i · Item certa via
latitudo est · viij · ped
indirectum in angul
xvi · nisi maior vel mi
nor placuerit facere
constituentibus · qd nō
est in actu ut · ff · 8 hui · rus · pred · l · vie · et
l · certe · §. latitudo · et
l · via constitui ·
z ¶ Aque ducende · si
ue muente siue inue
niende ut · ff · e · l · la
beo · a Prediorum
in villa · non enī locus
sed materia facit vr
banum pdium · qd dic
ut · ff · de · v · sig · l · vr
bana pdia · b ¶ Vi
cinus · i · domus vicini
c Stillicidium · q
stillat · et interdum
directo cadit · inter 8
non ppter ventuz for
te · sed flumen dire
cto cadit · et maxime
p dochiam · i · canna
le ut · ff · 8 hui · vr · p ·
huitutes · §. stillicidiū
d ¶ Non recipiat · h
s · non recipe est ius n
huitutis · immo poci
us libertatis · et hāc
negatiuā referas ad
omnia exempla pri
me dicta · vel dic sic
recipe talia est hui
tus · ita econtra si de
finat recipe est mihi
quondam recipienti
huitus et onus et sic
in prescribenda hui
tute non indigebam
aliquo facto sic econ
tra in pscribenda sua
libertate indiget facto · s · ut foramina obturz vel similia fa
ciat · que non sunt necessaria in prescrip · libertatis · contra
rusticam huitutem · et ideo tantum in affirmatiua lex dicit
de eis · s · ius eundi agendi rē · ut · ff · de serui · vr · p · l · v · et · s
e · circa pñ · e Tollat qd potest pdesse mihi ad lumia re
fulgenda · Vnde dicitur in libro regum refulsit sol in clipe
os aureos · et resplenduerūt montes ab eis et · ff · e · si arbo
rem · §. interdum · vel dic q̄ tollat · ut fit huitus ut modo in
alijs diximus · f ¶ In rusticorum · haustum · s · ius hauriendi
aquam necessariam agro meo vel laborantibus in eodez
ex fonte vicini · g Pecoris · s · constituti ad stercorandū
agrum meū · et sic bibent vel pascentur in tuo vicino agro
et sic sunt reales seruitutes · Sed contra · ff · de alim · et ci
le · l · mela · §. fi · Rn · ibi psonales dicuntur qz cum psona du
rant et ar · ff · de huit · rus · pred · pecoris · vel si habeā pdiū

iter · actus · via · aqueductus · Iter est ius eundi ambulandi hominis nō eciam iumentum agendi vel vehiculum ¶ Actus ē ius eundi ambulandi hominis agendi iumentum vel vehiculum · Itaq; qui habet iter actum non habet · sed qui habet actū iter habz eo q̄ vti potest eciam sine iumēto · Via est ius eundi et agendi et ambulandi hominis nam iter et actum via in se continet · ¶ Aqueductus est ius aqueducende per fundum alienum Prediorum vrbanorū sunt huitutes que edificijs inherent ideo vrbanorū dicte sunt · quoniam edificia omia vrbana predia appellantur · etsi in villa edificata sunt ¶ Item prediorum vrbanorum huitutes sunt hec · ut vicinus onera vicini sustineat ut in parietem eiꝰ liceat vicino tignum immittere ut stillicidium vel

cui expediant non erit seruitus · sed magis aliud ius · s. pactionis vel conuencionis ut · ff · de seruit · ut pomū h Coquende · necesse ad domunculam in agro meo faciendam ppt fructus recipiendos · idem de arena fodienda · i Nec ąs quam · s · ut seruitus fit · obligacio tamen esse potest · ut · ff · de euicti · fund · §. i · et · ff · fam · herc · heredes · §. sed contra si ppmissor ie rc ·

k Si quis · ius · i · a l · quam seruit · de stipulationibus · l Pactionibus · i · pactionalibus stipulacionibus · similis exposicō est · ff · de acquiren · pos · l · si rem in fi · vel pactionibus · i · conuentibus aliis ut vendicione et donacōne · et qd subicit stipulacōibus · i · obligacōibus verborum tantum · m Edes suas · quibus seruitutibus nō impositis cuilibet vsqz ad celum liberum est edificare ut · ff · qui aut clam · l · fi · §. penul · et de seruit · l · fi · n Ducere · his deficientib9 cuilibet res sua libera est · et poterit alium prohibere volentem ingredi in suum agrum ut · ē · de di · §. fere · q · §. plane · accur · Devsufructu Rubrica ·

Vsufructus · sic · ff · e · l · i · et in · a Est ius · i · seruitus · et p hoc patet q̄ non loquitur de ipis fructibus fūdi qui fūt corp ales ymmo de iure vtendi ut · ē · de reb9 cor · et incor · §. i · sicqz p hoc verbum scilicet qd expono ius i · seruitus · remoueē vasallus supficiarius et qui alias vtile dominiū habet · Item hoc ius est eciam psonale · qr cū psona extinguitur · ut · j · e · §. finitur Item est forma quedam a prietate separata · cum apud vnum possit esse prietas · apud aliū vsufruc · ut · ff · de acquiren · pos · l · pmisceri · ius autem qd dominus fundi habet in fructibus pcipiendis · est cum causa · i · cum prietate ut · ff · de except · rei iud · si cuz argent · §. penul · b Aliens · nam sua res nemi seruitutem debet ut · ff · de seruit · vr · pred · l · i · re omuni et · ff · fi vsufruc · penul · l · vti frui · in pn · Item q̄ subicit rebus · dic · s · quibuslibet nisi vsu consumantur ut · j · e · §. constituitur · et · ff · si cert · pe · l · i · i fi · c Vtendi · ad dram creditoris qui vti non debet pignore ut · j · de obli · q̄ ex delic · nas · §. furtum · d Fruendi · ad dram

flumen recipiat quis in edes suas vel in areā vel in cloacam vel non recipiat et ne alcius quis tollat edes suas ne luminibus vicini sui officiant · Item rusticorum prediorum seruitutes quidam oputari recte putant aque haustū pecoris ad aquam appulsum uis pascēdi calcis coquende arene fodiende · Ideo autem hee fuitutes pdiorum appellantur · qm̄ fine predijs constitui non possunt · Nemo enim fuitutem potest acquirere vrbani vel rustici pdij ñ qui habet pdium nec ąs q̄ debere ñ qui pdiū habet · Si quis velit vicino aliqd ius constituere · pactionibus atqz stipulacionibus id efficere debz potest autem in testō quis heredem suū damnare ne alcius tollat edes suas ne luminibus vicini ediū officiant vel ut paciatur eum tignum in parietem mittere vel stillicidiū habere vel ut paciatur euz p fundum ire agere aquāue ex eo

nudi vsus in quo tamen vti et frui pmittitur ut · j · ti · i · in pn e Salua rerum substancia · i · pstita caucōne vel satisdacione de saluanda sub a secundum quosd · et sic dicunt caucōnem esse de substancia vsufruc · ar · p eis · C · e · l · i · et · ff · de vsufruc · l · vxori · nos conē dicimus ei · q̄ hec caucō non est d sub a vsufruc · nam sine ea vsufruc · est · plus dico · qr in casibus nullomō prestatur ut · ff · ut le · vel fideio · ser · cau · ca · l · i · §. ad fiscum · et · C · d bo · q̄ li · l · fi · et · ff · vsufruct · quemadmod ca · l · vsufruc · §. illud et · §. plane · dic ergo salua rerum substancia · i · ne peat rerum substancia · q · d · tam diu durat vsufruc · q̄ diu durat substancia et hoc statim p bat · ē autem rc · et sic verba fūt de diffimicōne sed non caucio · f Est autem · s · vsufruc · ius i · seruitus vel forma corpi inherens ·

g Nuo · i · corpe pempto · ut domo destructa · vel fūdo calmate pempto · vel iumento mortuo in q̄ vsufruc · habetur ut · ff · p socio · l · verum · §. penul · h Ipsuz s · ius vtendi fruendi · i Vsufruc · sed oppono · ante separacionem non est vsufruc · sed nec post separacionem recipit separacionem · Rz · vsufruc · i · q̄ postea dr vsufruct ·

k Nudam · sic · C · de muli · q̄ ser · prijs · l · i · §. si quas · sic et · C · omnia de ma · l · i ·

l Deducto · nō deducto · si emi vni simpliciter fund · alij vsufruct · legauerit am bo ocurrunt in vsufruct · ut · ff · de vsufruct · l · in de neracius · §. non solum · et d vsufruct · e · rez q̄ vsuos su · l · si tibi · m Legare · Item alijs modis ut · ff · e · ti · vsufruct · pluribus autem datur cum inducitur in possessionez fructuarius · et prietarius patitur eum vti frui ut · ff · e · l · in pn · n Constituere · inter viuos · o Pactionē · ut · ē · ti · i · diximus · §. fi · p Ne tamen abscedente · id est separato exite · et erit p questione illa · q liber homo non poterit locare opas suas in petuum · ne libertas fit inutilis · q · y · cōcessit · ar · ff · de odi · et de ticio · §. ticio · de li · bo · exhibi · l · i · sed jo · dē · cum possit p substituē · fuire · ut · C · de epi · et cleri · l · quisquis · et · l · ad silitudinem · cum hoc non agaē ut p se tantum opetur · ut · C · de cad tol · l · vna · §. vera · et · ff · d du

ducere ·

Vsufructus ē ius aliens vtendi fruendi rebus salua rerz substancia · Est autez ius in corpe quo sublato · et ipsum tolli necesse est ·

Vsufructus a prietate separacionem recipit idqz pluribus modis accidit ut ecce si quis vsumfructū alicui legauerit nam heres nudam habet prietatem legatarius vero vsumfructū · Et econtra si fund legauerit deducto vsufructu legatarius nudam habet prietatem heres vero vsumfructum · Item alij vsumfructum alij deducto eo fundum legare potest Sime testō vero si quis velit vsumfructū alij constituere pactionibus et stipulacōnibus id efficere debet Ne tamē in vniuersum inutiles essent prietates semp abscedē te vsufructu placuit certis modis extingui vsumfructum et ad prietatem reuerti Constituitur autem vsusfructus non tan-

obus reis. s. reno est. vel eciam possit interesse prestare. ut
ff. de re iudi. si quis ab alio. §. fi. accur. q ¶ Certis modis
ut. j. e. §. finem. r ¶ Constituitur aut in fundo. ec sterili ut. ff. e.
statue. §. i. t Salvali. qz ñ pt ec salua suba q ec dz ut. ñ. e. i pñ. s ¶ Civili. qz ñ fit i dñiu legatarij. vñ sibi suie nõ
pt ut. ff. si vsus. pe. l. vtifrui i pñ. t Vestimenta. ff. e. l. ꝗ
qd. §. et si vestimenta
ꝛc. so. ibi loqꝫ de qbusdã vestimentis q
petuo durabant. hic
de temporalibus.
v ¶ Permutacõnem
naz que hodie ẽ mea
eras erit tua. sic dis
tinguitur quo ad do
miniu meu qꝫ finit
sic. ñ. de re di. §. si ta
men. Item si cuz alia
misceatur extinguit
ut. ff. de sol. si alienij
x Sed vtilitatis se
natus. cuius nomen ñ
habemus. y ¶ Satisdat. sed nonne hec
satisdacõ vel illa q̃ sa
tisdat legatarius vel
vsufructuarius sevsu
rum arbitrio boni vi
ri potest remitti a te
statore. Rem. ñ. ut. ff
ut. in pos. le. si pecu
nie et. C. de vsufruct.
l. i. et. C. ut. le. no
ca. l. penk. Illa autẽ
satisdacio quam pre
stat hæres de legato
soluendo bene potest
remitti. ut. ff. ut le
no. ca. l. licet. a. l. fi.
et est racio qz hic sa
tisdacio ꝗ templacõe
heredis intꝫponitur.
illa autem de legato
pstando gracia te
statoris ut sua volun
tas adimpleatur ut
C. ut le. no. ca. l. ij. ñ
est ergo mirum si il
lud qꝫ sua gracia in
troductum est. testa
tor potest remittere
aliud autem non ut.
C. de pact. si quis in
oscribendo et. ff. de
pact. l. pactum et de
op. li. l. cerdonem et ad. l. fal. q̃ de bonis. §. fi.

tum in fundo et edibus.
verum eciam in suis et iu
mentis et ceteris rebꝫ ex
ceptis his que ipso vsu cõ
sumunt. Nam hee res ne
qz naturali racione neqz
ciuili recipiũt vsumfructũ
quo in numero sunt vinuz
oleum frumentum vestim
ta quibus pxima est pecu
nia numerata. Namqz ip
so vsu assidua pmutacõne
quodãmodo extinguitur
sz vtilitatis causa senatus
censuit posse eciam reruz
earum vsumfructũ constitui
ut tamen eo nomine he
redi vtiliter caueat. Ita
qz si pecunie vsusfructꝫ le
gatus sit ita datur lega
tario ut eius fiat et lega
tarius satisdat heredi de
tanta pecunia restituen
da si morietur aut capite
minuetur. Cetere quoqz
res ita tradunt legata
rio ut eius fiant sed esti
matis his satisdatur a le
gatario ut si moriat aut
capite minuatur tãta pe
cunia restituatur quanti
hee fuerint estimate ergo
senatus non fecit quidem

fruct. So. ibi non contradicit. ibi em anteqũ essem fructuarius delegaui vnde ex eius psona cui delegaui finit. qz in
eius psona incipit. si autem postea delegassem ex mea pso
na finiretur ut. ff. de piculo a. com. reiven. l. necessario. §.
fi. f ¶ Capitis. ñ. de capi. di. §. i. ij. et. iij. g Maxima. q̃
mortes ciuiles fiũt ut. ff. p socio verum. §. societas non au
tem minima capi. d. ut
j. de acqui. p arto
im pñ. h ¶ Per mo
dum. s. ut bonus pa
terfa. vel melius per
modum et tempus. i.
p moderatum tempꝫ
s. p. an. inter pñtes
rr. inter absentes ut
C. de vsufruct. corrupcõnem. sed reli
ctum ciuitati durat. c
an. ut. ff. e. an. vsusfr.
actõ vo opetẽs. p vsu
fruct. ñ ipso iure tol
litur. cum tempus ñ
fit modꝫ tollẽdo ob
sed p excepcõnem di
cto tempe tollitur.
licet in alijs modis q̃
fruendi. ipso iure eci
am actio tollat. ff.
de acti. et obli. obli
gacionum fere. §. pla
cet. accur. i ¶ Constitucõ. C. de vsufr.
corrupcõnẽ. k ¶ Jt
finitur cedendo. j. ti
i. m fi. pmi casus. ꝛc.
Do. hic dicit de iure
vtendi. qꝫ cedi non
potest. immo tũc ad
pprietatem redit ut
hic et. ff. de iure. do.
si vsufruct. ibi de ipa
fructuum pcepcione
ar. ff. de pi. et co. rei
ven. l. necessario. §.
fi. l Acquisierit. s
finitur vsufruct.
m ¶ Hue res. i. talis
acquisicio. n ¶ Con
sumpte fuerint. s. in
totum ut. ff. e. si cui
o ¶ Nec aree. sic. ff. q̃
bus modꝫ vsufruct. a
iure repeti. et. l. penk
ar. ꝛc. ff. de pig. act.
l. domo. p Cũ to

earum rerum vsumfructũ
nec em poterat sed p cau
cionem quasi vsumfructuz
constituit ¶ Finitur autem
vsusfructus morte vsufru
ctuarij et duabus capitis
diminucõnibus maxima q
media et non vtendo per
modum et tempus q̃ om
nia nostra statuit constitu
cio Jtez finitur vsusfru
ctus si dño pprietatis ab
vsufructuario cedatur.
Nam cedendo extraneo
nihil agitur vel econtra
rio si fructuarius pprieta
tem rei acquisierit q̃ res o
solidacio appellatur. ¶
Eo amplius cõstat si edes
incendio consumpte fuerint
et eciã terre motu vel suo
vicio corruerint extinguit
vsumfructum necesse est.
et nec aree quidem vsum
fructum deberi. Cum
autem finitur totus vsus
fructus reuertitur scilicz
ad pprietatem et ex eo tẽ
pore nude pprietatis dñs
incipit plenam in re habe
re potestatem.

ijsdem istis modis

tus. nõ totus si em p pte non redit ad pprietatem ut. ff. q̃
bus modꝫ vsufruct. a. l. excepta. Item si sunt duo ofructua
rij. vno pdente. alteri accrescit ut. ff. de vsufruct. accres. l.
ijsdem constituit. i. §. penk. ¶ De vsu et habitacõne.
l. m testõ. et inter viuos ut. ñ. ti. i. §. i. a Solet. nisi
q̃ vsus p pte constitui non potest ut. ff. e. l. vsus ps. hz ali
ud in vsuf. ut. ff. de vsufruct. l. vsufruct. ab initio. et est ra
cio. qz diuiduus est qꝫ non est in alijs suis utibꝫ ut. ff. ad. l
fal. l. i. §. si vsuf. nec obstat si duobus vsus constituit. q̃ ocur
su ptes fiunt qz occasione magis q̃ racione extinguit ut. ff.
de riuis. l. labeo. b ¶ Modis q̃s. ñ. ti. i. §. finit habuimꝫ

c Minus iur. sed in casibus equales sut fructuarius et vsuarius ut in vsu pecunie ut. ff. de vsufruct. e. rep. l. ꝗ senatus. §. i. Item in fundo de quo tantū fenū tollitur. quantum soli sibi suffic ut. ff. e. fundi. Item si in silua remota ex quavtercq lignavendere potuit ut. ff. e. diuus. d Feno i. ꝗ herba. e Stramentis. i. de mellega genus est bladi. f Quotidianuz. qd si hodie vsus qui mihi sufficit constituat cras ab alio in alio fundo. Rn. locus erit electioni vel gratificacōni in toto vel in pte ar. j. de l. §. si generaliter et. ff. de relig. l. fi. g Vtatur. nunquid in vino vel frumento et oleo Rn. quidam nullomō alij dē. quorum ē verior sīa ut. ff. e. plenum. §. pter. Item qs colit agrum. Rn. ꝑetarius si vult. a liis vsuarius ut. ff. e. si domus vsus et. ff. de vsufruct. l. hattenus.

h Impedimento. alias. i. si alia de causa inueniat dōm et eius familiam poterit ꝓhibere ut. ff. e. l. si habitacō. §. fi.

i Alij. q. d. ñ in ꝑetario. k Cuz. i. ꝗuis. l Hec omma. s. ti. i. finit. dē. ho. ut ibi fic. ff. loc. l. locare. dē. ho. ibi. in p dialibus huiē. loquitur. hic in psonalib9 m Item is. ut ipse ff. e. l. ij. §. i. dē. So. ibi ponitur solum p solummodo ut. ff. de vul. substi. l. qui liberis in pñ. n Cum marito. pñti a futuro ut. ff. e. l. ceterum. §. mulieri. a generaliter omnes recipiet quos et masculos. dūmodo honeste ut. ff. e l. non solum et. l. non aliter. o Item ipse tantum. non autez locare potest. si tam aliqui d conducat faciendum. in eo poterit vti opa vsuarij serui. Item ipsi eidem huo fita opa poterit locare. acquirit autē ex re non ex opa vsuarij ut. ff. e. plenum. §. fi. et. l. se. p Et in iumento. fac. ff. e. plenū. §. sed si bonum et. §. equitij. q Sed si. neqz lacte. mi si modico ut. ff. e. plenum. §. sed si pecoris alijs nullomō hm. p. jo. dē. dicat em omibus his ad suū vsum et suorum posse vti ut in fundo. s. diximus. r In fructu. fic. s. de re. di. §. i. pecudum. t Si cui habitacō. siue dicatur habitacō siue vsufruc. habitacōis idem est ut. C. e. cū antiquitas. s Aliquo. s. mter viuos. accur. s Pactionibus et stipulacōnibus. fic. s. de huiē. §. fi. et de vsufruct. §. i. t Vsus qz locat ut. C. e. cum antiquitas. sed vsuarius ñ ut. s. e. circa prin. accur. v Neqz vsusfructus. qz hic non finit mīi nisi morte ut. ff. e. si habitacō. circa prin. ꝗ vsufruct. multis modis ut. s. de vsufruc. §. finitur. x Decisiōe. ut. C. e. cū antiqtas. h excusat se quare de her. et obli. non dicat cum videtur h dicere debere ut. s. ꝗ rebus cor. §. i.

y Proponemus. s. j. ꝗ hered. insti. vsqz t. j. de ob. et exim de vsqz ad ti. de acti. ac.

z Exposuim9. h cōtinuacō refertur. s. de re. di. §. singulorū a Et. p id est.

b De vsucap. s. mobiliū ut patet. j. e. in prime. et. C. quibus ca. ces. lon. temp. p scrip. l. ij. ꝗ m. ff. e. vsuca. large fuitur p totum. t. maxime in. l

Iquare.

Vre ciuili. i. l rij. ta. vel romanorum p excellenciam ut. s. ꝗ iure na. §. sed ius re. a Nui bona. qd psumitur. si a dño credat se emere ut. ff. de otrahen. emp. l. qui a quolibet vel q putat vendentez habere ius vendē di ut. ff. de. v. fig. l. bonefidei emptor. q bona fides psumitur semp ut. ff. de p bac. verius mspiciunt. autem in vendicōe duo tpa. s. tempus otractus et tempus tradicionis. in alijs autez otractibus tempus ēdicōnis sufficit nec nocet posterior scīēcia. secus in pet. her. ut. ff. p soluto. l. penul. et p empto. l. ij. et. C. de vsuc. trīs for. §. sed tm modo ut. ff. de pet her. sed et si. §. q si ab inicio. b Non erat. si em erat dns. et accipiēs fit dns p tradicionez. vnde non vsuca. ut. ff. e. sequit. §. lana. et de capt. l. in bello. §. si quis seruū et. s. de re. di. §. p tradicionem. c Alia. cum sint multe cause iuste sine ti. ut ff. de publi. l. i. §. sed cur. vsqz ad. l. eum qui. d In ytalico. i. in ytalia. non ergo eciam in puinciali ut. C. de vsuca.

quib9 vsusfruct9 constituitur eciam nudus vsus cōstitui solet. Hijsdemqz illis modis finitur quib9 et vs9 fructus definit. C Minus aūt scilicz iur est in vsu q̃ in usufructu. Nā is q fūdi nudum habet vsum nihil vlterius habere intelligitur q̃ ut oleribus pomis floribus feno stramētis lignis ad vsum quotidianū vtatur C In eodem quoqz fundo hacten9 licet ei morari ut neqz dño fundi molestus fit neqz his p q̃s opa rustica fiunt impedimēto sit nec vlli alij ius qd habet aut locare aut vendere aut gratis cōcedere potest cum his qui vsumfructum habet potest hec omma facere C Item his qui edium vsum habet hactenus ius habere intelligitur ut ipse tantuz inhabitet nec hoc ius ad aliū transferre potest et vix receptum esse videtur ut hospitem ei recipe liceat et cum vxore liberisqz suis. Item libertis necnon psonis alijs liberis quibus nonnim9 q̃ seruis vtitur habitandi ius habet. Et oueniente r si ad mulierez vsus edium ptineat cum marito ei habitare liceat C Item is ad quem seruitus vsus pertinet ipse tantum ope atqz ministerio vti potest ad alium vero nullomodo ius suū transferre ei ocessum est. Idem scilicet iuris est et in iumēto C Qz si pecoris vel oui um vsus legatus sit neqz lacte neqz agnis neqz lana vtetur vsuari9 quia ea in fructu sunt C Plane ad stercorandum agrum suum pecoribus vti potest. C Sed si cui habitacō legata sine aliquo modo ostituta sit neqz vsus videt neqz vsusfructus sed quasi ꝓprium aliqd ius quaz habitacionē habentib9 ꝓter rerum vtilitatem secundū marcelli sīnaz nostra decisione pmulgata pmisimus non solum in ea degere sz eciam alijs locare C Hec de seruitutib9 et vsufructu et vsu et habitacōne dixisse sufficiat. De hereditatibus autem et obligacionibus suis locis ponemus C Exposuim9 summatim quibus modis iure gencium res nobis acquirunt modo videam9 qui et. C. de vsuc. trīs for. §. sed tm modo ut. ff. de pet her. sed et si. §. q si ab inicio. b Non erat. si em erat dns. et accipiēs fit dns p tradicionez. vnde non vsuca. ut. ff. e. sequit. §. lana. et de capt. l. in bello. §. si quis seruū et. s. de re. di. §. p tradicionem. c Alia. cum sint multe cause iuste sine ti. ut ff. de publi. l. i. §. sed cur. vsqz ad. l. eum qui. d In ytalico. i. in ytalia. non ergo eciam in puinciali ut. C. de vsuca.

transfor·l·vna· e ¶ Nec rerum dñia·B est racio quare vsur
ca·fit inducta et alia·s·ut aliquis sit litium finis ut·ff·pro
suo·l·fi· f Et cum B placitum erat·i·cum istud place=
bat· g ¶ Putantibus·i·nut osultis· h ¶ Ad inquirendas
vel amittendas· i Prefata tpa·s·anni vel biennij·
k ¶ Resedit·s·in animo· l Maturius·i·mature·
m De fraudem·qs
iura nolunt ut·C·de
vsufruct·corrupcõ=
nem et 8 pscrip·xxx·
an·l·fi· n ¶ Certo
loco·i·solo ytalico
ut olim ut·s·e·
o Cõstitucõe·C·8
vsuc·transfor·l·i·
p ¶ Qua·s·ostitucio
ne· q Quidem mo
biles·et se mouentes
ut·ff·de·v·sig·mo=
uencum· r ¶ Per
triennium·que tem=
pora tam pscripcõis
q̃ vsuca·otmua sunt
ut·ff·e·nũq·§·i·et i
vsuc·sufficit tetigis=
se vltimũ diem·in p=
scrip·vero queritur
de momento ad mo=
mentum ut·ff·e·l·in
vsuc·et·ff·de acti·et
ob·l·m omnibus·et
est racio qr vsuc·fa=
uorabilis est·pscpt·
vero odiosa ut·C·de
edic·di·adri·tol·l·fi
in fi· et·ff· de lib·et
postu·l·cum quidam
s ¶ Id est·qñq; lon=
gum tpus aliter po
nitur ut·ff·de dam·
infect·si finita·§·non
autem· Item aliud in
psonalibus act·ut·C
qui non ob·lon·tẽp·
pscrip·neq; et de o=
sti·pec·l·ij· t Pre
sentes·s·in eadem p=
uincia degentes·sed
absentes i alia ut·C·
de pscrip· lon· tẽ·l·
fi· s ¶ Vsucapiãtur
proprie p mobilib9 ac
cipiẽ· improprie p
immobilibus·quan=
tum ad hunc·t·sic·ff
de offi·p·solut·l·ij· t

bus modis legittimo 7 ci
uili iure acquiruntur·

De vsucap·et long· temp·prescrip·

Vre ciuili constitutum fuerat ut qui bona fide ab eo qui dñs non erat cum crediderit eum dñm esse rem emerit vel ex donacõne alia ue q̃uis iusta causa accepit·is eã rem si mobilis erat anno vbiqz vno si immobilis biennio tantum in ytalico solo vsucapiebat ne reruz dñia in certo essent ¶ Et cuz hoc placitũ erat putantibus antiquioribus dñis sufficere ad acquirendas res suas prefata tpa nobis melior sentencia resedit ne domini maturius suis rebus defraudentur neqz certo loco hoc beneficiũ cõcludatur et ideo ostõnem sup hoc pmulgamus quacautum est ut res quidez mobiles p triennium vsucapiantur immobiles vero p longi tpis possessionẽ id est inter pnteſ decẽnio inter absentes· xx· annis vsucapiantur et his modis non solum in ytalia sed eciam in omni terra que nro imperio gubnatur dñiuz rerũ iusta causa possessionis pcedente acquiratur

Sed aliqñ eciã si maxime quis bona fide rem possederit non tam illi vsucapio vllo tpe pcedit veluti si quis liberũ hominem vel rẽ sacram vel religiosam vel seruum fugitiuũ possideat ¶ Furtiue quoqz res et que vi possesse sunt nec si pdicto longo tpe bona fide possesse fuerint vsucapi pnt· Nam furtiuaq; rerum lex·xij·tabulaq; 7 lex atilia inhibent vsucapionem vi rerum possessaruz lex iulia et plancia Nd autem dictum est furtiuarum et vi possessaq; reruz vsucapionem p leges phibitam esse non eo ptinet ut nec ipse fur qui ve per vim possidet vsucape posset· Nam his alia rõne vsucapio non opetit qr scilicet mala fid possidet· Hz nec vllus alius q̃uis ab eis bona fid emerit vel ex

excepcõnem·non possidentes habeamus act·ut·ff·de acq;
ren·re·do·rem in homs ut·C·de pscrip·xxx·an·si qs emp·
in pñ· et est racio quare vsuca·magis dominiũ queratur·qr
mobiliũ rerum vilis est possessio ut·ff·de acquirẽ·pos·si rẽ
r ¶ Iusta causa·vel quasi ut dicamus·j·e·§·error· y Qz
nullo tpe·eciã·lx·an·ut·C·de pscrip·lon·tem·que p lib·
do·l·fi· s ¶ Sacra z
nisi desinant esse sa=
cre vel religiose·qd
fieri potest ut·ff·de
reli·cum loca·
a Vel seruum fugi
tiuum·qui facit fur=
tum sui ipsius ut·C·
de ser·fug·l·i·§ nun
quid·xxx·an·fugiti
uus vsucapitur· Re·n·
non cum possessio re=
tineatur ut·ff·de ac=
quiren·pos·l·i·§·p
seruum et·l·rem que
in fi·ergo non currit
vsucapio possidentis
ut·C·de pscrip·xxx·
an·l·male·nisi ext tũc
quando ab alio inci=
piet possideri vel ste
terit diu·qr extinc de
finit possideri ut·ff·8
acquir·pos·l·iij·§·si
seruus et·l·p eum·§·
p seruum· b ¶ Fur=
tiue res·vi expulsiua
non opulsiua ut·C·
q metus cã·l·fi vi vel
metu· c Nec si pdi
cto·s·triennij vel·x·l·
xx·an·sed·xxx·vel·xl
an·possunt ut·C·de
pscripẽ·xxx·vel·xl·
an·l·omnes·a·l·sicu
ti·et de an·ex·l·i·§·
ad B· d ¶ Possunt·
nisi purgato vicio ut
j·e·§·aliqñ· e Fur
tiuarum·fiũs raco qr
lex vult ut·s·q maũ·
non pos·in pñ·Vnde
illud·Si volo sic iu=
beo·fit p racione vo=
luntas·Est et alia ra
cio qr res viciose fiũt
ut·j·e·§·nouissime·
f ¶ In possessarum·
s·si expulit et posse=
dit·nec sufficit expulisse ut·ff·e·sequitur·§·si tñ vi·
g Quod autem ptinet·s·tantum· h ¶ Nam his·s·posses
soribus violentis et furiosis· i Alia racione·nota q pre
ualet generalis racio·speciali sic·s·de nupẽ·§· affinitatis
et·§·socrum·ar·dẽ·ff·de eden·quedam· k ¶ Sed nec vl=
lus·C·q me·cau·l·fi vi·vel me·dẽ· Po·hic de impulsiua·
ibi opulsiua·que voluntatem licet coactam habet in se ut
ff·q me·cau·si mulier·§·penl· l Vnde et in rebus·qr in
rebus mobilibus alienis fit furtum otrectando ut·j·8 ob·
que ex delic·nas·§·i·et ex eo fit furticia·et sic nõ vsuc·ut·s
pr·vnde sequitur q in re·mo·rẽ· m ¶ Competat·hzid·

q culpa auctoris non comitetur · i · non sequat accipienti
ut · ff · de diuer · temp · et pscrip · l · an vicium et · ff · de excepti
do · l · apud · ⁊ · si cum legittima · Rn · si vicium est rei comitatur
ut hic si psone comitat ivniuersum succedenti ut · C · de ac=
quir · pos · l · fi · si in rem singularem succedat non comitat ·
ut · ff · de excep · do · l · apud · ⁊ · de auctoris · et · C · de pi · et o ·
rei ven · l · dolum · nisi
quando vtetur accessione tpis eius ut · ff · de
acquir · pos · l · pom · ⁊ · fi · sed hodie vicium
psone nocet singulari successori p aut ·
malefidei · n ¶ Si
heres · sic · ff · e · po=
test et · l · se · o ¶ Ac
cipienti · an ipse here=
res vsuc · t · p herede
Rn · non · ut · ff · de diu=
er · tem · et p · l · cum he
res · alij dr · si vellet
ex sua psona otinua
re pos [illegible]
lon · [illegible]
sum est · quare [illegible] o
locum habet vsuc · p
herede · cum nec in su
is heredibus locum ha
beat ut · ff · p her · l · ij ·
⁊ · filium et · C · p he=
rede · l · nihil · Rn · qui
defunctus retinebit
aliquam rem credes
suam · vel non vsuca=
piebat qr deficiebat
ti · et heres est extra=
neus · Ac · p ¶ Do=
tis · p filia · vel alia ·
nam et hic iustus est
titulus ut · ff · p dote · l · i ·

alia causa accepit vsuca=
piendi ius habet ¶ Vnde
in rebus mobilibus nō fa
cile pcedit ut bone fidei
possessoribus vsucapio o=
petat · Nam qui sciens ali
enam rem vendiderit vel
ex alia causa tradiderit ·
furtum eius omittit ¶ Soz
tamen id aliquando alit
se habet · Nam si heres rē
defuncto comodataz aut
locatam aut apud euz de
positam existimans here=
ditariaz esse bona fide ac
cipienti vendiderit aut do
nauerit aut dotis nomine
dederit quim is qui acce=
pit vsucapere possit dubi
um non est ¶ Nuipe cuz
res ea in furtivicium non

tem · qd tempus erit in iudicis arbitrio ut · ff · de iur · deli · l ·
i · ⁊ · fi · et · l · se · dumodo longum sit et obliuionē inducat et a
nimū retinendi habere desinat ut · ff · e · l · furtum · ⁊ · i · et · ff ·
de acquir · pos · quemadmod · v ¶ Aut negligenciā · tantā
ut respuat rei pos · qd facile fit · ut · ff · de acquir · pos · si quis
vi · ⁊ · i · et · ⁊ · differencia · x ¶ Successore · idem et si cum suc=
cessore dumodo non
fuerit apprehensa ut ·
ff · de acqui · pos · cum
heredes y ¶ Longa
s · x · vel · xx · an · sed h
· ⁊ · duabus racionib9
est hodie correctus ·
nam psumitur hodie
talis possessio violen
ta ut · C · vnde vi · con
querebatur · ergo nō
habet locum hec pre
scripcio ut · s · ⁊ · furti
ue · Item alia racio=
ne qr bona fides desi
deratur abutraq p
te · alias · xxx · an · tan=
tum prescripcio cur=
rit ut in aut · ut spō=
lar · ⁊ · rursus z ¶ Ac
cepit · vere non furti
ue · a ¶ Abolita · i ·
p empta · inde abolī=
cio · i · accusacōnis p=
empcio · b ¶ Locue
i · ptis fundi · sed fun
dus totus dicitur ut
ff · de · v · sig · l · locus
c ¶ Furtū q est simile
ut · ff · e · l · queritur · ⁊
conf · ff · de furt · si qs
vxori · ⁊ · fi · sulfurarie
et · l · si certe · So · ibi

ceciderit cum vtiq heres
qui bona fide tanq̄ suam
alienauerit furtum non o=
mittit ¶ Item si ille ad quē
ancille vsusfructus pt p=
tum suum esse credens
vendiderit aut donaue=
rit furtum ñ omittit furtū
em sine affectu furandi ñ
omittitur ¶ Alijs quoq
modis accidere potest ut
quis sine vicio furti rem a
lienam ad aliquem trāsfe
rat et efficiat ut a posses=
sore vsucapiat · ¶ Quod
autem ad eas res que so=
lo otimentur expedit ius
ita pcedit ut si quis loci
vacantis possessionem pp=
ter absenciam aut negli=
genciaz domini aut quia

non loci · sed terre que erimebatur furtum fiebat · et qd sub
icit et eorum rr · sic construe et pspi · pn · con · ne cui eorum
qui so · res lon · rr · et sūt hec pncipales osti · ut · C · de pscp ·
lon · tem · p totum · t · d ¶ Aliquando · vsucapi · duab9 racō
mbus stare non potest qd hic dicitur · Prima qr desijt esse
viciosa vnde non erit mirabile qr qd videtur velle induce=
re contra id qd est · s · e · ⁊ · furtiue · Rn · dic furtiua vel vi pos
sessa · s · quondam · Secunda qr dns non vsucapit cum sua sit
nec alius ab eo accipiens · cū transeat dominiū ut · ff · e · seq
tur · ⁊ · lana · sed Rn · vsucapi pōt · i · vsucapibilis est · ut si ab
aliquo non dno alienatur · non omittente furtum eius vsu=
capiat emptor · e ¶ Domini · vel quasi ut tutoris vel credi
toris si alienam rem debitor obligauit ut · ff · e · sequit · ⁊ · si
pupilli · et p soluto · l · fi · aliud si suam ut · ff · e · sequitur · ⁊ · si
rem · Accur · f ¶ Reuersa · vel quasi · ut · ff · de furt · quam=
uis · et ita q non possit ab eo auelli ut · ff · e · sequitur · ⁊ · tūc
g Res fisci · i · imperij · h ¶ Non potest triennio mobilis
vel · x · vel · xx · an · immobilis idem in patrimoniali principis
ut · C · ne rei domice · vel tem · l · fi · idem in re ecclīastica ut
C · de sacrosan · ec · l · fi · pscribuntur tamen dicte res spacio
xl · an · excepta re mobili ecclīastica non sacra · que triennio
vsucapitur ut · C · de pscrip · xxx · an · omnes · et in aut · de ec
cle · ti · ⁊ · p tempalibus · col · ix · rr · h ostitucio innouat ost ·
col · viij · Item exceptis publicis que in vsu publico deputata sūt ut · ff · de via pub · l · viam · Item res pupilli non vsu
capitur ut · ff · de acqui · re · do · bo · fi · ⁊ · nec interest · Item res
filij a patre alienata · nisi · xxx · an · a tpe quo est sui iur · ut · C

de anna·ex·l·i·in fi·et in aut·ꝗ nup·§·si vero expectet·Ite
res data presidi contra·l·iul·repe· ut·ff·ad·l·iul·repe·q
oē·l·Item fundus vacuus ut·ff·de fundo si fundum·
i Bona·s·alicuius morientis sine herede cui succedit fi
scus·non idem in civitate ut·C·de bo·va·l·i·et·l·vacancia
li·x· k Denunciatis·ab aliquo cuz varie sint cause ex qui
bus ad fiscum denun
ciacō fieri solet ut·ff
de iure fis·l·i·in pri·
l Traditam·sez ab
eo q accepat pos·bo
rum bonorum·
m Vsucape·s·trien
nio·vel·x·vl·xx· an·
cum habeat·t·si autē
t·non habet·et vult
ex tpe dilacōnis sibi
oputare tempus·hz
iiij·an·ut·ff·de iure·fi
sci·l·i·§· diuus·et de
diuer·tem·et p·l·inte
·§·i·sed si ex tpe ex q
ceperunt ad fiscum
puenire·xx·an·habz
ut·ff·de iure·fis·l·i·§·
pscrip cio·et hæve
ra sint siue in re sin-
gulari siue in vniuer
sitate·et sic loquitur
ff·de pet·her·l·si pu
tator·§· si quis a fi-
sco n Nouissime·i·
multimis·ut breuit
dicā·sic·s·de suspe-
tu·§·nouissime·
o Vicium vel quasi
ut·s·pr·§·sed aliqn
sunt vicia ut qz furti
uae vi possessa ut·
s·e·§· furtiue nunqd
pcaria possessio ut vi-
ciosa·Rz·non ar·ff·o
mu·di·l·omnia·§·
inter p·Nunquid est
litigiosa·Rz·non·ut
C·de pscrip·lon·tē·
l·i·Nunquid clam de
stina·Rz·non dicitur
res clamdestina aliq
l·sed possessio ·qui-
dam tamen dicūt om
nia supdicta esse vi-
cia rerum ut ar·ff·de
acqui·pos·pomp ·§·
cum quis· p Er-
ror·de error facti loquitur·idem magis in error iure·ut
ff·e·l·nunqd·sed hic error facti qnqz pdest ut·ff·p emp·
q vulgo·a·ff·p legato·l·p leg·ct·ff·p soluto·l·iij·et·ff
p suo·hominē·in quibus casibus dicunt quidam locum ha
bere·t·p suo·et tantū in his et in alijs qui a lege speciali
inueniuntur·ut ff·de iure·do·l·peculus·vm az·nos idem vm
jo·in omnibus·et de his gra exempli posuit lex et·t·emp
ti·vel similiusucapietur non p suo tantum ut tamē in emp
cione ultiorem errorem exigamus ut·ff·p emp·l·ij·a·iij·
in prin·Item quid si non erat sed scit·Rz n·non potest si-
bi causam possessionis mutare ut·ff·de acquir·pos·l·iij·§·

fine successore decesserit
sine vi nāciscatur qui quā
uis ipse mala fide possidz
quia intelligit se alienum
fundum occupasse tamen
si alij bona fide accipienti
tradiderit poterit ei lon-
ga possessione res acqui-
ri quia neqz furtiuum ne-
qz vi possessum accepit a-
bolita est eā quorundam
veterz sna existimancium
eciam fundi locive furtuz
fieri et eorz vtilitati q res
soli possident pncipalib9
ostōmibus pspicit ne cui
longa et indubitata pos-
sessio debeat auferri·
Aliqn eciaz furtiua vel vi
possessa res vsucapi pōt·
veluti si in dni potestate
reuersa fuerit tunc eā vi-
cio rei purgato pcedit ei
usvsucapio· Res fisci
nostri vsucapi non potest
Sz papinian9 scripsit bo
nis vacantibus fisco non
dum denūciatis bona fide
emptorem tradita sibi rē
ex his bonis vsucape pos-
se et ita diuus pius et di-
uus seuerus et anthonius
rescripserūt Nouissime

isiud a·ff·e·ñ solum·et·§·q vulgo·Accur· q Diutina·
s·x·an·inter psentes·vel·xx·inter absentes·vel tuiēnij·ut
ff·qui et a quibus·sed cum fidei·§· aristo·et·s·e·in prime·
huius·t·et·C·e·l·diutina· r Et heredi·heres iure ciui-
li·bo·pos·iure ptorio ut·j·de bo·pos·§· qd autem·Accur·
z Continuatur·nisi ipsi heredi tradita sit pos·ut·ff·e·ei9
alias heres· s Sci
at·ff·de acquirē·re-
do·quesitum·ij·Rz·a
tra·So·ibi·heres sci
ebat rem esse eius q
causaz a testatore hz
ut legatarij qd nocet
at hic alius sciebat
qd non nocet adv su-
capi· s Nostra o-
stitucio·ut·C·de vsu
ca·transfor·l·i·
t Similiter·non so
lū in pscp· u Int
venditorē q·tpa·s·
ut otinuentur·sed in
hoc differt qz in ti
singulari vtrumqz·s·
emptorem et vendi-
torem bonam fidem
habere optet·ut·ff·
p emp·l·ij·§· si eam
rem·oē·secus in vni
uersali·t·ut hic·et ē
racio qz si heres non
adiret hereditas con
pleret ut·ff·e·nun-
qd·§·vacuum·et qz ē
eadem psona ut in
aut·de vi et vi ar·ius
et ocor·cum hz·§·ff·
p emp·l·ij·§·empto
ri·et·§· si defunctus
et fit hec otunctio ad
lucrum et ad damnuz
ut·ff·quemadmoduz
fuit·amit·l·si alia
·§·tempus· v Edi
cto·i·precepto gene
rali alias pretorum
dicunt edicta·ut q
metus ut·ff·q me-
cau·l·si mulier·et si-
miles· x A fisco·
ut a pcuratore impi
alium rerum·nam de
patrimonialibus dici-
tur·j·e·in fi·accur·
y Emit·s·a fisco vē
dente ut suam·a quo edicto res mmorum excipiūtur ut·C
si aduer·fiscū·l·fi·si autem ut alienam·ut qz cessatum est
in solucione tributorum tria exiguntur·ut q fit debitum a
q cessatum ut·C·si aduer·fiscū·l·fi·et·C·si ppter pu·pē·
l·fi·et·ij·Rz·forte biēnio ut·ff·loca·et con·l·quero·§·mt
Item tercio q res subhastetur·i·p comisetur ut·C·si ppter
pub·pen·l·fi·Accur· z Memorie·ut·C·quadri·pscp·
omnes· a Bene pspexit·corrigendo edictum diui·
b Statim ut·ff·de pet·her·nec vllam §· item si quis oē·
So·ibi·in vniuersitate·hic in re singulari loquit·alij di-
cunt q hic corrigit·et eodem modo·s·primo et non vo·Rz

ad·l·C·de hæ·ven·l·i·Item ibi erant res fisci· c Quadriennium·nisi sit minor vel rei pu·cā absens·ut·C·de resti·mi·l·iij· d Actiones·sed que·ren·condi·ex hac lege·secundum jo·sed·P·in rem·dabat hic non dño contra dñm· e Nostra·constitucio·C·de quadri·p·bene a zeno ne· f A nostra·id est priuata nostra substancia·sed sup̄ de fiscali dixi·ut·C· de quadri·prescrip· bene a zenone·

De donacione causa mortis·Rei·ica·

Et autem acquificōnis·s· de iure ci·nam p sti·tantum contrahebantur scilicet donacio que scilicet stipulacio ē de iure ci· sed hodie nudo fit pacto ut·C·e·si q̄s autem·§·fi·et·j·de act· ·§·de constituta· vel dic eam esse de iure ci·approbacione non inuencione sed iur gē ci·ut·s̄·de re·di·§·p tradicionem·vel dic sui origo fuit de iur gen·vno modo scilicet p tradicionem ac postea de iur ci· fuit ille modus approbatus et alius adinuentus·s·p stip̄· tercio p iustinianum additus est tercius putanudum pactum·

a Et non mortis·s̄ large hec duo membra accipiuntur·a in textu nil deest et ꝓpe ponitur genera·nam multe species sub q̄libet continentur·et hoc approbo vel accipe stricte p duabus speciebus tantum donacionem sez simplicis inter viuos et simplicis causa mortis et adde alias donacōnes ut legatum ut·j· de l·in prin·Item donaciones ꝓpter nupc̄· ut·j·e·§·est et aliud· Ite et q̄d est·j·§·fi· b Mortis·scilicet instantis vel future ut·ff·e·l·ij·iij·iiij·v·et·vi·siquidem vbiq̄ mors timēda est cum eius dies incertus fit ut·ff·e·senatus·§·mortis et de condi·et de·l·i· c Si quid humanitus·i·si moriatur·ut·ff·de·v·sig·in vulgari·§·fi· et debet hoc exprimi alias non est mortis causa donacio·ut·ff·e·seya·§·fi·

d Supuixisset·i·qualuisset et ita tribus modis reuocat̄ ut h̄ subicit·et·ff·si cer·pe·non omnes· e Pemtuisset· quia volūtas est ambulatoria ut·ff·de adim·le·l·ij·in fi· et quia donacio est ob causam·sez si moriar·et sic possuz pe intere ut·ff·e·senatus·§·i·in fi·a·ff·de condi·cau·da·l·ij·

zenonis pspexit bene his qui a fisco pvendicionem aut donacionem vel aliuz tituluz accipiunt aliquid ut ipsi statim quid securi fiant et victores existant siue expiantur siue conueniantur Aduersus autem sacratissimum erariū vsqz ad quadriennium liceat his intendere qui p dominio vel ypotheca earum rerum que alienate sunt putauerint sibi quasdam competere actiones Nostra autem diuina constitucio quam nup promulgauimus eciam de his q̄ a nostra vel venerabil' auguste domo aliq̄d accepe rit h̄ statuit q̄ in fiscali b9 alienacōib9 p̄fate zenoniane ostituciōis otinēt·

De donacionibus·

Et a aliud gen9 acquificionis donacio· Donacionum autē duo sunt genera mortis causa et non mortis causa Mortis causa donacio ē que ꝓpter mortis fit suspicione cū q̄s ita donat ut si quid humanitus ei contigisset haberet is qui accepit· Si autem supuixisset qui donauit accipet·s· si eum donacionis penituisset aut prior decesserit is cui donatum fit Hee mortis causa donaciones ad exemplum legatorum redacte sunt p omnia· Nā cum prudentibus ambiguum fuerat vtrū donacionis an legati instar eam obtinere opteret et vtriusqz cause quedaz habebat insignia a alij ad aliud genus eam retrahebāt a nobis constitutuz est ut per omnia fere legatis onumerentur et sic pceda at quem admodū nostra constitucio eam formauit Et in summa mortis causa donacio ē cum magis q̄s se velit habere q̄ eū cui donat magisqz eū cui donauit q̄ heredē suū sic et apud homerz thelemach9 donat pirro Alie autē donaciones sunt q̄ sine vlla mortis cogitacione fiunt q̄s inter viuos appellam9 q̄ omino nō pāt̄ legatis q̄ si fuerint p̄fecte temere

·§·ij· f Per omnia· fiubaudi fere at statim dicet·nam in multis differunt· g Ad exemplum legatorum· quantū ad vim et potestatem· quia sicut legata morte ofirmantur ita donacōnes causa mortis·ut reuocari non possint·ac·

h Donacōnis·s·simplicis·et inter viuos alias nulla esset hmōi distinctio·cum omne legatum fit donacō·ut patet ex diffinicōne eius ut·ff de l·ij·l·legatum·

i Habebat·scz donacio causa mortis· nam cum donacio inter viuos habet insignia ut fit liberalitas cum legato ut morte confirmetur et ut detrahatur falcidia· ut·C·ad fal·l·fi·

k Retrahebāt·fiubaudi et alij et aliud·

l Fere legatis·fere dicit quia in quibusdaz discrepat a legatis·ecce enim si donas in annos singulos· donacio vna est· sed legata plura ut·ff·de dona·cau·mor·senatus·§·fi·Item legatum ab herede semp traditur·donacio vel ab hoc vel ab alio ut patet ex diffinicōne ·j·de le·in prin·Itez in donac̄·obligatur donans·in legato nō ·Item si testamentum accuso perdo legatū non donacionez·si tamen accuso ut falsum ut·ff·de hijs quibus ut indig·post legatum·§·qui mortis· Item aliter fit h̄stituitur in legatis secundum quosdam ut·ff· de dona· cau· mor·si cui mors·et de l·ij·ut heredibus· Item filiusfa· donat·sed non legat·ut·ff·e·tā his et·j·qui·non est permis·fa·tes·in princ̄· Item in legato tria tempora considerantur·ut sit capax legatarius·ut·j·de here·qua·et dif·§·in extraneis in dona·non ut·ff·de dona·cau·mor·l·in mortis· Item quia pro legato datur interdictum quorum le·non pro donacione q̄d dic ut in fū·C·quorum lega·l·i· m Constitucio·s·coram qñ q̄z testibus scriptura interuenente vel non·ut·C·e·l·fi·

n Et in fūma·id est ut breuiter de hac dona·expediamus ut·ff·e·l·i· o Habē·scilicet si superuixerit· ut·ff·e·senatusconsult·§·i· p Sic et apud·id est sic et recitat poeta omerus·q̄ telemachus dictis verbis expressis donauit·

q Alie·nunc p̄sequit̄ aliud genus r Donacōes·dictū est de dona·cau·mor·nūc d̄ dona·simplici·i·inter viuos dicit

·§·fi· b Mortis·scilicet instantis vel fu-

tare ut·ff·e·l·ij·iij·iiij·v·et·vi·siquidem vbiq̄ mors timēda est cum eius dies incertus fit ut·ff·e·senatus·§·mortis et de condi·et de·l·i· c Si quid humanitus·i·si moriatur·ut·ff·de·v·sig·in vulgari·§·fi· et debet hoc exprimi alias non est mortis causa donacio·ut·ff·e·seya·§·fi·

d Supuixisset·i·qualuisset et ita tribus modis reuocat̄ ut h̄ subicit·et·ff·si cer·pe·non omnes· e Pemtuisset· quia volūtas est ambulatoria ut·ff·de adim·le·l·ij·in fi· et quia donacio est ob causam·sez si moriar·et sic possuz pe intere ut·ff·e·senatus·§·i·in fi·a·ff·de condi·cau·da·l·ij·

tigisset haberet is qui accepit· Si autem supuixisset qui donauit accipet·s· si eum donacionis penituisset aut prior decesserit is cui donatum fit Hee mortis causa donaciones ad exemplum legatorum redacte sunt p omnia· Nā cum prudentibus ambiguum fuerat vtrū donacionis an legati instar eam obtinere opteret et vtriusqz cause quedaz habebat insignia a alij ad aliud genus eam retrahebāt a nobis constitutuz est ut per omnia fere legatis onumerentur et sic pceda at quem admodū nostra constitucio eam formauit Et in summa mortis causa donacio ē cum magis q̄s se velit habere q̄ eū cui donat magisqz eū cui donauit q̄ heredē suū sic et apud homerz thelemach9 donat pirro Alie autē donaciones sunt q̄ sine vlla mortis cogitacione fiunt q̄s inter viuos appellam9 q̄ omino nō pāt̄ legatis q̄ si fuerint p̄fecte temere

i Habebat·scz donacio causa mortis· nam cum donacio inter viuos habet insignia ut fit liberalitas cum legato ut morte confirmetur et ut detrahatur falcidia· ut·C·ad fal·l·fi·

k Retrahebāt·fiubaudi et alij et aliud·

l Fere legatis·fere dicit quia in quibusdaz discrepat a legatis·ecce enim si donas in annos singulos· donacio vna est· sed legata plura ut·ff·de dona·cau·mor·senatus·§·fi·Item legatum ab here de semp traditur·donacio vel ab hoc vel ab alio ut patet ex diffinicōne ·j·de le·in prin·Itez in donac̄·obligatur donans·in legato nō ·Item si testamentum accuso perdo legatū non donacionez·si tamen accuso ut falsum ut·ff·de hijs quibus ut indig·post legatum·§·qui mortis· Item aliter fit h̄stituitur in legatis secundum quosdam ut·ff· de dona· cau· mor·si cui mors·et de l·ij·ut heredibus· Item filiusfa· donat·sed non legat·ut·ff·e·tā his et·j·qui·non est permis·fa·tes·in princ̄· Item in legato tria tempora considerantur·ut sit capax legatarius·ut·j·de here·qua·et dif·§·in extraneis in dona·non ut·ff·de dona·cau·mor·l·in mortis· Item quia pro legato datur interdictum quorum le·non pro donacione q̄d dic ut in fū·C·quorum lega·l·i· m Constitucio·s·coram qñ q̄z testibus scriptura interuenente vel non·ut·C·e·l·fi·

n Et in fūma·id est ut breuiter de hac dona·expediamus ut·ff·e·l·i· o Habē·scilicet si superuixerit· ut·ff·e·senatusconsult·§·i· p Sic et apud·id est sic et recitat poeta omerus·q̄ telemachus dictis verbis expressis donauit·

q Alie·nunc p̄sequit̄ aliud genus r Donacōes·dictū est de dona·cau·mor·nūc d̄ dona·simplici·i·inter viuos dicit

reuocari non possunt. Perficiuntur autem cum donator suam voluntatē scriptis aut sine scriptis manifestauerit. Et ad exēplum vendicionis nostra constō eas eciā in se habere necessitatē tradicōnis voluit ut et si nō tradantur habeāt plenissimū et pfectum robur et tradicōnis necessitas incumbat donatori. Et cū retro principum dispoficōnes insinuari eas actis inuenientibus volebāt si maiores ducentorum fuerāt solidorū cōstitucio nra eā quantitatem vsqz ad quingētos solidos ampliauit quā stare eciam sine insinuacione statuit. Et quasdā donaciones inuenit q penitus insinuacōnem fieri minime deriderāt sz in se plenissimam hnt firmitatem. Aliter insup multa adveberiorez exitum donacionū inuenimus q omnia ex nris ostōnibus qs sup his exposuimus colligenda sunt. Sciendū est tamen q si plenissime sint donaciones si tamē ingrati existāt hoies in qs beneficiū collatū ē donatoribus p nram ostitucionē licenciā pstauimus certis ex causis eas reuocare ne illi qui suas res in alios ostulerint ab his quandam paciant iniuriā vel iacturam fm enumeratos in nra ostitucione modos. Est et aliud genus in viuos donacionis qd et veteribus quid prudentibus penitus erat incognitū postea autem a iuniorib9 diuis principibus introductū est qd ante nupcias vocabat et tacitā in se condicionem habebat ut tunc ratū essz cum matrimoniuz fuerat insecutū. Ideoqz ante nupcias appellabatur qd ante matrimonium efficiebatur et nusquam post nupcias celebratas talis donacio procedebat. Hz primus quidem diuus iustinus pater noster cū augeri dotes et post nupcias fuerat pmissum si quid tale euenerit eciam ante nupcias augeri donacionem et constante matrimonio sua constitucione permisit sed tamen nomē inueniens remanebat cū ante nupcias quidē vocabatur post nupcias autez tale accipiebat incremtū

a Temere. ideo dicit temē. qz qnq reuocantur ut j. e. ſ. scienti. s Voluntatē. eciam nudo pacto ut. C. e. l. si quis ar. ſ. fi. s Manifestauerit. s. pverba futuri tempis. ut dabo vel donabo admstar sti. ut. ff. de. v. ob. l. v. ſ. stipulacio. vel pntis tempis. ut do vel dono. cum nudo pacto fiat et pactum eciam fiat pverba pntis tempis ut. C. e. si quis ar. ſ. fi. et. ff. de pactale. Accur. t Vē dicōnis. ex hoc verbo dicebat. M. venditorez pcise teneri ad rem tradendam sic. ff de. v. ob. vbi autem non apparet m fi. jo. contra. scilicet ut interesse dando liberē ut. ff. de acti. emp. l. i. et fiūtudo que h fit. est m hoc ut sicut necessitas imponit venditori ad aliquid. sic et donanti. licet a pncipio nullus tenebat ut. C. de acti. et ob. l. sicut. Sed nunquid donator de euictione tenetur. Re n. si incepit a tradicione non. ut. ff. e. l. aristo. i fi. si a pactōne. sic ut. C de iure. do. l. i.

u Cōstitucō. ut. C de dona. l. si quis ar. ſ. fi. v Et si non tradantur. id est si ē dere noluit donator. x Necessitas. p od. ex. l. que stricti iuris ē. C. e. eum qui. et. C. e. si quis. ar. ſ. fi ac. y Dispoficiones. id est. eorum qui ante nos fuerunt a nostra eciam prima, ut. C. e sanctimus in fi.

z Constitucō. ut. C e. l. penul. in fi. a Insinuacōne. id ē scriptura facta in pncia publica pso naz. et in actis. vbi supfluum ē testes adhiberi. cum publica monumta sufficiant ut. C. e. l. data. et. l. in donacōnibus. b Inuenit. s. nra cōstitucio ut si donetur in redempcōne captiuoz. vel a mgro militum donetur militibus. vel in refectione dom9 donetur alicui ut. C. e. l. pe. idem et si donet impatori vel ei donetur. ut in auth. de non ali. ſ. fi mmus. col. ij. et in auth. ut non fiant pp. ſ. fi. col. v. Idem in dona. ante nup. ut in auth. ut spon. lar. col. ix. m prim. Idem in remissione vsurarum futuri tempis ut. ff. e. modestinus. c Minime licet quingentorum solidorum summam excedat.

d Aliter. al. alia veluti ne plures donacōnes diuersis tēporib9 facte coarctentur ut. C. e. l. sancti9 ſ. si qs aut. Et ut hij q pecuniaz recipiunt in redēpcōne captiuoz iurēt se ibi bona fide expēdē. Et ut sacro dni dom9 qo dirimat. ut. C. e. l. pe. in fi. e Sciēdū p nraz ostōnē ut. C. de reuo. do. l. si. f Ex cāis. qnq. s. ut si atroces iurias in eū effūdat. l. impias man9 ifert. l. gue dānū in bois. vl vite picūiz itulit. l. si legi dce in donā° ñ parueit ut. C. de reuo. do. l. fi. sz donacō liberto fca solo obseqo ñ pstito reuocat. aliud in libtate ut. C. de reuo. do. l. i et de li. cā. l. solo. et ē h ar. p dno. ut his caus possit reuocare feus fic in aut. ut lib. dece. ſ. hac aut. et de ag. li. l. alimta.

g Est aliud introductū. ut. C. de dona. ante nup. p tot. t h Habebat a hodie hz si fiat donacō pus. nā et postea fieri pt ut. j. e. ſ. si pr. i Insecutū de iure a de fco.

k Ide. s. mrionium. l Hz pr. fic. j. qbus non ē pmis. fa. tel. ſ. cecus. m Cū augeri. i. cū h essz.

n Tale. puta qz augeat dos ec ante se.

o Permisit. s. diuus iustinus ut. C. de dona. ante nup. l. pe.

p Et oseqncia. alias oueniēcia. fic. C. de epi. a cle. l. de reuim9 et de off. p. vr. l. i. in fi. a de defen. ci. l. defensores. ar. de. C. de osti. pe. l. ij. ſ. pen. et ff. de adim. le. l. ij. ſ. condicio. q Constituimus. C. de dona. ante nupt. l. fi.

r Exequentur. si de nouo fiat donacō vel dos post mrimoniuz vel vetus augeatur. est equalitas ut. C. de dona. ante nup. l. fi. ſ. si igit dote. si ante matrimoniū poterat esse et inequalitas ut C. de pact. ouē. l. ex morte. sed hodie est eqlitas. ante et p9 in ostituendo et in pactis lucroz ut quantū dat vxori in dotem. tm det in donac. xpt nup. marit9. et fic h fit dns dotis sic illa donacōis xpt nupcias. vsūfructū tn hzat marit9 ne accidat mrionij onerib9 dotē in huire. nā eqtas suggerit q dos debeat ē ibi vbi fūt onera mrionij. ut. ff. de iure. do. l. dotis fruct9. a. l. plezz. ſ. hui. cū tantūdez reddatur vxori.

ex qua donacione obsulitur mulieri so·ma·si res dotales ñ existant·et qr nō potuit alienare maritus·eciā ea obsenciēt e ut·j·ti·pp̄ m pñ·licet ał·iure ypothece possit renūciare· ut·C·ad vell·l·eciam et·l·iubemus·et in auť·siue a me·si cut dos vxori sic et talis donacio iure reddiť viro·so·ma·cū fit equalitas ut m auť·de equali·do·§·i·col·vij·est ꝛ spon salicia largitas· qñ sponsus sponse p verba de futuro vel econ tra donat pure·nō in respectu dotis·q̄ filit cons·mr̄ionij habet· ut·C·de donać·ante nup·l· cum veterum· et·l·si a sponso·

3 ¶ Sed eciam con tracto·hodie hoc cor rigitur in auť·de q̄ li·do·col·vij·

a Exemplo·sic·C· de pba·l·exemplo·

b ¶ Istam ostōnē·C de suo omu·ma·l·i·§· ne aūt ꝛ ·§· finautem socius· c Cōmu nes·s·ut libertates· p·l·fal·non minuan tur·Item vbi nō va let testamentum·lib tates non reuocanē· ut·ff·s inoffi· testa· pap̄·§·sed an·et lib tates et·§·fi· Item ꝛ ff·s fideicon ·li·gñā liter·§·si quis seruo·

d ¶ Cuius fauore·s· libertatis· e Diffi nuim9·C·s omu·b· ma·l·i·§·ne autem·et ·§·finautem socius

f ¶ Accipiēte·vel eo deposito· ut·C·de o mu·b·ma·l·i·§·ne au tem et·§· finautem so cius·Et nō·q̄ ope litur vendere· qs est speciale o tra regulā ut·C·de o trab·emp ci·muitum et·C·s iu re deli·l·nec emere· qs plene nō·in auť· de fideiuš·§·penť·

g Nuibus alienare licet vel nō licet·sub audi·licet non sint do mini ut in lēa declaratur·

Sed nos plenissimo si ni tradere sanctiones cu pientes et consequencia nomina rebus esse studen tes constituimus ut tales donaciones non augean tur tantum sed eciam con stante mr̄iomo iniciū acci piātꝛ ñ añ nupcias sz pp̄ť nupcias vocēť et dotibus in b exequentur ut quem admodum dotes et con stante matrimonio non so lum augentur sed eciam fiunt ita et iste donacio nes que pp̄ter nupcias in troducte sunt non solū an tecedant matrimoniuz sz eo eciam contracto auge antur et constituantur

¶ Erat olim et alius mo dus ciuilis acquificionis p ius accrescendi qs est tale· Si omunem fuuz ha bens aliquis cum ticio so lus libertatem ei imposu it vel vindicta vel testō eo casu ps eius amittebatur et socio accrescebat sz cū pessimum fuerat exemplo et libertate seruū defrau dari et ex ea humanori bus quid dominis damnū

inferri seueriorib̄us autez dominis lucrum accresce re b quasi in uidie plenum pio remedio p nostram o stitucionem mederi neces sarium duximus et inuenī musviam p quam et maū m ssor et socius eius ꝛ qui libertatez accepit nostro beneficio fruantur liber tate cum effectu pcedēte cuius fauore et antiquos legislatores multa et con tra omunes regulas sta tuisse manifestum est ꝛ eo qui eam libertatem impo suit sue liberalitatis sta bilitate gaudente ꝛ socio in demni conseruato pre ciumqz serui secundum p tem dominij qs nos diffi nuimus accipiente

¶ Cidit aliquādo ut qui dñs rei sit alienare non pos sit et contra qui dñs rei ñ sit alienande rei potesta tem habeat· Nam dotale predium maritus inuita muliere p legem iuliaz p hibetur alienare quāuis ipsius sit dotis cā ei datuz

quasi ut·ff·de fundo do·l·iij·et·iiij·quid si res mobilis est R· potest alienari si maritus est soluendo ut·C·de ser·pi da·ma·l·i· c ¶ Prohibetur· nisi p uocetur ad diuisionem fundi dotalis ut·C·de fun·do·l·fi· Item nisi ex necessita te ut·C·de li·cau·l·i· Item nisi cum vniuersitate ut·ff·de fū do do·l·i· Item nisi vertatur ad vtilitatem mlieris ut·ff·de iuť·do·l·fi· Accur·

d Inuita·ergo ea nolente poterat· ut inuit· qs corrigiē statim· e ¶ Alienare·hoc large accipi as·siue dominiū mu tetur siue iuš alij osti tuatur ut·C·de re bus ali·vel non alie· l·fi·et in auť·de non ali·§· alienacōnis et ff·de fundo do·l·iuť Accur· f Ipsius·s· de iuť gen·ut p tra dicionem et ciuili·s· approbacione Rm jo· Alij dicunt s iure ci· s·fictione nō iuť gē· ut·C·de iure do·i re bus sed qs ibi dicie iure naturali vxorem dñam esse·verum est pmeuo iure·quo dici tur quicquid calca uerit pes tuus re·ñ naturali·i·iuť gen·sz rerum dña dicitur q̄ ad spem·et quantum ex eis fulstentetur sic filij dicuntur domini rerum paternarum· ut·j·de here·quali·et diff·§·fui ꝛ·C·s fur· l·quamuis et·C·re rum amo·l·i·vel dña est inspecto exitu sic filius dicitur dñs ut ff·de li·et post·l·in in fuis· g Corri gentes·in duob9 ca pitulis et in alijs nō h ¶ Deduximus·ut· C·de rei vx·acti·§·et cum lex· i Lex·sez nilia· k ¶ Vtalice·i· in vtalicis phibebat ·alienacionem· et hoc erat primum eius vi cium· l ¶ Inuita·sed ea volente o cedebat·ꝛ hoc erat Rm vicium· m Volente·similiter phibeat·accur· n ¶ Vtri qz·s·vicio· o ¶ Interdicta·quid si fiat·R·vendicat mari tus constante matrimomo contra factum suū veniens cum fuerit contra legem ut·C·de ag·et cen·quemadmod·et s rei ven·l·dote·sed dissoltuto eo·mulier repetit·ut·C·de iuť·do·l·i reb9·is m plato eccle alienāte rē ec·qr pt eaz repetere platura durante·ut ex de rebus ec·non alie·§·si quis pbrorum· p Reqz speciale·ut suo fauori nō possit renunciare qr eciam rei pu·mt erest·ut·ff·so·ma·l·i·sic·ff· de pact·do·l·de die· q ¶ In pniciem·id est destructionē

H Cidit aliqñ·sic continua·si pra dictum est quo qs efficitur dñs iuťgencium vel ciuili·hic tractare intē dit de quadam specialitate que contingit contra eos qui domina rerum acquirunt gñale em est ut qui dñs est potest alienare·et qui dñs non est alienare non possit· b et in specialibus casibus contingit contrariū· a ¶ Con tra dotale·s·inextimatum ut·C·de rei vx·acti·l·i·§· cum lex alias si extimatus esset possz alienari·nisi extimacō fiet ut sciatur quantum valet ut·C·de iuť·do·quociens·et·l·si in ter virum·et de fundo do·l·i· b Predium·dic dotale·vel

r Conuertatur · similia sunt vbi eciam dñs non alienat ut · ff · ad · l · iul · ma · l · mamchæos · §. pe · et · C · de predi · curialiū l · fi · l · p · et · j · e · §. nunc admonendi · 2 Contra · i · econtrario · f Alienare · idem m iudice ut · ff · si ex noxa · ca · aga · l · ij et · j · de offi · iudi · in fi · idem in flumine ut · ff · de acquir · rerdo · §. §. alluuio · Jt m impatore a augusto ut · s · de vsuc · §. pe · Idem in prelatis ecclesiarum ut in auctoritate eius porrectum · id in tutoribus qui dominorum locum obtinent ut · ff · 8 furt · interdum · §. qui tutelā · Idem in curatore q̃ habet liberam administracionem ut · s 8 re · di · §. nihil autem · Idem in seruis habentibus liberam peculij administracionem ut · ff · de pig · acti · si conuenerit · §. fi · et · l · se · s Non soluatur · sed tempore constituto · t Impedirentur · si esset pactio de pignore vendendo · u Temere · i · minus cito ut · s · de vsuc · in prim · v Constitucione · C · 8 mut · do · impe · l · fi · §. i · a · ij · x Certus · ut si actū sit de vendendo iusta comencio ne vendere possit · sed si nihil fuit dictum de hoc · nunciabit semel · et tunc elapso bienio vendet ut · C · de iur · do · impe · l · fi · §. i · et · ij · si autem dictum fuit ut non vendat̃ ter nunciabit et tunc vendet ut · ff · de pig · act · si conuenit · y Tenore · s · constitucionis · z Vllam · neq; racone proprietatis neq; racione possessionis q̃ animo retinetur · licet corporalem sine tutore p̃dere possit ut · ff de acqui · re · do · l · pupillus · et de acquirē · pos · l · possessionem · Quid in adulto · Re · si non habet curatorem · potest alienare q̃ seruando seruari ñ possunt · si habet curatorem similis est p̃digo ut · C · de in mt · resti · mi · l · fi curatorem · a Posse · sic · s · de auct · tu · in princ · et de sol · l · q̃ si forte in fi · et · l · pupillo · et · ff · si cer · pe · l · ñ omnis · §. fi · b Dederint · i · tradiderint · cum dare sit accipientis facere ut · j · de acti · §. sic itaq; · si poneres proprie nō haberet locū q8 sequitur ideoq; vendicare · c Obligacōnē scilicet p̃sonalem ex mutuo · d Pecuniam · bona est racio ut · j · quibus re · contra · ob · in prin · et · ff · si cer · pe · l · appellata · e Facit · q8 est necesse quia dicitur mutuū · quia de meo fit tuum · ut · ff · si cer · pe · l · ij · f Bona fide credens · eum maiorem ut · ff · p emp · l · ij · §. si a pupillo · vel eciam errans in iure · licet fit ar · ot̃ · ut · ff · p empt · l · ij · §. si a pupillo · g Consumpti q8 fit expendendo vel cum alijs immiscendo · ut · s · de vsufruct · §. ostituitur et · ff · de sol · si alieni · h Condici · scilicet condicione certi ex mutuo reconciliato p consumpcionem ut · ff · si cert · pe · si a furioso · et · l · se · Jtem stipulacione reconciliat̃ · ut · C · si cer · pe · l · q̃uis · Item vsuca · ut · ff · de iur · do · peculius · et nō · j · quibus mo · re · trahi · ob · in prin · Accur · Florenti i Ad exhibendum · quia tenetur qui dolo fecit quo min9 possit exhibere ut · C · ad exhi · l · ad exhi · et fiat · in litem · ex eo q̃ interest pupilli eius pecuniam reddi tam esse ut · ff · de in litē iurā · l · m acti · et l · minimis · Accur · k Res · ut res fiat accipientis · nō ut debitor liberetur · et ꝗ sequitur · l Dari ex quacumq; causa · m Liberabitur · sed debitor pupilli · Sed contra · ff · de sol · si stipulatus fuero · Re · ibi pupillus erat adiectus nec quicquam sibi debebatur · cū ad solucionem tantū ponatur ut · j · e · t · de sol · l · q̃ si stipulatus · et l · quoniam res · §. actibi · n Constitucione · ut · C · de admitu · l · sanctim9 · ac · o Debitorē · ex mutuo vel simili causa · ñ expensione vel reddi tu ut · C · de admi · tu · sanctimus · et · l · cum constitucione · p Sententia · scilicet mt̃ locutoia quā preceptum vulgariter appellamus · ut si dicat decno vel p̃cipio tibi soluere vel deponere ut · ff · de min · l · ait pretor · §. quid tamen · q Sine omni · vel sportularum vel preciorum tabell · sed nunq̃d debitor p̃ sua parte soluet · Re · non ut · C · de fruc · et li · ex · l · fi · et fa · sic · C · de epi · au · l · tam dementis · §. fi · r Permittat · nō q̃ tutor et iudex necessarij sunt p̃m pe · Sed p̃m nos solum iudex sufficit ut · ff · de min · ait pretor · §. quid tamen · et · l · q̃ si minor · in fi · 2 Securitas · ut nec restitucio detur secus in predio alienato cum decreto · qz empcō ex voluntate · solucio de necessitate fit ut · ff · de min · ait p̃tor · §. quid tam · et · l · q̃ si minor · in fi · et · C · de predi · min

Nos legem iuliam corrigentes in meliorem statum deduximus Cum em̃ lex iulia in solis tantummodo rebus locum habeat que ytalice fuerant et alie acōnes imbibebat que in uita muliere fiebāt ypotecas autem earum eciam volente vtriq; earum remedium posuimus ut eciam in eas res que in pinciali solo posite sunt interdicta fiat alienacō vel obligacio · Et neutrum eorū neq; consencientibus mulieribus p̃cedat ne sexus muliebris fragilitas in p̃niciem substancie earum conuertatur · Econtra autem creditor pignus ex pactione q̃uis eius ea res nō sit alienare potest sed hoc forsitan ideo videtur fieri q̃ voluntate debitoris intelligitur pignus alienari quia ab inicio contractus pactus est ut liceret creditori pignus vendere si pecunia non soluat̃ sed ne creditores ius suum prosequi impedirent̃ neq; debitores temere suarum rerum dominium amittere videantur nostra constitucione consultum est et certus modus impositus est p̃ quem pignorū distractio possit procedere cuius tenore vtriq; pti creditorum et debitorum satis abunde prouisum est Nunc autem admonendi sumus neq; pupillū neq; pupillam vllam rem sine tutoris auctoritate alienare posse · Ideoq; si mutuam pecuniam sine tutoris auctoritate alicui dederit non contrahit obligacionem quia pecunia non facit accipiētis ideoq; vendicari nummi possunt vbi extant · Sed si nūmi quos mutuo minor dederit ab eo qui accepit bona fide consumpti sunt cōdici possunt si mala fide ad exhibendum de his agi potest At ex contrario omnes res pupillo et pupille sine tutoris auctoritate dari possunt · Ideoq; si debitor pupillo soluat necessaria est debitori tutoris auctas · Alioq̃n

legittime soluit·al' suo iur condiez·ut·ff·de condi·indeb·in

Equiritur·Est modus in rebus sunt certi demq; fines·Quos vltra citroq; nequit consistere rectum·Nam licet multis modis res nobis acquirantur·ut a·§·illo singulorum·de re·di·vsq; nunc traditum est·tamen certi sunt homines·p quos acquiritur et sunt·vi·s·p nos·p filios p seruos nostros p alienos in quibus vsufru·habemus p alios quos bona fide possidemus·p liberũ hominem quem bona fide possidemus·septim9·s·ille in quo nudum vsum habemus·est octauus quando q; ut liber homo·i·p curator de quibus hic ti·dicit·differt autem a quodaz alio i·j·p quas p·no·acq· quia ibi 8 ob·acqui· h de rebus tractatur a Non solum habetis·ut·j·e·§·i·et·§·jt nobis· b Itẽ vsufruct·ut·j·e·§·de his quid si nudum vsum· R· ex re nr̃a acquir· ñ autez ex opa·ut·ff· de vsu·et ha·p seruũ q·j·p quas p·no·ob· ac·§·p eum quoq; c Bona fide·ut·j·e ·§·idem placet· que bona fides ni possidẽte non possesso requiritur·ut· ff·de acquiren·pos·cum heredes ·§·fi·et·ff·de sti·ser· l·si seruus ex testõ·q de acqui·re·do·hõ liber·in prin·exigitur et bona fides in principio possessioms et continua in libero homine quo ad aliquid acquirendum p eum non in vsuc· quia non vsucapitur·ut·ff·de acqui·re·do·l·q bona fide·§· i·et·C·de pscrip·lon·tem·quo p li·l·sola·sed in seruo sufficit·et quo ad vsuc· q; quo ad fructus in inicio bonam fidem habere·ut·ff·de vsuc·qui scit·§·vl·et·C·de vsuc·tñs for·l·vna·§·hoc tantummodo· d Igitur·quia de singulis dicere vult de filijs ut de digmoribus p̃mo dicit·fac ex glo·ff·de edendo·in·l·argentar·in·§·edi· e Olim·antiquitatẽ primo recitat·et hoc ideo ut nichil antiquitatis penitus ignoretur·ut·j·ti· pr̃·in prin·nam id q8 tollitur vel reformatur non debet esse incognitum·ut·C·de ca8·tole l·i·in fi· f Castrensibus·idem in quasi castren·ec nr̃ veteri·ut·ff·de coll·bo·l·i·§· nec castrense·non solum nouo iur·ut·C·de bo·que li·cum oportet·§·exceptis et·§·eodez

si quidem·

S Si autẽ solucio·ut soli pupillo l' adulto curatorẽ h ti fine eo vñ ipo iure ñ liberat ut·j·ibi ñl pderit rẽ· s Locuplecior·q8 est et si non est factus pauperior ut·ff·de sol' in pupillo· t Petat·et sic est 8 preda sollicitus·vnde ñ auditur ut·C·p emp·l·eum qui· u Nihil·apparet ergo q; ipso iure non est liberatus·si autem cuz auctoritate tutoris· ipso iure liberaretur sed tunc restituere eẽ minor pdita peciia· ut·C·si aduersus·sol' l·i· v Damnabit· scilicet ipso minore petente·vel alio suo nomine·non exneo· ut·ff·de sol·l·filius· p Soluerit·contra hanc diffusam materiam distinguet cuz debitor pupillo soluit·aut consequitur plenam·aut plenior em·aut plenissimam securitatez· si soluat pupillo sine tutoris auctoritate et pupillus habeat saluaz pecuniam vel ex ea locuplecior est·liberat ñ ipo iure·sed p excepcionem nisi esset adultus sine curatore· ut hic et·ff·de sol·l· in pupillo· si autem soluat tutore auctore·ipso iure liberat· potest tamen in integrum restitui si non habeat rem saluam· ut·ff·si aduersus sol·i·nisi in·iiij·casib9 ut·C·de admi·tu·sanctimus· et·l· constitucionem· q8 eñ legittime factuz est ex euentu retractari nõ debet ut·C·ad se·o· trebel· sanctim9·plenissima est si iudex interuenat cum tu·vl' sine eo ut hic·et·ff· de min·ait pretor·§· quid tamen· de hac materia ibi plene nõ· y C Ex diuerso·non possunt·distingue aut id q8 erat soluendum nõ poterat alienari sine decreto· quo casu decretum interponendum est in soluendo· ut·ff·de rebus e·§·si pupillus alias non tenet·et potest vẽdicari q8 solutum est·nisi consumpserit creditor·ut hic·q ff·si cer·pe non omnes·§·fi·aut poterat·quo casu solus suf ficit tu·vel tu·vel adultus non habens cur·nec restituuntur cum non sint decepti·si sine tu·soluerit non liberat·nec dominiũ transit nisi p consumpc·ut hic·et·ff·si cer·pe·nõ omnis·§·fi·et hoc quando debitum erat ciuile et naturale Si naturale tantum p restitucionem poterit repetere·si

si non soluitur cum auctoritate tutoris non liberabitur Sed hoc eciaz euidentissima racione statutum est in constitucione quaz ad cesarienses aduocatos ex suggestione viri tribuniani eminentissimi questoris sacri palacij nostri promulgauimus q; dispositum est ita licere tutori vel curatori debitorem pupillarem soluere ut prius iudicialis sentencia sine omni damno celebrata hic pmittat q; subsecuto et si iudex pronũciauerit et debitor soluerit· sequatur huiusmodi solucionem plenissima securitas C Si autem aliter q; disposuimus solucõ facta fuerit pecuniam autez saluam habeat pupillus ut ex ea locuplecior fit et ad huc eandem pecunie summam petat p excepcionẽ doli mali poterit submoueri Quod si male consumpserit aut furto amiserit nihil proderit debitori doli mali excepcio sed nihilominus condemnabi

tur quia temere sine tutoris auctoritate et non secundum nostram constitucionem soluerit C Sed ex diuerso pupilli vel pupille sine auctoritate tutoris non possunt soluere quia id quod soluunt alicui non fit accipientis cũ s·nullius rei alienacio eis sine tutoris auctoritate o cessa est· **Per quas psonas nobis ius acquiritur**

Equiritur vobis non solum p vos metipsos sed eciã p eos quos in potestate habetis·Item p seruos in quibus vsumfructum habetis·Item p homines liberos et p seruos alienos quos bona fide possidetis de quibus singulis diligẽcius dispiciemus Igit liberi vestri vtriusq; sexus quos in potestate habetis olim quid q; quicquid ad eos puenerat exceptis vicz castrensibus peculijs hoc parentibus suis acquirebant sine vlla distinctione et hoc ita parentũ fiebat ut eciam eis licencia esset

p̃ filios p seruos nostros p alienos in quibus vsufru·habemus p alios quos bona fide possidemus·p liberũ hominem quem bona fide possidemus·septim9·s·ille in quo nudum vsum habemus· est octauus quando q; ut liber homo·i· p curator de quibus hic ti· dicit· differt autem a quodaz alio i·j·p quas p·no·acq· quia ibi 8 ob·acqui· h de rebus tractatur a Non solum habetis·ut·j·e·§·i·et·§·jt nobis· b Itẽ vsufruct·ut·j·e·§·de his quid si nudum vsum· R· ex re nr̃a acquir· ñ autez ex opa·ut·ff· de vsu·et ha·p seruũ q·j·p quas p·no·ob· ac·§·p eum quoq; c Bona fide·ut·j·e ·§·idem placet· que bona fides ni possidẽte non possesso requiritur·ut· ff·de acquiren·pos·cum heredes ·§·fi·et·ff·de sti·ser· l·si seruus ex testõ·q de acqui·re·do·hõ liber·in prin·exigitur et bona fides in principio possessioms et continua in libero homine quo ad aliquid acquirendum p eum non in vsuc· quia non vsucapitur·ut·ff·de acqui·re·do·l·q bona fide·§· i·et·C·de pscrip·lon·tem·quo p li·l·sola·sed in seruo sufficit·et quo ad vsuc· q; quo ad fructus in inicio bonam fidem habere·ut·ff·de vsuc·qui scit·§·vl·et·C·de vsuc·tñs for·l·vna·§·hoc tantummodo· d Igitur·quia de singulis dicere vult de filijs ut de digmoribus p̃mo dicit·fac ex glo·ff·de edendo·in·l·argentar·in·§·edi· e Olim·antiquitatẽ primo recitat·et hoc ideo ut nichil antiquitatis penitus ignoretur·ut·j·ti· pr̃·in prin·nam id q8 tollitur vel reformatur non debet esse incognitum·ut·C·de ca8·tole l·i·in fi· f Castrensibus·idem in quasi castren·ec nr̃ veteri·ut·ff·de coll·bo·l·i·§· nec castrense·non solum nouo iur·ut·C·de bo·que li·cum oportet·§·exceptis et·§·eodez

obseruando. est autem castrense qd filiusfa. a quolibet in castris acquirit non acquisiturus al'. ut. ff. de cas. pec. l. si forte. et. l. castrense. quasi castrense est. q magistri liberalium arcium clerici et aduocati de publico acquirūt. ut. C. de imoffi. tes. l. fi. et. C. de epi. et cle. sacrosancte. et. l. cuz lege. g ¶ Distinctione. aduenticij vel pfecticij ꝓprietatis vel vsufru. h ¶ Alij s. fratri qd grauius esse videtur. ut. C. de bo. que li. cum oportet. §. i. i ¶ Constitucione. ut. C. de bo. que li. cum oportet Accur. k ¶ Ex re. large pone. i. ꝓter rem ut fructus ex rebus patris vel occasione patris quocumqz modo quesita. ut ff. de incen. rui. nau. l. i. §. ij. et. ff. de vsuf. l. fideicom. §. cum pollidius. et de vul. sub. sed etsi plures. §. m. arrogato. et de castren. pec. si forte. et l. si castrense. ñ et aliunde filius sit habiturus p se. ut. ff. de iur. do. l. v. §. si pater a fic pomitur ex re. ff de acqui. here. adicō in fi. ar. de. ff. de pecu. eo tempore. m fi. ar. similiter de. ff. de acti. emp. iur. §. si qd seruo. l ¶ Invidia est. scilicet filio qui acquisiuit. m ¶ Reuerti. q. d. nulla. n ¶ Vsumfruct. quez habet m aduenticijs nisi remiserit. ut. C. de bo. que li. cum oportet. §. fin autem res. l' nisi ab aliquo sibi detur aliquid vel relinquatur hoc pacto ut ad patrem non ptineat vsufruct. ut in auth. ut. lice. ma. et a. in prin. col. viij. vel nisi succedat filius vna cum patre in hereditate fratris vel sororis. ut in auth. de here. qui ab inte. de. §. fi vero. col. ix. vel ñ seruus donetur filio fa. eo pacto ut manumittatur statim ut C. de bonis que li. l. vl. ad fi. vel nisi quando pater noluit consentire filio adeunti hereditatem aliquam. ut. C. de bo. que li. l. fi. m fi. et. §. i. et. ij. vel nisi pente minus legitime diuertente bona filijs applicentur. ut i auth. ut nulli iu. §. quia vero quedam col. ix. Item quando pater contraxit incestas nupcias. ut i auth. de inces. nup. §. i. col. iij. o ¶ Pro spera. quid dicemus in dubio. vnde puenerit. Respondent quidam ex bonis patris p̄sumitur habuisse. sicut si vxor habet p̄sumitur ex bonis mariti. ut. C. de bona. inter vi. et vx.

quod pvnum vel vnam acquisituz est alij filio vel extraneo donare vel vendere vel quocumqz modo voluerant applicare. Quod nobis in humanum visum est et generali constitucione emissa et liberis pepcimus et patribus honorem debitum reseruauimus. ¶ Sanctitum etem̄ a nobis est ut si quid ex re patris ei filio obueniat secundum antiquam obuacionem totum parenti acquiratur que enim iuidia est ut qd ex patris occasione pfectum est hoc ad eum reuerti. Qd autez ex alia causa sibi filiusfamilias acqhuit hui9 vsum fructum patri quidem acquiret dominium autem apud eum ṁaneat re qd ei suis laboribus vel pspera fortuna accesserit hoc in alium pueniens luctuosum ei procedat. ¶ Hoc quoqz a nobis dispoituz est et in ea specie vbi parens emancipando liberz ex rebus que acquificione effugiunt sibi terciam p-

et. ff. de bona. inter vi. et vx. l. quintus. Nos contra. et distingue. an filius fit diligens vel diues et pater inops. vel contra. ut ex bonis diligentis alias diuitis quesitum fingamus. ut. C. ar. tu. si defunctus. et. ff. de he. ven. venditor ex hereditate. ibi. precum em̄ hominis rc. et. ff. ad. l. fal. si heres institutus in prin. p Procedat. collige peculium. aliud castrense. aliud quasi castrē se. aliud rusticanum siue paganum. qd diuiditur in pfecticiuz et aduenticium. ut. C. de imoffi. tes. l. fi. m prin. m quibus emmbus dicitur hac lege quid iur fit. et. C. de bo. que li. l. cū oportet. q ¶ Hoc quoqz ut parentibus honorem seruemus. et filijs pcamus. r ¶ Dispositum est. C. de bonis que li. cum oportet. §. cum autem. z ¶ Specie. i. casu. s ¶ Vbi. i. in quo. s ¶ Per acquificionem. i. patri non acq̄rātur quantum ad ꝓprietatem. sed secundū que tempora locum habeat. qd hic dicit secundum antiqua nō quia sola castrensia et quasi non acquirebantur de quibus minil detimebat pater ut. C. de bo. que li. cum oportet. §. i. f. modernavero nō. qz non erat adhuc statutum in aduenticijs ut non acquiranē patri. tempore hui9 legis antique que recitatur hic. Re. iiij. iura hic successiue confiderari. antiquissimum quo sola castrē sia vel quasi non acq̄runtur ut s̄. §. i. antiquum vel tempore cōstantinī. quo res materne et materna linea delate ut non acquirantur patri statutum est. ut. C. de bo. ma. l. i. ij. et. iij. tercium qd hic recitatur ut pater emancipando filiū de his maternis terciam teneat ꝓ premio. quartum quo cauetur ut omnia aduenticia acquirantur filijs quantum ad ꝓprietatem patri quantum ad vsumfruct. ex quo corrigitur illud qd iur antiquo cautum erat. ut hic. et. s̄. §. i. et. C. de bo. q̄ li. cum oportet. t ¶ Constitucōnibus. scilicet constantinī ante iustinianum ut recitatur. C. de bo. que li. cum oportet. §. penul. u ¶ Decrescat. ar. de. s̄. de l. pa. tu. p totuz et. C. de cad. tol. §. p secundo. v ¶ Dimidiam. quam semper retinet nisi expresse remittat. ut. C. de bo. que li. cum

tem retinere si voluerat licenciam ex anterioribus constituciomib9 habebat quasi pro precio quodam modo emancipacōnis. Et in humanum quidem accidebat ut filius rerum suarum ex hac emancipacione domino pro parte tercia defraudetur et qd honoris ei ex emancipacōne additum est q sui iuris effectus est hoc p rerum diminucionē decrescat. Idcoqz statuimus ut parens pro tercia parte dominij quam retinere poterat dimidiam non dominij rerū sed vsusfructus retineat. ¶ Ita etenim et res intacte apud filium remanebt et pater ampliori summa fruetur pro tercia dimidia potiturus ¶ Item vobis acquiritur qd serui vestri ex tradicione nāciscūtur siue quidem stipulent ex donacione vel legato. siue ex qualibet alia causa acquirunt hoc enim vobis et ignorantibus et inuitis obuenit. Ipse enim seru9 q̄ in potestate alcius

oportet·ac· x Pro tercia·i·loco tercie quam habebat·
olim in bonis maternis·racione pietatis habet hodie di=
midiam vsumfruct·in omnibus aduenticijs ut·C·de bo·q̄
li·cum oportet·ac· y Item stipulentur·et ita obligaci
onem domino querit ut·j·p quas pso·no·acqui·circa pn̄·
z Ex q̄libet·ut p occupacionem vel specificacionē vel in
uencionem ut·s̄· 8 re
rum di·ꝯ· fere et·ꝯ·
cum quis q·ꝯ·thesau
ros· a Inuitis·sic
ff·de acqui·re·do·ec̄
inuitis·sic et·ff·de
v·ob·seruum ne tan
te·ar·contra·ff·8 do
na·hoc iure·ꝯ·nō po=
test· b Suum·sci
licet ad suam vtilita=
tem·sed ad domi vti=
litatē potest·ut·j·8
stip·v·ꝯ·cum factum
que est oē·ymmo ec̄
ad suam vtilitatē qn̄
q̄ ut si dominus ser=
uo legatū relinquat
ut·C·de nec̄ijs·v·q̄=
dam·ꝯ·illoꝝ·illud 8
equitate·non racio=
ne dicitur quia in ali
menta erat relictum
ut·C·del'·l·seruum·
et·ff·de alim̄·et cib·
le·l·seruos·alias au
tem non tenetur here
res nisi velit·
c Sed si heres·nō
in hereditate adeun=
da seruo tria esse ne=
cessaria·iussus ut hic
et q̄ precedat· ut·ff
de acqui·here·si quis
mihi·ꝯ· iussum·et ser
ui voluntas·ut·C·8
here· insti·cum pō=
nas·et in trebell'·re
sti·seruo faciēda·do
mini sufficit volūtas
At in bo·pos· seruo
delata seruuz consen
tire et dominū velle si
ue ante siue post op=
tet·ut·ff·ad trebell'·
seruo inuito·et rem
ra·ha·l·pe·in lega=
to non est opus iussi
one· cum emolimen=
tum tantum contine
at·ut·ff·man·si here
ditatem· d Adie=
rit·scilicet seruus·

est mihi suum habere po=
test· Sed si seruus heres
institutus fit non alias mi=
hi nostro iussu hereditatē
adire potest· Et si vobis
iubentibus adierit vobis
hereditas acquiritur pīm
de ac si vos ipsi heredes in=
stituti essetis et conuenie=
ter scilicet vobis legatuz
per eos acquiritur C
Non solum autem pri=
tas p eos quos in potesta
te habetis vobis acquiri=
tur sed eciā possessio· Cu=
iuscumqz enim rei posses=
sionem adepti fuerint id
vos possidere videmi· Vn
de eciam p eos vsucapio l'
longi temporis possessio
vobis accidit· De his
autem seruis in quibus tā
tummodo vsumfructū ha
betis ita placuit ut quic=
quid de re vestra vel ex o=
peribus suis acquirāt vo=
bis id adiciatur· Nō ve=
ro extra eas causas psecu
ti sunt id ad dominum pp̄
etatis pīmeat C Itaqz si
is seruus heres institutus
fit legatum ve q̄d vel quid
ei donatum fuerit non vsu
fructuario sed dominio pp̄
etatis acquiritur Idē
placet et de eo q̄ a vobis

epti·scilicet iuste secundum quos 8·vel aliter·q8 dic ut di=
ximus s̄·de his qui sunt sui vel ali·iur·ꝯ·i· h Videmini
eciam ignorantes·ut·ff·de acqui·pos·l·iij·ꝯ·saltus·
i Vsucapio·in rebus peculiaribus statim·nam dominicis
postq̄ dns scit·ut·ff·p soluto·l·ij·et de vsuc·l·labeo·
k Possessio·i·pscripcio que est effectus longe possessio=
nis·ut·ff·de vsuc·l·
iij·ac· l De his
tantūmodo·ut·ff·de
bona·cau·mor·l·vl·
et de adim̄·le·l·ser=
uo· m Vsufructū
de eo in quo vsum tm̄
modo habemus dic q̄
ex opibus tantum n̄
acquirit·q̄ opere v
ui in fructu sunt·ut·
ff·de vsu et habitaci=
one·p seruum·
n De re·expone·ut
s̄·e·ꝯ·i·ac· o Pro
pietatis·nisi contē=
placione fructuarij
fit institutus·vel ali=
ud sibi datum fuerit
quo casu ex re eius·s·
fructuarij sic sibi q̄si
tum esse videtur·ut·
ff·de vsufruct·le·sed
et si quid·non tamen
fructuarij iussus suf=
ficit ad adeundā here
ditatem· ut·ff de acq̄
ren·here·l·adicio·ꝯ·
pterea· p Ne q̄d
id est aliquid·
q Idem placet·scī=
licet quo ad acquisi=
cionem ut statim seq̄
tur·nam in alio dif=
fert ut·j·e·ꝯ·sed bone
fi· r Is liber·hic
dic q̄ diximus·s̄·e·in
prim· s Causas·
veluti si fuerit here
institutus·vel lega=
tum fuerit·ei aliquid
vel donatum·
s Si liber est·pret
possessionem que si=
bi queri non potest·
cum ipse ab alio pos
sideatur· ut·ff·ad·l·
iul'·de adul·sic euenit
et· Item preter vsu=
capionem·que sibi n̄
queritur sine possessi
one·ut·ff·de acquir·
re·do·homo liber·ꝯ·

bona fide possidetur siue
is liber fit siue alienus ser=
uus· Quod enim placuit
de vsufructuario idez pla
cet et de bone fidei posses
sore· Itaqz quod extra
istas duas causas acqui=
ritur id vel ad ipsum pīmz
si liber est vel ad dominuz
si seruus est C Sed bone
fidei possessor cum vsuce=
perit seruum quia eo mo=
do dominus fit ex omni=
bus p eum causis sibi acq̄
rere potest fructuarius ve
ro vsucape non potest pri
mum quia non possidet sz
habet ius vtendi fruendi
deinde quia scit seruum a
lienū eē Non solū au=
tem pritas p eos seruos
in quibus vsumfructuz ha
betis vel quos bona fide
possidetis aut p liberam
psonam que bona fide vo
bis seruit vobis acquirit
sed eciam possessio· Loqui
mur autez in vtriusqz pso
na secundum distinctionē
quam prime exposuimus
id est si quam possessionez
ex re vestra vel ex suis ope
ribus adepti fuerint·
Ex his itaqz causis appa=
ret p liberos homines q̄s
neqz vestro iuri subiectos

quicquid·et de vsuc·l·sine·sed in hereditate p liberum ho=
minem mihi querenda·vi·fūt necessaria·quorū si quid de
fuerit·non queritur·scilicet ut mei contemplacione institu
atur· Item ut sciat condicionem suam institutus· Item q̄
iussu meo adeat· Item q̄ volens adeat· Item q̄ velit mihi
querere· Item q̄ bona fide possideam·bene dico oportz ut
sciat condicionem suā·vnde ignorās sue condicionis nulli

e Perinde·quando q̄z non pinde ut si filio meo substituaz
eos quos in heredes fecerim·nam vocantur ex substitucio
ne qui p se·non qui p seruos heredes sunt·ut·ff·de vul·et
pu·substi·qui liberis·ꝯ·he verba· Item alibi·ut·ff·del'·i·
cum filio·ꝯ·ipsi vero et·ꝯ·ideo· f Acquiritur·siue ser=
uus tantum velit·siue dns tantum ut·ff·de do·cau·mor·l·
ifi·et de adim̄·le·l·seruo cum·accur· g Non solum ad=

habetis neqz bona fide possidetis. Item p alienos huos in quibus neqz vsumfructum habetis neqz iustam possessionez nulla ex causa vobis acquiri posse Et hoc est qd dicitur p extraneam psonam nihil acquiri posse excepto eo qd p liberam psonam acquiritur veluti p procuratorem Et placet non solum sciẽtibus sed et ignorantib9 vobis acquiri possessionẽ secundum diui seueri ostõnem et p hanc possessionẽ eciam dominiũ si dns fuerit qui tradidit vel vsucapionem aut longi tpis pscripcionem si dns non fit Hactenus tantisper admonuisse sufficit quemadmodum singule res vobis acquirantur. Nam et legatorum ius et quo ipso iure singule res vobis acquirantur. Item fidei omissorum vbi singule res vobis relinquunt oportumus inferiori loco referemus Videamus itaqz nunc quibus modis pvniuersitatem res vobis acqruntur. Si cui ergo heredes facti fitis siue cuius bonorum possessionem pecieritis vel si quem arrogaueritis vel cuius bona libertatum obtuandarum causa vobis addita fuerint eius res omnes ad vos transeunt. Ac prius de heredi tatibus dispiciamq quarum duplex est odicio naz vel ex testamento vel ab intestato ad vos ptinent. Et prius est ut de his dispiciamus que ex testamẽto vobis obuenunt. Nua in re necessarium est inicium de ordinandis testamẽtis exponere.

Estamentũ ex eo appellatur q testacio mentis fit sed ut nihil antiquitatis penitus ignoretur sciẽduz ẽ olim quidem duo testamentorum genera in vsu fuisse quorum altero in pace et ocio vtebantur qd calathis comicijs appellabãt altero cum in prelium exituri essent qd p cinctuz dicebatur accessit demum tercium genus testamentorum qd dicebatur p es et liberam scilicet quia p emancipacionem id est p magmariam quandam vẽdicionem agebat quimqz tradicionem res mihi queritur et possessio sed illa eadem et p me acquiritur ut s. de re di. p tradicionẽ et s. e. m prin. Alij dicunt ut azo. p solaz possessionẽ queri dominiũ ut h. et C. e. l. i. sed ibi non dicit simpliciter excepta possessione sed dixit excepta causa possessionis. i. dominio qd est cã possessionis secũda post vsucẑ ut ff. de vsucẑ. l. iij. e

a Acquiri. fallit in tutore et curẑ. et filiis psonis ut dicemus. j. de mutil. sti. §. si quis alij. ac. b Possessionem. C. de acqui. pos. l. i. et ff. de acqui. pos. possessio qz. §. etsi possessio. c Constitucionem. que est. C. p qnas pso. no. acqui. l. i. d Per hanc. ita q et p procuratorem. namqz sola possessio cum res inanimata sit mihi non queritur. nam et p

habetis. fic. ff. de acqui. pos. l. i. §. p eũ fic. ff. qui satisda. co. l. sciendum §. ij.

v Nuia scit. vnde ñ vsucapit cum malam fidem habeat ut s. de vsucẑ. in prin. accur.

x Inutriusqz. nõ de tribus vtriusqz dici. vel melius dic vtriusqz fructuarij. et bo. pos. ac.

y Proxime ut. s. e. §. de his a. §. idem placet.

z Ex his apparet. s. argumento a contrario sensu sumpto. naz si tantum p dictos homines acquiritur ergo non p alios ut. ff. de offi. eius cui man. l. i. in prin. et. s. de tutel. in prin.

a Acquiri. fallit in tutore et curẑ. et filiis psonis ut dicemus. j. de mutil. sti §. si quis alij. ac.

b Possessionem. C. de acqui. pos. l. i. et. ff. de acqui. pos. possessio qz. §. etsi possessio.

c Constitucionem. que est. C. p qnas pso. no. acqui. l. i.

d Per hanc. ita q et p procuratorem. namqz sola possessio cum res inanimata fit mihi non queritur. nam et p

tradicionem res mihi queritur et possessio. sed illa eadem et p me acquiritur. ut s. de re di. p tradicionẽ et. s. e. m prin.

Alij dicunt ut azo. p solaz possessionẽ queri dominiũ ut h. et. C. e. l. i. sed ibi non dicit simpliciter excepta possessione. sed dixit excepta causa possessionis. i. dominio qd est cã possessionis secũda post vsucẑ. ut. ff. de vsucẑ. l. iij.

e Prescripcionem nobis sciẽtib9 ut. C. de acqui. posli. i.

f Hactenus. admonuisse. s. de re di. §. singulorũ. ac.

g Acquirantur. p nos et alios. ut in. t. isto.

h Legatorũ. Re. tacite obiectionẽ que fieri posset qd singularibus acquisicõibus legatorum.

i Referemus. ut. j. de l. p totum. et. j. de singulis re. p fideio re. p totum.

k Si cui heredes. s. de iure ciuili ut. j. de here. instit. vsqz ad ti. qd bo. pos. accur.

l Bonorum. s. de iure pretorio. et. j. de bo. pos. p totum ti.

m Arrogaueritis. j. de acqsi. p arro. p totum.

n Fuerint. j. de eo cui li. cã. adi. p totũ.

o Ex testõ. de quibus vsqz ad tercum libz dicetur.

De testamentis

Estamentum appellat. ponit ethimologiam ut qz lapis qsi ledens pedem. et argumentũ quasi argute muentum. sic a mutuum qd ex meo tuuz fit. ut. ff. si cer. pe. l. ij. §. appellata. et sm hoc codicillus potest dici testamentũ. Diffinitur autem sic. testamentũ est voluntatis nostre iusta sentencia de eo qd quis post mortem suam fieri voluit ut. ff. e. l. i. et est addens cum institucione heredis ut. j. de l. §. ante heredẽ quia sine heredis institucione nullum dicitur testamentũ ut. ff. de iure omn. l. fi. et. j. de fideio. heredi. in prin.

a Sed ut. C. de caduto. §. et cum triplici ar. contra. j. e. ti. §. in p non scriptis

b Nuod calatis. id est bonis inicijs vel bonis ouentibus. calos em bonum interpretatur. comicie fuit ouentus vel a calon qd est voco. quia vocacõ psonaz fiebat. vnde kalende dicte sunt.

c Procinctuz. eo forte q succincte fiebat

et in his duobus testamentis heres erat · ut. j. e. §. sed neqz
d ¶ Exituri · de domibus · e ¶ Accessit · similiter de iure ci-
uili · ac · f Per es · primum nomen testamēti · accursius
g ¶ Vendicōnem fic · s · quibus mo · iuspa · po · sol · §. pterea
h Et libripende · i · estimatore · qui libripendebat vel es-
timabat familiam vno nūmo · deinde emptor manumitte-
bat totam familiam
cum omnibus bonis ·
i ¶ Romanis · i · libe-
ris hominibus ut · s ·
de lib. §. fi. k Pu-
beribus · s · quibus
mo · tu · fi · m prin ·
l ¶ familie · id est he-
reditatis ut · ff. 8. v
fig · pnunciacō · §. fa-
milie · ac · m Emp
tor · qui erat loco he
redis ut. j. e. §. sed ne
qz · n ¶ Libram · i ·
adequatam · i · estima
tam rem et dicitur li-
bra hereditas · quia si
cut libra diuidiē in
xij · vncias · ita et he-
reditas · ut. j. de here-
insti. §. hereditas · vn
de dicitur adequata
libra · i · hereditas e-
stimata · o Parti ·
quia numerus testiū
remansit · p ¶ Ad
ius · scilicet q ius ci-
uile inuenit q Po
stea · scilicet 8 media
iuris prudencia ·
r ¶ Honorario · scili-
cet pretorio ut · s · de
iure naturali · §. pre-
torum · t Quodā-
modo · quia computa
to libripende et emp
tore · vij · erant ·
s ¶ Et subscripcione ·
ut subscribant se te-
stamento affuisse · et
cum sit ut · ff · e. l. pe-
s Constitucōnibus
ut · C · de testa · hac o
sultissima · t ¶ Con
textu · i · nullo actu in
terposito nisi necessa
rio nature ut · ff · e · he
redes in fi · a · C · e · cū
antiquitas · u Te
statoris · si potest ut
C · e · iubem9 v ¶ Te
stium · si non potest
testator scribere · sed
hodie indistincte p alium scribere potest nomen heredis ut
in aut · ut spon · lar · §. quia vero · col · vij · x Tenorem · ē
autem tenor si potest scribere faciat · alias dicet coram te-
stibus · et scribetur p alium vel p aliquos de eis · alias non
valeat · ymmo falsi pena tabellio tenetur ut · C · e · iubemus ·
y ¶ Annulo · scilicet habente caracteres · qui signatorui di
citur · et sic est in eo sigillum · non autem alio signo ut · ff · e ·

testibus et libripende ci-
uibus romanis puberibus
presentibus a eo qui fami
lie emptor dicebatur · Hz
illa quidez priora duo ge
nera testamentorum exve
teribus temporibus in di
suetudinez abierunt · Ad
vero p es et libram fiebat
licet diucius pmansit at-
tamen partim a hic imusu
esse desijt · Sed predi-
cta quidem nomina testa
mentorum ad ius ciuile re
ferebantur · Posteavero
ex edicto pretoris forma
alia faciendorum testamē
torum introducta est iure
enim honorario nulla emā
cipacio desiderabatur sz
septem testium signa suffi
ciebant cum iure ciuili si-
gna testium non erant ne
cessaria ¶ Sed cum pau-
latim tam exusu hominuz
q̄ ex constitucionum emē
dacionibus cepit in vnam
consonanciam ius ciuile a
pretorium iungi constitu
tum est ut vno eodemqz
tempe qd ius ciuile quo-
dammodo exigebat sep-
tem testibus adhibitis et
subscripcione testium qd
ex constitucionibus inuen
tum est et ex edicto preto

ad testium · §. signum · et de · v · fig · l · signatoriis · §. signare e
Accur · z Testamentum · vel eciam lintheum scilicet q̄
inuolutum est testamentum ut · ff · e · ad testium · §. fi ·
a ¶ Visum · hac racione et cum trib9 vel paucioribꝰ vel plu
ribus potest signari testamentum · ar. j. man · §. is qui exeq̄
tur · alij dicunt tantum cum · vij · vel vno debere signari ·

ris signacula testamentis
imponerentur ut h ius tri
pertitum esse videatur ut
testes quidem et eorum p
senciavno contextu testa
menti celebrandi gracia
a iure ciuili descendant ·
Subscripciones autez
testatoris et testium ex sa
crarum constitucionū ob
seruacione adhibeantur
Signacula autem et te-
stium numerus ex edicto
pretoris ¶ Sed his omni
bus a nostra constitucio-
ne propter testamentorū
sinceritatē ut nulla fraus
adhibeatur h additum ē
ut per manus testatoris
vel testium nomē heredis
exprimatur ut et omnia se
cundum illius constituci-
onis tenorem procedant ·
Possunt autem omnes
testes et vno annulo sig-
nare testamentum · Quid
enim si septem annuli vnꝰ
sculpture fuerint secundū
quod papinianovisuz est
sed et alieno quoqz annu-
lo licet signare testamen-
tum ¶ Testes autem ad-
hiberi possunt hij cum q̄-
bus testamenti factio est ·
sz neqz mulier neqz ipubes
neqz seruus neqz furiosus

b Testes · factō ·
passiue hic accipe · ut
bona fit excepcio ac-
sed neqz re · al' eciam
accipitur actiue ut. j.
de here · quali · a dif ·
§. testamenti ·
c ¶ Mulier · i alijs au
tem casibus omnibus
recipiē preterq̄ in
testis · ut · ff · e · qui te
stan · §. mulier racio ē
ut · C · de fideiu · l · fi ·
ut est timor falsita-
tis · Quid de hermo-
fraudito · R · si pualz
in masculino sexu re-
cipitur ut · ff · de sta-
tu · queriē · et de tes ·
l · repetundaruz · §. i ·
d Impubes · quid
de eo qvidit in pu-
pillari etate · R · alia-
as · i · preterq̄ in te-
stamento posset te-
stificari · sicut et ser-
uus ut · ff · de · v · fig ·
l · nocionem · §. instru
mentorum · a · C · 8 he
re · et manich · qm̄ m
fi · sed hic non quia
facunt ad substanci
am testamenti ut hic
8z · e ¶ Mutꝰ q̄ nil
loq̄ vl audire potest
ut. j qui · test · fa · licz
· §. Item surdus ·
f Furiosus · nisi ha
beat dilucida inter-
ualla ut · ff · e · qui te
stamēto · §. nec furio-
sus · Accursius ·
g ¶ Interdictum vel
a lege ut quia commi
sit m · l · iul · ma · ut · ff ·
ad · l · iul · ma · l · fi · vel
a iudice ut · ff · e · is q̄
m fi · i · R · h Iu-
testabilem · ut de car
mine famoso damna-
tus vl muliebria pas
sus ut · ff · e · is cui · §.
fi · et · l · cū lege · de te-
sti · ob carm̄ · in prin · i ¶ Sed cum liberalitate · scilicet pu
tatiua · et sic valet plus qd est in opinione q̄ qd est in ve
ritate · sic · ff · del · i · l · iij · §. ffz et si qua · et · ff · de offi · p · l · bar
barius · ar · de · j · del · §. si quis rem suam · k Signaretur ·
quidam hoc intelligunt generaliter verum · ut siue osten-
datur testamentum in scriptis conditum · siue nuncupatiuū
debeat ei credi · siue dederint testes esse siue nō · a sic se hz

consuetudo ut ar. C. de edic. di. adri. tol. nuncupatiuo. et l. fi. et C. de dona. in dona. et ar. tu. l. fi. Nos contra. scilicet in nuncupatiuo de iur. et qd hic dicitur in testamento condito in script' loquitur. in nuncupatiuo enim si profera tur. non debet credi sine testibus. cum in eis consistat tantum substancia testamenti ipsum tamen valet. licet proba cio deficiat ut. ff. de test. tu. l. duo. Quid si seruus factus est. p infamis velit recognoscere sigillum suuz R. n. non admittitur ut. ff. de car. e. carbo nianum. §. cause.

l Consensu. nota errorem prodesse ut ff. de suppel. le. l. iij. in fi. et C. de lati. li. tol. §. sed quia. et. ff. de offi. p̄. barbarius m Alieno aliud si suo ut. j. p̄. §. et. ff. d testi. testis. n Sed filiussa. missionem. i. remissionem. aliud si ante ut. ff. e. qui testamenti. §. p contra rium. Accursius florentinus. o In ea re. Item et m alijs ut C. de testi. l. i. Sz qs est domesticus. R. n. colonus. et ascripti cius vel similes. ut. C de his qui ad ec. con fu. l. fi. §. sane si seruus et. C. de questi. l. pridem. Item vxor marito. et ec. ut. s. d vsu. et ha. §. Item is Item seruientes siue dapiferi. ut. ff. d peñ l. respiciendū. §. furta p Sed neqz pater. nō q his tribus modis dicitur quis o tingere me per pote statem. q Adhiberi. quia eorum negocium est cum eciaz lucrum et damnum ad eos p tineat ut. ff. qñ ap. fit. l. i. §. in ꝓpria. et vere eorum qui rer. r Agi. caute ponit agi. et non dicit geri cum sit generalissimum ut. ff. de v. sig l. labeo. in prin. et. l. verborum. habet enim se ad ius testandi et contra ctus. z familie emptor. dicitur ille qui constituebat heredes per es et libram. s Conturbatum. nam olim heres duo bus primis generibus testamentorum poterat esse testis. Tertio vero. ille qui erat loco heredis non poterat esse testis. et sic erat turbatio iurium. et ad eius similitudinem verus heres hodie testis non erit ut sequitur. s Heredi

neqz mutus neqz surdus. neqz is cui bonis interdictum est neqz is quem leges iubent improbum intestabilem esse possunt in numero testium adhiberi

Sed cum aliquis ex testibus testamenti quid faciendi tempore liber estimabatur postea autem seruus apparuit taz diuus adrianus cathoni q̄ postea diuus seuerus et anthonius rescripserūt subuenire se ex sua liberalitate testamento ut sic habe atur firmum ac si ut oportebat factum essz cum eo tempore quo testamentū signaretur omnium consensu h testis liberorū loco fuerat nec quisquam esset qui ei questionem status mouisset. Pater necnon is qui in potestate eius est. Item duo fratres qui in eiusdem patris potestate sunt vtriqz testes in vnum testamentuz fieri possunt quia nihil nocet ex vna domo plures testes alieno negocio adhiberi In testibus autem non debet esse is qui in potestate testatoris est sed si filiussa. de castrensi peculio post missionem faciat testamentum nec pater eius recte adhibetur testis nec is qui in potestate eiusdem patris est. reprobatuz enim est in ea re domesticum testimonium Sz neqz heres scriptus neqz is qui in potestate eius est neqz pater eius qui in potestate habet eum neqz fratres qui in eius potestate sunt testes adhiberi possunt qr h totum negocium qd agitur testamenti ordinandi gracia creditur hodie inter testatorem et heredem agi licet enim totum ius tale conturbatum fuerat et veteres quid familie emptorem et eos qui p potestatem ei adunati fuerāt a testamentarijs testimonijs repellebant heredi et his qui coniuncti per potestatem ei fuerāt concedebant testimonia in testamentis prestare licet hij qui id pmittebant hoc iure minime abuti debere eos suadebant tamē nos eandem obseruacionem corrigentes et qd ab illis suasum est in legis necessitatem transferentes

qui erat ex primis duobus generibus testamentorum. t Abuti. sic. C. de cad. tol §. i. et. ff. si fa. fur. fe. di. l. fi. ar s. qui ma. non pos. §. i. u Legatarijs. discrepant hij iur. veteria fideicommissarijs ut. j. de fideic. cum hec. §. preterea. sed hodie non ut. j. de l. §. sed non vsqz quidam. §. hunc intelligūt quando legatum fuit repetitum a succedentibus ab intestato. ut tunc nō videatur ferre testimonium in testamento iur. qr iur. successor est qui in q̄ta parte heres institutus est. v Non iuris. h rei et sine onē ut. ff. man. si hereditatem. x Constitucione. greca. vel dic de illa que est ff e. q testamento. in prin. que est iustiniani p approbacionez ut. C. de veteri iur. enu. l. i. §. merito. primaverior. y Potestate. Item tabellio ut. ff. e. domicius z Damus. C. de testi. omnibus contra. So. hic agitur de viribus testamenti. inter heredem et alium agentem contra testamentum. alias coniūctus coniuncto nō feret et minus legatarius alij. et secunduz hoc falso hic fumiē. ar. q socius in causa socij admittitur in testimonium vel dic h specialis ut coniunctus pro coniuncto admittatur. quasi in re sua fauore testamenti et vltime voluntatis que debet dominari si legittima est ut C. de l. cuz questorum fi. et erit bonū ar. s. dictum. Sz. contē. ar. est. C. d testi. qm in fi. h R. n. finis illius. l. nō refertur ad totum. qd erat dictū distingue tamen an lucrum redeat ad eū socium ut tunc nō admittatur. alias sic. ut ff. quādo ap. fit. l. i. §. in ꝓpria. a Nihil. in cartis. sic assignantur. contra. ar. s. de re. di §. littere. b Et vnum. sic. ff. e. l. vnū. ac c Interdum. scilicet ut pluribus fiat codicibus. d Imminent. sic in aut. de consang. et vte. fra. §. sic igitur. coll. vi. Sed nunquid ex his exemplis probatur. R. n. non sine autentico ut in aut. ut spon. lar. §. et hoc insuper. col. ix. et C. de fid. instru. quicq̄. et. ff. d bo. pos. secundum ta. l. ij. §.

ad imitacionez pristini familie emptoris merito nec heredi qui ymaginem vetustissimi familie emptoris obtinet neqz alijs personis que ei ut dictum est coniuncte sunt licenciam concedimus sibi quodam modo testimonia prestare. Ideoqz nec huiusmodi veteres constituciones nostro codici inseri permisimus. Legatarijs autē et fideiconmissarijs qui ñ iur̄ successores sunt et alijs personis eis coniūctis testimonium non denegamus ymmo in quadam nostra constitucione et hic specialiter eis concessimꝰ et multomagis his qui in eorum potestate sunt vel qui eos habent in potestate huiusmodi licenciam damus. Nihil autem interest testamentum in tabulis aut in cartis membranis vel in alia materia fiat sed et vnum testamentuz plurib9 codicib9 conficere quis potest secūdum obtinentem tamen obseruacionem omnibus factis qd̄ interdum eciam necessarium est veluti si q̄s nauigaturus ⁊ secum fer

re et domi relinquere iudiciorum suorum contestacionem velit vel ꝓter alias innumerabiles causas que humanis necessitatibus imminent. Sed hec quid̄ q̄ de testamentis que in scriptis conficiuntur sufficiunt. Si q̄s autem sine scriptis voluerit ordinare testamentuz iure ciuili septem testibus adhibitis et sua voluntate coram eis notificata sciat ꝗ perfectissimum testamentum iur̄ ciuili firmum qz constitutum.

Vpradicta diligens obseruacio in ordinandis testamentis militibus propter nimiam impiciam constitucionibus principalibus remissa est. Nam quamuis neqz hij legittimuz numerum testium adhibuerint neqz a'iam testamentorū solēmitatē obseruauerint recte nihilominus testantē vicz cū in expedicōib9 occupatis sunt qd̄ merito nr̄a ostō introduxit. Quoq̄ em̄ mō voluntas eius sup̄ma siue in scriptura inueniat̄ siue sine sep̄tura valz

l. iij. Item in numero aliorum poni dicitur et inscribi. ff. d minō. l. ex eo tempore. et talis habet priuilegia militibus o cessa. az. a Impericiaz. C. de iur̄. ⁊ fac. ig. l. i. b Solēmitatē. s. ēta sigilla ⁊ subscp̄ciones b Introduxit. sed tūc demū cū i milicia fūt hūt p̄unt̄ m ut. C. e. l. pe. ⁊ ꝗ sibi cit. ac. flo. c Illis aūt. ꝓ sed. d Admittantur et ita nota q̄ cessante causa cessat effectus. et potest hic sumi ar. fic. C. de epis. et clē. l. generaliter. q̄ cessante clerico ab ecclesia cessat prebēda naturaliter. sed ar. contra. ff. d positi. l. i. ⁊. sexum. quia calpburma dedit causam edicto. Vnd̄ cessante cā cessare debet edictuz qd̄ est verum. sed hoc vltimum generale ē d causa impulsiua dictum. primum de finali fine qua res esse non potest. e Et si filij. licet hij alias ñ prohibeantur ut. j. t. i. in prim. et. ff. de dona. cau. mor. l. tā his f Communi. scilicet quo ad solēmitatem. non quo ad hoc ut detur querela extra eius testamentuz. sicut in alio veterano est. ut C. de mili. tes. l. fi. ⁊. in his. et. ff. de mili. tes. l. pap̄. ⁊. si q̄s in malicia. Item hoc est verum quando est domi reuersus. sic. ⁊. ꝓ. diximus. alias sicut miles alius vtiē speciali iur̄. sic et iste ar. ff. e. ex militai. ⁊. i. et. l. testamenta eorum. ⁊. i. g Paganorum. a pagos qd̄ est villa dicitur. quasi diceret non militū h Plane. rescripsit ut. ff. e. diu9. i Is ergo. hominibus. saltem duobus. ut. ff. e lucius. et. ff. de testibus. l. vbi. et hoc q̄ñ est in tentorio. si aūt in conflicto belli nulo eciam teste vocato. ut. C. e. milites. si autem est domi iure omuni. ut. ñ. e. ⁊. illis. k Ceterum sermonibus. forte causa demonstrandi ut magister discipulo. vel ludi causa. ut ff. d acti. et ob. l. obligacionum substancia. ⁊. fi. vel affectionis ut. ff. de codicillis. littere. l Necvllorum. sic. j. ad. l. fal. circa prim. fic. C. de rescin. ven. l. ratas. m Nuimymmo. habet priuilegium cira solēmitatem. quimymmo et circa substanciaz

si tamdiu. secundum hoc ambo sunt principalia. e Si q̄s septem testibus. q̄ñq̄z nullus vocat̄. ut si miles moriatur in bello. ut nō. C. de mi. he. l. milites q̄ñq̄z vnus ut impator. ut. C. e. omnium. quando duo inter filios. ut. C. e. hac cōsultissima. ⁊. ex imperfecto. vel si in tentorio faciat testamentum miles. ut. ff. de mili. tes. lucius. quando tres vel quatuor vel pauciores. ut. C. e. si non specialiter. quando quinq̄z. ut in testamento rusticī ut. C. e. l. fi. ⁊. fin autem. quando septem. ut generaliter. ut hic. et. C. e. hac consultissima. quando viij. ut. C. qui testa. pos. hac consultissima. f Adhibitis. id est rogatis ut interfint. et sint attēti. ut. ff. e. heredes. ⁊. penul. ⁊ in auť. de testibus. ⁊. et licet. in fi. ⁊. col. vij. g Coram. scilicet palā nominando heredes. ut ff. e. l. heredes. h Nuncupata. alias notificata. imō si nūcupatiuū testam. i De militari testamento. Est autem miles qui iurauit a signis non recedere. ut ff. ex quibus cau. ma. l. penul. et scriptus est in matricula vbi et alij milites scripti sunt. ut. ff. e. l. penul. per totum. t. Sunt ⁊ alia. v. necessaria ut quis sit miles. ut diximus. ff. q̄b9 ex cau. ma. l. fi. et in auť. de man. prim. ⁊. fi. Item miles dicitur a malo qd̄ sustinet pro alijs vel a mille quia ex numero mille hominum eligit̄ ut. ff. e. l. i. ⁊. miles.

Vpradicta. q̄ consistit in q̄ tuorvbi est in scriptis testamentum conditum. vel in sola nūcupacione heredis coram septem testibus ut. ñ. ti. i. ⁊. sed cum ⁊ ⁊. fi. et. ff. de here. instit. l. i. ⁊. qui neqz. Et dic q̄ sex fūt necessaria in milite. q̄ fit de genere militari. C. de negō. l. nemini. et. l. i. Item q̄ exammetur. C. qui mili. non pos. l. i. Item q̄ prestet sacramentum q̄ mortem non euitabit pro re publica. ff. de min. l. penul. et de his qui no. infa. l. ij. ⁊. miles. Item q̄ ense signatur. ff. de testa. mi. l. penul. Itez q̄ stigma. i. nota publica brachijs inscribatur. C. de fab.

testamenti·ut quia alias testari non posset hic tamen possit·ut·ff·e·l·iiij· n Et mutus·siue natura siue casu·ut fit priuilegium aliqd·ut·C·qui tes· fa· pos·l·discretis·et ꝗ iure militari·ut·ff·e·iure militari·dum est in milicia·

o Sed hactenus·quidam dicunt hic non esse·§·et asserunt qd omne priuilegium qd habet miles perdit cum redit d milicia·sed nos dicimus ·§·hic esse·et distinguimus inter priuilegium qd habet ut testetur qui alias testari nō potest·ut filiusfa·et mutus ut illud duret post reuocationem ut·s̄·p̄·§·et ·§·sed testari·et·ff·e ticius·in pn̄·alia vero priuilegia que habet in testando fimātur·ut hic·et·s̄·e·§·illis autem· p Hoc illis·scilicet militibus·ut reliqua priuilegia scilicet de numero testium habeāt in testando·et sic nō refertur ad p̄·§·Accursius·

testamentum ex voluntate eius Illis autem tēporibus per que citra expedicionum necessitatem in alijs locis vel suis edibus degunt mime advendicandum tale priuilegium adiuuantur·Sed testari quidem et si filijfa· fint ꝓpter miliciam concedunturiure tamen omuni eadē obꝑuacione et in eorum testamntis adhibēda quam in testamntis paganorꝫ prime exposuimꝰ

Plane de testamntis militū diuus traianus statilio seuero ita rescripsit id p̄uilegiū qd militantibus datum ē ut quoq mō facta ab his testamnta rata sint sic intelligi debet ut vtiqz p̄us constare debeat testm factū esse qd et sine scriptura a non militātibꝰ quoqz fieri p̄t· Is ergo miles de cuius bois apud te q̄ritur si ouocatis ad hominibus ut voluntatē suā testaret ita locutꝰ est ut declararz quē vellz sibi heredē esse ⁊ cui libertatē tribueret p̄t videri sine scripto hō mō esse testatus et volūtas eius rata habenda ē· Ceterum si ut plerūqz hmonibus fieri solet dixit alicui ego te heredē facio l' bona mea tibi relinq̄ non optet hꝑ testō huari nec vllorꝫ magis in̄t est q̄ ipōrꝫ quibꝰ id p̄uilegiū datū est eiusmodi exemplū nō admitti

q Post missionem·honestam·scilicet finito tempore milicie·vel causariam si ante tempus ex necessitate recessit·si autem ignominosa est missio definit statim valere·ut·ff·e·testatorꝫ eorum·et·C·e·l·ex test·sed si miles d capitali crimine damnatus fuerit·si quidem de omuni ut homicidio ⁊ simili non poterit ammodo testari·ff· de vete·fuc·l·i·in fi·

Alioquin non difficulter post mortē alicuius militis testes existerēt qui affirmarēt se audisse dicentē aliquē se relinq̄re bona cui visum fit et p hō iudicia vera subuerterent Nō ymmo et mutus et surdus miles testm̄ potest facere

Sed hactenus h illis a p̄ncipalibꝰ ostitucōnibus cōceditur q̄tinꝰ militat et in castris degunt·

Post missionē vero veterāvl' exr̄ castra si faciāt adhuc militātes testm̄ cōmuni omniū ciuū romanorꝫ iure id facere d̄nt et qd in castris fecerint testamntum ñ omuni iure sed quōvoluerint post missionē intra annū tantū valebit Quid ergo si int̄ annum q̄s decesserit odicio autē heredi asscripta pꝰ annū extiterit an q̄ si militis testm̄ valeat ⁊ placet valere q̄ si militis Sed ⁊ si quis an̄ miliciā non iure fecit testm̄ et miles factus et in expedicione degens resignauit Aliud ⁊ q̄dam adiecit siue detraxit vel alias manifesta ē militis volūtas h valere volētis dicendū est valere testamntum q̄ si ex voluntate militis noua Denīqz et si in arrogacōnem datus fuerit miles vel filiusfa·e·mancipatus ē testm̄ eius quasi ex volūtate noua militisvz nec videt capitis diminucōne irritum fieri·

fi autem militari ut q̄ alienauit arma vel similia·que numerant̄ ut·ff·de re mili·l·ij· et·iij·et idem eciaz d fiꝰ·rup·non potest testari·ut·ff·e·l·ex militari al'·poterit in castrensibus tantum si ei hoc in sentencia permissum fuerit·alias non·ut·ff·de inuisto·rescp·tes·si quis exheredato·et·§·sed et si quis capite· et del'·iij·l·si quis miles in principio·

r Valere·quia condicio retrotrahitur· ut·ff·de periculo et omo·rerum·l·necessario·§·i·et qui pomin pig·ha·l·vlt·et facit·ff·e·qd dicitur et·l·qd constitutum Accursius·

2 Resignauit·id ē singula aperuit et r̄mouit·ut·ff·e·cū sumus·§·cum quis·

ſ Adiecit·ut·ff·de iure con·l·conficiuntur·§·si similes·

s Ex noua· nota q̄ ab initio non valet ex post facto tamen cōualescit· t Denīqz his de causis manentibus valetq̄ resignauit postea·vel dic·sicut nunc de nouo facere potest sic vetus non rescinditur·et secundum hoc dic noua voluntate scilicet tacita· aliud i pagano ut·j·quibꝰmo· tes·infir·§·alios·

u Leges · ſ · digeſtorꝫ · ut · ff · ꝟ colla · bonorꝫ · l · i · §. nec caſtrenſe · v Conſtitucōnes · ut · C · de aſſeſſo · l · velut · et C · de aduo · diuer · iudi · l · fori · et alie plures · x Nuibuſdam · ut conſulibus et pfectis legionū · et pfidibus puincia rū · qui ſunt filiifa · ut · C · de moffi · teſ · l · fi · y Conſtitucio · ſic · C · de moffi · teſ · l · fi · z Tantummodo · ſcilicet ca caſtrenſi et qi nam in aduēticō non pt · licet habeat ꝓbetatem ut · C · de bo · q li · l · fi · §. filiuſſa · a Con munī · ñ fit miles ī caſtris ut · ſ · e · in prin · Itē tale teſtm nō expugtur p q̄relam in offi · ut · C · de moffi · teſ · l · fi · b Nuib9 non eſt pmiſſuz facē teſtamentum.

Non tñ · videbat quēlibet quantē ſup dicta poſſe teſtai ꝗ oē riū eſt m · xiij · caſibus q̄ in · t · iſto p pte dicunt · et ꝗ eſt qꝫ dicnō tñ rē · et nō j · e · §. fi · a Statim · i · in pmis · vel ſtatim · i · eo tpe · b Permiſerūt · ꝗ cā mortis filius bonare pt pre ſenciēte · ut · ff · ꝟ bo · cau · mor · l · tā his in fi · et racō dubitatur qr teſtm ex libero ñ alieno arbitrio dz p cedē ut · ff · ꝟ hēt · inſti · illa inſtitucō.

c Nihilomagis · ſ · nō iō magiſ ī ſe hz negatiuā ſicuſ ñ lomin9 affirmatiuam.

d Ubis · ſ · caſtrē · vt q̄i caſtrē · pec · hñtibus ut · ſ · t · pr · §. i.

e Conſtō mb9 · exē uagātibus · f Mꝫ ius · ſ · poſſit teſtari in caſtrēſib9. g Auguſti · quoꝫ dicta ñ habem9. h Subſcp cione · cuius ꝟba ñ habem9 i Veteranis · ſ · filiiſſa · ꝟ qui b9ꝟ loqtur · k Ad pntes · nā liberi ꝟ functi militis a frēs patrē excludē bāt ut · C · omnia · de fuc · l · fi · hodie ſoli liberi militis ut in auē · de hereque ab inteſ · de · §. fi igitur defunctus col lacione · ix.

l Iure omuni · non hereditario · ut · ff · de caſtren · pe · l · ij · hodie videtur eciam iure hereditario ut in auē · de hereꝟ · q ab inteſt · §. fi igitur defunctus · col · ix · m Conmune · ſic ſ · p quas · pſo · no · ac · §. i · n Iure · ſcilicet antiquo · ſic · ſ p quas pſo · no · acquiē · §. i · o Peculia · ſcilicet aduēticia et pfecticia · nam caſtrenſia vel quaſi · eciam iure veteri non acqrebanē patri ut ff · de col · bo · l · i · §. ne caſtrēſe · p Nris · et alie ne et nre ſunt · ut · C · de bo · ma · q · C de bo · q li · p totum.

q Inutile · qr qꝫ ab inicio ñ valz ex cō tractu tpis ñ ouale ſcit ar · j · t · i · circa pñ ar · oē · C · de nup · et ſi oē · ſo · ibi non valuit mrimoniū ex primo ſed ex nouo poſt matrimonium.

r Deceſſerit · idem de ſeruo teſtāte ſi fideio · ſit relictū · valz ſi durat voluntas · ut ff · de l · iij · l · i · §. i.

ſ Iudiciuz · id eſt diſcrecio · ut · ff · de iuꝟ. cum pretor · §. nō autem · quandoqz pōnitur pro ſentēcia vbi rei iudicate ſtandum eſt · ut · C · de re iudi · l · i · quandoqz pro inſtancia cauſe trienni ut · C · de iudi · properandum · per totum · quandoqz p actione · ut iuꝟ · fam · hereē · vel omuni di · ut · j · de of · iudi · §. ſi fam · hereē · ꝟ · §. fi.

s Furioſi · hac racō ne iꝟ in mente capto dicam ut ar · ff · ꝟ · ꝟ · ob · a ticō in fi.

t Teſtati · C · e · furioſum · in prinē.

u Negociū · ut vſuc · l · Iure omuni · non hereditario · ut · ff · de caſtren · pe · l · ij · hodie videtur eciam iure hereditario ut in auē · de hereꝟ · q ab inteſt · §. ſi igitur defunctus · col · ix · m Conmune · ſic ſ · p quas · pſo · no · ac · §. i · n Iure · ſcilicet antiquo · ſic · ſ p quas pſo · no · acquiē · §. i · o Peculia · ſcilicet aduēticia et pfecticia · nam caſtrenſia vel quaſi · eciam iure veteri non acqrebanē patri ut ff · de col · bo · l · i · §. ne caſtrēſe · p Nris · et alie ne et nre ſunt · ut · C · de bo · ma · q · C de bo · q li · p totum.

q Inutile · qr qꝫ ab inicio ñ valz ex cō tractu tpis ñ ouale ſcit ar · j · t · i · circa pñ ar · oē · C · de nup · et ſi oē · ſo · ibi non valuit mrimoniū ex primo ſed ex nouo poſt matrimonium.

r Deceſſerit · idem de ſeruo teſtāte ſi fideio · ſit relictū · valz ſi durat voluntas · ut ff · de l · iij · l · i · §. i.

ſ Iudiciuz · id eſt diſcrecio · ut · ff · de iuꝟ. cum pretor · §. nō autem · quandoqz pōnitur pro ſentēcia vbi rei iudicate ſtandum eſt · ut · C · de re iudi · l · i · quandoqz pro inſtancia cauſe trienni ut · C · de iudi · properandum · per totum · quandoqz p actione · ut iuꝟ · fam · hereē · vel omuni di · ut · j · de of · iudi · §. ſi fam · hereē · ꝟ · §. fi.

s Furioſi · hac racō ne iꝟ in mente capto dicam ut ar · ff · ꝟ · ꝟ · ob · a ticō in fi.

t Teſtati · C · e · furioſum · in prinē.

u Negociū · ut vſuc · l · i · §. nec caſtrenſe · v Conſtitucōnes · ut · C · de aſſeſſo · l · velut · et C · de aduo · diuer · iudi · l · fori · et alie plures · x Nuibuſdam · ut conſulibus et pfectis legionū · et pfidibus puincia rū · qui ſunt filiifa · ut · C · de moffi · teſ · l · fi · y Conſtitucio · ſic · C · de moffi · teſ · l · fi · z Tantummodo · ſcilicet ca caſtrenſi et qi nam in aduēticō non pt · licet habeat ꝓbetatem ut · C · de bo · q li · l · fi · §. filiuſſa · a Con munī · ñ fit miles ī caſtris ut · ſ · e · in prin · Itē tale teſtm nō expugtur p q̄relam in offi · ut · C · de moffi · teſ · l · fi · b Nuib9 non eſt pmiſſuz facē teſtamentum.

Non tñ · videbat quēlibet quantē ſup dicta poſſe teſtai ꝗ oē riū eſt m · xiij · caſibus q̄ in · t · iſto p pte dicunt · et ꝗ eſt qꝫ dicnō tñ rē · et nō j · e · §. fi · a Statim · i · in pmis · vel ſtatim · i · eo tpe · b Permiſerūt · ꝗ cā mortis filius bonare pt pre ſenciēte · ut · ff · ꝟ bo · cau · mor · l · tā his in fi · et racō dubitatur qr teſtm ex libero ñ alieno arbitrio dz p cedē ut · ff · ꝟ hēt · inſti · illa inſtitucō.

c Nihilomagis · ſ · nō iō magiſ ī ſe hz negatiuā ſicuſ ñ lomin9 affirmatiuam.

d Ubis · ſ · caſtrē · vt q̄i caſtrē · pec · hñtibus ut · ſ · t · pr · §. i.

e Conſtō mb9 · exē uagātibus · f Mꝫ ius · ſ · poſſit teſtari in caſtrēſib9. g Auguſti · quoꝫ dicta ñ habem9. h Subſcp cione · cuius ꝟba ñ habem9 i Veteranis · ſ · filiiſſa · ꝟ qui b9ꝟ loqtur · k Ad pntes · nā liberi ꝟ functi militis a frēs patrē excludē bāt ut · C · omnia · de fuc · l · fi · hodie ſoli liberi militis ut in auē · de hereque ab inteſ · de · §. fi igitur defunctus col lacione · ix.

Sciendum tamē eſt qꝫ ad exemplum caſtrenſ peculij tam anteriores leges q̄ principales oſtōnes q̄ buſdaz quaſi caſtrenſia de derūt peculia et quoꝫ q̄ buſdam pmiſſum erat eci am in poteſtate degētibus teſtari qꝫ nra oſtitucio lacius extendēs pmiſit omnibus in his tñm modo teſtari peculijs quidez ſed iure omuni cuius oſtō nis tenore pſpecto licēcia eſt nihil eorum q̄ ad pfatum ius ptinēt ignorare.

Nuibus non eſt pmiſſum facere teſtamentum.

On tam omnibuſ licet facē teſtam tū ſtatim em hij q̄ alieno iuri ſubiecti ſunt teſtamēti ius faciēdi nō habēt adeo quiꝫ ut q̄ius pntes eis pmiſerūt nihilomagis iure teſtari pñt exceptis his q̄s ante enū auim9 et militib9 pcipue q̄ in poteſtate pntum ſunt q̄b9 de eo qꝫ in caſtris acq̄ſierūt pmiſſum ē ex oſtōnibuſ pñcipū teſtm facere qꝫ quiꝫ ius ab inicio tm̄ militantibus datū ē taz ex auctoritate diui auguſti q̄ nerue necnon optimi impatoris traiani poſtea vero ſubſcpcione diui adriani eciā dimiſſis a milicia id ēvete ranis oceſſuz ē Itaqz ſi quiꝫ fecerint ꝟ caſtrēſi peculio teſtm ptinebit ꝗ ad euz quē heredē reliq̄runt

Si vero inteſtati deceſſerint nullis liberis l fratrbus ſupſtitib9 ad pntes eorum iure omuni ptinebit.

Ex ꝗ intelligē poſſum9 qꝫ in caſtriſ acq̄ſierit miles q̄ in pſtate pris ē neqz ipm prem adimere poſſe neqz pris creditoreſ idvēdere l alit mq̄etare neqz pre mortuo cuz fri b9 omune eē ſz · ſ · priuz ei9 eſſe id qꝫ in caſtris acq̄ſierit quā q̄ iure ciuili oim q̄ in pſtate pntuz ſunt peculia pin de in bonis pntuz oputāt · ac ſi ſuoꝫ peculia in bonis dñoꝫ nūant exceptis videlicz his q̄ ex ſacēſ oſtōnib9 q̄ pcipue nris ꝓt diuſas cās nob · ſ · pñib9 ñ acq̄runt Pret hos q̄ q̄ caſtrenſe peculiuz vel q̄i caſtrenſe hñt ſi q̄s ali9 filiuſfa · teſtm fecerit mutile ē licet ſue pſtatis fact9 deceſſerit Preterea teſtm facē no pñt impubēs qr nulluz eoꝫ animi iudiciuz eſt

Itez furioſi nō poſſunt quia mente carent nec ad rem ptinet ſi impubes poſtea pubes factus aut furioſus poſtea opos mentis factus fuerit et deceſſerit

Furioſi autem ſi p id tēpus fecerint teſtamtum q̄ furor eoꝫ intermiſſus eſt iure teſtati eſſe videt certe eo qꝫ ante furorem fecerint teſtō valēte naz neqz teſtamtuz recte factuz neqz vlluz aliud negociuz recte geſtuz poſtea furor intueniens pimit.

Itez

mchꝰ atam·ut·ff·de vſuc·ütſto·ſ·eum vel poſſeſſionē que ſi tam·ut·ff·de ac qui·poſ·ſi is q̃ aĩo·ſic·ff·ꝰ pecuk·l·q̃ tube vomis·i pñ· v ¶ Prodig9·pdig9 eſt q̃ neqz fmē neqz mo dū hz in expēſis·ut·ff·ꝰ cuk·fuk·l·i· x Int̃dicta·ſi dicaſ a ūdice planū ē·ſi aūt a lege ut qz ī crimē·l·iuk·maie·con miſit multomim9 teſtat̃·ſz q̃ tūc pus fēm rūpit̃·ut·C·ad·l· iuk·maie·l·fi·

y ¶ Ratum q̃d ſi fiat interdictō cū tñ non fit pdigus·Rē n·forte ñ valz int̃dictum ar·ff·de tu·q̃ cu·da· ab his·l·ſepe·ſz con trariū verꝝ ē cū ſit fa cta oē ius litiga torij tm̄·nō otra ius legiſ ut·ff·q̃ ſen·ſine ap pel·re·l·i·ī pñ·q̃·ſ· i·et·C·qñ puo·ñ eſt ne·l·ij· z Semp· ſz qñqz pt ꝑm diſtm ctionē ſequentem·

a ¶ Vtiqz·ſic·j·de in utik·ſti·ſ·mutum·

b Et eruditi·ſcilicet in moribus·

c ¶ Amittunt·q̃ maxime impij aduocati·

d Conſtō·ut·C·q̃ te·fa·poſ·diſcretis·

e ¶ Certis·ut mutus et ſurdus caſu·vel mutus tm̄·ſiue natu ra ſiue caſu·ſi ſcribe re nouit ſua maū ſcri bat teſtm̄·ſi aūt p a liū ſcribē velit·impe tret ꝗ a pñcipe ut·ff e·ſi mutus· Jt̃ ſi ſur dus tm̄ caſu ē vel eci am natura teſte·ſi vult ſi pt loq̃ articu late ut·C·e·diſcre tis·ſi aūt natura eſt ſurd9 q̃ muts·ñ pt ñ fit miles·ut·s̄·t·i·ſ· q̃ nymmo· f Si q̃ſ ſic·s̄·e·ſ·ptēa·q̃·ſ· furioſi· g ¶ Cec9·ſ· naturalit vl caſu q̃ or batus vtroqz luie·ſe cus ſi vno tm̄ ut·C·ꝰ excu·tu·l·frater·

h Obꝑuacionem·ſ· ut coraz·vij·teſtibus et tabellione·vl alio loco eius ſi nō muem atur tabellio dilucidi usvolūtatē ſuam de

pdigus cui bonorꝝ ſuorꝝ admiſtracio interdicta eſt teſtamentū facē nō pt ſz id qꝰ ante fecerit q̃ꝑ mt̃ dictō bonorꝝ ſuorꝝ ei fiat ratum ē Jtē ſurdus et mutus nō ſemp teſtamen tum facē pñt vtiqz autē ꝰ eo ſurdo loquim̄ qui om mino ñ exaudit non q̃ tar de exaudit· Nā et mutus is intelligit̃ qui eloqui nī hil poteſt non q̃ tarde lo quitur· Sepe em̄ eciā lrā ti q̃ eruditi homies varijs caſib9 q̃ audiēdi q̃ loq̃ndi facultatē amittūt· Vñ no ſtra oſtō eciā his ſubueit ut certis caſib9 q̃ moꝰ ꝑm normā eius poſſint teſtari aliaqz facē que eis pmiſſa ſunt· ¶ Sed ſi quis poſt teſtamentum factum adū ſa valitudīne aut quolibz alio caſu mutus aut ſur dus eſſe cepit ratū nihilo minus manet eius teſtam̄ tum Cecus autem non poteſt facere teſtamentū niſi p obꝑuacionē quaz lex diui iuſtini patris mei in troduxit ¶ Eius qui apꝰ hoſteſ ē teſtamentū quod ibi fecit non valet iure p9 liminij q̃ꝑ quis redierit ſz q̃ꝑ dū in ciuitate fuerat fecit

C·ꝰ capt̃·l·i·et·l·captū·impropꝑe ponit̃·l·cor·p iuk poſt liminij· n Ex lege cornelia·q̃ fingit eū ꝑma hora capti uitatis mortuū·et ſic liberꝝ ut·ff·e·l·cor·aliud eſſz ſi nulla eſſet fictō ut ꝑuo pene facto ut·j·quib9 mo·te·mifir·ſ· non tñ·Vltimo nōnꝰ·xiij·eſſe pſonas q̃ teſtari nō pñt·filiuſfa· Jt̃ ꝑuus ut·s̄·e·m pñ·ut·ff·e·ſi fili9· Jt̃ impubes Jt̃ furio ſus·Jt̃ mēte capt9 Jt̃ pdig9 Jt̃ mut9 Jtē ſurd9 Jt̃ cec9· ut·s̄· e·ſ·ptēa q̃·ſ·jtem fu rioſi·ſ·Jtez pdigus ·ſ·Jtē ſurd9 et·ſ·ce cus·Jtem damnatuſ ad mortē naturalem vel ciuilez ut·ff·e·l· eius qui·ſ·i·vſqz in fi·Jtem obſes·ut·ff e·obſides·Jtē de cri mine famoſo damna tus ut·ff·e·is cui·ſ· fi·et·l·cū lege· Jt̃ ꝰ ſtatu·ſuo dubitātes ut·ff·e·q̃ ſtatu·et·l· qui in dñi·Jtē mona chus·ut in auk·ꝰ mo nach·ſ·id q̃·coll·i· ·ſ·illud·ſz hodie ꝑm quoſdaz corrigit̃ ut in auk·ꝰ ſanc·epi·ſ· ſi q̃ mulier·Jtez is cui interdicit̃ bonis a le ge ut·C·de here·et ma·l·mamchæos et ad·l·iuk·maieſ·l·vl· ¶ De exhēdacōe li·

On tñ·licz di cta obꝑuacio s̄·ꝰ teſ·ordi· ſolēnis ſit nō tam rē vel ſic·s̄·ꝰ ea obꝑua cione q̃ eſt circa fidē et p bacionē ſatis di ctuz ē·nūc ꝰ ea q̃ eſt circa pietatē dicenꝰ eſt·et licet ea obꝑua cio q̃ ēca fidē ē ſatis diligēſ ſit·nō tam rē a Sup̄·ſ·m ti·de te ſtā·ordi·

b ¶ Filiū·eciā militē ut·ff·de li·et poſtu· filiuſfa· e Inſtitu at·vel eis aliquid q̃ to·t·relinquat quat tā iure veteri ut·C·ꝰ inoffi·t·l·cū queriē· hodie ſemis vel tries ut·C·de inoffi·teſ· auk·nouiſſima· Et ꝗ

ſiue redierit valet iure p9 liminij ſiue illic deceſſerit valet ex lege cornelia·

On tam̄ ut omni· no valeat teſtam̄· tū ſufficit ꝗ obꝑ· uacio quā ſup̄ expoſuim9 ſz q̃ filiū in poteſtate ha bet curare dz ut eū here dē inſtituat vel exheredē nominatim faciat alioqñ ſi eū ſilēcio pterierit muti liter teſtabit̃· Adeo quiꝰ ut ſi viuo patre filius mor tuus ſit nemo heres ex eo teſtamēto exiſtere poſſit· qz ſcilicet ab initio ñ oſti terit teſtm̄ Sz non ita de filiab9 q̃ alijs pvirilē ſe xū deſcendētib9 liberis vt̃ uſqz ſexus antiquitati fu erat obꝑuatū ſz ſi ñ fuerāt ſcripti heredes ſcripteue vel exheredati exhereda teve teſtamētuz quiꝰ nō infirmabat̃· Jus autē ac creſcendi eis ad certā por cionē pſtabat̃· Sz nec no minatim eas pſonas exhe redare pntib9 nēcē erat ſz licebat int̃ ceteros ꝗ fa cere Nominatim autez q̃ſ exheredari viꝰ fiū ita ex heredet̃ ticius filius meus exheres eſto ſiue ita filius

fi fiant codicilli·qz ſi teſtm̄ fiat tūc nēcē hz iuk inſtōis ali quid relinq̃ ut in auk·cū ꝰ app·cog·ſ·aliud·ac· d ¶ Adeo ſcilicet mutiliter teſtabitur· e Preterierit·ſ·nec inſti tuendo nec exhēdādo ut·j·ꝰ here·q̃ ab inteſ·ſ· nec eadem nec ipo iuk valet ut·C·de li·p·l·maximū· f ¶ Poteſtate· ſecus in emācipato iuk ciuili ſz iꝰ iuk pretorio ut·j·e·ſ·ſ emā cipatos· g Nemo·ff·ꝰ minuſt rup·t·filio·ſ·fi·oē·ſo·ibi

p ¶ Ratum q̃d ſi fiat interdictō cū tñ non fit pdigus·Rē n·forte ñ valz int̃dictum ar·ff·de tu·q̃ cu·da· ab his·l·ſepe·ſz con trariū verꝝ ē cū ſit fa cta oē ius litiga torij tm̄·nō otra ius legiſ ut·ff·q̃ ſen·ſine ap pel·re·l·i·ī pñ·q̃·ſ· i·et·C·qñ puo·ñ eſt ne·l·ij· z Semp· ſz qñqz pt ꝑm diſtm ctionē ſequentem·

a ¶ Vtiqz·ſic·j·de in utik·ſti·ſ·mutum·

b Et eruditi·ſcilicet in moribus·

c ¶ Amittunt·q̃ maxime impij aduocati·

d Conſtō·ut·C·q̃ te·fa·poſ·diſcretis·

e ¶ Certis·ut mutus et ſurdus caſu·vel mutus tm̄·ſiue natu ra ſiue caſu·ſi ſcribe re nouit ſua maū ſcri bat teſtm̄·ſi aūt p a liū ſcribē velit·impe tret ꝗ a pñcipe ut·ff e·ſi mutus· Jt̃ ſi ſur dus tm̄ caſu ē vel eci am natura teſte·ſi vult ſi pt loq̃ articu late ut·C·e·diſcre tis·ſi aūt natura eſt ſurd9 q̃ muts·ñ pt ñ fit miles·ut·s̄·t·i·ſ· q̃ nymmo· f Si q̃ſ ſic·s̄·e·ſ·ptēa·q̃·ſ· furioſi· g ¶ Cec9·ſ· naturalit vl caſu q̃ or batus vtroqz luie·ſe cus ſi vno tm̄ ut·C·ꝰ excu·tu·l·frater·

h Obꝑuacionem·ſ· ut coraz·vij·teſtibus et tabellione·vl alio loco eius ſi nō muem atur tabellio dilucidi usvolūtatē ſuam de

claret·et in hereditatib9·et in legatis·et omia in ſcriptu ra referanē·ut·C·e·hac ꝰſultiſſima i· ¶ Pris mei·ſic·s̄· ꝰ dona·ſ·ē et aliud· k ¶ Hoſtes·ſ·ut captus·vel obſes·ut ff·e·obſides· l Valz q̃ ꝑui fūt·vel q̃ ut·s̄·ꝰ iuk pſo·ſ· ꝑui q̃·ff·ꝰ li·ho·exhi·l·ij· m ¶ Fuēat añ captiuitatē·

n Pliminij·qꝰ figit eū ſp ī ciuitate fuiſſe ut s̄·q̃b9 moꝰ iuſpa·po·ſol··ſ·ſi ab hoſtib9 ñ aūt·l·cor·ita figit q̃ qꝰ ꝰ

filius viuit. h nonvel h iur stricto. ibi equo. h Non cõ-
stiterit. aliud si obstitit licet postea rumpatur. et iteruz mo-
riẽ ut in posthumo ut. ff. 8 iusto re. tes. posthum9i pñ. et
j. e. §. posthumi. ibi q8 rẽ. nec ẽ mirꝫ qz si ab inicõ rũpitẽ
agnacõe posthumi eo mortuo qualescit. ar. ff. 8 reg. iurẽ. l.
q8 ab inicõ i Qz ñ ita. nõ ex vna pte ponit filios tm. ex
alia filias eoõmes ex
masculis et femis de-
scendentes. k Jn-
firmabatur. dẽ. j. e. ꝗ
femi. po. ut ibi.
l Porcõnez. s. dimi
dia eius q8 ab inte-
stato habituri essent
ut. C. de li. p. maxim
circa medium ibi cuz
eius rẽ. m Qz nec
h est secunda diffe-
rencia inẽ predictas
psonas. n Ceteros. scilicet h modo.
vnũ de filijs meis ex-
heredo vel vnum insti
tuto. post sic dico re
liquos exheredo. naz
nisi dicerz ceteros ex
heredo. licet dicat fi
lium meum exheredo
cum plures habeat.
nemo exheredatus vi
detur ut. ff. de li. et
posthu. l. ij. o Ex
tet. Item alijs modis
ut omnes liberi sint
exheredati ⁊ sic vnꝰ
tantum instituatur.
ut. ff. de li. et postu-
ticius in prin. Item
si dixerit alia verba
quecumqz dummodo
certa. ut. ff. si cer. pe
ta. l. certũ. et. ff. de
iniusto rup. tes. post
humũ. §. nominatim.
et. ff. de li. ⁊ pos. l. i.
et. ij. Sed secus si di
cat filium meuz insti
tuo cetetos liberos
exheredo. vel sepum
extraneum instituo.
liberos autem exhe-
redo et h ñ dicit om
nes ut non dẽdicat
pñ. glo. nã dicoz ex-
heredare filiũ inẽ ce
teros qz mixtio fit cũ ceteris in remocõzib9 ꝗdibus obsti-
tutis vnde ñ valet cũ debeãt exheredari noiatim ut h 8z.
p Instituí. ista institucõne ex pñti mriomo nascituri. ⁊ ex
futuro instituti videnẽ ut. ff. de li. et post. l. placet. et. l. iõ
qz. Quid si exheredacõne postumoꝝ eciã omes siue hij qui
fut in vtero tm. an alij qui fut nascituri. ex pñti mriomo vl
futuro intelligũtur exheredati. Rn. non cũ mascli debeãt no
miatim exheredari ut. j. e. §. mascl'os. q In eo. s. q8 seqẽ
q8 ⁊ i filio rẽ. r Oim. s. postumoꝝ ex se nasciturozꝝ et
ex filijs suis lz in iam natis ñ fit par odicõ ut. s. §. sed ñ ita
z Agnacõne. i. natiuitatis sic. j. quibus no. tes. infir. §. i.

meus exheres esto non ad-
iecto ꝓprio nomine scilicz
si alius filius non extet
Postumi quoqz liberi
vel heredes instituí debẽt
vel exheredari ⁊ i eo par
omniũ odicio est q8 ⁊ in fi
lio postumo ⁊ in quolibet
ex ceteris liberis siue femi
sexus siue masculini in pre
terito valet quidẽ testm
sed postea agnacõne po-
stumi siue postume rumpi
tur et ea racõne totum in
firmat. Ideoqz si mulier
ex q̃ postum9 ꝗ postuma
sperabat abortum fecerit
ñl impediẽnto ẽ scriptis he
redib9 ad hereditatẽ ade
undã Qz femin quidẽ
sex9 psone noiatim vel inẽ
ceros exheredari solebãt
dũ tñ si inẽ ceros exhẽda-
rent aliq̃d eis legẽt nevi-
deãt p obliuionẽ pterite
esse Masculos vero p9-
humos. i. filios ⁊ deinceps
placauit ñ alit recte exhe
redari ñ nominatim exhe
redẽt h autẽ mõ quicũ qz
mihi genit9 fili9 fuerit ex
heres esto Postumoꝝ
autẽ loco sunt hij q̃ in sui

heredis locũ succedendo
q̃i agnascẽdo fiũt parẽti
bus sui heredes ut ecce si
q̃s filiũ suũ ⁊ ex eo nepotẽ
neptẽue in pt̃ate hz qz fili
us g̃du pcedit is solus iu-
ra sui heredis hz q̃uis ne
pos quoqz ⁊ neptis ex eo
in ead pt̃ate fint sz si filius
eius viuo eo moriat. ꝗ q̃li
bet alia racõne exeat de
pt̃ate eius incipit nepos
neptisue in locũ eius succe
dere et eo mõ iura suoruz
hereduz quasi agnacõne
nanciscunt Ne ergo eo
mõ rũpat eius testm sicut
ipm filiũ vel heredẽ insti-
tuere vel noiatim exhere-
dare dz testator ne ñ iure
faciat testm ita ⁊ nepotez
neptẽue ex filio ncẽ ẽ ei l
heredẽ instituẽ vel exhẽ-
dare ne forte eo viuo filio
mortuo succedẽdo in lo-
cũ eius nepos neptisue q̃si
agnacone rũpat testm id
qz lege iulia velleia puisũ
est in q̃ similis exheredaci
onis mod9 ad similitudinẽ
postumoꝝ demãtur.
Emãcipatos liberos
iur ciuili neqz heredes in-

s Masculini. i. siue ex masculo siue ex femina. s Rumpi
tur. si vero exheredatur de inofficioso ageẽ ut. j. de inoffi.
tes. §. postumi. hodie vero exheredari non possunt ut. C. 8
inoffi. tes. l. si quis. §. legis. t Infirmat. h adde q8 ẽ. ff.
de test. mili. l. si filius. u Abortũ. q8 est p non nato ut
ff. de. v. sig. l. qui mortui. et. C. de postu. l. i. v Perso
ne. s. postume. nam
iam natis femis non
erat necesse legari ut
C. de li. p. l. maximũ
in fi. et. s. e. si nõ fue
rant. x Inter cete
ros. hodie p obstitucõ
nem omnes noiatim
ut. j. §. nra. ꝗ nouissi-
mo iur non. cum non
sint ingrati ut i aut.
cum 8 ap. co. §. aliud
col. viij. y Postu
moꝝ. sic. ff. de iniu-
sto rup. test. postu-
moꝝ. z Loco. nõ
tamen veri posthumi
fut ut. j. e. §. hoc in fi.
a Heredis. j. de here
re. qua. et dif. §. sui.
b Agnascendo. id ẽ
subtus vel postea na
scendo. sicut posthu-
mus verus. non enim
nascitur cũ natus fit
ut. s. de adop. §. i. vel
dic agnascendo. i. ma-
cipiendo esse agnati
q̃ ad effectum succe-
dendi. c Parẽn-
tibus. s. mascl'is. s. nam
testm femie non rum
pitur p. l. vell'. ut. ff
de li. et postu. gall9
§. nunc. et vel'. i. naz
et si ita verba fut. ꝗ p
querelã irritat. ut. C
de inoffi. tes. l. in. et
j. e. §. mat. d Ne-
cesse. cãtue. s. ne rũ-
patur testm ut seqẽ
ñ pcise ut. C. 8 adop
ci. l. pe. §. q̃ m filio
e Viuo. sec9 si post
ut. ff. de iniust. rup.
tes. si quis filio. et in
h differt a vero po-
stumo. Itẽ differt ab
ascendẽtib9 uc. ff. 8
inoff. pater filium. f Idꝗ velleya. nomen est cuius vaz
noue. l. sed ius galli acquilij antiquius est. et loq̃t in vero
postumo ut statim dicam ut. ff. de li. et postu. l. gallus. §.
si quis filium. g Similis. in veris postumis talis erat
mod9. si me mortuo nascetur mihi filius infra. x. mensel ut
ut. ff. de li. et postu. gall9. i. Rl. et. §. i. ij. iij. ⁊. iiij. sic ergo
et h p. l. vell'. si filius heres defierit filius eẽ se viuo ut. ff. de
li. et postu. gall9. §. videnꝰ eciã in h habet locũ. l. vell'. sic
eciã est paritas ab intestato ut. j. de here. q̃ ab intes. §. cum
autem. h Jure. sic. j. de here. que ab intest. §. emãcipati
i Necesse est. nã mihi lomin9 tenet testm. aliud in eo q̃ est

in potestate ut ·s̄· e· in prin· k ¶ Heredes· fuple et qz desierūt esse hæredes sui alias non esset bona racō cum filij necesse hñt patres instituere licet ñ sint patres sui heredes ad filios· filius autem emācipatus p ca· di· desinit agnatus esse et remanet cognatus qui non cognoscitur a iure ciuili ut ·j· de hære· que ab intest· de ·ꝯ· emancipati et ·s̄· de le· ag· tu ·ꝯ· fi· et ·ff· de bo· pos· sed cū patronus ·ꝯ· i· l ¶ Fenām· licet in suis esset differencia inter masculos et feminas iuꝝ ci· ut ·s̄· e· ꝯ· i·

m ¶ Exheredari· scilicet rite al̄ autem exheredato datur contra tab· ut· ff· de bo· pos· contra ta· l· non putauit in ·ꝯ· non q̄uis ·Item eciam institutis datur cont̄ tali alius omittat eis edictum ut· ff· 8 otra· ta· l· iij· ·ꝯ· plane et· ff de leg· ·p̄s· petita bonorum pos· oꝝ tab· si duo· n ¶ Habent̄ quo adoptiuū patrē o ¶ Instituendi· ab adoptiuo patre·

p ¶ Ciuili qz alio iuꝝ ciuili sublatū eē pōt ut· s̄· de le· ag· tu· ·ꝯ· fi· q ¶ Attmz q vocat emācipatos ut· s̄ p̄· ·ꝯ· et ē racō qz desinūt esse filij ſz naturales ñ pñt desinē eē filij p emācipacōnez ut ·j· 8 here· q̄ ab intest· ·ꝯ· minus autem· r ¶ Exneorz· ff· 8 cōtra· ta· l· i· ·ꝯ· q sui iuꝝ

s ¶ Patre· ff· de otra ta· emācipatus· ·ꝯ· pe· in fi· ſ ¶ Hz hec· s· supdca a pncipio tiusqz ad ·ꝯ· emancipatos· s ¶ Vetustas· i media iuꝝ prudēcia· ut· statim sequitur·

t ¶ Introducebat· s· dram sexus et gradus et modi exheredacōis ut· s̄· e· ꝯ· i· et ·ꝯ· postumi et ·ꝯ· ſz femini· ñ autē dicit de his q̄ posteauſqz mō dicta fūt a· ·ꝯ· illo emācipatos t ¶ Cōstitucio· C· de li· p· l exhere· l· maximum· u ¶ In ſ· alias enim multe dre fūt ut· ff· 8 sta· bo· in multis·

v ¶ Interesse· in aut̄ quib9mo· na· effi· sui· ·ꝯ· non autem· x ¶ Nuia p̄ma racio·

y ¶ Officio· i· simili officio· vna em̄ indigz altera ad pcreacionem sotolis et hæc est racō legis· l· xij· ta· a ¶ Antiqua argumētatur ex iuꝝ antiquo fic· s̄· qui ma· pos· ·ꝯ· pe· et hæc est secunda racio· b ¶ Videntur· sez dando filie bo· pos· contra ta· in totum· licet non possit dicere nullum ut q sius ut· C· 8 li· p̄· l· maximū i bi et si p̄fectus ꝛē et ē ſ tercia racio

c ¶ Simplex ad dra antique constitucōis ut· s̄· e· ·ꝯ· i· d ¶ Per virilem· quid de descendentibus p femi num sexum· Rn· admittuntur cum diminucione tercie ptis· ut ·j· de hære· q̄ ab intesta· ·ꝯ· diui· et· C· de col· bo· l· illam·

e ¶ Habeant· quo ad comodum diuerso tñ iuꝝ nam filius p̄teritꝯ et 8z nullū et contra ta· habet· ¶ Si· non vult dicere nullum qñ p̄teritus ē· ſz emācipatus tm̄ hz oꝝ ta· ut· C· de li· p̄· maxim· ·ꝯ· sanctimꝯ itaqz ꝛē· ff· 8 li· p̄s· is qui· Si aūt exheredētur hñt querelā oms ut· ff· 8 otra· ta· l· ñ putauit ·ꝯ· non queuis· et de inoffi· tes· l· pap·

f ¶ Postea qui exher dari nō pñt· ut diximus· s̄· e· ·ꝯ· postumi·

g ¶ Constōne· C· de adop· l· cū· in adoptiuis et recitatur· s̄· 8 adopē· ·ꝯ· sed hodie·

h ¶ Occupatus· quid si non est in expedicione· Rn· iuꝝ omnium obtinet ut· s̄· de testa· mili· ·ꝯ· illis·

i ¶ Ignorans· si enim ignorat non valet testm̄ ut· C· de tes· mil· fic certi iuꝝ· ñ fuerit eius aī ut si filium haberz essz exheres· ut· ff· 8 testō mili· l· qui iure militario·

k ¶ Facta· ideoqz q̄rela inoffi· tes· agit̄· ſz ſ cū miles ē p̄fāmilias· nā tūc non p̄t habere locū castrēse pec· si ei essz filiusfanō haberet locū q̄rela ut· C· 8 inoff· te· l· fi· l ¶ Aut· idem intelligo in silencio li·

stituere neqz exheredare necesse est qui a ñ sunt sui heredes ¶ Sed p̄tor omnes tā femini sexus q̄ masculini si heredes non instituant̄ exheredari iubet virilis sexus nominatim feminis vero int̄ ceteros qd si neqz heredes instituant̄· neqz ita ut diximus exheredati pmittit eis p̄tor oꝝ tabulas testamēti bono· possessionē ¶ Adoptiui liberi q̄diu sunt in potestate p̄ris adoptiui eiusdem iuris habent̄ cuius sunt iustis nupcijs acq̄siti ¶ Ita qz heredes instituēdi vel exheredādi sunt ꝯm ea q̄ de naturalib9 exposuim9

¶ Emancipati vero a p̄re adoptiuo neqz iuꝝ ciuili· neqz qd ad edictū pretoris attinet inter liberos o numerant̄· ¶ Qua racione accidit ut ex diuūso qd ad naturalē parētem attinet q̄diu quidē sint in adoptiua familia ext̄neorum nūo habeant̄ ut eos neqz heredes instituere neqz exheredare necesse sit· ¶ Cum vero emancipati fuerint ab adoptiuo patre tūc incipiunt in ea cā esse in qua futuri essent si ab naturali patre emancipati fuissent sed hoc quidem vetustas introducebat ¶ Nostra vero constitucō inter masculos et feminas in ſ iure nihil interesse existimans qui a vtraqz psona in hominum pcreacione

similiter nature officio fūgitur· ¶ Et lege antiq̄· ·xij· tabularum omnes similit̄ ad successiones ab intestato vocabantur qd et p̄tores postea secuti esse vident̄ et ideo simplex ac simile ius et in filijs et in filiabus et in ceteris descendentibus p virilē sexū psonis non solū iam natis sed eciam postumis introduxit ut omes siue sui siū emācipati sint vel heredes instituant̄ vel nomiatim exheredent̄ et eundē habeant effectū circa testamēta pntū suorum infirmanda q hēditatē auferēda quā filij sui vel emācipati habent siue iam nati sint siue adhuc in vtero constituti postea nati sint ¶ Circa adoptiuos autem certam induximus diuisionez q̄ in nostra constitucōne quaz sup adoptiuos tulim9 cōtinetur ¶ Sed si in expedicione occupatus miles testamentum faciat et liberos iam natos vel postumos nominatim non exheredauerit sed silencio p̄terierit non ignorans an habeat liberos silencium eius pro exheredacione nominatim facta valere o stituciombus principum cautum est ¶ Mater vel auus maternus necesse no habent liberos suos aut heredes instituere aut exheredare ſz pñt eos omittere nā filēcium m̄ris aut

berorꝫ ad maternam lineā ut·ff·8 inoffi·tes·l·cum filium·
m De iure·qz non hz eos in pos·ut·j·8 heꝫ·qua·et dif·ꝯ·
ceteri· n Edicto·q̃ emācipati vocanꝫ ut·s̄·e·ꝯ·emācipa
tos qz eos ñ pōt emācipare·vñ otra ta·locū ñ hz ut h̄ et
ff·de otra·ta·illud·ꝯ·ad testamta· o Eis·s·descenden-
tibus p lineā femininā ·datur tñ et alijs et his maxime ut
C·de inoffi·tes·l·fi·
p Paulo·ut·j·8 in
offi·tes·p totū·ac·
q De heredib9 in-
stituēdis·i·q̃ pñt in
stituī ut·j·e·vsqz ad
·ꝯ·fi pluēs et·ꝯ·fi· Jt
et q̃liter debeāt insti
tui ut·j·e·ꝯ· fi plures
Heredes insti-
tuere·q·d·dños in-
tus in bonis suis fa-
cere·nā heres·i·dñs
ut·j·8 hē·q̃·a dif·ꝯ·i
Jtē ideo dixi int9 qz
ita subintrat heres i
dñium rerꝫ defuncti·
ac si eadē essꝫ psona·
ut in auth·de iure delib·
mo·ꝯ·i·col·viij·et·ff
quib9 ex cā ma·l·cuz
miles· a Permis-
suz·s·a iure· b Pro
prios·s·seruos·
c Alienos·sic·ff·e·
ñ min9· d Consti
tucōe·ut·C·8 neces·
h·here·insti·l·cuz q̃-
dā· e Eos·s·ꝓ-
os suos· f Per in
nouacōnē·q·d·nō in
induxim9 is 8 nouo·ſz
apud antiqs is idem
dixerat attillicinus
ut subicit·Sz oē·s̄·
ex qb9·cau·ma·pos·
·ꝯ·idem uē·ibi noua
tuāmtatis ꝛc·So·
iste iustinian9 ñ inue
nit ſz rōnē reddit·cū
non est verisile ꝛc ut
ibi vel aliē attilicino
placuit et paulo·sed
in legis necitatē non
deduxerit sic et·s̄·de
testis·ꝯ·ſz ñ heres·Justinian9 vero in legis necitatē indux
it ut ex ipa ostōne lib eē videaē·Jt nūquid corrigiē qd al'
dr·s·q̃ pure institut9 et sub odicōne lib·qz expectaē odi
cōns euētus ut·ff·e·l·suus·ꝯ·i·et·l·q̃ciēs·ꝯ·fi·et·l·q̃ fi-
lio·j·Rē·ñ·qz istud locū hz qd h dr·qñ libtas nec data ex
pisse·nec fuit retardata at ibi fuit expisse retardata·
g Propetatē·ut iste lib et hēs necēri9 sit· ut·s̄·e·i·Rē·ſz
tñ vsufructuari9 pin8 vteē ac si essꝫ su9 adhuc ut·C·omu·
de ma·l·i·ꝯ·finaūt ꝓpetarius· h Cōstitucione·s· greca
quā non habem9· i Cuius·s·ostōnis is sūt vba q̃ secun
tur· k Maculatū·i·accusatū·nā al' est in lēa accusatum
vbi de vbo ad vbū sūt ista q̃ h dicūē ut·ff·e·his vbis·ꝯ·in
terdū·filis exposicō dr in libro sapie de joseph·maculaue-
rūt me impij·et alibi in diuina scriptura mēdaces oñdit q̃

maculauerit eū·i·accusauerit eū· l Maūmissuz·s·videri
ut postea subicit·et dic maūmissuz simplē ñ institutū·ex is
infert qd seqtur·q̃ nec cū instōne fieri solz lib ut subicit·q̃-
re seqtur ꝛc· m Postulata·i·accusata ex eod adulterio cū
suo ꝓpo omisso p q̃ q̃ guit puniē vt qz ut·C·de mulie·q̃·b·
ꝓprijs se inis·l·i·in pñ· Quid si cū ex neo omisit adulterium
Rē·nec tūc maūmit-
titur sqz ad·ix·dies ut
C·8 adulte·l·iij·et·ff
8 adulte·si postulaue
rit·ꝯ·iubet· Jtē qd si
adulteriuz tke omisit
ñ tñ accusaē adhuc·
Rē·bñ pt maūmittē·
ſz in crie lese maiesta
tis ē speciale ut post
omissuz tke crimē nō
possit maūmittē vel
testari ut·C·ad·l·iu
li·l·fi·et·ff·8 dona·l
post oē ctū et·l· do-
nacōnes·ꝯ·fi·
n Habeaē·qz si va-
lēt i testō valēt lib-
tas ut·s̄·e·i·Rē·et
s̄·q̃ ma·ñ pos·ꝯ·i·et
ita nō·ar· qvbi ali-
quid phibeē fieri di-
rēo fiē et p obliquuz
phibeē fic·ff·8 od·
insti·q̃ sub odicōe·ꝯ·
fi q̃s· Jt ar·q̃ cassa-
to pñcipali cassatur
quicqd seqtur ex eo vel
ab his ut·C·8 legi-
b9 et o·l·ñ dubium·
o Testator·et iō ñ
pt eū cū libtate insti
tuē ut·ff·e·fi alienuz
i pñ·ſz oē dic adhūc
·ꝯ·ff·8 bo·au·i pos·l
i vendicōne· Sz cer-
te q̃ ad alia ē loco do
mi ñ q̃ ad is ut possit
fieri lib ſz cū alijs ma
numissis a fructuario
simplē sine istōe erit
tanꝫ lib q̃diu dura-
tur9 erat vsufruc· ut
C·omu·de ma·l·i·ꝯ·
finaūt fructuari9 nū
quid a h erit tanꝫ li
ber lz vere lib ñ sit· Rē·ñ·qz ex more testatoris p tm9 erat
futur9 q̃i lib·si valēt qd agēē ut·j·8 heē·q̃·et dif·i pñ·Jt a
tūc erat vsufruct9 p dend9 ut·s̄·8 vsufru·ꝯ·finiē·vñ sic essꝫ
q̃i lib bo nec durarꝫ vsufru·qz ñl duraret p9 mortē testātis
ñ lvz tks mstō ut sit lib ſz suo dño hēditatē q̃rit ut·j·e·ꝯ·a-
lien9· hz qd si erat vsufruct9 repetit9 i psona pmi hēdis l'
eciaz vlē uis qd pt ut·ff·quēadmod suit9 amit·l· repeti·in
pñ·Rē·tūc erit q̃i lib toto illo tpe ut in dēa·l·C·omu·de
ma·l·i·ꝯ·finaūt fructuari9 p Causa·i·suus eiusdez dñi
jo·ut·ff·si ex noē·cau·aga·l·i· q Lib·ñ aliq̃ lex ipedi-
at libtatē ut·ff·e·l·si ñ lex·vel odicio ut·ff·e·l·q̃ciēs·ꝯ·fi·
vel ex·l·pueit ad libtatē ut·ff·e·l·testō sm jo·Jtē fit lib a
semetipo ñ institut9 fuerit ita cū q̃s m hēs erit·stich9 liber
et hēs esto·nā tē a cohēde accepit totā libtatē·ff·8 acq̃·

plauciū scripsit refert·
C Propus aūt suus is in
telligit in quo nudā ꝓpe-
tatē testator hz alio vsū-
fructū habēte C Est autē
casus in q̃ nec cū liberta-
te vtilit suus a dño heres
instituitur ut ostitucione
diuorꝫ seueri et anthonī
ni caueē cuius verba sunt
h suū adulterio macula-
tū ñ iure testō maūmissuz
aū sm̄am ab ea mulierevi-
deri que rea fuerit eiusdē
criminis postulata rōnis
est q̃re sequit ut in eundē
a dña collata heredis in-
stitucō nulli9 monti habe
atur C Alien9 suus eciaz
is intelligit in quo vsum-
fructū testator hz C Ser
uus a domino suo heres in
stitutus fiqdez in eadē cā
māserit fit ex testō lib he-
resqz necessarius· Si vero
a viuo testatore manumis
sus fuit suo arbitrio adi-
re hereditatē pt qz nō fit
heres necessari9 cū vtrum
qz ex domini testamēto ñ
conseqtur C Nd si alienat9

here·l·ex pte·Jt et ig̃rãs fit hẽs a lib ut·ff·si cer·pe·l·eũ qui· r Vtq; q·i·hereditatẽ et libtatẽ·nã lib fit et heres necrius·b duo oseq dz ex testõ dñi ut·j·b her·q̃·et dif·g·i· t Qd si alienatus·lib directa em̃ libtas in suo alieno nõ pt habere locũ·sed mstõ potest habere effectũ ut b sed aliud in legatis q̃ admittunẽ b ipo q alienantẽ ut· ff·b adim̃le·l· suo cũ libtate· et est racio qz in legato spectat̃ dies q̃ cedit ñ aũt an sit manumissus ut·ff·qñ dile·ce·si post·g·si cum ac· s A lienauerit s·alicui hñti factionẽ testam̃ti ut·ff·e·l suũ meũ in fi·i·ꝗ·a b ñ redimat̃ ab eodẽ testatore q̃ eũ instituit et postea eũ alienauit tũc em̃ reuiuiscit libtas ut· ff·de ma·tes·l·vex et·ff· e·q̃ciẽs·g·fi· et·l·si ñ lex et·l·aũpenul· s Alien9·qui sic instituí pt cũ lib fit prius ñ ut·ff·b od·instituẽ·suus alien9 et·l· quia· t Jussu·pcedẽte adicõne ut·ff b acq̃·here·l·si q̃s bona·g·iussuz et ita dño q̃ritur·alias si suus nolit adire qd pt esse ecia dño ꝛtẽte nõ querit ut·C·e·l·cuz ponat· u Testatore·ecia post iussuz eius antecp̃ tñ adire et ut·ff·b acq̃· here·antistis·g·i· v Dñi·b m hereditate ut illi acq̃rat̃ qui tpe adicionis ẽ dñs vel sibi fuerit iussu noui dñi adire hereditatẽ dz et ea racione p eum dñs fit heres nam ipe alienatus neqz liber neqz heres esse pt eciam si cũ libtate heres institutus fuerit destitisse e tenim a libtatis dacione videt̃ dñs qui eum alienauerit J Alien9 quoqz seruus heres instituts si in ea dẽ cã durauerit iussu dñi eius adire hereditatẽ debet· Sivero alienat9 fuerit ab eo aviuo testatore a post mortẽ eius antecp̃ adeat debet iussu noui domini adire· At si manumissus est viuo testatore vel mortuo antecp̃ adeat suo arbitrio adire pt hẽditatẽ Seru9 aũt alien9 p9 dñi mortẽ recte heres instituit̃ qz et cũ hereditarijs suis ẽ testamẽti factõ Nondum em̃ adita hereditas psonevicẽ sustinet non heredis futuri sz defuncti cũ ecia eius q̃ mvte rosẽ bu9 recte heres instituit̃ Seru9 autẽ pluriũ cũ quib9 testamẽti factio est ab extẽneo institut9 heres vnicuiqz dñoꝝ cuius iussu adierit ꝓporcione dominij acquirit hereditatẽ

Et vnũ hominẽ et plures vsqz in infinitũ quot q̃s heredes velit facẽ licet·

C Hereditas plerumqz diuidit̃ in·xij·vncias q̃ assis appellacõne otinẽt̃ habent ei a hee ptes ꝓpa noia ab vncia vsqz ad assem ut puta b sexcuns sextãs q̃drãs triẽs quincũs semis septuns bes dodrãs dextãs deuns as Nõ autez vtiqz·xij·vncias esse optz nam tot vncie assem efficient quot testator voluerit· et si vnum tantum quis ex semisse verbi gr̃a heredez scp̃serit tot9 as in semisse cũs em̃ 8z q̃i semivncia·et vncia est tercia ꝗ̃a eius s non p· sextãs qz sextã pte fig̃t·i·duas vncias·q̃drãs qz q̃rtam et ita tres vncias fig̃t·triens qz terciã pte·et ita q̃tuor vncias fig̃t·sequencia vero nomia ethimologiã hñt ex eo q cert̃ numeꝝ vnciaꝝ signãt·8z em̃ quincũs nõ qz q̃ntam pte hz·ꝗ qz q̃ñqz denotat vncias·semis·qz sex et sic 8 singls p ordinẽ·Jte nõ q ñ omnes vncie q̃ signanẽ p ista noia otinẽtur i asse·licet b[illegible] in mui videat̃ sic em̃ otinz as· ixxviij·vncias et dimidiã·Jdeo aũt as posit bas ptes·qz q̃libz pt m asse otineri hac racõne et hõ 8z risi bũg·a actõ·l·acquir·penal 8z ut·j·ad·l·acquir·g·his vbis· Jte nõ ista tria nomia as pond9 libra id sig̃re· Jt qñqz as pomẽ p obulo·Vñ illud·sõne duo passeres asseveneũt·vñ v fus·As obul9 põdus as est possessio tota·i·hereditas ut b·ꝗ et põdus large 8z omne qd est in statera positũ·ꝗ b stricte accipit̃ proponderẽ·xij·vnciaꝝ·vñ dipõdiuz·q̃i duplex põdiuz·s·xxiiij·vnciaꝝ ut·j·e·g·si plures·et facit ad hũc·g· ff·e·l·seruũ meum·g·fi·ac· o Sextans·i·due vncie· p Quadrãs·i·quatuor vncie· q Quincuns·i·qñqz· r Semis id est sex vncie· s Septũs·i·septẽ· t Bes·i·octo·

neo·si vero ab altero ex dñis fit instituts·acq̃ritur ceteris socijs hereditas·qd die ut·ff·p so·l·vex·g·si seruo omũi· f Jussu·et dic q sufficit vna adicio et vna iussio licet sint plures dñi ut·ff·de acqui·here·l·suus duoꝝ·et·l·in acq̃rendis· g J·In infinitũ·quid ergo si instituã omnes homines quicũqz fuit in mũdo·videtur nullũ eẽ·cũ effectũ hẽ non possit· puto tñ valere ut b·ꝗ tñ ñ potest ofirmari adicõe ꝓpt nimiã difficultatẽ vl impossibilitatẽ·

h Velit·cũ sua voluntas fit lex·ut in aut̃ de nup·g· disponat· col·iiij· i Hereditas plerũqz·ideo dic plerũqz qz q̃ñqz in plures ut·j·e·g·si plures q̃ñqz in paciores duuidit̃ ut·j·e·g·ñ aut̃· k Nue·scz vncie simul collecte· l Partes· infra posite in q̃ntitate differẽte vel dic hee pte s·vncie·xij·vel ad ptes redacte·est enim ad supiora facienda relacio· m Sextãs·alias sexuns·i· vncia et dimidia ut· ff·b inoffi·tes·pap· ·g·qm̃ quarta·Sz q̃ re ñ posuit nomẽ qd vnciã sig̃rz·ꝗ·quia plura sũt negocia q̃p vocabla ut·ff·de ps· v·l·nã natura·

n Triẽs·nõ q primũ et bm terciũ a q̃rtũ nom̃ interpretacionem sumit ex eo q secũd q̃tã sig̃t hereditatis porcõnem·sesquitertia·

s Bodrans·nouē· t Dextās·i·decē· u Deuns.id est·xi· v As·i·duodecim· x Totus·nā in totū presumitur instituisse defunctus cū alium non instituit ut ꝗ a·ff e·l·inf dū·§·i·ꝗ ꝗ ꝗ p sumiē in milite ut·C·de testa·mili·l·iij·ꝗ ꝗ ñ qꝗ ꝗ sequiē·ñ ad ꝗ supius prim·Re·ꝗ ad id qꝗ sequiē ferē·s·eqz enim ꝛē·ꝗ si fecit miles testm in castrēsib9 pt decedē intestatus in paganicis ut·C·de testa·mili·l·i·accur·

v Decedere·ymmo vidr q fic·ut·ff·de in offi·tes·l·nā et si pntib9·§·pe·q ē oē·ꝗ ꝗ ēvezz ab micio·ꝗ ex post facto pt ut·C·de in offi·te·l·cū duob9 Et nō ꝗ ꝗ iure nō eē in pte quo ad ptem· qꝗ ē in toto q ad totū·ff·fam·hr·l·in ꝗ iudicio· ar·oē·ff·de pact·l·iure gē·§·adeo et·§·se·et fac ad hūc ·§·ff·de reg·iur·l·i testamntis. z Miles nā miles bn pt p pte testatus decedē p pte intestat9 ut·C·de testa·mili·l·ij.

a Quātascūqz·id ē quotcūqz·et fac·ff·e l·inter8·§· paterfa· et·l·se·vsqz ad·l·ex fco. b Distributio·i·assignacō pcū quā ptē velit testator quemlibet habē· c Ex equis ptibus· fa·ff·e·l·quociēs·§· hæredes· d Heres fit·eadem est racio in dipondio· ut ff·e·sabinus·et·j·e· ·§·si plures· Item ē ꝗ vezz si testator ñ ignorat·ut·ff·e·quo loco·§·i·que ē contra e Dimidiā·aliter ei si ex asse expleto scp fit ex reliqua pte hæres esto·tūc em cum ñl reliquū fit ex nulla pte hēs institutus est ut·ff·e·l· Item q sabinus·§·sed si asse·

erit·Neqz enim idem in p te testatus et in parte intestatus decedere potest nisi fit miles cuius solavolūtas in testādo exspectatur Et ecōtrario pt qs in quātascūqz voluerit partes plurimas vncias suam hēditatē diuidē·Si plures instituant heredes ita demū in hoc casu pciuz distribucio necessaria est si nolit testator eos ex equis ptib9 heredes esse satis ei ostat nullis ptib9 noiatis ex eqs ptibus eos heredes esse Datib9 aūt in qrūdam psonis expssis si quis alius sine pte noiatus erit siquidē aliqua ps assis deerit ex ea pte heres fit et si plures sine pte scpti sint omēs in eandē ptē ocurrēt Sivero totus as completus fit in dimidiam partē vocantur ⁊ illevel illi omnes in alterā ptē dimidiā nec interest pm9 an medius an nouissim9 sine pte hæres scptus fit ea enim ps data intelligit quevacat Videamus si pars aliq vacet nec tñ quis q sine p-

te fit heres institutus qd iur fit veluti si tres ex quartis ptib9 heredes scripti sunt et ostat vacātē ptem singulis tacite p hēditaria pte accedē ⁊ pinde haberi ac si ex tercis ptibus scpti eēnt ⁊ ex diuso si plures in porcōnibus sint tacit2 singulis decrescē vbi grā ut si qtuor ex tercis ptib9 heredes scripti sunt pinde habeant ac si vnus quisqz ex quarta pte scriptus heres fuisz·Et si plures vncie q·xij·distributē sunt is q sine pte institut9 est qd dipondio deest habebit·Idēqz erit si dipōdi9 expletus sit q omes ptes ad assez postea reuocant quis sint pluriū vnciarum

Heres ⁊ pure ⁊ sub odicione institui pt ex certo tpe a ad certū tps ñ pt veluti post qnquenniū q mori vel ex kalendis illis l vsqz ad kalendas illas hæres esto diemqz adiectum hrip supuacuo placet et pinde esse debz ac si pure heres institut9 essz Impossibilis odicō in istōib9

tus hæres·in dimidia vocatur vel non expleto asse in vacantē ptē vocatur·ut·s·e·ptib9 aūt·vel transcendēte in vacātē vsqz ad dipondiū·idez ē ecia si dipondiū sit expletū·sed oē·ff·e· Item sab·in fi·l·vbi dic expleto dipōdio·ñ hē ptē vacātē vsqz ad tripōdiū·ꝗ ēte ymmo dic q fic·si recte illa ra intelligit·et ita ocordat· Item vidr oē·ff·e·l·exuncijs·vi ꝗ ēte ⁊ illa ē ocordācia si recte ibi fiat cōputacō vnciarum ꝗ magis vidr oē·C·de l cū qo·vbi dic ñ fieri tñ fitū ad dipondium vel tripōdiū ꝗ tñ videri adimi pmo qntū oferē vo·sed distingue aut voluit testator excedē assez·vel dipōdiū·qꝗ pt ut·s·e·§· non aūt·et ita ꝗ intelligit·aut noluit et tūc hēat locuz lex otraria· Item ⁊ tē qñ dubiū ē fit locū hēat·l·cū qo·q est oē· Alij dicūt hāc corrigi p illam accur·

m Reuocant·hæreditas em nō ideo augeē q in plures diuidat vncias sicut ⁊ libra·licz p solidū vel aliū nūm diuidatur· et ideo quotā ptē qs dz habē in dipondio totā pt ptē habē de asse·ut·hic et·ff·e·ex vncijs· n Ex certo·ꝗ in die incertuz qs pt instituī hēs puta cū ipe potueit cape ex testamēto·vel cuz ipe morieē·vel ticius morieē·ut·ff·e·l·in temp9·et·l·q filio·i· Re·⁊·ff·de li·et post· filio a pre·i·Re·⁊·C e·l·exneū·miles autē pt ecia exneum ex certo tpe·vel in certū tps instituē ut·ff de mi·te·l·miles·⁊ fac it ad hūc·§· ff·e·hēditas ar·tñ ē oēium ff·de reg·iur·l·actus ꝗ ibi nō ē de ꝗ actu·

f Vocant·scz illi q erāt instituti in tota hēditate ptib9 expssis. g Omēs qui erāt·vel erāt instituti sine ptib9· h Nec interest·ꝗ referetur nō ad prim casū·ꝗ ad superiorē s·qñ ps vacat·ꝗ ꝗ tñ in vo ꝗ non hēt locū rō q redditur ea em ꝛē·vel dic q ad prim·et statim cū fic fit institu cō·intelligit ps vacare·et fac·ad ꝗ·ff·e·l·quo loco·i·Re· i Videamus·ff·e·l·interdum·§·paterfamil·vsqz m fi·l.

k Dipondio·dr aūt dipondiū pond9 siue hēditas i·xxiiij vncias diuisa·fic em pond9 dr ea q m·xij· diuidit·⁊ tripōdium q m·xxxvi·et qdripondiū qꝗ in·xlviij·⁊ fic ꝗ singlis l Idemqz erit·i·qꝗ diximus si qs expleto asse fuit institu-

scz factōms testamti·vñ interptandum ē ut magis valeat q peat·ut·ff·de rebus du·l·quociens ac· o Impossibilis·tribus modis pt dici odicō impossibilis·vel de natura·ut si celū digito tetigeris hæres esto·ut·j·de inutil·stip·§·si impossibilis· Item de iure ut si patrem ab hostib9 ñ redimeris vel filius·nam ꝗ facē nos ñ posse psumit ius· ut·ff· ꝗ ꝗ·instit·l·odicōnes·⁊·l·filius·et in his duab9 hz locuz iste·§·impossibilis· Item ꝗ fco·ut si mōtez aureū de deris hæres esto·⁊ ꝗ cāu ñ vz instō vel libtas·cū nec aīni9 dādi fuerit iure pfūpcōe·ut·ff·ꝗ statu li·l·cū hæredes·§·i· Item ē qoaz qrta impossibil pt plexitatē q viciat·ut·ff·ꝗ ꝗ· h ff·i·si

ticius q̃ lex ē huic oē · ꝗ ēte h̃ 8 impossibilitate nature dic̃ · ut · j · 8 mutil' · sti · ꝯ · si impossibilis · ꝗ ēte idē vi8z · et in p̃mis duab9 qvicieē instō · ut · j · del' · ꝯ · si · q̃ ē oē · ꝗ solue ut ibi · jtē fac̃ · ff · del' · i · si m̃ · ꝯ · i · et · ff · 8 odi · insti · l · i · p Scripta · ꝗ cur se e9m oē actib9 vbi viciat oē ctū impossibilitas · ut · j · 8 in util' · sti · ꝯ · si impos · a ff · 8 act · a ob · l · si · solū · ꝗ · ꝗ solū ē fauoē vltie volūtatis · q Parē 8 · si sit p̃tatiua ut h̃ si · x · dederis vel mixta et si jueris romā ut · ff · e · l · huus · ꝯ · puta gñali · si aūt casuali · a tē suffic̃ p̃mā existē ut · ff · 8 od · isti · l · si plēs istōnes · r Sepati · i · ꝗ disiūcta od · i8 a ī legato huaē q8 h̃ ī instōne 8z ꝗ si ī diūs ptib9 testi iseraē nouissime dz obtpari ꝗ ī libtate dirēa cuilibz obtēperai suffic̃ ut · ff · 8 odi · a 8 sbdiūs · i fidei omissaia nouissime ut ff · de odi · et demon · p fideicommis · et · l · q traditum · secundum jo · et facit ad hūc · ꝯ · ff · de · ꝟ · ob · si ita q̃s stipuletur · 2 Filios · vel eciam suos seruos vel quecumqz alium ut · C · e · l · exneū s Peregrinatos · puta qz visitauit limina sancti jacobi · vel sancti petī aliud si essz peg̃n9 · i · deptat9 tūc em̃ instituī non p̃t ut C · e · l · i · que est huic oē · ff · e · l · ꝗ si m odicō e · ꝯ · solemus · Item sūt et alij q̃ ñ p̃nt mstituī hēdes · vel hre omodū ex testō q̃s nōui · j · del' · ꝯ · mētis · Devulgari substōe · sup̃ dem est 8 instōmib9 p̃mis ut · s̃ · e · ti · i · nūc de sc8is q̃ substō es dñr siue p̃mo g̃du vel alio fiāt ut · j · e · i p̃n · et qz vulgaris ē mag̃ omūis · qz et a q̃libz et cuilibz fieri p̃t · et iō 8 ea vulgari p̃mittit · accur · Dotest āt i testō · In alia ei volūtate q̃ in testō ut in codicillis vel aliq̃ alia non fit · s · hmoi substō ut directo valeat · sicut nec instō fieri potest · ut · j · 8 codicillis · ꝯ · pe · et · C · de codicillis · l · hrditatē · fit tm̃ m codicill' ex certa sciēcia · ut p fideio · saltē directo substitut9 p ꝗ verba admittaē · ut · ff · ad tre · l · sceuola · i · ꝗ n · ñ testator puta ret se facē testm̃ · et facere codicillos ñ destimass lz posset · nā tūc substitut9m his nec dirēo nec p fideio · admittaē · lz posz · ut · C · 8 codicil · l · i · et fac̃ · ff · e · l · p̃t · a Grad9 · ad filitudinē ei graduū sic dñr q̃ faciūt scalas · sic et 8z g̃d9 cōsanguinitatis · ut · ff · de g̃dibus · l · uīr oful · ꝯ · g̃d9 b In q̃n tū · i · m q̃t · c Substituē · s · p̃t · d Nouissime · i · vltio fic s̃ · 8 suspec · tu · ꝯ · nouissime · ꝗ nūqd i alio ñ in vltio fieri p̃t · ꝗ · ñ · cū ei ipe hu9 oīno eē hēs opellaē · ut h̃ sbic̃ · a · j · 8 hz · q̃ · a dif · ꝯ · i · pz aliū q̃ eēt ei sbstitut9 ñ admitti ut · C · e · l · p9 et legatis vel fideicōmissis et libertatibus p ñ scp̃ta habetur · Si plures condiciones in institucionibus ascripte sunt siquidem oiunctim ut puta si illud et illud factum fuerit omnibus parendum ē · Si sepatim veluti si illud aut illud factum erit cuilibet condicioni obtempare satis est · Hij quos nunq̃ testator vidit hēdes insti tui p̃nt veluti si frīs filios pegrinatos ignorās q̃ essent hēdes instituerit ignorācia ei testātis inutilē instōnez ñ fac̃

Dotest aūt quis in testam̃to suo plures g̃d9 facē hēdum ut puta si ille heres ñ erit ille heres esto a deinceps in quātum velit testator substituere p̃t a nouissimo loco in subsidium vel huū necessariū heredē instituē pōt Et plures in vni9 locū p̃nt sbstitui vel vn9m pluriū l' singuli in singulis vel inuicem ipsi q̃ hēdes instituti sunt Et si ex dispibus p̃tibus heredes scriptos inuicē sbstituerit a nullā mēcionē habuerit pcium eas videē in sbstitucōne ptes dedisse quas in institucōne exp̃sit a ita diuus pius rescp̃sit · Dz si instituto heredi et coheredi suo sbstituto dato alius sbstitutus fuerit diuus seuer9 et anthonin9 sine distinctōe rescp̃serūt adv trāqz ptē sbstitutū admitti Si huū alienū quis patrēfami · arbitratus heredē scp̃serit a si hēs non essz meuiū ei substituerit isqz hu9iussu dñi adierit hereditatē meuius substitutus in ptē admittit · Illa em̃ verba si heres non erit in eo quidē ꝗ rereē · ē tm̃ distinguēd a nob · sic et alias · ff · 8 iud · ñ p̃t · in fi · l · et · ff · 8 postu · l · impator · ī fi · jē ñ 8z h̃ 8 pupillari · ꝗ 8 vulgari tm̃ utz ex serie · ti · p q8 eciā reprobaē sup̃ior sīna · s · qz ī p̃n · glo · fuit dem̃ ꝗ q̃sdā ñ distingē fueit pupillaris an vul · substō · distingue g̃ vtq̃ instituī adierit · vel coheres · vel ambo · vel null9 · si em̃ vtercqz adiuit · substitut9 repellit · si coheres tm̃ · s · sepus · i8 · s · qz meuius repellit · Ité si neuē hz locū q8 h̃ 8z · s · q̃ meuius haberet totū · si aūt ticius tm̃ · s · p̃m9 hēs adeat in ptē repellit · ut · C · e · l · post adita a · ff · 8 vul · sub · q̃ haberet filiū · i · ꝗ · r Familias · i · liberū hoiez · 2 Jussu · quē iussuz necēsio optz p̃cedē ut · ff · de acq̃ hr · l · si q̃s m̃ · ꝯ · iussuz · I In ptē · ꝗ ī quā · ꝗ · hrditas i duas ptes diuidit · a ite q̃ vn9 semis diuidit m duas ptes q̃ fūt due q̃rte tocius · a vnā hanc p̃ticlam hz dñs instituti · aliā substitut9 ut · ff · 8 hr insti · l · si p̃fa · ī p̃n · ꝗ 8 alio semisse q̃d erit · ꝗ · q̃dā · q̃ substitut9 hz inspecta opione testātis · s · q̃ credidit institutū liberq̃ fuisse · a ita p oñs credidit substitutū admitti si hrditatē sibi istitut9 ñ acq̃sieit vel alij cui9uri postea subiect9 forz ut ī fi · h9 · ꝯ · g̃ si aliq̃d istorū duorq̃ ñ ocīgit · dz hre sbstitut9 p opionē testātis totaz aditā e Vel · p saltē f Sbstitui · s · p̃nt g Pluriū · sez substituī p̃t · h Inuicē · sic · j · t · i · ꝯ · substituiē i Sūt · s · p̃nt substituī · k Dispib9 · puta vnū in · vi · vncias · aliuz in · iij · aliū in duas institutū ponas · nā si ñ adeat instituī in · vi · vncias · iij · accrescūt hñti · iij · a due hñti duas · ut h̃ a · ff · e · l · si ex testō a l · si plēs · et · C · e · l · i · l Exp̃sit · oē · ff · de tre · quoē · l · mūq̃ · ꝗ h̃ cū nō exp̃sit q̃ pa nomina ex eq̃s ptibus substitutos dare iussit · m Instituto casus ē · ticius a seyus instituti sūt hēdes et ticio seyus substitutus et seyo fuit substitutus meuius · p̃mo ticius bo seyus repudiauit · admittē aūt meuius m ptē vtusq̃z heredis · ut h̃ et · ff · e · l · si ticius · et · l · coheredi in p̃n · n Heredi · s · seyo · o Suo · s · ticō · p Aliq9 · s · meuius · q Distinctione · s · ordis pupillaris vel vulgaris substōis · q · d · ñ distingūtur si fueit pu · l' vul · substō · a q̃ fuit p̃mo fc̃a vel instō vel substō · a i8 i vul · ꝗ hāc ē p̃bāt q̃dam qz dz ibi eē ordo ut primo p̃n cipal' et postea substō fiat ut · ff · 8 vul · a pu · sub · l · ij · ꝯ · p̃us ꝗ ēte ille · ꝯ · p̃us corrigitur p seq̃ntes · ꝯ · vsqz in fi · l · dēe · ꝗ ego h̃ ē probo qz ñ ē h̃ huius lre intencō · ꝗ hec · qz fic fuit de facto q̃ nō distinxerūt cū ab eis

hereditatē·ꝫ qz ñ erat lib̃ ut testator credidit ꝑ eqtate da
tur dño ipius quarta hereditatis et fac̃ ꝓ ꝗ illꝗ gñale opi
monem ꝟsiderandā et·ff·ꝓ emp·l·ij·ſi qs a pupillo et·ff·
de acqui·here·l·is q putat·alij dicũt q dño dat̃ ꝟsidera-
ta veritate magis q̃ opimone·qz vere suus eius dñi factus
erat ille q institutus
fuit qꝗ verius esse vi
det veritate magis
attenta·vnde fac̃ et
illud gñale veritatez
spectandũ ut·j·de ſ·ſi
quis rem· s ¶ Ver
ba·nũc mutat casum
nam supdixit· qñ ali-
ud arbitrat̃ testator
et aliud erat·i his au
tem duobus ꝛ ñfis q̃
sequunt̃ ꝗ est qꝗ ar
bitrat̃· t Heres·
s·dño q̃ apponunt̃ in
substitucõnib9 vul-
garibus· u ¶ Scit·
et verũ scit al' eim nõ
dicẽtur scire ñ sic es-
set ut·ff·de aq plu-
ar·l·ij·§·Item labeo
ait· v Erit·s·lib̃
factus· x ¶ Aliũ·i·
fineq̃ sibi si lib̃ fierz
vel dño suo vel pñti
vel eciã futuro q̃rat
y Effecerit·nã tũc
qñ nõ ẽ aliqꝗ istorũ
duoꝝ admittit̃ sub-
stitutus· z ¶ Arbi-
trat̃·s· testator· sub
audi et vez arbitra-
tur· a Subiectus
puta qz vendidit se
ad preciũ pticipanꝗ
vel qz dedit se in ar-
rogacõnẽ qꝗ põt·
b ¶ Acqui si erit· sup
ple i lr̃a·at in nro ca
su pmo·s· huius·§·a-
liud ẽ·et aliud arbit̃
tur·vnde ibi in ptem admittit̃ ut ibi diximus·et ꝗ omnia
sic distmguẽdo suauit pñceps qñ suus fuit institutus
et alius substitut9·ut ꝗ dic̃·et·ff·ꝗ her̃·insti·l·et ita colli-
ge g̃ talẽ distmctõnẽ·qz cũ heredez aliquẽ instituo·q si he
res ñ erit substituo·aut scio libez·aut scio suũ et tc̃ suat̃
qꝗ in·ij·et·iij·ꝛ·h9·§·ꝗ·aut puto libez falsõ cũ sit su9
et tc̃ subdistmguo·aut p eũ volui aut nolui aliũ fieri here-
dem·qz ꝗ exp̃ssi·et tc̃ suat̃ mea volũtas·ut·C·e·l·cũ ponas
q̃ ẽ huic ꝟtria·aut ẽ dubiũ·nolui vel ñ aliũ fieri here-
dem p eũ·et tc̃ suat̃ qꝗ in pñ·ꝛ·huius·§·ꝗ·si aũt puto s
uum cũ sit lib̃·ꝗ casus indubitabil' ẽ·s·q erit lib̃ hẽs·
Iberis·nõ ex hac lr̃a tria c ¶ Serui·i·instituti·
esse nccria·ut pupillaris substitucõ teneat·Primũ
ut sit ꝗ liberis q substituit̃·nã ex̃neo substitui ñ põt
ut·j·e·§·ex̃neo· Secꝗ q sint impubẽs·nã puberib9 ñ pt sub
stitui ut·j·e·§·masculo·Jt̃ tercõ q habeat in pt̃ate ut in hac
lr̃a pbat̃ p ordinẽ·Emãcipatis aũt ñ pt substitui ut·ff·e·l
ij·§·i·Jt̃ est nccriuz q̃rtũ·q filij sint institutivel exhẽdati
alias nullũ essz pñcipale testm̃·ut·s̃·ꝗ exhẽ·li·in pñ·et·ff
e·l·i·in fi·vñ nec pupillare valet ut·j·e·§·liberis·et ꝗ oia

quẽ alieno iuri subiectũ es
se testator scit sic accipiũ
tur si neqz ipe heres erit
neqz aliũ heredẽ effecerit
In eo vero quẽ patrẽfa-
esse arbitrat̃ illud significat̃ si hereditatẽ vel ei vel
cuius iuri postea subiect9 esse cepit ñ acq̃fierit· Id-
qz tiberius cesar in psona
pthemij sui sui constituit

Iberis suis impu
berib9 quos in po
testate quis ha-
bet non solũ ita ut supra-
diximus substituẽ potest
id est ut si heredes ei ñ ex-
titerint alius fit ei heres·
sed eo ampli9 ut si heredes
ei extiterint et adhuc im-
puberes mortui fuerint fit
ei aliqs heres veluti si qs
dicat hoc modo ticius fi-
lius heres mihi esto ⁊ si fi-
lius meus mihi heres non
erit siue heres erit et pus

fit̃ in nepotib9 omib9 suant̃·si ñ sint recasuri in sui pris po
testatẽ ut·ff·e·l·ij·§·postum9·alias cũ sint recasuri ñ valz
testm̃ cũ in eo casu sint ut eoꝝ testam̃ta ñ valeãt si ipsi es
sent maiores· a ¶ Supdixim9·s·vulgarit·s̃·t·i·et ꝗ ꝗ
ꝗ subicit· b Modo·ꝗ caute nõ q pmo ponit verba insti
tucõnis·vo substitu
cõnis vulgaris·ter-
cio substitucõis·pu-
pillaris· c ¶ Esto·ꝗ
institucõ tantum·
d Filius ecce vulga
ris· e ¶ Heres·ecce
pupillaris· f Pu
bes· bene facit q ex-
ponit· al' interꝗ p·x
iiij·annis interdũ p
xv·anns·ponit̃ hec
oratio·cũ in suã tute
lã venit·ff·de ſ·iij·l·
cũ filio· g ¶ Duo ca
su·supdcõ· h He
res·et solus patris
habet bona sm az·
i ¶ Filio·et nihilomi
n9 patri ut·ff·e pat̃-
fa·⁊ bona pupilliun
decũqz quesita sunt
ut·ff·e·si plures·§·ad
substitutos·ñ in duo
bus casib9 ut in testõ
militis et arrogato-
ris ut·ff·e·l·si plures
·§· si i arrogato ⁊·§·
ad substitutos in fi·
k Moribus·al' ma-
ioribus ut·C·de im-
pube·et ali·sub·l·hu
manitatis· l ¶ Ete
tis·ut masculi aũ·xiiij
annũ femie aũt ante
xij·annũ·ut·ff·ꝗ tes-
l·qua etate et·s̃·qui
ma·non pos·§·cum g̃
m Constõnem·C·
de impu·et ali·substi
tu·l·humanitatis·

moriatur q̃ in suã tutela
venerit id est anteq̃ pu-
bes fact9 fit tũc seyus hẽs
esto quo casu si quiꝗ non
extiterit hẽs filius tũc sub
stitutus heres fit patri he
res si vero extiterit heres
filius et aũ pubtatẽ decesſ
serit ipi filio fit heres sub-
stitut9·Nã moribꝰ institu
tũ est ut cũ eius filij etatis
sint in q̃ ipsi sibi testamen-
tũ facere ñ pñt pntes fa-
ciant eis· Qua rõne ex-
citati eciã ꝟstõnem posui-
mus in nostro codice qua
pspectũ est ut si qui mẽte
captos habeant filios vel
nepotes vel pnepotes cu-
iuscũqz sexus vel gradus
liceat eis et si sint puberes
ad exemplũ pupillaris sꝗ
stitucõnis certas psonas
substituẽ· Simaũt respue
rint eandẽ substitucõnem
infirmari et hoc ad exem-
plũ pupillaris sꝗstitucõis

n ¶ Excitati·s·nos· o Personas·s·filios mente captos
si habeat alias tc̃ frẽs mẽte capti·al' q̃scũqz vellet ut dẽa·l
humanitatis otinet̃· p ¶ Respuerint·s·cũ opotes mẽtis vel
sam facti fuerint· q Ad exemplũ·ita ꝗ nõt̃ exẽplaris
substitucio vñ ut plene ꝗ his habeas noticiã distmgue qñ-
qz gña substõnũ·qz alia ẽ vulgaris·alia pupillaris·alia ex
emplaris·alia breuiloq̃·alia opẽdiosa·Prima·s·vulgaris
subdiuidit̃·qz alia exp̃ssa·ut q̃ fit verbis negatis·ut si hẽs ñ
eris ticius erit hẽs ut·s̃·pt̃·Alia tacita que fit verbis affir-
matiuis ut ꝗ·vos mutuo substituo ut·ff·ꝗ her̃·insti·cum in
testõ·§·i·Jt̃ ꝗ·quisqz erit in hẽs fit filio meo impuberi hẽs
ut·ff·e·l·qui lib̃is·§·ꝗ verba·ꝗ vulgaris adita hẽditate ex-
pirat ut·C·e·l·p9aditã·Sed aũt pupillaris fit̃ subdiui-
dit̃·qz alia exp̃ssa·q̃ fit verbis affirmatis ut ꝗ·si hẽs eris et
morieris in pupillari etate·ticius sit hẽs ut·s̃·pt̃·Alia ta
cita·s·ut si pupilaris tm̃ pupillo substituat̃·q̃ cãu tacita
subintelligit̃ pupillaris sic et sub pupillari tacita vulgaris
intelligit̃ ut·ff·e·l·nã ꝗ iure in pñ·nã ꝗ aduenẽte pubta
te expirat ut in fi·huius·§· Tercia·s·exẽplaris sic iõ ꝛz qz
ad exẽplũ pupillaris ẽ inducta·ut ꝗ ꝛz·in multis tũ dñt·

qz ꝗ eciã in maiorib9 fit ſz illa tm̃ in puberib9. Jt vſqz ad certã etatẽ fit pupillaris. ſ. xiiij. an. i masculo vel. xij. an. m femia ut. j. e. ſ. masculo vel eciã mim9 tpus ñ maius ut. ff. e. l. ſi ita q̃s ſubſtituerit. et. l. in pupillari. at ꝗ exẽplaris in incertũ. Jt in hac. ſ. pupillari. certe p ſone ſubſtituũt ut. C. e. l. hũanitatis. in pupillari aũt ciuilibus ꝑt ſubſtitui. Quarta aũt. i. breuiloqua fit ita duob9 hẽdi b9 mſtitutis vos inuicem ſubſtituo. et ſi ambo pupilli ſũt. nã quatuor ſubſtitucõnes his ꝗ bis breuib9 ꝓhẽdunt et appellat lex hãc reciprocã ſubſtitucõnez ut. ff. e. l. nã ꝗ iure. ſ. i. Nũta. ſ. ꝓpẽdiosa. fit ꝗ his ꝗ bis aliq̃ mſtituto q̃ncũqz decesserit ticiũ ſubſtituo. et ſiq̃dẽ ꝗ fiat a milite et a pupillo vel ñ pupillo vz iure directo ſi moriẽ mſtitutus ut. ff. de teſt. mili. milites. Jta hẽs. ſ. i. ñ mr̃ fit in medio q̃ caſu iure fideiomiſſi valet ſi pubes iã factus decedat mſtitutus. ut. C. e. ꝑcibus. ſi vero pagan9 ſiue ñ miles faciat eã. vz iure directo ſi moriẽ mſtitut9 in ea etate pupillari. ſi vero poſtea tẽ aut p ꝗ fit verba ſubſtituo illũ. et tũc trahit ad fideiomiſſariã ut. ff. ad trebeſceuola. aut p ꝗ. te mſtituo et ſi decesseris q̃ncũqz tibi illũ facõ heredẽ et ꝗ nõ vz ut ff. e. l. his ꝗ bis.

r Nue. ſ. pupillaris z Adoleuerit. Jt fi mẽ alias infirmat̃ arrogacione impuberis ut. ff. de adop. nec ei. Jt ſi p̃ris ñ fuit hereditas adita ut. ff. e. ſz ſi pupillares. ſ. ſz ſi ex aſſe. Jtẽ ſi naſcit̃ poſtum9 teſtatori ut. ff. e. l. pr̃ filium. Jt p ꝗ m teſtm̃ q8 tm̃ valeat ut. ff. e. l. ſi q̃s eũ. ſ. fi. Jt ſi teſtm̃ pr̃nũ rũpat̃ p q̃relã in totũ. aliud ſi p pte ut. ff. e. inſtitucõne. et 8 in offi. teſ. l. pap. ſ. ſz ñ impuberis. ſz oẽ ta. bo. poſ. mota ñ facit pupillarẽ ſubſtitucõnẽ ceſſare. qz ibi ñ loq̃t̃ 8 viriḃ9 teſtam̃ti ut. ff. e. ex duob9. ſ. fi. et. ff. 8 in offi. teſ. fili9. ſ. i. ſ. Jgit̃ ꝑfatũ ut. s̃. e. in pñ. s Duo. nõ q duo dñr quo ad q̃d qz duob9 fit. nã inſtituit̃ heres duob9 pr̃i. ſ. et filio. Jt duaꝝ hereditatũ. vnũ vero 8z qz ab vno factũ. et facit ad ꝗ. ff. e. l. p̃ris et filij. et. ff. 8 o8. et 8 mõ. l. ꝗ ſcriptura q ff. 8 bo. poſ. oẽ ta. al̃ ꝗ m ta. l. ſz ita ſcriptũ. ſ. fi. et. l. ut bonoꝝ. t Qui formidoloſus. i. doloſus multiformit̃ vel timid9. u Pubicẽ. quib9 mſidijs eũ ſubicẽt ſubſtitutus ut hr̃et eius hẽditatẽ ut fecit catarell9. v Subſtitucõnẽ. ſ. cũ ipa inſtõne. nã ꝗ ẽ ordo ut p̃mo mſtõ. ꝗ vulgaris ſubſtõ. tercõ pupillaris fiat ut. s̃. e. ti. m pñ. x Vocat̃ q̃ ẽ pupillaris. y Scribẽ. vel eciã alia carta. qz et ꝗ fieri ꝑt ut. ff. e. l. p̃ris et filij. z Limo. limũ appellat ipam cordulã q̃ fit 8 limo. ut vidim9 fieri in lr̃is dñi pape. i q̃b9 cordul̃ teſti apponebãt̃. vij. ſigilla 8 cera iõ dic ꝓpo limo. qz ſi alienovẽdicaẽt dñſ et ita apireẽt et oſilium legis nullũ eſſz k dic ꝓpo. i. ſepato ab alijs ꝑtib9 teſti. ſz nõ ne magis inſidiabat̃ ſubſtitut9 cũ tãtã oſtructõnẽ. i. inordiacionẽ vidcat et ꝓt̃ ſe Re. ꝗ igrabat an ꝓter ſe an ꝓt̃ aliũ fẽa fuerat illa ordiacio. a Caue. iõ ẽ et ſi ꝗ ñ caueat dũ tũ ſepati ſignet. b Minus q. d. diximus. q ſic caute fieri ꝑt. ſz ſi nõ ita fecerit nũq̃d valz iõ mim9 Re n. ñ iõ mim9 rẽ. ut ꝗ dicit. c Nõ ſolũ exheredatis. ſ. ſubſtituere ꝑt. d Tabul̃. ſ. aptis. e Jtaqz eo cãu. q̃ exheredato ſubſtitui tur. f Fuerit. ut qz grõſus erat ꝗ pupillus ſic ut ei donaret̃. vel legaretur. g Id omne. pmmo vidz q tm̃ in eis bonis valeat ſubſtitucõ q̃ a pr̃e puenerit ad filiũ exhẽdatũ ut. ff. 8 mi. te. l. miles. ſ. exhẽdato. q̃ e huic oẽ tria. Ꝓo. ibi miles emãcipato ſubſtituebat q in alio. ſ. pagano nõ tolerat̃ ut. j. e. ſ. q exneo. q iõ cũ vnũ p eo inducẽt̃. ſ. q ꝑt ſubſtituere emãcipato et aliud oẽ eũ inducat̃. ſ. q ñ ꝑt ſubſtituere emãcipato ñ in his bonis q̃ ſibi dedit ut ar. ff. de iur̃ eũ qui in pñ. h Pubſtitutũ. qui ſubſtitutus nullo ꝑt grauari legato. eciã in eam rẽ que pupillo fuit relicta ut. C. de l. cũ quidã. ſz ipe exheredatus ſic in re ſibi relicta. ut. ff. e. l. coheredi. ſ. cũ filio in fi. ſ. Et nõ hũc. ſ. nõ poſſe hodie habere locũ m ſi talis ſit impubes. q̃ poſſit eẽ ingratus ut prim9 pubtati. ut no s̃. quib9 mo. te. mfir. ſ. Jtez ſi in 8uitutẽ al̃ non ꝑt exheredari ut. C. de inoffi. teſ. ſi q̃s in ſuo. ſ. legis. i Instituoꝝ. ut. s̃. e. in pñ. vſqz ad p̃r. ſ. k Exheredatoꝝ. ut. s̃. p̃r. ſ. l Liberis. et ſibi. ꝗ nota qz et ſi filiũ exheredat cui ſubſtituit ꝑus ſibi deinde debet facere filio teſtm̃. ſi aũt eum inſtituat. tũc vel aũ vel p9 vz inſtõ vel ſubſtõ ut. ff. e. l. ij. ſ. ꝑus et. ſ. ſz et ſi quis et. ſ. fi. m Faciat. ꝗ fallit in milite q̃ ꝑt ſubſtituere pupillo ꝗ nõ inſtituat ſibi aliquẽ hẽdẽ ut. ff. 8 vul. ſub. l. ij. ſ. quiſq̃

que poſtq̃ pupillus adoleuerit mfirmatur C Igitur et in pupillari ſubſtitucione ſm p̃fatũ mod ordinata duo q̃dãmõ ſunt teſtam̃ta alterꝝ patris alterum filij tanq̃ ſi ipſe filius ſibi heredem inſtituiſſet à certevnũ teſtamẽtuz ẽ duarũ cauſaꝝ id ẽ duaꝝ hereditatũ C Primaũt quis ita formidoloſus ſit ut timeret ne filius eius pupill9 adhuc ex eo q palã ſubſtitutũ accepit po9obitũ eius piculo inſidiaꝝ ſubiceretur vulgarem quidẽ ſubſtitucõnem palam facere et in p̃mis teſtamẽti ꝑtib9 debet ordinare. Illã aũt ſubſtitucõnem p quã et ſi heres ei extiterit pupill9 et in̄t̃ pubtatẽ deceſſerit ſubſtitutus vocat̃. Separatim in inferiorib9 ꝑtibus ſcribere dz eãqz ꝑtẽ ꝓpo lino ꝓpriaqz cera ſignare q in p̃ore pte teſtam̃ti cauere ne inferiores tabule viuo filio et adhuc impubere apiant̃ C Illiḃ palaz eſt ñ iõ mim9 valẽ ſubſtitucionem impuberis filij q in eiſdez tabulis ſcripta ſit quibus ſibi quiſqz heredẽ inſtituiſſet q̃uis pupillo hoc periculoſum ſit C Nõ ſolum autem heredib9 in ſtitutis impuberibus libis ita ſubſtituere pntes p̃nt ut et ſi heredes eis extiterint et ante pubtatẽ mortui fuerint ſit eis heres is quẽ ipi voluerint ſz eciam exheredatis. Jtaqz eo caſu ſi quid exhẽdato pupillo ex hẽditatib9 legatis ue à donacõnibus ꝓpinq̃rũ atqz amicoꝝ acquiſitũ fuerit id omne ad ſubſtitutũ ꝑtineat C Nuecũqz diximus de ſubſtitucione impuberũ liberoꝝ. vel heredũ inſtitutoꝝ vel exheredatoꝝ eadem eciam de poſtumis intelligimus C Liberis aũt ſuis teſtm̃ nemo facere poteſt ñ et ſi ſibi faciat. Nã pupillare teſtam̃tuz p̃ſ q ſeq̃la ẽ patrm̃

n ¶ Pars·fic·ff·quēadmoꝺ·testa·apianē·l·pe· o Vale
at·s·a pncipio ut quia filius fuit preterit9 ut·ff·e·l·si q̃s
eū m fi·l·vel aliaſ·s·ñvz testm̃ a pñ·cū multi ſint mōi q̃b9
testm̃ ñvz ut·ff·ꝺ mul·rup·teſ·l·i·ꝺ eciā ſi ex postfco rū
paē m totū·s·testm̃ pris·sec9ſi p pte tm̃·qz tē ſubſtō re=
manz ut·ff·e·i ſubſtō
ne·et·ff·ꝺ moffi·teſ·
l·pap̄·§·ß nec· Jtē ꝺ
ſūt vera ſi iuꝝ ciuili ex
pugneē testm̃·alitē
aūt ſi iuꝝ p̄torio ut ſi
p oē ta·expugnetur
testm̃·qz ēmanz ſub=
ſtitucō ut·ff·e·l· ex
duob9i fi·et·l·ſe·q̃
huic·l·oēre ſūt·ſed
certe aliud ē cū expu
gnaē iuꝝ ciuili ut ꝺ·
aliud cū iuꝝ p̄torio ut
ibi nā p̄tor ñ p̄t facē
eē nec ꝺſinē hēdē ut
·j·ꝺ to·poſ·§·qſ aūt·
Jtē nō ꝺ q ꝺ aliems
reb9q̃s teſtaē ut pē
ꝺ bois filij ſic ⁊ alias
ff·ꝺ bona·in tervi·et
vx·cū ꝺ·§·files ⁊·ff·
ꝺ mul·rup·teſ·ſi q̃s
filio·§·ß et ſi q̃s filio
eſt et alius caſus ꝑm
q̃ſꝺ ut·C·ꝺ ſcꝺiſ nup
cijs feie·§·fi·ß ꝺ iure
omuni aliē eſt ut·ff·
ꝺ teſta·l·eius q̃·§·i·
et ꝺ codicil·l·oficiū=
tur·§·ſi p9 p Qm
glis·p̄t eī eē q quis
habeat plures filios
et omēs ipubēs·ſi cu
ilibz ſubſtituere vult
poterit·ſi aūt vltimo
loco moriēti ⁊ ꝺ pōt
ut ꝺ·et·ff·e·l·ſingls
et ꝺ cāu vno moriēte
deferē ſua porcō iu=
re legittio·ſ· p·l·xij
ta·ad frēs ut·ꝺ et ·j·
de le·ag·ſuc·§·i·ſed
certe ex eo q vltimo
moriēti ſubſtituit vi=
deē eos mutcē ſubſtituiſſe vſqz ad vltimū et ita iure ſubſtō
mis magis q̃ legittio mē eos ſuccedi viꝺr ut·ff·de l·iij·l·
ticia ſeio·in fi·§·q̃ eſt oē·huic·ß certe ibi dixit plus·ſ·q ñ
alienarēt q testator eis dimittebat et ex ꝺ ꝺr ibi iuꝝ ſubſti
tucō is ſuccedē·ñ qz vltio tm̃ ſubſtituit ut·ff·de l·iij·l·iſ q̃
in fi· q ¶ Subſtituit·ſ·pupillariē· r Nouiſſim9·i·in
vltimo puta his vbis·q̃ ex libis meis impubes vlt eius mori
etur ei tici9 hēres eſto· ſ ¶ Nomiatim·ſic·§·de exhē·ſi·§·
noiatim· ſ Erit·ſubaudi ſit hēs filio meo· s ¶ Nuibuſ
i·gnalib9 vbis· t ¶ Heredes·ſ·pris·ſic·ff·ꝺ ex·li·l·i·§·
noiatim· u Extiterūt·ſibimet hēredes·nā ſecus ſi alij q̃
rāt ut puta pri vel dño·nā tales·ſ·dñs vel pē q̃ ſūt hēdes·
p filiū vel nuū ex his vꝺ gnalib9 ñ admittūē ex ſubſtōne·
ꝺ dicas ꝺ hēdē hēdis ut·ff·e·cū filio et·l·libis·§·ꝺ vba ⁊
l·ſe· v ¶ Pro q̃· put eī dilexit teſtator eos inſtituit eq̃li
ter vel meq̃l·ē·ſic et m ſubſtitucōe p̄ſumiē ut ꝺ et·ff·e·ſi

teſti adeo ut ſi pris testm̃
ñ valeat nec filij quidē va=
lebit Singulis āt libis
vel ei q̃ eoꝝ nouiſſim9 im=
pubes morieē ſꝺſtitui p̄t·
Singulis q̃dē ſi nemimez
eoꝝ intestatuz decedere
voluit nouiſſimo ſi ius le=
gitimaꝝ hereditatū inte
grū mē eoſ cuſtodiri velit
¶ Subſtituiē aūt impu=
beri ā noiatim veluti tici9
ā gnaliē ut quiſq̃s michi
pri heres erit q̃b9 vbiſ wo
canē ex ſꝺſtitucōne impu
bere mortuo filio q̃ ⁊ ſcri=
pti heredes extiterīt et p
q̃ pte heredes facti ſunt·
Masculo igitē vſqz ad
xiiij·ānos ſꝺſtitui p̄t femi
ne vſqz ad·xij·ānos et ſi ꝺ
tpus exceſſerit ſꝺſtitucio
euaneſcit ¶ Exēneo vero
vel filio pubere hēde in=
ſtituto ita ſꝺſtituē nemo
p̄t ut ſi hēs extiterit ⁊ mē
aliq̃ꝺ tpus deceſſerit ali9
ei ſit hēs ſz ꝺ ſolū pmiſſuz
eſt ut eū p fideicomiſſuz te
ſtator obliget alij hēdita

tē eius vel totā vel p pte ē
ſtituere q̃ꝺ ius q̃le ſit ſuo
loco tradēmus· Quibus
modis testm̃ infirmetur·
Estm̃ iure factuz
vſqz adeo valz wo
nec rūpatur irritūve fiat
Rūpiē aūt testm̃ cū in eo=
dē ſtatu manēte teſtatore
ipius teſtamēti visvici
atur· Si q̃s autē post fa=
ctū testm̃ adoptauerit ſi=
bi filiū p impatorē euz q̃ ē
ſui iuris ā p p̄torez ꝑm no
ſtrā oſtōnez euz q̃ in p̄ta=
te pris fuerat testm̃ eius
rūpitur quaſi agnacione
ſui heredis ¶ Posteriore
vero teſtam̃to q̃ꝺ iure p=
fectū eſt ſupius rūpiē nec
interest an extiterit aliq̃s
heres ex eo posteriore te=
ſtam̃to an nō ꝺ em̃ ſolum
ſpectaē an aliq̃ caſu exiſte
re potuerit· Ideoqz ſi q̃s
noluerit heres eſſe ā viuo
teſtatore ā post mortem
eius anteq̃ hereditatem
adierit deceſſerit ā odicō
ne ſꝺ q̃ heres inſtitutus ē

pē·et·§·§·ſi ex diſparib9· x Mascło·ad·xiiij·an·ſ·op le
tos·nā pupilli eē desinūt ut·§·q̃b9mo·te·ifir·in pñ·ß im=
fra to ſ ānoſ p̄t ſubſtitui ut·ff·e·ſi ita q̃s et·l·ſi pl̄es·
y ¶ Sꝺſtitucō·ſ·directo·ſi tñ aliq̃ vba mueniāē fideicomiſ=
im teſtō iuꝝ fideio·valebit ut·C·ꝺ fideio·l·ſi pē tuus·

z Cōmiſſuz·q̃ ſem
per feciſſe viꝺr·cum
dicit ſi filio me9 quan
do cūq̃z deceſſerit ſub
ſtituo ei vitalē·qz vbū ſubſtituo cū ſit ge
nerale vbū et ad di=
rectā ⁊ ad fideio·ſub
ſtitucōnē poſſit ēhi
et ad id reſtīgeē q̃ꝺ
ē rei ap̄cius·i· ad fi=
deio·qz dirēta ñ hz lo
cū q̃ncūq̃z decedit·⁊
p̄baē ꝺ·C·ꝺ nup·et
alijs ſub·l·p̄cib9·§·ſi
vero instō et·ff·de
vul·ſub·l· cohēdi·§·
cū filie·et·ff·del·et
ſe· con·l·in ābigua·
forte ꝺ ſi dicat vital
hēs eſto·nā trahitur
ad fideio· qz ꝺ here=
ditate reſtituēda ro
gaſſe viꝺr ut·ff·ad
tre·l·ex facto·i· ſe·
et·l·ſceuola·
a ¶ Tradem9 ut ·j·de
fideio· hz·p totum·
Quib9mōis teſta
mēta infirmāē· vſqz
nūc qualē ofirmenē
teſtā·nūc qualē in fir
manē nā ñ ē adeo fir
mū q̃ nō rūpaē ut in
auē·ꝺ nup·§· diſtra=
bitur col·iiij·ac·
Estm̃· adop=
tauerit· i·ar=
rogauerit·
a ¶ Cōſtōnez· puta
auuſē q̃ adoptat ut
C·ꝺ adop·l·cū in ad
optiuis·§·ß hodie·
b Rūpiē· ſi aūt p=
us eū inſtituiſſz ñ rū
pereē·lz postea arrogeē ut·ff·ꝺ li·⁊ postu·filio·§·fi·ſi au
tē fuit exhēdatus filio emācipat9 ⁊ postea arrogaē·tunc
nō rūpiē aut exēne9q̃ postea arrogaē et tūc rūpiē ut·ff·ꝺ
otra ta·l·ñ putauit·§·ſi q̃s emācipatū·exēneū aūt nepotem
accipe q̃ ñ eſt ſuus hēres·cū ali9 eū p̄cedat·alias fruſtra·et
tē exhēredareē ut ff·ꝺ·vb·ob·quiꝺ cū filiū et ꝺ li·⁊ postu·
l·ſi q̃s postum9·§·ſi filiū· c ¶ Agnacōne·i·ſic natiuitate
alicuius postumi·nā tē certū eſt rūpi·ut·ff·ꝺ mul·rup·t·
l·i·in fi·et·l·iij·in pñ·et·l·vex·et ꝺ in mascū teſtō·ſecus
in teſtō feie·ut·ff·ꝺ li·et postu·l·gall9·§·nūc ꝺ legevel=
leia·in fi·§·et ē rō qz p̄tericō mris hēē p exhēdacōe ut·§·
ꝺ exhz·li·§·ſi q̃d·ß ꝺ moffi·teſ·agit talis postum9 ut·C·ꝺ
moffi·teſ·l·iij· d Posteriore·rūpiē·ꝺ vex ꝑm q̃ſdā q̃ñ
ꝑm ñ accordat cū p̄mo·alias durat p̄mū·ut·C·ꝺ teſta·san=
ctim9·ß certe ꝺ ſtare ñ p̄t·nā ſi vz ꝑm ñ vz p̄mū·cū idē non
poſſit duo teſtā facere·cū ex vo tm̃ adeaē hereditas·eoē

im sma·nāvz pma ñ va ab eos et sup eos lata·ut·ff·8 re ūi=
di·l·iudex· e ¶ Existere·nō ñ oiderari qs ē ꝫ qs eē pōt
ut h et·ff·8 hr·msti·l·pī filio et·ff·8 mius·rup·tes·l·cum
vo im pñ·et·c·in futuꝫ·ꝫ oē·ff 8 li·et post·ꝫ si filio·So·
ibi testm vm ñ valuit eciā in pñ·h aūt valuit·lz ex eo ñ ad
eaē hereditas· Iē nō
q id qs vz plus rum
piē p id qs mm9va=
let sic·ff· 8 adim·le·
legatū sb odicōe·c·
i·ar·oē·ff·8 rescin·
ven·si id qs in pñ·et
·c·fi·dic ut ibi nō·
f Institutus·hēs i
sēo testō· et iste v=
sus est exemplum·qñ
valet vm testm et nō
extitit in eo hēres et
inde tria exempla·
g ¶ Decesserit q̄re ñ
tñ smittit nec oli nec
hodie ad hēredes ut
C·de cadu·toll·c·in
nouissimo·
h Vz si quis·iste·c·
est lex·ff·ad tre·a in
cipit si quis priore·
i ¶ Priore·nō ar·p
sma appellomis vtrum
ex ea vel ex pma aga
tur ꝫ oē·ar·C·8 wo=
nae·int vi·et vx·l·ex
vbis·et sile pt nōri
in·l·penl eulbez·t·
k Reb9·qr totū hz
lz ex certa re fit msti
tutus·et iō rūpit p=
mū testm·ut h et·ff·
8 hr·msti·l·i·c·fi ex
fūdo· l ¶ Iussim9 ti
tulo statim·
m Aliud·s·qs exps
se ofirmari pt pmum
in vo et alia ut pz in
seqnt· n ¶ Impa=
tores·ecce vba dicte
ostōis· o Capa=
no·s· iscripserit salut
p ¶ In eo·s·vo testō
q Rex·scz certaꝫ
r ¶ Scptus·s·in vo
testamento·
s Suppleta·s·si res
sibi date nō faciāt q̄r
tā· t ¶ Expssuz·nā
testator voluit pmuz
remanere·et tam non
potuit nisi ex ut fidi
cō·ex tacita tñ volun
tate q ex testō pcipi
tur ēmanz pmū ut si
fic dicā in vo iō msti
tuo talē qr mortuus ē quē instituerā in pmo·nā si erauit
remanz pmus hēres et legata ex vtroq pstanē·s·a pmo ut
ff·8 hr·msti·l·fi· s Hoc mō·scz tribus mos·p arroga=
cōnez et p agnacōnē ut·s·e·c·i· Iē et p sēdi testi opoficō
decesserit in his casib9 pī
familias intestat9 moriē
Nā et pius testm non valz
ruptū a posteriore et po=
steri9 eq nullas hz vires·
cū ex eo nemo heres exti=
terit· ¶ Vz si qs pore te=
stam̄to iure pfecto poste=
rius eq iur fecerit eciam si
ex certis reb9 in eo testō
heredē instituerit supius
testm sublatū eē diuus seu=
er9 et anthonin9 rescrip=
serūt cuius ostōis inseriv
ba iussim9 in nro codice·
cū aliud quoqz pterea in
ea ostōne expssuz ē Im
patores quoqz seuerus et
athonin9 coccello capa=
no rescpserūt testm vo lo=
co fēm lz in eo loco certa=
rū rex heres script9 fit iu
re valere pinde ac si reruz
mēcio facta ñ essz· Vz te=
neri heredē scptū ut oten
tus reb9 sibi datis à supple
ta q̄rta ex lege falcidia he
reditatē restituat his qui
in pore testō scpti fuerāt
ppī mbtavba vo testō q=
bus ut valerz pus testm ex
pssuz ē dubitari ñ optz et
ruptū quidē testm h mo=
do efficiē· ¶ Alio quoqz
mō testā iure facta ifirmā
tur veluti cū his q fecerit
testm capite diminut9 fit
qs qb9 mōis accidit pmo
libro titulim9· Hoc āt ca=
su irrita fieri testā dñr cuz
aliqñ a q rūpanē irrita fi=
unt a ea q stati ab inicio ñ
iure fiūt irrita sunt sz a ea
que iure fca sunt a postea
ppī capitis diminucōnez
irrita fiūt possum9 nlomi=
n9 rupta dicere· Vz qr
sane comodi9 erat singu=
las cās singul appellōib9
distingui· Ideo qdā ñ iur
fca dñr qdā iure fca rūpi
vel irrita fieri ñ tñ p omia
inutilia sunt ea testā q ab
inicio iure facta ppī capi=
tis diminucōnē irrita fca
sunt· Nā si·viij·testiuz sig=
ms sigta sunt pt scpt9 he=
res vm tabulas testi bono
rū possessionē agnoscere
si mō defunct9 et ciuis ro=
man9 et sue ptatis mortis
tpe fuerit· Nā si iō irritum
fēm fit testm qr ciuitatē vl
eciā libtatē testator ami=
sit à qr in adopcōnē se de=
dit et mortis tpe in adop
tiui pris ptate fit ñ pt scp
tus hēs vm tabulas bono
rū possessionē petē· ¶ Ex
eo aūt solo ñ pt infirmari
testm q postea testator
id noluerit valere vsqz a=
deo ut et si qs post fēm p=
us testm posteri9 facē ce=
perit et à mortalitate pre
uent9 à qr eū ei9 rei penitu
it id ñ pfecisz diui ptiatis
oracōne cautū est ne alias
nē ut·s·e·c·posteriore·qz vsqz huc ac·
lz minima capitis diminucōne ut·j·e·c· ñ tñ in fi·et·ff·8 os·l
oficiū·c·si post testm oē·s·8 test·mili·c·pe· ꝫ ills spēale
ē in milite·pt et ali9 mod9 irritādi testm adici· qr p leges
qñqz cassaē in duob9 cāib9 ut in auē ut cū 8 ap·co·c· si quis
8 pdcis et·c· ꝫ vnum
ex pentib9 col·viij·
u Retulim9 ut·s·8
ca·di· v ¶ Cāu·scz
cū qs capite diminui
tur· x ¶ Dñr·s·pe
y Causas·i·drās·
z ¶ Alioqn·scz si im=
prope dicē veli a lar
ge· a Pinglis·i·
8 ppriis noib9 et fac
s·ff·8 sup·l·labeo·c·
fi· b ¶ Irrita·ut p
capi·di·testatoris·
c Signata·sunt et
postea testator capi
te minutus est·
d ¶ Romanus·ut qñ
maxima vel media ca
pi·di·passus fuerit·
e Ptātis·ut in mi=
nima· f ¶ Fuerit·a
aliquo iudicō volun=
tatē pma retineat ut
ff·de vis ta·l·qui ex
libris·c·testamenta
g Libtatez·ymmo
eciā facto vno testa=
tore ut qr capiatur
ab hostibus a ibi ser
uus moriaē· nam tūc
vz testm ut·s·q·non
est pmi·fa·te·c·fi·q
est otraria·sed ills ē
ppter fictōnē·l·cor·
ut ibi a·ff·8 vul·sub
sti·l·lex cornelia ac·
h ¶ Tabulas·nō q 8
iure ciuili nō admit=
tiē cū fit irritū testm
ꝫ ptorio q inspecto
nō potuit infirmari
qs erat factū·cū circ=
ca talia ius ptorium
non hēat vim ut·j·de
bo·pos·c·quos autē
i Ex eo solo·bene
dicit solo·qr si plus
interuenat licet ñ fit
pfēm·scz tñ qñz rū
pit pmū ut in fi·h9
·c·dicemus·
k ¶ Noluerit·s·dicen
do verba·nolo te=
stm qs fecit valere·
l Perfecte·ymmo
qñqz a si fint impfēc
sede rumpunt primo facta s ut·C·8 testa·sanctimus·que ē
contra·sed ibi tamen ex cursu decennij q̄ mutacione volun
tatis illud euenit·non sola mutacione· Item contra·ff·de
testa·mili·l·eius militis·c·milicia missus·sed ibi primum

erat min9 solēne iure omui inspecto · vñ facile potuit rūpi Jtē de · ff · de inius · r · tes · l · ij · Sed ibi ꝗ licet ñ sit pfectū iure omum · ē tam pfectū iure militari · vñ rumpit pmū · Jtē de ff · de testa · hac o sul · ꝯ · si quis aut · ꝗ ibi in bo fuerūt instituti qui et alias ab intestato successuri erāt · vnde facile rūpitur pmuz testm in q exnei fūt instituti · et facilius admittūt venētes ab intes · ut ar · ff · de vul · et pupil · l · si filius · Jt de C · 8 testamtis · l · nraz et ad idē de · ff · si tates · nulle · ex · l · i · ꝯ · si hæres · ꝗ istis legibus plus fecerat testator ut rūpet pmū · qr incidit q magis est q si aliud testm facē voluisz ut ar · ff · 8 hisq in testa · de · l · ij · Jtē conē · ff · 8 acqui · hæ · l · claudi9 · ꝗ ibi ñ valet pmū · non qr ruptū fit a bo · ꝗ qr hæres instituti9 in pmo non adiuit ex eo hæreditate · vñ ñ valet testm · qr hæredē non bz ut ff · 8 his q intes · de · l · prime · nec potuerit eaz transmittere suo hæredi adeundaz ut · C · 8 cad · tol · ꝯ · in nouissimo · Jtē contra C · 8 his qb9 ut idig l · hæreditas · ꝗ ibi dicit talia ꝛba q hæres erat mdign9 vel filia q plus faciunt q si simpl dicēt nolle p9 vale · vel q si bm cepisset facē et ideo ibi recedit a pmo · vel dic illud q8 h 8r eēvez de iure directo · ut ñ rumpat primū · ꝗ tam auferē ei hæreditas ut ibi · cū h cogitauerit testator ut ar · ff · de o di · insti · l · quidam in fi · m Nullum est · nō mihil esse q8 pfectū non fit · C · ad fil · l · cū filī · in fi · sed contra · ff · quēad mod8 tes · ap · l · ij · ꝯ · testō · sed ibi abusiue 8r aliq8 q8 ñ erat pfectum · Jtem contra · C · de testis · l · hac o sul · ꝯ · ex impfecto · sed illud speciale est fauore liberorum ut ibi dicitur sicut et aliud est speciale in illis ut difficilius rumpat testator illud in quo ipsi instituti fūt ut in aut · de tes · imp · ꝯ · pe nul · n Reliquerit · s · m solēni testō q8 facit ut duriorē faciat aduersariū suis aduersarijs que instō est odiosa q in uidiosa ut · ff · de hr insti · l · pe · o Causam · scz litis · nam si legittimas non pbat scilicet princeps multominus pbabit non legittimas · p Probaturum · i · omendaturum · q Admissuz · i · msi solēniter fit institutus nollet eciā nomē hæredis habere · r Auctoritas · ut qr aliquid deficit ꝓ ter q8 testm nonvalet cū multa sint in eius factōne necessaria ut · s · de testa · ꝯ · i · et · ij · s Rescpserūt · ut · C · de testa · l · ex impfecto · t Jnquit · impatores · s Soluti · ut · ff · de le · et se · con · l · pnceps et fac · C · 8 iure fisci · l · fiscus · ꝯ · fi · t Vuim9 · i · vuē volum9 ut h et · ff · 8 le · et se · o sul · l · digna · et fac · ff · de · l · ij · q pn · et · l · se · et · ff · de · l · iij · l impfecto et · ff · 8 moffi · tes · l · pap · ꝯ · si impator · u De m

tabule pores iure fce irrite fiāt ñ seqntes iure ordiate et pfecte fuerint · Nam impfcm testm sine dr bio nulluz ē Ead oracōe ex pssit ñ admissuz se hrdita tē ei9q litis cā pncipē reli qrit heredē neqz tabulas ñ legittie factas m qb9 ipse ob eā cāz hēs institutus eāt pbatuz neqz ei ex nuda voce hēdis nom admissuz neqz ex ulla scptura cui iuris auctoritas defit aliqd adeptuz · Sz h diui seuer9 ꝛ athonin9 sepissime rescpserūt lz em mqunt legib9 soluti sim9 attñ legib9 viuum9

Via plerūqz parētes sine cā liberos suos exhēdāt vel omittūt inductuz ē ut 8 moffi cioso testō agē possint liberi q querūt a miq se exhēdatos a miq preteritos h colore qi ñ sane mentis fuerint cū testm ordiarūt Sz h 8r ñ qi vere furiosus fit sz recte qdez fecit testamētuz ñ aūt ex offō pietatis nā si vere furiosus ē nulluz testm ē · Nō aūt liberis tm pmissuz ē testm pntuz moffōsuz accusare vez ec liberoz pntib9 Soror aūt et frater turpibus psonis scptis hēdibus ex sacris ostōnib9 prelati sunt · Nō ergo de omes hēdes agē pnt vl fres igit et sorores cognati nullo mō a agere pnt a agētes vincē

Tam aūt naturales liberi q̃ ꝯ bm nre ostōnis diuisionē adoptati ita dem dem officioso testamento officioso · testō · quat ipso iure testamēta infirmāt · s · t · i · dictum ē · nunc autē quat officio iudicis · i · p sinam iudicis

Via exhæredāt · h refertur ad eos qui ascēdunt p lineā masculinā et feinaz · Sz sequēs clausula respicit tm feinaz · a Vel omittūt h tm ad feinam lineam referē · nā illaruz pterico p exhēdacōne h ē · ut · s · 8 exhē li · ꝯ · mt · si aūt aliqs 8 linea masculina omittez filiū i pate nullū ipo iure essz testm · si emācipatū filium omittēt valet · ꝗ p cōtra · ta · rūpit ut · s · 8 exhr · li · in pn · et · ꝯ · e mācipatos h die eciā emācipat9 pteritus pt dicē nullū ipo iure ut · s · 8 exhr · li · ꝯ · nominatim et · C · 8 li · ps · maxim · b Pnt · s · ab adita hrditate infra qnquēniū ut · C · e · sanctum9 · ꝯ · fi · et · l · si qs filiū · in fi · et · ff · e · pap · i fi · et · C · i qbus · c · in mt · re · nō ē ne · l · ij · ꝓposita qdaz peticōne ad h ut testm rescindat q ñ ē actio prius nec accusacō ꝗ mediū tz ꝛ qñ qz actō et qñqz accusacō 8r ꝗ pe 8r qre la ut no · ff · e · postum9 · ꝯ · si qs c Qui s · libi · d Mueruntē i · oqrunt e Exhr datos a qlibz linea · f Preteritos · ab aliq 8 linea feina · g Testm · ut · s · qb9 ñ est · p · fa · te · ꝯ · Jt furiosi · h Liboz · s · ē pmissuz accusaē filij · t · qñ fūt ab eis exhrdati et h accipe i filio pagano emācipato · alias si essz miles · ñ subicē qrele · ut · C · e · l · pe · in fi · Jt si esset in pate testm ipo iure ñ valet · ut · s · qb9 ñ ē pmis · fa · tes · in pn · et fac · ff · e · l · nā et si pntib9 · i Soror · h accipem osangneis et vterinis · vel osangneas tm · nā vterini ñ pnt · ut · C · e · l · fres · k Autē · duo dic iste · ꝯ · pmuz q fr et soror pnt agē qrela · bm q vez ē qñ turpes psone instituūt hrdes · l Turpib9 · s · infamib9 ipo iure · vel p sinaz · vel ec 8 fco · m Prelati fūt · i · admissi fūt · n Sō g h refertur ad pmū rñfū · o Pnt · s · 8 iure · p Vl h ad bm · q Agētes · vincē · s · q 8 fco agētes ñ vincēt · meli9 g faceret si se fūptib9 inamib9 ñ vexarēt · ut · ff · e · l · i · Sz de · ff · e · postum9 · ꝯ · fiqs ex his · ꝗ ibi nō ē pellit agētē repelli tm potuit ut h · ꝗ an filij fratez agāt · vidr ex hac lra eos excludi · ꝗ cū hodie vocē ab intestato et frib9 eqpanē forte et ipis qrela dat · ut in aut · 8 hr · q ab intes · de · et in aut · ut fratez filij · ꝯ · relictū · col · ij · q ē m · C · 8 legitē · hr · aut ēt cessante · et ar · ff · 8 moffi · t · l · postum9 in pn · ꝗ rñdēt qdaz q ñ admittūt ad qrelā · et tm vna cū eo q pt agē admittē ab intestato · ut · C · 8 moffi · tes · fres · et · C · omu · 8 suc · aut · itaqz · Vel possz rñderi q admittē iure diuēso · nā fr agit q rela et rūpit · Et filij9 alteri9 frīs cū sit ruptū testm admit

titur ab intestato. r Naturales. s. et legitimi. nam naturales
tm non agunt in bonis pris vel matris. ut. ff. e. si suspecta. §. i.
z Diuisione. ut a b auo pno vel mno. s Adoptati. i.
arrogati. q hnt quartam ex ostone diui pij. ut. ff. e. pap. §.
si qs impubes. Et adoptati si auo pno dati sint. ut. C. de
adop. cum in adoptiuis
s. & adop. §. vel hodie.
s Venunt. i. venire
pnt. ut in iure legati
vel donacois ut. j. e.
§. pe. vel qr eorum fi-
lij vel sui sunt institu-
ti. ut. ff. e. l. nihil
t Parte. s. qrtam si
aut min9 tunc ad supple-
mentum agit ut. j. p
ri. §. u Postumi. s.
exhredati nam si pteriti
ipo iure rupit testa
mentum ut. s. de exhr.
li. §. postu. vel hodie si
pt exhredari ut. C. e.
si qs in suo. §. legis.
v Testo. s. iure institu
tooms cum testm fa-
cit ut in auth. cum de
ap. cog. §. aliud. vel si
alia voluntate fac suf
ficit quod relinqtur
ti. ut in auth. de trien.
et se. §. i. x Costo
ut. C. e. omimodo.
y Eis. s. exhreditat
vel pteritis z Si
vero adiectum ut. C. e
sanctimus in pn.
a Si tutor. testa-
tor extraneum instituit. et
filium exhredauit et cui
daz pupillo extnti in
tutela filij sui legatum
reliqt. qd pecnit filius
noie pupilli sui in tm
io repellitur a qrela
suo noie. Sz oe. ff. e.
l. fi. i. Rz. vel ibi ete ad
uocatus vel pcur spo
te faciebat. cum illa of
ficia sint spontanea ut
j. ma. §. mandatum at
eciam ex necessitate qr tutela ex necessitate suscipit. ut. ff.
de tu. et cu. da. ab his. l. necnon. et necessario gerit ut. ff. de
admi. tu. l. i. in pn. b Nihilominus. nam videbat patnum iu-
dicium approbasse et sic non posse postea qrela agere. vel tm ni-
hilominus pt ut hdicit. c Patris. i. ipius tutoris. ymmo
erat exhredatus. d Sz si exterio. hi testator filium suum
pupillum exhredauit et tutori que ipemet pr filio dabat le-
gatum dimisit. licet g agat & inoffi. noie pupilli et succum-
bat. tm ad legatum admittit et ita no. ar. ex h et supiori tm
so. q qs agit aliqd interdum. non ut ipe vel ut alius. file. ff. de
adop. si pr. §. q duos. et. ff. e. si heres. §. fi. et. l. adue sus. §. i.
et. C. de admi. tu. cum queda. et. ff. & ope. l. pe. C. & dolo. l.
i. e Igit formatur ex eo q hes. s. e. §. vel h ita. vbi dic.
eciam si min9 qrta hz non agit qrela. vel ad oplenitum. So.
h loquit an iustiniani ut. C. e. cum queri et. ff. e. pap. §. qm
aut quarta al. s. f iustiniani tpa. p. l. C. e. omimodo et il-
lud igit qd e h ponit inceptiue in illatiue sic. ff. & iusti et iu
re. ius ciuile. §. h g vel lege illatiue ex eo q hes. s. e. §. tam
in fi. f Legati. vel hodie iure instoms si facit testm ut in
auth. cum & ap. co. §. aliud. si vero alia fit voluntas sufficit quo
q relinq titulo ut in auth. & trien. et se. §. i. g Viuos. scz
data ea odicoe ut h
donac inter viuos in
qrta oputet ut. C. e
l. si qnq. §. gnalit et h
subicit. h Costoi
bus. ut dotis ca ad
nacomis ppter nupcias
ut. C. & moffo. t. qm
nouella. i Nd at
dixim9 ut. s. pr. §.
k Porcione. ut. s. q
libz heat qrta h9p-
tis quam habitur9 erat
ab intestato ut. C. e.
l. pntib9 et. l. cum qri-
tur. h tm e hodie iure
autenticorum mutatum
ad trietem ut dem tertia
si sunt qtuor pau
cores. si vero plures sint
filij exhredati hnt di
midia ut in auth. & tri
en. et se. §. i. q e. C. e.
auth. nouissima. Et no
in fi. h9t. qd qda di-
cunt hic. t. hodie non
hre locum in inter fres
turpib9 psonis heredib9 instituti. et h fu
it sma. M. p auth. q e
C. & li. pteritis vel ex
hedatis auth. no hz. et
auth. ex ca. Sz nos di
cim9 q hz locum ut oli
qd plene diximus in
auth. ut cum & ap. o. §. a
liud in fi. et dca auth.
ex ca in q qda capitu
la in dca auth. eca qre
la sunt innouata ut qr
oli in tm sinmittebat ad
hedem eccia suum in es-
set pparata ut. ff. e.
postum9. §. fi. et. l. se
hodie sic ad suum here-
dem ut. C. e. sanctimus in fi. Item olim qrta dabat hodie
triens vel semis ut dictum est. Item olim filij se gratos esse
pbabant hodie heredes pbant ingratos ut. C. e. omimodo.
Item nota hunc. t. loqui de gratis filijs si em essent in-
grati nihil tenet pater eis dimittere ut in auth. de here. et
fal. §. exhredatos. et in auth. de immetis do. in fi. §. fi. et sunt
cause ingratitudinis. xiiij. quibus filij exhredantur et. viij.
quibus pater a filijs ut in auth. ut cum de ap. cog. §. causas.
et. §. h diximus. Et tres quibus frater a fratre ut in auth. &
nup. §. ingratitudinem. De heredum qualitate et diffe
rencia qr heredes de quibus. s. dictum est diuersi sunt ideo
de eorum differencia et qualitate. i. dnti qlitate videamus
Heredes autem. necessarij. scz tantum a Extranei
de his autem omnibus hic ti. dicit p ordinem ut. j.
pr. §. et eodem. §. sui. et. §. ceteri.
b Necessarius. ad hoc ut sit necri9 est necrio ut sit seruus

agere pnt si nullo alio iu-
re ad defuncti bona venire
pnt. Na qui ad hereditatem
totam vel pte eius here-
ditatis alio iure venunt de
inoffoso agere non pnt.
Postumi quoq q nul
lo alio iure venire pnt de
inoffoso agere possunt
Sed hec ita accipien-
da sunt si nihil eis penitus
a testatoribus testo reli-
ctum est qd nostra osto ad
verecundiam nature in-
troduxit si vero qntacum
qz ps hereditatis vel res
eis fuerat relicta de inof-
ficioso querela quiescen-
te id qd eis deest vsqz ad
qrta legitime ptis rplea
tur hz non fuerit adiectum
bonum viri arbitru debere
ea opleri Si tutor noie
pupilli cuius tutela gere-
bat ex testo pris sui lega
tum accepit cum nihil erat re
lictum ipsi tutori a pre suo
nihilominus possit noie suo
de inoffoso pris testo agere
Sz si econtrario pupilli
noie cui nil relictum fuerit de
inoffoso egerit et supatus
est ipe tutor qd sibi in te-
stamto eod legatum relictum
est n admittit Igit qr
tam qs dz here ut de inoffi
cioso agere n possit sum iure
hereditario siue iure lega-
ti vel fideicomissi vel si mor-
tis causa ei qrta donata
fuerit vel inter viuos ut his
tmmodo casib9 quorum me-
cionem facit nra osto vel
alijs mois qui in nris con-
stitucoib9 ordinent. Nd
autem de quarta diximus
ita intelligendum est ut si
unus fuerit siue plures
quib9 agere de inofficoso
testo pmittit vna quarta
eis dari possit ut p rata di
stribuatur eis id est p viri
li porcione quarta.

Heredes autem ne-
cessarij dnr a sui et
necessarij aut extnei.
Necessarius heres e suus
heres institutus. Ideoq
sic appellat qr sum vel sui sum

dem ut. C. e. sanctimus in fi. Item olim qrta dabat hodie
triens vel semis ut dictum est. Item olim filij se gratos esse
pbabant hodie heredes pbant ingratos ut. C. e. omimodo.
Item nota hunc. t. loqui de gratis filijs si em essent in-
grati nihil tenet pater eis dimittere ut in auth. de here. et
fal. §. exhredatos. et in auth. de immetis do. in fi. §. fi. et sunt
cause ingratitudinis. xiiij. quibus filij exhredantur et. viij.
quibus pater a filijs ut in auth. ut cum de ap. cog. §. causas.
et. §. h diximus. Et tres quibus frater a fratre ut in auth. &
nup. §. ingratitudinem. De heredum qualitate et diffe
rencia qr heredes de quibus. s. dictum est diuersi sunt ideo
de eorum differencia et qualitate. i. dnti qlitate videamus
Heredes autem. necessarij. scz tantum a Extranei
de his autem omnibus hic ti. dicit p ordinem ut. j.
pr. §. et eodem. §. sui. et. §. ceteri.
b Necessarius. ad hoc ut sit necri9 est necrio ut sit seruus

testatoris tempore testamẽti · vt hic · a · ff · e · si alienũ · in ꝓn
cipio · Item et tempore mortis · vt · s · de here · insti · §. seru9
Item q̃ non sit alteri legatus tunc enim legatario quere=
ret hereditatem et ipse eius esset nisi idem suus sibi substi
tutus esset heres et liber · vt · ff · de pu · sub · l · ei · §. i ·

a Protinus · i · statim · et si quidem pure institutus est · a se
ipso libtatem conse=
cutus videtur · vt ff
de acqui · here · ex p=
te · et · ff · de hẽ · insti
si sub odicione · §. fi ·
et eciã ignorans · vt
ff · si cer · pe · eius qui
et · ff · de testamẽtis ·
qui iudicium ·

b Et necessarius ni=
si sit istitut9 sub hac
condicione si vellet
que ꝗba faciũt eum
volũtariũ · sed in ex /
neo nil operãt · vt · ff
de o8 · insti · verba ·
et · ff · de here · insti ·
cornelius ·

c Vñ · q̃ cũ necẽ rijs
d Suspectas · vt
quia sciuit se non esse
soluendo · et facit s ·
quibus ex ca · ma · nõ
poss · in prin · et · s · de
vul · sub · in prin ·

e Fiat · scz ab hoc se
cundo herede et libe
ro instituto ·

f Heredis · i · seruũ
instituti · et hoc ne
defunctus iniuria af=
ficiat · vt · s · e · quib9
ex ca · ma · non poss · §.
i · in fi ·

g Incomodo · q̃ i
uit9 hereditati astũ
h Prestat · gẽ=
ric et al' inuenit i mul
tis locis · vt q̃ in vno
casu grauatur in alio
debet releuari · vt · ff ·
de iurisdi · l · eum qui ·
in princi ·

i Post mortem · scz
ante aditam heredi /
tatem · vt · C · ad silꝑ ·
l · cũ filꝑ · vel certe h
ꝓtinus videtur adi /
ta hereditas et dẽ ca
l · cum filꝑ anum · alio
casu loquitur ·

k Patroni · i · qui es
set patronus · si esset liber in vita illius · l Reseruent ·
separacione impetrata · si bona patroni nõ attingat · i · non
incepit administrare · vt · ff · de sepac · l · i · §. fi · al's si incepit
administrare nõ poterit postea impetrare sepacionem nisi
fit minor · vt · ff · de min · aut ꝓtor · §. nõ solum · q̃ casu tm̃ · scz
cũ est minor sepacionẽ impetrabit eciã suã attingit heredi
tatem · nõ aũt vt ab hereditate se abstineat · vt · ff · de acqui ·
m Nõ veneũt · i · ñ vendũt · here necessarijs · §. fi ·

a Sui aũt in ptãte · alias si sunt emancipati exñei sunt · vt
b Defierit · im ꝑpe ponitur · q̃ viuo patre · j · e · §. ceteri ·
nõ fuit heres · ſ dicit definẽ q̃ntum ad id q8 futurum erat ·
sic et alias · vt · ff · de vsufr · quẽadmo8 ca · l · in · §. definere ·
c Racione · veluti emãcipacione vel deportacione · vt · s ·
q̃bus modis ius pa · po · sol · §. ꝓterea · et §. cũ autem ·

d Interceptus · s ·
filio · e Liberat9
emancipacone ·

f Succedit ita vt
eciã filius emancipa
t9 repellat et nepos
qui remansit in pote
state ex eo vel alio fi
lio natus admittatur
et hoc iure ciuili · q̃
nõ agnouit emanci=
patos · q̃ erant capi
te minuti · vt · j · de he
re · q̃ ab intes · de · §.
emãcipati · de iure at
ꝓtorio soli filij eman
cipati admittũt · non
nepotes · vt dicto · §.
emancipati · ſ ꝗ edi=
ctũ de diũgendis cũ
emãcipatis liberis ei9
admittit simul filius
et nepos · vt · ff · de o
iũgend · cũ eman · l · i ·
in · R · n · q8 · i · q̃ simul
nepos cũ prẽ vel fra
tre patris admittat ·
locũ hodie nõ habẽt
cũ sit sublata oĩs dif
ferẽcia q̃ fiebat occa
sione emancipacõnis
vt in aut · 8 hẽ · q̃ ab
intes · de · §. i · colꝑ · j ·

g Sed sui appellã=
tur · scz supdicti filij ·
et nepotes ·

h Quia domestici ·
nota filiũ domestici
patri · sũt et alij mul=
ti domestici · vt · C · de
hijs q̃ ad ec · ofu · p=
senti · §. sane ·

i Extimãt · s · ex arti
ficio iur ciuil · q8 fin
git eandẽ psonã pa /
tris et filiũ · vt · C ·
ad ipub · q al' sub · l ·
fi · Item eandẽ vocem
vtriusq̃ · j · de mutil ·
stipul · §. ei qui · Item
et ido videt dñs · q̃
in illis bonis patris
alit fit ipe pr · et fit vsur dña totis scz dr et hre pos · vt · C ·
de iur · do · in reb9 · et · C · q̃ po · i pig · l · fi · Ita et possessionem
viuo pre hre videt filij9 · vt · ff · p here · l · ij · in fi · Nõnc e q̃
sola administracio dr extinguit ad filiũ cũ pr moritur · vt · ff · de li ·
et postu · l · in suis ·

k Liberorum · vt · j · de here · q̃ ab inte ·
l Dicuntur scilicet dicti filij · §. i ·
m Fiũt · s · iur ciuilis pcõ · alio8 ꝓtorio · ut subic q8 pualz ·
n Permittit · s · liberis in ptãte positis · nõ ut habeãt neces=

nolit omnino post mortem
testatoris ꝓtinus liber et
necessarij9 heres fit · vnde q̃
facultates suas suspectas
hãt · solet seruũ suum ꝓmo
aut secundo aut vlteriori
gdu heredẽ instituere · vt
si creditoribus satis nõ fiat
pocius eius heredis bona
q̃ ipsius testatoris a credi
toribus possideant vel di=
strahãt · vel int eos diuidã
tur · Pro hoc tm̃ incomo=
do illud ei comodũ ꝓstatur
aut ea q̃ post mortem pa=
troni sui acq̃sierit ipsi res=
uantur · Et q̃muis bona de=
functi non sufficiant credi
toribus item tm̃ ex ea caus=
a res eius q̃s sibi acq̃sierit
non veneũt · Sui aũt
et necessarij heredes sunt
veluti filius · filia · nepos · nep
tisq̃ ex filio · et deinceps ce
teri liberi qui in ptãte mo=
rientis modo fuerint · Sed
vt nepos neptisue sui here
des fiant · nõ sufficit eam eũ
ue in potestate aui mortis
tempore fuisse · sed opus ẽ
vt pater eius viuo prẽ suo
defierit suus esse heres · aut
morte interceptus aut q̃li
bet alia racione liberatus
a potestate patris · tũc · n ·

nepos neptisue in locum pa
tris sui succedit · Hi sui
quidem heredes ideo ap=
pellantur · quia domestici
heredes sunt · et viuo q̃z
patre quodãmodo domini
existimantur · Vnde eciam
si quis intestat9 moriatur
prima causa est in successi=
one liberorum · Necessa=
rij vero ideo dicuntur quia
omnino siue velint sine no=
lint tam ab intestato q̃m
ex testamento · ex lege · xij ·
ta · heredes fiunt · Sed hijs
pretor permittit volenti=
bus se abstinere ab heredi
tate · vt ꝓcius parentis
q̃ ipsorum bona similiter
a creditoribus possideant

Ceteri qui testatoris iu
ri subiecti non sunt · exñei
heredes appellantur Ita
q̃z liberi q̃z nostri qui in po
testate nostra non sunt he
redes a nob istituti exñei
hẽdes nob videtur · Nua o
causa et qui heredes a ma
tre instituuntur eodem nu
mero sunt · quia femine in
potestate liberos non ha=
bent Seruus quoq̃z he
res a domino institut9 · p9
testamentum factus ab eo
manumissus eodẽ numero

fitatē adire ptorem·ſz ſufficit ſi ſe nō immiſceant· vt·ff·de acquirē·here·ei q̄ ſe·et·C·ſi vt ſe ab here·ab·l·i·

a Appellāt·ſic·C·de rei vx·act·§·exneis

b Non habēt vt·s·de adopc·§·femine·

b Habet·ſ·ut ſit heres exneus·nā nō ſequit·iſte vtrūq; ſcz libertatē et hēdit atē ex dñi testō·qd ē neceſſe ut ſit neceſſarij vt·s·de hē·inſti·§·ſi vero a viuo· Accur·

c Factio· paſſiue accipe·i·ut poſſit capere ex testō· qd pt q̄libz exceptis q̄buſdaz·q̄ſ no·j·t·i·§·legati·

d Eoq; nā ſeruo inſtituto dñi pſona inſpicit·ut·s·de here inſti·§·ſeruus·

e Id·ſ·q; fit capax

f Duob9 tēporib9 at trib9·ſz tñ tria ſubiciūt tpa·ut ſubicit·

g Mutacō·vt q̄ia medio tempore efficiat nō capax·tñ hiſ trib9 tpib9 bñ inuenit capax· vt h et·ff de here·inſti·ſz ſi in dicōne·§·ſolemus· et·l·ſi alienū·§·in exneis·· Sed dt·ff·de acquir·hē·ſi ſu9 ei9 qui· Sz ēte q; ſeru9 in ſeruitutē nō dicebat capax· vt ibi ex pſona dñi pncipalit erat· nā dñs erat nō capax· vñ eo manumiſſo nō nocz ei manumiſſio· cū pſumat nūc q; et tunc fuerat capax Itē fūt·at·dē ff·p emp·l·ij·in pn· et in aut·vt cū 8 ap· cog·§·generaliter·

h Tpa·ſ·in exneo herede·ſz in ſuo q̄ neceſſario exigit vnum ſm jo·ſcz tpus mortis·ut·s·e·ſui·vl ſm azo·ecia tps teſti inſpicit· tps aūt adite hēditatis nō inſpicitur·qz ſtati fūt heredes pte mortuo·ſ·de iur ciuili·ut·ff·8 ſua le·in fuis· In neceſſarijs aūt tm duo tēpora inſpiciūt ſcz teſtamenti et tps mortis·vt·ff·de here·inſti·ſi alienā·i·§·et·l·ſeruū·

i Teſtamēti·videt·ſ·in actiua ſigficacione

k Acquirē·ſ·pt·

habetur· In heredibus autem extraneis illud obſeruatur vt ſit cum eis teſtamenti factio· ſiue heredes ipſi inſtituantur, ſiue hij qui in poteſtate eorum ſunt· et id tribus temporibus inſpicitur· teſtamenti quidem facti tempus vt conſtiterit inſtitucio· Mortis vero tempore teſtatoris vt effectū habeat·hoc amplius et cū adierit hereditatē eſſe debet cum eo teſtamenti factio ſiue pure ſiue ſub condicione heres inſtitut9 fit nam ius heredis eo maxime tempore inſpiciendu; eſt quo acquirit hereditatem· Medio autem tempore inter factum teſtamentum et mortem teſtatoris vel condicionem inſtitucionis exiſtentem mutacio iuris non nocet heredi·quia vt diximus tria tempora inſpici debent· Teſtamenti autem factionem nō ſolū iſ habere videtur qui teſtamentum facere poteſt· ſed eciam qui ex alieno teſtamento·vel ipſe capere poteſt vel alij acquirere licet non poteſt facere teſtamētum et ideo furioſus et mutus et poſtumus et infans et filiuſfa·et ſeruus alien9 teſtamenti factionem habere dicuntur licet enim teſtamentum facere non poſ

m Sibi·ſi fūt ſui iuris·

n Alij·ſi fūt in allena poteſtate·vt h et·ff·de teſtamētis filiuſfa·et fac·ff·de flu·l·i·§·fi·

o Exneis·abſtinendi·ut ē ſu9 heres cui dat abſtinendi facultas p ptorem·ut·s·e·§·neceſſarij

p Adeūda·nota h q̄tuor apoxcō nalia· ſcz immiſcē et abſtinere· q̄ duo ptinent ad ſuos heredes Itē adire et repudiare q̄ duo ptiment ad exneos ut h dt·ſz qñq; ſuus dt adire et repudiare·ut·C·de leg· here·defunctus·

q Deliberare·j·annū deliberacōnis petito tpe et indulto ab impiali culmine· a nris aūt iudicib9 infra nouem menſes et ñ ñ ſemel peti pt·vt C·de iur deli·ſāccis9 ·§·et h q̄dem·

r Omnib9·niſi ſint vſi iur dñi·vt·ff·de min·l·v m·§· Item ñ reſtituit·Itē niſi iurauerit adultus ſup dtactu·vt in·l·frederici·hac edcāli·et in aut·de pace tenēda ·§·ſacramta·

ſ Sucurrit·vt·ff·de min·ait ptor·§·ſi hereditatem·

s Sciendū·maiori ·ſ·cuidā p priuilegio vemā obtinenti·

t Grande·ſic·ff·de dd·mb·l·ij·§·ſi quid et·l·in·

u Gordianus·ſed vbi fūt leges iſtex impatox· Rx ñ·ñ habemus·ſz habet mencio eax·C·de iur·de li·ſāccim9 i pn·

v Prestitit· alis p ſtaut·ſ· vt aliqs nō graueē apt i priuilegiū vel ecia priuilegiū ſi ē nō ſufficiēs hereditas·vt·C·de iur deli·ſāccimus·§· ex omnib9·et h facto inuentario fi res pſentes fūt infra tres mēſes· ſi abſuerunt mē annale ſpaciū·vt·C· de iure deli·ſancimus·§· ſin autē dubij et ſinautē in locis·

x Conſtitucionem·vt·C·de iur del· ſāccimus·

y Equiſſimā·quantum ad tractatum·

z Nobilem q̄tum ad ſcienciam·

m Alij·ſi fūt in allena poteſtate·vt h et·ff·de teſtamētis filiuſfa·et fac·ff·de flu·l·i·§·fi·

o Exneis·abſtinendi·ut ē ſu9 heres cui dat abſtinendi facultas p ptorem·ut·s·e·§·neceſſarij

p Adeūda·nota h q̄tuor apoxcō nalia· ſcz immiſcē et abſtinere· q̄ duo ptinent ad ſuos heredes Itē adire et repudiare q̄ duo ptiment ad exneos ut h dt·ſz qñq; ſuus dt adire et repudiare·ut·C·de leg· here·defunctus·

q Deliberare·j·annū deliberacōnis petito tpe et indulto ab impiali culmine· a nris aūt iudicib9 infra nouem menſes et ñ ñ ſemel peti pt·vt C·de iur deli·ſāccis9 ·§·et h q̄dem·

r Omnib9·niſi ſint vſi iur dñi·vt·ff·de min·l·v m·§· Item ñ reſtituit·Itē niſi iurauerit adultus ſup dtactu·vt in·l·frederici·hac edcāli·et in aut·de pace tenēda ·§·ſacramta·

ſ Sucurrit·vt·ff·de min·ait ptor·§·ſi hereditatem·

s Sciendū·maiori ·ſ·cuidā p priuilegio vemā obtinenti·

t Grande·ſic·ff·de dd·mb·l·ij·§·ſi quid et·l·in·

u Gordianus·ſed vbi fūt leges iſtex impatox· Rx ñ·ñ habemus·ſz habet mencio eax·C·de iur·de li·ſāccim9 i pn·

v Prestitit· alis p ſtaut·ſ· vt aliqs nō graueē apt i priuilegiū vel ecia priuilegiū ſi ē nō ſufficiēs hereditas·vt·C·de iur deli·ſāccimus·§· ex omnib9·et h facto inuentario fi res pſentes fūt infra tres mēſes· ſi abſuerunt mē annale ſpaciū·vt·C· de iure deli·ſancimus·§· ſin autē dubij et ſinautē in locis·

x Conſtitucionem·vt·C·de iur del· ſāccimus·

y Equiſſimā·quantum ad tractatum·

z Nobilem q̄tum ad ſcienciam·

a Constitucionis·q̃ de opposicone dicti inuentarij loquit·
b Grauamini·ſz qd erit grauamē· Rn̄·tenebat m solidū omib9 creditoribꝰ et legatarijs ecia si excedat mēsurā hereditatis·vt·C·de iure deli·l·fi·§·si vero postq̃·Si autē pecijt tempus ad deliberandū·et fa·ec inuentariū ēditoribꝰ quidem tenet m solidum·sed delegatis dēbit falcidia siue adierit hēditatē·j·de liberacionis tempus siue non recusauerit· ſz si nō fecisset inuentariū·omnib9 in solidum tenetur· vt·C· d iure deli·l·fi·§· si at ſ aliqs·et·§·si qs at·
c Item ad legittimaz scilicz iure ciuili·aliud iure ptorio·tūc enim necesse habet coram ptore agnoscē·vt·C de iure deli·l·puberē et·l·fiū·et·C·q̃ admit·ad bo·pos·l·vl·
d Nuda· optz tn̄ q̃ extrinsecus declaret· si qd g̃ p herede velut heres gessit vt ſ dicit tūc wlūtatē illā declarat n̄ protestetur se nō vt hēdē facere·vt ſ et·ff·de acquir·here·l·p herede in pn·et·l·gerit Sz dē id qd dicit ſ nuda wlūtate·ē·C·de iure deli·potuit· ſz certe est necia wlūtas et act9·si ab actu incipias·sic et al·vt ff·de acquiren·poss·quemadmodum·
e Pro herede·i·factis ipsis gerēdo·p herede·
f Obijsse·al·n·n̄ ſ sciat· nō ꝓiudicat si bi adicio· nā nō vidz adire· vt ſ et·ff·de acq̃r·hē·si is ad quē et·l·eum qui duob9
g Heredē esse ecia pure· nā si sub condicione nō pt añ exitē odicionē adire·vt·ff de acquir·hē· is qui heres·fūt et alia necessaria scz vt sit lib et sui iur qui adit· al nō poterit n̄ iussu patris·vel dñi pcedente·vt·ff·e·si qs michi·§·iussuz·et·l·quociēs·Itē optet q̃ sit compos mētis·vt in fi·hui9 ti· Itē q̃ sit maior·xiiij an·alias nō pt adire·vt·C·d iure deli·potuit·et·l·si ifāti Item q̃ sciat mortuū esse testatorem·al nō pt adire· vt·ff· de acquir·here·is q̃ heres·§·si qs dubitet·et·l·q̃ hēditatē et·l·neminem·et·l·qui supstitis· Item certus de odicione testator esse debet·vt·ff·de acquir·hē·§·fi· et·l·sequenti·
h Pro dño· vn̄ heres·i·dns·vt·ff·ad·l·acquir· Itē mela·§·l·acquir· Itē dicūt teutonici·heri·id est domini·

tatis contingit vt ex hac causa neq̃ deliberacionis auxiliū fiat eis necessarium nisi omissa obseruaciōe nre constitucionis a deliberandum existimauerint et sese veteri grauamini adicionis supponere wluerint·

Item extraneus heres testamento institutus aut ab intestato ad legittimā hereditatem wcatus pōt aut p herede gerendo vl nuda wluntate suscipiēde hereditatis heres fieri· Pro herede at gerere qs videt si rebus hereditarijs tanq̃ heres vtatur wl wendendo res hereditarias· aut predia colendo·locando·et quoq̃modo si wluntatem suam declararez wl re·wl verbo·de adeunda hereditate· dummodo sciat eum in cuius bonis pro herede gerit testatum intestatumue obijsse· et se ei heredem esse p herede em gerere est p dominio gerē weteres em̄ heredes p dominis appellabantur·Sic autē nuda wlūtate extraneus heres fit ita otraria destinacione statim ab he

i Destinacione· dūmō et ſ actu extrinseco declaret· ar·tn̄ dē·ff·de pecul·le·l·nō statim·
k Intelligit·non g̃ dementis vel furiosus·
l De legatis·Rubrica·

Post hec·s·q̃ diximus de testamentis ordi· hucusq̃z
n Pars·s·q̃ est ēta legata a longa est vt patet· vt·ff·e·p multas raciones· et per multas rubricas
o propositam·s·p q̃s pso·no·ac·§·f·
p Loquim̄·i·locuti sumus·et sic tps pro tpe pomit·vt·C·de infa·si possidomu m·vel loquim̄·i·loqui debem9 si materiā p sequerem̄· sic in aut· de consāg̃· et aff·§·fi igit·coll·vj·
q Figuris·i·ptibus vel formis·q̃·iiij·fūt p successionē ciuilem p ptoriā·p arroga cionē·p adiectōnem obuande libtatis cā vt·s·p q̃s pso·no· ac·§·fi·
r Omnino·i·diligētissime·
s Testamentis· vt ·s·de testa· et tribus sequentib9 titulis·
t Sequenti·qz nec ſ bentur·nisi in testō ē licta·et post heredis institucionē·sed hodie dē·in vtroq̃z· vt j·de fidei cō·here·§· pterea·et·j·e·§·sed n̄ vsq̃z·et·§·ante·Ac·
u Legatū·ff·e·ij·l· legatum· ſz alit diffinitur vt·ff·e·legatū
x Nuedā donacio· fūt em̄ tres donacōes vt·ff·e·l·i·et differt hec a donacōne causa mortis· vt diximus s·de dona·§·i·ī fi·§· itē a donac·inter viuos·cū legatū reuocai possit vsq̃z ad mōtem· vt·ff·de adim̄· le·l·iij·in fi·et·l·iiij· ſz in donacione inter viuos non est ita· vt ·s·de donacō·§· et a ie· Item differunt

redítate repellitur· Euz qui surdus vel mutus natus est vel postea factus n̄l phibet pro herede gerere et acquirere sibi hereditatē·si tamē intelligit quod agitur·

Post ſ videamus de legatis que ps iuris extra ꝓpositam quidem materiā videtur·Nam loquimur ſ hijs iuris figuris quibus p vniuersitatez res nobis acquiruntur·sed cum omnino de testamētis et de heredibꝰ qui in testamento instituūtur locuti sumus·non sine causa sequenti loco potest hec iur materia tractari·

Legatuz itaq̃z est donacio quedaz a defuncto relicta·ab hēde pstanda· Sz olim quidam erant legatorum genera quatuor·p vēdicacōnez·p damnacionē finendi modo·p pcepcionē et certa quedam verba cui q̃z generi legatorum assignata erāt·p que singla genera legatorꝰ significabātur Sed ex constitucionibus diuorꝰ principuz·solēnitas huiusmodi verborꝰ

ab hereditate· cum hoc singulare et sine onere fit ·y Illud vero vniuersale et cum onere·ut·ff·manda· si hereditatez et ar·ff·de edendo·quedam·§·michil·
y Nuedam verba·vt si dicatur legatario·vendica tibi rez talem·vel heredi dicat·damno te illū ere alieno liberare·vt·j·e·§·sed et tale· Item si sic dicat·fini te illū habere talem rē· Itē si dicat vni heredum·pcipito rem illā·i·añ ptē capito·vt·ff·e·l· si a pluribꝰ in ſ ba carta·
z Cōstituciones·q̃s n̄ habēꝰ·
a Sublata ē·scz duo ſ tro
b Constō·C·onia de·l·iij
c Lu Subracione·i·vigilacōne·maxime nocturna· nā sm

phos·luna dē habē radios lugubres·sed sol claros·sic in aut·vt iudi·sine q̄ quo fiuk·in pn· d Validiores·inēduz nō ē wlūtas validior scp̄tura·ut·ff·de vsufruc·le·si alij·et suppl·le·labeo·et fac ad ꝗ q8 in textu dī·s·q̄ wluntas fit validior scp̄tura·q8 est vm·vt·ff·e·l·ij· cum pī·ꝯ·cū imp fecta·et dele·ij·l·iij·vm jo·et ꝗ nisi fit impossibilis vel pro brosa·vt·j·e·ꝯ·fi·vel inepta·vt·ff·e·l·seruo alieno·ꝯ·fi·

e Cupiētes· quam vba solennia·

f Legatis·i·omni generi legatorꝫ·

g Natura·q̄tuz ad hoc vt debeāt· fiunt tñ q̄dam fauorabilio ra alijs·vt·j·de ob·q̄ ex quasi ꝯtractu·ꝯ·fi

h Verbis·aptis tñ ad ꝗ·sic·ff·de cōsti· pec·qui autē im fi· et l·sequenti·

i Persōales·s· ex te stamento· Acursius·

k Per rem·i·p rei vēdi·nā recta via ēn fit dominū m lega tarium rei legate·vt ·ff·de furt·l·a ticio· l. Ypotecariā·scz in rebus alijs q̄ fuerūt defuncti·et nō q̄ si le gatū fit in spē et fit res testatoris·ope tunt ille tres actiōes si in gne ut vuum· cō petūt due scz testam̄ ti et ypoth·ꝗ in casu tm̄ vna actio·s·ex te stamento·et vna ex cepcō opetit·vt si le go debitori liberaci onē·vt·ff·de libac· l·l·q̄ michi·et·ff· vt in poss· le·l·i·ꝯ·si debitori·si autem fit res aliena· due tantū opetant·scz psonal et ypoth·vt·C·de le· ·l·i·nō tñ omnib9 a git·i·act·in rez·et ex testō·ꝗ vna quā ele gerit·vt·ff·de·l·ij·ē filius·ꝯ·varijs·ꝗ si le gatari9 fit dñs q̄lit psonali aget·vt·j·de act·ꝯ·sic itaq̄·Re·rōne possessionis·vt·ff·de ob·tri·l·ij·

penit9 sublata est· Nra autem constitucio quaz cū magna fecimus lugubra cione defunctorum wlunta tes validiores esse cupi entes·et non verbis sed w luntatibus eorū fauentes disposuit·vt omnib9 lega tis vna sit natura·q̄ quib9 cumqz verbis aliquid de relictum fit·liceat legata rijs id psequi·non solum p actiones personales· sed eciam per in rem·et per ypothecariam cuius con stituciomis ppensuz modū ex ipsius tenore pfectissime accipe possibile est· Ꝯz non vsqz ad eam constitu cionem standum esse existi mauimus· Cum enim anti quitatem inuenimus·lega ta quidem stricte conclu dentem·fideicōmissis autē que ex voluntate magis d scendebāt defunctoruz pī guiorem naturā indulgē tem necessariū esse duxim9 omnia legata fideicōmis sis exequari vt nulla fit in ter ea differencia· sed q8 deest legatis hoc repleat ex natura fideicōmissoruz et si quid amplius est in le

m Ad eam·i·nō fuimus ꝯtenti·scz dcā ꝯstōne· ymmo et a liam fecimus ꝯ istā·et eandem materiā· vt·C·ōnia dele· ·l·ij·p̄ma tñ remouet driaz q̄tuor gnm legatorꝫ·s·in quo erat dria inter se·se cūda vo remouet dram inter legata et fideicō· n Perpensū·i·deliberatū Stricte·i· stricto iure·sic vt ex testamento tm̄ debeāt·vt·j·de fideicom·hec· o Magis·s·q̄ legata·vt ab itestato ec debeāt· ·ꝯ·pt̄ea vt·j·d fideico·hec·ꝯ·pt̄ea· vel dic ex wlūtate magis q̄ ex sollēmtate testamenti p Exequari·q̄tum ad sm̄am et

tractatū·nō q̄tū ad vbū nā nō dī hodie legataria libertas licet fideicom·appellet· Item ꝓter legatū non cogit q̄s adire·sed p fideicō·vmūsale·sic ut·j·ad·l·fal·ꝯ·ex diuerso· et·ff·ad tre·qz poterat·et·j·de fideicom·hē·ꝯ·sed si recuset q Deest·in tribus em̄ deest·vt·j·e·ꝯ·post mortem·et·j·d fideicom·hē·ꝯ·p̄terea·et·j·d singul re·p fideicom·re·i pn·

gatis·per ꝗ crescat fidei cōmissi natura· Sed ne in p̄mis leguz cunabulis p mixte de hijs exponendo studiosis adolescentibus quandam introducamus difficultatem operep̄ciuz esse duximus interim sepa ratim· prius delegatis et postea de fideicōmissis tra ctare· vt natura vtriusqz iuris cognita facile possint pmixtionem eoruz eruditi subtilioribus auribus acci pere· Nō solum aūt testa toris vel heredis res· Sed eciam aliena legari pt·ita vt heres cogatur redime re eam et prestare·vel si eā non pt redimere estimacio nem eius dare Sed si ta lis res fit cuius omertium nō est·nec adipisci pt·nec estimacio eius debetur·wlu ti si campuz marcianū·vel basilicas·vel tēpla· vel que publico vsui dstinata sunt legauerit·nam nullius mo menti tale legatuz est Q8 autem diximus alienaz rē posse legari·ita intelligen dū est si defunctus sciebat alienam rem esse non si ig norabat· fortitan em̄ si scis

r Amplius·s·vt ne cessitate det·q8 non erat im fideco· vt·j·d fideicom·hē·in pn·

s Ꝯz neqz cunabul id est hoc wlumine vt·s·e·in phemio· circa medium·

t Opep̄cium·id est pulchrū videtur·vt dicit in salustio·

u Interim·i·anteqū veniamus ad illā cō stitucionem vbi tra ctant comuma eorū

x De legatis·ut ꝗ ·t·et duobus sequen tibus·vt in fideicom· here·et alio ibi pro rimo titulo·

y Cognita·scz se paratim·

z Eruditi·sic·s· de iusti·et iur·ꝯ·hijs ge neraliter·

a Nō solū res·et m hijs mil refert si scie rit vel ignorauerit· ꝗ defunctus·vt·j·e· ·ꝯ·si q̄s rem suam·et ff·de·l·ij·l· vnū ex fa milia·ꝯ·si quis rē suā jtem de re oñi lega ta vm jo·ut·ff·e·l·v· ·ꝯ·j·et·ij·sed et ibi ñ vz legatū ñ p eap̄t p qua nō ē error·

b Potest·sic et·s· de iusti·et iur·ꝯ·hijs

c Aliena igitur eciā hostiū·vt·ff·e· eciā ab omnibus·ꝯ·ec vm jo·jt ab hostib9 capta·vt·ff·e·seru9 ab host·et·l·ad q8

d Redimē·spēale ꝓter p̄cep̄·testa toris·sic·ff· oui·di·l oñi·diuidūdo·ꝯ·fi· ēgl̄arit·ōt·vt·C·d o

ēhē·ēp·iuitū· e Redimere·illo modo qz nō vult vēdē vel si pt tñ nimium petit p p̄cio·vt·ff·e·nō dubiū·ꝯ·fi·et dele·j·ap·iur·ꝯ·constat· f Cōmerciū·i·nō p̄t sup ea re ꝯtractus haberi g Adipisci·passiue accipe estimacio·si apud eos nullū ē cōmerciū· vel eciā ē· sed cū grandi diffi cultate non vz legatū·vt ꝗ et·ff·e·l·ap̄ iur·ꝯ·fi·ñ testator voluerit ōtriū maifeste·vt·ff·e·si quis in quilinos· et m si in alio casu vt si lib homo·sibi legetur·q̄ fuerat redempt9 ab hostibus quo casu a pignore eximit·vt·ff·e·senatus·ꝯ· fi·si at omerciū ē i oñi ꝗ nō ē ei scz a q̄ relinquit·vz ut ipm

det·vel extimacio·vt·ff·e·l·mortuo bone·§·labeo·ij·Rñ·
q sic intelligit·ff·e·i·l·ß si res·si autem tm ei nō ē cui p sta
re debet·si ꝓter suū delictū vel secte diuisitatē·vt in iudeo
et mācipio xpiano·vt·C·ne iudeus xpi·mā·l·i·nō vz·nec
estimacio datur·vt·ff·dek·ij·mortuo bone·§·labeo·i·Re·q
de ꝛ·ob multum ī terest·ß ꝓt stat9 odicionē vel corpis
viciū·vt qz seruo ma
licia·ak odēto legēt
stipendiū cursoris si
testator scit viciū in
esse dat existimacio·
ak nō·vt·ff·dek·ij·
si deicō·§·si suo aliēo
et·ff·e·l·si filiusfa·§·
si qd alicui·
g Basilicas·basili=
os grece latīe dom9
regis dī·
h Destinata·via
publica·Acursius·
i Ignorabat·q ig
rancia nocz ñ oiūcte
psone fit relictuz·vt
C·e·cuz alienā·et ñ
cuz reliquit libtas s
uo alieno·vt·ff·de fi
deicō·li·paulus·Re ñ
qd si res legata fue=
rit euicta·Re si in spē
ñ teneē hēs 8 euict·
vt·ff·de euict·l·hēs
et·ff·dek·i·l·si a sub
stitu·§·hēs·sed si in
genē siue ex iudicium
siue in iudicio edita fuerit legatario nō stipulāti de eūctō
ne agit·ac si michil sibi datum esset·si ē exne9 scz iste lega=
tari9·vt·ff·e·l·i·si dom9·§·i·et·l·ñ qcumqz·et dek·ij·qui
cō cubimā·§·si heres·et·ff·de euic·heres·si de oiūctis ē le
gatari9·ut si vni de fratrib9 ē plegatū nō agit ne crescat
in idia iter eos·vt·C·de lo·q li·cū optz·et·ff·dek·ij·cuz
pr·§·euic·sed si oibus ē plegatum·oms agunt siue distribu
cio plegatorꝝ fit p iudicē facta·siue p ptes·si autem a te=
statore excipiēdo seruāt nō agēdo·vt·C·oñia vtriusqz iu=
di·l·si fratres·et·ff·dek·ij·cum pr·§·euic·
k Si scisset
in eo casu q igrauit·
l Veri9 ē·vt·ff·de pbac·verius·
C·de rei ven·res·et·C·de edē·q accusare wlunt·C·de ex
cep·si quis·j·de iterdic §·omos·C·de ac·et ob·l·negātes
et·C·de pbac·actor·
m Qui agit ñ q negat neget ius
et ñ psumet ius p actore·tūc pbat re9 negās·vt·ff·de p
bac·ex ea pte·et·ff·de do·iter viz et vx·quitus·
n Bz
si lue·tribus casibus luit heres·si sciebat testator rem esse
obligatā·vt hic·jtē si ignorabat·ß reliquit oiūcte psone
vt·C·de fideicon·l·obligata·alias ē·l·pdia·vel si p tan/
to erat res obligata qtum vz·vel p maiori sūma·vt·ff·e·
si res obligata·
n Eius scz rei·
o Viuo·idem ē·et si
post mortē·vt ar·j·e·§·si cui·
p Consequi·nō caute po
nit consequi·nā pciū petē nō pt sed rē·q tm ē in obligacio
ne·sm nos extimacō tn dat ꝓter defectum rei·vt·ff·8 ꝛ·
ob·si suum·§·effectus·ß otra nos ē·ff·dek·iij·si res m·Re·
ibi ꝓter defectum iure petendi et psumpta wlūtate de=
functi rem legatā legatarius amisit·sed hic non ex wlun=
tate defuncti amisit emendo·qdam tn dicunt estimacionem
esse in obligacione·vt·ff·de condi·furti·ī re furtiua·§·sed
vtrū in fi·Et nō qtuor casūs quib9 peto qd habeo·Prim9
est vbi res michi data potest auferi vt·ff·de solu·si rem·
et·l·qui res·i·Re·Item si habeo ex alia causa q debeaz ha
bere·vt qz non videar habere cuz pciuz absit vt hic·Item
si aliquid iuris rei deest·adhuc est tradēdum·vt·ff·de sol·
eciam et de ꝛ·ob·iuk·§·fi·Item si res deterior est dolo dan
tis·ex causa stricti iuris dat de dolo·licet habeat rem·vt
ff·de dolo·et eleganter·§·non soluz·sed in to·fi·agitur ex
pmo contractu·vt·ff·omo·l·iij·ak·iiij·§·si res·
q Ex alia·vt lega=
ti·vt·ff·man·si here
ditatem·nō totis p
missione·vt·ff·de ac·
et ob·l·ex pmissione
r Non po=
dotis·
test·eciam si sua po=
stea esse desinit·vt·ff
dek·ij·l·meui9·§·du
s Tradi=
obus·
tū·a iuk·vt·ff·de ac·
et ob·oms·et·ff·e·j·
·l·si seruus legati·§·
stichum·
t Hominem·ff·e·i·
l·si seruus·§·i·contra
so·ibi p obliquū con
curzunt hic non di=
recto·vt hic ar·ff·8
vul·sub·que liberis·
·§·finali·
Acursius
u Rem·id est spec=
em·aliud si qtitatem
vt·ff·e·ij·ticio seio·ī
principio·
x Testamentis·scz
duorum hominum·si
em vni9 esset·pmum
p scōm corrigit·vt·s·qb9 mo·te·ifir·§·posteriore·Quid
si in eodem bis legauit·Re·distingue speciem a quantitate
vt·ff·dek·i·plane·§·si eadem·vsqz ad illū·§·si coniunctim·
y Non posse·sed cur secus qn emit·Re·quia nec rem vide
tur habere cum pcium ei abfit·et loco rei successerit·vt·ff
de pek·here·si et rem·et q me·cā·videam9·et·l·si ipsa·
z Racione·scz sup dicte regule·
a Non potest·vt·ff·
dek·i·plane·§·sed si duorꝝ·conē·vt sequit ex eodem testa
mento·So·illa intelligit sm hui9·§·distinctionem·
a Agere·ff·dek·i·hui9·§·cōtra·So·ibi testatoris a he
redis testantis est eadem psona·vt in aut·8 iurīur·ammō
in pn·colla·v·vel ibi in·ij·legato·cōmod repsentacionis
pmi legati relictum videt·vt·j·e·§·ex contrario·qz nō vide
tur legari bis in duobus testamentis·et ideo non habem9
nisi semel
b Ea sic·ff·dele·iij·l·q in rem·in pncipio
b Modo·si aut ē nec fuit res·nec est in rerꝝ natura·nec eit
vt chimera vel fuit sed nō est·vt homo mortuus nō pt le=
gari·vt·j·de inuti·sti·in pn·Si autem est dubiū an sit vel ñ
sit in rerꝝ natura·cauet heres de psequendo et restituendo
vt·ff·dele·i·seruo legato·§·fi·Idem in seruo legato qui
fugerat ante testamentum aliud in eo qui fugerat p9·s·te
stamentū·q scz ē periculo legatarij·vt·ff·e·t·l·tam seruus
et·l·si seruus legatus·i·Re·
c Natum et tūc competit si
bi ex actio·vt·ff·8 ꝛ·ob·mter8·i·Re·
d Si ea8 duob9·
quid si dicat illi·aut illi lego·Re ñ·duo rei stipulādi esse vi
dent·vt·ff·e·t·si ticio aut seio·
e Coniūctim·s·p copu=
latiuam cōiūctionē·vt·ff·de here·insti·si ita qs·
f Disiūctim·i·sepatim·vt·j·pr·§·
g Scindit·viriliter
nisi simul duo cōiūcti essent q locū vm9 obtinēt·ut·ff·8 he
re·insti·ticio9·et·l·interdū·
h Viuo·nam si testatore
mortuo legatari9 decedat ad heredē suū legatū ēnsmittit
vt·C·de ca8·tol·§·cum igit·
i Testatore·p9 testiñ·tū
tomin9 rescripserūt·Si tn
defunct9 voluerit legatari
um luere·q hic exp̄sserit·ñ
debet eā luere·Si res alie=
na legata fuerit et eius rei
viuo testatore legatarius
dñs fact9 fuerit·si quide ex
causa ēpciōis ex testō acti
one pciū oseq pt·Si vero
ex cā lucratiua veluti ex do
nacione·vel ex alia lucrati=
ua simili cā age ñ pt·Nā ī=
dituz ē duas luctiuas cās
i eundez voiez·et eandem
rē ocurrere non posse·
Hac racione si ex duobus
testamentis·eade res eide

vt differat a sequēti
a Defecerit·s. le=
gatarij vt p mortē ciuilē· vel dic le=
/gatarij vt p mortē ciuilē· vel dic le=
gatū· qd tribus casibus deficit· et ac
crescit legatario· pter duos q̃ ponūt h· Primus si nō ē col
legatarius· in rerum natura· tpe testamēti· ut· C· de cad·
toll· §· in p̄mo· Secundus· Si m̄ et postumo q̃ aborcietur
postea· vt· ff· e· si duob9· §· fi· Tercius si m̄ et heredi suo le
gat· vt· ff· e· l· plane
·§· si duob9 et sic fūt
v· casus· ecōtra sunt
tres casus quib9 de
ficit legatū· ꝗ colle=
gatario nō accrescit
Primus· si m̄ et suo
suo legat vt· ff· e· l· i
plane· §· si oiūctim·
Secundus· si m̄ et ti
bi res tua legatur· vt
ff· e· j· hui9· §· si ticio·
Tercius si michi et ñ
capaci legat· vt· ff·
ij· l· si ticio·
b Coniūctim· s· re
et ꝗ bis· vt· ff· dele·
iij· l· reconiuncti
c Disiunctim· s· ꝗ b
tm· nā re fūt oiuncti
d Legato· sed non=
ne dando seio adimit
ticio· vt· ff· d pupil·
sub· si q̃s eum· et de
adim· le· l· sicut· ꝓ ñ
sic· si pbat testatorē
h· s· adimere ticio et
dare seio voluisse nō
alias· vt· ff· e· i· si plu
ribus· §· i·
e Disiunctim· s· ꝗ b
tm· re tm oiuncti fūt·
vt· ff· dele· iij· recon
iūcti· fūt q alij re et ꝗ
bis disiuncti· vt si di=
cā· lego ticio dimidi
am seruū sem pmio le/
go dimidiā eiusdē v/
ui vt· ff· e· ij· l· pcu=
lo· nec obstat in eod
titulo· l· meuio· in p̄n· qz illa itelligit qñ vnā dimidiaz vtri
q̃ legauit· et in istis nō hz locū accessio· i· ius accrescendi·
vt dicta· l· pculo· fūt et re disiuncti· sed ꝗ b cōiuncti· vt si
dico· lego tibi et sem pmio p equis porcōmib9· Sunt et
alie re et ꝗ bis cōiuncti· vt s̄ px· et coniūcti vtroq̃ modo
p̄feruntur disiunctis vtroq̃ vel altero tm̄mō oiūctis· con
iuncti vero vno mō tm̄· simul admittuntur· et disiunctis re
et ꝗ bis p̄feruntur· vt· ff· de here· insti· si ita q̃s heredes·
et· ff· dele· iij· l· re cōiūcti· §· pe· et· §· fi· f Emerit· scz le=
gatarij· h Peruenerit· i· morte vsuarij· vel ca· di· Vel
simili causa lucratiua tm· vt· s· de vsufru· §· fin̄tur et sic fa
ctus est causalis· h Fundum· i· petē plenam· de iudi
cis tm officio aliter fit· vt· j· sequit· i Petere· h repete
qd diximus· s· e· §· si res· qz dixit fundū peti et in plena pe
tate· Sed opponitur· plena petas constat ex duobus· scz
nuda petate et vsufructu· et ia hz prem· i· usufru· ex cau/
sa lucratiua· quō g̃ petit fundus in plena petate· ꝓ· vsu
fru· h casu cum fundus petit in plena petate non obtinet
prem dñij· ꝗ vicē seruitutis p̄dialis· q̃ nō est ps rei· cum ñ
possit esse sine re· et ideo nō videt peti ea ps rei q̃ obuenit
ex causa lucri· s· vsufr· et h de rigore· ꝗ ot de equitate· vt
subicit·
k Peticione
=scz tm· i· p̄dēa fūdi p actionē ex testō· al· i
mfec· q̃ bona· et· §· supficiariuz· et· ff· de bo· auc· iu· poss· in
vendicōne· et· ff· fam· hr· l· et puto· §· ij· et· ff· d vsufr· l· iiij·
l Seruitutis· s· realis m Deducto· i· estimacōe vsufr·
quē· s· vsufr· ex cau
sa lucriua hz· q ō nō
debet pl9 habere· ut
·s· e· §· si res·
n Estimacionē· s· p
o Pre=
petatis·
stari· s· ab hēde suo·
p Legatū· vt· ff· de
liberat· legata· l· i·
ot· So· ibi liberacio
relinquit q̃ non erat
debitoris·
q Potest· sic· j· de
act· §· sic itaqz· ff· e·
iij· l· cum q̃s· i· ꝓ· et
ff· de excep· rei iudi·
l· et an eadē· §· actio=
nes· et· ff· de acquir·
pos· l· iij· §· ex plibus·
r Alienauerit· ff· de
re· ca· l· i· in fi· contra
so· bm· b· ibi· viuo te=
statore alienauit· hic
postea· vl h puz fu
it· ibi odiciō ale scdz
Jo· ar· ff· e· cet· a· §· ij
s Quasi· i· credens
t Opinionē alienā
nō· sic· ff· d manu· vi·
fi pr· §· q̃ciēs et· ff· d
iu· q fa· ig· l· regula·
·§· q ignorauit· ar· o
·ff· de acquir· her· is
qui putat· so· ibi de
re q̃ ofistit in animo·
u Exitum· i· effectū
vt· ff· quēadmodum
te· ap· l· negare· ibi
publice enim expe=
riup· homi iudicia exi
tum habere· i· res talis legatario acquiri pt· p
stichū· eq̃ disiuncti legatū
intelligit· Si cui fun
dus alienus legatus fit· et
legatarij emerit petatē
deducto vsufructu et vsuf
fructus ad eum puenerit q
postea ex testō agat recte
eū agere et fundū petē ait
iulianus· qz vsufructus in pe
ticione huitutis locū obti=
net· Sed officio iudicis o=
tinetur vt deducto vsufru
ctu iubeat estimacionē p=
stari· Sed si rē legatarij
quis legauerit· inutile est
legatū· qz qd priū ē ipsius
amplius eius fieri nō pt· et
ꝗ alienauerit eā nō debet·
nec ipsa res nec estimacio
eius· Si quis rē suā q̃si
alienā legauerit vz legatū
Nā pl9 vz qd in veritate ē
q̃ qd in opinione· Sz et
si legatarij esse putauit va
lere constat· qz exitū voluī
tas defuncti habē potest·
p Si rem
alienauerit vendendo si donando indistincte videt adimē·
nec distinguit an valeat donacō vel nō· eciā si ruocet· vt· ff
de adim· le· l· cū seruo· et· l· rem legatā· et· l· legatū· sub cō
dicione· §· i· si ex alia cā· a donacōne distingue aim· vt h· et
in dubio pbat heres mutatā voluntatē· vt· ff· dele· iij fidei
con· §· si rem· et· ff· e· l· lucius· §· pe· et· ff· d pbat· eum qui·
y Adimendi· qz animus ex h pbatur· qz si necessitate rei
familiaris nō videt reuocasse· al· sic· q̃ distinctio in donacō
ne nō cadit· vt· ff· d adim· le· l· rem legatā· et nō· C· e· qui
post·
z Deberi scz rem legatario· ar· si p· e· §· non solum
vbi ab inicio fuit alienata·
a Idqz· s· iuris esse· vel idez
·s· impatores·
Pignori dedit· quid si rem obligatā credi
tori debitor legauerit nūquid vz legatū· ꝓ· sic· et ñ omi9
poterit petē debitū ñ voluntas testatoris oñdat· ot volen
tem opensare· vt· ff· dele· ij· l· creditorem
b Videri m si
sub dicta distinctōne· i· an habuit aim adimendi vel nō· vl
dic nullo mō· vt h et· C· e· qui post· et h qz pmo valuit re
lictū· al· ot· vt· C· de donac· inter viz et vx· si maritus· et
ff· de donac· inter vi· et vx· cum hic status· §· nullo·

a ¶ Si vero · nota de toto ad ptem b ¶ Nuũs · s · testator
c Legauerit · qd tribus modis fit · pmus peti nolo · vel qd
debet relinquo · vel act · remitto · ⁊ hic liberãd9 est legata
rius ab oĩ debito · vt h̃ et · ff · de li · le · l · si que raciones · ⁊ · l ·
aurelio · i · ꝓ · Secundus est · raciones reddẽ nolo · ⁊ hic ab
omni liberat · nisi ab eo q penes eum fit · et ab eo q dolo fe
cit · vt · ff · de li · le · au
rel · o · ꝯ · fi · Tercius si
dampnauit heredez
ne exerceat actiones
q̃ ca ii si bonã causaz
h̃z testator litis euen
tus et sũptus ab adũ
sario facti legati vi
dentur · ut · ff · de lib̃ ·
le · petitor · si malam
causam nichil videt̃
legare · vt in eadem
lege · Acursius ·
d Vtile · licz res sua
sibi legari videatur ·
vt · ff · de li · le · l · i · i · ꝓ
et ẽ hoc ꝟm nisi te
statore viuo exactio
fiat · vt · j · e · ti · ꝯ · tam
autez · et · ff · e · l · fidei
cõmissa · ꝯ · si rem ·
e ¶ Heres · vel heres
heredis · vt · ff · de li
ber · le · l · ij · in fi ·
f Petere · cũ effẽtu
ꝑter excep · vt · ff · de
lib̃ · le · l · iiij · ꝯ · nunc de
effectu · Acursius
g ¶ Heredis · sic ẽ bo
nor̃ possessio et fidei
con · vniũsale · j · de bo ·
poss · ꝯ · quos autem ·
et de fideicõ · here · ꝯ ·
restituta · Acursius ·
h Liberet · s · p ac
ceptilacõnem si solꝯ
est debitor si habet
conreũ socium idem
alias conreus siue so
cius pacto est libera
tus · vt · C · de lib̃ · le ·
l · iiij · ꝯ · nũc de effẽtu ·
in fine · Acursius ·
k ¶ Tempus · vt · ff ·
de lib̃ · le · nõ solũ no/
strũ · ꝯ · ij · Acursius ·
l Ecõtrario debitor ·
secus si aliꝯ · qr inter
est creditoris plures
reos hãe · vt · ff · de li
ber · le · si quis dece
dens · ꝯ · fi ·

Si res suã legauerit testa
tor posteaqz eã alienaue
rit celsus putat · si non adi
mendi aĩo vendidit nichil
omin9 deberi idqz diuus se
uerus et antomin9 rescp̃se
rit · Idẽ rescripserũt eum
qui post testam̃tum fcm̃ p
dia que legata erant pig
nori dedit ademisse legatũ
non videri et ideo legata
rium cum herede eius agẽ
posse ut p̃dia a creditore
luantur ¶ Si vero q̃s p
tem rei legate alienauerit
ps q̃ ñ ẽ aliẽata oĩmõ debet̃
ps at̃ aliẽata ita debet̃ si nõ
adimẽdi aĩo alienata fit ·
Siquis debitori suo libe
racõz legauerit legat̃ uti
le ẽ · et neqz ab ipo debito
re · neqz ab herede eius p̃t
heres petere neqz ab alio
q̃ heredis loco est · sed ⁊ po
test a debitore conueniri
ut liberet eũ · ¶ Potest aũt
q̃s · vel ad tps iubere ne he
res petat Econtrario si de
bitor creditori suo qd de
bet legauerit · inutile ẽ le
gatũ · si nichil plus ẽ in le
gato q̃ in debito · qr nich
il amplius p legatũ habet
Nd si in die vel sb condicõ
ne debitum ei pure legaue

m ¶ Suo · s · cuiꝰ et naturaliter · et cũ effectu · ⁊
pure alias vz · vt · ff · e · l · si creditori · et p totã legem · et · l ·
fin autem · n Amplius · ꝫ nũquid hodie sp est plus · cum
habeat statim rei legate dominiũ et ypotecariã aliaꝝ rez
defuncti · ꝯ ñ · ut · ff · de l · iij · l · iij · ꝯ · si rem · qr plus tm̃ q̃tuor
modis dr̃ · vt · j · de act · ꝯ · plus aũt ⁊ iste modus non est aliq̃s
de hijs · o ¶ Ei · s · creditori · p Legauerit · s · debitor ·
q ¶ Nichilomin9 · ff · e · ij · l · debitor in p̃n · otra · vbi ẽ inutile
Do · h̃ corrigit̃ · vel ibi dicit inutile est · cuz et aliam habeat

actione · p̃t tm̃ et ista agi vt hic ·
s ¶ Nuia rõ · illi9 false opinionis
r ¶ Cõstitit · i · valuit ·
t Non p̃t · nõ ar · p vt
q̃ parte ad hanc regulã · vt · ff · de ꝟ · ob · estimo · et · l · pluri
bus · ꝯ · sed et si placeat · et de hijs q̃ p nõ scp̃ · ha · l · si metal
lum ꝯ · Item si seruo · et de seruit · l · p pte ·
u ¶ Sed si vx
ori · plem9 · s · in comodo repsentacionis · cũ legatuz statim
dos ꝟ o ãnua bina tri
na die · olim post an
num mobilia · ꝫ immo
bilia statim · C · de rei
vx · act · l · i · ꝯ · Cum at̃
et · ff · de dote p̃ · l · i · ꝯ ·
ꝟm ẽ · Vt de dote dat̃
actio in q̃tum mari
tus facere p̃t vel eiꝰ
heres · vt · ff · so · ma
ecia · i · ꝓ · At legatũ
in solidũ · ñ in falci
dia p bũficiũ inuen
tarij · vt in aut̃ · de he
re · et fal · ꝯ · si vero nõ
fecerit · colt̃ · i · Itẽ si
qua pacta in p̃udici
uz mulieris facta fũt
beneficio legati tol
luntur · vt · ff · de dote
p̃ · i · ꝓ · Acursius ·
x Instrumẽto dotis
scz in quo confessus
fuit se recepisse dotẽ
quã nõ recepit · vt · ff
de dote p̃ · l · fi · et · l · c
scptũ · ꝯ · Itẽ qui ·
y ¶ Dotem · i · dotem
illã quã non recepit
legatarius · Acursius
z In plegãdo · i · le
gando · habundat · n ·
p̃ · vt · ff · de dote p̃ · l ·
i · i · ꝓ · Acursius ·
a ¶ Si res · puta ser
uus stichus · Acursiꝰ
b Facto · i · mora · q̃
casu de interitu tenet̃
vt · ff · de ꝟ · ob · si ser
uum · i · ꝓ · et dek · i · c
res · ꝯ · fi · vel qr fiñ cã
occidit · vt dicta · l · si
suum · aliud si cũ cau
sa · vt · ff · dek · i · qd g̃
· ꝯ · si heres · tenet̃ em
d dolo et lata culpa ·
et leui · vt · ff · e · i · cum
res · ꝯ · si culpa ·
c ¶ Perierit · vel non
compareat · quo casu
cauet heres de dan
no si ad euz redierit et suis sũptib9 recuperat̃ qñ post mor
tez fugit alias · i · si in vita sũptibus legatarij · ut · ff · dek · i ·
cũ res · ꝯ · Item si res · dek · ij · si q̃s suũ · d Decedit · qr q̃ i
specie tenet̃ · eius interitu liberat̃ · vt h̃ et · ff · de ꝟ · ob · si ex
legati · e ¶ Sine facto · in h̃ q̃ · s · suo alieo p̃t admitti cul
pa · puta nõ ctificauit heres dõm · q̃ si scisset se posse vendẽ
nõ manumisisset · s · forte · vt · ff · e · l · cũ res · ꝯ · si alienus · et · ꝯ ·
penk · et · ꝯ · fi · Itẽ si fuit in mora emẽdi · vt · ff · de ꝟ · ob · si suum
· ꝯ · si autẽ alienus · et dic facto · i · culpa vel mora ·

a ¶ Heredis·de ed·p·l· namqz· — milis ē mortuo·vt·ff·
b Manumissus·nā maūmissus fi — de sol·si michi alienū
c ¶ Teneē·s·ad estimacionē· vt·ff·e·l·si qs in quilmo·§·i·
et·ff· qui et a quibus heres·ſz h nō dic teneri·manumissio=
nem·ſz dic q min9 valeat legatū scz q ad estimacionem·
d Nec interest·cur secus vbi seruū in debitū sibi solutū qſ
manumiserit· vt·ff·8
cond·in8· in fūma·§·
si buū·jo de·R·q18
buit scire· cū factum
suū censeat· vt i aut·
de iuriur· amo·i·R·
e ¶ Donaueit scz hēſ
f Seruū· a testato
re legatū·q erat he=
g ¶ Teneē· redis·
ad estimacionem· vt
·s·pr·dixi·
h Ignorauit·s·hēſ
i ¶ Suis natis· alias
filio nato· Acursius·
k Si quis· cedūt·
q duo legata fūt se=
parata· vt·ff·8 pec·
le·l·iij·et·l·si ancillā
ſz de·ff·de ventre in
spi·l i·§· ex hoc· vbi
dē q ptus est porcō
viscer mris· R·ibi
loquitur donec in vē
tre est· Acursius·
l ¶ Idem·sic est·ff·8
de pec·le·l·iiij·
m Ordinarij q fūt hij
dic ut ·j· q cum eo·§·
cum autem· Acursi9·
n Mortuo·scz viuo
testatore·nō si post·
ut·ff·de pec·le· tunc
o ¶ Extin/ inutile=
guē·q accessio est·
vt ff·8 pec·le·l·i· a
ij·sed ārē nō ita in fu
perior casu·R·ꝓ
hois dignitatē·q ñ
ita accedit· vt·ff· de
edil·edi·iustissime in
pn·jtem qd si vicarij
erant tm i peculio a
legatus ē cū peculio
R·idem vt expmere
peculiū noceat·ut·ff
de 98·et de· si in die
m fi·
p Idem ē istruct9
huic pmo articulo cō
tradicit·ff·de fun·m
struc·si cui·i fi· So·fm azo·hic simplicit ꝓt rudes sic lo=
quiē·vel dic q fit idem q in ptu·et vicarijs· et q8 se quiē
cuz instrumento·referat ad ꝓx·de peculio·vel subtilius·
refert inter instrumētum fundi q8 perit semp p empto le=
gato fundi· a instrumētū pūsſa· q8 nō perit·scz legatum
fundi pereat·et B casu loquiē lex de ria i·e·t·l·i·ar·de·ff·
de fun·instru·l·qsitū·§·sed si fundus·et ·§· si instructo· ut
dic illā pauli esse sm az·istam labeonis a iustiniano ꝓbat az
et sic corrigiē illa· q ¶ Instrumto est aūt instrumtū ap
numisit teneri eum iulian9
scripsit·nec interest si scie=
rit an ignorauerit a se le=
gatū esse· Sz et si alij do=
nauerit seruū·et is cui do=
nat9 ē eū manumiserit te=
neē heres q̄uis ignoraue
rit a se legatū esse ¶ Sed
si quis ancillas cuz suis na
tis legauerit·ecia si ancille
mortue fuerint ptus lega=
to cedūt· Idem est
et si ordinarij serui cum vi
carijs legati fuerint· licet
mortui sint ordinarij tñ vi
carij legato cedunt ¶ Sz
si buus fuerit cum peculio
legatus mortuo seruo vel
manumisso vel alienato et
peculij legatū extinguiē·
Idem est si fundus instru=
ctus·vel cum instrumento
legatus fuerit· Nam fūdo
alienato instrumenti lega
tum extinguitur· Si
grex legatus fuerit et
postea ad vnam ouem p=
uenerit q8 supfluit vēdi=
cari pt· B rege autez lega
to ecia oues eas q post te=
stamentum factū gregi ac
quirunē legato cedere iuli
anus ait· Est autez gregis
vnū corpus ex distantibus
capitibus sicut edifū vnuz
corpus est ex coherentib9
lapidibus· ¶ Edibus dem
q legatis colūnas et mar=
mora que post testamētū
factū adiecta sunt legato
dicimus cedere· Si pecu
lium legatū fuerit fine du
bio quicqd peculio accidit
vel discedit viuo testato=
re legatarij lucro vel dam
no est· ¶ Nd si p9 mortez
testatoris ante aditā here
ditatez seruus acquisierit
iulianus ait siquidem ipso
manumisso peculiū legatū
fuerit omne q8 ante aditā
hereditatem acqsitū est·le
gatario cedere deberi· q
huiusmodi legati dies ab
adita hereditate cedit·
Sz et si extraneo peculiuz
legatū fuerit non cedere
ea legato nisi ex rebus pe=
culiaribus auctū fuerit pe
culium· Peculiū autem
nisi legatum fuerit manu=
misso nō debeē q̄uis si vi=
uus manumiserit sufficit si
non adimat et ita diui se=
uerus et antonin9 rescrip=
serunt· ¶ Idem rescrip se=
runt peculio legato nō vi
deri id relictum vt peticio=
nem habeat pecunie quam
in raciones dominicas im
paratus rex diuicus mensura x fine qb9 nō posset exerce
ri possessio· vt·ff·de fun·instru·qsitū·i·R· et fūt instrumē
ta fūdi colendi huandi grā opata·vt·ff·de fun·instru·l·
instrā·q fūt illa ibi habes· r Alienato·a testatore·
s ¶ Si grex·qui ex·p·oub9 constat·vel sex vel q̄tuor por
cis·vt·ff·de abegeis oues· t Ad vnam sic·ff· qcuuscz
vniū·l·sicut·§·finali
u ¶ Legato· sic·ff·e·
grege·sic·j·pr·§·
x Pōt·ff·qb9 mo=
dis vsufruc·anni·l·si
de·So·Facilius pdi
tur legatū vsuft· q̄
petatis· vt ar·ff·e
t·repeti·§·rei mu·et
ff·e·l·sed in grege·
in fine·
y ¶ Corp9·tria·n·fūt
corpa rex· Vnū qñ
vno spū·i·ek mēdacō
ne continetur· vt hō
lapis· secūd q ex co
herentibus constat·
vt domus et armariū
Terciū q8 ex distan=
bus corporib9·vt
grex et populus·vt
h et·ff·8 vsuca·rex
mixtura·§·i· et·ff·de
rei ven·in rem·§· at i
hijs·Acursius·
z ¶ Cedere·sed·co/
lumpna· vel tignum
domus legari pure ñ
potest vt·ff·e·i·l·ce
fr ne vrbs 8 formeē
a ¶ Fuerit· seruo vel
exneo·
c Peculio·naz a fu
turū peculiuz legari
pt·vt·ff· de pecul·
le·l·ei q̄z·et fac·s· ad
B ꝓx·§·acursius·
d ¶ Legatario·eidez
manumisso·
e Cedē·nō tria tē=
pora·añ mortē testa
toris et p9 añ tñ adi
tā hēditatē· jt et p9
ipmo tempore scz q
inuemē cessisse dies
legati oms fūt lega=
tarij pares· nā qcqd
eo tempore acquirit
seruus talis· ei cui B
peculiū ē legatū ac=
quirit· siue ipsi seruo
siue alij exneo sit relictū· q non cedūt legata· similit in ter
cio scz fūt pares· in secūdo distinguiē exneus a seruo· ut
hic·nā q8 legatū cedit exneo a morte B seruo ab adita he/
reditate·q nec libtas sibi pus debeē·vt·C· de cadu·tolli·
cum igiē·et·§·in nouissimo·et·ff·qñ di·le·ce·l·ij·inter q̄s
legatū seruo manumisso relictum est vnū ut hic condicō=
nalia·vel in diem incertum relicta ex die vel condicōne ex=
istente cedūt·i·ēnsmittunē ad heredes·nā añ odicionē vel
diem venientē·si decedit legatarij nō ēnsmittiē· vt·C·de

decaꝗ · toll. ꝯ. fin autē · nisi in tribus casibus · Primus · vt · ff de oꝗ · et de · odicōnes · Secundus · ff · e · l · iij. Tercij · ff · qui di · le · ce · si cū pfimicōe · Item ꝗbuz cedē duas hz fig'ficacio nes · i · incipe deberi · vt · ff · de ꝗ · fig · l · cedē · Item cedē ꝗ tum ad ēnsmissionē · ut accipiē · C · de caꝗ · toll · p totū · et in vtraqz pt hic accipi idē esset q in ēneo · est et alia ꝗ · ut · ff · g pecul · l · deniqz · ꝯ. fi. vbi dē q verisimile ē cū ei legat q̄si primo mū fuit legat ·

b Peculiū · fic · C · g pec · eij q̄ · li · me · l · i ·

c Nuāuis · cur tam varie · Rē · qz secundo casu sez qui inē viuos opas eij maūmissor erat hitur · vñ oū sa donacō pfumiē b · Jo · vt · ff · man · si ꝗ o nō · ꝯ. pap · vel bm · p ppē pocupacionem mortis qz pfumiē auf fere si potuisset · vt i auē ꝗ triē · et se · ꝯ. illꝗ ꝗz · ibi p tumultu mō tis angustat · rē · et C · q̄ test · fa · pos · hac consultissima · ꝯ. i ·

d Legato · s · suo et eē libtas fuit legata al iud si extraneo · vt ff · de pecu · le · l · vi · ꝯ. fi · et · l · si sticho ·

f Peticōz ñ testatō fuerit hui9 osuetudi mis ut redderz seruo q̄ sibi debebat ut · ff · ꝗ pec · le · dō9 sticho · ꝯ. i · in fi. g Idez rescripserūt cū rōibz q · d · si suo relinq̄ lib̄ tatē rōibz ab eo red ditis · eo ipo et pecu liū legare sibi videor aliud ecōtra si libta tē relinq̄ · et rōes ēd dere veto · qz nō vidr legatū peculiū ut · ff dele · j · si suo vetit 9 rōnes aūt reddere di cit q̄ñ amoto dolo et fraude reddit · vt · ff · de fideicon · li · l · thaij · ꝯ. sticho9 ·

h Reliqua · ali as reliquas · i · aliqua que erant reddenda reddere cum iam q̄dā reddiderat · vel eciā si nichil · vt · ff · de ꝗ · fi · l · cete rorz · m Inferre · repete iussus est · n Incorpora · les · i · actiones et seruitutes · vt · s · de rebus cor · et incor · et · ff · e · l · i · et · l · cetera · in p̄n · o Prestet · sine cessione tñ vtiles habet legatarios · vt · C · e · l · ex legato

p Exegerit · nā si exegerit sp in dubio pfumo voluisse le gatū extinguī · ut · ff · de adim · le · l · pe · ꝯ. fi · et de li · le · non penderit · idem rescripserūt peculium videri legatum cū rōibz redditis liber esse iussus est et ex eo reliquas inferre · Tam aē corpa les res legari pnt q̄ incor porales · et ideo q defūcto dēē pt alie legari vt actōs suas hēres legatario pstz · ñ exegit viuus testator pe cuniam · nā ꝗ casu legatuz extinguiē C Ꝗz tale lega tū valet dānas heres me9 esto domū illi9 reficere vel illū ere alieno liberare ·

Si gñaliē suo9 vel res a lia legeē electō legatarij ē nisi aliud testator dixerit ·

C Opcionis legatū id est ꝗ testator ex seruis suis s alijs rebz optare legata riū iusserat hēbat in se odi cōnē · et ideo nisi ipe lega tarius viuus optauerit ad heredē legatū nō trāsmit tebat sed ex ostōe nra ꝛ ꝗ i meliorē statū reformat est et data est licencia ꝛ here di legatarij optare seruuz licet viu9 legatari9 ꝗ non fecit ꝛ diligenciore ēdatu habito · et ꝗ in nra ostōne aditū est · vt siue plures le gatarij extiterint q̄bz op cio relicta ē · et dissenciant i corpe eligēdo · siue vni9 le gatarij · plures hēdes sint · et inē se cē optanꝗ dissenci ant alio aliud corp9 elige re cupiēte · Ne pereat le gatū qꝗ pleriqz prudēciū otra benuolenciā introdu cebāt · fortunaz esse huius opcionis iudicē · et sorte eē diriminꝗ · vt ad q̄z sors deue niat · illi9 sentenciā i opcio ne pcellat · Legari aūt ilt solū pt · cū q̄bz testam̄ti fa ctio ē · C In ētis ꝗo psōis neqz legata neqz fideiomis sa olim relinq̄ ocessuz erat Nam nec miles q̄dē icerte psone poterat ēliquere ut diuus adrian9 rescripsit ·

Incerta vero psona vi debat · q̄ incēta opinione te stator aio suo subiciebat ve luti si q̄sita dicat q̄cū q̄z fi lio meo filiā suā i matrimō o dederit id ē collocauerit ei heres meus illū fundum dato · Illud q̄z qꝗ hijs reli quebat q̄ p9 testm̄ scriptū p̄mi osules ꝗignati erant eq̄ incēte psone legari vide bat ꝛ deniqz multe alie hu iusmōi spēs sunt · C Liber tas q̄z incerte psone nō vi debat posse dari · qz place bat noiatim suos liberari · solū · ꝯ. liberacio · nisi pbeē cōtriū · vel qz debitor vltro ob tulit eo nō petente · vel qz exactā p legatario deposuit · vt ff · e · i · l · fideicōmis · ꝯ. si rem · q Ꝗz tale · alieno liberare · nam vtilitatē habet · r Si gñaliter res · vt equus · s Legatarij · a pncipio · et ex post facto bm · b · vt ꝗ · et · ff e · i · l · si seru9 legatus · ꝯ. cū homo · ꝗ Rē a pncipio dabat ele ctionem heredi si ex otumacia ēnsfereba tur in legatariū · at · ff · de suitutē · si cui · et C · de solē · l · i · jo · disti guit · aut in gñe gña lissimo vel subalterno · ut suba vel corpus · vel animal · q̄ ca su nō vz · cū festucam vel muscam dando li bereē · vel eo gñe q dyaletici spēm appel lant · ut homo et simi lia · et tunc subdistin gue · aut habeat i he reditatē suos · ettē legatarius eligit dū modo nō meliorem · vt hic et · ff · e · i · l · le gato · i · Rē · et · l · qui duos · q de lib · le · l · ij aut nō habeat · et tūc heres eligit · vt · ff · ꝗ triti · vi · et oleo · le · l · iij · i · Rē · et · l · i iij · si aē testator ex certis re linquit incertuz · aut ipse sensit de certo · qꝗ patz expsso nomi ne eius · et tūc eligit heres · et eij wlūta tem interptaē · aut ñ sensit · et tūc legata ri9 eligit · ut · ff · e · i · l · si quis a filio · ꝯ. si plu res · et · l · q̄ duos · i do mo aūt in gñe lega ta si hz testator do mos · vnā ex hijs eli / git heres · si nō hz et reliquit · derisoriū ē legatū · vt · ff · e · si do mus · in fūdo in gene re legato dic non va lere legatum · cū vni us digiti possit fieri fundus · vt · ff · de iuē do · cum post · ꝯ. geñ · et · ff · e · i · l · q̄ in rerz · ꝯ. q̄ si quis ·

u Condicionē · s · si eligeret x Et ideo bona racio · vt · C de caꝗ · tol · ꝯ. fin aūt aliquid y Ex constōne q̄ ē · C · oñia delē · fi · in p̄n · z In nostra ostōne · s · p̄dicta ·

a Cupiēte · eē alio · aliud subaudi nā vtilitatē hz · ut C · e · l constōne · ꝯ. qui · ff · delē · i · l · fi · in p̄n · b Benuolenciā · i · oē eqtatē · s · qꝗ perirz · nā de iure stricto perire deberē vt ff · e · i · l · hui9 · ꝯ. fi · c Et sorte vel cum talis vel alio mō fic · ff · de iuꝗ · in tribus · ꝗ quare iudex nō opellit eos ad con

sentienꝫ·ut·ff·e·hui9 in fi·Rẽ·ymo ꝫ mõ compellit·vel ibi cõpellit in act·eligẽda q̃ dat a iure·ꝫ aut nõ cõpellit i eo qꝫ det a testatore·

a Sentẽcia·vt tñ=

b Legari solũ·et econt idẽ solus legat·vt·ff·e·i·l·ij·

c Factio·in passiua signficacõne accipe·vt·s·de here·q̃·et diff·§·testamti·Sed qui sũt isti qui nõ habent testmti factionẽ Rẽ·in certa psona·ut j·pr·§·itẽ peregn9 siue deportat9·vt·C·de hẽ·insti·l·i·itẽ i metallũ danat9·vt ff·ꝫ hijs q̃ p nõ scp·ha·l·si metallũ Itẽ ꝫ uus de adulterio cuz dña omisso accusat9 vt·s·de hẽ·insti·§·ij Itẽ collegiũ nisi p/hibet licitũ·vt·C·ꝫ hẽ·insti·l·collegiũ·it icestuosi·vt i aut·q̃·mo·na·ef·sui·§·vl ti·itẽ hẽtici maioris hẽt·vt·C·de hẽ·l·manicheos·Item a postate·vt·C·de apostatis·hij q̃ fãctaz Itẽ mulier nubens i fra ãnũ a tpe mortis mariti·vt in aut·de d Inẽ= nup·§·j·tis ꝛo ocessum erat hodie ot·eciaz añ·l·grecã iferiorẽ i pauperib9·ut·C·de ep·e Mã et ct·l·id qꝫ nec miles·cui9·s·milit wlũtas ꝗuat p·l·ak·vt·C·ꝫ tes·mi·l·i f Illud q̃z desig̃t·m kl̃is ianuarij sorti ebãt·i·icipiebãt honores admistrare·et añ p tres mẽses ꝫsig̃ bant·vt·C·de oꝫ·a de·l·publi9·et·C·ꝫ mgtã·mu·l·i·

g Libta s dari·vt si dicat ita·illũ liberuz esse volo q̃ capitoliũ pmo ascẽderit·vel simile feceit·ut·s·pr·§·i certis·vel stichũ liberꝫ eẽ volo cũ habeat duos stichos·ut ff·ꝫ ma·tes·cũ ex plurib9·

Sub certa ꝛo demõstracione·i·ex certis psonis·in certe psone recte legabat veluti ex ognatis meis qui nũc sunt·si q̃s vxorẽ filiam meã duxerit ei heres meus illam rem dato·

C Incertis at psonis legata l' fidei cõmissa relicta et p errorẽ soluta repeti nõ posse·sact cõstõibꝫ cautum erat·

P Postumo q̃z aliena inutilit antea legabat Est aũt alien9 postũ9 q̃ natus inter suos heres testator futur9 ñ est·Ideoqz exemãcipato filio oceptus nepos·extneus erat postũ9 auo·Sz nec hmõi spẽs pẽitus ẽ fine iusta emancipacione derelicta cũ in nostro codice ostõ posita ẽ p q̃ et huic pti medemur non solũ in hẽditatibz sz ẽ i legatis et fideicommissis·qꝫ euident ex ipsi9 lectione ostituciois claresciit·

C Tutor autẽ nec per nostram ostitucionez incert9 dari debz qz certo iudicio debz pro tutela q̃s sue posteriozitati cauere·

P Postum9 at alien9 heres institui et antea poterat·et nũc pt nisi i vtero ei9 sit·q̃ nostro iure vxor esse non pt·

Si q̃s in nomine·cognomine prenomine·agnomine legata rij testator errauerit·si de psona constat nichilominus vz legatũ

C Idemqz in heredibz fuat et recte·Noia em signandoꝝ hoim gẽcia rpta sunt q̃ si quolibz alio modo itelligãt·nl int est·Huic prima est illa iuris regula·falsa demonstracione legatũ non pimi veluti si quis ita legauerit·stichũ fuum meũ·vernam do lego·sz em non verna sz empt9 fit·si ꝫ fuo tñ ostat vtile est legatũ et oueniẽt si ita demõstrauerit stichũ fuuz·q̃z a seyo emi fit qz ab alio empt9·vtile est legat si de fuo ostat·

C Longe magis legato falsa causa ñ nocz veluti cũ quis ita dixerit ticio qz me absente negocia mea curauit stichuz do lego·vel ita ticio qz patrocinio ei9 capitali crimine liberat9 suz stichũ do lego licz ei neqz negocia testatoris vnquã gesserit ticius·neqz patrocinio eius liberat9 est legatũ tñ valz

Sed si odicionalit enumerata fuerit causa aliud stumo·

q Tutor·p nram·s·supdictã ostõnẽ grecã·nec veteri iur·vt·ff·de testa·tu·tutor imẽtus·vt si ita dicebat illũ tutorem do·q̃ pus de tuscia venerit·

r Posteritati id ẽ filijs·

s Poterat·s·de iur ptoriõ·nõ ciuili·vt·j·ꝫ to·poss·i·Rẽ·ot·et·ff·de li·et post·gall9·§·ille·

t Nõ pt·sz q̃ est illa q̃ vxor esse nõ pt·Rẽ·multe sũt ille·vt·s·de nup·diximus·§·si ad usus·C·ꝫ testa·l·iiij

u Si quis in noienomẽ est gen9·sz pomẽ ꝫ p spẽ sui·vt albertus qui dr̃ prim̃ psone nomen·ognomẽ·q̃si one ognacionis nomẽ·vt azimelus·Prenomẽ qꝫ cãdre poit·vt sint duo tullij vm supaddat marc9 ut dr̃ mãc9 tulius·nam marcus est pnomẽ·Agnomẽ est qꝫ impomit ab euentu·ut affricanus qui vicit affricã·alamaicus et gotic9·vt·s·i Rubrica phemij huius libri·Acursius·

x Heredibus·si erret in eorꝝ nomine·

y Legatuz·sic·ff·si cert·pe·l·certũ·C·e·si forcidianũ·Acur·

v Intelligantur·s·a testãte et ꝫ in pprijs in appellatiuis distingue·ym jo·an·paruz erret·vt libros membranos appellet·quo casu vz maxime cum fuerit ofuetus sic appellare·vt·ff·de l·in libozꝝ·§·q̃ cũ cassi9 an multũ erret·et tẽ ot·vt·ff·e·l·ij·a de supẽ·le·l·labeo·i me

z Inter dio legis est·vñ lib hõ sibi nomen mutare potest·sz seru9 nõ possit·vt C·de mu·no·l·i·et·ff·ꝫ fal·falsi·Acursi9

a Vernaz·Verna ẽ seruus ex ancilla testatoris natus·

a Si de seruo emptus·idem et si ñ emit vt ar·ff·de vsucapio nõnũq̃·§·si·secus in vendicõne·vt·ff·de ot hẽn·emp·si q̃s fundũ·

c Longe·ideo dicit magis·qz ꝛba false demonstracionis sũt de suba ipsius legati·ut cũ dico·stichum ꝛnam do lego·sz ꝛba false cause nõ ita·Item qz cause legãdi non coherent legato·vt·ff·de oꝫ·et de·cum tale·§·falsa causa·Item qz ꝫ dare psumit·vt·ff·de odi·inde·in fũ·§·ei q̃z·

d Si condicõnalit·nota odicio p si apomit·vt ꝫ et·ff·de condi·inde·qui pmisit et p cuz·vt·ff·de ꝛ·obquocunqz·§·non solũ·nisi in casu·vt·ff·de tutel·l·muto·§·

sub condi·modus p ut·ut· C·de his q̃ sub mo·l·ij· causa p
qr·ut h̃ demõstracio fit ostendendo aliquid qd̃ non ē·ut·s̃·pr̃
·§·et·ff·e·si fit·§·i·circa hec quatuor·si dicas·et p̃mo falsa
causa non nocet ut h̃·condicio nocet si d̃ficiat·ut hic et·ff·
si cer·pe·cum ad certum ⁊·l·itaqꝫ· modus idem q̃ condicõ
opaẽ· excepto q̃ id
qd̃ daẽ sub modo ecia
am anteq̃ modus im
pleatur petitur cau
cione tam interposi
ta de modo implen
do·qd̃ non est in con
dicione·ut·ff·de od̃·
⁊ de· qui heredi·§·fi·
et de adim̃·le·libto·
·§·lucius et·ff· e·l·si
cui· In demonstracõ
ne distingue ut·ff·e
si fit ·§· i·et·l·non q̃
cumꝫ·Accursius flo
rentinus· q ¶ Inu
tiliter ·sic· C·de ne
cessarijs seruis h̃r·in
sti·quidam·§·illo·o
tra·sed ibi non impo
nitur necessitas dan
di·vel in minimis loq̃
tur ut·ff·de ali·et ci
le·seruos·nam cũ fit
purum a morte testa
toris cedit·ut· C·de
cadu·tol·§·cum igit̃
r Legari·ꝓter cõ
fusionẽ hereditatis·
et legatarij ·qr eadẽ
p̃sona sibiipsi debe
re non potest·
2 ¶ Valere·exceptis
quibusdam casib9·ut
cum res tua fit tibi le
gata·et ante mortez
testatoris alienata·
s Instituto suo·i·
dño ex p̃sona sui ut
s̃·p quas p·no·acq̃
·§· Itẽ sui·ꝫ idẽ dñs
erit heres·g̃ ñ valet
legatũ· qr id̃ non p̃t
esse heres et legata
rius ut·ff·de l·i·lega
tũ est·§·i· s ¶ Pro
ficere·qr actus mori
encum nõ p̃nt eẽ im
supenso ut·C·omnia
p̃·l·fi·m fi·et ꝓt̃ re
gl̃am catholicis q̃ se
quiẽ· t Exierit·s
uus legatarius·qr ꝫ
est regula catholica
na· u ¶ Heredis nõ
fit· nam si est adhuc
suus·non valet lega
tum·alias valz·sic·ff·ad·l·fal·l·si·a suo·accursi·florenti
nus· v Intelligitur·nam nemo est heres adhuc cum et
domini iussus et serui debeat sequi voluntas·ut·C·de here
imsti·cum proponas·et licet hereditatis dies cedat·ea a

iur̃ est veluti hoc modo ti
ci o si negocia mea curaue
rit fundum do lego ¶ An
suo heredis recte legam9
queritur et ostat pure in
utiliter legari nec quicq̃
p̃ficere si viuo testatore
de p̃tate eius heredis exi
erit qr qd̃ inutile foret le
gatũ si statim post fẽm te
stam̃tuz decessisset testa
tor ñ dz h̃ iõ valẽ quia di
ucius testator vixerit·
Sb̃ odicõ vero r̃ce le
gat̃ ut req̃ram9 an q̃ tpe
dies legati cedit in p̃tate
heredis nõ fit· ¶ Ex diuso
herede instituto suo q̃n
dño recte ecia fine odicõe
legetur nõ dubitat̃· Naz
et si statim post fẽm testm̃
decesserit testator ñ tñ a
pud eũ qui hẽs fit dies le
gati cedẽ intelligit̃ cũ hẽ
ditas a legato separata fit
et possit p eũ suũ alius he
res effici si p̃us q̃ iussu dñi
adeat in alterius p̃tate
trãslatus fit vel manumis
sus ipe heres efficẽt q̃bus
casib9 vtile ẽ legatũ· Nd̃
si in ead̃ cã p̃mãserit ⁊ iuss
su dñi sez legatarij adi
erit euanescit legatũ·
Añ hẽdis instõnez le
gabat̃ inutilit̃ sez qr testã
vim ex instõne heredũ ac
cipiũt et ob id veluti ca
put atqz fũdamentũ intel

dita tamen legatum a mõte testatoris cedet· ut·C·de cad̃·
tol·§·in nouissimo·vnde apud dominum erit legatum·sed
hereditas apud nullum que poterit esse vel apud hunc vel
apud illum·si alienabitur scilicet seruus prius ut sequitur·
r ¶ Ante legabatur aliud in tutore eciam olim ut·s̃·q̃ da
tu·pos·§·ad certum·
y Fundamentum·
cum sine illo nullum
dicatur·ut·ff·de iur̃·
codi·l·fi·et·j·ti·iij·§·
in primis·et de his q̃
intes· delẽ ·l· pe· ibi
calphurnius.
3 ¶ Eundem· scilicet
dominum qui fit here
res p seruum · quia
adhuc non est·
a Heres fit·i·dice
re mortuo testatore
statim post testamẽ
tum non ideo statim
dominus serui erit he
res p seruum et lega
tarius p se·et ita nõ
erit apud eum·i·eun
dem heredem heredi
tas et legatum qd̃ e
rat supiori ·§· ymmo
ad hoc ut fit heres p
seruum duo precede
re oportet· iussus do
mini et obediencia
serui·et interim serui
condicio poterit vari
ari·sed legatum tan
tum interim habebit
dominus · sunt ergo
separata· hereditas et
legatum interim cuz
legatum apud domi
num· hereditas apud
nullum donec seruus
vel manumissus sibi
vel iussu alicuius do
mini eam adeat·
b ¶ Ordinem · nota
ordinem scripture ñ
seruandum· sic·ff·de
sol̃· non enim contra
ff·de fideio·li·l·gn̄a
liter·§·quid ergo et
in aut̃·d̃ here·et fal·
·§·mo ordinatum·
c Voluntatem·re
petevitupand9 erat
d ¶ Constitucionem
quam non habemus
secundum quosdam·
vel dicerius q̃ loq̃
tur de ea que est in
C·de testamentis·l·
ambiguitates·et qd̃
ibi dicit non ex mente referas ad alia·non ad hunc ordinẽ·
e Fauorabilior·nisi in duobus casibus ut·ff·de ma·t·cuz
ex pluribus·et·del̃·i·si quis a fi·§·pe·et·l·ferze·et ad tre
bel·si patroni·§·sed si non fructibus·Accursius·florentin9

ligitur tocius testi hẽduz
institucio· Pari rõne nec
libtas ante heredis instõ
nem dari poterat sz qr in
ciuile esse putauimus scp̃
ture ordinẽ quid̃ sequi qd̃
et ipi antiq̃tati vitupand̃
fuerat visum sperni autez
testatoris volũtatẽ p no
strã ostõnez h̃ viciũ emen
dauimus ut liceat ⁊ ante
heredis instõnez et inter
medias heredum institu
ciones legatũ relinq̃re et
multo magis libtatẽ cui9
vsus fauorabilior est· ¶
Post mortẽ quoqz here
dis à legatarij simili mo
do inutiliter legabatur·
veluti si quis ita dicat cũ
heres meus mortuus fue
rit do lego Item p̃die
q̃ heres à legatarius mo
rietur sed simili modo et
hic correximus firmitatẽ
hm̃oi legatis ad fideicon
missorum similitudinẽ pre
stantes ne in hoc casu de
terior causa legatorum q̃
fideicomissorz inueniatur·
¶ Pene quoqz nomine i
utiliter legabatur et adi
mebatur vel transfereba
tur· Pene autem nomine
legari videtur qd̃ coher
cendi heredis causa relin
quitur quo magis aliq̃d
faciat aut non faciat velu
ti si quis ita sep̃serit here

f ¶ Coarcemus·ut·C·ut act·ab here·et otra here·l·i·ac·
g Legatis·in stipulacombus idē ut dicta·l· C·ut acti·
ab here·et otra here·l·i·caue tñ qz legatū incipit ab here
de·vel heredi dari·qd primo nullo modo fuit·sed stipula
cio fuit·licet inefficax·ut·ff·de euicti·qui a pupillo·et·l·si
p imprudenciam·§·ñ
mirum· h ¶ Inue
niatur·ut·ff·e·i·l·i·
et·ß·e·ti·§·sed non
vsqz· i Adimeba
tur·ß verba expone
ut·j·ti·i· k ¶ Aliqd
qd fieri vult·vm jo
hoc adiecto·scilicet i
penam heredis se cō
mittere·alias est odi
cio et valet·ut·ff·de
his qui pe·nomine·l
f·et institucione qz
primo potest legare
rem et postea here
dez instituere·accur
sius·florentinus·
l Non faciat·qd fie
ri nō vult· m ¶ Col
locauerit·s·qd fieri
volo scilicet eam col
locari· n Non col
locauerit·scilicet qd
fieri nolo· o ¶ Alie
nauerit·qd volo alie
nauerit·nam ut alie
nat volo· p Per
id est valde· q ¶ Ag
noscere·s·posse ut·ß
qui·mo·tes·infir·§·
fi· r Obseruanē·
ut·C·de tes·mili·l·i·
ac· z ¶ Collocauerit
s·qd fieri intererat·
accur· s Consti
tuimus·ut·C·de his
que pe·no·l·i·accur·
s ¶ Impossibilia·ff·
e·l·si mihi·§·i·dē·so
lu·ibi nō erat impos
sibilis poterat enim
esse qd diu vuleret q
·j·triduum post id fi
eret qd volebat·vel
dic qd ibi voluit te
stator heredem con
stituere se soluturuz
si decederet· s·testa
tor infra triduum·q
potuit non autem sol
uere· Item contra·ß·
d here·insti·§·impos
sibilis· Po· quidam
dicunt non valere si
cut testator voluit ut
hic·valet tamen pu
re ut ibi·vel distin
gue·secundum joh·
aut apponitur condi
cio impossibilis heredi·aut legatario si heredi non valet le
gatum ut hic·si legatario valet ut ibi·et q̄re ex̄·C·de his
que pe·no·l·i· t Interdicta·ut inquilinos fine p̄dijs ut
ff·e·si quis inquilinos· u ¶ Probrosa·ut vestimēta in fu
nus·ut·ff·e·i·l·suo alieno·§·fi·vl reliquias in mari·ut·ff
de qd·insti·l·pe·im
prim· v Secta·i·
ego qui quor iusti
ciam hoc tempore nō
pacior·sic·ff·de pac
l·fi·m fi· ¶ De ad
ēpcione legatorum
qz ambulatoria ē de
functi voluntas vsqz
ad sup̄mū vite exitus
ut·ff·de ademp·i·in
·§·fi·et·l·se·iō post
data legata eciam de
eis adimendis videa
mus ac·
Adempcō·adi
mantur·s·le
gata·ac· a Codi
cillis·s·testō confir
matis vm quosdā nō
aliter·sed nos otra
ut in auth·de resti·fi
deio·§·manifestum
col·ix· b ¶ Firma
ut si eodem testō fiat
videtur nec datuz·si
alia voluntate videt̄
datū·sed postea ad
emptum·ut·ff·8 his
q̄ inte·de·l·i·et·ff·
de l·i·si ita scriptum
sed vidz q̄ nulla talis
voluntas valeat cuz
videatur sibi repug
nare·ut·ff·8 reg·iur
l·ut repugnancia·q̄
est huic otraria sed
dic q̄ ibi dicit repug
nancia q̄ fit ꝓpter im
plicitatē verborū·ut
ff·8 qd·insti·si ticius
et habet locū predi
cta regla qñ non ap
paret que sit vltima
quo casu neutra valet
si autem apparet vlti
ma valet·ut·ff·e·l·m
hil phibet c Alijs
scilicet ut adimo·vel
pemteo eius qd dedi
vel filia ymmo eciam
nuda voluntate plūp
ta·ut si inimicus po
stea fit factus legata
rij·ut·ff·de adim
le·l·inj·m fi·et·l·iiij
d ¶ Transferri·fac
ff·e·translacio·

meus si filiam suam in mat
monio cum ticio collocaueritvel ex diuerso si non collocauerit dato·x·aureos seyo aut si ita sep̄serit heres meus si seruum stichum alienauerit vel ex diuerso si non alienauerit ticio·x·aureos dato et in tantum hec regula obseruabatur ut p quam pluribus principalibus ostitucionibus significetur nec principem quidem agnoscere posse qd ei pene nomine legatuz fit nec ex militis quidem testamento talia legata valebant q̄p̄ uis alie militum voluntates in ordinandis testam̄tis valde obseruabantur quinecciam nec libertates pene nomie dari posse placebat eo amplius nec heredem pene adici posse sabinus estimabat veluti si quis ita dicat ticius hēs esto si ticius filiam suaz in matrimonio seyo collocauerit seyus quoqz heres esto nihil em̄ intererat q̄ racione ticius coherceat̄ vtrum legati dacione an coheredis adiectione·

¶ Sed huiusmodi scrupulositas nobis non placuit ꝛ generaliter ea que relinquuntur licz pene nomine fuerint relicta vel ad empta vel in alium translata nihil distare eciam a ceteris legatis constituimus vel in dando vel in adimendo vel in transferē do exceptis his videlicet que impossibilia sunt vel legibus interdicta aut alias probrosa hmōi em̄ testamentorum dispoficionem valere secta meorum temporum non patit̄·

Adempcio legato
rum siue ex eodez
testamento adi
mantur legata siue codicill firma est siue contrarijs verbis fiat adempcio veluti si quis ita legauerit do lego ita adimat̄ nō do ñ lego siū ñ otrarijs sz alijs quibuscumqz verbis·

¶ Trāsferri quoqz legatū ab alio ad aliū p̄t veluti si q̄s ita dixerit hominē stichū quem ticio legaui seyo do lego siū i eodē testam̄to siū i codicillis ß fecerit q̄ cāu fil et ticio ß adimi videtur et seyo dari

Superest ut de lege falcidia dispiciamus qua modus nouissime legatis impositus est·Cū em̄· xij·tab·lege libera erat legādi potestas vt licerz l totū p̄rimoniū legatis erogaē q̄p pe cū in ea lege cautū essz vti legassz sue rei q̄sqz ita ius esto visuz ē hac legandi licēciā coartaē idqz ipsorz testatorz grā puisuz ē obid q̄ plerūqz itestati moriebant̄ recusantibus sep̄tis heredib9 p nullo ā mimo lucro hēditates ad

n. Et scio.. sed si secus est non capax. nuquid adempcio
a primo facta. valet. R. sic. ut. ff. de l. i. plane in prin.
o De lege falcid. qualiter minuantur legata adempcione vel
translacione dictum est. nunc qualit. l. fal. minuantur. et ideo
dicit sup est. rc.

Sup est. falcidia ideo sic dicta. qr ut falx fenū. sic hec lex legata resecat. vel dic a falcidio auctore dicta ut q publiciana a publicio dicta ut j. de act. §. alie. a Qua scilicet falcid.
b Vel. p eciam.
c Vti. hec sunt verba. xij. ta. d Sue rei. id ē in re sua tota quam ipe legauit vel eciam alienauit. nam et aliena res legari potest ut h. et. ff. ad l. fal. l. i. in pn. et. s. de l. §. non solum.
e Ipsorum testatorum. non tamen licet testatorib9 eā renūciare nisi i casu ut. ff. e. q de bons. §. fi. et. l. si debitor. ar. de. C de pact. l. pe. ibi cum et alia regla sit rc. s. hodie p aut. s. cū testator. q est. C. ad. l. fal. de. f Adire facit. j. ti. i. §. sed quia heres. g Sup h. i. sup coartanda legandi lma. h Novissime. i. vltimo.
i Legare. vel eciam causa mortis donare nam et ibi locum habet falcid. Item et in mortis causa capione licet de hac quidā contradicant. et est p eis. ar. ff. e. l. acceptis. item in fideio ut. C. e. l. ij. Item in donacione inter viuos que morte confirmatur. non alias. ut. C. e. in donat. et in his habet locum q h de legatis dicitur
k Hodiantem. i. nouem vncias tocius hreditatis. sic enim hodians dicitur. ut. s. de here. instit. §. hereditas. si ergo fiat in contrarium. de singulis potest fieri secio. i. quarte p tis retractacio. et ipo iur. apposita eciam re ven. ut. ff. e. lineam. in fi. R. et. l. plaucius. et. C. e. l. ij. iam ergo non est q stio an heres possit retinere falcidiam in vna re. nam nō pt in dicta. l. plaucius. sed aliud qū quis legat ptem bonorum. tūc ei succurritur heredi suū rerum ptes sue estimacionem dare maluerit. ut. ff. de le. i. non amplius. §. i.
l Et cum quesitum. facit. ff. e. l. in singulis. m Supra modum. i. sup quartam. n Minuūt. alias minuat et sic

remanent ei tres vncie. que sūt quarta tocius. o Quartam ptem. i. tres vncias. p Quia is. s. seyus. q Habet. hoc interrogatiue lege. et postea R. et placuit rc.
r Retinere. s. quartam ptem sue ptis quā iure hereditario habet non autem datum causa ad implē de condicionis si bi ab aliquo imputabit sibi in quartam. nisi in statu libero esset datum. et de pecunia hereditaria de qua ei dare pmittit. ut. ff. e. id autez. et de bona cau. mor. q sta tuliber. Item nec legatum a cohrede relictum sibi imputet ut ff. e. in quartā nisi testator hoc cauerit. ut. ff. e. l. qd autez. i. R. et. §. marcellus. ac. t Quantitas mortis. s. de le. §. si peculium. de. v Do. ibi remanet seruus. quasi peculij dns.
s Legauerat. s. tres ptes hereditatis. et quarta remanet. ita q non habet locum fal. qr centum habebat in bons ut. s. dictum est. s Ex diuerso legata. dicunt alias dentur. hoc locum habet qn res hereditarie legate pierint. si autem legate pereant distingue. aut erāt pondere numero vel mensura et tunc idem idem est q h dicitur. aut non. et tunc aut incertum ex certis utrumq de seruis suis. et tunc si omnes peant. legatarij damnū est. ut. ff. e. in racōne. §. diligenter et. §. incerte. aut pe mitus certa. ut stichus et tūc perit legatario. ut. s. de le. §. si res legata. t Ea res respondet tacite obiectōni. q. d. nōne erit iniquū opelli adire et non lucrari et ita damnū sentire. u Pacisci. i. aliqd optet eos dare heredi ut adeat. et ita nō q non p omnia eciā hodie sūt exequata fideiomissa legatis. nā fideiomissarius opellit heredem septum adire. et nl ei dat ut. j. ti. i. §. sed si recuset. s. illud est in gnalibus fideiomissis. h in specialib9. v Cū alienū. eciā cum ipsi heredi debebat tpe mortis. licet ofusione sit factū in debitū. ut. ff. e. q fundus. et. C. e. in titū. in si expsse phibeat ut. ff. e. si debitor creditore. x Funeris non monumēti. ut. ff. e. l. i. §. fi. y Seruorum. mos erat antiqtus. ut q suos ñ haberet. vnū vel plures emēt. q honoris causa funi testatoris piseati accederet. quo facto stati

Ubi gra si is qui centū aureorum primonium in bonis habeat centū aureos legauerat nihil legatarijs p desse si aī aditam hrdita tē p suos hēditarios à ex ptu ācillarū hreditariarū aut ex fetu pecorū tm accesserit hēditati ut centū aureis legatorū noie erogatis heres quartā ptem hēditatis habiturus sit s. necē ē ut nl omm9 qrta ps legatis detrahat. Ex diuso si. lxxv. legauerat et ante aditā hēditatē in tm decreuerint bona incēdijs forte à naufragijs à morte suorū ut non āplius q. lxxv. aureorū sb. a vel eciam minus relinqtur solida legata dentur. Nec ea res dānosa ē heredi cui liberū ē nō adire hēditatem q res efficit ut fit necē legatarijs ne destituto testō nl osequant cū herede in porcōne paciscī C Cū autē racio falcidie legis ponitur ante deducitur es alienū. Item funeris impensa et precia suorū manumissorū tunc demum in

iectōni. q. d. nōne erit iniquū opelli adire et non lucrari et ita damnū sentire. u Pacisci. i. aliqd optet eos dare heredi ut adeat. et ita nō q non p omnia eciā hodie sūt exequata fideiomissa legatis. nā fideiomissarius opellit heredem septum adire. et nl ei dat ut. j. ti. i. §. sed si recuset. s. illud est in gnalibus fideiomissis. h in specialib9. v Cū alienū. eciā cum ipsi heredi debebat tpe mortis. licet ofusione sit factū in debitū. ut. ff. e. q fundus. et. C. e. in titū. in si expsse phibeat ut. ff. e. si debitor creditore. x Funeris non monumēti. ut. ff. e. l. i. §. fi. y Seruorum. mos erat antiqtus. ut q suos ñ haberet. vnū vel plures emēt. q honoris causa funi testatoris piseati accederet. quo facto stati

intelligunt maũmissi · et sic illorũ maũmissorũ debit pre
ciũ · et fac ad hãc posicionẽ · C · de lati · li · tol · §. ß a q dñi vel
dic q testator alicui · x · legauit ut alienũ suũ redimẽt le
gatarius et maũmittẽt · & ß ei legato ñ debit falcidia m
si de eo q sup essz forte fca empcõne ut · ff · & fideio · li · l · de
cem · et · ff · e · ß a si nõ
suus · si aũt ut suum
ꝓpium legatarius ma
numittẽt · et tũc nul
lã patit falcidiam le
gatarius · et ita ß pa
cia deducũt ut falci
diã nõ paciant · ut · ff
e · si su9 · et · l · iul · ac
a ¶ Racio habita · s · estimacione rerũ non
ex affectione ß omũi
estimacõne · ut · ff · e · l
pcia · b Pro rata
ut ita ãrtam debat
heres si ñl ei dimise
rat testator vel si ali
qd erat residuum pe
nes eũ adhuc debit
ad supplecõnem · vel
ãntã vel eciã millesi
mã ut · ff · e · in ãntita
te · §. fi · et fac ad ß · C
e · l · ij · et · ff · e · l · plau
cius c ¶ Itaqz si fin
gam9 retento cãu q
hebat in bois ãdrin
gẽta · d Octaua · s ·
ãdringẽtorũ · q ẽ qñ
ãginta · et ita hebat
hes pma ãnãginta ·
a ß alia ãnãginta & 8
tracta et sic cẽtuz · et
sic ãrtã · e ¶ Qñgẽ
tos · i · ẽto cãu q8 he
bat in bois ãdrin gẽ
ta · et sic legauit vlt
quã hret cẽtum
f Debi · imꝑpe po
nit debi q ad id q8
excedit · et ꝑpe q ad
ãrtã q ẽ in bois · et sic
semꝑ positũ ꝛ bũ ꝑpe
et imꝑpe ponit ut · ff
& offi · pr · l · ij · It nõ
q ß fal · cessat i mul
tis casib9 q5 dicas ut
dixim9 in aut · de hr ·
et fal · §. hinc nob ·

relicq ita rõ habeat ut ex
eo quarta ps apud here
dez maneat tres vero ptes
inter legatarios distribu
antur p rata scilicz porcõ
ne eius q8 cuicũqz eorũ le
gatũ fuerit · Itaqz si fin
gam9 q drimgentos aure
os legatos eẽ a primonij
ãntitatẽ ex q legata erogari optz ãdrimgẽtorũ eẽ
ãrta ps singulis legata
rijs dz debi q si trecẽtos
qñquaginta legatos fin
gam9 octaua dz debi q
si ãngẽtos legauerit mi
cio ãnta deinde ãrta deb
bi dz · Añ eiñ debẽdũ est
q8 exit bonorũ quãtitatez
ẽ deinde q8 ex bonis apd
hedẽ remanẽ optz

Vnc transeamus
ad fideicomissa sed
ꝑius ẽ ut de here
ditatib9 fideicõmissarijs
videamus · ¶ Sciendum
itaqz ẽ omia fideicõmissa
primis tpib9 infirma esse
qr nemo inuitus cogebat
pstare id de q rogat9 erat
Nuib9 eiñ ñ poterãt here
ditatẽ vel legata ẽlimãre

C · & naturali · li · l · i · et · ij · et · C · ad · l · fal · l · eciã fi · az · fuit et a
lij q cap e ñ poterãt nec pnt · ut · §. deb · §. legari, dixim9 · et
m his oib9 nil innouat · ut m muliere q trãsit ad bavota in
fra tpus luctus cui ab exneo relinq qui non pt · ut · C · de se
nup · l · i · et & incest · nup · l · si quis incesti · b ¶ Nulla · i · nul
la occasione · c Vi
culo · i · actõne · ß per
offiñ iudicis · ut · ff · &
ꝛ · §. ig · pecuie ꝛbum
· §. actões · d ¶ Per
sonarũ · capaciũ dũ
taxat · ñ earũ q fuit nõ
capaces · & q b9 · ñ · lo
cut9 ẽ · et dic psonarũ ãrũdã · e ¶ Int
ponẽ · s · ut fideicom
pret gnalit i omibus
f Et pplare · i · pplo
expediẽs · g ¶ Iudi
dictõnẽ · s · ut cotidie
ius & ß eddet.
h In assiduaz · i · ut
assidue & ß ius eddat
i ¶ Eorũ · fideicomisso
rũ · k Crearet ut
ff · de orig · iur · l · ij · §.
post demde diuus ac
l ¶ In pmis · s · qr ius
fideicomissorũ exposi
turi sum9 · qm aut fi
deio · vniusalia a sing
laria sua hnt natu
ra omũit · g a & eo in
pmis nõn8 ẽ · sic a oẽ
& a otmuat · ñ · deb ·
§. ß ne i pmis m In
stituat · pt et ab ite
stato ut j · e · l · §. p · q
ẽ oẽ · n Inutile
nõ ñ valet testm sine
hrde sic · ff · & his q in
tes · & · l · prie · a · ff · &
codicil · l · fi · o ¶ Co
dicõe · q a a q fuit im
plẽde dic ut · ff · e · fca
· §. si sb odicõne
p Permanz · nõ q8
seb ẽ sp erit sic · ff · de
min · l · et si fiñ · §. ß q
pap · et · ff · & hr · isti
l · ei · q soluẽdo in fi
q ¶ Aliqñ · i · vnivnũ
ius · ut p treb · ut stati
dices · nã oia tñ fiebãt
r Aliqñ · i · & aliud ius ñ eit loco hrdis ß legatarij ut p pe
gasianũ · ß q8 ẽtimz istitut9 ãrtã ut j · e · §. ß qr et · §. post q
z ¶ Trebellio · a hic dẽm fuit trebel · se · ut mace8 · a mace8 ne ut · ff · ad mace8 · l · i · ac · s Cõsulib9 · s · exñtib9 s Om
nes · ymmo ñ oes · ec p treb · ut j · e · §. g oẽ · so · lz ß dicat oes
nõ tñ dic tote · k i totũ · & jo · k dic qñ & tota eat rogat9 hẽ
bat locũ q8 ß & · fi at ẽtẽta ãrta ẽ rogat9 hz locũ q8 &
t ¶ Cuili · vel ec ptorio · dũmõ tales sint ptorie q sint tñ sis
torie ut sint pscutorie ut · ff · & act · et ob · i toneratijs a · ff
e · l · i · §. q uis · sec9m penalib9 ut j · & act · §. penales u Hẽ
ditatẽ · ñ fca cessione actõnũ · alias ei ec dircas hz ex noie ce
detis v ¶ Recusabat sic · ñ · r · i · i pñ · x Cõsulib9 · s · exñtib9

Nunc tñ seam9 · scien8 · q · d · tra
ctaturis nob & fideio · qr eorũ apd atiqs alit se he
bat tractat9 ne qd atiqtatis pemit9 igret · ãre dica
m9 & fideio · gnalib9 et spealib9 ut ar · & testa · in pñ ·
a Nuib9 · ut spurijs · et i his nil innouat nã nec bodieva
let fideicomissuz · ut · ff · & iur fis · ñ intelligit · §. i · ij · et · iij · et

a Ex lege·i·ē differē cie·ficut p legē fal. defalcātur specialia legata·vt·s·ti·i·ꝯ. cū·et·ꝯ·i· ita gene=rale fideicon·defal=cat p pegasianū se. con·ut hic·et nō tri=plicem esse quartam. vna dicitur iure natu re debita·vt que de=bet filijs et filiabus. et inferioribus et fi perioribus·ꝛ quib9 dam ēnsuersalibus. vt·C·8 inof·te·cū q̄ riē et·l·pentib9·q̄ ē aucta ī aut·8 triē·et se·ꝯ·i·et ſ dē 8bitū bōoꝝ subsidiū ut·C de inof·te· si totas·a lia q̄ debetur iure in stitucionis·vt ex sin gularibus legatis. et fideicon·ut·s·t·i· alia q̄ dicīē trebellia nica· vt·j·e·ꝯ· sed qꝛ ſ fuerit p pegasia=num inducta·vt hic. Item est q̄rta quedā vt que debetur ex cō stitucione Diui pij fi lio arrogato·ut·s·8 adop·ꝯ· cum autem. Item est et alia· vt ī aut·q̄bus mo·na·effi le·ꝯ·si quis igitur. coll·vj·Acursius·

Potest autem quisqꝫ et 8 parte restituenda heredē rogare·et liberꝫ ē· vel pu=re vel ſb condicione relin=quere fideicōmissuꝫ·vel ex certo die· Restituta aū hereditate is quidem qui restituit nichilominus he res pmanet· Is vero qui r̄ cipit hereditatē·aliqn̄ he=redis aliqn̄ legatarij loco habebatur·et in neronis q̄ dem temporibus trebellio maximo·et anneo seneca o sulibus senatus consultuꝫ factū est· Quo cautum est vt si hereditas ex fideicō=missi causa r̄stituta sit·om=nes actiones que iure ciui li heredi et in heredem cō peterent·ei et in eum darē tur· cui ex fideicommisso restituta est hereditas·

Postquā senatus consul tum p̄tor vtiles actiones ei et in eum qui recipit he reditatem q̄si heredi et in heredem dare cepit· Hꝫ quia heredes scripti· cum aut totam hereditatē aut pene totam plerumqꝫ re=stituere rogabantur adi=re hereditatē ob nulluꝫ ul minimum lucrū recusabāt atque ob id extingueban=tur fideicommissa· postea vero vespasiani augusti tē pibus pegaso et pusione o sulibꝫ senat9 censuit· vt ei qui rogatus essꝫ heredita tem restituere pinde lice=ret quartā ptē retinere·sic et ex lege falcidia et ex le=gatis retinere ocedit·

Ex singulis q̄ꝫ rebꝫ que p fideicōmissum relinquūt eadem pmissa retencio est p9 qd sena·osul·ipse heres onera hereditaria sustine=bat Ille aūt qui ex fideicō=misso recipiebat ptem he=ditatis legatarij pciarij lo co erat id ē eius legatarij cui ps bonoꝝ legabat·que spēs legati pticio vocaba tur qꝛ cum herede legata rius pciebat hereditatem Vñ que solebāt stipl'oēs in ter heredē et pciariū lega tariū interponi eedem int̄ ponebant̄ inter euꝫ qui ex fideicōmisso recepit here ditatē·ꝛ heredē·i·vt lucꝝ et dānū hereditariū p ra=ta parte inter eos oñe fit

Ergo si quidez non pl9 q̄ꝫ dodrantem hereditatis scriptus heres rogat9 fit restituere·tunc ex trebelli ano senatus consulto resti tuebatur hereditas et in vtrūq̄ actiones heredita rie p rata pte dabant̄· In heredez quidē iut̄ ciuili in eū vero qui recipiebat he reditatē ex senatus osulto trebelliano tanq̄ in hered̄ At si plus q̄ꝫ dodrantez ul ecia totā hereditatem re=stituere rogatus fit· locus erat pegesiano senatus o=sulto vt ꝛ heres qui semel adierit hereditatem si mō sua voluntate adierit siue r̄ tinuerit q̄rtaꝫ ptem siue re tinere noluerit ipse vniuer sa onēa hēditaria sustiebat Sed q̄rta quidem reten ta q̄si ptis et p pte stipula ciones interponebātur tā q̄ inter pciarum legatari um et heredez· Si vero totā hereditatem restitu=eret empte et vendite he=reditatis stipulaciones in terponebant̄· Sed si re cuset scriptus heres adire hēditatē ob id q̄ dicat eā suspectā esse q̄si damnosaꝫ cauetur pegasiano senat9

b Permissa ē·i· per se·cō·trebell·s·vt ab herede non a legata rio grauato alij dare vel restituere ut dice mus·j·t·i·ꝯ·i· accur·

c Post consultum·s pegasianum

d Sustinebat·s·oia

e Partem·s·dodrā tem· Acursius·

f Solebant·s·iure vetustissimo·ꝑm pla=nam legatarius non sustinebat onera· et ideo hec stipulacio ī terponebatur·ſ cuꝫ ho·legata fideicomis fis sint adequata·vt s·del·ꝯ·i·in fideicō=misso·diuidāt onera in ter heredē et fidei commissarium· vt·j· ꝓx·ꝯ·g·ꝯ·ꝛ·ꝯ·ſ·qꝛ sti pulaciones· patet q̄ hec le gata vniuer=salia seu particularia sine stipulacione de/ bent transire cuꝫ one re·et fa·ad hunc·ꝯ·ff del·ij·si quis seruum ·ꝯ· si·et·l·se·

a ¶ Interponi · puta qñ legebatur dodrans · Acursius
b Comune sit · ſz hac stipłacione non int̃ posita · oia onera
erãt heredis rogati occasione q̃rte quã retinebat · vt · j · e · ſ ·
at si plus · c ¶ Ergo · qz tũc demũ locũ habet · se · cõ · pe=
gasianũ · qñ vel totũ vel vltra dodrantez heres rogatus ẽ
restituẽ · g̃ rẽ · d Parte · s · e · ſ · restituta · oẽ ſo · vt ibi
e ¶ Vniuersa onera ·
nisi stipulacionẽ sup̃
dictam interposuisſz
vt · s · e · ſ · postq̃ · q̃ h
subicit · Acursius
f ¶ Si vero restitue
ret · s · spõte · nã pote
rat quartaz retinẽ p
pegasianũ · ut · s · e · ſ ·
post · Accursius ·
g ¶ Interponebanẽ
fac̃ · ff · ꝗ pecul · si cre
ditor · et · ff · man · he
redem · ſ · fi ·
h ¶ Sz dãnosã · licet
causam non assignet
quia varie sunt hoim
wlũtates · vt · ff · ad
trebell · qz poterat ·
i ¶ Quo casu · id ẽ cũ
p trebell · restituaẽ
tota · vel dicp pega
sianũ · sez in casu ꝓpo
sito · vbi coactꝰ adijt
si vero nõ coactus ſz
sponte secus · vt · s ·
e · ſ · si vero totam ·
Vtroqz · s · trebelliano
quia nil retinebat et
pegasiano · quia co=
gebatur · et ita q̃ ad
sñaz concurrũt · q̃ ad
vba eñ non concur=
runt cum alio casu v
num et alio aliud loq̃
batur · Acursius ·
i ¶ Sed qz dixi inter
poni stipulaciones ·
ex se · con · pegas · rẽ ·
n ¶ Casibus · sez ꝓt
solẽnitatem vbozuz
vt dicunt · vel tũc qñ
is cui restituta erat
non erat soluendo ·
vnde inutilis erat sti
pulacio · vel verius
hos capciosos modos
nescimus qui sunt ·
n ¶ Simplicitas · nõ
simplicitatem amicã
legis · et fa · j · de legit
ti · ag · suc · ſ · nos vero
et · ff · de dolo · l · i · in
principio ·
o Suggestis · hic
nota q̃ in sentencia
sunt allegaciones re
petende
p ¶ Q̃ postea · qz pus
fuit trebellianus · Ac

consulto vt desideranti eo
cui restituere rogatus est
iussu p̃tozis adeat et resti=
tuat hereditatem pindeq̃
ei et in eum qui recipit he
reditatem actiones dant̃
ac sui iuris est ex trebellia=
no senatus consulto q̃ cãu
nullis stipulacionibus est
opꝰ qz simul et huic qui re
stituit securitas dat̃ q̃ acti
ones hereditarie ei q̃ in eũ
transferunt̃ qui recipit he
reditatem vtroq̃ senatus
consulto in hac ocurrente
specie ¶ Sed quia stipula
ciones ex senatꝰ osulto pe
gasiano descendẽtes et ip
si antiquitati displicuerũt
et quibusdam casibus cap
ciosas eas homo excelsi in
genij papinianꝰ appellat
et nobis in legibus magis
simplicitas q̃ difficultas
placet · ideo ommibus no=
bis suggestis tam similitu
dinibus q̃ differencijs vt̃
usqz senatusco̅sulti placuit
exploso senatus consulto
pegasiano qd̃ postea sup=
uenit omnem auctoritatẽ
trebellião · sena · osulto pre
stare vt ex eo fideicõmissa
rie hereditates restituant̃
siue habeat heres ex volũ=
tate testatoris q̃rtam siue
plus siue minꝰ · siue ñil peni=
tus vt tũc qñ vel nichil vel
minꝰ q̃rta apud eũ remanz
liceat ei vel q̃rtã vel qd̃ deẽ
ex nostra auctoritate · reti
nere · vel repetere solutum=
q̃si ex trebelliano senatꝰ o=

q ¶ Quartã · s · de bonis hereditatis · detracto tñ alieno ere
vt · C · e · ſz sine scriptura · r Liceat · eciã oẽ wlũtatez de
functi iuẽ isto · sez institucionũ · vt · C · ad · l · fal · si vt allega
tis · hodie forte contra · ꝗm q̃sdam · vt in auẽ · de here · et fal
· ſ · si vero exp̃ sse · s ¶ Solutũ · ꝓter facti non iuẽ ignorã
ciam · vt · C · ad · l · fal · error · t Actionibus · s · creditorum
non legatorꝫ · ꝗm · b
vt · ff · e · l · i · in fi · et · l ·
apud · i · ſ · Sed q̃ le
gatarius respondet
cum eis fideicommis
saria porcio non suffi
ciat · sic tñ ut tocius
hereditatis q̃rta si=
bi reseruetur · vt · ff ·
ad tre · l · i · ſ · si is qui ·
ꝗm jo · ſz azo oẽ · C · ad
tre · l · ij · ſz illa ꝗm sup̃
dictam distinctionez
intelligitur
u ¶ Si vero restitue
ret q̃ restitucõ fit re
et vbo · re vt si pacia
tur res hereditarias
a fideicõmissario pos
sideri · vel totas vel a
liquas earꝫ hac men
te · ut restituaẽ here
ditas · vbo autẽ sic ·
restituo hereditatem
tibi licet corpaliter
rerꝫ possessio nẽ non
ẽdã et ex tũc res fiũt
fideicõmissarij in v=
troqz casu · vt · ff · ad
tre · facta · Sed num=
quid eciã añ factam
restitucionem est fi=
deicommissarius dñs
vt · C · oñia · de l · i ·
· ſ · sed quia · ſ̃ non ·
qz ante restitucionẽ
omnia facit heres · et
eciam manumittit ser
uum hereditariũ · q̃
nõ facẽt si alius esset
dominus · vt · ff · ad
trabel · marcellus ·
ſ · res · et · l · si heres
institutus · ſ · si heres
nec obstat dicta lex ·
oñia · de l · q̃ dicit da
ri rei vẽ · fideicõ · ge
nerali · nam est intel=
ligendũ ex q̃ hẽditas
est instituta · vel spe
ciale in rebus aliena
tis vt ante restitutã
hereditatem deẽ fi=
deicommissario vtilis
rei vend ·
x ¶ Competit · qz p
omnia est ut heres ·
vt · ff · q̃ cum eo · l · si
filius · ſ · finali ·

sultoꝫ rata porcione actõ
mibus tam in heredẽ q̃ in fi
deicõmissarium opetẽtibz
si vbo totam hereditatẽ re
stituerit spõte oms heredi
tarie actõnes fideicõmissa
rio et aduersus eũ opetunt
Sed eciam id quod p̃cipu
um pegasiani senatuscon=
sulti fuerat vt qñ recusa=
bat heres scriptus sibi da
tam hereditatez adire ne
cessitas ei imponeretur to
tam hereditatẽ volenti fi
deicommissario restituere
et omnes ad eum et oẽ eiz
transire actiões · et hoc tñs
ponimus ad se · cõ · trebelli
anum · vt ex hoc solo neces
sitas heredi imponatur si
ipso nolente adire fideicõ
missarius desiderat resti=
tui sibi hereditatem nullo
nec dampno nec omodo
apud heredem remanente
Nichil autem interest ·
vtruz aliquis ex asse heres
institutus aut totam here
ditatem aut p parte resti
tuere rogatur an ex parte
heres institutus · aut totã
eam ptem · aut ptem ptis
restituere rogatur · Nazꝫ
hoc casu eadem obseruari
p̃cipimus q̃ in tocius here
ditatis restituciõe dixim9
¶ Si q̃s vna aliqua re de
ducta siue pcepta q̃ quar=
tam continet · veluti fundo
vel alia re rogatꝰ sit here
ditatẽ restituere · simili mõ
ex trebelliano senatus con
sulto restitucio fiat · pinde

p Fuerat. vt. s. e. ꝯ. sed si recuset z Apud heredem. cui eciam cauebit fideicon. de p̃stando eū indēnem futuꝝ occasione hereditatis. vt. ff. ad tre. cum hereditas. et eciam p futuris hz excepcionē. vt. ff. ad trebel. l. i. §. quāq̃. ß h̃ caucio. de qua ß dr̃ q̃liter fit. Rz. p officiū iud. postulāte eo cui est restituenda hereditas. vel quotta ps nō autem sic si singulare fideicon. sit ꝛ̃ lictum. vt. ff. ad tre. l. nam quod. ꝯ. nō omnes. vel eciaz postulante procuratore eius cui fit mandatū nec sufficit cauere derato. vt. ff. ad tre. q̃dam. §. i. Accursius.

ac si quarta parte retenta rogatus esset reliquaz hereditatē restituere. Sz illud interest quod altero casu. id est cum deducta siue percepta aliqua re siue pecunia restituitur hereditas in solidum ex eo senatuscōsulto actiones tnsferuntur et res que remanet apud heredem sine vllo onere hereditario apd euz manet quasi ex legato ei acquisita. altero vero casu. id est cuz quarta parte retenta rogatur heres restituere hereditatem et restituit scindūtur actiones et pro dodrante quidem trasferuntur ad fideicommissarium pro quadrante remanent apud heredem. quineciam licet vna re aliqua deductā aut percepte restituere aliquis hereditatem rogatus est. in q̃ maxima pars hereditatis contineatur eque in solid transferuntur actiones et secū deliberare debet is cui restituitur hereditas an expediat sibi restituī. Eadem scilicet inuenimunt et si duabus pluribusue deductis perceptisue rebus instituere hereditatem rogat9 sit. Sed si certa summa deducta perceptaue q̃ quartam vel maximam p̃tem eciaz hereditattis cōtinet rogatus sit aliquis hereditatē restituere. idē iuris est. Nue autem diximꝰ de eo qui ex asse institutus est eadem transferimus et ad eum qui ex parte heres scriptꝰ ē. Preterea intestatꝰ q̃z moriturus potest rogare eum ad quem bona sua vel legittimo iure vel honerario ptinere itelilgit vt hereditatem suam totam partem] ve eius. aut rem aliquaz velut fundum peeuniā alicui restituat cum alioquin legata. nisi ex testamento ñ valeant. Eum q̃z cui aliquid restituitur. potest rogare vt rursum alij totum aut partem. vel eciam aliquid aliud restituat. Et quia prima fideicommissorum cunabula a fide heredum pendent et tamnom q̃ substanciam acceperūt Ideo diuꝰ augustꝰ ad necessitatem iuris eadez traxit nuper. et nos eundem principem superare contēdētes ex facto quod tribunianus vir excelsus et que

a Nichil diximus. vt. s. e. ꝯ. ß quia stipulaciones et pr. §. Et nota qd iuris est ī toto q̃ ad totum. idē est in parte q̃ ad ptē vt. ff. de acquir. her. si seruꝰ. et. ff. de vsu qui scit in p̃n. ar. o. ē. ff. de euic. ex mulle b Ubi q̃s quartam. vel eciam minus q̃rta ß tñ agiē ad supplementum. vel retinebit. ut. ff. e. l. i. §. si heres. excepto in fi c Remanet. facē. C de here. insti. quoc.

b Actiones. s. creditorum. quod dic vt. s. e. §. ß qz in fi e Preterea. licet. i. q̃uis f Rogare in codicillis. Ac g Restituat. ideo potest ab hjs fideicon. relinquere. qm̃ sua sponte relinquere legittimam hereditatez videtur nō instituendo aliū. vt. C. de iure co. l. conficiūtur. §. i. h Valeant. Sed q̃ iure ß est verum. antiquo non. vt. ff. dek. i. l. i. itē nouo nō ut. C. oñia. Sk. l. ij. dic g ātiq̃ri iure locum hr̃e q̃ ß dr̃ vel dic q̃ dicta. l. dek. i. ſm noua iura loquitur. ſm que equiparata fūt legata fidei comissis. ut. s. dek. ß non vsqz. Acursius.

a Cum restituat · etem quantū honorat et honorari pt
ut · j · ti · i · ꝯ · hoc solū · b Sed quia nomen · nō nomen con
sequens rei · vt · s · de dona · ꝯ · est et aliud · c Detraxit · ꝗ
iura fūt · s · e · in pn · d Ex facto · i · ex q̃stione de facto ·
e Constitucionē · vt · C · ꝗ fideicō · l · fi · f Legittimus ·
nota testes q̃nqz in codicill' necessarios esse · vt · C · de codi
cill' · l · fi · ꝯ · fi · et de fi=
deicon · l · fi · ibi sed fi=
ne · v · rē ·
g Habere · ꝗ nūqd
hodie corrigitur ꝗ ·
cum nulli deferat in
uito · vt · E · ꝗ iurīur ·
l · fi · et · l · gnaliter · ꝯ ·
fin autem · h · non
qz hec est posterior
justiniam · vt · C · de
fideicon · l · fi · et ita ē
iste spēalis casus ī q̃
quis opellitur iurare
h Jurauerit · nam ī
omni casu erat olim
iurandum · et in omni
capto · ut · C · de iure
calūp · l · i · in pn · ho=
die sufficit semel iu=
rare · ut ī aut · de his
qui ingre · ad ap · ꝯ · fi
i Coartari · nō ꝓ
contumaciā non iurā
tis eū cōdemnari · vt
C · ꝗ iur calūp · l · ij · ꝯ ·
fi · Acursius florenti=
k Eadem · s · vt com
pellatur iurare · vel
soluere ·
l Quod fi · dixi qñ o
tumax fuit non iuran
do nūc qñ iurauit a p
sacramentum fuit cō
fessus · vel eciaz añq̃
iuret · sed pus nega=
uerat relictum · ut in
fi · hui9 ti · dicemus
statim Acur ·
m Subtilitatē · q̃ ē
vt ex quo est volun=
tas nō solēnis · ñ va/
leāt ea q̃ facta sunt ·
vt · C · de fideicō · l · fi
veritas · et · C · de te=
stamtis nō dubium ·
· ꝯ · illud ·
n Soluē cogend9
ꝗ quo coartat ex nō
solēni volūtate · sic g
soluūtur inutilit' reli
cta · sic et vtilit' qꝗ eē
nō dz vt · C · de fidei=
cō · l · fi veritas · q̃ est
otra · Solucio · qui
dam dicūt qz vbi so
lemniter testari vo=

stor sacri palacij suggessit
constitucionem fecimus p
quam disposuimus si testa
tor fidei heredis sui cōmi=
sit · vt vel hereditatem vel
speciale fideicommissuz re
stitueret et neqz ex scrip=
tura neqz ex quinqz testiū
numero q̃ in fideicommis=
sis legittim9 esse noscitur
possit res manifestari · sed
si vel pauciores q̃ quinqz
vel nemo penit9 testis in=
teruenerit · tunc siue pater
heredis siue alius quicum
qz sit qui fidem heredis e=
legerit a ab eo restituī ali
quid voluerit si heres pfi=
dia tentus adimplere fidē
recusat negando rez ita es
se subsecutam · si fideicom=
missarius iusiurandum ei de
tulerit · cum prius ipse de
calūma iurauerit · necesse
eum habere vel iusiurandū
subire quod nihil tale a te
statore audiuit vl' recusan
tem ad fideicommissi vl'ni
uersitatis vel specialis solu
cionem coartari ne depe=
reat vltima voluntas testa
toris fidei heredis com=
missa · Eadem obseruari
censuimus et si a legatari
o vel fideicommissario ali=
quid similiter relictum sit
Quod si is a quo relictum
dicitur postq̃ negauerat
confiteatur quidem aliqd

luit et non fecit · hēat locū lex otraria · al' · si noluit testari
solemnit' hēat · locū qꝗ hic dr · vt ar · ff · de codi cill' · l · i · sed
hec falsa est · qz et hic de testatore loquit' q̃ solemnit' facit
ut ibi si testator · et fiꝗ heredis · Alij ut · b · dicebāt esse disti
guendū · an dicat heres · non est verū tibi legatum esse · ī
q̃ casu cogit' ꝓbari esse ꝗm a solēne · eo saluo · ut si deferat'
sacramtū iuret an di
cat nō potest petere
qz ē minus solēne in
quo casu cogeretur ·
vt hic · ꝗ hic nō valz
qz ꝗm hoc expediret
ei negare quod esse
nō dz · vt · ff · de tri.
illud · ꝯ · pe · dic g ꝗm
Jo · an ab inicio con=
fiteatur relictū et tē
nō teneat ex nō solēni
volūtate · ut ī · l · illa
otraria · aut negauit
sed fuit postea sacra
mentum vel p ꝓba=
ciones ductus vel ꝗ
lato iuramento ofite
atur relictum · tunc iu
rare cōpellit' vt ita
racione sui mendacij
teneatur vt h · et ar ·
in aut · de trien · a se
· ꝯ · studiū · et · ꝯ · ad ꝗ ·
o De rebus singul'
de fideicon · gnalib9
· s · t · i · dixit nunc de
specialibus · dicit
P Otest · singꝗ
res ñ solū gna
lit' · vt · s · ti · i
p Vel legatarium ·
scz rōgare · ut aliqd
alicui restituat ·
q Non possit · anti=
quo iure inspecto ·
sed nouo iure aliter ē
nam potest a q̃libet
qui omoꝗ q̃cūqz mō
hz legari · et fideicō/
mitti · ut · C · oñia ꝗ · l · i · ꝯ · fi · et ꝗ stati sub
icit ·
r Alterius · refert
tamen an leget rem
extranei an heredis ·
Primo casu distigui
tur · an sciuerit alienā
vel credidit suam ·
Secundo non · ut · s ·
de l' · ꝯ · q̃ autem · et · ff
de l' · ij · l · vnū ex fami=
lia · ꝯ · si rem ·
s Ipsi9 · s · legatarij

a se relictum esse · sed ad le=
gis subtilitatem decurrat
omino soluere cogendus
est ·

Potest autem quis
eciam singulares
res per fideicōmis
sum relinquere · veluti fun=
dum hominem vestem · ar=
gentum · pecuniam nume=
ratam · vel eciam ipsum he
redem rogare vt alicui re
stituat vel legatariū q̃ quis
a legatario legari nō pos
sit · Potest autem non
solum proprias res testa=
tor per fideicommissum re
linquere sed heredis aut le
gatarij aut fideicommissa
rij · aut cuiuslibet alterius
Itaqz et legatarius et fi
deicommissarius non solū
de ea re rogari potest vt
eam alicui restituat que ei
relicta fit · sed eciaz de alia
siue ipsius siue aliena fit ·
Hoc solū obseruan=
dum est ne plus quisquam
rogetur alicui restituē q̃
ipse ex testamēto ceperit
Nam quod amplius est in
utiliter relinquitur ·
C Cum autem aliena
res per fideicommissum
relinquitur necesse est ei
qui rogatus est aut ipsaz
redimere a prestare aut
estimacionem eius soluere

i Inutilit·facit s̄ del·i·plane·ij·l·i·§·fi·et l·videꝰ·et·ff·
del·ij·l·i·§·sceuꝰ·et l·ij·§·jul·et l·legatarius·Sz ꝟtra
in dicta l·plane·§·si cui·ꝗ ibi stetit per legatarium q̄m mꝰ
meliorem acceperit·
vel melior videtur es
se quem elegerit·licz
deteriorem elegerit·
vt ar·j·de act·§·prete
rea·Item ar·ꝟtra·
ff·del·ij·imperator·
·§·i·ibi em̄ vero·ac·
Sz hoc quod hic di
citur·intellige q̄ in
quantitate legatur
alicui·et in quantita
te oneratur·ibi autē
quando quantitas da
tur et in specie graua
tur·quo casu tantum
uidetur estimasse spe
ciem suam legataryꝰ
accipiendo quantita
tem vt ex eadez lege
colligitur·Item ꝟ·
ff·ad l·fal·ꝗ et si non
seruus in pn̄·ꝗ et ibi
eodem modo Rz·qz·
quantitas erat lega
ta·et onus erat posi
tum in faciendo Sed
cum quantitas lega
tur et in quantitate
grauatur·sicut hic
loquitur·nunqd q̄r
tam iur fal·potest
oneratus retinere·si
ue fit legatarius·siue
fidei omis·qui sit gra
uatus·quidam q̄ sic·
vt·ff·ad l·fal·pena
les·§·fi·ꝟos contra·
vt in e·t·lex fal·si in
cer·§·nunq̄m·et de
vul·sub·coheredi·§·
cum si lie·ac·
k Cum autem liber
tas·extranei·licet eē
crediderit suum vt ff·
de fidei omissa·liber·
paulus Rz ñ·ij·et l·ali
eno·in pn̄·ꝗ in pecu
nario legato distin
guitur·scuerit k ig
norauerit rem alienā
vt s̄ dele·§·q̄ autem
et·§·non solum·ac·
l Non vendat·vel
eciam si vendat vltra
iustum precium ven
dere vult nam tunc per inde est ac si ñ vendat·vt ff·del·iij
ñ dubiū·§·fi·acc·
m Sed modo interposicio est·
n Nihil·si em̄ aliquid eciam modicum relinquitur alicui
vt vendat·et ille legatum accepit compellitur vendere·
vt hic et C·de fidei omi·here·deberi·et l·si rem donatam
et C·ad l·fal·si ea cuius seruum·

Libertas quoq̄ ser
uo per fideicommissum
dari potest·vt heres
eum rogeē manumittē
vel legatarius vel fidei
commissarius·Nec in
terest vtrum de suo pro
prio seruo testator ro
get·an de eo qui ipsius
heredis aut legatarij·
vel eciam extranei sit·
Itaq̄ et alienus seruꝰ
redimi·et manumitti
debet·q̄ si dominus
eum non vendat·si mo
do nihil ex iudicio eius
qui relinquit libertatē
recepit·non statim ex
extinguitur fideicom
missaria libertas·sed
differtur·quia possit
tempore p̄cedente vbi
cunqz occasio serui re
dimendi fuerit prestari
libertas· Qui autem
ex fidei commissi cau
sa non manumittitur ñ
fit testatoris libertus
eciam si testatoris ser
uus fit·sed eius qui ma
numittit·At is qui di
recto testamento liber
esse iubetur·ipsius te
statoris libertus fit·
qui eciam orcinus ap
pellatur·nec alius vllꝰ

o Recepit scz dominus istius·
p Differtur·quod differtur non aufertur·sic·ff·de iud·
cum furiosus·Ar·ꝟtra·C·de inoff·test·sanctimus·§·fi·et
·ff·de vsufru·si vsu
fruc·Item nota q̄ in
spicitur quod eueire
potest·sic ff·de iuris
dict·om·iudi·si idem
·§·fi·et·ff·de adim̄·
le·l·seruo·
q Manumittit·id ē
heredis vel legatarij
vel fideicom·
r Et orcinus sic di
ctus ab orco·i·manu
missꝰ ab eo q̄ tendit
ad orcum·i·infernuz
vel ab orto quod est
rectum·vnde ortiuus
id est directe manumi
ssus vel ab orto quod
est capio·nam et inde
archiortus·qz multa
capiunt in testamen
to·in quo multa fiūt
s Ex suo·non expec
tata manumissiōe ab
alio facienda
t Testamento·vel
eciam codicillis testa
mento confirmatis vt
·ff·de ma test·liber
tas·acc·
u Competere·que
competit hereditate
adita·eciam ab vno
ex pluribus heredibꝰ
vt ff·de ma·test·l·te
stamentum·§·testa
mentum·ac·
x Verba·maxīe istō
hoc dicit·quia quibꝰ
cunqz verbis relinq̄
possunt·vt s̄ del·in
pn̄·siue directis siue
precarijs·vt C·onia
dele·omne verbum·
et facit ff·ad trebel·
·l·sceuola·
y De codicillis·qz
testamenta et eorum
accidencia dicta sunt·
nūc de codicicillis·i·
de paruula vel de mi
nima scripta volun
tate·naz ideo codicil
li dicuntur·quia in
breuiori cartula vel
codice q̄ testamentū

ex directo testamento
libertatem habere po
test q̄m qui vtroq̄ tem
pore testatoris fuerit
et quo faceret testa
mentum·et quo more
retur· Directa au
tem libertas tunc da
ri videtur·cum non ab
alio seruum manumit
ti rogat·sed velut ex
suo testamento ei com
petere vult· Ver
ba autem fidei comis
sorum hec maxime in
vsu habentur·peto·ro
go·volo·mando·fidei
tue committo·que per
inde firma sunt·atque
si omnia in vnum con
gesta essent·

Ante Augusti
tempora con
stat codicillo
rum ius in vsu non fui
sse·sed primus lucius
lentulus·ex cuius per
sona eciam fidei com
missa ceperunt codicil
los introduxit· Nam
cum decederet in affri
ca·scripsit codicillos
testamento confirma
tos·quibus ab augus
to pecijt per fideicom

fiebant et solum in eis fideicommissa relinquebantur et ta
les sunt ad testamentum qualis est scapha ad nauem·ꝗ
nunquid ꝗm hoc possunt fieri sine scriptura·qui daz dicūt
q̄ non sed tamen dico eciam sine scriptura hodie fieri·licet
forte olim in scriptis tm̄ fierent·vt· C·de bonis li·l·fi· in
principio·Acc·
Ante ofirmatos·hic nota q̄ quatuor modi codicilli

oficiuntur·aut eā in futuꝝ ofirmantur·veluti testamēto prius facto·in quo dictum est·q̃quid dixero in codicillis valere volo·et postea codicilli facti sunt aut in preteritu veluti codicilli prius facti testamento fēo· postea ofirmati sunt· Et hij duo casus sunt C·e·fine inicio Tercō fiunt cum testamēto· veluti cum testator q̃ testamentum implere nequiuerit addiderit vt vim codicillorum haberet·vt C·e·l·fi· ·§·illud plane· ibi vt ille q̃·Quarto fine testamento·scz ab intestato·vt·ff·e·oficiuntur· et·j·e·§· non tm̄· et C·e·non idcirco·h autem fuerunt ofirmati vel ante vel p9·

a Augusto· cui aliquid relinquebatur·

b Ei9·scz augusti·

c Non debebat·quia legata ñ debebantur ñ ex testamento iure antiquo vt diximus s̄ t·ij·§·preterea

d Non possit ꝓter impotenciam facti·vt q̃ non hz tot testes· qui testam̄to oficiendo sufficiebant· secus si ꝓter impotenciam iuris·vt ff·e·l·diuus· ·§·codicillos· que est otra ·ꝛ probatur hec solucio· ff·e·oficiunt̄ ·§· codicilli·ac·

e Non tñ ofirmant̄· scz expressim· vel eē si quoquo iudicio retineatur prima volūtas·vt ·ff·e·aī testamenti tabulas·vm jo· Contra·nam siue ante siue post fiat sp videē ofirmati·vt hic dicit statim ꝛ ff·e· siq̃s tñ· ·§·fi·et l·ab intestato accursius·

f Codicillis·neq̃ dari directo·hz per fidei omissum· siue ab eo· quem prius fecerat heredem·siue a legatarijs bene potest relinquivt ff·e·l·i·§·fi· et ·C·e·hereditatem·et·j·ꝓ·§·

g Confundantur·id est ne iste due voluntates sic misce antur·vt vna ab altera discerni non possit·nam si idem significarent·quare diuersa nomina darentur·vt C·e·si idem

h Scribi·scz vt de iure valeant

i Directo relinquitur·hz qua act·hec hereditas·vel eciā alia in codicillis peteretur·Rx ñ·quidam·peticione ex l·vt ff·de odi·ex·l·l·i·vl dic vtili act· id est ex testamento· cum adm̄ stat testamenti codicilli sunt inuenti·vt ff·e·l·ij·§·i·

k Adicere·cui condicōm adiecte necesse parem non hz· sed in eius odicionis defectum de adempcione hereditatis cogitasse videtur·vt ff·de odi· imsti·l·pe·in fi·hz forte inuanum cogitauit vt ibi dixi·ac·

l Directo·si tñ substituerit videtur rogasse per fideicomiss· vt restituat·vt ff·ad trebel·l·sceuola·ac·

m Codicillos· plures potest vt eciaz oēs valeant mīs oēriaz cōtineant voluntatem· vt C·e·l·cum ꝓnas aliud in testamentis· vt s̄ qui·mo·te·imsit· ·§·posteriore·et facit ff·e·diuus·§·i·

n Et nullam scz de illis quatuor que in testamento desideranē· vel septem testium·l̄ sigillorum· vel q̃ sua manu scribantur ·vel q̃ subscribantur tes/tes·vt supra de testamentis·§·i· Sed quedam solemnitates hic desiderantur·vt sint quinq̃ testes·vt diximus supra ti·ij·§·fi· Accur·flo·

Sed cum ante testamentum factuz codicilli facti erant ·papinianus ait· non aliū vires hre· q̃m si speciali postea voluntate firmentur ·Sz diui frres Seuerus ꝛ antoninus rescripserunt ex his codicillis qui testam̄tum p̄cedunt posse fidei cōmissum peti si appareat eum qui testam̄tum fecit a voluntate quam in codicillis exp̄sserat· non recessisse· Codicillis aūt hrditas·neq̃ dari·neq̃ adimi potest ne confundatur ius testamentorꝝ·et codicillorum·ꝛ ideo nec exhrdacio scribi potest· Directo autē hrditas codicillis neq̃ dari neq̃ adimi potest·Nam per fideicommissum hrditas codicillis iure relinquitur·nec odicōem heredi instituto codicillis adicere neq̃ substituere directo potest· Codicillos autem ꝛ plures quis facere potest ꝛ nullam solemnitatem ordinacionis desiderant·

o De hereditatib9· que ab intestato deferunt·hz Rx ca ē gnalis ad oēs seqntes·ti·vsq̃ ad titulum de bo·pos·vbi mixtim tractabit ex testō et ab intestato· sed textus huius ti·loquitur tm̄ de suis heredibus·et sic als· ff·si cer·pe·et de reb9 cre·vbi tractat de mutuo in spē tm̄

Intestatus. fecit. vl' qz nō vult. vl' qz nō pt̄. vt pupillꝰ furiosus. lz hij i ꝓpe intestati dicunt̄ esse et si vellet testari ñ pnt. vt. ff. de suis. et le. l. i. in princi.

b Aut non iure fecit. qz caruit solemnitate testiū. vel nō habuit testamēti factōz a fecit =gatōne l' agnatōe postumi. vt. ſ. qbꝰ

c Ruptū. arro= mo. t. infir. i. Re. et nō q nō ē p oia idem qn̄ rūpit̄. ac si nulluz fcm eēt cū po casu. ſ qn̄ rūpit̄ legatū ut ex codicill' nō valeat vt. C. de codicill'. l. i fe8o sic. vt. ſ. 8 fideicō. hē. ſ. p terea. et ff. de iur. codicillozꝝ si qs tñ. i fi. i. Re. ñ. et l. ab intestato. a. ſ. t. i. ſ. non tantum.

d Iritūue. vt p capi. di. testatoris. vt ſ. qbꝰ mo. te. ifirmē. ſ. non tñ. et facit. ff. de v. sig. intestatus

e Extitit. fūt et alij duo modi vt p q̄rela vl' p otra tabulas testamēto reciso. ut. C. de collat. vt liberis.

f Sup̄ diximus. ſ. de hē. q. a dif. ſ. sui.

g Fuerit. Itē aliꝰ ē ncē. vt nemo eos p̄cedat vt ibidē 8z. vt ſ. 8 hē. q. a dif. ſ. sui

h Filio nato. aliud si ex filia. vt. ſ. 8 papo. ſ. fi.

i Pronatus. i. pcl' a me natꝰ. qz i q̄rto gradu est michi qui vocat̄ abnepos. vt. j. de g̃dibz. ſ. iij. l' dic opositū pom̄ p simplici. i. natū vl' natā et sic pone p nepote p̄dco. vel dic melius loquit̄ de omibꝰ descēdentibꝰ vlteriorib9. et iō dic̄ pnatus. qz vsqz in ifinitū succedunt. vt mauē. de here. a fal. ab itest. ſ. i. et sic ꝓpe pom̄ pnatus. i. pcul natꝰ

k Nec int̄ est. naturales. id ē legitimi.

l Adoptiui. q̄ ad hꝰ vt sui dicant̄. ñ emācipati fuerit. tūc em̄ int̄ est cū natāles emācipati iur p̄torio succedūt. adoptiui ñ. vt. ff. e. l. i. ſ. suos. a. j. e. ſ. mī9.

m Quibz. ſ. suis hē

n Curijs. erat em̄ curia siue corp9 m q̄libz citate =dibꝰ q̄ curia mdigebat officialibz vt negocia expedirent̄. vt in auē. 8 dek̄. ci. ſ. nulla in fi. col. iij. vnde q̄cūqz vellz natālē suū filiū dare illi curie. vel ip̄emet filiꝰ post mortē p̄ris se offerze nō extātibꝰ legitis. vel pt̄ testamēto illud dicat. legitimꝰ fiebat. vt in auē. qbus mo. na. eff. ſ. qꝰ vero. a. ſ. si qs igit̄. sic fit remissio pccoꝝ hijs qui vadūt vltra mare

o Secꝰm diualiū. id est. principum id theodosij a leonis vt. C. de na. li. si quis. et. l. quoniam.

p Necnon eos. scz necesse est onumerari inter suos.

q Constitutōnes. C. de na. li. cumquis. et. l. nuper.

r Sustulerit. i. habuerit =trimonium int̄ ticiū et bertā

s Instra. in q̄bus oim eat̄ ma= esse otractū. et dotē datam esse. q̄ instra dotalia vel nuptialia dicunt̄. et sine hijs duobz. ſ. scriptura a dote dixit. p. ñ valē mrimoniū. qz lex

ab iicio affectōe maritali eā tam̄ cū qua poterat habē oiugiū et ex ea liberos sustulerit postea vero affectione pcedēte et nuptialia iura a instrumēta cum ea fecerit a filios vl' filias habuerit. nō solū eos liberos q̄ post wtē editi sūt iustos dicim9 et in pt̄ate eē p̄ris. sed etiā anteriores q̄ bus a hijs qui postea nati sunt occasionē legitimi nomis p̄stiterūtqꝰ obtinere censuim9 et si non pgeniti fuerint post wtale instrm ofectū liberi l' etiā nati ab hac luce fuerūt subtracti.

Ita demū tamē nepos neptisue pnepos pneptisue suoꝝ hēdū numero sūt si p̄cedēs psona defierit in pt̄ate pentis eē. siue morte id acciderit siue alia rōne veluti emācipacione. Nā si p id tps quo q̄s moriē filiꝰ in pt̄ate eius essz nepos ex eo suus heres eē non pt̄ id qz i cetis deincepsliberoꝝ psonis dictū intelligimus

Postumi q̄z qui si viuo pente nati essent in pt̄ate

De hereditatibus q̄ ab intestato deferuntur.

Intestatus decedit q̄ aut omnino testamentum non fecit. aut nō iure fecit. aut id qꝰ fecerat ruptū irritū we fcm ē aut si ex eo nemo heres institutꝰ est. Intestatoꝝ aūt hereditates ex lege. xij. tabl'aruz p̄muz ad suos heredes ptinent.

Sui autē heredes estimātur vt sup̄ diximus qui in potestate moriētis fuerint. veluti filius filiaue. nepos neptisue ex filio p= nepos pneptisue. ex nepote ex filio nato pnatus p= nataue. Nec interest vtꝝ naturales sint liberi an adoptiui.

Quibus connumerari ncē est eciam eos qui ex legitis mrimonijs nō sunt pgeniti. curijs tñ ciuitatū dati ꝑm diualiuz ostōnum que sup his positi sunt tenorē hēdū suoꝝ iura nāciscūtur. Necnō eos quos nostre amplexe sunt ostōnes p quas iussimꝰ vt si quis mulierem in suo cōtubernio copl'auerit non

p̄ mūq̄z de his dicit tali casu. vt h et. ſ. 8 nup. ſ. ñ alias. vt. ff. 8 re. iuē. nup. nos dicimꝰ valē mrimoniū vt. C. de nup. si vicinꝰ. et in auē. 8 nup. ſ. nuptias. ſz nō fiei liberos legitios. ut i auē. de tri. et se. ſ. fi.

t Presti =col. iij. terūt. ſ. p̄mi. nā a ob hꝰ retinēt q̄dam prij ocubmas vt expiāt̄ an ex eis possint fi= lios hr̄e vt postea accipiāt eas in vxores vel repellāt q̄ scz vt repellant̄ in vxore p hibitū est. vt i auē. q̄bus mo. na. ef. leg. ſ. qm̄ col. vij.

u Censuimus. q. d. non solū si nascāt̄ postea et viuāt cū p̄mis siue non nascant̄ aliq siue etiā si nascantur aliqui a moriant̄. vt C. 8 na. li. nup. et nō q si etiā legitios habeāt ex vxore q̄ndaz tñ hec valēt a siue ex libera siue ex liberta siue hua quā postea manumiserit et in vxorē duxerit hꝰ huant̄ vt in auē. de incest. nupti. ſ. fi. et in auē. de triē. et se. ſ. fi. et in auē. de filijs añdo. instra natis. p totum ti.

x Ita defierit. ſz nū quid filiꝰ p̄cedit nepotē ex altero filio vno g̃du. ut. j. 8 gra. cog. ſ. primo gradu

et. ſ. ij. et tamē non excludit. vt. j. e. ſ. cum filius Re. ñ. non videt̄ p̄cedere cum sui p̄ris locū obtineat. vt in dicto. ſ. e.

y Emācipatōe. l' capitis diminutōe maxia l' media. ñ aūt captiuitate. vt. ſ. q̄bꝰ mo. ius pa. po. sol. ſ. si ab hostibus

z Nā si p id tps. de. j. e. ſ. cū autē =queritur. in princi. so. vt. j. t. i. ſ. primus.

a Nuis. veluti auus.

b Eius. scz aui.

c Ex eo. scz auo.

d Personis. cū= tē in ꝓpe. vt. ff. 8 g̃dibz. l. iur. osultꝰ. ſ. pntes. et. ff. de v. sig. l. liberoꝝ. =tur p natis q̄tiēs de eo

e Postumi. hēdes cū habeā= rū comodis q̄rit̄. vt. ff. de sta. ho. qui in vtero. et nota q postumus 8z ꝓpe qui post humatōz p̄ris nasciē. et 8z eē im ꝓpe ille q̄ facto testamēto

nascit·vt·ff·de iniusto·r·te·l·iij·§·i· ⸗tim lz iure ptorio
a ¶ Ignorãtes·et inuiti·q sta⸗ abstinẽ possint·vt·s·s
here·q·et dif·§·sui·et·ff·si qs·o·cũ·t·l·i·§·qui sub·
b Heredes·s·sui·alias eẽ non nisi p curatorẽ ꝟm qs·vt
C·de cu·fu·l·fi·§·tali itaqz c ¶ Acquiri potest·sic·ff·de
act·et obli·si a furioso·et·ff·si cer·peta·l·si a furioso·
d ¶ Quasi·ꝟ ideo qz
corpalibz ꝟ ꝓpe cõ
tinuatio·ꝟ dñium est
incorpale·ꝟ rep bo·
qz et possessio ẽ res
corpalis·et tñ vna
cum alia otinuat·vt
ff·s acq·pos·pon·
·§·pterea·et·§·in do
tis·et·§·si iussa·et·§·
ꝟ et legata·et·§·pe⸗
nl·dic g imꝓpe fieri
otinuatoz·qz mẽ di
uersa non eadez fieri
debẽt·ꝟ pẽ et filius
vnũ fictione iuẽ sunt
vt·C·de impu·et al
sub·l·fi·§·fi·
e In pupillis·al's
si ẽ hereditas exnei·
et nõ pẽs tutoris au
ctoritas et pupilli a
ctus necẽarius est nisi
fit infãs·quo casu suf
ficit tutor·ut·C·s iure
deli·potuit·et·l·si i
fanti·§·pente·et·ff·
s tu·et cu·da·ab his
·l·impuberi
f ¶ Interdũ·sic·ff·s
suis·et le·l·i §·iter s
g Suus·ff·de te⸗
sta·lex cor·in fi·con
tra·So·ibi non fuit
reuersus sed hic sic·
h ¶ Postliminij·qs
fingit eũ sp in ciuita
te fuisse·vt·s·q bus
mo·ius pa·po·sol·§·
si ab hostibus·
i Post mortẽ·nõ q
dã delicta trãsire oẽ
heredes etiã lit·non
ot·vt lese maiestatis
in duobz casibus·qñ
quis otra pncipem
vel contra rem pub·
fuit molitus al non
vt·ff·ad·l·iul·ma·l·fi·et his duobz casibz ꝟ tm loquit·
Item de residuis et peculatus et rep etũdarũ·vt·ff·ad·l·
iul·repe·l·fi·Itẽ apostatat9·ut·C·de apos·l·ij·et·l·apo⸗
stata ꝓ·in fi·quedã etiã nõ transeũt lite cõ·vt oia alia pu
blica·vt·ff·de accusa·ex iudicõ ꝓ·alia otestata lite tran⸗
seunt alias non·vt omnia priuata delicta·vt·C·de delic·s
func·l·i·et·j·de ꝓpe·et tem·act·§·non autem·
k ¶ Perduellionis·ido dicit pduellionis·qz p duelluz fie
bat certamen si aliqs criminis hui9 reus dicebat·q aliqd
i ipz pncipẽ vel rempublicã fuisset molitus ꝟm·p·et pt di
ci hoc et defendi qz et ꝟm iura rõna videt posse fieri debẽ
pugna·q sunt ar·aliqua·ut·ff·ad·l·acquir·qua act·§·si qs

eius futuri forẽt sui hẽdes
sunt Sui autẽ heredes
fiunt eciã ignorãtes·sed
lez furiosi fint heredes sui
pñt existere·qz quibus ex
caus ignorãtibus acqrit
nobis·ex his caus q furios
acqri potest·et stati mor⸗
tepentis qu asi otinuatur
dominium·q ideo nec tuto
ris auctoritate opus est in
pupillis·cũ etiã ignorãti⸗
bus acquirit suis heredibz
hereditas·nec curatoris
assensu acquirit furioso sz
ipso iure ¶ Interdũ autẽ
licet in ptate parẽtis mor
tis tpe sus heres non fuit
tam sus heres pnti efficit
veluti si ab hostibus quis
reuersus fuerit post mor⸗
tem patris sui·ius autem
postliminij ꝟ facit Per
otrariuz autẽ hoc euenit·
vt licz quis i familia defũ
cti fit mortis tpe·tam suus
heres non fiat·veluti si p9
mortẽ pater iudicatus fu⸗
erit pduellionis reus ac p
hoc memoria eius dãnata
fuerit·suũ em heredez hre
non pt cum fiscus ei succe
dit·Sed pt dici ipso iure

in colluct·vt·ff·de re·iu·omod·et·ff·de hijs qui no·infa·
athlete·et·C·de athletis·l·i·et·C·que res·pig·ob·pos·
spem·et·ff·de dona·donacões in fi·Hijs em legibus hẽt
mentio de tli pugna·q n fieret nisi de iure esset·vel dic per
duellionis·id ẽ hostis crimis·nã pduelles hostes dicunt·
ut·ff·de v·sig·quod nos l Memoria·nã ipe cũ sit mor
tuus non pt damnari
nisi a deo·vt·ff·que
sentencie sine ap·re·
l·penulti·
m ¶ Damnata·ꝟ sez
modo·pnicio cõtra
impium luciũ fecisse
et ideo bona in fiscuz
inferri·nam p ꝟ me⸗
moria damnat·et in
famia quadã defun⸗
ctus afficit·vt·s·q
manu·non poss §·i·q
ex tpe omissi deli cti
alienacões ab eo fce
non valebũt·vt·C·
ad·l·iul·ma·l·pnl·i
fi·et·ff·s dona·l·do
na·§·fi·
n Potest·dici·scili
cet verius·
o ¶ Definẽ·s·lata sen
tẽcia·nã ñ facit ipo
iure definẽ hẽdẽ suũ
esse tale delictum·
p Cum filius·filio
secus si ex filia·vt·j·
e·§·Itẽ vetustas·et
·j·§·diui·
q ¶ Equũ·ut in aut·
qb9 mo·effi·sui·§·g
r Vocant·idez est
et si p bo·pos·vocẽ
tur·vt·ff·de otrata
bu·l·i·§·vocant·sed
otra·ff·s contra ta⸗
bu·l·iij·§·i·so·nõ est
otra·qz ibi pcedit fi
lius qz patris loco ẽ
adoptatus ad nepo⸗
tẽ·vt·s·§·ita tamẽ·
s ¶ In stirpes·j·e·t·
i·§·hoc eciã addens
in fi·otra·so·vt ibi·
t Ex altero·sic·j·e·
·§·fi·sic·ff·s m offi·
t·pap·§·pinde·si
ex duobus·sic et·C·

eẽ suũ heredẽ sed definẽ·
¶ Cũ filius filiaue q ex alto
filio nepos neptisue existãt
piter ad hereditatẽ auiw
cant·Nec q gdu primior
ẽvlteriorẽ excludit Equũ
em esse videt nepotes nep
tesqz in patris sui locũ suc
cedẽ·pari rõne et si nepos
neptisqz ex filio fit q ex ne⸗
pote pnepos pneptisue·si
mul wcant Et qz placu
it nepotes neptesue Item
pnepotes pneptesue i pn
tis sui locũ succedẽ ouem⸗
ens esse visuz est non in ca
pita sed in stirpes heredi⸗
tatez diuidi·vt filius ptem
dimidiã hereditatis hẽat
q ex alto filio duo plesue
nepotes alterã dimidiam
¶ Itez si ex duobus filijs
nepotes neptesue existãt·
ex alto vn9 forte aut duo
ex altero tres aut qtuor·
ad vnũ aut duos dimidia
ps ptineat·ad tres vl qtu
or altera dimidia Cum
aũt qrit·an quis suus he⸗
res existere pt·eo tpe qrẽ
dũ est quo certũ est aliquẽ
sine testamento decessisse
qs accidit et testam to de

de suis·et·l·nepotes·Accursius·
u ¶ Item filijs pmortuis ex altero nepote
x Cum autem·eo diligenter notato qui fũt sui heredes·
nunc nota quo tempe qrendus est quis sit suus heres
y ¶ Certũ est·s·e·§·ita demũ·contra solue vt ibi dixi·
z Sme testamẽto·quod otingit·vij·modis·vt·s·e·in
prmci·diximus·Accur·florentinus z ¶ Accidit·sez vt vi/
deatur quis sine testamẽto decessisse·
a Mortuo·scilicet exhereditato·
b ¶ Non potuit·morte puentus·vt·s·e·§·ita tamen·
c Solus·scilicet suus heres·accursius
d ¶ Certum est·scilicet nepotem suum heredẽ esse cũ nllus

precedat eum · vt · ſ · e · §. i ·

d ¶ Mortuo · antequ adeatur ex teſtamento hereditas · vnde conſtat non tranſmitti ad filium · de inofficioſo · q̃relam · ꝓmo etiam ea adita non tranſmittebatur olim · ſed hodie contra · vt · C · de inoffi · ti · ſanctim⁹ ak · l · ſi q̃s filium · §. fi · e Teſtamento · ſcz ab herede qui non vult adire · accurſius

ſtituto · Hac racõe ſi filiꝰ exhereditatus fuerit et extraneus heres inſtitutuſ ẽ et filio mortuo poſtea certum fuerit heredẽ inſtitutũ ex teſtam̃to non fieri heredem · aut qꝛ noluit eẽ heres · aut qꝛ non potuit nepos auo ſuo hereſ exiſtere Quia quo tpe certũ eſt intestatũ deceſſiſſe p̃ſumitur ſolus inueniꝯ nepos ⁊ hoc certũ eſt · ⁊ licz poſt mortẽ aui natus ſit · tamẽ auo viuo oceptus mortuo patre eius poſteaqz deſerto aui teſtõ ſuus heres efficitur ·

¶ Plane ſi ⁊ conceptꝰ et natus fuerit poſt mortem aui mortuo patre ſuo deſertoqz aui poſtea teſtam̃to ſuus heres auo non exiſtet · quia nullo iure cognacionis patrẽ ſui patris tetigit · Sed nec ille ẽ inꝯ liberos aui · quẽ filius emãcipatus adoptauerat ·

Hij autẽ cum nõ ſint ſui quantũ ad hereditatem liberi neqz bonoꝝ poſſeſſionẽ petere poſſunt quaſi p̃ximi ognati hec ꝯ ſuis heredibz · ¶ Emancipati aũt iure ciuili nichil iuꝯ habẽt neqz em̃ ſui heredes ſunt · qꝛ in p̃tate deſierũt parentis eſſe · ne qz vllo alio iure p̃ legẽ · xij · tabularũ vocantur · ſed p̃tor naturali eq̃tate motꝰ dat eis bonorũ poſſeſſiõz · vnꝯ liberi pinꝯ

ac ſi i p̃tate pẽtis tpe mortis fuiſſent · ſiue ſoli ſint · ſiue cum ſuis heredibꝰ ocurrant Itaqz duobus liberis extantibus emãcipato et eo qui tempe mortis in p̃tate pẽtis ſui fuerit · ſane is quidẽ qui in p̃tate pentis fuerit ſolꝰ iure ciuili heres eſt et ſolus ſuus heres Sꝯz cum emãcipatus beneficio p̃toris in ptem admittiꝯ · euenit vt ſuus heres p̃ pte heres fiat · ¶ At hij q̃ emancipati a pnte i adopcionẽ ſe dederunt · non admittunꝯ ad bona naturalꝯ patris quaſi liberi · ſi modo cum iſ moreretur i adoptiua familia ſint · Nam viuo eo emancipati ab adoptio patre pinde admittuntur ad dona naturalis patris ac ſi emãcipati ab ipo p̃re eſſent · nec vnq̃ in adoptiua familia fuiſſent · et conueniencꝯ que ad adoptiuũ patrẽ ptinent · extraneoꝝ loco eſſe incipiunt · Poſt mortẽ vero naturalis p̃ris emancipati ab adoptiuo patre · et quantũ ad hunc adoptiuũ patrẽ ptinet eq̃ extraneoruz loco fiunt · et quantũ ad naturalis p̃ris bona ptinet · nichilo magis liberoꝝ gradum nanciſcanꝯ · quod ideo placuit ſic · quia ini quũ erat eſſe in poteſtate p̃ris adoptiui ad quos bona naturalis

f ¶ Tetigit · nec enim fuit primus cognatus ei ſcilz q̃ viuo nõdum animal erat · vt ff · vnde cog · l · i · §. ſi quis proximus · ſed nunquid hodie per autꝯ · ſuccedit · vt i autꝯ · de here · que ab inteſt · §. i · p · dixit q̃ ſic quia naturalis cauſa tantũ ſpectatꝯ · io · cõtra · quia nec de iure p̃torio quo caſu naturalis inſpiciebatꝯ · admittebatur · vt ſequiꝯ · vt · j · e · §. emancipati · et · ff · de ſuis et le · l · ticius · et · l · penꝯ · accurſius ·

g Cognati · id ẽ tã q̃ agnati · nam agnati ſunt primiores q̃ cognati · nunq̃d ergo tercio ordie inter cognatos vocanꝯ Rõ · mar · q̃ ſic · vt · ff · e · l · i · i fi · Io · otra · qꝛ ibi de cõceptis p̃us · natis poſtea loquiꝯ · ſecꝰ ſi poſtea ocipiunꝯ ⁊ naſcũꝯ vt h · et · ff · de iniuſt · r · te · ſi quis filio §. non fuiſſe

h ¶ Emancipati · qꝛ bona ratio · vt · ſ · de here · q̃li · et diff · §. ſui · et · ſ · e · §. i · ibi · ſin autẽ · ⁊ · accur ·

i Nullo iure · ſcz neqz vt patroni neqz vt agnati quos vocat lex · xij · ta · vt j · t · i · in prin · et · j · de ſucceſ · li · in prin · aliud ecõꝯ · ut j · t · i · §. fi ·

k ¶ Soli ſint · ſ · emancipati · accur ·

l Heredibz · ſcz cuz alijs q̃ remanſerũt in poteſtate ·

m ¶ Dimidia · vt · ff · de v · ſig · nomẽ filiarũ · §. portionis ·

n At hij · ſcz vocatꝯ emancipati · ſed non omnis et hoc ſequitur at hij · ⁊ · ⁊ ·

o ¶ Adoptionem · id eſt arrogationem ·

p Non admittunꝯ · ff · de contra ta · l · iij · §. ſi quis filio · Conſo · ibi non valuit adoptio ſm jo · ſed hꝯ valuit · vel diſtigue · an detur extraneo · vt h an detur in adoptõe nepos ex filio emancipato patri eiuſdꝯ vt ibi ar · ſ · ꝯ adop · §. ſ hodie · Item · C · de adopc · l · penꝯ · §. ſed ſiq̃dem · que eſt otra So · illã intelligẽ vt j · e · §. admonendi ·

q ¶ Cum is · ſcz patꝯ naturalis · accur ·

r Viuo eo · ſcz patre naturali ·

s ¶ Ab ipſo · ſcilicet patre naturali ·

t Fuiſſent · vt · ſ · de exhere · li · §. emancipatos · accur ·

u Extraneoꝝ · ſi autem morte patris adoptiui facti eſſent ſui iuris durat agnatõiſ ius inter eos · id ẽ inter adoptiuũ et naturalem filium adoptãtis ñ emancipatuz ⁊ t ſibi ſuccedant vt · ff · de gra · cog · filiũ naturalem · et · ff · vnde cog · l · i · §. cognacõms · et de adopc · l · antepenꝯ · Mar · Itẽ et ipi adoptiuo patri ſuccedit · vt j · e · §. ſed ea ·

x ¶ Eius · id eſt naturalis patris ·

y Adoptiui · poſt emancipacionem non prius · vt · ſ · e · §. nec intereſt ·

z ¶ Ad agnatos · nam ſi non emancipat · certum eſt q̃ filij ñ

succedunt naturali patri·et ita agnati succedunt· vt· s·
pr·et·ff· vnde libe·l·i· Si aut emanciparet succederet fi
lij·vt·s·pr·§·et sic in eius potestate esset ad que bona na
turalis patris perti
nent q̃ est absurdu
et otra regulã iuris
vt h̃ et·ff· de here·
insti·l·illa institutio
b Minus ergo iur·
quia naturales filij
emancipati iure pto
rio vocant·ꝫ adopti
ui emancipati nõ· vt
s·pr·§·ergo·
c Naturales·i·leguti
d Emancipati·ab
adoptiuo patre·
Accursius Florẽtinus

patris pti ment· vtrum ad
liberos eius an ad agnatos·
Minus ergo iuris habent
adoptiui filij q̃ naturales
Naq̃ naturales emancipa
ti beneficio ptoris gradũ
liberoꝝ retinent licꝫ iure
ciuili pdant· Adoptiui ve
ro emancipati·et iure ciui
li pdunt gradum libero=
rũ et a ptore non adiuuãt
et recte· Naturalia em iu=
ra ciuilis ratio pimere nõ
potest· nec qꝫ definunt sui
heredes esse possunt defi=
ne filieue·aut nepotes ne=
pte sue esse· Adoptiui vo
emãcipati·extraneorũ lo=
co incipiunt esse·qꝫ ius no
menq̃ filij filieue q̃d p ado
ptõne consecuti sunt·alia
ciuili ratione id ẽ emanci=
pacõe pdũt Quod h̃ obꝑ=
uant·q̃ in ea bonoꝝ posses
sione quã otra tabulas te
stamenti pentis·liberis p
teritis id ẽ nec heredibus
institutis neq̃ vt oportet
exheredatis pretor polli=
cet·nam eos quidem qui i
potestate parẽtis mortis
tpe fuerint et emancipa=
tos vocat pretor ad ean=
dem bonoꝝ possessionem
eos vero qui in adoptiua
familia fuerint· p hoc tps
quo naturalis parens mo
reretur repellit Item ad
optiuos liberos emancipa
tos ab adoptiuo patre sic
ab intestato ita longe mi=

m Oportet·scꝫ masculi nominatim·femine inter ceteros·
vt·s·de exhere·li·§·i·Accursius
n Exheredatis·cũ ergo mris ptẽ ico p exheredacõe ha=
beatur· cessat ibi oẽ
ta·bo·pos·ut·ff·bo ẽ
ta·illus·§·ad testã·
o In pãte·eman=
cipatis omittentib9
edictũ·non alias fm
mar·vt·ff· de cõtra
ta·l·iij·§·si q̃s ex li·ꝫ
Jo·cõtra· nam nullũ
dicere pnt· et cõtra
ta·suo iure habent·
ut·ff·b le·i·l· si duo
et·C·de li·p·maxim
p Repellit·scꝫ pre
tor repellit· nisi sint
instituti· et eis omit
tat edictũ· vt·ff·de
otra ta·non putauit
·§·in adopcõe· et·§·
vt aut Item otra·ff
de cõtra ta·l·iij·§·si
quis filio·So·vt·s·
e·§·at hij·Accursius

nus otra tabulas testamti
ad bona eiꝯ non admittit
qꝫ definunt in numero libe
rorum esse Admonendi
tam sumus eos qui in ado=
ptiua familia sunt· quiue
post mortẽ naturalis pen=
tis ab adoptiuo patre emã
cipati fuerint·itestato pa=
rente naturali mortuo· lꝫ
ea pte edicti qua liberi ad
bonorũ possessionẽ vocant
non admittant·alia tamẽ
pte vocari idẽ qua cogna
ti defuncti vocant· ex qua
pte ita admittunt·si neq̃
sui hẽdes liberi·neq̃ emã
cipati obstent·neq̃ agna
tꝯ q̃dẽ vllꝯ interueniat·
Ante em ptor liberos vo=
cat tã suos hẽdes q̃ emã=
cipatos· deinde legitimos
heredes· deinde primos
cognatos· Sed ea oia
quidẽ antiquitati placue=
runt· Alij q̃ autẽ emenda=
cionẽ a nostra institutõne
accepunt quã sup hijs pso
nis cõposuimus que a pa=
tribus suis naturalibus in
adopcionẽ alijs dant· In
uenimus etem nõnullos ca
sus in quibus filij et natu=
raliũ pentum successionem
ꝓter adoptionem amitte
bãt· et adopcione facile p
emãcipacõꝫ soluta ad neu
trius patris successionẽ vo
cabantur· Hoc solito mo=
re corrigentes institutionẽ
scripsimꝯ p quã diffinimus

q Admonendi·licꝫ
hos duos qui sequũ
tur non admiserim s
iur ciui· vt·s·e·§·at·
hij tamen q̃·
r Ad bonorũ poss·
vnde liberi·
s Emancipati· qui
sunt sui per pretorez
vt·s·e·§·emancipati
t Legitimos·id est
agnatos·ut·j·t·i·pri
ma rnsione·
u Proximos·sic·ff·
si ta·te·l·i·sic·ff· q̃s
or·in bo·poss·serue
tur·l·i·
x Sed omnia que
s·e·§·at hij dicta sunt
et·s·in pr §·
y Aliquã·q·d·que
dam correximus·que
dam retinuimus·
z Constitucione vt
·C·de adopcõne·l·
penult·
a Naturalibus· et
legitimis·accur·
b Nonnullos·i·ali
quos·
c Ad neutrius· vt
s·e·§·at hij·

e Adiuuantur· nisi
sint de suis· qꝫ auus
adoptauit nepotẽ in
filiũ et postea emãci
pauit·vt·ff·ad ter=
tul·l·ij· §·adoptiui
f Ratio·id est emã
cipacõ·que iur·ciui·
est·vt·ff·de re·iur·
actus·
g Non pt·sic·s·de
le·ag·tu·§·si·sic· ff·
de re·iur·nichil tã·
h Emancipati·ab
adoptiuo pre et p9
mortẽ naturalem·vt
s·§·post mortẽ·
i Eadẽ que obꝑuã=
tur in bo·poss·vnde
liberi·et j·s contra
ta·bo·poss·ꝑuantur
k Esse·nõ q̃ si emã
cipet filius vel filia
vel demceps nõ fit
sui heredes· non tam
definit eẽ filij f filie
l Institutis·his
em istitutis ñ dat h̃
bo·pos· nam pterit9
rumpat testamentuz
et huic scilz instituto
via aperit·et hoc ẽ qs
or nisi pteritus omittat edictũ·vt·ff·de otra ta·l·iij·§·si
q̃s ex liberis·si autẽ pteritus nolit vti postq̃ semel agno=
uit institutus habz otra ta·iure fm ta· q̃ ẽ mirabile· nec
expectat ptm·vc·ff·de pẽ·ta·l·si p9·§·si·q̃ del·i·nõnũq̃

d Vocabant·h̃ idẽ videt etiã otingere hodie i casu quẽ
hemus·j·e·§·nostra autẽ·vt·C·s adopẽ·l·pnl·§·ꝫ h̃·sed
dic q̃ auus adoptans tenet eẽ relinq̃re quartã vt filio ar=
rogato·vt·j·e·§·nostra ibi quẽadmodũ·

quando pens natural filiū suū adoptand alij dederit integra omnia iura ita seruari atqz si in pris natural ptate pmansisset nec penitus adoptio fuerit subsecuta nisi in hoc tmmodo casu vt possit ab intestato ad pris adoptiui venire successionem Testamto autē ab eo facto neqz iure ciuili neqz ptorio ex hereditate eius aliquid psequi potest neqz otra tabulas bonoz possessione agnita neqz inofficiosi querela instituta cum nec necitas pri adoptiuo imponatur vel eū heredē instituere vel exheredatū eum facere vtpute nllo naturali vincło copulatū neqz si ex sabiniano senatus cō ex trib9 maribus fuerit adoptat9 Nā et in hmoi casu neqz quarta ei huatur nec ulla actio ad ei9 psecutōz ei opetit

In nra aūt ostitucione except9 est is quē pens naturalis adoptandū susceperit vtroqz em iure tam naturali q̄ legitimo i hac psona ocurrente pristina iura in tali adopcione huauimus quēadmod si patrfa sese dederit ad arrogādum que specialiter et figillatim ex pfate constitutionis tenore possunt colligi Item vetustas ex masculis pgenitos plus diligēs solos nepotes vel neptes qui ex virili sexu descendūt ad suoz vocabat successionem et iuri agnatorum eos anteponebat

Nepotes aūt qui ex filiabus nati sunt et pnepotes ex neptib9 cognatoz loco numerās post agnatorū lineā eos vocabat tā in aui q̄ proaui materni quā in auie vl proauie siue paterne siue materne successionē Diui autē pnci pes non passi sunt talē otra naturā iniuriā sine opetēti emēdacione relinquere Soz cum nepotis vel pnepotis nomē omūe est vtrisqz qui tam ex masculis q̄ ex feminis descēdūt ideo eundē gradū et ordinem successionis eis donauerūt Sed vt aliquid amplius fit eis qui non solū nature sed etiā veteris iuris suffragijs muniunt porcionē nepotū ⁊ neptum vel deinceps d quibus sup̄ dixim9 paulo minuendā esse existimauerūt vt minus tercia pte accipent quam mater eoz vel auia fuerat acceptura vel pater eorū vl au9 paternus siue m̄rnus qn̄ femina mortua fit de cuius hereditate agitur hijsqz licet soli sint qui descēdūt ex femineo sexu adeūtib9 agnatos minime vocabāt

Et quēadmodū lex xij

q d sic transit vt in hoc casu qui sequitur

t Item vetustas correximus ius antiquū circa liberos pmi gradus naturales siue adoptiuos nūc circa vlteriores

u Solos i ms male

x Anteponebat in hoc bene

y Nepotes vocabat sez vetustas non ciuilis iuris auctoritas vt s sed ptorij ut j t i ff qz accur

z Materni sez moriente masculo d cuius bonis agit ut j ff proximo

a Materne sez moriente femina vt j primo ff accur

b Diui principes vt C d suis et leg si defunctus et C d col l illā accur

c Donauerunt scilz principes sed nō idē comodū vt sequit

d Suffragio id ē lege xij tabularum

e Minuuntur nota duas rationes vincē vnā vt s de adop ff hodie in fi ff

f Diximus sez nllo modo nisi tercio ordine succederet vt s primo ff

g Paulo nota parum de tercia parte totius rei dici fic in aut d exhi et introeis ff sanctimus

h Estimauerunt scilicet principes

i Mortua fit nota duos casus si enim moritur femina nepotes vel neptes ex masculis vel feminis in michilū olim nisi p9 agnatos hodie cum diminutiōe succedūt tercie partis si moritur masculus nepotes ex filia tm̄ vocentur cum diminutione tercie p tis vt hic d

k Xij tabu quod de diminutione hac tercie dicitur corrigit p sequentem ff secm mar sed nos sm b dicimus sequentem ff loqui in quadaz alia parte que debebatur agnatis sez quarta non autez d hac tercia sed p aut dicimus de hac tercia correctum scilicet vt equaliter hodie veniāt vt i aut d trie et se ff neqz illo

l Vocat sez s e ff cum filius Accursius

e Constitutionem sez predictam Accursius

f Permansisset nunqd ergo ñ pmansit Rñ ymo pmansit vt s de adopc ff sed hodie sed hoc dixit referendo se ad factū q d ac si d iure et de facto i eius familia pmansisset

g Tmmodo nūqd eum in ius vocabit sine venia Item nunquid alimēta tali filio dare tenet Rñ p hanc literaz et s de adop ff sed hodie pla dixit contra

h Ab intestato sez simul cum alijs naturalibus ut C d suis et le si te non tamen succedat alijs d sanguineis sui patris adoptiui vt C d adop l penl ff fiqdē in fi Accursius Florent

i Ab eo sez adoptiuo patre

k Iure ciuili quia non est in ptate sua

l Neqz ptorio qz non ē emācipat9 ab eo vt s de ephere lib in pñ ff emancipatos et ff fi

m Inofficiosi s de inoffic test otra ff tam autē So illa intelligit ꝯm distictōnē h9 ff vt ibi dicit

o Consulto q non habemus ꝯ dicebat q tres iuuenes arrogāti deferebant vt vnū eligeret q casu magna erat hec solēnitas vnde ex ostōe diui pij quartā ei dabat arrogatō quod hodie nō est ymo ꝯ hoc casu vt et alias vt h et C de adop l penl ff q autem

o Ad ei9 sez q̄rte

p Nostra constōe vt C de adop l penl ff si vero pater

q Parens hoc i infinitū accipe vt ff de gra l iur con ff parentes

r Seruauim9 ut siue loco filij habeat siue nepotis adoptet ac si vere naturalis esset sez filio p̄cedente nepotē vt C de adop l pnl ff qd autē in filio

s Quēadmodum

m Sed ostitutionem quam non habemus. vt sequitur.
n Constitutone. vt. C. de suis. et. le. l. fi. Accursius.
o Transuersa linea. sic in aut. de nõ ali. §. cũ agit. ĉca fi.
p Descendũt. scz nepotib9 vel pnepotibus ex filia. accur.
q Et tpa vt in futuris casibz tantũ valeãt. vt. C. de suis. ⁊ le. l. vl.
r Itaq; hoc q8 sequitur est referendũ s. ad §. diui. ñ ad pr.
s Statuit. vt. s. e. §. cum filius.
t Diminutõe. s. q̃rte que 8debatur agnatis. non tercie que dabatur patruis. vt s. primo. §. dirimus
u Similit habeant ꝓmo in capita videt diuidi vt. j. t. i. §. hoc etiã addendũ in fi. §. ꝓ ibi 8 collateralib9 h de 8scedẽtibz loq̃t

S Inemo. etiaz vnus. ut. ff. de tes. tu. fi ne
p Suus. s. //mo. t. i. §. i.
z Pretor. s. t. i. §. emancipati.
a Constões. s. t. i. §. quibus connumerari. et §. diui.
b Successionẽ. de
c Existat. //functi dico ⁊ aplectat. naz ꝓ duo nccia sunt
d Nuoquomõ. scz ci. vel pre. iure.
e Agnatũ. capite nõ mmutũ. vt. ff. e.
f Proxi //capitis mũ. id ẽ qui primior est defuncto. j. e. §. fi ples. et §. pr. accur
g Agnati. sic. ff. 8 legitia tu. l. fũt autẽ
h Libro. ut. s. 8 leg. tu. §. sunt autẽ
i Cognacõe. cognacõ est gen9. agnacio spẽs. vnde q̃s̃q̃s est agnatus ẽ cognatus. sed non ouertit.
k Itaq; osãguinei quasi ex eodẽ sanguine nati. ceteri agnati non dicunt osãguinei. vt. ff. de suis. et le. l. ij. m pñ. accur.
l Item. inuicẽ. scilz filius fratris patruo tabulaꝝ filio mortuo nepotes vel neptes ⁊ pnepotes vel pneptes in locum patris sui ad successionez aui suiwcabat. ita ⁊ principalis dispoficio in locuz matris sue vel auie. eos cũ iam desig̃ta ptis tercie diminucione wcat Hoz noscuz adhuc dubitatio manebat int agnatos et memoratos nepotes q̃rtã ptẽ subr defuncti agnatis sibi vẽdicãtibz ex cuiusdã ostõis auctoritate memoratã q̃dẽ ostõz a nro codice seg̃g auimus. neqz inseri eã ex theodosiano codice nro ocessim9 Nostra aũt ostõe pmulgata. toti iuri eius derogatũ est. et sanctimus talibus nepotibus ex filia vel pnepotibz ex nepte et deinceps supstitibus agnatis nullã ptẽ mortui successionis sibi uẽdicare ne hij qui ex transuersali linea veniũt potiores hijs habeantur q̃ qui rectoiure descẽdũt. Nuã ostitutionẽ nostrã obtinẽ ꝓm sui vigorẽ ⁊ tpa sanctim9. ita tñ vt quẽadmodũ inter filios et nepotes ex filio antiquitas statuit non in capita sed in stirpes diuidi hereditatẽ. Similit nos inter filios ⁊ nepotes ex filia fieri distribucionẽ iubemus veluti inter oms nepotes vel neptes ⁊ inter pnepotes et pneptes et alias deinceps psonas vt vtraqz pgenies mtis sue vel patris auie vl aui portionẽ sine vlla diminuciõe osequãtur. vt si forte vnus vel duo ex vna pte ex altera tres aut q̃tuor extent. vn9 aut duo dimidiã alteri tres aut q̃tuor alterã dimidiã hẽditatis habeãt

De itima agnatoꝝ succes.

I nemo suus heres vel eoꝝ quos inter suos heredes ꝓtor vel ostitutiones wcant extat et qui successionez quoq̃modo amplectit. tunc ex lege. xij. tabularũ ad agnatum primum ptinet hereditas. Sunt autem agnati vt primo quoqz libro tradidimus. cognati p virilis sexus psonas ognacione oiuncti quasi a prẽognati. Itaqz ex eod prẽnati fratres agnati sibi sunt qui et osanguinei wcantur. nec requiritur an etiã eandẽ matrẽ habuerint. Item patru9 fris filio et inuicez is illi agnatus est eodẽ numero sunt fratres patruales id ẽ q̃ ex duobz fratribus pcreati sunt qui etiã consobriniwcantur qua racione etiam ad plures gradus agnacionis puenire poterim9.
Hij etiã q̃ post mortem patris nascunt iura osang̃nitatis nanciscũtur. Non tñ omnibus simul agnatis dat lex hereditatẽ sed hijs qui tũc primiori g̃du sunt cum certũ esse cepit aliquẽ intestatũ decessisse Per adoptionẽ quoqz ag̃tionis ius consistit veluti inter filios naturales ⁊ eos quos pater eoꝝ adoptauit. nec

m Et etiam osobrini. in ꝓe. vt. j. de gra. cog. §. iiij.
n Hij. osanguimtatis scz ad suos fres prius natos. ad reliquos vero agnatos agnationis tantum ius acquiritur vt. s. pr. dirimus. et est verũ hoc si viuente eo ij dẽ de cui9 hereditate agit ocepti sal tẽ erãt. vt. ff. de suis. et. le. hre. ticius et. ff. vnde cog. l. i. §. si quis primior.
o Non tamen q̃ quis agnati vocentur ad hereditatẽ. non tamẽ dat lex. s. xij. ta.
p Sed hijs. et omibus hijs. vt. j. e. §. si plures. accur.
q Certũ. q̃ est etiã scz facto testamento q̃ emanauit. q8 dic vt. j. pr. §. accur.
r Nuoqz. q. d. non solum iure naturali constituitur agnacõ ꝓ etiã ciuili. vt p adoptionẽ. scz quãlibz iure isto. vt. ff. 8 adop. l. i. et. s. 8 adop. in prin. sed hodie p eam tm̃ ex qua transit in ptatez arrogatoris. vt. s. t. i. §. nũ aũt. ꝓ tñ licet nõ fiat agnatus. s. hodie q̃ non transit in ptatez extranei arrogãti succedit tamen ab intestato patri tm̃ ñ alijs patris agnatis. vt C. de adop. l. pnl. §. fi quidem. Accur.
s Naturales et legitimos. non tñ emãcipatos. ut. ff. de g. cogna. l. fi filium. Accursius.
a Item si quis. non solu n pater de quo dictum est.

b Suos esse · id est agnascitur aliis agnatis adoptantis · et eis cognatus fit · vt · ff · de adop · qui in adop · Accursi9

c Ceterum · id ē certe vel aliter · lex quidē · xij · ta · deferebat hereditatē agnatis primis · ſz media iuris prudencia cum distinctione · et ſz dicit ceterum p ſed

d Longissimo · decēnio · vt · j · de succes · cog · ſ · fi · accur ·

e Feminas · agnatas

f Quod placebat · nota caute poit placebat et non placz vt j · ſ · nos vero · Et ſz erat p mediā iur prudenciā nō p legē xij · ta · neqz p ptorē · vt j · e · ſ · et ſz quidē · a · ſ · media · accur ·

g Consanguinitatis · id est agnatōnis

h Eaz · ſ · feminarū

i Tua · ſ · hereditas

k Plerūqz · ſz pter ſanguinea s vxores de quib9 modo dixit

l Ad masculos · sic ſ · t · i · ſ · Itē vetustas

dubiū est quin im pe ſanguinei appellant · Itez ſi quis ex ceris agtis tuis veluti frater aut patruus aut deniqz is qui longiore gradu est adoptauerit aliquem agnatus inter suos heredes esse non dubitatur · Ceterum inter masculos quidē agnacionis iure hereditas ecia ſi longissimo gradu sint vltro citroqz capiē Quod ad feminas vero attinet · ita placebat vt ipe ſanguinitatis iure tm capiant hereditatē · ſi sorores sint vlterius non capiāt · Masculi aūt ad earum hereditates ecia ſi longissimo gdu sint admittant · qua de cā fratris tui aut patrui tui filie vel amice tue hereditas p tinet · tua vo ad illas ñ p tinebat Qd ideo ita ostitutū erat · qz comodius videbat ita iura ostitui vt plerūqz hereditates ad masculos ofluerent Sed qz sane iniquum erat in vniū sum eas quasi extraneas ē pelli pretor eas ad bonorū possessionē admittit ea pte qua primitatis nomie bonoz possessionē pollicetur · ex q parte ita scilz admittunt · ſi neqz agnatus vllus nec primior ognat9 interueniat Et hoc quidē lex · xij · tabulaz nullo mō itroduxit · ſz simplicitatē legibus amicā amplexa · simili modo omnes agnatos siue masculos siue feminas cuiuscunqz gradus ad similitudinē suoruz inuicez

m Sed qz eas · ſcz agnatas feminas ·

n Proximitatis · id est ognationis

o Interueniat · nec aliquis suoz · vt · ſ · · t · i · ſ · admonendi · in fi · ſ · accur ·

p Quidem · que fūt ſcz m · ſ · ceterum · et · ſ · ſz qz dicta sunt ·

q Sed simplicitatē · remota differencia agnatoz vt iter masculos et feminas sic · ſ · de fidei cō · here · ſ · sed quia ·

r Junior · et sic nō q lex · xij · tabularū ē uetustior q media iuris prudencia et q ius ptorum ·

s Anterior · id est ostitutione anteriori · j · scripta · que est · C · de legitimis here · l · lege · xij · tabulaz ·

t Prefatam · scz dictam · ſ · e · ſ · ceterum · Accur ·

ad successionē vocabat

Media aūt iuris prudencia que erat quidem lege xij · tabularū iunior · impiali autē dispoficione anterior subtilitate quadā excogitata pfatā differēciā inducebat et penitus eas a successione agnatoz repellebat · omni alia successione incognita · nec pretores paulatiz aspitatē iuris ciuilis corrigētes · siue qd deest adimplentes humano profito aliū ordinē suis edictis addiderunt · et cognacionis linea primitatis nomine introductap bonoz possessionē eas adiuuabāt · a pollicebantur hijs bonoz possessionē q vnde ognati appellabant

Nos vero legē · xij · ta · sequentes a eius vestigia in hac pte ofuantes · laudamus quidez ptores sue hūanitatis non tam eos in plenū huic cause mederi iuenimus · quare etem vno eodēqz gradu naturali cōcurrēte a agnacionis titulis tā in masculis q in feminis equa lance constitutis masculis quidez dabatur ad successionem venire omniū agnatoz · ex agnatis aūt mulierib9 nullis penitus nisi soli sorori ad agnatoruz successionem patebat aditus · Ideo nos in plenū omnia reducentes · et ad ius xij · ta · eandē dispoficionez exequentes nra ostōne sanctimus · omnes legitimas personas id est p virilem sexum descendentes · siue

u Eas · agnatas feminas nisi sorores

x Omni · nam ordo ognatoz nō erat adhuc · vel dic etiā deficiētibz agnatis ipse tm non vocabantur ·

y Ciuilis · id est medie iur prudencie qd scz ciuile dicit · ut · ff · de orig · iur · l · ij · ſ · ſz disputatio · Accursius florent ·

z Hijs bonoz · id ē mulierib9 agnatis vltra sorores ·

a Appellabant · sic dicta qz p eam cognati vocant ·

b Nos vero · hic iustinianus loquitur ·

c Cause · id est expulsioni agnatoz

d Nuare etem · bñ dico forte puidend agnatis feminis · q re etem qē ·

e Titulis · i · noib9

f Dabatur · id ē concedebatur ·

g Aditus · certe ñ erat racō iusta ſ suf/ficiēs · licz aliqua sit vt · ſ · e · ſ · ceterū i fi ·

h Nostra constō e · vt · C · de leg · here · l · lege · xij · tabulaz

b Simili mō. id est hinc inde. Vel dic ita femie vt mares
c Consanguinitatis. id ē licz non sint sorores q̃ germane vocantur quasi ex eodē germine nate. Accursius

d Hoc etiā ex tma uimus. ut. C. de leg. here. l. xij. ta. §. i. et §. in hijs. accur.

e Tantūmō. id est nō vlterior primior tm̃ sit vt ipe sorores vel fratres vterini p vterine sequitur. vt C. de le. here. l. fi. §. sed negz. accur.

f In legitimā. scz agnatorz.

g Germane. id est nate ex eodez patre et mre cū defuncto.

h Vterine. i. nate ex eadē matre tantuz

i Deinceps. id est. vlteriores siue ī gradu remociores. Accursius florētinus

masculini gnis siue fe- sint filimodo ad iura successionis ltime ab intestato wcari fm sui gradus progatiuam. Nec ideo excludendas. qz osanguinitatis iura sicut germane ñ habēt

Hoc ecia addendū nre ostōni existimauimus. vt transferat vnus tm̃modo gdus a iure cognacionis in legitimā successionē vt non solū fratris filius z filia fm q iam diffiniuimus ad successionē patrui sui wcent sed ecia germane cōsanguinee vel sororis vterine filius et filia soli z nō deinceps persone vna cum hijs ad iura auunculi sui pueniant et mortuo eo qui patrus quidem est sui fratris filij succedāt. auūculus aūt sororis sui sobuli simili modo ab vtroqz latē succedant. tanq̃ si omnes ex masculis descēdētes legitimo iure veniant scz vbi frat et soror supstites non sunt. hijs etem̃ psonis pcedētibus z successionē admittētibz ceteri gdus remanēt penitus semoti vicz hereditate non in stirpes sed in capita diuidenda.

Si plures sint gradus agnatorz apte lex. xij. ta. primū wcat Itaqz verbi gra. si sint defuncti frater et alterius fris filius. aut patruus frater habet potior Et quamuis singulari numero vsa lex. xij. tabla. primū wcet tam̃ dubiuz non est qn si plures sint eius dē gdus oms admittunt.

Nā et pe primus ex pluribus gradibus intelligit z tam̃ non est dubiū qn lz vnus sit gradus agnatorū ptineat ad eos hereditas Proximus autem si qdez nullo testam̃to facto quisqz decesserit p hoc tēpus requirit. quo mortuus est is de cuius hereditate qrit q si facto testamēto quisquaz decesserit per hc tēpus requiritur quo certū esse cepit nullū ex testam̃to heredē extituz. tunc em̃ pie quisqz intestatus decessisse intelligitur. qd qdē aliqn̄ longo tpe declaratur in quo spacio tēpis sepe accidit vt primiore mortuo primus esse incipit qui moriente testatore non erat primus Placebat aūt in eo gne pcipiendaz hereditatū successionē non esse vt q̃uis primus qui fm ea que dixim̃ wcatur ad hereditatem. aut spreuerit hereditatez aut anteq̃ adeat decesserit nichilomagis legitimo iure seqntes admittunt. qd itez ptores ipfco iure corrigētes non in totum sine auunculo relinqbāt. sz ex ognatorz ordine eos wcabant vtpute agnacionis iure eius recluso Hz nos nichil pfectissimo iure deesse cupiētes. nostra ostōe sanctimus quā de iure pōnatus humanitate suggerente ptulimus successionem in agnatorz hereditatibus non esse eis denegādam. cum satis absurdum

f In capita. s. t. i. in fi. de. Do. ibi de descēdētibz loqt hc de collateralibz m Si plres sint. sic in aut. de her. q ab intest. §. fi vo negz fres. et §. de suis et

n Habetur. hc corrigitur. vt. s. dixi p aut. cessante. accur.

o Proximus. sic. s. t. i. §. cū aūt queritur sic. s. e. §. non tamen

p Tunc em̃. scz cū nō aditur hereditas ex testamento.

q Tempore. id est post mortem.

r Placebat. scilicz ex lege xij. ta.

s In eo genere. s. iur successionis. Accursius florent.

k Supstites. hc corrigitur p aut. cessante. qz et cum hijs admittunt. Itē et ī alio qd subicit hic. §. corrigit. qz in stirpes fit diuisio hodie. sed p hos filios fratrz fit diuisio in capita. ut in aut. de here. q. et dif. §. reliquū. z ī aut. vt frm filij. §. i. p qd dic in aut. in stirpes diuidi. verz ē qn cū alijs. s. patrui vocant nepotes. alias ī capita vt hic. Accursius florētinus

t Non esse. id ē successoriū edictū inter agnatos locū non hz scz de psona in psonā sed inter ognatos sic vt. j. sequitur. et ff. de suc. e. l. i. §. qbz hc de ordine ī ordinē seu de capite ī caput sic vt de liberis ī agnatos. et de agnatis in cognatos. z post in vizz et vrorē vt sequit. vt. ff. si ta. temi. ex. l. i. i. hc ñ.

u Nichilomagis. id ē nō ideo magis

x Sed nos. loquitur iustinianus.

y Protulimus. scz in greco.

a ¶ Aptum est. scz successoriū edictum de psona in psonam
b Cū satis. racō pmo c ¶ Maxime. ratio secunda.
d ¶ Gradu agnatoz e. Successionē. id est suc. edictum
f Ad legitimā. est em̄ filius agt9 patri primus. vt. ff. 8 suis et le. filius. q8 ius nō tollit̄ p ca. di. fic̄ nec iter fratres vt h̄ et. C. de le. tu. l. iiij. q8 nō erat rectū. vt. ff. de re. iur. l. equū ē. et. §. de le. pa. tu. i fi. et. j. 8 ꝗ hē. ēp. l. si post emptionē.
g ¶ Parēs. sec9 ecō tra vt. §. t. i. §. eman
h Cōstō ¶ cipati. ne. nt. C. 8 emā. li. l. i ¶ Fiducia. fic ¶ fi. dicēdo ius succedēdi i bois tuis michi re= fuo k eciā fic emanci po te cōfecta fiducia
k Manumisisset. id est emancipasset. fic. ff. qñ 8 pe. ac. ē an. l. i. §. alienatō.

L Ex. ponebat improp̄e. nazognatos nullo modo vocabat vt sequit̄. Accur.
m Masculoz. vt. §. t. i. in princi.
n ¶ Necessitudinē. i. cognacōz. nā dicūt̄ ognati necāti. ut. ff 8 iusti. et iur. l. fi.
o filiū. qui ad mui cē fūt cognati. vt. j. de suc. cō. §. vulgo.
p ¶ Angustie. nō ius dici angustiosum vl̄ mi quū. vt. j. de suc. li. i pn̄. et. ff. q̄ c9 q̄z iur. l. iij. in princi.
q Postea. scz post legē. xij. ta. ⁊ p diuū claudiū. ⁊ p senatus cō. tertull'. vt sequit̄
r ¶ Amissoz. scilz m acie pn̄cipis. ut ar. §. 8 excusac̄. tu. in pri. vel dicq̄ gn̄alit̄ statuit vt. C. 8 ioff. te. libei. prima verior ē
s Eoz. scz filioz.
t ¶ Auie. eciā hodie auia succedit. fic̄ mr̄ vt i aut̄. de her̄. q̄ ab inte st. §. osequens.

erat q8 cognatis a ptore aptū est hoc agnatis esse reclusum. maxime cū in honore qui dē tutelaz ⁊ primo gradu deficiēte seqns succedit et quod i honore obtinebat. non erat in lucro pmissum ¶ Ad legitimam autem successionez nichilominus wcatur etiam parens qui cōtracta fiducia filiū vel filiā nepotē vel neptem ac deinceps emācipat quod ex nr̄a ostōne oīno inducit̄ vt emancipaciones liberoz semper videant̄ quasi otracta fiducia fieri cū apud vetēs non aliter hoc obtinebat nisi specialiter contracta fiducia pens manumisisset

De senat9 consul. t̄culiaō.

Ex. xij. tabularuz ita stricto iure vtebatur et preponebat masculorum pgeniez et eos qui per feminini sexus necessitudinem sibi iunguntur adeo expellebat vt neqz q̄dē inter matrē ⁊ filiū filiāue vltro citroqz hēditatis capiende ius daret nisi q̄ ptores ex primitate ognatoz eas p sonas ad successionē bonorū possessione vnde ognati accomodata wcabant.

¶ Sz hee iuris angustie postea emendate sunt ⁊ p̄mus quidē diuus claudi9 mr̄i ad solacium liberoruz amissorū legitimā eorū detulit hēditatē. postea autē senatus osulto tertulliano quod diui adriani tpibus factum est plenissime de tristi successione mr̄i nō eciā auie deferenda cautū est vt mater ingenua triū liberoz ius habēs. liberti na quatuor ad bona filiorum filiarūue admittatur intestatorū mortuorū. licz in potestate parentis est vt scilicet cum alieno iuri subiecta est iussu eius adeat cuius iuri subiecta est

Preferunt autē matri liberi defuncti qui sui sunt q̄ queue suorū loco sunt siue p̄mi gradus siue vlteriores sed et filie sue mortue filiq̄ vel filia p̄ponit̄ ex constōmbz matri defuncte id est auie sue. Pater vero vtriusqz. non eciā auus ⁊ pau9 matri anteponitur. scilicz cum inter eos solos de hereditate agitur ¶ Frater aūt osanguineus tam filij q̄ filie excludebat matrez Soror aūt consanguinea piter cū matre admittebatur. Sz si fuerāt frater et soror osanguinei et mater liberis onerata sit frater q̄dē matrē excludebat

¶ Communis aūt erat hereditas ex equis ptibus fratribus ⁊ sororibz Sz nos ostōne quā in codice nostro nomine decorato nō mariti nisi q̄ ad debitū carnis. aliud 8 iure lōgobardorū. vt h̄ et. C. de odi. inter. si vxor. et in lōgobarda qualit̄ mulieri alienare permissum fit. l. i.

p Iussu. s. iure antiquo cū quelibz hereditas patri p filiū q̄ritur. vt. ff. de acq̄r. here. qui in aliena. ꝫ hodie in sola pfecticia non aduenticia scz exigitur iussus vt. C. de bo. q̄ li. l. fi. §. si non econtrario.
z ¶ Preferunt liberi eciā adoptiui. et ita demū si ipi succedere velit. vt. ff. e. l. ij. §. libi. et. §. ita demū.
a Defuncti. s. filij 8 cui9 hereditate nūc agitur. Accur.
b ¶ Primi gradus. vt filij. accur.
c Vlteriozis. vt nepotes et fimiles.
d ¶ Filioz. q8 dic ut §. 8 her. ab inte. §. i. et. ij. et. §. emancipati. et. §. diui.
e Et filie. q. d. ñ solū nepos ex filio masculo excludit mr̄ez 8 functi. ꝫ et nepotes
f ¶ Prepo // ex filia mit̄. id est p̄fertur.
g Defūcte. scz filie
h ¶ Pater. nō adoptiuus. vt. ff. e. l. ij. §. sed neqz auus.
i Vtriusqz. scz filij et filie. ꝫ est maritus h9 mulieris volētis succedē filio suo mor
k ¶ Solos. s. // tuo auū et mr̄ez defuncti si aūt sit auus et pat̄ et mr̄ defūcti. p̄ferē auus matri ⁊ eciā pri vt. ff. e. equissimum. §. i. et nō q̄ h̄ fallit regla. si vinco vincē tē ꝛē. ut. ff. 8 diū. tē p. et p̄. l. 8 accessioī bus. nā auus pri defuncti p̄ferē vt. ff. e. l. equissimum. §. i. et pr̄ mr̄i. nō aūt auus p̄ferē mr̄i qñ soli fūt fic fallit i aut̄. de eq̄ li. do. §. is osequens. Itē in aut̄. quibus mo. na. fi. sui. §. discē

u habēs. id ē tres hñs filios. nō aūt in ptate. vt. §. de adop. §. femīe. quos tres hr̄e videē eciā si tres gemios pe pit. hm Io. vt. ff. de v. sig. l. cū emptā.
r ¶ Parētis. scilz mr̄is. et ita nō de iure rōnoz vxorē alicq̄ eē i ptate pntis

tis. Itē. ff. qui po. i pi. ha. l. claudius. fic. ff. 8 iiusto. r. te. §. pnk.
l Excludebat. sed male. hodie. vt. j. e. §. ꝫ cum
m ¶ Admittebat. et bene. vt. j. e. §. sed cum.
n Sz si libis. tribus vl̄ q̄tuor. vt. §. e. §. postea autē.

posuimus matri subueniẽ dum esse existimauimus re spicientes ad naturam et puerperiũ·et piculum ⁊ se pe mortez ex hoc casu mri bus illatã· Ideoqz impiũ esse credimus casuz fortu itũ in eius admitti detrim̃ tum· Si em̃ ingenua ter· vel liberta quater non pe perit immerito defrauda batur a successione suorũ liberoꝝ·Quid eniz pecca uit si non plres sed paucos peperit et dedimus ius le gitimum plenũ matribus siue ingenuis siue libẽtinis et si non ter enixe fuerint vel quater ·sed eum tm̃ vl eam qui queue morte in terempti sunt·vt sic wcen tur in liberoꝝ suorũ lẽtimã successionẽ Sed cũ an tea constõnes iura legiti ma successionis pscrutan tes ptim matrem adiuua bant·ptim eã pgrauabãt et non solũ in solidum eaz wcabãt·sed in quibusdã casibz terciam ptem ei ab strahẽtes certis legitimis dabãt psonis·in alijs aũt otrariũ faciebãt·nobis aẽ visum est recta ⁊ simplici via mrez omibz psonis le gitimis anteponi ⁊ sine vl la diminucõe filioꝝ suorũ successionẽ accipe·excepẽ fris ⁊ sororis psona siue cõ sanguinei sint siue sola og nacionis iura habẽtes·vt quẽadmodũ eã toti alij or dini legitimo ppposuimus ita oms fratres et sorores siue legitimi sint siue non, ad capiẽdas hereditates similiter wcemus· Ita tm̃ vt siquidẽ sole sorores ag nate vel ognate et mater defuncti vel defuncte sup sint dimidiã quidẽ mater alterã vero dimidiã ptem omnes sorores habeant·

Si vero matre supstite et fratre ⁊ fratribus solis vel eciaz cũ sororibus siue legitima siue sola cognacõ nis iura habentibz intesta tus quis vl intestata mori atur in capita distribuiẽ hereditas eius· Sed quẽadmodum nos mribus pspexímus·ita eas opor tet sue soboli consulere·sci turis eis·q si tutores libe ris non petierunt·vel in lo cũ remoti vl excusati intra annũ petere neglexerint· ab eorũ impuberum mori entiũ successiõe merito re pellentur Licz aũt vulgo quesitus sit filius filiaue pẽ ad bona eius mater ex ter tul·senatuscõ·admitti·

De senatꝰ osul·orficiano·

Er cõtrariũ autẽ fit vt liberi ad bo na matrum intesta tarum admittantur· ex se natu osul·orfi·qd orficio ⁊ rufo osulibus effm̃ est·qd latũ est diui marci typibus et data ẽ tam filio q̃ filie legitima hereditas·eciaz si alieno iure subiecti sunt·et pferunẽ eonsanguineis et ognatis defuncte matris·

Sed cũ ex hoc senatus consulto nepotes ad auie successionẽ legitimo iure non wcabantur·postea h constõnibus patricialib9

a Sed codice ·s·quẽ nõ hẽmus·sed in pmo·C·remanſit que est·C·de iure deli·l·ij·Accursius florentinus·

b Fortuitũ·scz habere vel non habere tot filios cũ ex di uia gra ꝗ descenda t·

c Peccauit·nam si pcẽm est·magis fuis set maritiꝰ·C·8 le· her·le·xij·ta·l·fi·i·

d Intcepti·i· Rx cui succedere vult·

e Qz cũ ante ostões q̃s nõ hẽm9 ꝗm Jo·

f Personis·patruo ⁊ filio ⁊ nepoti prui ut·C·e·li·fi·i fi·i·Rx

g Faciebãt·id ẽ mil dabãt nisi pdictis·

h Visũ ẽ·ut·C·e·

i Personis· l·l·fi eciã pri defũcti·nisi in vsufru·et toto qñ habebat defunctũ i pate alias in vescen do tm̃·ꝗ et in ꝗ casu hodie in totũ hz·vt C·e·l·fi·⁊ 8 le·her· l·8 emãcipatis· Juẽ vero aut·descẽdẽti bz deferẽ eqlit pa termis et mrms·vt i aut·8 her·ab inte·ꝗ· oñs·et·ꝗ·hoc quidẽ

k Diminucõe·q̃ fie bat p agnatos supra dcos in pñ·illius·ꝗ·

i Nuẽadmodũ·q· d·q̃m vno honorat̃ in alio graueẽ·sic·ff de iurẽ·ut·eum qui·

m Eam·scz matrẽ·

n Sit·scz cũ mre e o Sorores·ꝗ casu ẽ hodie idẽ quod in seqnti·ꝗ·vt in aut·8 nup·ꝗ·pnt·⁊·ꝗ·qm

p Si vero·matre ltima·qz sint ex vtro qz parente·

Accursius florẽtin9

q Cognacõis·quia sunt tm̃ ex matre sorores·

r Prospexímus·in successione·

s Consulere·scz in tutore petendo·Accursius·

t Scituris·scz matri bus negligentibus alias nõ pdũt·vt·C· qui pe·tũ·l·cũ a ma tribz·⁊ maioribz·ali as simiẽ non pdunt ut·C·si aduersus de lic·l·ij·accur·

u Impuberꝰ·aliud si puberes moriantur·vt·C·e·matres

x Quesitus·nisi hic mater sit illustris·sic ecõtra talis filius il lustri matri nõ succe dit·vt·C·de orfi·si q̃ illustris·accur·

y De senatusconsulto orficiano·

Er otrariũ·id est ecõtra rio·nã·s·ti·i tractatũ est qualiter mater filio succedit·nunc dicit econtra· vñ versus·Succedit matri filius p orficia num·Innidiã portãs econtra tertulianũ·

z Liberi·stricte po nitur p filijs tm̃·vt ·j·e·ꝗ·i·alꝰ otra·vt ff·8 ꝗ·fig·liberoꝝ

a Matrũ ingenua rum vel libtaruz·vt ff·e·l·i·i·Rñ·ymmo et ancillaꝝ dũmodo fit sibi facta mora in fideicon·libtate·vt ·C·e·l·fi·

f Legitiã·non quia lex·xij·ta·daretur· ymo denegabatur· vt·s·t·i·in pñ·ꝗ se natus cõ·dat qd vicẽ legis obtinet·vt ·j· de excep·ꝗ·hoc exẽ pli·accur·

c Et pferuntur·scz filij·accur·

d Consangneis·id est cognatis·

e Constõmbus q̃s non habemus·

Accursius florẽt·

f Et nepotes · idez in alijs descendētib9 ex hac linea sed
q̃d si nepos iste fuit oceptus post mortē auie · Rñ · vt · s̃ ·
de here · q̃ ab intest · ꝯ · cum aūt diximus g Scien8 · s · di
minutōe mīma · nā p alias omne ius etiā ogtōis tollit̃ · vt
· s̃ · de ca · di · ꝯ · quod autē h Regl̃az · tenor c9 est h · et
· ff · de ca · di · tutelas · i · Rñ · i Sz ille sole · ff · vñ li · l · fi
ī fi · otra · Sed h dicit sole vt excludat eas tm̄ q̃ ex senatus con
deferuntur non ptorias successiones.

k Duodecim · sic · ff · e · l · i · ꝯ · capitis · sic · ff 8 suis et le · l · capitis l Deferunt̃ · quare magis lege · xij · ta · data hereditas pdit̃ p ca · di · minimā · quā senat9 cō · delata · Rl · qz illa agnatis 8fert q̃ ag̃cō · p ca · di · minimā tollit̃ · ac senatus cō · filio q̃ mīi est cognat9 · et ognacō ñ tollit̃ p ca · di · mīmā ut · s̃ · 8 le · ag · tu · ꝯ · fi m Nouissime · vulgo · qz non hnt ētum prez · vt · s̃ · de nupt̃ · ꝯ · si aduersus · multo magis ī naturali tm̄ vt · C · e · l · pnk ·

n Hereditatē · scilz vna cū legitimis misi erat mater illustris · tunc em̄ cū ltīmis ab intestato non veiūt secus ī naturalib9 ex licita osuetudīe pro ētatis ut · C · e · l · pnk ·

o Admitti · nunqd hodie succedit vulgo q̃ fit9 · videt̃ q̃ ñ vt in aut̃ · q̃bus mo · na · eff · sui · ꝯ · ulk · ſz tm̄ distingue · aut est ex tali coitu qui possit dānari · vt incesti · ad ulterij · nepharij · et fiūs · quo casu nō succedit · cū ob h ipz dānand9 est · vt ī dicta aut̃ · et · ff · so · ma · si ab hostibz · aut nō · q̃ tūc succedit mīi ut h non pīi cū fit incert9 nam et si hz certū patrē naturalē · non tm̄ succedit ei misi in duobz vncijs ab intestato nō extantibz ltīmis ak ī michi lū vt in aut̃ · qui bus mo · na · eff · sui · ꝯ · discretis ·

p Di ex plurib9 · iste · ꝯ · est omuis ad om̄s titulos q̃s in h tercio libro habuim9 · nō tm̄ ad hūc titulū · q̃ 8 iut̃ accrescē di inter ltīmos tm̄ tractat vt h et · ff · e · l · i · ꝯ · si nēo · et · C · 8 caduc · tolk · ꝯ · is ita · idem etiā est in hijs q̃ de iure pretorio succedunt · vt · ff · de bo · pos · l · iij · in fi · et · l · iiij · et · v ·

q Alia causa · vt si defecerit condicio sub q̃ instituti erāt vt s̃ · quibus mo · test · in fir · ꝯ · posteriore

emēdatū est vt ad similitudīnē filiorū filiarumqz nepotes neptesqz vocentur.

Sciendū aūt est huiusmodi successiones q̃ a tertuliano et orificiano senatuscon · deferuntur capitis diminucione non primi ꝓter illā regulā qua noue hereditates legitime capitis diminucione nō p eūt · sed ille sole que ex le · xij · tabularum deferunt̃ ·

Nouissime sciendum est eciā illos liberos qui vulgo quesiti sunt ad matris hereditatē ex hoc senat9 consul · admitti · Si ex plurib9 legitīs heredibus quidā omiserint hereditatē vel morte vl alia causa impediti fuerint q̃ minus adeant · reliquis qui adierint accrescit illorū porcio · q̃ licz ante decesserint q̃ adierit ad hēdes tm̄ eorū ptz

De successiōe cognatorum

Post suos heredes eosqz quos inter heredes pretor et ostōnes vocant · et post legitimos · quorum numero sunt agnati · et hij quos in locū agnatorū tam supdicta senatus osulta q̃ nra erexit constō · primos cognatos ptor vocat qua p te naturalis cognacio spectatur Nam agnati capiti diminuti quiqz ex hijs pgeniti sunt ex lege · xij · ta · inter legitimos non habētur sed a ptore tercio ordine vocātur · exceptis solis tm̄modo fratre et sorore emācipatis · non eciā libis eorū q̃s lex anastasiana cū fratribus integri iuris cōstitutis vocat quidē ad legitimā fratris hereditatē siue sororis non equis tam ptibus sed cum aliqua diminucione quā facile ē ex ipius ostōnis verbis colligere · Alijs vero agnatis inferioris gradus licet capitis diminutōz passi non sunt tm̄ anteponit eos q̃ p culdubio cognatis Eos eciam qui per feminini sexus psonas ex transuerso cognacione iungunt̃ tercio gradu proximitatis nomie ptor ad successionē vocat Liberi quoqz qui ī adoptiua familia sunt ad naturaliū parētū hereditatem hoc eodem gradu debet esse · h Non habent̃ · vt · s̃ · t · i · ꝯ · scied̃ ·

l Tercō ordie · nā fūt · iiij · ordies succedēdi · vt · ff · si ta · te · nulle · ex · l · i · k Exceptis · nā isti inter ltīmos numerāt̃

l Suos · s · frēs emācipatos q̃ sorores. n Anastasiana quā ñ habemus · ſz de ea hētur mēcio · C · de le · tu · l · iiij · q̃ 8 le · hē · l · fi · ꝯ · i · o Integ · i · ñ emācipati p Diminutionē · tercie forte p Anteponit eos · s · frēs emācipatos p Cognatis · scz anteponit · et sic vocant̃ cū frib̃ et agnatis et cognatis vlteriorib̃ pferunt̃ ·

r Eos eciam non solū agnatos capite minutos ꝛc · accur ·

e Adierit · sic · ff · de k · ij · cū pr · ꝯ · libtis · ibi cetera put ꝛc̃

s Accrescit · ſz p q̃ pte · Rl · put erāt istituti vt · C · 8 cad · toll · ꝯ · is ita · et · s̃ · 8 vul · sub · ꝯ · i · Itē nunqd est necē ite ad ire · Rl · nō misi qñ ex alterius psona puta ſzui fiat michi augmentū · vt · ff · de acquir · here · si sol9 in fi · i · Rñ · et in fi · l ·

t Et lz añ · q̃ accresceret eis vel añq̃ iste q̃ repudiarūt nō aūt añq̃ suā ptez adirent · ymo adeant vt sequitur · al's non trāsmitterēt olim vl hodie · vt · C · de catol · l · in nouissimo · ñ ī psonis liberorū · ut · C · de hijs qui ante ap · ta · l · i ·

u Pertinet · scz augmentū supdictum ·

De successiōe ogn.

Post suos · vt s̃ · de here · ab intest · ꝯ · i ·

ꝑ Pretor · s̃ · 8 her · ab intest · ꝯ · emācipati

z Constō est · ut · s̃ · 8 her · ab intest · ꝯ · nec non · et · ꝯ · diui ·

a Agnati · ut · s̃ · de leg · ag · suc · in pñ ·

b Et hij quos · scz qui fūt nūo ltīmorū ·

c Consulta · vt · s̃ · pr · duobus ti ·

d Constō · vt · s̃ · de le · ag · suc · ꝯ · hoc eciā

e Proximos · scilicz quos nemo cognatius ancedit vel pcedit siue vnus sit siue plures · et inspicitur q̃s primior · s · co tpe q̃ bonorū poss · defertur · vt · ff · e · l · i · ꝯ · primus et · ꝯ · gradatim

e Cognacō · nūqd g̃ inter suos datur h bonorū poss · Rl · eciā si fiat postea lib̃ non dat̃ · vt · ff · e · l · i · ꝯ · p tmet · et · l · hijs q̃ · sed nunquid adoptiuus qz non videt̃ ibi natural cā · Rl · sic quia quib9 agnascitur et cognascit̃ · vt · ff · e · l · i · ꝯ · cognacionem ·

f Nā quiqz · breue

a Gradu·scz cognacōnis b ¶ Liberi·vt·s·de here·ab intest·ff·admonendi c Eodem·s·gdu tcio puta ogcōis d ¶ Hij autē·spēs ē·nam agnatio genus est·osanguinitas ē illa q̄ inter fratres tm est·vt·ff·de suis et le·l·ij·i·Rñ et·s·de le·ag·suc·ff·i· e ¶ Sunt sibi·sic·ff·e·si spurius f Itaq; omnibus·inter se et cū matre·vt·ff· vnde cog· hac pte·

g ¶ Hoc loco·iste·ff· oūis est ad totū istū ti·et illū·s·8 le·ag· suc·sic·s·t·i·ff·fi·

h Ltimis·s·agtis·

i ¶ Proximitatis·id est ognacionis·

k Pretor·caute tacet 8 de iure ci·nam cognati de iure ci·ñ vocantur·

l ¶ Ad sextum·ymo videt q vsq; ad·v· tm vocent tā agnati q ognati vt·ff·8 ve tara·mi·suc·l·ij·ff·fi ff·Rē·illa ec i castrē sibi loquiē 8 in alijs vl dic q ibi ita erat de facto·quidā in ānto gradu·et ita fcm narrat·

m Ex septimo·subaudi qui sunt·

n ¶ Nataue·ꝫ nunq̄d fūt alij in·vij·gradu Rē·multi·et alij esse pnt·vt colle·j·t·i·ff· vj·Itē et q̄re magis hij vocant q alij in vij·gradu·Rē·qr hij respicūt inferius lineā transuersalē·alij oms supius·vt ar·ff vñ li·l·sēpto·in fi·ꝫ nūquid corrigit ho die distinctio huius ·ff·p aut·de her·ab intest·ff·i·vbi nulla inter agtos et cogtos drña fit·p·dixit oēs in mfinitū succedē a fic corrigi q8 hic 8z nos omes vsq; ad·x· gradū vocamus·non aūt trahimus agnatos ad cognatos·cū extendē successiones debeamus·i·velim9 vt·j·de bo·pos·ff·ad huc ar·contra·C·de pact·l·lege·et i aut de nup·ff·demceps·

wcātur· ¶ Vulgo q̄ſitos habere nlios agnatos manifestū est·cum agnacio a patre cognacio a mre est hij autem habere nullum patrē intelligunt·Eadem racione nec inter se quidē possunt videri osanguinei esse qr osanguinitatis ius spēs est agnacionis·tātū ergo cognati sunt sibi sicut ex matre ognati sunt Itaq; omnibz istis ex ea pte opetit bonorū possessio quapximitatis nomine cognati wcantur Hoc loco et illud necessario amonēdi sumus agnacionisquid iure admitti aliquē ad hereditatē et si decimo gradu sit siue de le·xij·ta·queramus· siue de edicto quod ptor legitimis heredibus datur se bonorū pos·pollicetur ¶ Proximitatis vero nomine hijs solis ptor pmittit bonorū posses·qui vsq; ad sextum gradū cognacionis sunt· et ex gradu vij· a sobrino sobrinaq; nato nataue·

De gradib9 cognacōnū

De loco necm est exponere quemadmodū gradus ognacionis numerent· q̄ire in primis admonendi sumus cognacionem aliā

supra numerari·aliā infra aliā ex trāsuerso· que ecia a latere dicitur Superior cognacio est pentū·inferior liberorū·Ex trāsuerso fratrū sororūque eorum qui queue ex hijs gnantur·et oueniente patrui·amite· auunculi matertere·Et superior quidē et inferior cognacio a pmo gradu incipit·at ea que ex transuerso numerat a secdo incipit

Primo gradu est supra pater·mater·infra filius filia ¶ Secundo gradu supra auus auia·infra nepos neptis·ex transuerso frat et soror Tercō gdu sup·pauus pauia·infra· pronepos pneptis·et ex trāsuerso fratris sororisq; filius filia et oueniēter patruus et amita· auūculus et matertera ¶ Patruus est frater pris·qui grece patros appellatur·auunculus est frater matris·qui grece metros dicitur·et pmi scue theyos dicit· Amita ē patris soror·matertera ē matris soror·vtraq; theya vel apud quosdam theth appellatur Quarto gradu·supra abauus abauia infra·abnepos abneptis· Ex transuerso fratris sororisq;·nepos neptisue·et

r Transuerso·hec supflua videt·vt·ff·e·stigmata otra 8o·ibi in directa linea tm loquitur·hic i indirecta

s ¶ Secdo·ꝫ quare non a pmo·Rē·cū ego pri sim i vno gdu et ipe pater fratri meo in alio·sumus ergo in duobus gradibz ego cum fre facto ascensu ad patrē q̄si p quēdā gduz vt·ff·e·iur·osul·ff·gradus·ꝫ nullus ex trāsuerso primior fratre inuenit·ergo non pt inueniri pm9 gdus a latere vt hic et·ff·e·l·i·in prin·

t Primo·pater et mat·si pr ē michi i pmo et ego sibi i alio pmo g sumus in duobz·Rē·non seqtur·nā sum ei in primo ita q in eodē et inter me a ipm vnū tm graduz facimus ad filitudinē fenestre·nam due columne ex lateribus vnā faciūt fenestraz tercia ecia adiecta fi et alia fenestra· et ita in gdu psona adiecta ec vna deiceps facit gradū·vt·j·e· ·ff·hattenus·

u ¶ Filius·q̄ ꝫ multi sint· oms patri sint i pmo· inter se aut ē in secdo·vt·ff·e·iur cō· ·ff· transeamus·

x Ex trāsuerso·nūc 8 hoc gradu incipit cum nemo ex hoc ordine pmo gradu inueniatur·vt·ff·e·l· ·i·in princi·

y ¶ Tercio·ex trāsuē so·nō caute q ec illi qui sunt ex trāsuerso diuidūtur in supiorē et inferiorē lineā·et sic repies in seqntib9 gradibus·et q̄ñqz i pntibz·vt·j·e·ff·inj·

z Patruus·soror· vñ ꝗsus·8ūt patrui patris frres amiteq; sorores·Frater auūcul9 est soror est matertera matris·

a ¶ Quarto·abnepos ꝫ in ferius respicit·

b Patruus·hoc referē ad supiorem lineā transuersalē·

c ¶ Auūculus·ꝫ aūt ostat q qui ē mei patris patru9·michi erit magnus patruus·qui mee matris auūculus·michi erit magnus auunculus·sed quid si erat patruus matris mee· vel auunculus mei patris·Rē·Jo·omnē illū michi esse patruū vel auunculū magnū qui est meo patri vel matri simplex·vt·ff·e·l·iur cō·ff·patru9·et·C·8 suc·e·l·i·ꝫ Rñ·ot

¶ De gradibus cognationis Rēica

Hoc loco necm·ꝫ quid ad nos de hijs·Rñ·ppt he=reditates q p gradus deferunt et tutelas·et ppter testimonia nō dicēda·vt·ff·e·l·iur cō· p Gradus·q̄d fit dic vt j·e·ff·hattenus q ¶ Admonendi·sic·ff·e·l·i·ac·

d Filia · isti nominati regunt supiores gtios ab illo ꝛ si=
culo Item fratris ꝛc · et sunt isti omnes in quinto gradu li
nee collateralis respectu descendencium ·

e Proprior osobri
nus · q · d · qui filius
ꝗ ꝓprior consobri=
nus et que filia dicit
ꝓpor osobrina · ac ·

f Hij sunt · subaudi
in ḋnto gradu colla
teraliū ex pte ascen=
dencīū scz filius pa=
trui mei magni · et si
miliū · de quibz ꝗ ꝗ
q · ff · e · l · i · ifi · q · l · ij

g Patteuus gene=
rata · gradū · hoc est
verꝗ si vna ab vna nō
si plres ab vna vt · ff ·
e · iur · cō · ſ · trā · eam9
et ꝗ est verꝗ ex omni
ordine graduū secm
nos · ꝗ ꝗm canoñ · ex
latere transuerso aliꝗ
est · nam quē nos di=
cim9 in secdo · ipi di=
cūt in pmo · et quem
nos i qrto ipi in secdo
et sic de singulis · vt
in decretis · xxxv · q ·
v · c · ij · sed fuit eorūz
osideracō bona · ꝓ
m imoni a · nra eciam
bona ꝓpter heredita
tes que p gradus de
feruntur vt · j · de bo ·
pos · ſ · qs aūt · et · ff · e
iur · in prin · accur ·

h Adiciat · hic pt
colligi diffinicio g=
dus vt dicatur · Gra
dus est numeracō sin
gularꝝ psonarꝝ og
nacōe vel affinitate
oiunctarꝝ quoto gra
du vna psona distat
ab alta optie idicās
dictus qsi lapideus
gradus · vt · ff · e · iur
cō · ſ · gradus ·

i Quoto · scz octa=
uo vl decimo · accur ·

ouenienter patruus magn9
amita magna · id est aui fr
et soror Item auunculus
magnus et matertera ma
gna · id est auie frater ⁊ so
ror osobrin9 osobrina id ē
qui queue ex sororib9 aut
fratribz pcreantur · sed q
dā recte consobrinos eos
ꝓpe dici putāt qui ex dua
bus sororibus pgenerant
quasi osororinos Eos ve
ro qui ex duobus fratribz
pgenerant ꝓprie fratres
patrueles vocant · Si aūt
ex duobus fratribus filie
nascuntur sorores patrue
les appellant · at eos qui
ex fre ⁊ sorore pgenerant
amitinos ꝓprie dici putāt
Amite tue filij osobrinum
te appellant tu illos ami=
tinos · Quinto supra atta=
u9 attauia · infra atnepos
a neptis Ex trāsuerso fra
tris sororisqz pronepos p
neptis · ⁊ conuenienter ꝓpa=
truus pamita id est paui
frater ⁊ soror ⁊ pauuncu=
lus ⁊ pmatertera id est p
auie frater ⁊ soror Itez
fratris patruelis vel soro
ris patruelis osobrini ⁊ cō
sobrine amitini et amitine
filius filia proprior sobri=
nus sobrina · hij sunt pa=
trui magni ⁊ amite mag=
ne auunculi magni · mater
tere magne · filius filia

Sexto gradu supra tri
tauus tritauia · infra trine
pos trineptis Ex transuer
so fratris sororisqz abne=
pos abneptisqz ⁊ conue=
nienter abpatruus abami
ta id est abaui frater et so

k Appellationē · ꝓpter dur sr cōes · et qz vltra trinepo
tem vl tritauū vocabula non inueniunt specialia · sed supi
ores ⁊ iferiores vocāt · vt · ff · e · l · fi · ſ · pntes · et qz fūt plā
negocia q vocabula
vt · ff · de pscp · ꝛ · l ·
iiij · ꝗ vsqz ad quē nu
merabimus · ꝗ · vsqz
ad vij · ognatorꝝ · et
vsqz ad · x · agnatorꝝ
vt · ff · e · nō facile · et
· s · t · i · ſ · fi · nisi rōne
demōstrādi vellem9
vlterius numerare · ñ
vtilitatis · liez decre
tiste ꝗ aliē dicāt · ac ·

l Modo · scz adiecta
persona ·

m Sed cū p aures ·
vñ oracius · Segni9
irritāt animos dimis
sa p aures · q q sunt
oculis subiecta fide=
libus · accur ·

n Ecia adipisci · vñ
q dā hnt hic arborē

ror abauunculus ab mater
tera id est abauie frater ⁊
soror Item sobrini sobri=
neqz id est qui queue ex
fratribus ⁊ sororibus pa=
truelibus vel consobrinis
vel amitinis pgenerantur
Itē ꝓpatrui pamite pro=
auūculi pmatertē sobrini
sobrieqz eorumqz qui que
ue ex fratribus vel sorori=
bus patruelibus vel con=
sobrinis vel amitinis pge
nerantur filius filia At
tenus ostendisse sufficiat
quēadmoduz gradus co=
gnacōis numerētur Nāqz
ex hijs palā est intelligere
quēadmodū quoqz vlteri
ores gradus numerare de
beamus Quippe semp
gñata queqz psona gra=
duz adiciat vt longe faci
lius fit rndere quoto gra
du quisqz fit quā ꝓprie co=
gnacionis appellacionem
quicq denotare Agna
cionis quoqz gradus eod
modo numerātur sed cum
magis veritas oculata fi=
de quam p aures animis
hoim infigitur ideo neces
sariū duximus post narra=
cionem graduū · ecia eos
psenti libro inscribi quate
nus possint et auribus et
oculorꝝ inspectionib9 ado
lescentes pfectissimā gra=
duū doctrinam adipisci

De seruili cognacione ·

Illud certum est ad seruiles
cognaciones illam ptem
edicti qua proximitatis no=
mine bonorū possessio per
mittitur non ptinere · nam
nec vlla ātiqua lege talis

De seruili ognacōe

Illud · alias ē ꝗ Reica
de seruili cognacione
alias non ·

o Edicti · sunt enim
iiij · ptes successioms
ab intestato · vt · ff ·
quis or · i bo · pos · l · i

p Proximitatis · i ·
cognacioms · vt seq
tur · et vt · ff · vñ cog ·
· l · i · ſ · ptinet ·

q Pertinē · sed nec
aliā aliquam · vt v e
ipe succedat ꝗ ei suc,
cedat · vt · C · quia de
suc · seruus · nisi in
tribus casib9 vt · C ·
ad sill · l · pnl · et · C ·
8 suis · et le · apud ho
stes · et · C · ad orfi · l ·
fi ·

a Computabat. hec videt mala ratio. cū magis iur pre
torio qd naturalē causā intuebat deberet oputari. vt. s.
de her. ab in. §. emancipati. q̄ cuili. sed dic qd ecia ad alia
vt ad tutelas et filia
ñ q̄ ad nup. ut. s. de
nup. §. illd. a. ff. d ri
tu nup. l. adoptm. §.
fuilcl ozñūqd dñs ex
sui psōa succedit og
tis fui. R. ñ vt h d
b Ctpa. loqt iustia9
c Peruemētibz. scz
parnetibus.
d Ipi. scz pentes.
e In fuitute. id est
donec fui erant.
f Venerūt. s. pētes
g Veniant. aliud si
liber factus fuus ite
rū manumittat vt. ff
vnde cog. is qui oē.
et. s. de ca. di. §. q̄ at
qz est ibi q̄ sibi iput
tetur. Sed nunquid
ecia iste hodie succe
deret naturali causa
inspecta. vt. C. d le.
le. aut. successiōe. R.
non fm Jo. quia pre
tor naturalē cāz itue
bat. et tñ ñ vocabat
eum vt dictū ē. Jtez
otra. C. d suis et le.
ex libera. So. d no
uū ius. vel ibi loqt
qñ nec de facto erat
mrimoniū. vel ibi q̄
ad honores loquit.
hic q̄ ad successiones
h Alterius. id est
pentes liberis a eō
tra exclusō prōno. et
hoc fm omns. Jtē li
bertū vnū. alteri eid
fri suo et ita frater li
berti pferitur prōno
Et d fm quosd. vt h
Sed jo. cōtra. pfert
em prōnū fri. vt. ff.
de bo. li. et d suis. et
le. intestato. et. j. t. i.
§. sin autē si non.
i Ex illa. scilicz sup
dicta greca.
k Repetitis. hic. §.
quis est ad omns ti.
s. hoc ecio libro po
sitos. et idem in seqn
ti prio. §. sic et alias
s. de suc. cog. §. ult.
et ad orfi. §. fi.
l Tradidim9. a pn
cipio tercij libri.
m Enumerauimus
vt curie datos a emā
cipatos. vt. s. d hē.

ab in. §. i. et. §. emancipati. n Fuerit. hoc subdiuiditur.
o Ex femineo. qui tamē cum dimmucōe tercie pts succe
cedit huius. l. tpe. s. de here. ab in. §. diui hodie fine dimi
nucione. vt in aut. d
tri. et se. §. necnon.
p Amotis. cessanti
bus suis fallit adhuc
hec regula. qui por
est in gradu rē. vt. j.
e. §. totiens rē.
q Integr. id ē ca
pite minut9. nō ē flc
s. d suc. cog. i. R. i
fi. nam secus esset si
esset capite minutus
qz ille successiones q̄
veniūt ex l. xij. ta. p
eūt p minimā capitis
dimmucionē. vt. s.
ad orfi. §. sciendum
r Plerūq. pter
fratrē et sororē emā
cipatos vt. j. e. ibi ex
ceptis. Jtem pt q̄d
ognatos qui vocant
vt agnati vt. s. d le.
ag. §. hoc ecia. Jtem
pter patrem qui fi
liuz emācipauit vt. s.
de le. ag. suc. §. fi.
s Nepos. qui est in
q̄nto gdu agnacōis
t Pronepos. hic i
sexto agnacionis.
u Auūculo. qui fūt
in tercio gradu cog
nacionis.
v Prefertur. in suc
cessione eius qui tles
habet agnatos.
x Totiēs. nō regu
lā bonā. vt et. C. cō
muia de suc. l. auūclo
et. C. vnde li. l. ij. Et
ad eius euidencia nō
tres esse ordines suc
cedendi. s. inferiores
et supiores. et ex la
tere veniētes. vt in
aut de her. ab inte.
in pñ. Primo descen
dentes in infinitū vo
cātur. vt. s. de her.
ab in. §. i. et in aut. d
her. ab in. §. i. hisces
sātibz vocāt ascende
tes. pmo pr a mater
sed auus et auia. et
sic deinceps. sic tñ ut
fres ex vtroq̄ pnte
defuncto diunctim cū
hijs supiorib vo
cētur. lz quidā dicāt
cū patre a matre tm
eos vocari. et alios
inferiores p fratres

ognacio oputabat Sed
nostra constitucione quaz
pro iure patronatus feci
mus qd iusvsqz ad nostra
tpa satis obscurū atqz nu
be plenū et vndiqz ofusuz
fuerat. a hoc humanitate
suggerēte concessim9. vt
si quis in seruili constitut9
osorcio liberū vel liberos
habuerit. siue ex libera si
ue ex fuili odicionis mu
liere. vl otra si fua mulier
ex libero vel seruo habue
rit liberos cuiuscunqz sex
us. a ad libertatem hijs p
uenētibz. a hij q̄ ex seruili
ventre nati sunt libertatē
meruerunt. vel dum mulie
res libere erant. et ipi i ser
uitute eos habuerūt. a po
stea ad libertatē puenert.
vt hij oms ad successionē
patris vel matris veniant
patronatus iure in hac p
te sopito. Nos em libe
ros non solū in suoz parē
tū successiōz sz et alteoz in
alterius successiōz mutuā
wcauim9 ex illa lege spe
cialit eos suos wcantes si
ue soli inueniant qui in ser
uitute nati a postea manu
missi sunt. siue vna cū alijs
qui post libertatē pentuz
ocepti sunt siue ex eodem
pre siue ex eadē matre. si
ue ex alijs nuptijs ad simi
litudinē eorum qui ex iu
stis nuptijs pcreati sunt.
Repetitis itaqz omib9
que iam tradidimus ap
paret non sp eos qui parē
gradum cognacionis ob
tinent pariter wcari. eoqz
amplius nec eum quidez q̄

primior fit ognatus. sem
per pociorē esse. Cum em
pma causa fit suoz hered.
et eorum quos inter suos
heredes enumerauim9. ap
paret pnepotem vel ab
nepotem defuncti pociorē
esse q̄ fratrē a patrem ma
tremqz defuncti. Cum alio
quin pat quidez et mater
vt sup quoqz tradidimus
pmū gradū ognacōnis ob
tineāt. frater vero secund.
pnepos aūt tercio gradu
fit ognacionis. a abnepos
quarto. Nec interest an in
potestate morientis fuerit
an non. qui vel emancipa
tus. vl ex emancipato aut
ex femineo sexu pagatus
est. Amotis quoqz suis
heredibz a quos int suos
vocari heredes diximus.
agnatus qui integruz ius
habet agnacionis. eciam
si longissimo gradu fit. ple
rumqz pocior habet q̄ p
primior cognatus. Nam pa
trui nepos vel pronepos
auunculo vel matertere p
fertur. Totiens igitur
diximus aut pociorem ha
beri eū qui pximiorē grad
cognacionis obtinet. aut
pariter vocari eos qui co
gnati sunt. quociens neqz
suoz heredum iure quiqz
inter suos heredes sunt. ne
qz agnacionis iure aliq̄s p
ferri debeat. sedz ea q̄ tra
didim9 exceptis fre a soro
re emācipatis q̄ ad succes
sionē fratrū vel sororū wcā
tur. qui et si capite diminu
ti sunt. tñ pferunt ceteris
vlterioris gdus agnatis

excludi·et·p nobis est auť·de heť·ab inte·§·si vero cum ascendentibz·et·ff·de suis et le·l·ij·§·hereditas·supiori=bus cessantibz·pmo frater ex vtroqz pnte·et soror·et eorz filij·scdo ex alto tm et eorz filij·tercio ꝗ regla obtinet vt qui por est in gradu aĉ· vt hic et in auť·de heť·ab in·§·reliquū et·§·si vero neqz fratres·et i auť·vt fra·filij·§·i·

y Tradidimus·vt·s·pr·§·et hoc·e·§·

z Exceptis·excipit ab eo qd·s·dixerat qui integrz aĉ·

a Preferunť·vt·s de suc·cog·i·Rē·

De succes·libtorz

Nunc·qz hucusqz de bois ige nuorz dixit·

c Olim·scilz le·xij·ta·et ꝗ est primū ius ꝗtuor eim fūt·vt ꝗ et j·§·i·et·§·postea·a·§·sed nostra·

d Impune·id est sine timore testamēti rumpendi·

e Ita demū·et nō aliter·

f Heredē·naturalē vel adoptiuū·vt·j·i s Nichil·i· nuit nullū ꝗm Jo·Accur·

De successione libtorz

Vnc de libtorum bonis videamus· Olim itaqz licebat libto pronū suū impune testamēto pterire· Nā ita demū lex·xij·ta·ad hereditatem liberti vocabat pronū·si intestatus mortuus esset libertus nullo herede suo relicto· Itaqz in testato mortuo liberto si is suum heredem reliquisset patrono nichilominus in bonis eius ius erat·et si quidem ex naturalibz suis liberis aliquē suū heredez reliquisset nulla videbať querela·si vero adoptiuus filius fuisset apte iniquuz erat nichil iuť prono suo superesse· Qua de causa postea ptoris edicto hec iuris antiquitas emēdata est·siue eim faciebat testamentū libertus videbať· ita testari vt patrono ptē dimidiā bonorz suorz relinqret a si à nichil aut minus ptis dimidie relinquerat· d abatur prono otra ta·testamēti ptis dimidie bonorz possessio siue intestatus moriebatur· siue intestatus moriebatur suo herede relicto filio adoptiuo dabať eque patrono contra hunc suū heredem ptis dimidie bonorz possessio· Prodesse aūt libertorū solebant ad excludendū pronū naťales liberi non soluz qs in ptate mortis tēpe habebat sed eciaz emancipati a in adopcionē dati si modo ex ali

h Ex naturalibus· ad dra adoptiuorz·

i Querela·id est si poterat patron9 cō queri·

k Postea·ꝗm ius· l Juris·dicit supra ad tertulť·in pñ·

m Libertus·nullū filiū hns legitimū a naturalē·vt·j·pr·§· pdesse· Accur·

n Dimidie·nisi in castris sint qsita·vt·ff·de bo·li·l·iij·§·

o Dimidie bonorz·i·vñ ltimi·ut·j·d bo·pos··§· pronus

p Prodesse solebāt·ꝗ iure ptorio·nā de pmo cumqz nō erat dubiū·vt·s·§·itaqz in testmēto

q Patronum·scilz in totum·

r Naturales·et legitimi·Accur·

s Bati·si instituti erāt ut sequiť·alias nec otra ta·datur eis vt·ff·de otra ta·l·ñ putauit·§·i adopcōe

t Repellebāt·neqz pmortuis hntur vt·ff·d oiūg·li·l·i·§·ꝗ si proms·nec a iure ciuili respiciunť vt in auť·de heť·et fal·§·exheredatos·

u Postea·ťciū ius·

x Cautū·scz·l·papia·et male·vt alť ut C·de ca·tollť·i pñ·

y Debebatur ex·l·papia·accur

qua parte scripti heredes erant aut pteriti cōtra tabo·pos·ex edicto petierāt Nā exheredati nullo modo repellebant patronum·

Postea vero lege papia adaucta sunt iura patronorum·qui locupleciores libertos habebant·cautū est enim vt ex bonis eius qui sexterciorz·c·milium primonium reliquerat·et pauciores ꝗ tres liberos habebat siue is testamento facto siue intestat9 mortuus erat virilis pars patrono debebatur· Itaqz cum vnuz qdem filiū filiāue heredem reliquerat libertus·pinde pars dimidia debebatur patrono ac si is sine vllo filio filiaue intestatus decessisset cum duos duasue heredes reliquerat tercia pars debebatur patrono si tres reliquerat repellebatur patron9 Ex nostra constō quamp omi nacione greca lingua compendioso tractatu habito composuim9 ita hmoi causam diffiniuit vt siquidem libertus vl libertam minores centenariis sint id est minus centū aureis habeant substanciam· sic eim legis papie summā interpta ti sumus ut pro mille sexterciis vnus aureus computeť·nullū locū habeat patronus in eorū successione si tam testamentū fecerit sin autē intestati decesserit nullo liberorū relicto tunc pronatus ius qd erat ex l·xij·ta·integruz rebuauit

z Sz nra·qrtū ius·

a Cōposuimus·et huius vt credo hēť mētio in multis locis vt·s·t·ide huili og·i pri·et·s·de le·ag·suc·§·fi·

b Sic eim·interpositio est·

c Locū·a in hoc nō corrigiť lex papia· et nō q pdest paupt as filio libti·sic a alť ·C·d ep·et cle·si qs ·§·sin autē·

d Fecerint·scz isti libti minores cētena·

e Rebuauit·s· Exij nra constō scz vt i totum succedat·vt·s· ·e·in p ñ·accur·ius

liberto extorsit · vt · ff · de ag · li · si quis · §. si qs. Item si libtus
dñi mortē vindicauerit · ut · ff · de iur · pa · l · pnl · Item si eū ca
pitis accusauerit · vt · ff · de bo · li · q cū maior · i · Rñ. Item si nō
suis nūmis emptus ē
vel a pncipe factōez
liberā testamēti im=
petrauerit · vt · ff · de
bo · li · l · eciā · §. ij ·

a Possessores · id est filios emācipatos · vt · s · de her · ab
b Deduximus · q tñ heredes instituti si im · §. emācipati
se abstinuerūt vel mixti hēditati in itegr restituti fuerīt
dabiē prono ius suc/
cedēdi vt · ff · de bo·
li · et si ex · §. si filius ·
c Habeāt · scz libti
d Omnibz · ſz nunqd
ecōtra moriēte filio
qui ē libertus ꝓmiē
pater patrono · Rñ.
sic · vt · s · t · i · de huili
cog · in fi · i · Rñ ·
e Vocauimus · eciā
aū fratres libti · qs
dicut · s · t · i · in fi · i ·
f Fecerint Rñ.
eciā ad extraneos ·
g Auus · quo pte
ricio p exheredacōe
habetur · vt · s · de ex
here · li · §. mater ·
h Non possint · qz
iusta causa mgratitu
dinis intercessit · que
sunt · xiiij · vt in aut ·
ut · cū de ap · cog · §.
causas · quo casu nul=
lo iure agunt · vt in
aut · de imensis do · §.
fi · Sz qd si filiū emā
cipatū pat pteriat
fine cā · vñ cōtra ta·
hz · non aūt querelā ·
videē admitti patro
nus · Sed h large ac
cipe de moff · vt eciā
otieat p otra · ta · sic
· C · fami · hrē · l · fi ·
i Tunc ostōne · scilz
greca · accur ·
k Antea · sicut erat
s iure ptorio vt · s · e ·
qua de causa · ut · ff ·
de bo · li · l · iij · §. fi ·
l Consequātur · scz
quocūqz mō relicti ·
m Constōe · scz odi
cōne ex le · greca · vt
· ff · de cō · ex · l · l · i ·

Cum vero maiores cen
tenarijs sint si heredes vel
bonorum possessores libe=
ros habeant siue vnum si=
ue plures cuiuscunqz sex9
vel gradus · ad eos succes
siones parentum deduxi=
m9 patronis modis omni
bus vna cum sua progenie
semotis · Si autem sine li=
beris decesserint siquidem
intestati ad omnē heredi
tatē patronos patronas=
qz vocauimus · Si vo te=
stamentū quidez fecerint
pronos aūt aut pronas p=
terierint cū nullos liberos
haberēt vel habētes eos
exheredauerint vel mater
siue auus maternus eos p
terierit · ita q non possint
argui inofficiosa eorūz te
stamenta tūc ex nostra cō
stitucione p bonorū posses
siones · otra ta · nō dimidiā
vt antea · sed terciam par
tem bonorū liberti oseqn=
tur vel quod deest eis ex
nostra constōe repleatur
si qñ minus tercia pte bo=
norūz suorūz libertus l liber
ta eis reliquerint · ita sine
onere vt nec liberis liber
ti liberteue ex ea pte lega
ta vel fidei omissa pstarēt
sed ad coheredes eorū hoc
onus redundaret · Mul
tis autē alijs casibus a no
bis in pfata constōe ogre
gatis quos necessarios eē
ad hmōi dispoficionē iuris
prospeximus vt tam pa=
troni patroneq; q liberi
eorum necnon qui ex trās
uerso latere veniunt vsq;
ad quintum gradum ad
successionē libertorū liber
tarumue vocentur sicut ex
ea ostōne intelligendū est
vt si eiusdē patroni vel pa
trone vel duorum vel dua
rū pluriumue sint liberi qui
proximior est ad liberti vl
libēte vocetur successionē
et in capita et non in stir=
pes diuidatur successio ·
Eodem modo et in hijs
que ex transuerso latere
veniunt huādo · pene enim
osonācia iura ingenuita=
tis · et libertinitatis in suc=
cessionibz fecimus Sed
h de hijs libertinis hodie
dicēda sunt q in ciuitatem
ascendētes sui patris loco succedūt vt · s · de her · ab in · §. cū
filius · et in aut · de her · ab in · §. i ·

n Repleat · pter h ius succedendi est et aliud ius prona
tus · scz vt non vocet ab eo in ius sine venia · vt · C · de i ius
vo · l · ij · Item vt alat eum · vt · ff · de li · ag · si quis a liberis · §.
solent · Item vt turpē actōz vel excepē · otra eum non ꝓpo=
nat · v · ff · de excep · do · apud celsū · §. aduersus · et · ff · de ob=
sequijs · l · honore · et · l · pens · Item vt possit eū in huitutē ē
uocare · vt in aut · ut libti de ce · §. i · col · vj · Item vbi eū inue
nerit faciat ei reuerētiā · ut · ff · de in ius vo · gnaliter · et h
iura in alijs modis pdūt · Prio si pronus remiserit ut i aut ·
vt lib · de ceto · §. illud · Item si opulit libtū iuraē ne accipiat
vxorē · vel libertā ne nubat · vt · ff · de iur pa · q otra · l · et · l ·
adigē · Item si denegat ei alimēta · vt · ff · s bonis li · si pron9
· Item ꝓt fcie p tis successionē · vt h et · ff · de bo · li · l · eciā · §.
totiēs · Item si alt uter eorū regulatus fuerit vel deporta
t9 · ut · ff · s iur pa · siue · Item si naturalibz restitut9 ē libtus
vt · ff · s bo · li · ec · §. i · Item si in ercedē p fuēris opis ab iuito

o Onere · fici aut · s
her · et fal · §. si autē ·
p Liberis · qb9 dā
tur allegata eē rup=
to test · p otra ta · vt
· ff · s · li · p · oē ta · l · i
q Prestent · ſz cū fi
lij sint · quare non ex/
eludūt pronū · vt · s ·
e · §. cū vero maiores
Rñ · hij filij erāt mgr=
ti · vt · s · §. si vero · vel
dic q hij liberi erant
nepotes qui et libei
dicunt · vt · ff · de v ·
sig · libtorū · et eos p
cedit eorū pr · et eis
talia legata dabant
ut · ff · de lib · p · l · i · §.
generaliter ·
r Coheredes · ſz nū
quid in solidū tene=
buntur cohēdes · Rñ
nō · vt · ff · de leg · iij · l ·
fi · §. fi · a de vul · sub ·
et si contra ta ·
s Multis casibz · q
sequun t statim ·
t Patroneq; · ut · ff
de bo · li · l · patrone ·
u Liberi · vt · ff · de
bo · li · si pr · exher · et
· l · si ex pro · §. iul ·
x Ad qntū gradū ·
nunqd filius trimepo
tis ipius patrom vl
eciā ipe trmepos ad
mittē · videē q non ·
qz hic dicit vsq; ad
quītū gradū · si quis
tñ velit oēdicē illud
p se inducerz q oēs

y Vocent · p nostram ostitutionem · licet olim p bo · poss ·
tanq; ex familia vocarent · vt · j · de bo · pos · §. v ·
z Capita · cū eodē gdu plēs muemānt · alias patruus ne
potē ex fratre excludit · vt · ff · s bo · li · si libtas · §. si libert9
a Veniūt · scz ipis patronis · et qz hucusq; ad quintum
b Pene · ꝓpter tria dicit pene = gradū succedūt vt h hr ·
al vsq; ad · x · vl · vj · vt · s · s suc · cog · §. fi · Item qz h i capita
succedūt vt h hr · al s nō ita · vt · s · s her · ab in · §. qz placu
it · Item qz vn9 prom filius excludit nepotes ex alto qs nō ē
ita i ingenuis · lz mar · oēdixerit · ut · ff · s bo · li · si libtus pte
rito · §. si libertus · et de leg · tu · l · tutela · §. si duo ·
c Peruenerint · id est · qui facti sunt plene liberi ·
d Sed hec quodāmodo · non em est vere peculiū cū sint
liberi · vt · C · s inoff · test · l · fi · j fine · Accursius Florentin9

e Postea vero noiatim qd ꝗ sit dic vt ff de exher li ꝯ i
f eorꝫ id ē manumissorꝫ g Quibus id est latinis
h Ad ciuitatē scz vt ciuis romanus efficerē impetrādo
ius aureorꝫ ānulorꝫ
vel natales qꝫ iuito
prono nō est facienꝫ
vt ff ꝫ natal re l
ij i fi et l pnl et fi
i Hz nra ostōe C
ꝫ lat lib tol p totū
k Adiectiombz scz
x vl xj cafibz C ꝫ
lati lib tol p totū
Accursius florētinꝰ

romanam puenerunt cum
nec sunt alij libēti simul et
dediticijs ⁊ latinis sublatis cum latinorꝫ legitime
successiones nulle penitus
erāt qz licet vt liberi vitā
suā pagebāt attamē ipso
vltimo spū simul animā at
qꝫ libertatem amittebant
et quasi seruorꝫ ita bona
eorū iure quodāmodo pe=
culij ex lege iunia norba=
na manumissores detime=
bant Postea vero sena=
osulto largiano cautū fue
rat vt liberi manumissoris
nō nomiatim exheredati
facti extraneis heredibus
eorū in bonis latinorū pre
ponerent quibz supuenit
eciā diui traiani edictū q
eundē hominem si inuito
et ignorante patrono ad
ciuitatē romanā venire ex
beneficio pncipis festina=
uit faciebat quidē viuum
ciuē romanū latinū vero
morientē Sed nra con=
stitucione ꝓpter hmoi con
dicionē vices ⁊ alias diffi
cultates cum ipis latinis
ec legē iuniā et senatusco
sultū largianū et edictum
diui traiani in ppetuū de=
leri cēsuimus vt oms libē
ti ciuitate romana fruant
et mirabili modo quibusd
adiectionibus ipas vias
que in latinitatē ducebāt
ad ciuitatem romanaz ca
piendā transposuimus

In summa q ad bona liber
torū attinet admonendi
sumus censuisse senatum
vt quamuis ad omnes pa

De affigēcōe libtorꝫ
In sūma senatū cuius
verba sunt ꝗ ff e l i
m Pertineāt nlla
facta scz affigēcōe
n Eius scilz pōmi
o Filio eciā postu=
mo ut ff e l fi
p Patē liberos nā
in vno non ē necesse
q Vnde id est an
Accursius florētinꝰ

r Euanescat ff e l vtrūqꝫ dē So fm pla ibi valz assi=
gātio fēa emācipato vt ibi ⁊ emācipacōe ꝗ pdat si antea
facta fuerit assigātio vt h ar ff de arbitris non distingue
m ꝯ ꝯ opromisso vel
dic fm azo q i l cō
traria nō dicit fieri
assignacōez in eman
cipat ꝗ an soli fieri
i ptate possit ꝗ nec
in dicta l ꝫ ar bi dic
it solui opromissiz
ꝗ nō opelli sētentiā
dicere accur
s Verbis ec nutu
vt ff e l i ꝯ assigna
re et pure l sub odi
cōe vt ff e assigna
re Accursius

troni liberos qui eiusdem
gradus sunt equaliter bo
na libertorū ptineant tam
licere parentiuni ex liberis
assignare libertuz vt post
mortē eius solus is patro=
nus habeatur cui pus is
assignatus ē et ceteri liberi
qui ipi qz ad eadem bona
nulla assignacōe interue=
niente pariter admitteren
tur nichil iuris in hjs bo=
nis habeāt sed ita demum
pristinū ius recipiunt si is
cui assignatus ē decesserit
nullis liberis relictis

Nec tantū libertum sed
eciā libertā et non tm filio
nepotiue sed eciam filie ne
ptiue assignare pmittitur
Datur aūt h assignādi
facultas ei qui duos plres
ue liberos in ptate habe=
bit vt eis quos in ptate
habet assignare libertum
libertāue liceat Vnde q
rebatur si eum cui assigna
uerit postea emancipaue
rit an euanescat assigna=
tio Sed placuit euanesce
re qꝫ et iuliano et alijs
plerisqz visuz ē Nec inter
est an testamēto quis assi=
gnet an fine testamēto sed
eciam quibuscunqz verbis
patronis hoc pmittitur fa
cere ex ipo senatuscon qꝫ
claudiani tpibz factū est
sub illo rufo et orficiano
scapula consulibus

De bonorꝫ posses
Vs bonorum
poss que est
ius psequēdi
retinēdiqz primonij
qꝫ cuiusqz cū is mor
tuus fuerit vt ff e
l iij ꝯ bonorꝫ
u Emendādi id est
supplendi qz minus
benedicendo ad ple=
nū dixerat ius ciuile
nō cognoscens eman
cipatos ut ff ꝫ hēr
ab in ꝯ emancipati
fic ff ad l ro ꝫ iac
l vl ꝯ i et fi vel dic
emendādi ꝓprie vt i
agnatis feminis vbi
ius ptorium contra
ius ciuile indixit vt
ff ꝫ le ag success ꝯ
ꝗ qz et i postumo vt
j ꝯ ꝓx Accur

Vs bonorꝫ possessionis in
troductuz est a ptore gra
emendandi veteris iuris
nec solū in intestatorū he=
reditatibus vetus ius eo

a ¶ Emendauit · expone vt · s̄ · b Nō potest · vt · s̄ · de l · §. postum9 · de · po · ut ibi · c ¶ Postumus · q̄l fit dic vt · s̄ · de l · d Honorario · ff · e · nō b · §. vbicūq · de · s̄ · b // §. postum9 specialiter ex illa regla excipitur p ipm ptorē q̄ ad hoc ꝯ rogatur illi regule gnali qr nō ē dubiū q̄n generi p spēz deroge ē vt · ff · de peti · l · sāctio legū · e Possessor · hui f ¶ Sz is · s · postum9

g Constōe · s · greca · vt · s̄ · de l · §. postumus ·

h ¶ Incognitus · sed ognitus · nā ostōes sunt de iure ciuili · vt · ff · de iusti · et iure · ius aūt ciuile

i Aliqn̄ neqz emendādi · vt · s̄ · e · i · Rn̄ · et dic emendādi id ē supplendi · // gnādi

k ¶ Impu · · vt · s̄ · primo Rn̄ ·

f Juris · sez ciuilis · m ¶ Possessionē · nō tres vias ptoris ·

n Et remota · q̄re ḡ fecit ptor · R · ut successoribz vias āpliarz · fic · ff · de l · ij · cū filijs §. natis · ar · de · ff nau · cau · sta · l · idē · §. s̄ an fit · a · §. s̄ si ḡtis

o ¶ Nuos ad hēditatē · id est ad successionē vt emancipatos · ab intest · a · agnatos p se cō · tutel · et orfi ·

p Constituunt · vt · C · de suis a le · l · fi ·

q ¶ Nuāplures · q̄ lex · xij · ta · vel q̄ dir · Ne quis · // erat fic · ff · de interrog · act · et quia ·

s ¶ Nam angustissimis · nā sui heredes et agnati tm̄ succedebāt ꝯ iure ciuili · ius integr̄ hntes · qr non fūt emācipati · de alijs em̄ nō ꝯr · vt · s̄ · ꝯ he · re · ab inte · §. i · a ꝯ le · ag · suc · in pn̄ ·

s Sūt pteritis · siue emancipatis siue non ut · C · ꝯ li · p · maximū circa princi ·

t ¶ Tabulas · sed quare dat suis otra ta · cū ipo iure nulluz fit testamntū · vt · s̄ · ꝯ ex · he · li · i pn̄ · R · duas habet vias · vnam de iure ciuili · per quam potest dicere nullū · aliā ꝯ iur ptor · p quā nō dicit nullū · s̄ ānullandū · cū nec fieri nec definere possit hre de iure pto · vt · C · de li · p · l · fi · et · s̄ · e · §. q̄s aūt · Jtē q̄re otra ta · ꝯr ex testō · cū magis de testm̄ dici deberz cū rūpit testm̄ · vt · C · ꝯ col · ut libeis

modo ptor emendauit sicut supra dictum est · sz in eorū quoqz qui testamnto facto decesserint · Nā si alienus heres postumus fuerit institutus · quāuis hereditatē iure ciuili adire non poterat · cū institutio non valebat · honorario tamen iure · bonorz possessor efficiebatur videlicz cū a ptore adiuuabatur · Sed et is a nostra ostōne hodie recte heres instituitur quasi et iuri ciuili non incognitus Aliquādo tamē neqz emēdādi neqz impugnādi veteris iuris · sed magis confirmandi gra ptor pollicetur bonorz possessionē · nā illis q̄z qui recte testamento facto heredes instituti sunt dat bm · ta · bo · posses ·

Jtez ab intestato suos herdes a agnatos ad bo · poss · vcat · sed et remota q̄z bonorz poss · ad eas pti net hereditas iure ciuili ·

¶ Nuos autē solus vcat ptor ad hereditatē · hēdes quidē ipo iure nō fiūt · Nā ptor heredē facere non pt p legē aūt tantū vl similē iuris ostōnem heredes fiunt veluti p senatusconsultum et ostōnes pncipales Sz cū eis ptor dat bo · pos · loco heredū ostituūtur · a

R · iō sic ꝯr · qr sine testō opetē nō pt Jtē q̄re s̄ pmisit cū bm ta · digor fit · R qr donec ista opetit illa dari nō pt vt ff · de de ta · l · illꝯ · §. fi · et de bis ta · l · i · §. eqssimū · i · R · Jtē nūqd s̄ pēti dat de ta · filij emācipati · R · sic ad istar prōmi vt · ff · si a pa · q̄s ma · l · i · et ar · ff · ꝯ bonis dāp · l · fi · sic · ff · si ta · tes · ex nul · le · l · i · u ¶ Secz ta · sic · ff · si ta · te · nulle · ex · l · i · Jtē s̄ qn̄ testm̄ factum ē i sēptis · al bm nūcupacōz · vt · C · ꝯ x Fecit · // bis ta · l · ij sic · ff · si ta · te · nlle ex y ¶ Et pmo · l · i · loco · s · mt eas q̄ ab intest · deferunt · et nō hūc ordinē qui seqt̄ in edicto fuisse s̄ nō i obtuando · vt · j · seqt̄

z Cōnumerāt · vt · s̄ · de he · ab inte · §. emancipati ·

a ¶ Vnde liberi · q̄d erit ecōtra filio emācipato mortuo · R · pt̄ s̄z bo · pos · vn̄ pētes vl vn̄ liberi vtilit cū eq̄ rōe vocent prem ad hereditatē filij · ut · ff · ꝯ mor · tenā a si · a · ff · vnde liberi · sēpto · vl dic · vn̄ limi cū sp otracta fiducia eum emācipet · vt · s̄ · ꝯ le · ag · suc · §. fi · Jtez nūquid filio i bonis matris datur s̄ bo · pos · R · n̄ · nō ut · C · ꝯ suis a le · he · l · fi · Jtē nūquid in alijs vlteriorib̄z ex linea descēdentib̄z supdicta seruanē · s · vltra filios · R · sic · cū oēs iferiores dicantur liberi vt · ff · ꝯ v · sig · libto

v Secꝯ ltimis // rū id ē ag̃tis et eis q̄ eorū loco fūt · vt · s̄ · de leg · ag · suc · §. i · et · §. hec ecia · et · ff · vn̄ le · l · ij · §. s̄ aūt · et · l · ij ·

c ¶ Tercō · extraneo id est ei qui emebat filiū a pre · a postea eū mātumittebat · naz sic fiebat olim emancipacō · ut · s̄ · q̄9 mor · ius pa · po · sol · §. pre terea · vel melius · vt · j · e · §. que autem ·

d Quarto cognatis qui iure ciuili nō vocant · vt · ff · vn̄ cog · l · i · i · R · n̄ · et · s̄ · ꝯ suc · ag · i · R · n̄ · ·

e ¶ Ex familia · q̄ dabat patruo libto moriēte itestato · seq̄ es dabat eidē libto moriēte cū testō · bm q̄s · vl dic q̄ s familie id ē agnatis trāsuersalib̄z prōmi dat vsqz ad · v · gradum · vt · ff · de v · sig · pnunciacio · §. familie · et · j · e · §.

wcantur bo · possessores ·

Ad huc autem et alios quāplures gradus pretor fecit in bonorū possessionibus dandis dū id agebat ne quis sine successore moriatur Nam angustissimis finib9 ostitutū p le · xij · tabius pcipiēdarū hereditatū ptor ex bono a equo dilatauit ¶ Sūt autē bonorū possessiones ex testamēto quid hee · Prima que p teritis liberis datur · vcaturqz otra tabulas Secūda quā omnib9 iure scriptis heredibus pretor pollicetur Ideoqz vcatur secūdū ta · testamēti ¶ Et cū de testamentis prius locutus est ad intestatos transitū fecit · et pmo loco suis heredibus et hijs qui ex edicto ptoris int̄ suas connumerantur · dat bonorz possessionē q̄ vcatur vnd liberi · Secundo legitimis heredibus · Tercio decem psonis q̄s extraneo manumissori pferebat Sunt autē decem psone hee · pater · mater · auus · auia · tam paterni q̄ materni · Jtem filius · filia · nepos · neptis · tam ex filio q̄ ex filia frater soror siue consanguinei vel vterini Quarto cognatis proximis // Quinto

quicunqz·et·s·de suc·li·ꝯ·multis seqns pr ono et descendē
tibz et ascendentibus vsqz ad·v·gradum·prima enim non
valet cum hic tractet tm de hijs que ab intest·deferuntur

f ¶ Sexto patrono·
qre pmo agnati pro
mi vocatur·qp ipi pa
troni·Rz·h ordinez
edicti huat qlit suc=
cedi de facto debeat
et h error i alijs casi
bz iuenit·accur·

g Septio deficien
te pentela eciā fisco
excluso·vt·C·vnde
vir et vx·l·i·

h ¶ Sed eas·scz sup
dictas·x.bo.poss.

i Incuriosū·i·sine
k ¶ Cōstōibz· cura
q remāserūt i greco
l Necessarias· id est
vtiles·sic·ff·8 off·p
·l·i·in prin·

m ¶ Multo·scz cōnu=
meratis bonorꝫ pos·
ex testō·et ab itest·

n Maūmissori·ex=
pone vt·s·ꝯ·iij·vel
dic qꝯ exneus manu /
missor ē ipe pat qn
nō ex otracta fiducia
emācipat·Sz si qras
qre sibi ip i pferē·Rz
sane itelligas·vt pt
auū emācipantē ne=
potem pcedat·vel si
ipe pt emācipauit·i
uenīūt tn nouē pso=
ne q eū pcedūt·

o ¶ Cōstō·C·8 emā·
p Manu· li·l·fi·
missoribus·id ē emā
cipatoribus·

q ¶ Fiducia·id ē sal=
uo iure succedendi·

r Manumissionem·
id ē emancipacionē·

s ¶ Dedit·i·ocessit·

t Manumissio·id ē
emancipatio·

u ¶ Predca possessio
vnde·x·psone·

x ¶ Cūqz ostitucōez
de qua habuim9 mē
tionē·s·de suc·li·ꝯ·
sed nostra·

y ¶ Posuimus·vt·s·
de suc·li·ꝯ·multis·

z Sufficit eis·s·tā
cognatis qꝯ agnatis
patroni·

3 ¶ Aliā altiori·hinc
trahe qꝯ digniores
altiori loco sedere
debent·

tanquam qui ex familia·
Sexto patrono patrone
liberisqz eorum et parenti
bus·Septimo viro et vx=
ori Octauo agnatis manu
missoris· Sed eas qui=
dem pretoria introduxit
iurisdictio a nobis tam ni
chil incuriosuz ptermissuz
est·sz nris ostōibz omnia
corrigētes otra ta·quidē
et hm ta·bonorꝫ possessio=
nes admisimus·vtpute ne
cessarias constitutas·nec
non ab intestato·vnde libe
ri·et vnde legitimi bonorū
possessores ¶ Nue autem
in ptoris edicto loco quin
to posita fuerat id est vn=
de decē psone·eam pio p=
posito ⁊ opendioso sermo
ne supuacuam ostendim9
Cum em pfata bonorum
possessio·x·psonas ppone
bat·extraneo manumisso=
ri nostra constitucio quaz
de emācipacione liberorꝫ
fecimus·omibus pentibus
eisdemqz manumissoribus
otracta fiducia manumis=
sionē facere dedit·vt ipsa
manumissio eorum hoc in
se habeat pvilegiū et sup
uacua fiat supdicta bono=
rū possessio· Sublata
igitur predca quinta bo=
norū possessione·in gdum
eius sextam ante bonorum
possessionez induximus·et
quintaz fecimus quā ptor
primis ognatis pollicet·
¶ Cunqz antea fuerat se
ptimo loco bonorum pos=
sessio tāqp ex familia·⁊ octa=
uo·vnde liberi·patroni pa

et est altior qz primior dno ē·tirones vero poster ori·vt
C·8 tiron·l·fi·et·ff·8 aq plu·ar·l·i·ꝯ·pe·⁊·C·8 off·rec·
a Decia·bn dico sexto poni·et h dico p·l·peccatores
sublata decima·ac·
b ¶ Enumeratas·s·
e·ꝯ· cunqz·
c Septia·introdu
xerūt·vt·ff·e·ex·l·
se·con·l·i·i·Rzn·
c ¶ Vt detur·scz bō
rū pos·⁊ nō duo esse
necria· ut h bo·po·
competat·s·ut lege
caueat ut bo·pos·de
tur·⁊ qd 8 iur ci·nō
possit succedere als
cōpetit vn le·ut·ff·
vn le·l·iij·et·ff·vt
ex·l·⁊ se·cō·l·i·ꝯ·fi·
d Lege·ponit qd
dā exemplū ex testō
ut·C·8 ioffi·te·l·iij
·ꝯ·fz cum eā·ex eo qꝯ
filius natus in puer
perio institutus psu
mitur ab intestato·
ponūt exēplū in ag
natis femis·et in qui
busdā ognatis q effi
ciūtur agnatis fikes
ut·s·de le·ag·suc·ꝯ·
hic eciā vtrūqz re p
bo qz nlla lex expsse
dat supdictis bono=
rū pos·fz eos succedē
8z·g non dat hic se=
ptima·fz vn ltimi·vt
·ff·vn legit·pone g
exempluz ex testō im
postumo alieno insti
tuto·vt·s·e·ꝯ·i·Jtē
tā a testō·qp ab ites·
pone exēplū in eo q
decessit apud hostes
in cuius bonis datur
bonorꝫ pos·ex·l·no
ua cor·vt·ff·de bo·
pos·l·iij·ꝯ·fz et eius
e Senatus consul·
orfic·⁊ tertul·ut·ff
vn le·l·ij·in pn·ꝯ·fi·
nā eis datur bo·pos·
ibi et nō succedebāt
de iur ciuili·ut·s·ad
tertul·i pn·debz g
dai hec·ut·ff·vn le·
f ¶ Cōstō= ·l·iij
ne·ponūt exēplū·s·
8 le·ag·suc·ꝯ·h etiaz
Jtē·C·de emā·l·fi·
fz h reprobo cū lege
nō caueatur eis dari
bo·pos·vn hnt·vn8
le·ut·ff·vn8 le·l·iij·
pt tn dici qꝯ ibi sub=
audiat maxie kmeli9

troneqz et pentes eorum
vtrāqz per constitucionez
nostraz quā de iure patro
natus fecimus penitus eua
cuauimus Cum em ad simi
litudinē successionis inge
nuorū·libertinorū successi
ones posuim9·quas vsqz
ad qntū graduz tmmodo
coartauimus·vt fit aliqua
inter ingenuos et libertos
differencia·sufficit eis tam
contra ta·bonorū pos·quā
vnde legitimi et vnde co=
gnati ex qbus possunt sua
iura vendicaē·omi scrupu
lositate et inextricabili er
rore istarū duarū bonorū
possessionū resoluta·Aliā
vero bonorum possessionē
que vnde vir ⁊ vxor appel
latur·et nouo loco interve
teres bonorū possessores
posita fuerat ⁊ in suo vigo
re seruauimus· et altiori
loco id est sexto eam posui
mus· Decima vero bono
rū possessione que erat vn=
de cognati manumissoris
pter causas enumeratas
merito sublata·vt sex bo=
norum tmmodo possessones
ordinarie pmaneāt suo vi
gore pollentes· ¶ Septi=
ma eas secuta·quā optima
racione pretores introdu=
xerunt· Nouissime enim p
mittit hjs eciam bonorum
possessio quibus vt detur
lege vel senatus consulto
vel ostōe oprehēsuz ē· quā
neqz bonorū possessionibz
q ab intestato veniunt·ne
qz hjs q ex testō sunt ptor
stabili iure connumerauit

dic si aliqua nōua cōstitutio fieret & nouo · q̄ darz bo · pos · ex ea dareť hec septia · a ¶ Et exordiariū · nō duo ius ut carboni ma · et si venter mittatur in pos · a illa q̄ dať gra agnoscēde litis · que datur fine cause cognicōe · ut · ff · de car · e l · iij · §. cause · et & vē · i pos · mit · l · vbicūq̄ §. interdū · et & ioff · test · pap · §. i · at alie cū cause cognicōne · vt · ff · & bo · pos · l · iij · §. si causa · a q̄s ordo i bo · pos · b · l · ij · §. dies et · §. in bonorum · b Cū igiť plures · qz · x · quarū sex tmā serūt ordinarie · ut · s̄ · e · §. aliā · vsqz ad · §. c ¶ Dispo= ¶ septia · suissz · alio° in edicto q̄ de facto opetant · vt diximus · s̄ · e · §. vj · d differāť · sic · ff · de suc · e · l · i · §. ñ · e ¶ Liberis · naturalibus et emācipatis et emancipātibz · vt · ff · de suc · e · l · i · §. fi · f Anni · in bonorē sanguinis · pmo nō videtur coartādi · cum velut ad pa bō veiant · ut · ff · e · l · i · §. tarqui · et de lib · et posstu · l · i suis · g ¶ Accrescit · ptes ei nō petētiū accrescūt petētibz · ut · C · qñ ñ pe · p pe · accres · l · i · h Ex successorio · & intellige i cognatis & inter agnatos successoriū edictū locuz ñ hz & hodie vtrūq̄ locū hz · vt · s̄ · & heť · ab inte · §. placebat · i ¶ Polliceť · s · ptor k Essz · exclusus tñ tanquā filius admitti pť vt agnatus et exclusus vt agnatus admittatur vt cognatus vt sibi succedere videatur · vt · ff · de suc · e · l · i · §. & videndū · f ¶ Repudiauerit · infra suum tempus · m Admittunť · vt n ¶ In pe · C · e · l · fi tēda · vtiles · in q̄bus tria ocurrē optz · q̄ iudicis copia fit Jtē

sed quasi vltimuz et extraordinariū auxiliū put res exigit accomodauit scilz hijs qui ex legibus senatus ue consultis ostituciomb⁹ principū ex nouo iure vel ex testamento vel ab inte stato veniūt · ¶ Cum igiť plures species successionū ptor induxissz · easqz p ordinē disposuissz et in vna quaqz specie successionis sepe plures extent dispari gradu psone · ne actiones creditorz differantur · sed haberent quos conueniret · et ne facile in bonorū possessionē defuncti mittātur et eo mō sibi cōsulerēt Ideo petende bonorum possessionis certum tempus prefiniuit · Liberis itaqz et parentibz tā naturalib⁹ q̄ adoptiuis in petenda bonorz possessione āni spaciū · ceteris aūt agnatis vel cognatis centū dierum dedit · et si intra hc tempus bonorz aliq̄s possessionem non petierit eiⁿ dem gradus personis accrescit · vel si nullus sit deinceps · ceteris bonorum possessionem pinde ex successorio edicto polliceť · ac si is qui pcedebat ex eo non esset numero · ¶ Si quis itaqz delataz sibi bonorū possessionem repudiauerit non quousqz temp⁹ bonorum pos · pfinitū excesserit expectať · sz statim ceteri heredes ex eodē edicto admittuntur · In petenda autē bonorū possessiōe dies vtiles singuli conside

ratur sed bene anteriores principes et huic cause p uiderūt · ne quis p petēda bonorū possessione curet · sz quocunqz modo si admittēdi eam ad iudiciū intra statuta tpa ostēderit plenum hēat earū beneficiuz

Vt et alteri⁹ generis p vniuersitatem successio · que neqz lege · xij · ta · neqz pto ris edicto · sed eo iure q̄d consensu receptū est introducta est ¶ Ecce enim cū paterfamilias sese in arrogacionem dat · omnes res eius corporales et incorporales quecunqz ei debite sunt arrogatori ātea quidem pleno iure acquirebātur · exceptis hijs que capitis diminucione pereunt · quales sunt operarum scilz quo patronis debenť obsequiales obligaciones et ius agnacionis · Vsus etenim et vsufructus · licet his antea connumerabantur · attam capitis diminucōe minima eos tolli phibuit nra ostitutio · Nunc aūt nos eandē acquificionem que p arrogacionē fiebat coartauimus ad similitudinē naturaliū parentum Nichil enim aliud nisi tm̄ modo vsufructus tam naturalibus parentibus · q̄ adoptiuis p filiofa · acquiritur in hijs rebus que extrinsecus filijs obueniunt dominio eis integro huato · ¶ Mortuo autem filio arrogato in adoptiua

actoris · Jtē rei · vt · ff · & diū · tēp · et p̄s · l · i · et · ff · q̄s or · i bo · pos · b · l · ij · i pñ · et · §. dies · o ¶ Pñcipes · C · qui admit · ad bo · pos · l · pe · et fi · p Pro petēda · erat em̄ alias edict · q̄ edcto mortui pt ois opetebat · hāc ñ erat necē petere ut · ff · & bo · pos · l · iij · §. & si nemo al' deē · q̄ a pto ē viuo decēmť · a & oli solenmť · hodie sufficit q̄ cūq̄ mō dicat se velle agnoscē q̄ et iudicial' dici pť · qz i iudicis pñcia agiciť ut h a · C · q̄ admit · ad bo · pos · l · pe · et fi · Jtē nū q̄d hodie bo · pos · locū hz · R · fic · nā a eas ponē q̄s pť et oē tanēcria eciam est filio emācipato et pteito · Jtem vñ vir et vxor necria vidz et vt oli alie nō erāt necie · sic nec hodie · eis tñ vti possumus al' oē · cuz nouus modus succedēdi fit iuent⁹ vt · j · & heť · ab ī test · p totū q ¶ Judicū corā ti · quocunqz iudice ·

Vt et alteri⁹ us successio · vt · ff · p socio · l · actōne · §. societas s Omnes res · et etiā filij · ut · s̄ · & adop · §. t ¶ Q̄ cōsen= ¶ illud · su · s · arrogātis et au u Antea rogati quidē · i · iuť veteri · x ¶ Per capitis di · s · minimam · nā dando se in arrogacōz · minima capitis di · patiať · vt · s̄ · de ca · di · §. minima x ¶ Operarum · & intelige de opis q̄ a libtis debēť · a nō trāseūt ad hēdē exneum · vt sunt obsequiales · q̄ i faciēdo ofistūt · s · assurgē et filia · ut · C · de opis lib · l · libti · Jtē i fabrilibz imētis vt · ff · & op · li · si operū iudicō · alias fiodux erit ille arrogatus opas alicui⁹ · nā isti arrogatori q̄runtur z ¶ Et ius agnacōis · id ē ius succedēdi q̄d quis p arrogacōz cōsequiť · et & hodie ē vt · j · e · §. mortuo Jtē ius petende bonorū

pos·perit·si ante eā petitā ad arrogandū se dederit· aliud si iā petijt·vt·ff·vñ li·l·fi·a 8 oē ta·l· iij·§· si emācipat9
a Constō ·C·de vsufruc·l·correctionē·
b Nūc aūt·aduersa ē ei q̃ supra dixerit· q̃ omes res acquirebantur arroganti·
c Nue extrinsecus· id ē m aduenticijs·
d Naturaliū·vbi in aduēticijs tm vsufrc queriē·vt·C·de bo q̃ li·cum oportet·
e Mortuo·alie pso ne vt descēdentes ex filio arrogato vt·C oūia 8 suc·l·fi· vbi ē ostō de qua ꝗ fit mētio Itē si ꝗ arrogat9 essz impubes a impubes decederet·admitterenē ecia alij ex stipulacōe· vt·ff·8 ad opc·l·nō aliter· et·l hijs ꝗbis et·l· ꝗ aūt et·§·de adop·§· cum autē·§z quid i pre naturali a quo ꝗ arrogat9 erat emancipatus·Re·p·eū pferri arroganti·§z hodie fres vtriq̃ oiūctivo cāt cū arrogāte· vt i aut·8 hē·ab itest· §·oūs· Accursius·

f Non pnt·ut i aduēticijs· pfecticia ei sibi non auferuntur·
g Bz oueniē· de facto· nā nō teneret de iure §z de hijs que otraxit postq̃ fuit arrogat9 teneē 8 peculio·vt·ff·de peculio in arrogatorē·et si tūc nō defēdat pt in bonis ipius pris fit missio·vt·ff·q̃b9 ex ea·in poss·eatur· fulcimus·§· si quis·

De eo cui libtatis cā bona adiciuntur·

Accessit nouus est ꝗ quart9 succedēdi modus·vt·§·p q̃s pso· no·acqui·§· fi·ac·

familia ecia dominiū eius ad arrogatorem ptransit nisi supsint alie psone que ex constitucione nostra patrem in hijs que acquiri non possunt antecedunt·

Sed ex diuerso p eo q̃ is debuit qui se in adopcōnem dedit·ipo quidem iure arrogator non tenetur sed nomime filij conueniatur· et si noluerit eum defendere permittitur creditoribz p competētes nros magistratus bona que ei9 causa in vsufructu futura fuissent· si alieno iuri non subiecisset possidere· et legitimo modo ea dispōere·

De eo cui libertatis causa bona adiciuntur·

Accessit nouus casus successionis ex constitucōne diui marci· Nam si hij qui libertatem accepunt a domino in testamento ex quo non aditur hereditas· velint bona sibi adici·libertatuz oseruādarū cā audiuntur et ita diui marci rescripto ad pōpiliū rufum otinetur verba rescripti ita se hnt·

Si virgineo valēti qui testō suo libertatē quibus dā asscripsit nemine successore ab intestato existēte·in ea causa bona ei9 esse ceperūt vt venire debeāt is cui de ea re notio ē aditus racione ōsiderij tui habebit·vt libertatū tā eaz que directo q̃ earum que p speciez fideicomissi relicte sunt tuēdarū grā adiciāt tibi si ꝑonee creditoribz

i Constitucōe·cuius verba hec sunt·i·e·§·si virgineo·
k Accepunt·destimacōe·
l Intestato· Idē puilegiū daē cuilibz petenti bona hac otēplacōe vt·C·8 tes·ma·

caueris de solido q8 cuiqz debetur soluēdo Et hij qui dē q̃b9 dirca libertas data est·pinde liberi erūt ac si hereditas adita esset hij aūt quos heres manumittere rogatus ē a te libertatez osequunt·ita vt si non alia odicione velis tibi bona adici·q̃ vt eciam qui directo libertatē accepūt tui liberti fiāt· Nā huic ec volūtati tue·si hij 8 quorū statu agitur osenciant auctoritatē nostrā accomodauimus· Et ne huius r̄ scripcionis nre emolimentum alia racione irritum fiat·si fiscus bona agnoscere voluerit et hij qui reb9 nostris attendunt sciant comodo pecuniario preferendam esse libertatis causam·et ita bona cogenda vt libertas hijs salua fit·q̃ eam adipisci potuerunt ac si hereditas ex testamento adita essz· ꝗ rescripto subuentū est a libertatibz et defunctis ne bona eorū a creditoribz possideant et veneant·certe si fuerint hac de causa bona adita cessat bonorū vendicio·extitit enim defuncti defēsor a quidā ꝑoneus qui de solido creditoribus cauet·

In pmis hoc scriptū totiens locū habet quotiens testamto libertates date sunt· Quid ergo si quis intestatus decedens codicillis libertates dederit neqz adita fit ab intestato hereditas an fauor ostōis debebit locū habere· Certe

m Adicit· ·l·fi· sez ab herede·
n Hereditas· quō g̃ valet q8 in eo relictū ē·vt·C·de fideicō·l·eam qm· Re· ꝗ speciale est
o Si virgineo· venire id est vendi·
p Idonee·fideiussoribz l pignoribz l fide hita·ut·ff·de fideicō·li·l·iiij·§·aditi
q Creditoribz·vl omibz vel vni nomie oim·ut·ff·8 fideicō· li·l·iiij·§·editoribus
r Adita·nō mirabile·q̃ ex hac pactōne serui fiūt libei· ut ortiui·Qui fūt ortiui et vnde dicant dixi·§· 8 fin·re·p fidio· re· ·§·fi·et·ꝗ a·ff·8 fidicō·li·l·iiij·§·hij ecia
s Liberti· subaudi hoc tibi ocedimus·§z opas neqz ortiuis neqz ab eo manumissis imponat ut·ff·8 op· li·si quis hac·
t Nā huic·subaudi concedimus·
u Consētiāt· alias in fuitute remanent et quē volūt habere prōnū· hē būt dūm· vt·C·8 maū·te·l·fi·
x Accomodauimus·ff·de fidicō·li·l·iiij·§· hij q̃ Accursius florētim9

·§·iij·

y Accedūt·ut pcuratores nostri·
z Preferendā·hoc qn opetūt libtates
a Cognoscenda·i· accipiēda p fiscum·
b Adita·olim emz pus fiscus admittebatur bonis non aditis ab alio·et ecia aditis dūmō eēnt bona soluēdo·alias adicio ab illo facta valebat ut·ff·8 fideicō· li·l· ·iij·hodie indistincte admittunē·vt·C·de te·ma·l·fi·§· pnt
c Veneant ·id est vendantur· Accur·

a Cam·ſ·libertatē· b Successor·nūqd· malū successorē esse·ſicut illū qui succedit heredi ñ iplēti defuncti volūtatē·ut ī auť·8 heť·et fal·§· in oibz·et iura sepulchroꝝ habz·ut bo· poſ·ut·ff·8 fideicō· li·l·iiij·§· fi·

c Semmē·heredē existere ab intesta·

d Si is fieri·et·Rē fic·vt·ff·de fideicō·

e Sz li·l·iiij·§·i· cū diuisiones·i·casus

f Constitucio·C· de te·ma·l·fi·

g Species·i·casus de successione lib̄ toꝝ sublatis·

Eant et alie due·emptio· id est vēdicō ut sequiť·ff·de acť· empc·veteres·

i Ambages·nam p ponebat creditor actionē·et si cadebat a filiaba·cadebat a cā·si ꝗo nō cadebat bona debitoris absē tis l' pñtis vēdebat sua auēte·q8 hodie nō est·ut hic et·C·8 formul'·et ipe·l·i·et

k Ordinaria· ·ij· id est solennia·

l Expirauerunt·id est recesserunt·

m Bona·scz omnia ut·ff·q̄b9 ex·c·ipos· e·l·i·ſz hodie p mē sura debiti 8 cláti·ut ī auť·8 exhi·q̄ intro· ·§·si vero·

n Libris·ut·ff·q̄9 ex cau·ī pos·e·p totū·

o Erat bachata·id ē capta vel decepta· vt em vino capitur vel bacho·ita q̄ amo re·Item furore amo= ris mlvehemētius in uenie·ut in auť·qui bus mo·na·effi·le· ·§·illud col·vj·

p Substāciā·si cō iūgebat se alieno seruo q̄ ꝗ dñi denūcia cōz·ut·C·ad se·cō·

q De claus·l·i· obligacōibz·dēm ē ·ſ·de psomis li° pmo de rebz·ī sc8o q̄ ťcio vsqz huc·nūc 8 actō mibz deberet dicē·ut ex testō·vel ab inte·ſ·erit iste heres ·Rē·neutrū dici pť·dic g hūc anor malū successorē esse·ſicut illū qui succedit heredi ñ iplēti

ſi intestatus decedit et co dicillis dederit libertatē opetere eam nemini dubiū est·tūc enim constitucōni locū esse verba ostendunt cū nemo successor ab inte stato existat·Ergo quam diu incertū fit vtrū existat an non·cessabit ostitucio· ſi vero certum esse ceperit neminem existē·tunc erit ostōni locus· Sz is qui in integrū restitui pť·ab stinuit se ab hereditate q̄ uis potest in integrū resti tui potest admitti ostitu tio et bonorū adicio fieri

Quid ergo ſi post adi= tionē libertatū obuanda= rū causa facta in integruz fit restitutus vtiqz nō erit dicendū reuocari liberta= tes que semel opetierunt·

Hec ostitutio liberta= tum tuēdarū causa intro ducta ē·ergo ſi libertates nulle sunt date cessat h̄ cō stitutio Quid ergo ſi vi uus dederit libertates vl' mortis causa·q̄ ne de hoc queratur vtrum in fraudē creditoꝝ·an non factum fit·id circo velint ſibi adici bona an audiendi sint·et magis est vt audiri debe= ant·et ſi deficiant verba constitucionis· Sed cū mltas diuisiones eiusmoi ostitucioni deesse pspexi= m9·lata ē a nobis plenissi= ma ostitucio·in qua multe species collate sunt·q̄bus ius hmoi successionis ple= nissimū est effectum·quas ex ipa lectione ostituciomis pť quis agnoscere·

·§·de iure na·§·fi·qz obligacō mť ē actōis·ut·ff·8 pcur· lz·§·ea obligacio·ideo pmittit de hjs obligacōibz

Vnc transeamꝰ·obligacio·vidz q̄ nlla obligacio h̄ diffiniať·nam ciuilis sola nō hz effcm exi= gendi vtz in obliga cōe lrazꝝ ante biēmū vt·j·de lrazꝝ obli·Itē pz in omni obligacōe ciuili et naťali simul nā ſi fiat pactū 8 nō petēdo·tollitur na= tural' et remanz ciui lis·ut·ff·de sol·sti= chū aut pāphilū·§· naťal'·et tñ nō hz ef fcz istū vt·j·8 excep· §·pterea·Item nec naťal'·qz nec p eam fit exactō·lz ipediať repeticō·ut·ff·8 do na·l·8 iure·§·fi·Sz dic q̄ simul vēqz hic diffimē·Itē ſi bona ē diffimicio·g oūtiē cū suo diffimito·vbi cūqz g ē iur vinculū est obligacio·et ecō tra vbi nō ē tle iuris vinculū nō est obli= gacio·hic ē decepcō gnec fideiussor adhi beri pť·vt·ff·de ꝗ· ob·l·i·i fi·q8 ē falsū qz naturali obligati oni accedit·ut·j·8 fi/ deius·ī pñ·Sz dicas q̄ h̄ ē deceptio·nam ſi dicas·non est obli gacō scz ciuilis et na turalis·vera est ſi di cas obligacio·ſ·nlla ē naturalis falsa ē· et sic vis est in dcōe obligacio·vbicunqz em dico q̄ naťali ob ligacōne quis teneť intelligo de iur gen· qz ouenit solis homi mibus et omibus·

r Juris vinculū·id est ius vinciēs·et sic est res incorp al'·vt ·ſ·de rebz cor·et in cor·ī fi·vt em boues fum hz visualiť ligā tur·sic hoies verbis ligātur et itellectua liter·vt·ff·8 ꝗ·sig·

s Necī= ·l·i·c·i· tate·tūc em vē debi tor ē cū ncē hz sol= uē·ut·ff·8 ꝗ·sig·l· debitor·et ita ſm ts nulla ē obligacio cui opōnať excepcō q̄

De successiomb9 libertoꝝ que fiebant p bonorū ven dicōs et ex sena·osul·clau·

Rant ante pdictā successionē olim q̄ alie p vniuersita= tē successiones·q̄lis fuerat bonoꝝ emptio·que de bo nis debitoris vendēdis p multas ambages fuerat i= troductaq̄ tunc locum ha bebat·quando iudicia or= dinaria in vsu fuerāt·sz cū extraordinarijs iudicijs posteritas vsa est·ideo cū ipis ordinarijs iudicijs ec bonorum vendiciones ex= pirauerunt·et tmmodo cre ditoribus datur officio iu dicis bona possidere·et p ut vtile eis visum ē ea dis= ponere·quod ex lacioribz digestorū libris pfectius apparebit· Erat q̄ ex se natusconsulto claudiano miserabilis pvniuersitatē acquisicio cū libera mulier ſuili amore bachata ipam libertatē p senatus osultū amittebat et cum liberta= te substanciā·quod indi= gnum nostris temporib9 esse existimantes·et a no= stra ciuitate deleri·et non iseri nris digestis ocessim9

De obligacionibus·

Vnc transeamus ad obligaciones= Obligacio est iu ris vinculum quo necessi= tate astringimur alicuius soluende rei ſm nostre ci= uitatis iura· Omniū aūt obligacionum summa di= uisio in duo genera dedu citur· Namqz aut ciuiles diffiniať·nam ciuilis sola nō hz effcm exi= gendi vtz in obliga cōe lrazꝝ ante biēmū vt·j·de lrazꝝ obli·Itē pz in omni obligacōe ciuili et naťali simul nā ſi fiat pactū 8 nō petēdo·tollitur na= tural' et remanz ciui lis·ut·ff·de sol·sti= chū aut pāphilū·§· naťal'·et tñ nō hz ef fcz istū vt·j·8 excep· §·pterea·Item nec naťal'·qz nec p eam fit exactō·lz ipediať repeticō·ut·ff·8 do na·l·8 iure·§·fi·Sz dic q̄ simul vēqz hic diffimē·Itē ſi bona ē diffimicio·g oūtiē cū suo diffimito·vbi cūqz g ē iur vinculū est obligacio·et ecō tra vbi nō ē tle iuris vinculū nō est obli= gacio·hic ē decepcō gnec fideiussor adhi beri pť·vt·ff·de ꝗ· ob·l·i·i fi·q8 ē falsū qz naturali obligati oni accedit·ut·j·8 fi/ deius·ī pñ·Sz dicas q̄ h̄ ē deceptio·nam ſi dicas·non est obli gacō scz ciuilis et na turalis·vera est ſi di cas obligacio·ſ·nlla ē naturalis falsa ē· et sic vis est in dcōe obligacio·vbicunqz em dico q̄ naťali ob ligacōne quis teneť intelligo de iur gen· qz ouenit solis homi mibus et omibus·

r Juris vinculū·id est ius vinciēs·et sic est res incorp al'·vt ·ſ·de rebz cor·et in cor·ī fi·vt em boues fum hz visualiť ligā tur·sic hoies verbis ligātur et itellectua liter·vt·ff·8 ꝗ·sig·

s Necī= ·l·i·c·i· tate·tūc em vē debi tor ē cū ncē hz sol= uē·ut·ff·8 ꝗ·sig·l· debitor·et ita ſm ts nulla ē obligacio cui opōnať excepcō q̄

ut diffimile · ff · de re · iur · l · nō videt cepisse qd verē si oppo
nat excepcō · iō qr desijt esse vinculū natale vel ciuile · nā
qdā excepcōes ponūt eciā qn vtrūq; vinculū adest · ut i
mace · et velk · Sūt em effectual obligacōis due radices ·
vna natural scz q ofēsu nascit q inter omnes fieri pt · eciā
inter suos · et ds natural dr · ut · ff · de pact · l · i · §. adeo · ds ra=
dix ofēsio sēsu tollit
vt · ff · de solu · l · sti=
chū · §. natalis · qr nil
tam naturale rē · vt
ff · de re · iur · l · nil sed
hec natural vim non
hz exigēdi · impedit
tn soluti repeticōem
ut · ff · de fideius · l · fid
iussor · §. fideiussō · hu
ic qūq; accedit ciuil
eciā radix q illi natu
rali facie dat vel for
mā l vestē · ut possit
parere actōz · et h ci
uilis tollit contrario
ciuili actu nō natura
li · ut p acceptilacōz
ut · j · qui · mo · tol · ob=
li · §. i · ak · §. Item p acceptabilia · Item p
sniam remanēte natu
rali · q ds n ē ipo iure
sed per excpcionem · vt · ff · de condi · inde · l · iul · sententia
enim est de iure ciuili cum omnia iudicia sint de iure ciuili
vt diximus · ē · de iure naturali · §. ius autem · in glo · vt sint
ꝯ cetera · p · l · ff · de ori · iur · l · ij · §. hec disputatio · et h ciuil
nō adherz suis · cū nil sint inspecto iur ciuili · ut · ff · d re iur
· l · sui et · l · q attinz · Item filio of prem l ecōtra nō nascit
vt · ff · d odi · i de · l · frater a fre · cū int eos non possit esse iu=
diciū · vt · ff · de iud · lis · iure ciuili ipedīte rōne patrie pta
tis · ut · ē · d pa · po · §. iul at · =vbū rei gnale ē vt · ff · si cer ·
t Rei · vel ec facti · qr = pe · l · j · i fi · et · ff · de v · sig · l · rei ·
u Sedz · istud sedz pt referri ad totā diffinicōz · q · d · obli
gacio sic diffinit vm iura rōna · i · vm · l · et sic ciuilis ꝯ nata
lis h simul diffinit · Vel dic q refert tn ad pncipiū scz iu
ris vinculū · Et q dicit · quo astringimur · scz qnqz ut qn ē
ciuilis ꝯ natural · qnqz nō · ut qn ē naturalis sola · l ciuilis
sola · Vel dic q pnit remotiue h dictō vm · q · d · illa obli=
gacio ē iuris vinculū q ē vm ius · nō otra ius · ut · ff · de v ·
obli · gnalit · ꝯ · l · veluti · et vm h refert ad pmū · Vl dic q
refert tn ad illā dictōz soluēde · nā vm ius fūt facie de so=
lucōnes · ut res eq bona soluat · ut · ff · si cer · pe · l · cū qd · et
· ff · omo · l · ij · si res · Item ogruo loco et tpe · ut · ff · d solu · si
soluturus · Item de euictōe pmitti ak nō vidz solue · ut · ff · d
v · ob · l · iul · §. qui fund · et · ff · d odi · e · da · l · fi · et de euic · l ·
ij · Item p opetētes actōes et iudices fiat solucio · ak nō vz
snia nec solucio fieri debz · ut · C · si a nō ope · iud · l · fi ·

x Omniū fūma · id est pma · vel fūma id est breuis · sic · ē ·
de iur pso · in prin · est em qnqz maior · ut · j · e · §. fi ·

y Diuisio · diuisio est inumerabilis materie breuis oposi=
cio · et diuisio ad multa facit · ut diximus i phcio · §. pnk ·

z Legibz · vt · l · acq · vt · j · ad · l · acq · in pn · Item de paupeie
p · l · xij · ta · ut · ff · si q · pau · fe · di · l · i · i · Rē · n · Item furti nec mai
festi · vt · j · de noxa · §. fūt aūt · secus aūt ē de furto maifesto
qr illa obligacio ē ptoria · ut · j · d pe · et tēp · ac · §. furti qz

a Cōprobate · ut fūt obligacōes iur · gē · iuēte · ut · ē · d iu
r · na · §. ius at · q a iure ciuili fūt oprbate · ut · ff · d iusti · ꝯ iur

b Pretorie ostituit · ut obligacio ex furto l · ius at ci
maifesto · ut · j · d pe et tēp · ac · §. i · Item ex rapia ꝯ vbicūqz

ptor aliqua obligacōz inducit · vt pz p multos ti · ut · ff · d
iusti · et iur · l · ius autem ciuile · §. ptorium ·

c Honorarie · qr ptores honores gerebāt · qd dic ut · ē ·

d Seqns diuisio · s · obligatōm · d iur · na · §. ptor

e Ex otractu · vt · j · vsqz ad ti · de obli · ex quasi otractu ·

f Quasi otractu · ut · j · de obli · ex q̄i otractu · sequētes scz
p quas psonas nob
acquiritur · et quot
modis tol · obligacō
hij duo tituli vsqz ad
q̄rtū libz fūt onēs ·

g Ex maleficio · vt
· j · de obli · ex mali · vs
qz ad ti · de obli · ex q̄
si malefi ·

h Aut ex quasi ma
leficio · vt · j · de ob · ex
q̄si malefi · et subau ·
aut ex varijs figuris
causarū · vt · ff · d act ·
et obli · l · i · in prin ·

i Ex contractu · ppe
ponitur quo ad illos
contractus vbi hinc
inde nascitur obliga
cio improprie q ad
alios · vt · ff · d v · sig ·
l · labeo · sic · ff · si cer=
pe · l · certi odi · i pn ·

sunt · aut ptorie Ciuiles sunt que aut legibz ostitu
te aut ēte iure ciuili oprobate sunt · Pretorie sunt
qs ptor ex sua iurisdictōe constituit · q eciā honora
rie vocantur · Sequens diuisio in quatuor species
diuiditur · aut enim ex contractu sunt · aut q̄si ex con
tractu · aut ex maleficio · aut quasi ex maleficio · pus
est vt de hijs q ex contra=
ctu sunt dispiciamus · hax
eque quatuor sunt species
aut em re ohunt · aut vbis
aut lris · aut consensu · de q
bus singulis dispiciamus

Quibus modis re contrahitur obligacio

E contrahit obligatio · veluti ex mutui dacione ·

Mutui autē obligatio in hijs reb9 ostitit · que pondere · numero · mensuraue

et de off · procon · le · l · ij ·

k Eque · vt · ē ·

l Contrahuntur · vt · j · ti · primo ·

m Verbis · vt · j · ti · ij · vsqz ad ti · de literarū obli ·

n Literis · vt · j · de literax obli ·

o Consēsu · vt · j · d ob · ex otrac · cū seqntibz ti · Sz q ē dra
int actōz · et obligacōz et otractū · Rē · contractus ē vbor
oceptio vel osensus · vtz · ff · de v · ob · stipulacionū · §. sti=
pulacio · et ē facti · ut · ff · de cura · furiosi · l · ofilio in fi · Obli
gatio ē · qr inde nascit · ut ar · ff · si cer · pe · l · ij · ēca fi · Actio
ē qd postea inde surgit · et sic nullū ē altex · ut · ff · d p cu=
lz · §. ea · et · j · ti · ij · i pn · et h duo fūt iuris · ut i diffinicōibz pz

Quibus modis re contrahitur obligatio · Rē ica ·

RE otrahitur · In primis nota vestiri pactū id qd ē
nudū vj · modis · re · ut h vbis · ut · j · ti · i · lris · ut · j · d
lrax ob · osēsu · ut · j · de ob · ex osēsu · coherēcia otra
ctus · ut si iur otractū apponat aliqd pactū ante vel pd · ut
C · de pactis petēs · et · ff · de pact · iurgen · §. qnmo · Item int=
uētu rei · ut i otractibz inoiatis ex q̄bz nascit actio demū re
secuta · vt · C · de rex pmu · ex placito · Sz quid differt ea q
vestitur re · ab ea q interuētu rei vestit · Rē · pma hz vestim
tū et robur stati cū nascit · nā tacite agit vt reddat mutuū
vel omodatū · ut · ff · si cer · pe · cū qd · Sz i alia dudum forte
postea qn res tradit · vt · C · de pactis petēs · et · C · de rex
pmu · ex placito · Et adde duos modos · ut no · dco · §. qnimo ·
et qnqz vestit legis auxilio · quod est quotiēs nudū pactū
actōz parit · vt in donacōe · vt · ff · de pactis · l · legitima · Item
rei pncipis · vt i pollicitacōe facta reipublice · ut · ff · d polli
cita · l · i · Item auctoritate legis · ut · C · de donat · si quis ar
gētū · Item iur iur · ut · ff · de opis · li · ut iureiurādi ·

p Mutui · nota q quatuor optet esse i mutuo · natura · ut
ad hoc fit muēta ut mensuret vel metiat · sicut est in pecu/
nia · vt · ff · de otrah ē · emp · l · i · Item osuetudo · vt ad nume
rū vel ad pond9 sue nature aptetur · Item actus · scz ut det
vm naturā · verum non in sacculo sed in pecunia ·

q Pondere · vt · ff · si cer · pe · l · ij · §. Item mutuū otra · So=
ibi large accipitur nomen pecunie · ut · ff · dele · j · talis ·

s Aut numerando · vt pecuniam · Accursius ·

b Aut appendendo · vt ere et argẽto et auro ·
c Aut metiendo · vt vinum · oleum · frumentum · Sed quid si librum ad pondus dedero · Rſ · non est mutuum · quia consideratur consuetudo et aptitudo et natura rei talis · sic · ff · e · l · ij · §. i · Item quid si pecuniã in saculo ut speciem · Rſ · non eẽ mutuũ · qz actꝰ i mutuo fit exigit · vt · ff · de eſ · j · plane · §. ij
d Et qñqꝫ · incidenter eẽ ꝗ accidit · qz nõ indiget ea · ut ar · ff · si cer · pe · l · q pecuniam · ſz cũ accipit eiꝰ dz esse ꝓpositi vt aliud reddat vt · ff · si er · pe · l · ij · in pñ ·

Qualitatis · i · bo/ mitatis · q qz tacite ſp pſumit agi · ut · ff · si cer · pe · l · cũ qd · §. ij
f Vnde · qz fit acci
g Tuũ fi/ piẽtis at · opomit eẽ ex integro a corrupto ut ꝗ et · ff · si cer · pe · l · ij · §. appellata · Et nota q licet debuire nomini qz noia debẽt esse cõsona rebz · vt · ſ · ſ do na · §. ẽ a aliud · Et nõ recõciliari mutuũ tribus modis · ut no · ff · si cer · pe · l · ij · §. ij ·
h Condicio · ſ · certi spealiſ q ſ mutuo datur · que appellat a q busdam · si cer · pe · vt · ff · de triti · l · i · Sed dic q odicio certi ex mutuo specialis dicatur · Est et alia generalis · que datur ex omni causa et ex omni contractu ex quo certum peti tur · vt · ff · e · l · certi cõ · in prin · Sed nunquid ad interesse datur certi condicio · Quidam dicunt q non · vt · ff · si quis i ius vo · noie · l · fi · Nos dicimus q fic · et q dicta lex dicitur i certi dic · i · certi odi · que datur ad interesse quod est incertum · et est ratio · quia licet prima facie fit incertum · certificatur tamen p iudicẽ · vt · j · de act · §. curare · secꝰ si ad fcm qz i ſnia ñ certificat quãtitas · vt · ff · de v · ob · ut aũt · §. qui id qſ · et · ff · de re iudi · si quis ab alio · §. fi ·
i Is qz · p errorẽ · aliud fi ex certa scia · ut · ff · ſ odi · inſ · l · idebitũ · et · ff · ſ re · iur · si p errorẽ · a · C · ſ iur · a fac · ig · cũ
k Actio · i · odcõ idebiti · q dat ꝓt idebita soluta · qs si facta sint accipiẽtis · ut · ff · e · l · idebiti · §. i · alias nulla odicio dat nisi dñiũ sit trãslatũ · ut · ff · vſufru · quẽadmodũ ca · l · fi · et · j · de act · §. sic itaqꝫ · et · §. appellamus · Itẽ ad augmẽta natalia · ut · ff · e · l · idebiti · nõ ad ciuilia · ut · C · e · l · i · et in q̃tũ locupletior ẽ accipiẽs si bõ fide pcepit · vt · ff · e · si nõ fortẽ · §. libꝰ · alꝰ si sciẽs accepit i totũ · vt ff · e · l · in fũa §. si fuũ · et qñqꝫ furti · ut · ff · de odi · fur · l · qm · quod dic vt ibi ·
l Perinde ei · cui solutum est ·
m Accepisset · vnde teneat nisi in casibz · vt si soluit ex cã q inficiacõe crescit · ut · C · e · ea q · Itẽ ex cã pietatis · ut · ff · e cũ hijs · §. si mꝗ · Itẽ transac · vt · ff · e · i fũ · itẽ rei iudicate · vt C · e · l · i · Itẽ scie · vt · ff · e · l · i · et ꝗ dicit Itẽ iur · ut · j · de act · §. si postulãte · et alias · ut no · j · de obli · ex q̃i otrac · §. fi ·
n Si apparet · si id ẽ qz · Sz videt ꝗ dici q p̃mo appareat i debitũ · et sic ꝓbet antecq̃ actio ꝓponat · et ita añ lit · oſ · qſ ẽ falsuz nisi i casu · ut · C · ſ testi · aut · ſz et si qs · Sed Rſ · ſz verbũ pt qſ hic est · intelligit cũ effectu · scz vt odemne
o Ab eo · scilicet qui soluit · Accur · tur reus ·

p Datione · Sed qualiter tenet ex mutuo · Distigue · aut est infans minor vij · ãnis · et tũc nullo mõ tenet · ut · ff · e · l · q pupillꝰ · et · ff · de ac · et ob · l · pupillꝰ · aut maior infãte · et tũc si tutori ꝓmittat nllo iur debet · vt · ff · ſ auct · tu · pupillꝰ fi alij ꝓmittat et sine tutore et natalit tm̃ tenet vt · ff · ſ nouat · l · i · si cũ tutore · et ciuilit et natalit obligat · ſz restituit · vt · ff · ſ au · tu · l impuberes · et · C · si tu · vl cu · inter · p totũ · et in adulto ꝗte ꝓcuratorẽ idẽ qſ in pupillo · vt · C · ſ i it · resti · minor · l · si curatorẽ · aliter si curatorẽ nõ ꝗz ciuilit et natalit tenet · ſz ẽstituit et hec omnia sunt vera nisi factus sit locupletior · vel qz fit salua pecunia vel i aliã rem ꝗsa · vt · ff · ſ solꝰ · l · in pupillo · tũc eẽ tenetur et ciuiliter a naturalit a cũ effectu vt · ff · e · l · naturaliter · §. fi · et · l · seqn · a · ff · omo · l · iij · ꝗſ g eisz modis ſ in debito tenetur vt ꝗ ſz · Et nõ similitudinem inter mutuũ a idebitũ · qſ vz ad multa · vt · ff · e · idebito · §. i · et · j · vbi recõciliat indebitũ

daturqꝫ agenti contra eũ ꝓpter repeticionem condicicia actio · Nam pinde ei ab eo potest condici · si apparet eum dare optere · ac si mutuũ accepisset · Vnde pupillꝰ si ei sine tutoris auctoritate in debitũ p errorem datũ est non tenebit in debiti odicione · magis q̃ mutui dacione · Sed hec species obligacionis non videt ex otractu consistere · cum is qui soluendi animo dat magis wluit negocium distrahere q̃ otrahere Itẽ is cui res eisz mois q̃bz et mutuum ·
q Vnde pupillꝰ Sz si pupillo solueris idebitũ p errorẽ credẽs se teneri nõ potis otra pupillũ agere odicõe inde ex mutuo · Sz ista obligacõ nõ vizt ex odcõe descendẽ · qz soluit pupillo p errorẽ r Mutui · qz neut ñ fit factꝰ loc
s Ex otractu · nec ẽ · imo ex q̃i oẽctu · vt · j · ſ cupletior · ob · ex q̃i otractu · §. Itẽ is · Aliqd tñ tacite geritur · ꝓter qſ est positꝰ ꝗ casus inter obligacões re et ex otractu · vt · ff · e · si in area · i · Rſ ñ · et · ff · omo · si is qui · §. vl ·
t Item is cui · q · d · non solũ i duobz supiorib casibz scilz qñ aliqs accipit mutuũ · vel qñ accipit idebitũ obligat re ſz eciã in ꝗ casu · si vero omodauero tibi rẽ aliquã re obligaris · vt possum otra te agẽ omodati actõe · Sz dĩa ẽ int illũ qui mutuũ accepit · et illũ cui omodata ẽ res · qz si omodauero tibi equũ meũ ego ñ do tibi ita eũ ut tuus fiat · et iõ teneris michi de eadẽ re ẽstituẽda · secꝰ i mutuo · quia si mutuaui tibi nõ teneis michi reddẽ eãdẽ rẽ · ſz aliã rẽ eiusz natẽ et eq̃ bonã · Alia ẽ dĩa · qz q mutuũ accepit · si casu fortuito amiserit qſ accepit mutuo · velut incẽdio · ruina · naufragio · aut icursu latronũ ñ lonnim̃ posſuz agẽ oẽ eiz ex mutuo · ſz omodatariꝰ diligẽt dz custodire rẽ sibi omodatã · nec sufficit si adhibeat talẽ diligẽtiã i custodiẽdo q̃n tã i suis rebz solz adhibẽ si aliꝰ hõ diligẽtius potuerit custodire · si vo ꝓt maiores casus omodatarius nõ tenet · si tñ ꝓt culpã suã casus iste nõ amittit · alioqn si tibi omodauero ciphũ meũ vt haberes i domo tua · et tu fortitã tecũ in pegrinacõe detuleris · et i cursu latronũ amiseris · vl naufragio · teneris michi de eo restituẽdo · ſ eiꝰ estimacõz
u Item is nãqꝫ ꝓma differencia inter mutuũ a omodatu
x Fiat · quod ẽ in mutuo · y Re · qſ non est in mutuo ·
z Tenetur · eciã non deteriorẽ · alias non videtur reddita · vnde tenetur ad interesse · vt · ff · cõmo · l · iij · §. si res ·

a Et is·qdē·scēda differētia· tuū naturale tm·s· qn fit nu
b Mutuū accepit·h nō mu meracō sine stipulacōe de
soluēdo·ciuile tm·qz stipło mīuenit 8 soluēdo sine nume
racōe·ciuile et naturale qn numeracō et stipulacō mīueit
vt·ff·si cer·pe·l·ij·Jtē deficit mutuū rōe rei vt ī fure vt·ff
e·l·ij·ꝯ·mutui·et·ꝯ·appellata·et rōe psone·vt·ff·e·si cer·
pe·l·si fuiōsi· a racō
dissensus·ut·ff· si ē·
pe·l·ꝗuis·vsucapio
ne ad istar ānone ali
ene pecuiē date ī do
tē·vt·ff·de iuē do·l
c Naufra pcul9
gio·h nō fortuitos
casus meli9 ꝗ ī aliq
·l·fic enumerāt aliq
casus·C de pig·ac·q
d Exa fortuitis
ctā·al' exactissimā·a
fic p pmo pomīt poi
tiu9 p suplatio·a di
stīgue qz mīedū sol9
dolus venit ī comoda
to·ut si comodo vxoi
mee ut opata veiat
ad me·ut·ff·e·si ut ē
to·ꝯ·nūc videē 8 et·ꝯ·
mīedū· qnqz dolus et
culpa ei9 leuis·vt si
comodo tibi ciphum
ut oūes amici iuiten
tur ad cenā·vt·ff·e·
in rebz·ꝯ·h ita inter
dū leuissima·et h ge
neralit·ut h mīeduz
casus·vt si el'pa pce
dit casū·ut h sequīt
a·ff·e·ī rebz·ꝯ·alio/
e Ei·s·omo· qui
datario
f Casus·s·alius·
g Mercede·fic·j·lo
cati·ꝯ·i·fic·j·mā·ꝯ·f·
h Comodata·como
datū em ē si dedi tibi
rē meā vt vtaris·nec
m8 accepi mēcedē si
vo mens mīueniat
erit locatio et condu
ctio· gratuitum eniz
debz eē comodatū·iō
teneis ad exactissimā
diligentiā·fic j· loc·
·ꝯ·i·j·man·ꝯ··fi·
i Preterea·si vero 8
posui penes te rē me
am michi obligaris
a possiuz agē otra te actōne depositi ad rem·michi restitu
endā et teneris ex solo dolo si dolū omiseris·ꝫ si neglīgē
ter custodieris non teneris·et ideo si tibi rem depositā p
negligenciā tuā amiseris furto debz sibi imputari q custo
diendā rem suā suo amico tradidit negligēti·
k Deponīt·id ē custodienda dat·vt·ff·e·depos·l·i·
l Dolo·nota ī deposito solū dolū veire·vt h a·ff·8 positi
l·i·ꝯ·illud·Jtē lata culpa q p dolo accipīt vt·ff·e·q nūa
Nnqz leuissima·vt si hoc fuerit pactum·vt·ff·e·l·i·ꝯ·sepe

aliqua vtēda datur id est
comodatur re obligatur
et tenetur comodati actio
ne·sed is ab eo qui mutuū
accepit longe distat·Nā
non ita res datur vt eius
fiat et ob id de re ipa resti
tuenda tenetur et is qui
demqui mutuum accepit
si quolibet fortuito casu
amiserit quod accepit· ve
luti mīedio ruina naufra
gio·aut latronuz hostiuz
ue in cursu mīchilomim9 ob
ligatus pmaneat At is
qui vtendum accepit sane
qdē exactā diligentiā cu
stodiende rei prestare iu
betur nec sufficit ei tantaz
diligētiam adhibuisse q̃ ꝯ
tam in suis rebus adhibe
re solitus est si modo alius
diligētior poterit eā rem
custodire· sed ꝓter maio
rem vim maiorēsue casus
non tenetur si modo non ip
sius culpa is casus interue
nit· Alioquī si id quod ti
bi comodatum est domi pe
regre tecuz ferre maluerit
a vl'cursu hostiū pdonum
ue vel naufragio amiseris
dubium nō est quin de re
stituenda re ea tenearis·
C Comodata autē res tūc

Jtē si fuerit ī culpa qz portauit rē depositā p locū picło
sū·vt·ff·e·l·ī rebz·ꝯ·i·et·l·si certo·ꝯ·mīedū· Jtē mora fīa
in restōne·vt·ff·depositi si ī alia·ꝯ·fi·et h sīt teneē 8 casu
m Culpe·s·leuis n Imputare·fic·j·p socio·ꝯ·fi·et·ff·
de minor·l· cū mādato·ꝯ·fi· se dolū ut qn ē machīacō stu
o Dz·h nō aliud est diosa ut·ff· de dolo· l·i·ꝯ·ij·alō latā
culpā vt nō itelligē
qs omnes mītelligūt
ut·ff·8 v·fig·l· late
aliud leuē vt desidie
et negligētie vt hic
aliud leuissimā· vt si
quocūqz mō potuit
puidere a nō puidit
vñ furtū fieri nō pt
fine leuissima culpa·
vt·ff·p socio·l·cum
duobz· vel incendiū
nasci· lz nō noceat im
culpabilibz· vt·ff· 8
offi·pfi·vigilū·l·iij·
·ꝯ·i·a·ff·8 pi·cō·rei
vē·l·si vēdita· et·s·
pr·ꝯ·aliū casū fortu
itū qui scilez puideri
nō pt· ut·s·pr·ꝯ·et
C·de pig·act·l·que
fortuitis·
p C Creditor·id est
creditorē accipe·ex
omni cā·vt ī auē·8 fi
deius·ꝯ·fi·et·ff·8 v·
fig·l·si cui·
q Accepit·nō cau
te pomit accepit alit
nō 8z obligari· ꝗ pi/
gn9 creditori etiam
nuda quencōe teneē
vt·ff de pig·act·l·i
et ypotecaria sibi na
scīt ad pignus illud
psequendum· vt·j·8
act·ꝯ·Jtē huiana·
r C Pignoraticia· q
nascitur demū·solu
ta pecunia·vel alias
satisfacto·vt·ff· de
pig·act·si rē· ꝯ· oīs
fic m actōne tutele·
que demū finita tu
tela nascīt· vt·ff·de
tute·et ra·dis·si tu/
tor·ꝯ·fi·et·l·se· licet
quidā dicunt etiam
puseam nasci·sed nō
mtentari·vt no·dcō
·ꝯ·omnis·

proprie intelligitur si nul
la mercede accepta vl' con
stituta res tibi vtenda da
ta ē alioquin mercede in
teruenīēte locat9 tibi vsus
rei videtur·gratuituz em
debet esse comodatum·
Preterea et is aquo quē
res aliq deponitur re obli
gatur ex actione depositi
qz ipe de ea re quā acce
pit restituēda teneē· Dz
is ex eo solo teneē si quid
dolo cōmiserit·culpe at no
mine·id ē desidie ac negli
gētie non teneē· Itaqz se
curꝯ est qui parz diligen
ter custoditā rē furto ami
sit·qz qui negligenti rem
amico custodiēdā tradit
sue facultati imputare de
bet· Creditor qz qui pi
gnus accepit re obligat·
quia et ipse de ea re quam
accepit restituenda tene
tur actione pignoraticia·
C Sed qz pignus vtriusq
z causa dat et debitoris
quo magis ei crederet pe
cunia et creditoris q ma
gis et in tuto sit creditum
placuit sufficē qad eā rem
custodiendā exactaz dili
gētiā adhiberet quā si pre
stiterit a si aliquo fortuito

s Exactam·proprie ponitur p suplatio·vt·s·e·ff·ꝯ· at
is·non em teneur de leuissima·vt·ff·de pig·act·l·si con
uenderet·ꝯ·venit·et·l·sequenti·
t Prestiterit·scz exactam diligentiam·
u fortuito·Dzqs hūc pbat casū·ꝗ·editor pbat se ami
sisse·vt·C·8 pig·act·l·si creditor Jtē debitor pbabit do
lū l' culpā creditorē omisisse·vt·ff·de pcat·qtiēs ꝯ· q do
lo·licet bul·aliter distinxerit·vt no·dicta·l·si creditor·
z C Securum·repete placuit·Accursius florentinus·

De verborum obligacione Rubica.

Erbis ex interrogacōe. s. pcedēte. et rñsiō e seqnte ut. C. de vsur. l. i. alias nō valerz. quid ālē vt qn

c Dari. s. certū qd appareat tum fit i obligacōe ut. ff. e. stipulacōm. et l. se. vt. ff. e. vbi aūt. §. qui id qd

d Fieri ve. vel eciā nō fieri et. j. e. §. fi. Accur.

e Stipulamur. Est aūt stipulacō verborum ocepcō. qua aliquid dare vel facē pmittimus. ꝛc. ut. ff. e. l. v. §. stipulacio.

f Ex q. s. obli. verbo

g Cōdicō. s. rum ēti gnalis. d q dic ut. ē. t. i. dixim9 ēca pñ. Ite et triticaria locū hz vbi petiē certum vel i certū. nisi petaē pecunia numerata ut. ff. de tritica. l. i.

h Ex stipulatu. si autē incertū qd mi/chi debeaē. nō stipulacōe hz ex alio ocractu. agitur odicione incerti. nam dico q ē appm nomē actionis. ut. ff. de odi. inde. l. hz et si me. §. i. vbi d hz

i Di incerta. nomi i casu. ut. C. d rei vxor. ac i pñ. Sz qd si promitto aliquid in gne. Rd non valet qd agiē nā dādo muscā liberarer optz ei q aliqua ētitudo fit ibi. ut hō vl equ9. q certis finibz otieaē al non vz. vt. ff. e. l. ita stipulatus in pñ. et. ff. d iur do. cū p9. §. gener a socio.

k Nue. s. stipulacō

l Vtitur. alludit vocablo. sic. ē. d testa. i pñ. et. ff. de acqui. pos. l. i. nā noia osonātia debent esse rebus. vt. ē. de donac. §. est et aliud.

m Firmū. nā et baculū vel stipē palee dabat vnus alteri p inuestitura vt hodie fit in marchia. hz i lombardia bibunt. alibi p mantellū inuestiūt. sic. ff. de pac. l. i. §. i.

n In hac re. id est stipulacōe ocrahenda.

o Faciā. q omia dici debebāt i stipulacōe. l aliq d his sic. ē. de fing. p fideicō. ēlic. §. fi. Dz hodie vel vnū ex hijs vl eē aliud dūmō aptū fit. vt. j. e. §. sed hec. qui otinuari dz cū isto. §. vel oli p idē fiebat rñsum. hodie eciā p aliud.

p Lingua. vt assiria. latia. gca vel alia. ut. ff. e. l. i. §. fi.

q Stipulantiū. ape et im ape dr. sic in auc. de equa. do. §. i. col. vij. sic et impropriē eciā pmittens dr stipulari ut h. et. ff. de odi. inde. l. si non sortē. §. si decē. Accur.

r Sed hec. que diximus. ē. e. §. in hac. Accur.

s Constitutio. ut. C. de ocrahen. et osti. l. omnes.

t Sensū. s. verbis expssum ab vtroq et i otinēti. ut. ff. e. l. i. i pñ. et. §. q pns. et. §. si qs ita int. hz vba mutilia fuerit inserta. vt. ff. e. q extrinsec9 al si diceres vba expssa non exigi. nō differret ab hijs ocractibz q osensu ocrahūtur. ut. j. d obli. ex ocrac. i. Rñ. tñ ad h. quid em si dicā. a et veli

u Nuibuscūq. abilibz e. repñtare. pmittis. tu dicas. b et velis repsentare. pmitto. nō vz. ut. ff. de osti. pec. qui autē. §. fi. l. fi. et. ff. de mu. et ho. ut gdatim. §. et si lege.

casu rē amiserit securū eē nec ipediri creditum petē

Verbis obligatio contrahitur ex interrogacione et responsione. cū quid dari fieriue nobis stipulamur. Ex qua due proficiscuntur actiones tam condicō certi si certa fit stipulatio q̄ ex stipulatu si incerta fit que h noie inde vtitur qd stipulū apud veteres firmuz appellabatur forte a stipite descendens. In hac re olim vba talia tradita fuerūt spondes spondeo. pmittis pmitto fideiubes fideiubeo dabis dabo facies faciam. Vtrum autē latina vel greca vel quali bet alia lingua stipulacio concipiatur nichil intēest scilicet si vterq stipulantiū intellectum huius lingue habeat. nec necesse eē eadē lingua vtrūq vti sz sufficit ogruēter ad interrogata respondere quin eciam duo greci latina lingua obligacōz contrahere possunt. Sed hec solennia verba olim quidez in usu fuerunt postea aūt leonina ostō lata est que solēnitate verborum sublata. sensuz. et osonantez intellectum ab vtraqz pte solum desiderat. lz quibuscunqz vbis expssumē. Omis stipulacio aut pure aut in diem. aut sub condicione fit. pure veluti quinqz aureos dare spondes. idqz confestim peti potest. In diem cum adiecto die q pecunia soluatur stipulatio fit veluti decem aureos primis kal. marcij dare spōdes. Id autē quod in diem stipulamur statim quidez debetur sed peti p usq̄ dies venerit non potest. at nec eo quidem ipo die in quem stipulacio facta est peti potest. sz totis dies arbitrio soluentis

Omis ofestim. i. statim. ut. ff. e. l. eum qui ita. §. fi. et h nisi rōne loci fit in diem ut. j. e. §. loca. vel rōe rei q adhuc nō est in rerū nata. vt. j. de excep. §. anpenl. et. ff. e. interdum in pri. et. ff. de odi. et de. l. i. §. fi. Sz ad qd fit p missio cū nō i otimenti soluiē. Rd. non est sic pue intelligendū vbū ofesti. ut veiat stati cū sacco patus vt. ff. de soluē. q dicim9. hz aliqd spaciū puta. x. diez danduz ē. ut. j. de muti. fti. §. pe. et fi. et. ff. de cōsti. pe. pmissoz. sic eē fere vbiqz osue tu do intēptaē ut. j. x. dies fiāt p cepta a potētibz q ē bō legū interps. vt. ff. de le. et se. osul. l. fi d interp

y In diē. tacōne. s. fit stipl'o. Sz nun/qd stipl'acio ē act9 civilis. Rd. sic. vt. j. de acē. §. de constituta g nō dz recipe diem nec eē odcoz. ut. ff. d re. iudi. act9. Sz dic q h act9 ibi nō oputaē. sic i nouacōe. ut dr. ff. de noua. l. no/uacō. et illa regla actus hz locū i suis numeratis casibus.

z Primis. supflue hoc dicitur. ff. e. eum qui kalendis in prim.

a In diem. aliud si ad diē. nā tūc vsqz ad diē teneē. et non post. vt. ff. de act. et obli. l. obligationū fere. §. i. et dic q idem est dicere ex die qd in diē. vt dicta. l. in prim. et hic.

b Pri9. nā cessit hz nō veit dies. qd dic. ut. ff. d vb. si. l. ce

c Pē. sic. ff. si cer. pe. ēti odicō i pñ. et si petit repel dē liē excepcō e. ut. j. de excep. §. pē ea.

d Est. s. ut soluatur

e Nec ipo. nisi ab inicio sic dicat hodie dare spōdes. quo casu pura est. ut. ff. e. lib hō. §. x. Sed si ē pura. g peti nō pē añ. x. dies. ita em determiaē vbū ofestim. ē. e. §. omes in dicta lege. ff. liber hō. dicit q eadē die ergo male. Sz ibi expssa est dies. nota q̄oem de facto. iudex statuit tere

e Tribui debz. hic minū pemptoriū ptibz ad audiēdā sniaz puta in die iouis. vna ptiū nō veniēte ea die. q̄ro qn debeat ea sētētia ferri. an die statuta l seqnti. Et videē q nō die statuta. qz ut i octibz tota illa dies vidr sua. ut ha p h ē. ff. d ferijs. l. moē rōno. p quā legē eē si media nocte

veniſſz ſatis ſufficerz·vnde pz q̃ ea die fiei nõ debuit Jtẽ
alia rõe·qz p9 pẽptoriũ dz eã ptẽ abſẽtẽ citare iudex·ut
·ff·8 iud 1·p9 edẽm·q mt vnã citacõz et aliã dz eẽ ſpaciũ
xx·diez oli·vt·ff·8 iudi·l·p mtualia·hodie·xxx·diez· ut
iaut de litig·ꝯ·omez·et ꝟm oſuetudinẽ bon·vm9 diei·vñ
pz q̃ i die pemptorij nõ dz fieri·ſz i illa lege p9 edẽm ex=
pomẽ debz id est pt·
Jtẽ vidz ecõtra·q̃ i
die pẽptorij debeat
iudicari ut·C·qñ ap=
nõ ẽ ne·l·cũ ñ eo die
Jtẽ ſi fit ita ꝓpe ſero
vt certũ ſit eam ptez
ampius nõ poſſe ve
nire·dz iudicare i die
pemptorij·ut·ff·de
v·ob·l·cũ ſtipulat9
ſũ michi vl ꝓculo·q
·l·liß homo i fi··q ſz
ẽ verior opi·ſz tñ p9
veſpas stati l m ipſi
ueſpis debz ferri·ut
iaut·8 iud·ꝯ·ſed bũt
ſz nec i no cte dz fer=
ri ſmia·et ita paululo
poſt exceſſuz veſpa=
rũ dz iudicare·et ita
q̃dã electi ad q8dam
ofiliũ de fẽo iudica=
u Datũ·i· uerũt·
nõ ẽ ſz vez iomuta=
r Prius·ut biliẽ
ff·e·q̃cd·ꝯ·fi·et de
pig·act·ſi neceſſari=
as·ꝯ·annua·
y At ſi ita·annuos
aliud ſi dixerit ſingu
lis annis·aliud ſi dix
erit ſz anno·nã pmo
caſu in micio cuiuſcũ
qz ãni·ſed o i fine cõ=
mittiẽ ſtipulacio·qz
fic ẽ i legato ſicut in
ſtlicto·vt·C·qñ di=
le·ced·l·i·Sz ar·oẽ·ff·quando dies le·ce·nec ſemel·vnꝰ
verſus·Annua ſi debes tunc reſpicie ſ caput anni·Anno ſi
debes in fine teneberis anni·vt dices·J·de iuti ſti·ꝯ·qui ſz
anno·et·ff·e·l·qui anno·Sed nunquid eſt vna ſtipulacio
vel plures·Rſ·vna eſt·vt·ff·e·ſi ſticbũ·ꝯ·i·licet legata
fic relicta ſint plura·ut·ff·de dona·cã mortis·l·ſenatus·ꝯ·
fi·Sz q̃ eſt racio·qz ſemel in ſtipulacõe inſpiciẽ odcõ ſti/
pulãtis·vt ſi fit fili9·acq̃rat pri·et vna ẽ actio·vt·ff·e·l·
ſi fili9·ſz i legatis plres oſideranẽ·ſez ſingul annis·cũ ſin
gulis ãnis cedat dies legati·et plres ſint actões·vt·ff·de
an·lega·l·cum i ãnos·q qñ di·lega·ce·l·cũ i ãnoſ·Sz·M·
dicebat hãc eſſe drãz·qz i ſtipulacõe ẽ vna ꝛ boz ocepcõ
ſz q̃ptũ ad rei veritatem plres ſũt·ſicut legata·et facit ꝓ eo
ff·e·pluribz·ꝯ·i·Sz ibi certe p alia ꝛ ba fuit fẽa·ſ·annua
bma trima die·vel dic q̃ ibi q̃rundã ſmia recitat·nec ob·q̃
vna eſt ocepcio·nam et in legato vna eſt ocepcio·
z Quod viuam·id eſt·donec viuam·
a Facta·ſ·rõne pmi anni·ſz rõnẽ ſequẽciũ ẽ in diẽ quo ad
q̃d·qz ante annũ non debet·et condicionalis q̃ ad aliud·
nã alias non debet niſi viuã·ar·ff·e·l·ſz iure·et·l·i illa·l
dic q̃ eſt pure abnegatiua·id eſt non condicionalis·
b Perpetuat·id ẽ donec viuat·ſic·ff·ꝓ ſoc·l·i· ꝟm q̃ſdã

tribui debz neqz eim certũ
ẽ eo die in quẽ pmiſſum ẽ
datũ non eſſe prius q̃ is p
terierit At ſi ita ſtipulaue
ris decem aureos annuos
quo ad viuã dare ſpõdes
q pure facta obligacio in=
telligiẽ et ꝓpetuat·qz ad
temp9 non pt deberi·ſed
heres petendo pacti excep
cione ſõmouebit· Sub
odicione ſtipulacio fit cuz
in aliquẽ caſuz differt ob
ligacio vt ſi aliquid factũ
fuerit vel non fuerit com=
mittatur ſtipulacio veluti
ſi ticius oſul fuerit factus
qñqz aureos dat ſpondes
Si quis ita ſtipulatur
ſi i capitoliũ non aſcende=
ro dare ſpondes·perinde
erit ac ſi ſtipulatus eſſz cũ
morietur ſibi dari· Ex
odicionali ſtipl'acione tm̃
ſpes ẽ debitũ iri eamqz ip

ſam ſpem in heredẽ tranſ=
mittimus·ſi p̃uſquã odicio
extat mors nobis contige
rit· Loca eciã inſeri ſtipu
lacioni ſolent·veluti carta
gine dare ſpondes·que ſti
pulacio licet pure fieri vi=
deatur tamen re ipa habz
tpus iniectũ quo pmiſſor
vtatur ad pecuniã carta=
gie dãdã·Et ideo ſi q̃s ro
me ita ſtipuleẽ hodie car=
tagine dare ſpondes iuti
lis erit ſtipulacio cum im=
poſſibilis ſit reꝛomiſſio·
Condiciones q̃ ad pñs
vl ad ꝓteritũ temp9 refe=
rũtur aut ſtatim infirmãt
obligacionez aut omino
non differũt·veluti ſi tici9
conſul fuerit vel ſi meuius
viuit dare ſpondes·nam
ſi ea ita non ſunt nichil va
let ſtipulacio·ſin autẽ ita
ſe habent ſtatim valet·q̃

ꝟmo dic p omia ſecula·eciã poſt mortẽ·nã tpe nõ tolliẽ
obligacõ·ipo·ſ·iure·ut ſequiẽ·ut·ff·de act·et obli·l·ob=
ligacõnũ·ꝯ·placz·et·ff·de ꝟuiẽ·ꝟuitutes·ſz p excepcõem
vt ſequiẽ·ſi hre·pe·rẽ·vt·ff·de ac·et obli·l·obligacõnũ
·ꝯ·placz·et·ff·de ꝟuiẽ·l·ꝟuitutes· c Sub odcõe caſũ
·i·i aliq̃ fortunã opiatãvt poſſit ſe hre ad eẽ et ad nõ eſſe
q8 de futuris tm̃ eſt
vt·J·e·ꝯ·odiciones·
d Differt·nã ante
euentũ odicõis obli
gacõ ceſſat·vt·ff·ſi
cer·pe·l·nõ oms·et
ſic ea pendẽte non ẽ
debitor·ſic nec heres
ſub odicõe iſtitutus
ut ff·fam·hr·l·ſi ma
rit9·Ar·otra·C·de
oſti·pe·l·ij·i eo q̃ di
cit odicõnale debitũ
poſſe oſtitui·q8 non
poſſz ñ eẽt debitũ ut
ff·8 oſti·pe·l·i·Sed
dic q̃ ſufficit debitũ
ſpe·Jtẽ nec illud ite
rũ debet·vt·ff·8 oſti
pe id q8·Jtẽ ar·otra
ff·ex q̃bus ca·i poſ=
ea·l·i poſſeſſione·et
ff·de v·fig·l·credi=
tores·ſz rõe ſpei cre
ditores dicũt·ut·J·e
·ꝯ·ex odicionali·
e Si aſcendero·ſ·
poluit in affirmatia
odicõe·nunc in ne=
gatiua tm̃·
f Spõdes·ſez·v·
aureos l aliq̃d alind
g Ex odcõnali·ſpes
nõ aut ceſſit l veniẽt
dies·ſz in pura ſtati
q cedit q veit·vt·ff·
8 v·fig·cedẽ·ſz in il
la q̃ eſt in diẽ ſtatim
cedit dies legati·ſz nõ veit·ſ·e·ꝯ·in diẽ·
h Trãſmittimus·ſic·C·de his qui ante ap·tabu·l·j·
ſi Contigit·Sed qualiẽ legatarius odicõnalis legati
ſpez ad heredẽ non trãſmittit·ut·C·8 cadu·tollẽ·ꝯ·ſinaũt
Rſ·in ſtipulacõe interueit factũ ſtipulãtis volẽtis ſibi ꝓ
ſpicere·et ſic heredi·vt·ff·de ꝓbat·l·ſi pactũ·q8 fẽm nõ
ẽ i legatario·cꝰ ſẽm non mtuenit·Et eo8 mõ Rſ·i hẽdita
tẽ condicõnali·
k Inſeri·non ſolũ odicio vel dies·
l Morietur·Similes ſũt iſte due ſtipulacões i ſz·qz mor
tuo ſtipulãte in vtroqz caſu omittiẽ vt heredes agãt·nã
pt obligacõ ab hẽde ſic incipe·ut·C·ut act·ab hẽde q oẽ
ſz re·l·i·diſſimiles i ſz qz pma odicõalis·ſcda in diẽ·quem
diẽ certũ eſt euenire·ut·ff·8 odi·idebiti·nã ſi ſz neſciam9
qñ·ut·ff·8 odi·q de·l·i·et i aut 8 nup·ꝯ·deiceps col iiij·
m Tempus·quod bonus iudex arbitrabiẽ·quod dic·vt
·ff·e·continuus ꝯ·cum ita·
n Reꝛomiſſio·rõne enim impoſſibilitatis ſtipulacio vi
ciat·ut·J·de iuti·ſti·ꝯ·ſi impoſ·ñ vterqz haberz ibi ꝓcura
torẽ·et egiſſet quilibz cũ ſuo vt eadẽ die fieret ſolucio·ut
·ff·e·l·fi·ꝯ·ſi mter eos· Accurſius·
o Conſul fuerit·ſic·ff·ſi cer·pe·itaqz q·l·cũ ad pñs tps

a ¶ Naturā · ergo nec futura moranē obligacionē · nā ecia illa p rerū naturā certa sunt · vt · ff · de iud · ꝗ et si restituat̄ · ꝯ · fi · de · Sed dic q aliud est ēt̄ū p rex naturā · i · p naturalē curſū nature · p quē sola p̄terita ⁊ p̄ncia fūt certa · et ita h̄ accipiē · et · ecia illa futura certa fūt q̄ non h̄nt se ad vtrūlibz · vt si moriar · nam et hic nō moranē obligacōem · vt · ff · de cōdi · inde · nāq; si ⁊ · l · sequēti · et · ff · d nouac · si pupilli · et · l · qui sub condicōe · et aliud est in natura rex id ē i scia dei in q̄ oia q̄ fūt vel fuerūt vel futura fūt teste boecio tanq̄ p̄sētia fūt · Itē et alias ſunt mille anni ante oculos eius tanq̄ hesterna dies q̄ p̄terijt et dr p̄ma natura naturata · ꝗ scda natura naturās qd idē ē q ip̄e deus ·

b Moranē · id ē nō suspendunt siue differunt · Accur ·

c ¶ Incerta fūt · ff · d re · iur · l · i totū · otra · So · illa loqtur i hijs vbi p̄ns solennitas exigiē · vt · vij · testes i testō · ut · ꝗ · d testa · · ꝯ · i · vel loqtur in ill̄ casibz vbi certa scia et intellcus d p̄nti exigiē in o tractibz puris · ut · C · d don · nec iuit · h̄ at̄ i odcōnali

d Non solū · ꝗ · d stipula · q̄ in dando consistunt hucusq; diximus · nūc de hijs que in facto consistunt ·

e ¶ Subicere · sic · ff · de pdo · sti · l · fi ·

f Nuātitas · ff · de arbi · l · non aūt · otra So · non intēest quo ad h̄ ut valeat opromissum · Intēest tn q̄ ad vtilitatē stipl̄oīs

g ¶ Probare · ꝗ quō iteresse p̄bat̄ · ꝯ · p tes · ut h̄ inuiē · et · C · de sen · q̄ p eo · l · i · nisi petat̄ ex dolo alterius tūc p solū sacrm · vt · ff · q ui · aut clā · l · semp · ꝯ · i h̄ intēdicto · et · ꝯ · se · et h Dz si quedā fieri · puta ire romā · · C · vñ vi · l · si qñ i ¶ Nō fieri · p florenciā nō ire · k Clausula · scz penalis l Aduersus · hic redditur scd o ·

m ¶ Nō fuerit · h̄ referē ad p̄mū · et si ex vno capite fit pena omissa · nō omitteē plus · vt · ff · d arbi · l · si duo · ꝯ · fi · nisi actū h̄ fit ut pluries omittat̄ · ut · ff · d trāsac · fideicō ·

n De duobz · rei sti · et qr i stipl̄one de q̄ dm ē · ꝗ · t · i · plures p̄sone intēuenīūt qñz · iō dicit de duobz reis sti · ac p

Stipl̄andi · h̄ dr reus sti · ille q̄ rē aliquā · ¶ mit · vel stipulat̄ a re nō a reatu dict · et ecōtra · re · p mittēdi q̄ aliq̄ rem p̄mittit · vt · ff · e · l · i · alias reus tm debitor dr · vtz · C · de iur · ca · l · ij · al̄ dr reus q̄uenitur

em p rerū naturā sunt certa non moranē obligacionem licz apud nos incerta sint Non solum res in stipulatum deduci possunt · sed eciam facta vt si stipulemur aliquid fieri vl̄ non fieri et in hm̄oi stipulacōibus optimū erit penā subicere ne quātitas stipulacionis in incerto sit ac necesse sit actori p̄bare quod eius interfit · ¶ Itaq; si q̄s vt fiat aliquid stipuleē ita adici pena debet si ita factū nō erit tūc pene nomine · x · aureos dare spondes Sed si quedam fieri · quedam non fieri · vna eadēq; conceptione stipuleē clausula erit huiusmodi adicienda si aduersus ea factuz erit siue quod factum non fuerit · tunc pene nomine · x · aureos dare spondes ·

De duobus reis stipulandi et promittendi

T stipulandi et promittendi duo plures rei fieri possunt stipulandi ita si post omniuz interrogacionez p̄missor rn̄deat spondeo · vt puta vt cū duobz sepati stipulatibz ita p̄missor rn̄deat vt qz vrm dare spondeo · Nā si p9 ticio spoponderit · de inde alio introgāte spondeat alia atz alia erit obligacio nec ēdāt duo rei stipl̄adi eē · Duo plesue rei p̄mittēdi ita fiūt · meui decē aureos dare spondes ⁊ sei eos d · x · aureos dare spōdes si rn̄deāt singli sepati spondeo · ¶ Ex hm̄oi obligacoibz et stipulacionibz in solidū singul̄ debeē ⁊ p mittētes singuli in solidū tenentur In vtraq; tam obligacione vna res vtiē et vel alter debitū accipiendo vl̄ alter soluendo omnium p̄mit obligacionem et omes liberat · ¶ Ex duobus reis p̄mittendi ali9 pure alius in diem vel h̄ dicione obligari p̄t nec impedimēto erit dies aut condicio quo minus ab eo

vt · C · de iud · p̄erandū · ꝯ · fiqdē · et dic vt · ff · e · l · i · p̄t dici et alio respectu reus stipulādi et p̄mittēdi · vt dr in glo · p ¶ Spondeo · h̄ adiecto vt sint duo rei in solidū ecia iure veteri · vt · ff · e · l · reos · ꝯ · fi · et · ꝯ · cum tabulis ·

q Spōdeat · ex intēuallo · puta si diuerterit ad alios act9 exneos · vt · ff · e · l · duos · ꝯ · fi · alias si nō ē exneus act9 otra dicēt dca lex ei quod mō dixat · ibi nā si p/us · ⁊ qd dr · ff · e · l · ij

r ¶ Duo rei · scilicz vt vna sit obligacio et vnius rei · ꝗ fūt creditores duo et diūsarum rex · ut · j · e · ꝯ · ex huius ·

s Spōdeo · h̄ acto vt fiant duo rei et in solidū · ut · ff · e · reos ·

t ¶ Ex hm̄oi · ꝯ · fi · obligacōibz · h̄ refertur ad reos p̄mittēdi · et qd sequiē solidū et sti · ad reos sti · vt p̄batur · j · statim u · In vtraq; · id ē in vtriusq; obligacōe · nam vna est quo ad vnū effēm · vt · ff · e · l · ij · in fi · ꝗ plures fūt qr plures tenentur ·

x ¶ Debitū al vt h̄ter · s · reox stipulādi

y Alter · reox promittendi ·

z ¶ Obligacōez · ille qui accipit ·

a Liberat · ille q̄ soluit · similis lectio seu implicatio v̄ box · ff de arbi · l · si duo · vel dic q quilibz istox referē ad vtrūq; su/ p̄dictū · et possunt fieri i stipulacōe duo rei · et i quolibz gne obligādi · ut · ff · e · l ·

b Ex duobz · eādē p̄t · ꝗ nōne ē h̄ impitas · q ee non debet vt · ff · e · l · eandem · ꝯ · sed si quis · ꝯ · scdm · m · q ibi regulariter dicitur fallit hic · vt · ff · e · si ex duobz · ꝯ · fi · alij vt · p · dicunt q hic non est imparitas · cum aduemente condicione ambo equaliter teneantur · sed adhuc medio tpe remanet impitas · q̄re dic q in quātitate debita · re q̄ debeē ñ p̄t eē impitas vt ibi · ꝗ i alijs p̄t · vt h̄ · et · ff · e ·

c Aimus · sed aduemente condicione ¶ si ex duobz · ꝯ · fi socium poterit euenire mandati ꝗm quosdam · vel verius negg · vt · C · e · l · i · patet ergo constitui posse pure duos reos debendi · et quemlibet in solidum conueniri · C · e · l · i · hodie cōtra · ec̄ si hoc actum est expressum · nisi altero absente vel impedente existente · ut in aut̄ · de duo · re · ꝯ · i · nisi renūciatū fuerit illi constitutioni · vt · C · d pact · l · penl̄ · et · ff · d min · · l · si iudex · Accursius florentinus ·

De stipulacione seruorum ·

Seruus dñi · qui dñs caput est sui · vt · j · de noxē · ꝯ · oīs

ex sua em̃ psona ñ̃l potest·vt·ff·8 re·iur·l·vui·et·l·q̃ at
tmz ñ ex q̃ maũmittiẽ·tũc em̃ incipit hẽ e caput· ut ·ff· de
de ca·di·hodie· d ¶ In plerisqz·hoc ꝓterea·dicit · qz
hereditati furtũ fieri non pt̃ ñ i tribz casib: ·ut·ff·de furt·
·l·hẽditarie·et·l·se · Itẽ ꝓpt̃ vsũfructũ q̃ vuo hẽditario
ꝓmitti nõ pt̃ ut hereditati q̃rat̃·vt·ff·e·vsufructus·
e Defuncti·nõ here
dis·ut h̃ et·s̃·8 her·
insti·ꝯ·vuus·et·ff·8
acqui·rerũ do·hẽdi
tas · Et q̃ fit rõ q̃re
psonã defuncti ⁊ nõ
heredis·dic ut dẽo·ꝯ·
f ¶ hẽditario vuus
sic·ff·8 iiurijs·l·i·ꝯ·
quotiens autem·
8 Viue sibi ·nisi in
casibz vt cũ factũ est
in stipulacõe·quo ca
su nõ acquirit · ut ·j·
ꝓ·ꝯ·et cũ opas a li
berto stipulet̃· ut·ff
e·l·añpenl·ꝯ·si vuus
me9·et i alijs casib9
quos no·ff·e·l i·Sz
nũq̃d filius pt̃ stipu
lari fratri suo i eadẽ
pt̃ate exñti·vl̃ vuus
obuo suo·Dico q̃ sic
qz vuus obuo suo sti
pulari pt̃ ut h̃ · igit̃
frat̃ fri ⁊ ¶·8 diũ·
Rẽp·l·i· Itẽ qz vxor
filijvox pt̃is itelligi
tur·⁊ vox vuivox do
mini itelligit̃· ut·j·8
muti·sti·ei q̃ ·ꝯ· post
mortẽ·ff·de ✠·ob ·
l·dñs et·l·se·
h ¶ Impsonaliter ·
nullius facta mẽcõe·id ẽ vel ꝓpo noie vl̃ appellatio·l̃ fca
mencõe de noie appellatiuo ꝫ nõ ꝓpo·ut·s̃·8 exhet̃·li·ꝯ·i·
i Acquirere·vt ex causa ꝓfecticia et aduenticia isto iur̃
q̃8 dic ut·s̃·p quas pso·nobis acqui·ꝯ·i·
k ¶ Sed cũ fẽm·Sz si stipulat̃ vuus sibi scribi libex·⁊ fit
factũ·nõne acquirit dño·Rẽ·fic·et q̃ h̃ dic̃·ꝫ cũ fẽm rẽ·i·
a seruo faciendũ·non ab alio· vel eciã a domino·
l Omimodo· fic·ff·8 vsu·et ha·plenũ·ꝯ·ꝫ si vsufruct·
m ¶ Continebitur·fic·ff·de odi·et demõ·qui h̃ heredis·
n Ire·ꝫ ✠ba expone vt·s̃·8 vuit̃·i pñ·et·ff·8 vui·rusti·
·p̃ ·l·i·Et nota quia ꝓ verba loquitur·aliud si ꝓ nom̃· pu
ta·iter tunc domino acquiritur·vt·ff·e·si omunis·
o Etiã dñs·subau·ꝓhiberi non dz·q·d· deberet ꝓhibei
Sz otra·s̃·p q̃s p·no·acqui·ꝯ·non solũ·et·s̃·de hijs q̃ fũt
sui vel ali· iur̃· ꝯ·i·Sed non ẽ otra·qz et h̃ acquirit̃ domi
no omodũ·nam ad sui dñi vtilitatẽ ibit vuus·
p Seruus quis stipulãdo·ipsonalit̃ vel sibi vel dñis su
is sub noie appellatio·aliud si ꝓpa noia expssit·nã tũc ac=
quiritur ꝓ virili·nõ ꝓ porcõe dñij· Sed quid si ꝓpm nom̃
et appellatm̃·Rẽ·si ponat ꝓpm ꝓ virili·si appellatm̃ ꝓpõt
ꝓ dñio ·ut·ff·8 stip̃·v·l·si vuꝯ quis·et·ff·8 sta·li·l·ita·ꝯ·i
q ¶ Noiatim·ꝓpo noie·vt·s̃·de exhet̃·li·ꝯ·i·vel appellatio
dumodo intelligat̃ de quo domino dicat·vt·C·de li·pre
scri·l·iij·et·ff·si cer·pe·l·certum·
r Stipulatus·ꝫ disiuctim·i·diuisim exaudi· Sed quid si
vnus iussit vuo·et ipe alteri stipulatus est noiatim·distin
gue·ex eꝯ re·ut si ex re iubentis sibi quera t̃·al̃ noiato · vt
C·p q̃s p·no·ac·l·fi·ꝯ·fi·et·ff·e· pinde·ꝯ·fi·e·l·se·Iz an=
tiq̃ alit̃ distiguãt· us·nã cũ sua sit ampliꝯ q̃ri nõ potest
s ¶ 8 vuus vni= ut·s̃·del̃·ꝯ·ꝫ si rẽ·et·j· de act̃·sic ita
qz·restat g̃ vt soli alteri q̃rat̃·Aliud si ex re vniꝯ stipulet̃
tũc oibz queriẽ·ꝫ oũi di·iudicio reddetur cuz agit oũi di·
luti si vuus stipuletur vt si
bi ire agere liceat· ipe em̃
tantum phiberi non debz
non eciam dominus eius·
¶ Seruus cõmunis stipu
lando vnicuiq̃ dñoꝝ pro
portione dominij acquirit
nisi iussu vnius eorum aut
nominatim cui eorum stipu
latus est·tunc enim soli ei
acquiritur q̃ si seruus cõ=
munis stipulat̃ si alteri ex
dominis acquiri nõ potest
solidũ alteri acquiritur·
veluti si res quam dari sti=
pulatus est vnius dñi fit

De diuisiõe stipulatõnũ ·

Stipulacionũ alie
sũt iudiciales alie
pretorie alie ouencõnales
alie oñes tam ꝓtorie q̃ iu=
diciales· Iudiciales sunt
ꝓ isto vuo pt̃ eciam
deducẽ q̃ socius suꝯ
lucratus erat ex sti=
pulacione facta ex re
bus suis redit̃ illi ex
cuius re queritur ut
·ff·e·si ex re·ꝯ·i·
t De diuisiõe stipu
lacionũ· Rẽ ica ·
Stipulacio=
nũ·simile per
omia·ff·de ✠·
ob· stipulacionũ ·
x Iudiciales·q̃ iu=
dex cognoscit 8 aliq̃
causa·eciã pendente
cã pñcipali incidẽti·
⁊ facit interponere
cautionẽ et dicunt̃ iu
diciales a iudicio·
y ¶ Pretorie sũt·q̃
nõ aditur iudex ali=
q̃ de cã · ꝫ pñcipalit̃
ut talis cautio inter
ponatur·veluti dãni
infecti· et cautio le=
gatoꝝ ꝓhãdoꝝ· et
talis est dẽa inter ea
que dicta sunt ·
z Conuencõnales·
q̃ ex ouentõe ꝓtium
fiũt·et de hijs certũ
est et planũ ·
a ¶ Cõmunes sunt ·
veluti rem pup·sal·fore·Sz quare dñr adic ẽ es·Rẽ·qz pñ
cipalit̃ pt̃ adiri iudex·ut interponat̃ cautio·cũ pupillꝯ hz
tutorẽ qui nõ satisfedit rẽ pu·sal·fore·sic dicet̃ ꝓtoria pt̃
vero adire iudex ñ pñcipaliter vt cautio 8 illa interponat̃
sine aliqua causa·veluti cũ pupillꝯ nõ hz tutorẽ pt̃ petẽ
corã iudice·⁊ iudex qui dat tutorẽ ex officio suo fac̃ inẽpo
ni caut ẽz rẽpu·sal·fo·et ita 8z iudicial̃ · Itẽ q̃dã dicũt il=
lã cautõz rẽ ra·ha·eẽ oñez·qz q̃ñq̃z inẽponit̃ a ꝓcuratoẽ
actoris·q̃ñz a ꝓcuratore rei·ut·ff·de ꝓcur̃·l·põp ·ꝯ·ꝫ et
is q̃·l̃ alia rõe 8z oũis·veluti cũ ꝓcuratorio noie oueit iu
dex ex officio suo dz facẽ ut caucio rẽ ra·ha·inẽponat̃ · et
tũc ẽ iudicialis·Pretoria ẽ q̃ñ q̃s ꝓmisit michi q̃ ꝓmitte
ret rẽ ra·ha·mõ volo q̃ ꝓmittat̃·et sic pñcipalit̃ ad istã
stipulacõz vado ad ꝓtorẽ vt ipa interponat̃·hec ẽ oũis
et alia cã q̃ supior·nã ꝫ ouẽcional̃ si fiat ex̃ iudiciũ ex cõ=
uẽcõe·ut·ff·rẽ ra·ha·l·interdũ·Itẽ iudicialis·qz inẽpoit̃
a ꝓcuratore cũ dubiũ fuerit an h̃eat mãdatũ·ut·C· de ꝓ
cur̃·l·i·et·C·de satisda·l·i·al̃ non possz reus expiri qz nõ
admitteret̃·j·de satisda· ꝯ·pnl̃·Alij dicũt esse oñe·qz a ꝓ
curatore rei q̃ñz inẽponit̃ nõ solũ·ut·ff·8 ꝓcur̃·ñ solũ·ꝯ·
si status·et·ꝯ·rursus·et·ꝯ·fi·et·l·põp ·et·l· si defunctus·
b Pretorie·ꝫ cũ ꝫ ponit̃ ꝓtorie vt spẽs opposita iudicia
li· q̃re·ff·de ꝓ· sti ·l·i·i pñ·ponit̃ ut genus·s·ꝓtoris·Rẽ·
ibi aliter accipit̃ iudicialis·s·a iudicio·hic a iudice · vt·ff·
man·l·lucius·
c ¶ Iudiciales·scilicet stipulaciones·

qui pure obligatus petat̃

De stipulatõe seruoꝝ ·

Seruꝯ ex psona do
mini ius stipulãdi
habet · sed et he=
reditas in plerisqz psone
defuncte vicem sustinet ·
Ideoqz q̃8 vuus heredita
rius ante aditaz heredita
tẽ stipulatur·acquirit hẽ=
ditati ac ꝓ hoc eciã here=
di postea facto acquirit̃·
Viue autẽ domino siue
sibi siue obuo suo siue imp=
sonaliter seruus stipuletur
dño acquirit· ¶ Idẽ iuris
est ⁊ in liberis qui in pt̃ate
patris sunt ·ex quibz caus̃
acq̃rere possunt · Sed
cũ factum in stipulacione
otinebit̃ ·omimodo psona
stipulantis otinebitur· ve

a De dolo · vt si ago pignoraticia · caues ne vuitutes do/
lo p̄dideris · vel ius rei i aliq̄ leseris · vt · ff · 8 pig · ac · credi
tor · Jtē si rei ven · agā p̄ re quā vsucepisti iā lit̄ ōē · caues
de dolo ne alienaueris l' mūmiseris vuū · ut · ff · de rei ven ·
si post · sic et · ff · mā · si p̄curator · §. pnl' · et l · se ·
b De pseq̄ndo · vt si metu m̄ abstulisti vuū q̄z postea p̄di
deris caues 8 eo pse
q̄ndo l' ei9 p̄cio resti
tuendo · vt · ff · q̄ me
cā · si cū ex · §. q̄ si hō ·
Jtē q̄ redibet a ñ hz
vuū quē ēddē dz · qz
aufugit · dz cauē ēp/
tor 8 pseq̄ndo vuū a
si hre potit ēstituat
vēditori · vt · ff · 8 edi
l' · edi · l · redibere · §.
fi · sic · et · ff · 8 odi · ca
da · si pecuniā · §. pnl'
c Ve · pro vel ·
d Pretorie · stipla ·
e A mero · cōes ·
id est · puro · sic q̄ nō
iudicis officio · s · tali
q̄li ē supiori casu ·
f Damni · vt · ff · de
dam · ifec · l · ptor ait
· §. eū qui · Dicitur et
alio respectu p̄toria
illa q̄ ab micō exigiē
siue fit p̄toria inuen
cōe siue ciuili · siue q̄
cūq̄z mō inuēta ex eo
sez q̄ p̄tor eā nō ap
p̄bat · vt · ff · 8 ℣ · fig ·
· l · lege · et 8 sensu cō
p̄hendit p̄torias a iu
diciales · et oūes · et
omes p̄ter ouētiona
les · et ita accipiē · ff ·
de p̄to · stip · l · i · sic est de adopē · · vt · ff · de adop · l · ij ·
g Vel legatorz · ut · ff · de leg · et fideco · vo · ca · l · i · i · Rē ñ ·
h Edilicie stipulacōes · edilicie · vt si alias tibi vēdo devi
cijs ei9 cauē dēo · vt · ff · de edili · edic · l · itaq̄z · et · l · si vendiē
i Vemūt · cū ediles erāt ex p̄toribz · ut · ff · de iur na · §. ponebat · Dz q̄ erit intelligibil' dīa int̄ p̄torias a iudiciales
cū 8 ti · accipiē · p̄toria et iudicialis · Rē · qz p̄toria a p̄tore
mortuo iducta ē · 8 iudicialis a iure osultis alijs · Jtē i p̄to
ria inuenies iudicē · ob hocip̄m p̄ncipaliē adiri · 8 i iudiciali
p oñaz · vtz ex sup̄dictis exēplis · Jtē iudiciales vage sunt
p totū corp9 iuris · 8 p̄torie lz et ipe sint vage · ophēse tñ
sūt sil' in vno · t · vt · ff · de p̄to · sti · l · i · Jtē potes notaē q̄rtā
dīaz · vt no · ff · 8 ℣ · ob · l · v · §. ij · Dz dñs jo · addidit aliā dīaz
dicēs · qz p̄torie sūt q̄ p solū ordmē imponunt · Et iudicia ·
les q̄ quēlibz aliū iudicē · pene · iō dic̄ pene · qz i q̄busb vz
k Cōuencōnales · alius otractus · vt vēdicō i libo hoie
et sibz · vt · ff · 8 otra · emp · §. fi · i q̄busdā nō vz stipulacio ·
vt · j · ti · i · i · Rē ñ i fi · et · §. i ·
l Quaz · i · ouentionaliū ·
m Contrahendaz · l · eē gña · id est · quot possum9 dīe eē
gña otractuū · tot sunt gña stipulacionū · id ē vbicūq̄z p̄t
otrahi ibi p̄t stipulacō inuenire · nā stipulacō ē oēct9 · ut
ff · 8 ℣ · fig · l · labeo · · negatiue lege · id ē nō p̄torie tm · vl'
n Cōmunes · ab/ iudiciales tm · vl' ouēcōnales tm · 8 pti
ex vno · ptim ex alto naturā accipiūt · nā si nō cauerit tutor
pupillo hocip̄m peti p̄t · et quo ad hoc habet naēaz p̄to/
rie si petiē tutor · et p dñs p̄stat̄ satisdatio · et i 8 hz naēaz

dumtaxat que a mero iu·
dicis officio proficiscūtur
veluti de dolo cautio vel 8
persequendo seruo qui in
fuga est de restituendoue
precio · C Pretorie sunt
que a mero pretoris offi=
cio proficiscuntur · veluti
damni infecti vel legato=
rū · Pretoriaſ autē stipula
cōnes sic exaudire oportz
vt in hijs ecia otineantur
edilicie · nam et hee a iuris
dictione pretoris veniunt
Conuencionales autez
sunt que ex ouētione vtri=
usq̄z ptis ocipiunt̄ hoc est
neqz iussu iudicis · neqz ius
su p̄toris · sed ex ouentio=
ne otrahentiū quaz totid
genera sunt quot pene di=
xerim rerū otrahendaruz

iudiciales · vt · s̄ · 8 satisba · tu · §. i · Sz de 8 hodie pleni9 · vt
· ff · 8 ℣ · ob · l · v · §. p̄torie vbi ē h · ti · 8 ℣ bo ad ℣ bū · Jtē si
petat̄ 8 satisdacio ab alto tutoz l' curatoz · ex oña petiē
et nō p̄cise · vñ et m 8 habz naturā iudicialis · ut · ff · 8 admi·
tu · l · iij · i · Rē ñ · et · s̄ · de satisda · tu · l' cu · §. i · et · §. ij · Vel dic cō
munes alio mō · vt · j · e · Sz vm 8 omis p̄toria p̄t eē omunis
o Et p̄tor · s · mortu
us · cuius ℣ ba nō ha
bemus 8 sniam · vt · s̄
de sat̄da · tu · i pñ · §. i ·
p Judex · sez viuus
q Non p̄t · qz spōte
nō vult satisdare ex
p̄cepto mortui p̄to=
ris · vñ muit9 opelli
tur a iudice viuo ·
r De rato · 8 est cō
muis alia cā q̄p supe=
rior · nā hec est ouen
cionalis q̄ñq̄z · ut si fi
at extra iudicium ex
ouētione · vt · ff · rem
ra · ha · mterdū · Jtem
iudicialis q̄ñ intēpo
mē a p̄curatore acto
ris cum dubiū est an
sit p̄curator · ut · C ·
de p̄cur · l · i · et 8 satis
da · l · i · al' non p̄t res
expediri · cū non ad=
mittat̄ · vt · j · de satis=
da · §. pnl' · alij dicunt
eā oñez · s · 8 rato · qz
et a p̄curatore rei p̄
statur q̄ñq̄z · non solū
actois · ut · ff · 8 p̄cur ·
· l · nō solū · §. si status
a · §. vl · et · l · pōp · §. ij
a · l · si defunct9 · §. ul ·
s De mutilibns sti
pulacōibz · Rē ica · =icitur · id ē subici p̄t · Sūt em q̄dam
res q̄ nō p̄ñt eē i nro dñio · vel qz
nec sunt nec fuerūt sez i rerū natura · ut · j · pr · §. vl' si
sunt est impossibile de natura · ut i sole a luna a sib=
bz · vt · j · e · §. si ipossibilis · vel de fco · ut aureū montē · ut · ff ·
de sta · li · cū heres · §. i · vel hoim dispoficōe · ut res sacre et
religiose et sancte a publice · et in vsu publico consisten=
tes · et alie sikes · ut lib hō ex sui naēa · vt · j · pr · §. et · s̄ · de re
rū diui · i · Rē · et · §. nlb9 · et · ff · 8 ℣ · ob · l · it̄ stipl'antē · §. sacrā
t Mobilis · cuius appellacōe et p se mouentia vt equi con
tinentur · vt · ff · de ℣ · fig · l · mouentium ·
u Rerū naēa · i · ap8 aliq̄s hoies · sic · s̄ · 8 ℣ · ob · §. odcō es
x Credebat · maxie subaudi · nam idē si sciret mortuū · nisi
mora debitoris p̄cessisset mortē · vt · ff · 8 osti · pec · l · p mis
sor · et · ff · de ℣ · ob · inter sti · §. si stichum · que est contra ·
y Ypocēthaurū · animal forte natū ex equa et thauro q8
nunq̄ fuit visū · vnde oratius · Humano capiti ce ·
z Inutilis · id est vicios · quia contra ius est ·
a Idem iuris · sez vt sit mutilis ·
b Sacrā · licz nō valeat stipulacio · vt hic · valz tñ vendi/
tio inter ignorātes vt actio detur · vt · j · 8 oēhē · emp · §. fi ·
et · ff · de otrahē · emp · l · et liberi · et · l · 8 celsus · Sz q̄ est rō
Rē · qz i vendicōe nō est nēce transferri dominū · in stipu=
lacōe · sic vt · ff · de otrahē · emp · et vē · l · si ita · et · §. fi · Et ē
sikis rō q̄re q̄s p̄t rē alienā vendere · vt · ff · de otrahē · ēp ·
· l · rē · 8 nō obligaē · vt · C · q̄ res pig · obli · pos · §. q̄ libos · qz

C Cōmunes stipulacōes
sunt · veluti rem saluā fore
pupillo · Nam et pretor iu
bet rem saluā fore pupillo
caueri et interdū iudex si
aliter expediri res non po
test vel de rato stipulacio

Omis res que do=
minio nostro sub=
icitur in stipula=
tionem deduci potest siue
mobilis sit siue immobilis
At si quis rem que in rer
natura non est aut esse nō
potest dari stipulatus fue
rit · veluti stichū qui mor=
tuus sit quē viuere crede=
bat · aut ypocēthaurū qui
esse non possit inutilis erit
stipulatio Idem iuris ē
si rem sacrā aut religiosaz

Omis res · sub=
res q̄ nō p̄ñt eē i nro dñio · vel qz
nec sunt nec fuerūt sez i rerū natura · ut · j · pr · §. vl' si
sunt est impossibile de natura · ut i sole a luna a sib=
bz · vt · j · e · §. si ipossibilis · vel de fco · ut aureū montē · ut · ff ·
de sta · li · cū heres · §. i · vel hoim dispoficōe · ut res sacre et
religiose et sancte a publice · et in vsu publico consisten=
tes · et alie sikes · ut lib hō ex sui naēa · vt · j · pr · §. et · s̄ · de re
rū diui · i · Rē · et · §. nlb9 · et · ff · 8 ℣ · ob · l · it̄ stipl'antē · §. sacrā
t Mobilis · cuius appellacōe et p se mouentia vt equi con
tinentur · vt · ff · de ℣ · fig · l · mouentium ·
u Rerū naēa · i · ap8 aliq̄s hoies · sic · s̄ · 8 ℣ · ob · §. odcō es
x Credebat · maxie subaudi · nam idē si sciret mortuū · nisi
mora debitoris p̄cessisset mortē · vt · ff · 8 osti · pec · l · p mis
sor · et · ff · de ℣ · ob · inter sti · §. si stichum · que est contra ·
y Ypocēthaurū · animal forte natū ex equa et thauro q8
nunq̄ fuit visū · vnde oratius · Humano capiti ce ·
z Inutilis · id est vicios · quia contra ius est ·
a Idem iuris · sez vt sit mutilis ·
b Sacrā · licz nō valeat stipulacio · vt hic · valz tñ vendi/
tio inter ignorātes vt actio detur · vt · j · 8 oēhē · emp · §. fi ·
et · ff · de otrahē · emp · l · et liberi · et · l · 8 celsus · Sz q̄ est rō
Rē · qz i vendicōe nō est nēce transferri dominū · in stipu=
lacōe · sic vt · ff · de otrahē · emp · et vē · l · si ita · et · §. fi · Et ē
sikis rō q̄re q̄s p̄t rē alienā vendere · vt · ff · de otrahē · ēp ·
· l · rē · 8 nō obligaē · vt · C · q̄ res pig · obli · pos · §. q̄ libos · qz

ī pignori dz iusʒ ostitui ēditoi vt sibi det ypotecariā actōz
i vendicōe sola tradicō cū obligacōe eui ctōnis sufficit · vt
ff · 8 pignoř · l · a q nōdū · ʃ · q8 8r · a de act · ēpt · l · exempto
c Religiosā · lʒ ꝓba expone ut · s̄ · de reꝓdi · ʃ · nulli9 · a · ʃ ·
d Vfibz · alʒ si nō ē i vsu pt alienari · vt · ff · de religiosū ·
otraben · emp · lʒ celsus · i · ʀ · et · l · pacti · ʃ · fi · et sic · ff · 8 via
pu · l · viam · Accur ·
e Forū · scz vbi red
dit ius · ut · ff · 8 iusti
et iure · l · pnk · ʀ rerū
venealiū · lʒ forus est
f Theatrū · bursa
expone ut · s̄ · 8 re · di ·
ʃ · vniuersitatis ·
g Credebat · idem
si sciebat · ut · j · pr · ʃ ·
a · ff · de ꝓ · ob · i tristi ·
ʃ · sacram · ibi casum
h Cōmer= /em rē
ciū · gnāle nomen est
ad oēs otractus · vñ
8r aliqs hre cōmer=
ciū rei · qñ p ēp · vel
alio mō pt eam hre
quare iudeus nō hz
omerciū xpiani man
cipi ut · C · ne xpiani
man · iu · rē · vnde si iu
deus iudeo pmittit
tale mancipiū · nō vz
vl xpianus iudeo vt
hic · si aūt xpiano p
mittat iudeus vz · vt
· ff · de ꝓ · ob · multū ī
terest · et deʒ · j · apud
iuʒ · ʃ · fi · accur ·
i Qua · nā cum sua
fit plus sua fieri ñ pt
vt · s̄ · deʒ · ʃ · lʒ si rem
et · j · de act · ʃ · sic itaq · nisi ratione possessionis apud alium
constitute · vt · ff · de contraben · emp · l · si in empc · ʃ · iij · vl
nisi sub condicione · dum tamen adueniente condicione sti=
pulatoris res esse desierit · vt · ff · de ꝓ · obli · l · si rem meam
k Protinus · id ē statim · qz pura stipulacio suspēdi ñ pt
vt · ff · 8 sti · ʀ · l · vsufruc · secus in alijs actibz viuoꝝ · vt · ff ·
l Itē oē · i · ecōtrario · nā · s̄ · dixit · qñ ab /ōnia p · l · fi · i fi
inicio res erat sacra l filiis · lʒ postea 8fiyt · nūc ecōē qñ p9ñ
n In eaꝝ · i · sac l religiosa l filiis ut · s̄ · pr · ʃ · sac lʒ p9 ea fit
o fco · q8 ē cū res erat aliena · al si sua sp suo fco fcz
vi8r · ec si alienauerit post tps stipulatōis · i8 a si erat alie
na dūmō post mortē · ut · ff · de ꝓ · obli · l · si lʒuū · ʃ · i · et · ij ·
p Extinguit · ar · otra · s̄ · deʒ · ʃ · q si viuo ·
q Similia · puta rem sacrā cū erat ꝓphana · et sic de sin=
gulis scz sacra vel religiosa · vt · s̄ · pr · ʃ ·
r Obligacōz · scz istam · lʒ est stipulacionē ·
s Si quis aliū prius extraneū · /ali enū fcm pmittē pt
u Obligat · et est rō · qz nemo /ut lʒ et · ff · 8 ꝓ · ob · stipu
lacō ista ī pñ · nisi pena pmittat · vt · j · e · ʃ · ꝓ sa vice · ñ m · v ·
casibz · in qbz psumit lex m̄ esse pmitti · ñ fiat · vt ī caucōe
iudicio sisti · vt · ff · de ꝓ · ob · quotiēs qs · Itē i stipl'one ista
hre licē · ut · ff · de ꝓ · ob · stipl'acio ista · i · ʀ · ñ · Itē i stipl'one
de rato · vt · ff · rem ra · ha · l · i stipl'acōe · Itē in stipl'acōib9
edilicijs · vt saluū eē suū vēditū vel nō furē · et filia · vt · ff
de euic · l · si itaq qs · Itē i stipulacōe et ē pu · sal · fo · nā cū fit
ptoria exigit fideiussor · ut · ff · de pto · sti · ptorie · stipulat
g pupill9 hijs ꝓ bis a fideiussore · pmittis rē meā saluā fo ·

quā hūani iuris esse crede
bat · vel rempublicam que
vsibus populi perpetuo
exposita sit vt forū vl the
atrum vel liberū hominē
quē suū esse credebat · vel
cuius omercium nō habue
rit · vel rem suaz dari quis
stipuletur · Nec in penden
ti erit stipulacio ob id q
publica res in puatum de=
duci pt et ex libero seruus
fieri potest · a omerciū adi
pisci stipulator potest · et
res sua stipulatoris define
re esse potest · sed ptin9 in
utilis est · Item otra lz
in inicio vtiliter res in sti=
pulatum deducta sit si po
stea in eaꝝ causa de qbus
supdcm est sine facto pro=

p tutorē vel curatorē · nā et hijs ꝓ bis ab eis stipulat · vt
ff · rēpu · sal · fo · l · i · a · l · cū pupill9 · S · nonne quis sp pmit
tit p se et suos heredes ea fca q p aliū pñt explicari · vt · C
de otrahē · sti · l · fi · lz otra fit si nō pt p aliū fieri · ut · ff · e
cētesim9 · ʃ · id q8 · et · C · de cadu · tol · l · i · ʃ · vt at · ʀ · nō est
ali9 hers q̄ testator · imo idē psuiē · ut ī aut · 8 iuriur · amo ·
p · ʃ · i · colla · v ·
r Effecturū · tunc
em suū fcm manife=
ste pmittit · idē si dix
se curatuꝝ ut fiat ut
· ff · si cer · pe · l · fi ·
t Si quis · alij iuri
id est dnio · ut seruus
dno cui acquirit · vt
s̄ · p qs p · no · acqui ·
ʃ · Itē q̄ sui · Item re
uerētia prna ut filij9
patri · ut · s̄ · p qs p ·
no · ac · ʃ · i · Itē obedi
entia · vt monachus
monasterio · cui qrit
et se et alia · vt ī aut ·
8 mona · ʃ · illud · collʒ
· i · Idē dicas de suo
fructuario · Idē 8 vsu
ario · Idē 8 suo bona
fide possesso · a libe=
ro bō fide possesso q
ex duabz · c · querunt
ut · s̄ · p qs p · no · ac ·
· ʃ · de hijs · et · ʃ · idem
u Nichil /placet
agit · a e rō · qz iucte
sunt rē · vt · j · e · ʃ · alte
ri · et · ff · de ꝓ · ob · sti=
pulacio ista · ʃ · alteri
fallit tñ in casibz · xvj
In pmis · vt si stipu
lantis interfit · qz fit tutor eius cui stipulatur rem pu · sal=
fo · Secundo quia procuratori stipulatur dominus · Ter=
cio si stipuletur creditori · vt · j · e · ʃ · sed si quis · et · ff · de ꝓ ·
obli · stipulacio ista · ʃ · si stipuler · et · ʃ · si qs isulā · Quarto
fallit in oibz ptorijs stipulacōibz · ut · ff · 8 pto · sti · i oibus
vt ē dāni ifecti · ut · ff · 8 dā · ifec · dāni · ʃ · fi · Item iudicatū sol
ui et files · vt · ff · de pcur · i cause · ʃ · fi · Itē fallit ī pcuratoē
pñtis · vt · ff · de ꝓ · ob · si pcuratori · et · ff · de pcur · l · pcu
rator · Itē fallit in actore municipū ex cui9 pacto qrit mu
nicipibz · Itē i curatore furiosi et ofiliū psonaꝝ et tutoibz
vt · ff · 8 osti · pec · l · eū q · ʃ · si actori · Itē fallit ī istitore · naz
sibi actio ex pacto instituti qrit · ut · ff · de īsti · l · i · i fi · et · l · ij ·
Itē fallit i iudice vel notario vel filij psona pblica ex qꝝ
pactis et stipulacōibz alteri qrit · vt · ff · rē pu · sal · fo · l · ij ·
ij · et · iij · i · ʀ · ñ · et ī aut · de execut · et hijs q cū · ʃ · i · col · viij
et ī aut · de her · ab itest · ʃ · ex hijs · col · ix · Itē fallit i ēditore
ex cuius pacto qrit actio debitori · vt · ff · 8 pig · act · l · si cū
vēdēt · i · ʀ · ñ · Itē fallit si auus paciscat dotē reddi nepti
quā ec i ptate nō hz · vt · ff · so · ma · gayus seyus · Itē fallit ī
pcuratore vēdētis · vt · ff · de act · emp · iuʒ · ʃ · si pcurator ·
Itē fallit i deponēte si paciscat alij rē restitui · Itē fallit ī
omodāte faciēte filē pactū · ut · ff · depositi pblia · et · C · ad
exhi · si res · Itē fallit i donāte filē pactū faciēte ī euētū alia
cui9 odcōis · vt · C · de dona · q sub mō · qtiēs · Itē fallit si pt
stipulet filio vel alij poito sub sua ptate post mortē suā · s ·
pris · nā et filio qrit · lz heres nō fit · ut · ff · 8 ꝓ · ob · l · q8cūz
· ʃ · si qs ita · si ꝓ o pure et ñ p9 mortē · ipi stipulāti qrit · ut

missoris deuenerit exting
uitur stipulacio · At nec
statim ab inicio talis stipu
latio valebit · luciuz ticiuz
cum seruus erit dare spon
des et similia · que natura
enim sui domino nostro ex
empta sunt · in obligacio
ne deduci nullo modo pñt
Si qs alium daturum
facturūue quid pmiserit
non obligabitur · veluti si
spōdeat ticiuz quicq aureo=
os daturū · Quod si effcu=
rum se vt ticius daret spo
pōderit obligatur · Si
quis alij q̄ ei cuius iuri ef=
fectus sit stipuletur nichil
agit · Plane solucio eti=
am in extraneam personā
oferri potest · veluti si quis

·ff·de v·ob·l·dñs suo·Hijs em casibz ex pacto ꝓ stipulacõe alterius alteri q̃rit·nõ alias·ut h et·C·p q̃s pso·no·ecq·l·i·cum em fut spēales nõ fut trahēdi ad oseqntiā vt ·ff·de ꝓ·et se·cõ·l·q8 vero· Sz·M·dicebat hos casus facē regl̃az·a si q̃s casus essz otra illud spēale ē·aq h regl̃arit 8r·et·j·e·g·alteri·et·C·p q̃s pso·no·ac·l·i·dicebat iuꝝ directo nõ valere sz vtilit acq̃ri pt·a sic sm eũ sp ex pacto altei9 queritt·q8 falsũ est·cũ parũ intessz· directo vel vtilit q̃rere ut·ff·de neg·g·actõ·a Acquirat·l·tm·b Seyo · nõ tñ hēdi eius·vt·ff·8 ver·ob·cũ quis· Jtē hoc intellige·statu hui9 adiecti ñ mutato al· ·oē·vt·ff·de solu · cũ quis Jtē h intellige ante lit·oē·a stipulãte·al otra·vt·ff·8 soluc·si quis stipulat9 fuerit·x·g·i·Jtez lz solui possit adiecto·nõ tñ agere pt adiect9·ut·ff·8 osti ·pe·sz et si filie i fi·et·l. fi e Eo muito · ‖ Ivo qui stipulatur·d Possit·s· stipula e Cõtigat·ñ tor i casu·ut·ff· 8 eo q ē to loco l·iij·g· i8 iul· sz ibi fca fuit solucio alibi q̃ fieri debuit · vñ veit intesse· vt·j· de act·g· loco in quo nõ potuit dño piudicare accipiēdo sortē adiectus·ut·ff·de re g·iuꝝ·nõ dz·lz et ipe dñs possz·vt·ff·8 eo q8 ē to loco·l·ē tũ i fi·et·l·fi·in fine·f Ille·s·stipl̃ator·

ita stipuleť michi aut seyo dare spondes vt obligatio quidã stipulatori acq̃rat·solui tamẽ seyo etiam inuito eo recte possit· vt liberatio ipso iure otingat sed ille adũsus seyũ habet mandati actioem· Ind si quis sibi et alij cuius iuri subiect9 non sit dari·x· aureos stipulatus est valebit quidem stipulacio·sed vtrũ totũ debeat stipulatori quod in stipulacione deductũ est·an vero pars dimidia dubitatũ est·sed placuit non plus q̃ dimidiã ptẽ ei acq̃ri· Ei vero q̃ tuo iuri subiectus ē si stipulatus sis tibi acquiris· quia vox tua tanq̃ filij sit sicuti filij vox tanq̃ tua intelligitur in hijs rebus q̃ tibi acquiri pñt Prete

g Mãdati·nũq̃d adiectus mandati semper tenetur· M· dic q sic·vt h et·ff·de v·ob·iul·g·fi·nã sp tacitũ mãdatũ et si nõ expssim inuenire dicebat·et i absẽtia et sine nũcio vel epla·q8 ē otra·l·ff· de p cur·l·i·g·i·q̃re dicem9 q mãdati agit si intercessit mãdatũ·vt qz pñte adiecto fuit stipulat9·vt h et·ff·de v·ob·iul·g·fi·et··ff·man·q fidẽ· alias agit neg·g·cũ nõ sit p curator·ut·ff·8 sol·l·v o p cur·g·interdũ·et·j·de obli · que ex quasi contrac·in prin·h Ind si q̃s ·valebit·s·p pte dimidia·ut subicit·vt·ff·de e· q8 cer·lo·l·iij·g·si q̃s·Et collige q nõ viciat vtile p inutile·sic·ff·de v·ob·l·i·g·sz et si michi·ar·otra·ff ·8 arbi·l·pui·al pedius·g·i·ac· v·ob·si michi·Sz oē·ff·de otra i nõ plus·vt·ff·de emp·l·fũdi·Sed dic vc ibi·Ac·k Ei qui acquiris·sic·ff·de v·ob·l·dñs suũ·et·C· de cõtrahen·et omit· stip·l·ij·et·ff·de pact·et herede·g·nos·l Filij·cum vna persona censeatur pater et filius· vt ·C· 8 ipu·a ali·sub·l·fi·sic et i suo a dño ē eadẽ vox·vt·j· e· p9 m Acquiri·vt in p fectici peculio et aduentio q mõtẽ ad vsũ fruť· s ·p quas pso·no ·acqui·g· i·n Preterea mutilis·interdũ in totũ·interdũ p pte·o Rñdeat·sez ogrue· Diligent tñ attẽde· q vbiq̃ est

dũsitas·si i otinẽti placz dũsitas stipulatori valeat stipulacio·vt·ff·8 v·ob·l·i·g·cũ adic·si at nõ placeat aut ē i q̃litate·aut iq̃titate·aut i spẽ dũsitas· i pmo casu nullo° vz vt h·ibi aũt si ille rẽ·et·ff·e·l·i·g·cũ adicit·et ·g· si q̃s simpliciter·si v o in q̃titate·i eo q osonat vz·siue deĕbat·siue adiciat·vt·ff·de v·ob·l·i·g·si stipnlãte·q̃ē otra· i alio nõ vt h·ibi veluti rẽ·

rea inutilis est stipulacio si quis ad ea que interrogatus fuerit non respondeat veluti si quis decẽ aureos a te dari stipuletur tu qui q̃ pmittas vel contra aut si ille pure stipuletur tu sb odicione pmittas vl otra si modo sez id exprimas id ē si cui sub condicione vel in diem stipulanti tu rñde as presenti die spõdeo· nã si hoc solum respondeas p mitto breuiter videris in eandem diem vel condicionem spopondisse· neqz enim necesse est in respondẽdo eadem omnia repeti que stipulator expresserit Jtem inutilis est stipulacio si vel ab eo stipuleris q̃ tuo iuri subiectus ē vl si is a te stipuleť Sz h uus quidem non solũ dño suo

Si at i specie·aut p mittitur vna species p alta· et tũc nõ vz vt·j·e·g·si 8 alia· aut alia adiecta·et ita copulatiue et tunc vz i alia·non m adiecta· ut·ff·de v·ob·l· i·g· sz si · Si aũt ples stipulent tũc aut copulatie fuit fca introgatio· et vz in eo q8 rñsum est ·aut disiunctiue· ut illã aut illã pmittis·quo casu vz siue ad vtrumq̃· siue simplicit rñdeat·et i vtraq̃·Si v o in vna non valz etiam in ea lz in sũmis nõ vicieť alternatia si rñdeat ad vnã tm· vt·ff·de v·ob·l·i·g· si q̃s · et ·l·inter stipulantẽ· p Expsserit· q em in pfacõibz dicunt in otractibz repetita credunt·vt·ff·de v· ob·l·ticia·g·idẽ· Rẽ· q Jtẽ mutilis·q̃tũ ad ciuile vinculũ·sed naturale otrahit·ut ff·8 odi·inde·si id q et·l·frat a fratre ·g· ·i·vñ fideiussor accedit·ut·j·de fideius· in pñ·· et hec v a sunt nisi in castren·peculio vel quasi · nam tunc est loco patrissa· vt ·ff·ad mac·l·ij·ut·ff· de col·bo· ·l·i·g·nec castrense·tũc enim et cum patre obligat a agit cum effectu·vt·ff·de iudi·l·lis nulla·

r Filij v o·obligari·ex omni causa ·vt ·ff·de iudi · tam ex contractibz et oueniri i solidũ durãte pa· po·auẽte tamẽ pris inuenẽte·ad q8 pt opellit officio iudicis·ut· C· de bo·q̃ li·l·q8 nõ solũ·g·i·· et postea·ñ i sex casibz·q̃ sũt ·ff· q8 cũ eo·l·ij·Excipe duos casus·vt i mutua pecuia·ex qua nõ tenet cũ effcu pt excepcõz macedoniã·neqz pt·ut·C· ne filius p pte·l·i·Jtẽ i voto vel deo vel rei pblice facte· vt·ff·de pollici·si q̃s rẽ·g·voto·nã lz al sz ex otractu vl q̃ oueiat a plato loci illius·h tñ oueniẽ·vt·C·de epi·rẽ· l· nulli·et in aut·de ec·ti·g·si q̃is colt·ix·s Stipuleť·vt·C·de pact·cõ·l·pactũ·do·oē·So· maxime ibi positũ habundat·sic·C· de test· manu·l·fi·g·i·t Potest·scilicet similiter· Accur·u Furiosus·negociũ·scilicz obligatoriũ·idẽ i pdigo cui boms indictũ est·ff·e·is cui·qz furioso filius est·vt·ff·de curat·furio·l·i·i·Rẽ·et·ff·de reg·iuꝝ·l·furiosi ·Jdẽ in mẽte ca·· vt·s·de curato·g·i·

x Pupillus·sez pubertati primus·vt sequit·et est ratio· qz intellectum habet·vt·ff·de reg·iuꝝ·l·in negocijs· Ac-

obligari non pt. sed nec q
dez vlli alij. filij vero famí
lias alij obligari possunt.

Mutum neqz stipulari
neqz pmittere posse palã
ē qd ⁊ in surdo ꝛceptuz ē.
qz ⁊ is q̃ stipulat verba p-
mittētis. et is qui pmittit
verba stipulãtis audire de-
bet. vnde apparet non de
eo nos loqui qui tardi9 ex
audit. sed de eo qui omni-
no non audit ¶ Furiosus
nullum negocium gerē po
test qz non intelligit quid
agit Pupillus omne ne
gociuz gerit recte. ita tam
vt vbi tutoris auctoritas
necessaria sit adhibeatur
tutor veluti si ipse oblige
tur. Nã aliū sibi obligare
eciã sine tutoris auctte po-
test. Sed quod diximus d
pupillis vtiqz de hijs ve-
rum est qui iam aliquē ha-
bent intellectum. Nam in-
fans et qui infanti proxi-
mus est non multuz a furi-
oso distat. qz hmõi etatis
pupilli nulluz habent intel
lectuz sz in proximis infãti
pter vtilitatē eorꝫ benig
nior iuris intẽptacio facta
est vt idez iuris hēant qd
pubtati proximi. ¶ Sz q
in pt̃ate pentum est impu

p ¶ obligeē. sez alij. Ac-
z Auctoritate. sic. s. de au-
a ¶ Infãti. i. usqz ad. vij. ãnũ. ut. C. d iur de eli. l. si ifanti. i. fr
b Proxim9. idest usqz ad. x. an. et dimidiuz. et sic primus
respicit. j. sz cũ dico pubtati primũ. a. x. an. ⁊ dimidio. s. i/
tellige nã sic in masculis dz fieri dimidiacõ. i feis in nono
et dimidio. ut. s. qui
ma. nõ pos. ff. fi. et. s.
qui mo. tu. fi. i. fr.
c ¶ Multũ naz distat
aliqntulum. ut in hre
ditate q̃ transmittit
infans. ut. C. de iu. d.
li. si infãti. ff. i. secus i
furioso. ut. C. de cur.
fur. l. fi. ff. fin at. et d
v. azo Sed ẽte sic pos
sz dixisse. qz vn9 pu9
alter magnus alē cõ
tinuũ tps. alter hz in
tualla dilucida. Dic
ergo. distat i stipulã
do in d qz infans sine
intellcũ interdum sti
pulatur. sz furios9 nũ
q̃ ut. ff. rem pu. sal.
fo. l. fuum pupilli Jt
dicit non multũ. pt
primum infantie qui
intellectum hz. ⁊ ido
corrigiē statim qd d
dz ibi. sz i primis.
d Demgoz. q̃. s. di
ctum est.
e ¶ Proximi. ut alios
sibi obligēt. alijs vo
non obligēē sine tuto
re. ut. s. pr. ff.
f Impubes. aliud si
pubes. nam obligat
ac si eēt sui iur. ut. ff.
e. l. fi. ff. i. ñ in duobus
casibz. ut. s. e. ff. Jtez
iutil dixim9. g ¶ Pre
sz que est rõ d ad
pupillũ. cum tutore
auctore obligeē. fr.
qui dam. q ob hocip
sum dat tutor. sz pa-
po. est ad corrigend.
et est p eis. C. de bo.
q̃ li. l. fi. ff. finaut em.
Vel dic q tutorez hz
obligatũ si male au/
ctorat. prez non. ut.
C. d bo. q̃ li. cũ optz
ff. sub hac tñ. vi si. nõ
autem ppotheca.
h Si impossibilis.

Statiz. cũ spacõ cũ q̃ solui possit. ut. j. e. ff. fi. et. ff. e. eius
qui kalendis. et de d dixi. s. d vo. ob. ff. omnis stipulacõ.
m Jtẽ vbox. sic p odicõz ipossibilẽ. ita p absẽtiã fit in
util stipulacõ. ita itellige absẽtẽ. ut audiẽ non possit vñ
n ¶ Absẽtes. si est i turri vel a ꝛmotis et clamz. vz stipu
lacõ si se audiãt. ar. ff. ad silq. l. i. ff. e. al. accipiẽ multis mo
dis. ut. ff. de v. sig. l.
absẽtẽ. et no. in aut.
de fidius. ff. i. Sz conẽ
est. ff. d dona. int vi-
et vx. l. ea q̃. Sz ibi in
ꝛcesserat stipulacõ ã/
te absẽtiã. c9 vba eē
inter absẽtes nũc ipe
tuntur Jtem otra. ff
de pact. labeo in pn.
Sz aliud i pacto q̃lis
bet alio. qd sine hu-
iusmõi solẽnitate fie-
ri pt. sz stipulacõ nõ.
ut. ff. de pact. l. i. i fi.
et. j. d act. ff. de istitu
ta. Jt oē. ff. de spon.
l. iiij. et. l. v. Sz pt
dici ibi spãle ut vale/
at inter absẽtes. Vel
dic q ⁊ p stipulacõm
fieri pñt spõsalia. et
tũc inter pñtes. ut h
Jt osẽsu. s. solo pñt fi
eri spõsalia. et tũc eē
inter absẽtes ut dicta
l. iiij.
o Prabat. ãtiqtas.
p ¶ P9 temp9. post
ideo dicit. qz qñ ouei
unē p9 tps otractus
talia opponunē
q Tales quales. sz d
icit statim et nõ. ꝛē.
r ¶ Et non ecce alle-
gacões s Cõstitutõ
ut. C. d otra. ⁊ cõ/
mit. sti. optimam.
t Omnimodo. nota
stãdum scpture. nisi
otra pbeē sic. C. de
pba. cũ p ceibus. ⁊ j. e
ff. si scptũ. et. j. ti. i. ff.
fi. et d qñ formam hz
publicã. al. si puataz
si p scbente. non vz.
si contra scribentē vz
si ē cũ cã. ut in aut. d
iurtur. amo. ff. i. ⁊. C.
d non. nu. pec. gnalit
u ¶ Jmprobis prima
facie. que forte pro-
be apparebunt tandez

tes. nec auctore quid pre
obligat. Si impossibi-
lis oditio obligacionibus
adiciatur nihil valet stipu
lacio. Jmpossibilis autem
conditio habetur cui natu
ra impedimẽto est quomi
nus existat. veluti si quis
ita dixerit. si digito celuz
attigero dare spõdes At si
ita stipuletur. si digito ce-
lum non attigero dabē spon
des pure fcã obligacio in-
telligit ideo statim petere
potest. ¶ Jtem verborum
obligacio inter absentes
ocepta inutilis est. sed cũ
hoc materiã litiũ otencios
hominibus pstabat. forte
post temp9 tales allegaci
ones opponentib9. et non
psentes esse vel se vel adũ
sarios otendentibus. ideo
nra ostõ pter celeritatez
dirimendaruz litiũ intro-
ducta ē quã ad cesariensis
aduocatos scpsimus. per
quã disposuimus tales scp
turas que psto esse partes
iudicãt omnimodo esse cre
dendas nisi ipse qui talib9
vtitur improbis allegati
onib9. manifestissimis pro
bacionib9. vel p scpturaz
vel per testes idoneos ap-
pbauerit in ipso toto die

b Si impossibilis.
obligacõib9. q̃ buscunqz. ut h. et. ff. de act. et ob. ñ solũ. se
c9 ē m vltis volũtatibz. qz tũc p nõ apposita hēē. ut. s. d
hre. isti. ff. pnl. i ¶ Cui nata. nõ ita si vbox pplexio fit. ut
ff. d od. isti. fi ticiq9. jo. tē ei qñz ñ dicēē impossibilis. sz nõ
possibilis fit existere. ut. ff. de v. ob. l. fi ticius. v. azo. et fa
cit ad hũc. ff. d reg. iur. l. ipossibil. ff. i. k Pue. i. fine o
dicõe. eē si dies eēt apposita. ut. ff. e. l. i stipl acõz. ff. fi.

fic. C. de ep. et. c. l. oes q̃ eca pn. v. jo.
z ¶ Scripturã. s. aliã. qd est melius.
a Idoneos omni excepcõe maiores idest q nulla excep
poterit eis oppoi. ut. C. de oē hen. et omit. sti optimam.
b ¶ Disposuim9. loqt̃ iustinian9 auctor illi9 ostõis
c Presto. idest pñtes. es dz iseri i istro. ⁊ alia fit neces
d ¶ Toto die. nõ q di/ saria ut dixi in aut. ut preponat
v Maifestis. qz
otra scpturam.

nomē impa·et fa·C·de diū·re·si qua Sz quo B pbabitur·
cū dies instri non debeat exhiberi·ut·ff·de eden·l·i·§·edi
cōes·Rz ·ob9 modis petiē instrm edi·Primo ut fūdet intē
tionē ex instro rei actor·vel re9 istro actoris fūdet excepti
onē·cū neutro caū adūsari9 vtētur q8 nō debeat eē et tunc
nulla ps istrumti dz exhiberi·ut·C·de edē·l·fi·i fi·et·C·
8 test·l·mi9·Sed8o·s·
qñ adūsari9 vtiē ·naz
tē edi ut videat an
aliquid ei possit opo
ni·et tūc exhibetur·
B fine die a osule·ne
materia detur falsum
fabcādi ut dcā·l·ff·
de edē·l·i·§· edicōes
a·ff·quēadmodū tes
ap·l·i·§·i· Tercō vt
de falso accusē·a tē
ec cū die et osule ē ex/
hibēdū·ut·B·et·C·
de oē·et omit·sti·l·
optimam·et·C·de fi·
instru·l·fi· Alijs aūt
modis petunt instra
edi vel ēdi·per varia
gña actōnū·ut·ff·de
eden· quedam psone
sūt B dictis tribz mo/
dis petūtur edi·i·de
mōstri·Jt quo B ē q
B pbat reus oē iurs
ordinē ut·C·de edē·
l·q accusare·Rz·hoc
pter psumpcōz q ē
contra eum pt scrip
turam ut·ff·de pact·
iurgen·§·q8 fere· Jt
nūqd duo testes B p
bantes·s·alterū otra
hentum abfuisse suf/
fitiunt·Rz n8·sic·ut·
ff·de testi·l·vbi· Sz
nonne instrm vicem
duoz tenz ut·C·8 fi
de istru·i exercēdis·
quare videtur q i du
bio p instro staretur
Sed certe non dire=
te otradicitur instro·sz p obliquū scz se fuisse in scptura
quōdā fcā rome·velut testis·vt ut oē hēs si vo oē eum di
recto 8z·plures q duo exigunt ut vicant scripturā·ut·ff·
de testi·l·iij·C·de otra·et omit·sti·l·optimā·ibi ali9 nūs
rē Vel dicas ec B exigi tres· Sz nūqd si aliq testes dicant
p instro vel in eo scripti vel nō·tot vel plures erūt necrij
cē instrm·Rz·sic·qz instrm p se vicē duoz tenet ut dcm ē·
Jtez pt ipz fūt pbacōes ut pons·ut·ff·8 pig·oē hiē· Jt
q dicit eo die·idē dicas si alio tali·q8 B eē nō potuit· vt
ar·8 v·ob·§·loca·
a Scpturas·Sz=
qd si vn9 pferat instrm in quo conti
neatur otrahentes eē pntes rome tti
die bon·Dicūt qdaz q neutri credit·Alij q bon9 iudex dz
aiaduertere cui pocigcredendū fit·ut stipulator ipo tpe
tenebat scolas bon·stabit illi istro q otiet ipz fuisse bon·
b Cuo·vel ec alio·dūmodo fit tm tmot9 locus in q dicit
fuisse tpe q 8z instrm esse factū·Rz·nō potuit esse·ut·ff·8
v·ob·l·ul·§·fi·ec·s·8 v·ob·§·loca·Vel dic esse id ē fuisse
sic·s·de hjs qui sūt sui vel alie·iur·§·in potestate·

quo ofitiebatur instrm·se
se uel adūsariuz suum in a
lijs locis esse· ¶ Po9 mor=
tez suā dari sibi nemo sti=
pulari poterat· non mag
q post ei9 mortez a quo sti
pulabatur· At nec is q
in alicuius ptate est· post
mortem eius stipulari po=
terat·quia patris vel dñi
wce loqui videtur· ¶ Sz
et si quis ita stipuletur·p=
die q moriar vel pridie q
morieris dari spondes inu=
til erat stipl'acio· Sz cū ia
vt dictum est ex consensu
otrahētium stipulaciones
valent·placuit eciam no
B in hunc iuris articulum
necessariam inducere em=
dacionem·vt siue p9 mor=
tem siue pdie q moriatur
stipulator siue pmissor sti
pulacio ocepta est· stipu=
lacio valeat· Jtem si quis
ita stipulat9 erat si nauis
ex asia veit hodie dare spō

c ¶ Post mortē·s·iure vetustissimo·q8 hodie corrigit·ut i
d Eius·s·pris vel dñi· fi·huius·§·
e ¶ Videt·vñ sic ipse pat vel dñs sic stipulādo erat stipulo
inutilis·ita a seruo talia v ba dñte vel filio·ut B·a·s·e·ei q
et facit·C·de impu·et·ali·substi·l·fi·
f Pridie·i·die pcedenti mortem·ut·ff·de ter·pridie
g ¶ erat sicut olim·
h Sz ut cum iam·s·
nūc corrigitur
i ¶ Dictū sic·s·de v·
obli·§·B B·
k Placuit ut·C·de
conē et omit·stipu·l
scrupulosā·
l ¶ Valeat scz statim
efficax autē erit post
mortē·vñ ab herede
et conē hredem inci=
piēt actōz hodie·q8
olim nō erat ut·C·ut
ab hre·et oē·l·i·ac·
m Venerit p9 B v=
bū venerit·ē pūctū a
subau·qñcūqz ut uscz
ad ānū si at eēt p9 il
lā dictōz hodie· non
essz stipulacō iutilis
ec iur veteri· B vtilis
a odicōat·ut·s·8 v·
obli·§·sub conditiōe
n ¶ Prepostere·pri=
mo enim debet venē
nauis fm naturā con
dicionalis stipulacio
nis uel conditionis·
q dari hodie
o Existimauit·s·cuz
ita stipulabat mulier
si sine liberis decesse=
ris promittis mihi
dotem reddere ut de
ea possiz testari cum
prius testari propo=
nebat ea mortua do=
tē rddi ut·C·8 iur do
l·fi mulier vt dic b jo
cū stipulat maritus
fic si dabis mihi decē
postea dare debebat

des·inutilis erat stipulacō
qz prepostere ocepta ē Sz
cuz leo inclite recordacio
nis in totibz eād stipl'acio
nē q pposterа nūcupat nō
esse reciēdā estimauit·no
bis placuit et huic pfectū
robur acomodaē vt non
solum in totib9·sed eciam
in omnib9 valeat hmōi o=
cepcio stipl'acionis Jta
autem stipulacio concep=
ta veluti si ticius dicat·cū
moriar dare spondes vel
cum morieris·et apud vete
res vtilis erat·et nunc va
let ¶ Jtem post mortez al
terius· recte stipulamur
Scriptuz in instrumen
to fuit pmisisse aliqz·pīnō
habet atqz si interrogati=
one precedente responsuz
fit ¶ Nuociens plures res
vna stipulacione conpre=
henduntur si quid pmissor
simpl'r rspondat dare spō
deo, pter omnes tenet·si

pmittis te nupturā·pmo ei nubere a
p ¶ Placuit·C·de testa·l·posteri
q ¶ In oibz·s·obligaci
oibz r Excepcō exactō vel ocepcō tñ fit p9 odicōz exntē
ut·C·de testa·posteri·i fi·et fac ad hūc·§·s·q ñ fit curā/
d9 ordo scptē·ff·de pecu·leg·l·qdā·et·s·8 l·§·ante·et·ff
de solu·ñ ei·Ar·oē·ff·de vsufruc·l·qciēs·ff·8 fideicō·lib·
l·gñalit·§·q qs ergo osimilib9·So·aut qris 8 placōe·p/
sone et B cuz vuat ordo scptē·et ē rō qz placō ex ordie o
fideratur·aut qrat an valeat scruta vel testamentū·vel in
quātū debeat accepto fieri·et tūc nō vuat ordo·sz iuss solū
vuatur alias ut soluit dictum·qz aut ostat de fnia legū tra
di voluntate testatoz·et B cū ordo non spectat· et est rō
qz sēsuz et non v ba spectam9·ff·de adim·leg·l·iij·aut du
bitat et tūc spectat ordo scripte·a ē rō·qz in dubijs·
s Jta autē erat·ut·ff·de bo·auc·iu·pos·l·hereditarium·
t ¶ Scriptum·nūqd idem fit si testes dicūt aliqz pmisisse·
ut eciam tūc intelligatur iterrogacō·vidz q sic·ut·C 8 fi
de istru·i exercēdis· Sz tñ oē dico·ut·C·8 vsur·l·i·et ē rō·

b jo. qz testes nō fic i iuꝛ istructi fūt ut istra q̄ a iuꝛspitis fi
u Pinde. ñ oē ꝓbeē. ut. ff. de pac. iuꝛgē. §. q̄ fere unt
r Spospōderit. alī rñdeat. ac/lere. cū fit diūtitas i re=
v Conē hitur. immo videē ñ va/spondēdo. ut. s. e. §. pt̄
ea Sz distingue ut ibi dixim9/i omib9 teneri. alias tene
z Ex plibus rñdere. si volum9/nur tātū in hijs in qui
bz rñdem9. ut hic. Jt̄
et sufficit simplex re=
spōsio. ut dixim9. cuz
eq̄petur ei qñ ad om
ne rñdet. sic. ff. de ꝛ.
ob. l. ticia. §. iß rñdit.
et. s. e. §. pterea
a Alteri sic. ff. ß ꝛ.
ob. stipulacio ista. §.
alēi. b Supdcm̄ est
ut. s. e. §. si quis alij. ß
tñ fallit in multis ca=
sib9 ut ibi diximus.
Et nota ß q̄ tribus
modis alēi stipulam̄.
nam imēdū directam
acq̄rimus actōnē sub
audi alteri stipulādo
ut filius pri. suus do
mio. et econtra. ut. s.
e. §. si quis alteri. et.
§. ei q̄ qñz vtilem vt
tutor pupillo. a in si
milibz rōe officij. vt
suus publicus. ut. ff.
de osti. pec. l. eū q̄. §.
pnl. et. ff. rē pu. sal.
fo. l. iiij. imēdū nullaz
a tūc necēria est pena
ut ß ßz. Jtez nota q̄
ß vltimo casu ꝛba sti
pulacōis et sortis. et
pene pñt formari tri
bus modis. aut em̄ sic
dico. ꝓmittis mihi q̄
dabis illi. et eodē mō
penā. aut sic. ꝓmittis
illi q̄ dabis ei et eoß
modo penam. Et i hiß
duobus casibus ñ valz
neq̄z sortis. neq̄z pene
ꝓmissio ß aliud quā=
do deberz vtilis ul̄ di
recta acq̄ri ut in p̄mis duo bz casibz ut. ff. de osti. pec. l. eū
§. si actori et. §. iul. et ß. Aut sic ꝓmittis mihi q̄ dabis illi
aut penā mihi tm̄ stipulor. qa tūc bz locū qß ß ßz Aut q̄z
to mō dico. ꝓmittis qß dabis mihi ꝛcipiēti noīe ei9 q̄ cāu
vz vtrūq̄z. et ego illi cedā c9 noīe stipulat9 fū ut. ff. man.
si ꝓcuratorē. §. fi.
c Ecia ei. s. sti/pulāti cui9tñ nō imēest dari ei cui fuit
penā ut mō dixim9 et. fa. ff. de arbi. l. cū pena Sed oē. ff. ß
ar. l. adūsus. §. ß si eū. Sed ibi non directo oē arbitriū iē a
ideo inspiciē an imēfit ecia in pena. cū ad ea q̄ freq̄nē accī=
dūt iura se referūt. Jtē oē. ff. si quis in ius vo. l. ij. §. fi. Sz
ibi in pena p̄toria. ß aē in ouentionali dicit. Vl̄ ibi iß o ñ o
mittiē. qz ñ debuit veniē. qz adūsarij ñ imēerat. a ita p ob
liquū illa rō ꝛddiē
d Penā stipulatur/nō q̄ caute poīt stipulatur nam sec9
est cum paciscitur tm̄ cū pena ex nu
do pacto ecia in otinēti apposito sicut vsura ñ possit petiv t
. ff. de ß. expoz. l. suus. et. C. de vsuꝛ. l. iij.

vero vnā ex hijs vel quas=
dā daturuz se spospōdēit
obligacio in his ꝓ quibus
spoſponderit oēhiē. Ex
pluribz enī stipl'onibz vna
vel q̄dā videtur eē perfe=
cte singulas eniz res stipu
lari et ad singulas rñdere
debemus. Alteri stipu=
lari vt supra dictum ē ne=
mo p̄t Inuente sunt huius
modi stipulaciones vel ob
ligaciones ad ß. vt vnus=
quisq̄z sibi acquirat quod
sua interest. ceteruz si alijs
detur. nihil interest stipu=
latoris. Plane si q̄s velit
hoc facere. penam stipula
ri oueniet. vt nisi ita factū
fit vt oprehensum esset. o=
mittatur pene stipulacio
ecia ei c9 ñl interest penā
eniz cuz stipulaē q̄s non il=
lud inspiciē quod interfit
eius sed que fit quantitas
in condicione stipulacio=
nis. ergo si quis ita stipu=
latur titio dari ñl agit sed

e Que fit idest q̄ fit q̄ntitas. et q̄ fit odi°. inspicitur odi=
tio vtq̄ fit possibilis uel ꝓbabilis. uel ñ. ut. s. e. §. si ipos=
sibilis et. j. e. §. q̄ ꝓpi Quātitas ꝛo q̄ sic inspiciē. ut q̄nta=
cūq̄z fit petaē. ēti cōdicōe si est certa. alias si stipulacō est
in ēta actōe ex stipulato. ut ß et. s. de ꝛ. ob. i p̄n. Ista enī
noīa quis et q̄ substācie fūt sig̃ficatīa. ñ q̄ntitatis scz certe
vel taxate vel taxāß
et ß ß. az. Sed conē.
est ut. j. de act. §. oēs
Solue ut ibi. Jtez oē
. ff. de euic. l. si dictū.
Sz ibi sic agebaē Jtē
. C. de spō. l. mulier.
§. pnl. Sed illud fa=
uoē mīmonij. ne i infi
nitum pena excedat.
ut. C. de inuti. sti. l. ij
Alij ut. A. dicūt vsq̄z
ad duplum. et in hoc
oideraē quantitas.
vt duplū non excedat
ß m eum. ut. C. de sen.
q̄ ꝓ eo qß interest. l.
. i. Alij ut jo. distīgu
unt inter eum qui sci=
ent ꝓmittit vltra du
plum se non teneri vt
ille teneaē. alias non
ut. ff. si q̄s cauē. sed a
si quis. §. fi. Alij dicūt
usq̄z ad q̄druplum sp
extendi et non plus.
ut. j. de act. §. oēs. p̄=
ma verior est.
f Ticio dari. ut pro
mittis titio vel mihi
q̄ dabis ticio
g Spondes. s. mihi
alias non vz hoc vt
modo dixim9.
h In odicione. id ē
in penali stipulacōe.
q̄ est odicionalis. s. si
nō parēt ꝓmissor p̄n
cipali ꝓmissioni
i Sz si adiecerit stī/pulacio scz pene. eo
nō dāte. nō autē illa
inutilis efficitur. sed

fi adiecerit penam. nisi de
derit tot aureos daē spon
des. tūc omittiē stipulacio
Sed et si quis stipuleē
alij cuz ei9 inteſſet placuit
stipulacionem valere. Nā
si is qui pupilli tutelam ad
ministrare ceperat. cessit
administracionē contuto
ri suo. et stipulatus est rez
pupilli saluā fore. quoniā
interest stipulatoris fieri qß
stipulat9 est. cum obliga=
tus futurus esset pupillo.
si male res gesserit tenz ob
ligacio Ergo et si q̄s ꝓ=
curatori suo dari stipula=
tus fit. vires hēbit stipl'o.
Et si creditori suo quis sti
pulatus fit qß sua interest ne
forte vel pena omittatur
vel predia distrahātur. q̄
pignori data erant. valet
stipulacio Versa vice
qui alium facturum pro=
misit videtur in ea cā esse
vt non teneatur ñ ipse pe=
nā ꝓmiserit Jtem nemo

pene metu. et illi staē. utq̄ alias. C. de arbi. l. i. Accursius
k Sz et si quis. eius. s. stipulantis.
l Cessit. sic. s. de satisda. tu. et cura. §. ij. alias. iij.
m Obliga°. nā vtilis actō pupillo daē. ff. ß ma. oue. l. i.
. §. pnl. Jt̄ ipsi stipulāti directa acquiriē. ut ß dicitur.
n Vires. interest enī mea ꝓcuratori meo solui q̄ in rē me
am expendit ut. j. manda. §. tua grā et mandantis
o Si data ab isto q̄ nūc stipulaē p Quod. i. quia.
q Stipulacō. nō ut ꝓcuratori vel creditori actō opetat
ß q̄ stipulat9 ē agz actō e ex stipulato ad imēesse quāti sua
imēest creditori vel ꝓcuratori fuisse solutū. ut. C. ß muti.
sti. l. fi. et. ff. de ꝛ. obli. l. liß ß ō. §. fi. et. C. de dona. ē res.
vel ß nos agz ēti odi. ad imēesse. qß ꝓbam9. s. de ꝛ. ob. in
p̄n. r Versa vice ad supiorē. §. alteri penā. ß et tē ad pe
nā tm̄ teneē. et fa. s. e. §. si q̄s
s Jt̄ nemo. futurā. ut ptū ācil=/le. vel fetū aīalium suoruz
q̄ sua futa fūt vt. s. ß re=
di. §. Item ea. Item multomagis si stipuletur rē q̄ nunc est

sua·ut·s·e·§·i·

a Nuo sua fit· vz stipulaº·ut·ff·de v·ob·l·si rē meam

b Stipulatꝰ est·s·dari·ꝛ est rō· qz qꝫ suū ē ãplius suum fieri nō pt·ut·j·de act·§·sic itaqz·ēstitui ꝛ dari tñ pnt stipulãti·ut·ff·de v·ob·nemo·i·R·ꝛ·ff·vsufruc·quēadmodū ca·l·i·§·ſz qꝫ dixīꝰ

c Si ꝫ alia ēdiꝫris·ꝫ est veruz qñ certum est eos dissensisse ut·ff·de v·ob·otinus·§·i·alias aūt si pt ꝑm utusqz intellectū valere vz ꝑm intellectuz ꝓmissoris· ut·ff de v·ob·qui ex plibz et·l·stipulacō ista·§·eū qui nec obstat qꝫ ꝫr miozē pstari debere·ut·ff·de l·j·apud iul·§·scio·qz miozest q̃ dari vult ꝓmissoz· ut·j·ꝫ act·§·pt ea· Si at ꝑm intellectum valē pt ꝑ eiꝰ intellectum valet·ut hodie daē mihi boñ·x·promittis si em ꝫ hac bonoma in qua sumus intelligat valet alias non·ut·ff·ꝫ v·ob·l· quotiēs in stipulacōib9 et de rebz dubijs ·l·quotiens·ij·

d Promissuz·siue dicā ꝓmittis homicidiū facē·siue dicā ꝓmitto·x·qz promittis facere homicidiū·ut·ff de v·ob·gñaliter·

e Nō valz·hmōi em odicōnes turpes·impossibiles psumunt a iur·ut·ff·de oꝫ·instr·l·si filius· vnde nō valz stipl'acō·ut·s·e·§·si impossibilis·ēca qꝫ tñ dic·q aut ipz qꝫ ꝓmittit ē ēpe·ut facē homicidiuz ꝛ tūc nō valerz ecia pena apposita·ut·ff·de v·ob·l·gñaliter·ꝛ·l·veluti·ꝛ·l·si plagij·idē dico ꝛ si sub odicōe ēpi· ut h·aut si honestum ꝓmittat ſz tñ ēpit·ut daē·x·ſz permetū vl dolū·ꝛ tūc vz ꝓmissio fcā·ſz excepcōe elidit ēvt·C de iuti·stp·dolo·i fi·ñ in caū vbi ipo iur ñ vz promissio fcā p metū·ut·ff·q metꝰ·cā·l·si mulier·§·q si dos·ꝑm jo·

f Cū qs agē·ꝫ in oēctibꝰ ut h·ꝛ·s·de v·ob·§·ex condicionali·aliud in relictis·ut·C·ꝫ caꝫ·tol·§·finat aliqs·ꝛ·ff de ma·te·l·si ita scptū fu·i fi·l·et fac ad hūc·§·ff·de picu·lo·ꝛ·o·reivē·l·q si pēdēte·i·R·so· =tꝰē hijs v ꝫ promit

g Qui ꝫ āno·idest q stipula= tis ꝫ āno vel ꝫ mense·

h Pretitis·i·elapꝫ·ſz secꝰ est in relictis fauoē vltie voluntatis·nā in caput āni pstacio fit·ut·C·qñ di·le·ce·l·i· vl distigue aut promittit p ꝫ v ba·ꝫ āno ul qlibz āno·ꝛ tē·i fi·āni fit solu°·ut h ꝛ·ff·de v·ob·q ꝫ āno ꝛ·l·eū·q ēta rū·aut ānuz·ꝛ tūc i capite āni fit solu°·siue legatū sit siue in otractu fit promissio ꝑm jo·et B·ut·ff·de odi·ꝛ de·l·si in ānos·et qñ di·le·ce·nec semel·vñ v sus·Annua si debes tūc inspicies caput āni Anno si debes i fine tenebris āni·ꝫ ꝫ dixi·s·ꝫ v·ob·i pn·Sz qd si vsqz ad foꝛrē ꝓmiserit vidz q stati icepto foro possit agi·ut·ff·ad trebel·l·q filium·

ideo qz in eo casu quo sua futa non est

rez suā futurā in eo casu q̃ sua fit vtiliter stipulatus ē

Si ꝫ alia re stipulator senserit·de alia promissor pinde nulla contrahit obligacio·at si ad interrogatum responsum non ſſz veluti si hominem stichum a te stipulatus quis fuerit· tu de panphilo senseris q̃z stichum vocari credideris

Nuod ex turpi causa ꝓmissum est veluti si quis homicidium vel sacrilegium se facturum ꝓmittit·ñ valz stipulacio Cuz q̃s sub aliqua odicione stipulatus fuerit·ſz añ condicionez ꝫ cesserit postea exñte condicione heres eiꝰ agere potest·idem ꝛ ꝓmissoris pte est Qui ꝫ anno·ꝫ mense dari stipulatꝰ est nisi omnibus ptibus pteritis āni

·§· sabinꝰ dū·possit·cū omodo ꝓmissoris·ut·ff·ꝫ v·k·l·

i Si fun= nepos ꝓculo·nec tñ minū expectat· ſz pꝰ ñ possz solue·ut·ff·de v·ob·otinuꝰ·§·illud Jt si ꝛ i otinēt: potest nō tñ ideo stati exigit·ut·ff·de sol·q dicīꝰ qꝫdā g̃ tps mediū exigimꝰ·s·x·diez·ꝑm q̃sdā·ut·ff·de osti·pec· ·l· ꝓmissoz·vel dic arbitro iudicis cū·l·nō fit det'miatū· vt ff·de iur·ꝫli·l·ij·i fi· qui iudex statuet tps qꝫdā nec minuz nec modicuz·ut·ff·de sol ·l·ratū·ꝛ rem ra·ha· ·l·q̃ em·§·i·et·j·ꝫ fi·iuꝫ·i·R·Jtē nunquid idem in q̃ntitatibus qꝫ in speciebus hic ꝫ R·ñ immo tē/ pe tanto quātum iudicatis daē expectat ut·ff·de iuꝫ·l·si debitori·scz q̃tuoz mensiū vt·C·de vsur·rei iudi·l·ij·ꝑm quosdam· vel verius dic vt nō· ·s·de v·ob·§·oīs in glo·ibi stati zē·

k De fideiussoribꝰ.

Ro eo ꝓmittit·scz principalie ꝓ stipulacōz·et idē si quocūqz alio mō quis obligeē·ut·j·e·§·i·et·ff·e ·l·i·Nūquid accessorie obligacōi accedere fideiussoz pt· R·fic·ff·e·grece·§·fi·et de pig·act·si rē·§·i·

l Homines id est fideiussores

m Solēt·s·ēditores

n Cautum·et ē cautum sine dubio·ut·j· de ēplicat·§·fi·

o In oibus·i·ī omi

vel menꝫ·non recte petit·

Si fundū dari stipuleris·vel hominez·non potis otinuo agere·nisi tm spaciuz pterierit quo ēdito fieri possit·

Ro eo q̃ promittit solent alij obligari·qui fideiussores appellãtur·q̃s homines accipe solent dū curāt vt diligētiꝰ sibi cautū fit·

In omibus aūt obligatōnibus assumi pnt·id ē siue re·siue v ꝫ·siue ſris·siue consensu octe fuerint·

At nec illud quid inter est·vtz ciuilis·an naturalis fit obligacō·cui adiciatur fidiussor·adeo quidem vt ꝓ seruo q̃z obligetur· siue extraneꝰ fit qui fideiussorem a seruo accipiat·siue ipse dñs fit in id qꝫ sibi

ſpē obligacionū dūmodo ñ fit oē legē·ut·ff·e·l·cum lex ꝫz oē·C·ꝫ fideiuſ·do·dē·l·i·So·illud spāle ē· Jt i pñtibꝰ ꝛ futuris negocijs pt accedē fideiussoz·ut·ff·de iudicijs·l· nō quēadmodum·j·e·§· fideiussoz

p Consensu siue ēc ex maleficio vel q̃si·ut·ff·e·l·grece·§·

q Nec idest non. si ex delicto

r Ciuilis·s·tm ut pro eo q̃ fuit ofessus spe future numeracionis·ut·j·t·prox·hz tñ eaꝫ excepcōz quā reꝰ·ut·C·de ñ nu·pec·l·pnt·i fi·ꝛ·l·tā mādatori·ꝛ fic nō ciuili tm obligacōi accedē fideiussorē·ut h et dcā·l·ꝫ·ꝛ·ff·e·l·fidiussor·§·ij·

s Natal·s·ut ꝓ suo·ut subicit ꝛ·ff·e·l·fidiussor ·§·fideiussor accipi·q̃ntū g̃ ad datōz fidiussoris nō it est·ſz quo ad alia multa interest·s·int ciuilē et natalem obligacionē·ut·ff·de osti·pec·l·i·§·debitum·et·l·q si mariꝰ·§· si q̃s at

t Cui·s·obligacōi

u Adeo·idest in tantum·

x Pro suo·qui suꝰ de iur natali teneē tm·ñ ciuili·ut·ff· de odi inꝫ·si id qꝫ et·s·de libtimis·§·i·et·s·de iuti·stp·§· Jtē iutil·et huic natali accedit h fideiussor

y Ipse suꝰ·fideiubere ñ pt·ut·ff·e·suo inscio et·l·se·

z Obligetur fideiussor qui pro eo intercedit

a Dñs·ñ idē ecōtra·ut dñs suū possit fideiussorem dare et est rō qz talis fideiussor obligãdo se suo ꝓ dñs dño·

obligatur. Item p eodē scz dño obligatur qd esse non pt. vt idem p eodē et apud eund possit obligari. vt. ff. e. si qs p eo. §. i. et. l. neracius. et. ff. ad vell. tutor.

b Relinqt. siue hoc dcm sit siue nō. et idē in oi obli. ex cōtractu vel qi in ipo reo pncipali. ut h et. ff. d act. et ob. l. ex dctibz. Sed qd si ad penā furti obligat9 ē l' i alia act. vel obli. q non transit ad heredes. Rs. nō puto teneri ex h casu heredē qi naturā mutet h casu stipło. vt ar. ff. si qs caut. l. si eū. §. q iniuriaz. c. j. de act. §. fuerat at. c fac. ad hūc. §. ff. e. l. iiij. §. fi.

c Fideiussor. pcedē puta fideiubeo in id qd sibi credes vl' credidisti vel credis. nā hns tribz tpibus pt accipi. ut h et. ff. de vsufruc. e. re. q vsu. cō. l. qm. §. fi.

d Si plures. tenētur idē i pluribz mandātibz vel iubētibz. ut. ff. q iussu. l. fi. §. fi. ß vidz iure nouo. q p pte sua tm qli/bz teneat ipo iur. ut ia nō fit ncēria epla. de qua subicit h. nisi exp̄sse in solidum p mittat. c hic vidz cor rigi qd hic dz. vt in aut. de duo re. §. i. col. vij. vel verio. ut puto dca aut. loquit in pluribz reis dbēdi i quibz ecia iur vetei videtur fuisse cautū vt p ptibz teneant vt. ff. de duobz reis. l. reos. at sec9 fit i fideiussoribz qz qilibz tenet in solidū. et ipe reus p quo intercedit. et ita habebit locū epistola hodie vt olim.

e Ex epistola. sed vbi est hec epla. Rs. nō hēm9 eā scptā multotiēs tñ de ea mencōz facit lex. vt h c. C. d osti. pec. l. fi. et. ff. e. l. inter fideiussores. et. l. se.

f Partes. h tñ epla fallit in. v. casibz. vt i fideiussoribus tutoz. qz nō implorāt bñficiū. lz tutores iplorēt. ut. ff. rē pu. sal. fo. l. fi. et. ff. de tu. et ra. di. l. i. §. nūc tractemus. Item fallit i fideiussore fideiussoris. vt. ff. e. si plres. §. fi. Item fallit qñ ceti fideiussores soluēdo ñ fūt tpe lit. d. ut. j. subicit stati. Item fallit qñ eius fūme fūt fideiussores. ß ñ p eo dē debitore. ut. ff. e. si a ticio. Item et qñ inficiat. ut. ff. e. si dubitet. §. ita. Sz nūqd h exceptio epłe ē pēptoria l' dilatoia vidz pēptoria. qz prsus puit id in q opponit. Item et ecōtra vidz dilatoria qz añ lit. d. opom dz. ut h qre videt dilatoia. vt. C. de pbat. l. excepē. Sz dico eā qi anōr la. cū nec pēptoriā prsus imitet q vß ad sniaz oppoit. nec dilatorias. q tm differūt. ut. §. de excep. §. h ex. et. C. senrescin. nō pos. l. pēptoias. Sz qd si soluit nūqd repetit qi naturaliter debet. Fideiussor non tantum ipse obligatur. sed etiam heredē relinquit obligatū. Fideiussor c pcedē obligacōnem et seq pt. Si plres sint fideiussores quotquot erūt numero singuli in solidū tenent. Itaq liberum est creditori a quo velit solidū petere. sz ex epla diui adriani opellitur creditor a singulis qui mod soluendo sunt. litis otestate tpe ptes petere. Ideoq si quis ex fideiussoribus eo tpe soluendo non sit h ceteros onerat. sed si ab vno fideiussore creditor totum osecutus fuerit. huius solius d trimentum erit. si is p quo fideiussit soluendo nō fit et sibi imputare dz cuz potuerit iuuari ex epla diui adriani. c d siderare ut p parte in se detur actio.

Fideiussores ita obligari non pnt vt plus debeāt dare q dz is p quo obligātur. Nam eoz obligacio accessio est pncipalis obligacionis. nec plus in accessione esse potest q m pncipali re. atsi ex diuerso ut minus debeant obligari pnt. Itaq si reus. x. aureos pmiserit fideiussor i qn qz recte obligatur. contra vero obligari non potest. Item si ille pur e pmiserit fideiussor sub odcōe pmittere pt. otra vero non pt. Non solū aut in quātitate sz eciā in tpe min9 aut pl9 intelligitur. plus est em statim aliquid dare. minus est post tpus dare. Si quid aut fideiussor p reo soluerit eius recupandi cā hz cum eo mādati iudiciū. Grece fideiussor plerūqz ita accipitur

Hz c si siue dixerit. p eo fit fauorabilis excepcō. vidz qz sic. ut i velle. ut. ff. d odi ide. l. q excep. et. ff. e. l. otēdat. Hz dē dico. qz nō iueio q fit sic fauorabil. et qz suū recepit. vt. ff. de d. m d. l. tpe

g Onerat. ar. d. ff. ad. l. ro. de iac. l. ij. §. si qs ticio

h Si is. s. reus. i Diui adriani. fa. ff. e. l. ut fideiussor

k Fideiussores obligant. ß nūqd i idp̄ m in q reus tenetur saltē remanet obligatus qñ i plus fideiussit. quidā dicūt q sic p quibz est h gñale. vtile p inutile nō viciat. vt. ff. e. si a reo. §. i. et. C. d donā. si qs ar. §. ß in his oibz. nos otra. scz q in michilū teneantur et est p nob. ut. ff. e grece. §. illud.

l Nec plus. contra hāc regłaz est. §. de rez di. §. si tñ aliena. Item. ff. de otrahen. ep. i empt. i pñ. Item. ff. de sol. qui res. §. michi. x. et. §. qui stipulatur. et. §. michi rome. ß hns omibus da gñalē solucōz. ut sic exponas hanc literam non plus esse pt in accessione zc. id ē in accessoria obligacōe. vm jo. Item otra. ff. de iud. nō quēad modū. Do. ibi non ē pl9. qz licz fideiubeat añ reū nō tamē pl9 tenet. Item d. ß c. ac ne. ß ibi ñ ē plus eo modo quo dz pl9 dz em plus quatuor modis quoz nullus est ibi. j. de act. §. pl9 aut. C. otra. i. si reus quicq pmisit. fideiussor decem.

m Contra. si reus sub odcōne pmittat fideiussor pure.

n Plus dare. fac. ad h. ff. de v. sig. is cui. §. fi. et. j. de act. §. plus autē. et. ff. d sol. l. solidū. et. ff so. ma. si constante. §. quotiens.

o Si qd aut soluerit. siue p iudicē siue nō. ut. ff. mā. idē. §. fideiussores. ß fallit in casibz qtuor et añq soluit agit man. ut si h dcm sit ut ad tps teneatur. Item si fuerit odem nat9. Item si cepit bona sua dissipare reus. Item si diu stetit fideiussor i obligacōe. ut. C. man. si p ea. et. ff. man. l. lucius al' nō agit añq soluat. ß solue dz. ut. ff. de odi. m de. l. m debitā. Sz ec in casibz nullus agit. ut si p muito. aut donādi animo. aut i rem sua fideiussit. vt. ff. mādati. si remunerādi. §. si passus. et. l. si pñte. Item si h actū fit ut nō agā. ut. ff. mā. si remunerādi. §. marcellus. Item si mādatū nō fit obligatoriū. ut. j. man. §. illud. Item et si fideiussor nō opposuit excepē. quā debuit opponere. ut. ff. man. si fideiussor.

p Mandati. s. actōe. mādatū vel ec eo pñte fideiussisz

q Iudiciū. si intercessit ut. ff. mā. q fide. et. l. ex mādato.

r Grece. fac. ff. e. grece. i. Rs. ñ. c. j. qui. mo. tol. ob. §. sed

et grece · et · ſ · de ⁊ · ob · ſ vtq · ac · ſcptura · ac ſi vere ita
a In ſtipulacōibz · actū · q · d · ita dic fuiſſz fcm · q forte
fuit vel nō fuit actū ēte pſumit p ſcptura · ut ſic videatur
actū · et ē ſ ſcptura puata · dic · ei ſi qs ſe rē · ⁊ ex cā · vñ i ot
nēti p iudicat ñ otra pbetur · ut · C · de nō nu · pec · gnalit
et fac ad hūc · ſ · ff · de ⁊ · ob · ſ · scienſ · et · C · ſ otra ſti · l · ij ·
et · ſ · t · i · ſ · ſ · ſcptū · in
ſcptura at pblica cō
ſtat ei ſtādum multo
magis · ñ oē pbetur
ut · C · ſ pbac · cū p ei
bz · et i auc · de fide in
ſtru · ſ · ſi ⁊ o mō i pñ ·
ſ · colt · vj · Jtē nō ſ
pſumi omia ſolēnit
acta quod pbant ſu
pradicte · l · ac ·
b Solēniter · id eſt
interrogacōz factaz
fuiſſe quā nēce eſt p
cedere · vt · ſ · de ⁊ ·
ob · in pñ · et · C · ſ cō
tra · et omit · ſti · l · i ·
c Acta · ſ otra · ff · ſ
pblic · quecūqz · ſ · fi
ſo · ibi ſunt extrinſece
ſolennitates de tuto
re a iudice · q debent
adeſſe cum pupillus

erunt ac ſi dixerint actam
In ſtipulacionibz fide
iuſſorum ſciendum eſt hoc
gnaliter accipi · ut qſ cūz
ſcriptū ſit quaſi actū · vide
atur eciā actuz Ideoqz cō
ſtat ſi quis ſcripſerit ſe fi=
deiuſſiſſe · videri omnia ſo=
lenniter acta ·

Lim ſcriptura fie=
bat obligacio · q
nomibz fieri dice

vendit · et ſ actus pmiſſionis nullus eſt ſine actu interro=
gationis · vnde ex quo dixit fideiubēdo vel pmittēdo itel=
ligitur interrogatio facta eſſe quaſi pars pmiſſionis · et
ſic nō eſt extrinſeca ſolennitas cū ſit ps ſtipulacionis ·

De literarū obligacōe que fit ſcriptura ·

Olim ſcriptura · id eſt ſolennitate q̄dā ſcriptura · q
p quedam nomia ſpēalia fiebat · vt ſubicit ·
e Plane · licz dicta verba i vſu eſſe deſierint · plane rē ·
f Si qs · homo puatus · idē ē et ſi fiat p aliū dūmō p pu=
blicā pſonā · aliud ſi p puatā · ut · C · de pba · mſtra · Ar · tñ
oē · ff · ſ pig · l · ſi fideiuſſor · ſ · i · ſ ibi i ſcribētis p iudicium
g Debē · ſ · ex cā mutui et ſine ſtiplone · ſ em ⁊ credit ·
ba nō ſūt apta ad ſtipulacōz · vt · ſ · de ⁊ · ob · ſ · i · ſi aūt ſine
cauſa nō p iudicat · vt · ff · de pbac · cū de id debito i fi · Quid
ſi ſtiplo iteruenit R · et tūc hz locū effcus h9 ti · nā excpē ·
i factū pt opone · ut · C · e · l · cū vltra · et ſ ſi ſpe future nūa
cōis · alias ſi tāq̄ iā eſſz debitū · cū nō eſſz · ſciēter ofitetur
vidz donare · alias · i · ſi nō vult donare · ſ qz credit ſe ei de=
bē nō vz ſtiplo · qz obicit excepcō · ut · ff · de re · iur · l · c9 · et
ff · de excepc · do · l · ij · ſ · ij · Et nō caute ſ q p ⁊ ba pñtis tpis
fit obligacio · vt pſ ſcribo me debē · vel ofiteor iure debē
vt ſ dz · et ſic ē otra opi · nāz q̄ dicimus obligacōz literis
debē fieri p ⁊ ba futuri tpis tm · ut · C · de poſtu · l · ſub ſpē
vt ſcribo me datuz tibi · x · ex cā mutui · ad iſtar ſtiplacōis
q̄ p ⁊ ba futi tpis tm fit · ut · ff · de ⁊ · ob · ſtiplonū · ſ · ſtiplo
hz ēte nec ſ dico q p ſ ⁊ ba naſcat nūc et nūc · ſ · ec p9 na
ta fit ſi ofiteor p ⁊ ba pñtis vel pteriti tpis · et fa · C · ſ epi
audi · l · pñs · et · C · e · i ofctibz i pñ · vel aptius · nō faciūt ſ
⁊ ba ut obliger · ſ ut obligat9 pſumar · lz habeā excepcōz
vel verius lz apponā ⁊ ba pñtis tpis · tñ ſemp itelligūt fu
tura · q̄d em p deſſet dicē · ofiteor me · x · accepiſſe · vel ſ bē
· x · ex cā mutui · et ſ ſcribā ñ intelligat · et ideo reddā · Jtē
q̄d ſi dicā · recepi ab illo · x · ex cā mutui · et ſ ſcribā · R · ñ · q=
dā nō teneri pter ſupdictā rōz · qz p ⁊ ba futi tpis ſ dz fieri
Sz certe ſatis puto q p pſumar obligat9 · ſic cū ſcribo me de
bere · vt ſ · nec em verbis · imo rebz legē impomm9 · ut · C ·
oñia del · l · ij · Vel dic q ibi itelligit futuz vt ibi pdixi ·

g Scripſit · id eſt ſcriptura confeſſus fuerit ·
h Numeratū · alias em ſi numeratū eſſet non literis · ſ re
obligatus eſſet · vt · ſ · quibz · mo · re otra · ob · i · R · ñ ·
i Multū · ſ exponit · j · pr · q̄ pt pponi ſiue petat actor
k Exceptō nē · ſcz nō nu · pecuie ſiue ñ vt ar · C · e · l · ſi q̄
et i ſcptis ſm quoſ · et in auc · de temp · nō ſo · pec · ſup do=
· ſ · i · vl forte illſ ſpe
ciale i dote pmū tam
ſm Jo · verius eſt ·
l Constitutū · ſcz a
malis impatoribz q̄
fecerūt leges tales ·
C · e · p totū · vſqz ad
· l · gnaliter · nā poſt
ea iuſtiniam ſunt ·
m Hodie · ſic loqui
tur quaſi ſupdicta
loquāt ante tempa
iuſtiniam · et nūc ſub
icit q hodie ſit idem
Vel dic hodie · id eſt
poſtq̄ cucurrit ſ tē=
pus · ſ · ānquēniū oli
hodie bienniū · vt · j ·
pr · ⁊ ſm hoc non dz
eſſe in textu ·
e Non pt · id ē dum
querimonia pponere
non pt · de excep · nō
nu · pec · qz cucurrit tps · id ē obligabit p ſcripturā ad dan
o Scptura · i · p ſcripturā · ſ certe dā pecuniā nō nu ·
vidz nemine ſcptura vel ſris obligari · ſ itellcu q̄ ex ſris ·
pcipitur et verbis · ut · ff · de act · ⁊ ob · l · nō figura · qſ q̄dā
ocedūt · ſ ēte vtrūqz facit ad obligacōz · et ipa figura ſra
rū · et oſesus quē expmūt · et q dca · l · dz nō figura · ſ · ſola ·
Jtē nūqd et p otrariā ſcpturā obligacō ciuilis nata pote
rit tolli · vt ſi editor ſic ſcribit · ofiteō me ñ nūaſſe t te ofes
ſū nō fuiſſe · t illū ſoluiſſe · R · ſic · vt · ff · de re · iur · l · ñ l t ā na
p Obligeē · ſcz ciuilit et natalitez poſt biēni=
um · q̄i biēnū pariat naturalē obligacōz · nā añ erat ciuilis
tm nō natural · cū ñl numeratū fuerat · Jtē ſi ciuilis nō eſſz
fruſtra dicē t hre locū excepcō · dicim9 q̄ q̄ ſola ciuilis fit
ante biēnū · ſ poſt biēnū naturalis adicit · vel qſ ē verio
nō adicit · ſ pma ciuilis incipit hre vim naturalis et ciuilis
nā et ſtipulacio ē de iure ciuili · hz tñ effēm naturalis obli
gacōis et ciuilis · nā ciuilis p ſe nō vz ad exigendū · vt dixi
mus · ſ · de obli · ſ · i · Jtē ſic eſt i re iudicata · adhuc tñ dicūt
quidā vt Ja · et hu · q̄ ſi vult poſt biēnū excepē · opponere
et pbare ſibi · nō nu · pec · q̄ admittit · ſ ante biēnū pbat
editor · vt · C · e · l · ſi · ex caut · qſ ēte ē equū · et ita biēnū ſ
ſolū opet q̄ pbacōis ouertat onus · et ec p hijs fac · qſ
al dz q̄ nō fiāt illicite exactōes · vt · ff · de off · p · l · illicitas
Sed ēte aliter de iure vidz ſcz ut nullo mō admittat eciaz
pbās · nā ſacramētū nō pt deferre · qſ ē ſpēs pbacōis · ut
· C · e · l · i otractibz · ſ · illo · et · C · de iur deli · l · fi · ſ · licenciā ·
hz ēte ſatis credo primū vez et equū · nec obſtat q̄ de iu
ramto dixi · qz ex tpe illi9 legis i otractibz nō hz iuramtū
vim pbacōis ſi nō vult adūſari9 · ut · C · de iurur · l · gnaſ ·
q Cōdco · ſ · ex illa · l · C · nō nu · pe · l · i oēctibz · ſ · ſ · fin aūt
r Obligacōe · id ē ſtiplacōe · que verbis fit · nā tūc ti · iſte
ceſſat · et habet locū · ſ · de ⁊ · ob · qñ accepit · vel hz locum
exceptio in factum · vt · C · e · t · cum vltra ·
s Multū · quia poſt multū tempus exceptionē pponere
non poteſt · vt · ſ · modo dixi · Quid fit multū expomt hic · et
nota multū p ānquennio poni · ſed diu p decennio pomt
vt · ff · qui et a quibus ſi cū fideicō · ſ · ariſto · Accur ·

batur · q̄ nomia hodie non
ſunt in vſu · Plane · ſi q̄s
debere ſe ſcripſerit · qſ ſibi
nūatū non eſt · de pecunia
mmime nūata poſt multū
tpis excepcionē opponere
non pt · hoc enim ſepiſſime
oſtitutuz eſt · ſic fit ut ⁊ ho
die dum q̄ri non pt ſcptu=
ra obligetur · ſed ex ea na=
ſcit oditio · ceſſante ⁊ boz
obligacōe Multū aūt
tēpus in hac excepcione

s ¶ Constitutionibz quas non habemus.
t Sz ne creditores s. nō solū isti ſz veri
u ¶ Quis pecunijs subau. eciā. nā occasiōe
eciā veri debitores int̃dū talia opponerēt. et ita occasiōe
liciti cōmittereē illicitū. qd eē nō dz imo eē licitū coartaē
vt viteē illicitū. ut h et i aut. d eccl. t. imo. al. i pn. col. v.
x Per ostōnem. vt
C. de nō nu. pec. l. in
otractibus.
y ¶ Vltra biennij. sic
C. de omni agro de/
ser. l. qui agros.
z Extendaē. et h i
cā mutui. si vero ex a
lia cā ofiteaē i scrip
tis. veluti empcōis
vl fiū. in otimēti pre
iudicat sibi. nec pē
oē pbari n̄ p aliam
scripturā ut. C. d nō
nu. pec. l. gnaliē Jtē
h i debitore ofitēte
ſz i creditore ofitēte
sibi solutū. xxx. dies
statuūt n̄ in casibus
vbi i otimēti p iudi
cat. ut. C. de nō. nu.
pec. i oē actibz. ſ. sup
ētis. et. ſ. ſz et qn̄ ac.
De oblig. ex ofēsu
Onsēsu. sic. ff
de ac. et ob. l
consensu.
a ¶ In empcōibz. ut
. ff. d otra. emp. l. i.
. ſ. fi. et. j. e. t. i. i pn.
b Locacionibus. ut
j. t. ij. in prin.
c ¶ Societatibz. ut. j.
p loc. i pn. Sz otra
. ff. p socō. l. iiij. i. Re
Sed certe ibi nō ne
gatur quin consensu
otrahatur societas.
vnde non est contra
d Mādatis. Sz nō
ne in stipulacōe con
sensus dz interueire.

antea quid ex p̄ncipalibus
ostōnibz vsqz ad quinquē
niū pcedebat. Sz ne cre=
ditores diuti9 possint suis
pecunijs forsitan defrau=
dari. p ostōem nostrā tpus
coartatū est. vt vltra bien
nij metas hmōi exceptio
minime extendatur.

Onsensu fiunt ob=
ligacōes in emp=
cionibus. vendicō
nibz. locationibz oductio=
nibus. societatibus. man=
datis. Ideo autez istis mo
dis dz obligacio consensu
contrahi. qr neqz scripta
neqz p̄nti a omimodo opus
est. ac nec dari quicq̄ ne=
cesse est vt substātiā capi=
at obligacio. ſz sufficit eos
qui negocia gerūt osenti=
re. Vn̄ int̃ absentes q̄z ta
lia negocia contrahuntur
ueluti p epl̄az aut nunciuz
Item in hijs otractibus
alter alteri obligatur. in

id qd alter alteri ex bono
et equo p̄rare optz. cū alio
qui in ꝓbozꝫ obligacioni
bz ali9 stipuleē ali9 pmit=
tat.

Mptio et vēdicō
otrahitur simul atz
de precio conuene
rit. quāuis nondū preciuz
numeratum sit at nec quid
arra data fuerit. nam qd
arre nomine datur. argu=
mentuz est emptionis et vē
dicionis cōtracte. sed hoc
quid de empcōibz et vēdi=
cionibz q̄ sine scp̄ta ofistūt
obtinē optet. Nam nichil
a nob in hmōi vendicōibz
innouatū est. ¶ In hijs aē
que scriptura oficiunt non
aliē pfcam esse vendicionē
et empcōz ostituimus. nisi et
instrumēta empcionis fue=
rit oscp̄ta vl manū ꝓpria oē
hētiū vel ab alio quid scri
pta. a contrahente autem
subscp̄ta. et si p tabellionē
fiunt nisi et completiones

obligacōz. ff. de negg. l. si pupilli. in fi. et. l. quia tātūdez
De empcōe et vēdicōe.
Mpcō et vendicō cō=
scz ex q̄ non p̄nt disce
et ob. l. sic abinicio. hmq̄ē modū eē odicionalis ē.
empcio pfecta. Sedo mō q̄n est pura. et tūc incipit piculuz
dis pfici emptionē. vno mō
dere otrahētes. ut. C. d acē.
ſi ad emptorē ptinē
ut. ff. d pi. et omo. si
vē. l. necrio in prin.
et ita otrahitur hic
siue pficiē. Tercio
modo q̄n res tradiē
dr plus pfici adhuc
siue impleri. ut. ff. d
acē. emp. si quis rem
alienam.
m Simul. i. statim.
n ¶ Atqz. i. postea.
o Numeratum. nec
aliquid datū loco p=
cij. ut. s. t. i. in prin.
p ¶ Arre. ut. ff. e. q
sepe in prin.
q Scriptura. i. sine
solēnitate scripture
r ¶ Et empcōis. oē=
cte. nō aē est de suba
contractus.
s Vendicōibz. scilz
q̄ fūt sine scriptura.
t ¶ Conficiunē. patz
h q alia est empcō si
ue vendicio in scp̄tis
alia sine scriptis. Jtē
i scp̄tis dr q̄n h agūt
otrahētes ut nō aliē
valeat otractus. nisi
fiat scp̄tura sm q̄sdā
quod non videmus i
vsu. Alij dicunt. ut
pla. q sufficit q otra
hētes vl aliqs eorum
dicat in p̄ncipio oē=
ctus. q inde scp̄tura
fiat. licet nō dicat q
aliter non valeat. ni
si fiat. et h approbo.
vt. C. de fi. instru. l.

otractus. ibi illos tamen quos in scriptis fieri conuenit rē
Si autem simpliciter fiat contractus. sed postea ad proba
cionem fiat scriptura. valet quod actum est. et etiam va/
luisset sine ea. vt. ff. de pig. contrahitur. Et eodem modo
dico esse intelligendū vbicūqz dr lege otractū aliq̄z i scri
ptis fieri l distractū. ut. C. de testa. l. testm̄. et i aut. d te=
sti. ſ. et lz. col. vij. ſz cū fiet i scp̄tis hmōi vēdicō. et sine scp̄
tura nō valēt. q̄re nō dr obligacō lra. Re. qr aliud hz no
mē. s. empcō. et vez ē h nom̄. at i mutuo nō ē vez mutua
tū eē. tūc em̄ re essz obligacō oē cta ut. s. d lra. ob. ſ. plane
u Constituimus. p̄teriti tpis ē. et dic ut. C. de fi. instru.
x ¶ Cōtracte. nō aut ē de suba contractus.
y Fuerint. s. hec instra. et subau. nō aliter valeāt. nisi rē.
z ¶ A otrahente. s. vtroqz. scz emptore et vēditore. et tal
subscriptio fit. alias vbi otractus fit ali9 i scp̄tis. ut i aut.
de fi. in. ſ. si quis igitē vult. et. ſ. et si quis mutui. et. ſ. se.
a Nisi instrumēta. q̄ vulgo racōes dicunē. sm Jo.
b ¶ Complecōes. id est nondū completū.

a ¶ Accepint·fez ab eodē tabellione et a ptibus ut subicit
b Et fuerit·s·q petat p interesse·et p iuramēto in litē·
c ¶ Absoluta·vt qz lēa fuerit ptibz et laudauerit· Vel dic absoluta·i·subscripta· cū stati in arris eū puniat· Rñ·
d Pena·Sz quō fine pena fine pena inesse q iuriur·i li tē·nā hec pena essz ēptū ad soluentē·lz non ēptū ad accipientē·vt·ff·si q s iusdi·nō ob·l·i·§·fi·nō aūt ab arris·aliter liberat·ut subicit·ita tū rē·Item iste talis ñ fac otra·l·C·8 ac·q ob·ficut cū hec lex sibi pmittat· Et nō q huius·l·pmissio ē cū aliq pena·Ar·oē i aut·ostō·q 8 dig·§·illud col·vj· Sz si nō est subsēptū·q tñ res est tradita·an valeat trāslatio·Quidā dicūt q non·vt·C·8 suffragio·8 substi·l·vnicū· Alij otra·vt·C·si q s alteri vl sibi·l·multū int est·et·l·dolo· Distigue·aut p errorē aut scie
f ¶ Cōpellit· ‖ ter· Sz q actōe·Rl·p cōdicti·ex·l·ista· et ex·l·illa·C·de fide instru·oēctus·vl ec p officiū iudicis·vt ar·C·de resci·ven·l·ij·Itē p act·exēpto·si tñ fiebat vēdicō sine sēptis· nā si fieret in scriptis·mi essz non dū opletū· nō agēt act·ex ēpto· cū non essz adhuc vēdicō vt h 8z·lz p odi·ex·l·l officio iudicis·vt dictum est· Sed nunquid vltra hanc duplicationem arrarum tenetur venditor ad interesse si non tradat·vt·ff·de act·empti·l·i·et·l·ex empto·§· idem ait·M·et Azo·dicūt q non·qz sibi p iudicāt accipiēdo arras fic et alias sibi p iudicat q s sibi eligēdo·ut·ff·de tribu·a/cti·q i heredē·§·eligē·Itē qz h vident agē oēhētes int se vt amissione et duplicacōe arrarum debēt eē otēti·g p ex p sso ē hñdū·ut·ff·si cer·pe·cū qd·Itē fac·ff·de l·ij·cū filiq·§·cum varijs·B·et Io·otra·dicūt ei adhuc posse agi ad h vt tradat·vel ad int esse·ita ut arre int esse oputent·et fa·p eis·ff·de testa·mili·l·iij·et·ff·de iof·testa·mē·et·C de pac·do·l·fi·fac·m eli·ff·de act·ēp·et vē·p dia i fi· Sz qd si dederit p arris et p pagamto·Rl·pactū huanō·i·ñ pt discedē·ut·ff·de pact i tradicōibus·et duo oparivnū vt arre debeāt duplicari vēditore penitēte· Itē vt ēpcō remaneat firma· et agat ad int esse· Itē emptore penitēte
g Expssum·id est michi dictū fuit· ‖ eadē duo opanē a ptibus· quid sup arris fiat altero penitente·
h ¶ Esse potest·vt·ff·e·l·ij·et·C·e·l·vlti·
l Sed certū·nota duo·et q p cium debz esse·et q certū·
k ¶ Hoc·id ē de h· =p cio q 8 dz int uemre·ut addat duo·s·
l Precū·repetit·de= q sit certū· Itē in pecuia nūata·
m ¶ Decisio· vi·C·de otrahen·empt·l·fi·

accepimt q fiūt ptibz absoluta· donec em aliqd deest ex hijs q pñie locus est· et pt ēptor et venditor sine pena recedere ab ēpcōe q vēdicōe· ¶ Ita tñ impune eis recedere ocedimus nisi ia arrarum noie aliqd fuerit datū·hoc em sb secuto siue in sēptis siue sine scriptis vēdicio celebrata ē· is q recusat adimplere otractū si quid ē emptor· pdat qd dederit·si vero venditor duplū restituere opellit lz sup arris michil expssum ē

Preciū autē ostitui oportet=nam nulla emptio sine p cio esse pt· sed et certum esse p cium dz·alioqui si inter aliquos ita cōuenerit· vt quāti ticins rem estimauerit·tāti empta sit Inter veteres satis habundeqz h dubitat·siue ostet vendicio siue non· ¶ Sed nostra decisio ita h ostituit vt q=tiēs sic oposita fit vendicio quāti ille estimauerit· sub hac odicione staret cōtractus·vt siquidē ille qui nominatq est p ciū diffinierit tūc omimodo fm eius estimacōz q p cium psoluat et res tradat vt vendicio ad effectum pducatur emptore quidem ex empto actōe vēditore ex vēdito agēte

Sin autē ille q noiatus est vl noluerit vl non potuerit p ciū diffinire·tūc p michilo esse vendicōz· quasi nullo p cio statuto Nd iusc̄ū in vēdicōibz nob placuit non est absurdum et in locacōmbz et in oductiōmbus trahere· ¶ Item precium in numerata pecunia

n Estimauerit·nota q caute pomit de tercia psona· nā secus ē si im otrahētis arbitrio·vt dicemus·j·e·§·emptio·
o ¶ Noiatq est·Quid si in innominatū otulimus·ut vēdo p q to estimabit·Rl·non vz·ad instar locacōmis sic facte·ut·ff·locati·si merces in pñ·ñ in vno casu·qui est·ff·8 pig·l·si fundus·§·fi·Accur·

p Diffinierit· etiaz inique· quia a psona certa non recedit·ut ff·de v·ob·si q s arbitratu· et h verū ē q ñ id qd ē 8 suba cōtractus apponit· secus si cōferat qd est 8 accidēte cōtractus nā tūc ad arbitrium bom viri recurritur ff·e·hec vendicio·q ff·p socō·si oñia·et·l·si societat ē·et·ff·locati·l·si i lege i pñ q oms fūt huic otrarie·et h fm Io·§ fm Azo·hoc redigitur ad arbitriū bom viri q sic nō otradicūt dicte·l·nec ob·dēa lex ff·de v·ob·l·si quis arbitratu·qz ibi nō fuerat arbitratus·q casu ocedo nō ēcurri ad bom viri arbitriū Sz q ñ 8z imq diffiniri·Rl·ñ·forte vltra dimidiā insti p cij ut ar·C·de rescin·vē·l·si volūtate·q·l·ij·vl ut puto iudicis officio expeditur·eciaz si minor sit deceptio· dūmō nō mimma·ut ff·de in inte·re·scio· nā nō tm fibi committitur in alienis quantum ipis dñis liceret·ut·ff·so·ma·l·eciam·§·i·et·l·si con=q ¶ Soluatur·ita q fiat accipientis· ‖ stante·§· si marit·vt·ff·de act·emp·ex empto·§·i·ecia vsure post moraz·vt vt·ff·de act·emp·l·iul·§·ex vendito·

r Tradatur·caute dicit tradat·q nō dicit detur·nam nō tenet facere accipiētis·§ de eiictōe se obligauit·vt·ff·8 act·emp·ex empto in pñ·Sz nunqd p cise tenet ad rem tradendā·M·dicit q sic·et fac·p eo qd hic 8z omino tradat rē·vt hic et·ff·de rei ven·q restituere·et·ñ·de donat·§·alie·Sz·B·otra·dicit em eū liberari pstādo int esse·q fa·p eo·ff·de ac ēpti·l·i·i·Rl ñso·et·l·ex empto·§· idē ait·et C·8 acti·empti·l·iiij·Sz forte possz distinguī an vēditor habeat rem·et tūt snia tenz·M·p suas leges· an nō hēat rē·et tūc aut dolo vl culpa defijt eā hre i fraudē·puta emptoris·et tunc snia tenet·B·aut sine dolo vel culpa q tūc nō tenet venditor·vt·j·e·§·cum aūt·essz em valde miruz qd ait·B·ut sic opellat extimacōz p re recipe·ut·ff·si ēpe·l·ij·§·ij·et·C·de fideicō·l·l·fi·Itē sic improbe fca rūpe cū ptor dicat pacta huabo·ut·ff·8 pac·iurgē·§·ptor ait·
s ¶ Ad effēm·s·ia dēo mō·s·p ēdicōz rei q p cij·ut·j·q·mo·
t Ex ēpto·nō q ex ēpto ēptor·ex vēdito tol·ob·§·fi· vēditō agit ut h·et·ff·8 ac·ēp·ex ēpto·i·Rl·et·l·iul·§·ex
u ¶ p michilo·ut nec ad boj viri arbitriū ēcurrat vēdito

diximus·ꝫ legatū non iō ē ꝓ nichilo fic·ēlictū·ut·C·oūia
dek·si duobz·ꝗ·si ꝗs·ꝫ ibi fauore vltie volūtatis ne peat·
r ¶ Statuto·fine ꝗ esse nō pt vendicō·vt in pñ·huius·ꝗ·
y Et in locationibz·ut·ff·locati·si merces·in pñ·
z ¶ Itē pciuz·dixit pciū debere certū esse·nūc dicit ꝙ i nu
a Putant ꝫ male·vt·j·dicam· merata pecunia
b ¶ Poeta homēo·nō
ar·ꝙ auctates aucto
rū phozūt i cauꝫ
allegāde·fic·ff·8 so
k·si pr·et·ff·8 iudi·
ponebat·et·ff·de
sta·ho·l·septima·ꝫ
interdū redarguūt
ut h·et·ff·de rezdi·
itm·ꝗ·fi·a·l·ꝫ diui·
c Rebz·puta equis
d ¶ Hijs vbis·s·gcis
que legi non pñt·
c Diuerse scole·sin=
gularis numeri est h
fic·j·mandati ꝗ·is q
exequitur·
f ¶ Expediri·i·ogno
g Spēz·otra scī
actus·innomiati·nam
non hz nomē suū·vt
ff·de rezpmu·l·i·ꝗ·
Itē emptor·Sz q̄re
dr innoiatus cum ita
curiale nomē habeat
Rd·qr illi cōtractus
fūt noiati qui statim
ut fiūt pereūt acē·ut
·ff·de pacē·iurgē·i
pñ·siue fiāt oseſu ut
vēdicō·vt·ꝗ·e·i pñ·
siue re·ut mutuū·vt
ꝗ·q·mo·re·cō·ob·in
h ¶ Aut pmuta pñ·
tio·nec ex pacto pit
acē·nec re·sed parit
ex vtroqz·scz postea
dudū re inueniente
ex pacto pmo vt sub
tiliter colligit·C·8
rerū pmu·ex placito
et ex h otractu oriē
actio pscriptis vbis
ut·j·de acē·ꝗ·actionū
et odi·ob cām·vt·ff
de pscp·v·l·natalis
i Digestis· ꝗ·i·
ut·ff·e·l·i·ꝗ·i·
k ¶ Latius·i·meliꝰ a
apitꝰ q̄ h ut i·ff·8z
l Diximus·ꝗ·e·in princi·
m ¶ Statim·Sed certe pmo nō stati·ꝫ·ix·fūt necria·pmo
ꝙ vendicio fiat nō in scriptis·alias id ē si fiat in scriptis
vendicio nō trāsit ad emptorē piculū nisi nōdū essz ople/
tū·ut h·et·C·de fide instru·cōtractus·et·C·de pi·et cō·
rei vē·cū int·Itē ꝙ fiat pure·alias nō peat emptori·ꝫ se
cus si fca fit deterior·vt·ff·de pi et omo·rei vē·ꝙ si pēdē
te·Itē ꝙ fit fca vēdicō i spē·nā si i gne·vt puta vēdo hoiez
o Perit emptori añ tradicōz·ut·ff·de pi·et omo·rei vē·
l·eū·et·l·ꝙ si neqz Itē ꝙ fit ēta spēs·qr si sub ictitudie eēt

tradita ꝫ fit spēs·nō tm spectabit sp piculū ad emptorez
ut puta·vēdo stichū aut pāphilū·pmus em moriē piculo
vēditoris·ut·ff·de oē·emp·si i empc·ꝗ·pnk· Item ꝙ alio
mō peat q̄ pblicacōe rei·nā tūc nō pit emptoi·ut·ff·loc·
si fūdꝰ·Itē ꝙ nullū pactū fit invtū·ꝙ piculū vēditorem re
spiciat·nā tūc nō piret ēptori·ut·ff·e·si in vēdicōe·et j·
ꝓx·ꝗ· ꝙ si fu·rē·siue
spēaliter·esset de ca=
su fortuito dictū sm
B·siue gnaliter sm
M·ut dicimus·ff·si
quis cauē·ꝫ et si·ꝗ· q
fitū· Item ꝙ vendi=
tor non fuerit in cul
pa vel dolo q̄re res
pereat·vt·j·ꝓx·ꝗ·
·Itē ꝙ nō fit in mora
nam tunc qui vltimā
fecit morā·sibi pnt·
vt·ff·8 peri·a com·
rei vē·illꝰ·et h ē ve=
rū h casu·siue res pi
tura erat penes emp
torē siue non sm Jo·
ut·ff·de lek·l·cū res
·ꝗ·fi·ꝫ·M·distigue
ret·ar·l·ff·8 rei vē·l
·Itē si vberatū·ꝗ·fi·
Itē ꝙ nō fit resq̄ de
gustacōz 8fideret vt
vinū et cincib a filia
nā tūc distinguiē·an
vendat in spē·a tūc
post degustacōem ē
piculū emptoris·an
in gne et tūc fūt duo
necessaria·vt fit em=
ptoris piculo·s·de=
gustatō a mīsura siue
pōdꝰ·et h sm Jo·et
B·et pla·vt·ff·8 pi·
et omo·rei ven·l i·i
pñ·et·ꝗ·i· Sed azo·
dic·ꝙ i vino fit spēa
le·ꝙ stati fca vendi=
cōe etiā ante 8gusta
cōz fit emptori picu
lū si fit in spē vēdicō
ut·ff·e·l·ꝙ sepe·ꝗ·
i hys·Sz nūquid di=
stinguitur piculū p/
empcōis a deteriora
cōne vino vendito in
mensura ut i vēdicōe
odicōnali dixim mō
p·l·ff·de peri·a cō·
rei vendi·ꝙ si pendente·vt sic effusionis ad vēditorē acto
ris et vnitoris ad emptorē·Bul·ait ꝙ sic·quia hoc sub q̄=
dā condicōe fit·scz si mensuret·Sed certe ipe met mutauit
consilium postea·et merito·quia aliud ē in alia odcōe q̄ nō
fit in potestate venditoris·aliud i hac que i sua potestate
est·cum possit denunciare emptori vt gustet et accipiat·
alias potest effundere·vt·ff·de peri·et como·rei ven·l·i·
·ꝗ·fi·et sic mdistincte periculum ante mensuram est vendi
toris·Accursius florentinus·
n Ita·nunc pomit exempla·Accur·

ohistere dz·Nā et in ceteris
rebz an pciū esse possz val
de q̄rebat veluti an homo
aut fundꝰ aut toga·alte=
riꝰ rei possit eē pcium·sabi
nus et cassiꝰ eciā in alia re
putant pciū posse ohistere·
Vnde illud ē qd vulgo di
cebatur·pmutacōe rerum
empcōz et vendicōz otrahi·eāqz spēz empcōis a vē
ditionis vetustissima esse·
argūtoqz vtebāt greco
poeta homero·qui aliquā
ptem exēcitus achiuorum
vmū sibi compasse ait per
mutatis q̄busdā rebz hijs
verbis·

Diūse scole auctores cō
tra sentiebāt aliudqz esse
existimabant pmutacionē
rerū aliud emptionē a ven
ditionē alioqm non posse
rē expediri pmutatis rebz
que videatur res vemisse a
que precij nomine data eē
Nam vtranqz videri ve=
misse a vtrāqz precij nomie
datā eē·ratōz non pati sz
pculi sentēcia dicentis p=
mutacionē priā esse spe=

ciem otractus a venditōe
sepatā merito pualuit cuz
et ipse alijs homericis ver
sibus adiuuabatur et va=
lidioribz rationibz argum
tabat qd anteriores diui
pncipes admiserūt a in no
stris digestis latius fīgfi=
catur ¶ Cum aūt emptio
et vendicio otracta fit qd
effici diximus simul atz de
precio ouenerit cū sine seri
ptura res agit piculuz rei
vendite statim ad empto=
rem ptinet·tm et si adhuc
ea res emptori tdita non
fit itaqz si homo mortuꝰ fit
vel aliqua pte corpis lesus
fuerit aut edes tote vl ali
qua parte incendio osum=
pte fuerint aut fundus vi
fulminis totus vel aliqua
ex pte ablatus fit siue eciā
inundacione aque aut ar=
boribus turbine deiectis
longe minor aut deterior
esse cepit emptoris dam=
nū est cui necesse est licz rē
non fuerit nactus preciuz
soluere Quicquid em sine
dolo et culpa venditoris ac
ciderit in eo venditor secu
rus est Sz et si post em
ptionez fundo aliquid per

a Periculū·fac·ff·de piculo et cō·rei ven·l·id qd·et de re·iur·l·ꝑm naturā·et·s·de le·pa·tu·§·fi·

b ¶ Venit·id ē venditus ē· si comodata grā vtriusq; ptis

c Neq; culpa etiā tal qual= contracto veit·vt·ff·d pi· et omo·rei ven·l·custodiā·et·ff·omo·si ut certo·§·interd

d ¶ Animaduertendū·id est distinguendum·

e Suscepit· qd pactū vz·ut h·et·ff·q sepe·§·si res·et·ff·d pi·q cō·ꝛi vē·l·i·§·i

f ¶ Is casus·ec leuissima culpa otigēs ꝑm Io·nō vo fortuito· lz·M·otra·ut·C·de pig·act·q fortuitis

g Condicōz·s·furtiuā· que·s·soli dño dabat·vt h et·ff· de condi·fur·l·i·

h ¶ Et damni·puta si fuerit res vendita venditori subtracta vl in ea data damnū ut in pn huius·§·naz hec actio damni m= iurie dño dat·ut·ff· ad·l·acq·Item mela· ·§·legis·ac·

i Exhibē·sez cedē= do act·istas·et d qn nō fuit i culpa·al nō liberatur cedēdo·ut ·ff·p socio·l·de illo in pn· que est cō tra

k ¶ Placuerit·hz videtur q in alterius cō trahentis arbitriuz oferat empcō qd ee si pt·ut·C·e·l·i emē tis·al in vēdētis·et ·ff·e·l·q sepe·§·i·q fūt otrarie·hz dic rez ipaz h conferri arbitrio emptoris·aliud si omerciū vt fit tibi empta si ius vl pciū vt p qto voles·vt dictis legibz otrijs ·Item opomē h vendicio que hic fit nonvideē condicionalis ut ·ff·e·l·iij·q est otra hz certe ibi fuit ēptus pure hz resolucio debebat sub odic·fieri·at h sub odcōe fta fuit vn nō pt ipleri n impleta odcōe·ut·ff·e hec vendicō in pn·

l Aureis tot·puta ·p

m ¶ Loca sacra que sunt ista·habes·s·de rerum di·§· flumina·et·§·nullius·et·§·religiosum·

n Priuatis·redde singula singulis·nam priuata cō traria est publice et phana sacre et religiose·et fac ff·e·l·et liberi·et·l·qz·et·l·liberi·ac· =ignorās·ut·ff·de oē hē ēp·

o ¶ Id nō·id est qz emerit= ·l·liberi homis· Accursius·

alluuiōez accesserit ad emptoris omodū ptz·Nam ꝛ comoduz eius esse debz cuius piculum est Id si fugerit homo qui venit aut subreptus fuerit ita vt neqz dolꝰ neqz culpa vēditoris interuenerit·aniaduertenduz erit an custodiā eꝰ vsqz ad traditionem eius uenditor suscepit·sane em̄ si suscepit ad ipius piculū is casus ptinet si ñ suscepe rit securus est·Idem et in ceteris aialibz ceterisqz rebus intelligimꝰ·Vtiqz tn̄ vendicationē rei ꝛ oditionē exhiberi debebit emptori·qz sane qui nondū rē emptori tdidit adhuc ipe dns est·Idem eciā est de furti ꝛ de dāmi iiurie actōe

¶ Emptio tam sub condicione q̄ pure contrahi pt Sub condicione·veluti si stichus intra certum diez tibi placuerit erit tibi emptus aureis tot Loca sacra vel religiosa·Itez publica veluti forum basilicā frustra quis sciens emit·Nue tamē si p phanis vl puatis deceptis a vendito re emerit·habebit actōem ex empto q non hre ei licet ut osequat q sua interest eum deceptum non esse

Idem iuris est si hominez liberum pro seruo emerit·

Ocatio ꝛ oductio prima ē emptioni et vēdicioni·Hijs demqz iuris regulis consistunt·nā vt emptio et vēdicio ita otrahit si d pcio ouenerit sic et locatio ꝛ cōductio ita otrahi intelligitur si merces ostituta sit·Et opetit locatori quidez locati actio·oductori vo oducti actio ¶ Et q supra diximus si alieno arbitrio pcium pmissum fuerit ead et de oductione ꝛ locatōe dicta esse intelligimus si in alieno arbitrio merces pmissa fuerit· Nua de causa si fulloni poliēda curādaue à sarcinatori sarcienda vestimta q̄s dederit nulla statim mēcede ostituta·sed postea tm̄ daturus q̄tum inter eos ouenerit nō prie locacio ꝛ oductō intelligit·sed eo nomine actio pscriptis verbis dat

¶ Preterea sicut vulgo q̄rebatur an pmutatis rebus emptio ꝛ vendicio otrahitur ita queri solebat de cōductione ꝛ locacione si forte rē aliq̄ vtēdā siue fruēdā tibi aliquis dederit et

L De locatōne et condictōe ꝗica·

O catio·ff·e·l·ij· p ¶ Proxia·q ad tractatū·et q

q Si de pcio·vt·s·t·i·§·pciū aut·ac· ad sniaz

r Si merces·s·certa et i pecuia numerata·ut·ff·depositi l·i·§·fi qs huū·et·ff·de ps·v·naturalis·§·at cū do·vn pcarius colonꝰ q ptē dño reddit fructuū im pe oductor· immo socius magis vt·ff·e· si merces·§· vis maior·

s Nuid locati·sicut venditori ex vādito ita emptori exēpto actio opetit·vt·s·t· i·§·hz et ētū p ciū i fit ¶ Supra diximus· ut·s·t·i·§· Item pciū·

u Nua de causa·qz dixi certū debere p= cium interuenire·

x ¶ Arbitrio·ff·e·si merces·i·hñ·

y Si fulloni·ē aut fullo q lauat siue tingit siue pollit·Sarcinator est q fracta vestimenta resartit·vt dicemꝰ·j·mā·in fi·

z ¶ Postea·nō postea·nā pus re nō secuta id est nondū tradita ad reaptādū actō non dareē·vt·C·de rex pmu·ex placito

a Nomine· quasi ex nouo contractu inno minato·vt·ff·de p= scrip·ver·l·i·

b ¶ Verbis·j·man·§· fi·otra·Sz distingue· an certa merces interueneit·et tūc agitur locati·vt·s·e·in pn·aut in certa ꝛ tūc pscrip·v·agiē·vt hic·aut nulla·et tūc est mandatū·ut·ff·d pscp·v·si tibi pollienda·et in otrario·

c Vulgo q̄rebatur vt·s·t·i·§·Item pciuz

d ¶ Boues cōmodarent·improprie ponitur vt sequitur·

e Bos pnt·sua culpa·alias non teneē· cū vtriusq; grā actū fit·vt h et·ff· de pscp·v·si gratuitaz ·§·si margaritas·et ·ff·cōmo·si ut certo

·§·nunc videndum· f ¶ Non fuit bona ratio·vt·s·q·more contra·ob·§·comodati·

g Prescptis vbis·q opetit ex oē ctibz tribz inoiatis· do vt des·facio·ut facias·do ut facias·ut·ff·d pscp·v·natural·§·i·ij·ꝛ·iij·al dat ex pactis i otmēti appoitis·ut·C·d re·pmu·tbz al dat qn dubiū ē de noie cōtractꝰ·vt·ff·de

prescrip·xx·l·i·§·fi·a·l·ij·et·iij·a·iiijac· ¶ obstitut·mkta g
h ¶ Adeo aut·hisdē regūs et qōnibz hūt inter se oūia·
i Aliquā·alias non est in litera aliquā·
k ¶ Vendicō·s·ex vna pte· l ¶ Et conductio·scz ex alia·
m Vtrū emptio·qd videbat cū talis datio alienatio fit·
vt i aut·de nō ali·§·alienacōis·col·ij·qd locatio nō facit·
vt·ff·e·l·non solet·
n ¶ Et conductio·qd
videbatur cū merce
dem soluere tenere ē
o Perpetuo·alit·
accipit·ut·ff·p soc·
p ¶ Pensio·in l·i·
pecunia·
q Reddit9·in spē·
r ¶ Alienauerit·cum
multi sint modi alie=
nādi·vt·ff·de publ·
l·iij·a·iiij·a·v·a·vj
r Afferre liceat·in
terdū aut dat ad cer
tū temp9 int̄dum in
terciā psonā vl gna
cionē·cuz oia pacta
sup ls cōtractu hīta
valeāt·vt·j·px·§·ls
ecclia dat m emphi·
vsqz i terciā gnacōz
tm·ut in aut·de non
ali·col·ij·§·emphi·
vl ut puto ēt in pe/
tuū dabit ut qlibz p
uatus·ut h·et i aut·
de non ali·emphi·§·
lniaz colla·ix·
s ¶ Zenomana·vt·C
8 iure emphi·l·i·ac·
t Emphiteoseos·em
phi gce latie 8r meli
oracio·ls ideo qr oli
tm sterilia dabātur
ut meliorarēt sed ho
die nō tm sterilia dā
tur·ls ēt fertilia·n in
ecclia q dat sola ea q
ogrua videnē yco=
nomo et alijs guber
natoibz ecclie·lic·C·
de sacrosact·ec·aut·
Petuo quoqz·
u ¶ Propriā·agitur
g condicōne ex·l·ad
omia obluāda q oue
mūt·Sed nūqd em=
phi·potest alij dare
i emphi·Rl·fic·vt i
ls·§·et i aut·de non
alie·aut p·§·aliena/
tionis· Jtē nūqd il=
lud vtile dñiū q so/
lum habet transfertur in eum·Rl·fic·cum rei ven·vtil fi=
bi detur·vt·ff·si ag·vec·l·i·et·iij·Sed qualiter ager pri
mus emphi·contra·h·M·vt eum expellat·Rl·rei ven·que
licz de iure sibi nō opetat·exceptio tn opōni nō pt·qr re
plicarēt·et fic nō dñs dñm vincit·ut·C·de trāsact·xx·de
facto tm agit̄ et vicit·ut·ff·de excep·rei iudi·si qs rē·vel

imuicē a te aliā rē vtendaz
siue fruendam accepit et
placuit non esse locacionē
a oductionē·sz prium ge
nus esse otractus· veluti si
cū vnū qs bouē hret·a vi
cinus eius vnū·placuerit
inter eos vt p denos dies
imuicē boues comodarent
vt opus facerent et apud
alterū bos perijt·neqz lo=
cati·neqz cōducti·neqz co
modati opetit actio·qr nō
fuit omodatū gtuitum re
rū pscriptis xbis agend
est· Adeo autē aliquaz
familiaritatē inter se vidē
tur hre empcio a vendicio
Jtē locacio et conductio
vt i quibusdā caub queri
soleat vtz emptio et ven
dicio otrahat an locacio a
oductio vt ecce de pdijs q
ppetuo quibusdā fruenda
tradunt·id est vt qdiu pē
sio siue redditus pstet·pro
hijs dño neqz ipi oductori
neqz heredi eius cuiue cō
ductor heresue eius id pre
dium vendiderit aut dona
uerit·aut dotis nomine de
derit alioue quocunqz mō
a lienauerit auferre liceat
sz tal otractus qr inter ve=
teres dubitabat a quibus
dam locacio·et a quibusd
vendicio estimabatur lex

veriq agat pscp·xx·vel die ex·l·zenonis ad mercedem·
p ¶ Ad locacōz·imo differt in vij·nā h ecia in spē pstatur
pensio·ls ibi in pecunia tm·vt hic scripsimus· Jtē h possi=
det naturaliter sicut fructuarius·vt·ff·de ac quir·pos·na=
turalit·ls oductor nō·ut·C·oūia·de vsuc·l·i· Jtē h habe
dñiū vtile ls oductor nō·ut·ff·e·l·nō solz· Jtē h oēct9 fit
i imobilibz tm·ille ēt
in mobilibz ut i aut·
de ali·et emp·§·licē=
tiā·col·ix· Jtē h agi
tur odict·ex·l·ibi ex
oducto·Jtem ē hic cō
tractus iuris ciuilis·
ille natural·vt h 8r·
Jtē h i scriptura·il=
le ecia sine ea·vt·C·
de iur·emphi·l·i·et
·§·de ob·ex osesu· et
·§·e·in prin·
y Ad vendicionē·
qr h pēsio pstat·ibi
res libere transit·Jtē
ob hoc res reuocat·
sed ab emptore non
p venditorem·vt·C
de rei ven·l·in ciuile
·Jtez h vtile trāsit do
minū·ibi directum·
ut·§·de rerū di·§·p
tradicionem·
z ¶ Natural·iurgen=
qd naturali racōe ē
inductū·vt·§·de iur
na·§·qr vero·h em
est de iur ciuili·et ut
alias·j·8 act·§·de cō
a Ad do // stituta·
minū·vt pensionem
non habeat·
b ¶ Particularis·id ē
medietatis vel min9
fm·M·et·Jo·ar·ff·8
vsufruc·etiā a dex·
fig·nomē filiaruz·§·
porcōis·et·ff·8 dā
infec·inter quos·§·
damni·et de otrah·
emp·domū·nos dici
mus si aliqd ecia pa=
rū remansit damnum
emphiteote esse ar·
huius·§·et·C·e·l·i·
c Vtimur·sūt a alia
duo naturalia siue ta
cita pacta i lsotractu
ut de reiciēdo ēphi/
teotā si nō solueit pē
siōz p triēniū·ut·C·
·e·l·ij·§·i·et in aut·
de non ali·§·scire·in
emphiteota autē ecclesie sine colono priuati·dic ut ibi nō·
scz p biennīū· Jtem et si velit emphiteota vendere quod
domino primo denunciare debet·vt·C·e·l·fi·§·i·
d ¶ Jtē qr suo·s·artificis· ¶ qd si ēta nō ē materia demrata
e forme·s·demrate·ls Rl·nō int̄ est·ut·ff·de oēch·emp·
oueit·et·l·sabin9·l facias pūctū i dcōe suo· f ¶ Cōducto

legem·id est pacta·ut·ff·depositi·l·i·§·si conuenerit·

a Equo·vt vsuras post moram vt·C·e·pns·idem econtra nam oductor agit ut dom⁹ et hostia sibi repetet vt·ff·e·ex odu

b Cui p vsu· cto diligentissim⁹·i·diligens·sic exponit·ff·e si merces·§·q colunam· nam cum vt usqz gra fiat locatio non veit exactissima·vt·ff·omo· si ut eto·§·nunc videndum· alij pprie ponunt et dicunt speciale in hijs rebz q facile pnt fra

c Amiserit· gi· vel damnum datum sit qd puidei non potest vt·ff·e· ꝗ de damno

d Conductore· ppetatis·secus i vsufructu· ut·C·d vsufruct·si domina· vel dic ut ibi· et de iur do·si socrus

e Succedit· i fi· vt·C·e·viam·sed an moriente scolare l' recedente substituet pt Rx·sic de iur· conductoris·ꝗ ro societatis phibz que pualz vbi etap sona eligit vt·j·t·i·§·soluitur·

f De societate· est autem societas vt ait marcus tulius duorum pluriumue oueneio honeste otracta·ad vberiorem qstum et commodiorem vsum.

Societatem·totorum·id est omnium et expsse· ut·ff·e·l·i·§·i·a·l·iij·§·i·nam hoc nomen scz totus·ta·tum·totitatem ad vnam rem signat·

h Emedi· Item alijs duobz scz oim bonorum·simplr·ut·ff·e·l· nec adicit Item vnius rei·ut·ff·e·l·v·et·l·i

i Eqles· societas sic·ff·de hed·insti·l· quotiens·§·heredes et·s·de her· insti·§· ita demum·et·ff·e·l·si non fuerit·et dic eqle fuisse capitale·

k Expsse·eciam in solo lucro·ut·j·e·§·illd

l Tercia·scz pars lucri et damni·

m Conuencio·scz talis vt sequitur·

n De illa·ad ticium computatio hic expedita fiat·vt si lucrum in vna re·in alia vero damnum contigerit·vt si deducto omni damno lucrum superest·vnus in duas ptes·alij in tertiam ptem admittat eius lucri·si vero tm damnum superest is qui in duas ptes damni ferre dz in rebz q supsunt tm vnus q alter accipiat q tum faciat tercia ps damni·ut·ff·e·muti⁹

o Seruius·h huius fibimet otradicere videtur·ut·ff·e·l·mutius·ꝗ non est verum· nam ibi dicit d facto hoc esse non posse·s·vt damnum et lucrum sit in eadem societate·cum damnum lucro et econtra lucrum damno deducto intelligatur·vt ibi dicit· et·j·e·§· adeo

p Et adeo·hec pacta inequalia tunc demum locum habent·qm alter plus otulit opere vel industrie q alter·ut·ff·e·si non fuerit·§·si vno placuerit

q. Az·cum societas sit fraternitatis ius ut·ff e·si verum· Io·otra· et subaudit i·l·illa si non fuerit·maxime·alij idem qd Io·ꝗ tali roe quia iure oueniens valent·non societatis·ut·ff· depositi·l· ·i·§·si conuenerit·

q Partem·non totam· alias esset leonina·ut d in fabula auiani· et·ff·e· si non fuerit· ·§·si·et·l·si vnius·§· et si pcium in si·

r Quod et ipm·scz dictum est ꝗ pr·casus

s Conuenter·id est oueniens esse sue sententie quam dixit·s·e· ·§·de illa·Accur·

t Illud fuari·nota eadem ratoz otratio sic·ff·de l'·iij·l·si·§· si·ff·famil·her·si filia·§·Item pap·ar·de ·ff·de li·et postu·l· omodissime·et·ff·loca·l·ea·i·Rx·et·ff·d negg·si qs negocia·

u Manz aut·renunciauerit·pnti socio in absenti vt·ff·e·l·sed et socius·§· si absenti

x Callide idem est q si intempestiue renunciet·Item et si expedi/ at non renunciari·vt ·ff·e·actoe·§·labeo et·l·sed et si socius·§·si·

y Totorum·id est omnium·et hoc expresso·vt·ff·e·l·iij·§·i·aliis contra·ut·ff·e·nec adiecit·

z Si quid vero·alias·si quidem·sic·ff·ex quibus c·i poss·e·l·fulcim⁹·§·q si adusus·sic·ff·e·actoe·§·dixim⁹

p vsu aut vestimentorum aut argenti aut iumenti mercedem aut dedit aut pmisit ab eo custodia talis desiderat q lem diligentissimus pfa· suis rebus adhibet quam si pstiterit q aliquo casu fortuito eam rem amiserit de restituenda ea non tenebitur·

Mortuo conducto re intra tpa oductionis heres eius eodem iure in conductionem succedit·

Societatem coire solemus aut totorum bonorum quaz greci appellant· aut vnius alicuius negociacois· veluti macipiorum vendendorum emendorumqz aut olei aut vini aut frumenti emendi vendendiqz·

Et quidem si nichil de ptibz lucri et dami noiatim ouenerit equales·scz ptes et in lucro q in damno expectantur· Nd si expresse fuerint ptes hee seruari debent· Nec enim vnquam dubium fuit quin valeat conuentio si duo inter se pacti sint vt ad vnum quidez due ptes et lucri et damni pti- neant ad aliuz ptineat tercia· De illa sane conuencione quesituz est si ticius et seyus inter se pacti sunt vt ad ticium lucri due ptes ptineant damni tercia·ad seyum due ptes damni·lucri tercia an rata dz hri ouencio· Quintus mutius otra naturam societatis talem pactionez esse existimauit et ob id non ratam eem habendam Seruius supplicius cuius snia pualuit contra sentit qr sepe quorundam ita pcio sa est opera in societate ut eos iustum fit codicione meliore in societatem admitti· Nam etita coire posse societatem non dubitatur vt alter pecuniam oferat alter non oferat·et tm lucrum int eos one fit· qr sepe opera alicuius p pecunia valet·

Et adeo otra quinti mutij sniam obtinuit vt illud qz ostiterit posse conuenire vt quis lucri ptem ferat·de damno non teneat· qd et ipm huius conuenienter sibi estimauit qd tm ita intelligi optet vt si in aliqua pte lucrum in aliqua damnum illatum fit opensacone facta soluz qd supest intelligat lucri esse· Illud expeditum est·si in vna cam ps fuerit expssa·veluti in solo lucro vel in solo damno·in altera vero omissa in eo qz in quo ptermissum est eandem ptem fuari·

Manet autez societas eousqz·donec in eodem consensu perseueraueri nt at cum aliqs renunciauerit societati soluitur societas· Sed plane si qs callide in ꝗ renunciauerit

a Concedit. nota hic. v. modos soluende societatis. ℞ et se
quentibus qtuor. ff. fut et alia duo ut in tempore rerum natalium
vel ciuilium. ut. ff. e. verum. ff. pnt. Item cum ab alio stipulor ani
mo nouandi. vel iudicium cum aliq dco aio nouandi. ut. ff. e. acti
one. i. ℞.

b Captauerit. i. non
cogitauerit. /te is
c Soluit mor/ in tu
tela. sec9 in depositum
mandato ut. ff. ℞ hijsq
no. in fa. furti. ff. illud.
d Si. id e quauis.
e Conuenerit. s. ut du
ret in sup stites. eciam
vno morte. non autem
ad heredem transit nisi ex
pacto. ut. ff. e. l. adeo
et. l. nemo. nisi in socie/
tate vectigalium. ut. ff
e. l. verum. ff. i heredem. et
. l. adeo. i. ℞. et in de
nuo offerat ut. ff. e. l
f Item si rei /plane
ut duo tabnarij deve
dendo vinum in foro
g Publicacone. que
publica fit propter de
licta ut. ff. de bo. da.
. l. i. i ℞.
h Alius. s. fiscus.
i Pro mortuo. fic. ff
e. actione. ff. publica.
k Habetur cione
Sz quid si ℞ socij cu
ius bona publicata fut
tone operis socij erat
non rem. q ee potest.
ut. s. e. ff. nam et ita.
℞ ni. idem. cum libertatem
vel vitam vel ciuitatem
amittat ut. ff. de bo.
damp. l. i. et. j. pr. ff.
minuitur in fi.
l Item si qs cessit. qs
facere pt. ne in carce
rem detrudatur. ut. j.
de act. ff. fin. et. C. de
cessi. bo. l. i.
m Debita. qr fisco
vel puat9 debebat. ut
ff. e. actione. ff. i.
n Veneat. i. vendat.
o Sed hoc casu. q.
d. non fit supiori pr.
. s. qn bona fuerit pu
licata. nam viuens
i ciuitate exns sibi po
stea acquirere pt. ut
ff. de cessi. bo. l. v.
o Socij actione. q
est directa ab vtraq
pte. ut. j. de pe. te. li. ff. ex qb9 et finita sociate nascitur. vt.
. C. e. tam diu. nisi in casu. ut. ff. e. actione. ff. nonnunq.
p Pass9 q de solo dolo tenet. et lata culpa q dolum imitat
ut. ff. depositi. l. q nec. va. et. ff. si qs te. li. ee ius. l. i. ff. nam at.
q Teneri. nisi alia tanta culpa pstiterit quanta et iste. et

societati vt obueniens aliquod lucrum solus habeat veluti si totorum bouorum socius cum ab aliq heres essz relictus i hoc renunciauerit societati vt hereditate solus lucrifaceret. cogitur hoc lucrum ouicare. si quid vero ad aliud lucrifaciat qd non captauerit. ad ipm solum ptinet. Ei vero cui renunciatum e quicquid omno post renunciatam societatem acquiritur soli oceditur.

Soluitur adhuc societas eciam morte socij qr qui societatem obit certam personam sibi eligit. Sz et si ofensu pluriu societas otracta. fit morte vnius soluit et si plures supsint nisi i coeunda societate aliter oue nerint. Item alicui9 rei otracta fit societas et finis negocij impositus est. finitur societas Publicacone qz distrahi societatem manifestum est. sez si vniuersa bona socij publicentur. Nam cum i eius locum alius succedit pro mortuo habetur Item si quis ex socijs mole debiti pregrauatur bonis suis cesserit. q ido propter bona publica aut puata debita sba eius veneat soluitur societas. sed ℞ casu si adhuc consentiant in societatem. noua videt

incipe societas Socius socio vtrum eo noie tm tenetur p socio actione. si qd dolo omiserit. sicut is qui deponi apud se passus e an eciam culpe idest ℞ fidie atqz negligentie noie quesitum est preualuit tamen culpe nomine teneri eum. Culpa autez non ad exactissimam diligentiam dirigenda est. Sufficit em tale diligentiam omnibus rebus adhibere socium. quale in suis rebz adhibe solz Nam qui parum diligete socium sibi assumit de se queri debet ℞ est sibi imputare debet

Andatum contrahitur quinqz modis. siue sua tm gratia aliquis tibi mandet. siue sua et tua. siue aliena tantum. siue sua et aliena. siue tua q aliena At si tua tantum gracia mandatum fit sup uacuum est mandatum et ob id nulla ex eo obligacone nec mandati inter vos nascitur actone Mandantis tantum gracia interuenit mandatum. veluti si qs tibi mandet ut negocia ei9 gerere velud fundum ei emere ut peo spondere Tua gra q mandatis. veluti si mandet tibi ut pecuniam sub vsuris crederes ei q in rem ipsius

afferret per dannum. quo casu opescatur culpa Item dolo cum dolo. ut. ff. de compen. si ambo. et de dolo l. si duo.
e Solet an ex facta societate. et i ℞ discrepat a depositario qui ut in pnti tenet. sic. ff. ℞ positi. l. q vna. sic e i eo cum q habeo rem omnez sine societate. ut. ff. fam. her. l. heredes. ff. in tm.
s Qui pax. fic. s. q mo. re otra ob. ff. pre terea. dato obli t De man/ gacone nu alie re otrahunt alie vbis alie lris. alie cosensu. ut. s. ℞ ob. Item eax q ex ofesu. alie p vendicoez alie p loca. et oduct. alie p societatem. alie p mandatum. ut. s. de ob. ex cosesu i pn de tribus pmis. dixit nunc de iiij sez de mandato

Mandatum. mandatum est officium gtuito ab eo q suscepit exhibendum in ei fiat gtis incipit esse locacio si non erat fcurus alias tale factum. ideoqz locari osueuit. ut. j. e. ff. fi. et fit p vbum rogo. volo mando supplico. et similia. ut. ff. e. l. i. ff. fi. p Quinqz immo videtur. q. vj. ut sequitur. sed dic. v. s. obligatorijs. vltimum em non e obligatorium vltimum enim e qn tm tua gracia non est obligatorium. ut. ff. e. t. l. ij. ff. fi. Item v. jo. est quoddam aliud. vj. obligatorium. ut cum sua gra et tua et alie na aliqs tibi mandat ut emas fundum pro me et tea titio. Item vltimuz pt dici. vij. modis. Et exemplifica. ut. ff. e. fi. pcur. ff. fi tu toes vbi tutor mandat otutori suo ut seruum necessarium emat pupillo. et sic gra mandatis et mandatarij et pupilli obtinet mandatum
3 Obliga. in dolus et calliditas interce/ dat. ut. ff. ℞ i iu. ofilij
3 Mandatis gerere. et tunc qr suscepit mandatum in qr gessit tenet. ut. ff. e. si remunerandi. ff. i.
a Tua gra. sub vsur. in ℞ e vtili/ tas mutuatis pter vsuram tum lucrum. Sz ob. ff. de vsur. cum qdam. ff. si pupillo. i fi. Sz ibi dz suaudiri tm. vl dic in pter lucrum iducte. s. pncipalit ut ibi secundario tm fit. ut ℞ de

a ¶ Et puta procuratori mandantis. Accursius.
b Ipsius. s. mandantis. et in ꝗ est vtilitas mandantis
c ¶ Mandet. s. fideiussori. et ꝗ casu agere ꝰ fideiussorem. mandantem actione mandati. nō ex stipulacōne ꝑma si nouandi aio ꝗ mādatū intercessit ut. ff. e. si mandato meo. in fi. l. si aī nō in nouandi aio agit ex ꝑma cā. ut. ff. de ꝑcur. l. lz. §. ea obligacio in fi.

d Sua et aliena mādet. ꝗ agi ꝑt duabus actī. mandati. s. cōtra mandātē. et negō. gē. cōtra titiū que datur mādati. ut. C. ꝗ negō. gē. si mandatū Accur.

e ¶ Credēs si manda-
f Tua gracia ¶ uit aī addum doctores. vj. modos. qꝗ dicut. s. e. in prim. in glo. imo vidēt. ī fi. glo.

g ¶ Ex ofilio. nō bonā regulā. quē de cōsilio non teneri. fallit tamē in casibus q̄ hijs legibus dnr. ut. ff. de dolo. q̄ si cū sciēs. et. ff. ꝗ ꝓsene. l. ij. lz ēte ibi fuit fraudulentuz ofiliū. ut. ff. de ī. iur. l. ofilij. Item fallit. ut. ff. ad. l. acq̄l. l. si / c9. §. liꝗ hō. i. ꝓ. ꝛ. ff de miur. l. nō solū in ꝑn. et. l. ꝑcul9. ꝛ. ff q̄ vi aut clā sp. §. i. et. ff. de furt. si q̄s vxori. §. c̄ ticio. et. ff. ꝗ ꝓcor. l. i. j. ꝓ. §. psuadē lz ꝗ in maleficijs. iō nō dat. man. tenetur tē vel de dolo vl alijs actōibz. Itē alias facturus non erat in ꝑdictis casibz. al. obtinet ꝗ regla. ut ꝗ. ꝛ. ff. e. l. si remunerādi. §. plane. Sz certe nec hijs casibz vidēt tenere. ut. j. ꝓ. §. Sz dic ñ teneī. illi cui tale ofiliū ꝑstatur. ut ibi. lz illum c9 lesionem cōsuluit. ut ꝗ dicimus. Vnum dici ꝑt. q̄ nec hijs casibus fallit dicta regula. cū dicat ñ teneri illi. s. cui ofiliū ꝑstitū est mi si in casu illius legis. ff. de dolo. q̄ si cū sciēs et illius legis. ff. de ꝑ senet. l. ij.

h ¶ Mandati. s. actione.

i Liberū. s. suscepto ofilio. lz suscepto mandato nēce ē ofū mari ꝗm jo. ñ congruo tpe renuncietur. ut. j. e. §. mādatū. et. ff. e. mandauero. §. fi. et. ff. ꝓmo. l. in comodatū. §. sicut.

mutuaretur aut si volēte te agere cū eo ex fidiussoria cā mādet tibi vt cū reo agas piculo mādātis vel vt ipsius piculo stipuleris ab eo quē tibi delegerit ī id qꝗ tibi debuerat Aliena aūt cā interuenit mandatū veluti si tibi mandet vt ticij negocia gereres vel vt ticio fundū emeres vel vt ꝑ titio sponderes.

¶ Sua et aliena. veluti si de oñibus suis ticij negocijs gerēdis tibi mādet vl vt sibi ticio fundū emeres vel ut ꝑ eo titio sponderes Tua ꝛ aliena veluti si tibi mādet. vt ticio ꝗ vsuris crederes. qꝗ si sine vsuris pecuniā crederes. aliena tm̄ gracia intēdit mādatū ¶ Tua tm̄ gracia interueit mādatū. veluti si tibi mādet vt pecuias tuas in empcōes pociꝰ predi orum colloces q̄ feneres vel ex diūso vt pecunias tuas feneres pociꝰ q̄ ī ēpcione prediorum colloces cuiꝰ generis mandatū magis ofiliū q̄ mādatū est ꝛ obid non est obligatoriū quia nemo ex consilio mandati obligatur. eciā si non expediat ei cui mandabat cum liberum cuiqz sit apd se explorare. an expediat consilium Itaqz si ociosam pecuniam domi te habentē hortatus fuerit aliquis vt rem emeres aliq̄ vel eam credres quāuis ñ expediat eam tibi emisse vel credidisse. non tñ tibi mandati tenetur ¶ Et ad eo hec ita sunt vt quesitū sit an mādati teneat q̄ mādauit tibi. vt pecuniam ticio fenerares. sed obtinuit sabi sentencia obligatorium esse in hoc casu mandatū. qꝛ non aliter ticio credidisses q̄ si tibi mandatū esset Illud quoqz mandatum nō est obligatorium qꝗ otra bonos mores est veluti si ticius ꝗ furto aut de damno faciendo aut de iiuria faciendā mādet tibi. licet enim penam istius facti nomine prestiteris non tamen vllam habes aduersus ticium actionē ¶ Is q̄ exequit mandatū nō dz excedere fines mādati ut ecce si quis vsqz ad centū aureos mandauerit tibi vt fundum emeres vel ut ꝑ ticio sponderes neqz pluris emere debes neqz ī ampliorem pecuniā fideiubere alioquin non habebis cū eo mādati actōz. Adoquiꝗ ut sabino ꝛ cassio ꝓ placuerit eciā si vsqz ad centū aureos cū eo agē voluerit iutilit te acturū sz diuerse

k ¶ Itaqz ociosā. non alit. hoc eē vidēt ꝑ opi. pla. q̄ diriuduo. s. vbi osulo certe psone mutuari teneor ita demū si alias fcūr9 non eras. vbi aī ñ ē designata psona nō teneor. eē si alias factur9 non eras. Sz jo. in vtroqz casu dicit contra nā ꝓmo indistincte teneor. siue alias eras mutuaturus siue non sēdo aī cum distinctione. non alias. et fa. ꝑ eo. ut. ff. e. si remunerandi. §. plane. s. e. §. tua et aliena. in fi. et ff. de negō. gē. l. iij. ī fi. ꝛ. l. iiij. nec ob. qꝗ hic dēt. qꝛ et si alias eciaz fcūr9 eras. tenetur q̄ mādauit ut dictū est. vñ pt subaudiri maxime. qꝛ non aliter. aī. s. Illud qꝗ obligatoriū. eciā si iuramētū intēcederz ut ī aut. ut semitas nō solū. §. i. et fa. ad hūc. §. ff. e. si remunerandi. §. rei turpis. et. l. si mandauero. §. qui edem. et. ff. de arbi. l. si cum dies. §. in oprcmisso. et. s. de iiu. sti. §. q̄ turpi. et. ff. de ꝓ. obli. l. generalit. et. l. se. et. ff. de oꝗ. insti. odicōes m ¶ Mores. ꝗ queritē q̄ si mandaui tibi vt illi noie meo iniuriaz inferres. an teneor. ꝗ. vtiqz ar. ff. ꝗ dā. infec. l dām. §. si mādatū Prestite-
dato-
ris. s. ei cui omissum ē maleficium. ut penaz dupli et ita lz interfit mādatarij. tm̄ nō agit qꝛ nec interesse figit ut. ff. de oꝗ. insti. filius ꝛ melius. ff. de reiut. l. qꝗ quis culpa. in fi.

o ¶ Ticiū. i. mandātē ꝑ Is qui mādatuz sez certe forme. nam qñqz habet certā formā et tē hz loc qꝗ ꝗ dēt et. ff. e. diligēter qñqz ñ. et tūc bona fide facere dz. ut. ff. e. l. ij. et ꝑbat eciam ꝗ distinctō. ut. ff. e. si q̄s pro eo.

q ¶ Mandati actionē

Sz ēte nec negō. gē. ꝗ. B. et jo. et est ꝑ eis. C. ꝗ negō. gē. l. vl. et. ff. de negō. gē. q̄ aliena. §. libtis ꝛ ꝗ pecul. sic creditor. §. i. Sz. M. dabat vtilē negō. gē. actōz. ꝛ rndebāt illi. l. fi. ꝗ negō. gē. qꝛ spēalis ibi fuit ꝑ hibi°. Sz certe miror de hac opi. cū vidat lex expedita. q̄ ēc utilē ꝗ negat exp̄sse ut. ff. e. si ꝑ tes

·ff·de eden·l·i·§·cā·Accursius

r ¶ Cū eo actōz pro pcio dato·ut·ff·de i rē·v·si fundum

s Emereť·ē aūt illa rō qz maiozi fūme mioz iest·ut·ff·de

v·ob·l·i·§·ij· et·l·int' sti·§·ij·q·ff·de arbi·diē·§·si plures·

t ¶ Recte nā si nō recte·nō est ncē reuocari·ut·s·e·§· illud

u Euanescit· spāle ē in mādato ut sic facile ꝓuocetur ꝓvo

luntatē vm9 ptis tm

in alijs em ōctibus

nō sic ut·C·de acti·et

obli·sicut q̄ est conť·

huic·et est rō qz hic

nō stati intest·et iso

nō stati hincinde na

scitur obligacō q̄ ex i

tesse dať·ut·ff·e·si ꝓ

curatorē·§·mandati a

cio et fa·ad hunc·§·

·ff·de iudic·cm·iu·

qz et·ff·de min·si m

nor·§·sceuola·q·C·8

tpu·hre·l·fi·et·ff·8

ritu nup·l· pleriqz

x ¶ Ite si adhuc inte

gro sed usqz quo 8z

integrū·Rz si fuit mā

dati emp°· donec ar/

ras dederit·vel alias

se empcōi obligauit

et idez i ſtibus·q·vt

breuius accipias·si iā

cepit intesse manda/

tarij·non est res inte

gra·alias sic·ar·ff·e

si ꝓcuratorē·§·māda

ti si vo non est res in

tegra non finitur mā

datū nisi i iudicio·vt

ff·de iud·tā ex ōtra=

ctib9·§·fi·Sz q̄d pro

dest si ñ finiť mādatū

re nō itegra·Rz qz p

hredem cepta negō=

cia debent ofūmari vt

ff·ꝓ suo·l·fi· lz noua

inchoare ncē nō fit·

ut·ff·de negg·nam q

huus·§·si vno·et·ff·

ꝓ soc heres socij·q8

nō est re integra cuz

ceptum non fit

y Alioquin idest si

non posset agere·

z ¶ Probabilis·q̄ est

i fcō alieno·ut ha·ff·

·e·idēqz·§·pnť·alias

nō est ꝓbabilis ut·ff

ad velť·quanq̄·C·8

rescin·ven·quisqs·et·ff·8 edil·edic·l·i·§·causa

a Afferet·q8 esse non debet b ¶ Et huic·s·prio casui·

c ¶ Et huic libari·fa·ff·si cer·pe·ei9 q̄ et·C·8 solť si ē huis

d Liberari nisi in casibz ut·j·q mo·tol·ob· in pñ dicemus

e ¶ Mādatū pmū pt fieri etus nā de dolo teneť et lata cul

f Justa cā puta casi9 fortui= pa et leui et leuissima· ff·b·

et jo·ut·C·e·l·iure mādata·et·l·a ꝓcuratorē·Alij dñt de le

uissima mādatariū nō teneri·lz de dolo tm·qñ grā tm man

dātis fit·vel de leui culpa qñ vtusqz grā adistat alioꝝ cō

tractuū ut·ff·de reg·iur·ōtract9·Sz pmuz vidz veri9·cum

hic cōtract9 in multis discrepet ab alijs ōtractibus·

g ¶ Liberato primo dispensatori et seruo

h In summa·idest breuiť ammodo hūcti·expediamus

i ¶ Negocij·id ē ōtract9 aut qz alias ñ erat pitur9 manda

k Mercede·s·ut mercede= to si ať alias pariturus erat q

constituatur aliqs so

lariū grā remuneran

di·nō ideo min9 erat

mandatum ut·ff·e·si

remunerandi·i·Rz Et

ad eius rei euiden=

tiam distiguetur·qz

aut est incertū re et

gñe puta si dicam ti=

bi bene retribuā tibi

hs huiciū ul' recogno=

scā·et tūc nō pť peti

q̄cq̄·ut·C·e·salariuz

ez·ff·e·q̄ mutuā·§·sa

lariū aut certum gñe·

lz incertum specie vt

dabo tibi equum vel

par vestimentoꝝ·et

tūc pť dici q̄ valeat

ouēcio salarij·cū non

fit ꝓrsus incertum vt

ff·e·si profideiussore

secus in hijs q̄ ponds=

re numero ofistūt·ut

ff·deť·j·l·si hoiem· si

ať certū oīno·tūc aut

stipulacōe ꝓmittiť q

tūc certi odi· petiť si

ať sine stipulacōe· et

in otimenti ante man

datum vel post petiť

acť·ex eo contractu

sez otraria mandati i

formata si ať ex inter

uallo sez postq̄ otra

hentes ad alia diuer

tissent negocia petiť

officio iudicis ut·C·e

l·i·et·ff·e·salariū·et

C·8 pac·petēs·q·ff

de duobz reis·l·duos

l ¶ Interuenit in fi=

ente mercede·s·in pe

cunia numerata·ut di

xim9·s·loc·in prin·

Itē h regula gñalis

est ñ fit talis psona q̄

non osueuerat locare

opes suas·vel res ta

lis q̄ non consueuerat

locari·tē ei nō locať·

lz pscp·v·agiť·ut·ff·de ps·v·si tibi et·l·naťal·§·at cū do=

m fullom·fullo ē q̄ lauat et tīgit pānos·et ēc pollit·ele=

uando supflua·lz sarcinator ecōtra addit vbi est scissum ve

stimentū vel pānus·et consuit·vñ diciť·et iste habet sarta

tecta·quia cū eēnt fracta fūt repata ex quibusdam adiuncti

onibus·ut·ff·de vsufruc·hactenus·

n ¶ Actione immo videtur prescriptis vbis opetere·ut·s

loc·§·i·Solucio ut ibi Accursius·

o De obligacionibus ex quasi contractu·Rubrica·

scole autores rcē vsqz ad

centū aureos te acturū ex

istimāt que sentencia sane

benignior est· Nuod si

minoris emeris habebis·s·

cū eo mādati actionē q̄ni=

am qui mādat ut sibi cētū

aureoꝝ fundus emeretur

is vtiqz mādasse intelligi=

tur vt minoris si possit pre

cio emeretur ¶ Recte q̄z

mādatū ōctum si dum ad

huc integres sit reuocatū

fuerit euanescit· Item si

adhuc integro mandato

mors alteri9 intueniat id

est vel eius q̄ mandauerit

vel illi9 qui mādatū suscē=

pit soluitur mādatum·sed

vtilitatis cā receptū ē vt

si eo mortuo qui tibi man=

dauerat tu ignorās eū de=

cessisse·execut9 fueris mā=

datuz posse te agē mādati

actōne·alioqui iusta cā et

ꝓbabilis ignorantia tibi

dānuz afferet· ¶ Et huic

sile est q̄ placuit si debito=

res māumisso dispensatoē

ticij p ignorāciam liberto

soluerint liberari eos·cum

alioquin stricta iuris rōne

non possint liberari· qz alij

soluissent q̄ cui soluere de

buerint Mādatum ñ sus

cipe cuilibz liberū est susce

ptum ať ōsumād est aut q̄

primū renunciand est vt p

semetipsum aut per alium

eandez rem mandator ex=

equať·Nam nisi ita renū=

cieturvt itegra cā māda=

tori reseruetur eādē rē ex

plicādi nichilominus mā=

dati actio locum habet ni=

si iusta cā intcesserit aut ñ

renunciandi·aut intempe=

stiue renunciandi ¶ Man

datum eciam in diem dif=

ferri pt et sub odicione fie

ri In summa sciendum ē

mādatū nisi gratuitū fit i

aliā formā negocij cadere

Nā mercede constituta in

cipit locacio et conductio

esse et vt generaliter dixi

m9 q̄bus casibus sine mer=

cede suscepto offitio man=

dati ā depositi contrahi

tur negocium hijs casibus

intueniente mercede loca

cio et conductio intelligi=

tur cōthi et ideo si fulloni

poliēda curādaue q̄s dedē=

rit vestimenta ā sarcinato

ri sarciēda nulla mercede

cōstituta neqz promissa

mandati competit actio·

Post gña·i·maneries vel diuisitates actuū·ut·s de ob·ꝯ·fi·vsq; huc a ¶ Ex maleficio·subaudi vel q̃ si ut sit bona argumēta°·sic·j·de ob·q̃ ex male·in p̃n·

b Igit· q; de hijs ob·q̃ ex q̃i actu sunt dre debem9·incipiamus de hac q̃ ex sola pueit amicicia·ut·j·e c ¶ Vltro citro·ꝯ·q; id est hincinde possibile eas nasci·naz ex vna pte tm̃ q̃nq; agitur·ut si alteri9 nō interfit·ꝫ sua tantum·d Negocioꝝ gestorū·lz eciā vnū negociū fit gestū·ut·ff·8 negꝰ·gꝰ·l·iij·ꝯ·negocia·sic·j·vi·bo·rap·i prin·et·ff·vi bo·ra·l·ij·ꝯ·q8 agit p̄tore ¶ Mādato·s·eius cuius negocia gesserit·a sic soluit·C·8 negꝰ·gꝰ·si mādatū·q̃ est actf ¶ Vtilitatis·s·ut repetat q8 impēdit·n̄ denunciacō mhibeat·ut·C·e·l·fi·vel pēna affectio·ut·C·e·si pēno·et·l·q; mvxorē·a ff·e·is qui vel obseq̃um·q8 est si libt9 patroni gerit negocia·ut·C·e·officio hnt·ei casibus mlrepetit·alioqm q̃nz ꝛpetit·i q̃ntū locupletior est·ut dicem9·j·ꝯ·pr·ac g ¶ Deserere·negocia·q8 in multis noceret·ut·ff·e·l·i·

h Nullā cū nemīē fit verifil'e suā pecūiam iactare vel effundere ut·ff·de probacum de in debito·ꝯ·i·i ¶ Sicut at obligatū·s·in solidū·dum modo fit vtiliter cepti negociū·lz diūsus exitus fit secutus·vt·ff·e·ꝫ an vltro·ꝯ·i·In casibus tm̃ non tenet i solidū·ut si pupillus est cui9 negocia sunt gesta· Itez si aio depēdandi gessit·ut ff·e·si pupilli·i·ꝛ et·ꝯ·si quis negocia mea · Itē a si ad noua negocia gerenda accessit·ut·ff·e·si quis negocia It si pacto ꝫ actū est·ut·C·e·negocium Item et si fuit in culpa gerens·ut·ff·e·l·fine hrediraria· Itez si fuit in mora·ut·ff·de leg·j·si res·ꝯ·fi· Accursius·

Post genera otra=
ctuū enumerata
dispiciam9 de ipꝭ
obligacioibz que quidem
non ꝓpe nasci ex cōtractu
intelligūtur sz tm̃quia no
ex malefitio ꝭ̄ am capiunt
quasi ex contractu nasci vi
dētur ¶ Igit cum quis ne
gocia absentis gesserit vl
tro citroqz inter eos nas=
cunt actōes que appellāt
negocioruz gestorū sz do=
mio q̄ꝭ rei geste adūf9 eū
qui gessit·directa opetit a
ctō negocioꝝ at gesto=
rū contria q̄s ex nullo con
tractu ꝓpe nasci mānifestū
est Quippe ita nascunt
iste actiones si sine manda
to quisqz alienis negocijs
gerendis se obtulerit ex q̃
causa hij q̄rū negocia ge
sta fuerint et ignorantes
obligantur Idqz vtilita
tis causa receptum est ne
absentium qui subita festi
nacione coacti nulli ꝭ mā=
data negociorum suorum
administracione pegre p
fecti essent desererent ne=
gocia que sane nemo cūa
turus esset si de eo q8 quis
impendissz nullā habitur9
essz actionez ¶ Sicut au=
tē is q̄ vtiliter gesserit ne
gocia dm̃m habet obliga=
tum negocioꝝ gestoꝝ ita
a cont iste quoqz tenetur

k Exactissimā·nō gestorē intdū de dolo solo et lata cul=
pa teneri·ut si ad debita negocia accessit·ut·ff·de negꝰ·gꝰ·l·
·iij·ꝯ·interdū q̃nq; de dolo·lata culpa·et leui·et ꝭ ꝛgl'arit

vt administracionis red=
dat rōnem quo casu ad ex
actissimam q̄sqz diligētiā
opellitur reddere racōnem
Nec sufficit talem diligē=
tiam adhibere qualē suis re
bus adhibere solz si modo
alius diligētior eo como=
dius administraturus eēt
negocia· Tutores q̄z q̄
tutele iudicō tenentur nō
ꝓpe ex contctu obligati es
se intelligunt·Nullum enī
negocium inter tutorem a
pupillum ohit· sz qr sa=
ne non ex malefitio tenen
tur·quasi ex contctu tene
ri vident·hoc autem casu
mutue sunt actiones non
tātum enim pupillus cum
tutore habet tutele actio=
nem·sz ex contrio tutor cū
pupillo hz contriaz tutele
si vel impenderit aliquid in
rem pupilli vel p eo fuerit
obligatus aut rem suā cre
ditoribus eius obligaūit
¶ Item si inter aliquos
omis res sit sine societate·ve
luti q̄ pariter eis legata
donataue essz a alter eoruz
alteri ido teneatur omuni
diuidundo iudicio q̄ solus
fructus ex ea re percepe=
rit aut q̄ socius eius solus
in eam rem necessarias im
pēsas fecerit· non intelli=
gitur ex contractu ꝓpe ob
ligatus esse· quippe nihil
inter se contxerunt· Sed
qr ex malefitio ñ tenētur·

ut·C·e·l·tutor·q̄nq;
de leuissima·ut q̄ ali
us diligētiꝰ volebat
administrae·ut ꝭ dicit
et·ff·e·si pupilli·ꝯ·
videam9·q̄nz ꝭ casu·
ut i hjs casibus vbi a
gitur m̄ntū dñs lo/
cupletior ē ut modo
·s·diximus·in·e·ꝯ·
l ¶ Ei scz gestori·ac·
m Tutores·s·quō/
dā·nā q̄ diu ē tutor ñ
orit obligat°·ut ff·de
tu·et ra·dis·fi tutor·
·ꝯ·fi·et·l·ꝫ non dant
n ¶ Ex malefi cazc·
cio subaudi vel q̄ si vt
bona sit illacio
o Actōz·s·dircām·
tenetur ec alijs actio
nibus tutor·ut dixi9
·s·de attilt·tu·ꝯ·fi·a
ita habes hoc·ꝯ·acti/
onem tutele dircāma
otrariam esse ex q̄i cō
tractu· Quid de actio
ne pro tutele·ꝛ·idē
cum admstar actioīs
tutele fit inducta·ut·
ff·de eo q̄ ꝓtu·negꝰ·
gꝰ·l·j·ꝯ·pro tutore·
p ¶ Contrariā·quam
finta tutela demū in
tēdit·ut mō dixim9 8
directa·ut·ff·8 otra
act·tu·l·i·ꝯ· finito
q Obligatus·vnde
abfutur est·quod p=
inde est ac si iā abeēt
ut·ff·8 negꝰ·gꝰ·l·ij·in
fi·et·l·si q̄s mādato·
r ¶ Itē si int ¶ in fi·
societate·tūc enim a=
gētur p socio·s·si eēt
societas· vlꝭ tm̃ q̄
ꝭ·ꝯ·fi bij ꝭ̄ si contradi
cat·nam nūc dicit· q̄
non est societas·a po
stea dic·socius eius ē
Sed dic q̄ non est so
cietas vera·ꝫ quedā
incidens nam vere cō
trahitur consensu·ut
·s· de ob· ex consen·
in p̃n·hic autem p̄ter
spē ut i ꝭ·ꝯ· dicitur·
s Eius·s· consors·
eius improprie enim
ponitur ut mō dixi9

t ¶ Ex malefitio·subaudi vel q̄i·ut fit bona illacō·ut·s·e·in
p̃n et fa·ad hūc·ꝯ·ff·fam̃·hrē·hredes·ꝯ·ñ tm̃·i fi·ꝯ· et· ff·
cōi·di·l·ij·i fi·i·ꝛ a·ff·p socō·ut fit p socō·a·l·actōe·ꝯ·ñ

post distractū·ac omia qz supior·§·s·oni di· p tbz fin=
u Idē iur·ñ p gularibz opetit·h aūt ad vniūsitatē·ut·
s·pr·et·ff· p soco·l·psoc·arbi·Itē supi9 plīcs itēdi pt·
h at semel tm·ut·ff·fam·hrc·l·si filia·§·fa·et·C·fa·hr·l·
p Ex hjs causis·q̃s superiori·§·diximus ·i·
y Heresobligatus·vl a maleficio·subaudi vel quasi·
z Intelligit ·s·actione ex testo·ut·s·81·§·nra·rei vēdicacio aūt q dat ut in eodez·§·hr·nūquid est ex q̃si octu·Re·nō puto·qz nō est obligacō vñ nō dz dici ex oc·ul q̃si ut·j·de act·§·i·s·q8 in rei ven·8 ypothecaria dico·q fit legatarijs datur ut·C·oñia del·l·i·et i dcā·l·s·del·§·j·Sz vñ nascit h q̃si oc·vel vñ nascit actō ex testo·Re·adeūdo hereditatē heres q̃si o traherevidr·ut·ff·q ex caus i pos·ea·ap8 iul·§·fi·et·l·se·Item quid de pet·hrRe·a h est ex q̃si octu·cū is nō oexerit q possidet p hrede vel pro possessore·vel nec ec deliquit vel q̃si vn8 seqt ex argumtis q fiūt i ls ti·q fit ex q̃si o ctu Itē qd de actōe finium regun·Re·is quia et illa habet fi/militudies multas c act·fam·hr·a oñi di et cū pet·hr·ut·j·8 act·§·quedā·et·ff·8 pet hr·sine bone fidi·§·peticō hreditat·
a Ex octu·qa nullus ex hreditaria accepit vel solus fecit impensas·
b Diximus vt·s·quibz mo·recontra·obli·§·is quocz
c Itē is cui·nam eoipso q soluit aliqd negocij ochē vid ē·ut·ff·de odi·is·si i area·Cū g fit ex q̃si octu ad qd poi t ls odicō idebiti it actōz siue obligationē·ex oc·s·q mo·recontra·ob·§·i·q est huic oc·Re·ut i bi i fi·§·diximus
e Sz tñ·s·bemgtate ispecta q pualz·ut·C·de iu8·placuit nā nemo dz locupletari c alīa iacta·ut·ff·8 o8·is·l·nā vera d Codicōe·s·isbiti et ita ēnsit dñiuz i accipiētez at·ei odicō nulla dare·ut·ff·vsufruc·quē admo8·ca·l·fi·Sz oc·ff·de acq·rex do·si p cur·So·mt tū it est an error i obligatōe fit an i re·pmo cāu ēnsit dñiuz vt h hr·et odicō orit·scdo nō·nec ēnsit dñiuz·nec orit actō·vñ agēs excep repellit·ut·ff·mā·huū ticij·
e Ex qbusdā iste·§·nō fa=
f 108 p errorē·lz=

odi·inde·l·i·Itē pter ēnsactōz ut·ff·8 odi·inde i summa·§·a qdē·et·C·e·l·ij·Itē si iurauit q̃s sibi deberi ec idebitū deferente adūsazio et fuerit solutū·nō repetit·ut·ff·de iu/riur·nā postea·§·i·Itē qñ soluit i cā q p ficiacōz acescit ut ff·e·l·et elegāt·§·fi·et·C·e·ea q et h hr Itē cā pietat solutū idebitū ñ repetit·ut·ff·8 odi·ide·c hjs·§·si mulier Itē si ē ab alio debitū lz fit ide bitū ab eo qui cedit ut C·8 pet·hr·de hereditate
g Exp·l·acqlia·vt soluendo dānū ab a/lio datuz q̃si ego de=disset videor em ofiteri me dānū dedisse·q8 ab alio datū ē·nā si a nullo datū ē ñ impediar repetē·sicut nec m piudicat ofes=sio mea si a nullo dat esz damnū·ut·ff·ad l·acqli·inde neraciuſ·§·fi et·l·se·et·ff·de imt·act·qui buum·§·i·et·ij·et fi·Sz nunquid h fūt vera siue i iur siue i fcō errz is qui soluit·Re·cuz·l·illa·C·e·t·l·ea q nō distiguit nec ego distiguā·et est ar·ff·ut in pos·le·e·l·i·Sz qdā dixerūt ut si erra=uit in iur non rpetat·si in fcō rpetat·pme tñ snie sto·ut·ff·e·lz q si me reputē·Sz o t hūc·§·ē·ff·8 o·in8 et elegāt·§·fi·Sol·illa erit penal apn·h at ex ficiacōe·ut h hr·et·j·de act·§·si furtum·Itez ex legato·qz et ipsū p ficiacōz crescit ut·j·de act·§·Item mixta
h Ex legatis·s·in=debite solutis quātū ad soluētē debitū tñ q̃ntū ab alio uta mō diximus in·l·acqr et h vm qsdam·lz·b·otra·dic em de indebito a qlibet a fic drt a supiori pr·casu·et ē spēale in h legato de q hic dicit alias autē·i·in alio legato distiguo·aut soluit scīet indebitū legatū qcūcz mō·et tūc non repetit·ut·ff·de o8·is·fideicō·Si at p errorē et iur idē ē ut ñ repetat·si est debit natak lz ciuiliter indebitū·ut·C·ad·l·fal·l·error ñ fit minor q repetit vtroz caū p restōz in int·ut·C·si aduersus sol l·ij·si vero p errorē facti repetit·ut·C·de odi·inde·fidei
i Cuiz at cuicūz·alias cuicz·ut p h verba dānās esto =cō=heres illū ere alieno liberare·ut·s·del·§·et tale·
k Constō·ut·C·oñia dele·ij·
l Oñibus·i·oib9 gñib9 legatorz·qz·iiij·erāt gña·ut·s del·§·i·
m Legatarijs·ut eis solutū indebitū ñ rpetat
n Religionis ut monasterijs·
o Pietatis·ut hospitalia et similia·que noiant in aut·8 non alienan·§·nos igitur·Accur·
p Per quas personas nobis acquirit obligacō·Re ica·

q̃si ex otractu teneri videt Idem iuris est de eo qui coheredi familie hrciscundi iudicio ex hjs causis obligatus est Heres q̃z legatorz nomie ñ ppe ex contractu obligatus intelligitur neqz em cum herede neqz cū defuncto·ullum negocium legatarius gessisse ppe dici pt Et tamen qz ex maleficio non est heres obligatus q̃si ex contractu deberi intelligit Item is cui q̃s per errorem ñ debituz solvit quasi ex contractu debere videt·adeo enim non intelligit ppe ex otractu obligatus esse·Et si certiorem racionem sequamur magis ut supra diximus ex distractu q̃ ex contractu possit dici obligatus esse nā q soluendi aio pecuniam dat·in hoc dare videtur ut distrahat pocius negocium q̃ contrhat· Sed tamen p inde is qui accepit obligatur ac si mutuū eis dare·7 ideo condicione idebiti teneat Ex quibusdā tñ caus repeti ñ pt quod p errorez nō debitū solutum fit Sic nāqz diffinierunt veteres ex quibz caus inficiando lis crescit ex hjs caus non debitū solutuz repeti non posse·veluti ex lege acqlia Itez ex legato·qd veteres qdē in hjs legatis locuz habere voluerunt q certa ostitutap dānacōez cuicunz legata fuerāt Nra aūt ostō cum vnā natazoibus legatis et fidei omissis indulsit hmōi augmētū i oibus legatis7 fideicōmissis extendi voluit lz nō omibz legatarijs h pbuit sed tantummodo i hjs legatis et fideicōmissis q sacrosāctis eccijs et ceteris venerabilib9 locis q religiois vel pietatis ituitu honorificant derelicta sunt· q fi

odi·inde·l·i·Itē pter ēnsactōz ut·ff·8 odi·inde i summa·§·a qdē·et·C·e·l·ij·Itē si iurauit q̃s sibi deberi ec idebitū deferente adūsazio et fuerit solutū·nō repetit·ut·ff·de iu/riur·nā postea·§·i·Itē qñ soluit i cā q p ficiacōz acescit ut ff·e·l·et elegāt·§·fi·et·C·e·ea q et h hr Itē cā pietat solutū idebitū ñ repetit·ut·ff·8 odi·ide·c hjs·§·si mulier Itē si ē ab alio debitū lz fit ide bitū ab eo qui cedit ut C·8 pet·hr·de hereditate
g Exp·l·acqlia·vt soluendo dānū ab a/lio datuz q̃si ego de=disset videor em ofiteri me dānū dedisse·q8 ab alio datū ē·nā si a nullo datū ē ñ impediar repetē·sicut nec m piudicat ofes=sio mea si a nullo dat esz damnū·ut·ff·ad l·acqli·inde neraciuſ·§·fi et·l·se·et·ff·de imt·act·qui buum·§·i·et·ij·et fi·Sz nunquid h fūt vera siue i iur siue i fcō errz is qui soluit·Re·cuz·l·illa·C·e·t·l·ea q nō distiguit nec ego distiguā·et est ar·ff·ut in pos·le·e·l·i·Sz qdā dixerūt ut si erra=uit in iur non rpetat·si in fcō rpetat·pme tñ snie sto·ut·ff·e·lz q si me reputē·Sz o t hūc·§·ē·ff·8 o·in8 et elegāt·§·fi·Sol·illa erit penal apn·h at ex ficiacōe·ut h hr·et·j·de act·§·si furtum·Itez ex legato·qz et ipsū p ficiacōz crescit ut·j·de act·§·Item mixta
h Ex legatis·s·in=debite solutis quātū ad soluētē debitū tñ q̃ntū ab alio uta mō diximus in·l·acqr et h vm qsdam·lz·b·otra·dic em de indebito a qlibet a fic drt a supiori pr·casu·et ē spēale in h legato de q hic dicit alias autē·i·in alio legato distiguo·aut soluit scīet indebitū legatū qcūcz mō·et tūc non repetit·ut·ff·de o8·is·fideicō·Si at p errorē et iur idē ē ut ñ repetat·si est debit natak lz ciuiliter indebitū·ut·C·ad·l·fal·l·error ñ fit minor q repetit vtroz caū p restōz in int·ut·C·si aduersus sol l·ij·si vero p errorē facti repetit·ut·C·de odi·inde·fidei
i Cuiz at cuicūz·alias cuicz·ut p h verba dānās esto =cō=heres illū ere alieno liberare·ut·s·del·§·et tale·
k Constō·ut·C·oñia dele·ij·
l Oñibus·i·oib9 gñib9 legatorz·qz·iiij·erāt gña·ut·s del·§·i·
m Legatarijs·ut eis solutū indebitū ñ rpetat
n Religionis ut monasterijs·
o Pietatis·ut hospitalia et similia·que noiant in aut·8 non alienan·§·nos igitur·Accur·
p Per quas personas nobis acquirit obligacō·Re ica·

Apositis. Nues. obligatio. ſz qd dr̃t h. t. a ſupiore. s. p quas p. no. ac. ſe. ille dic̃ de reb9 acquirẽdis h aĩ de ob. ut ibi dixim9 Jtẽ qd dr̃t iſte ab alio. s. 8 ſtip. f. cũ ibi de obli. dicatur ſe. ille ſpal̃ eſt in obligacõibz q̃ſitis p ſtipulacõz. h aũt in omni gne obligatõnuz loquitur acq̃rendo p filium vl̃ p ſeruum p̃terq̃ ſi fuit ex caſtrẽſi pecul̃. l. q̃ſi q̃b9 cãibz ñl ad ꝓpetatẽ nec ad vſufr. p̃ri acq̃ritur vt. C. 8 bo. q̃ li. cũ opz. g. ij. a Attñ al̃. ẽ ut tñ. q p ſuos rẽ. al̃ ẽ ut tm̃ et h fil̃r ſub/audiẽ tñ. b Acq̃riẽ niſi ab alio poſſideat̃ ſu9. q poſſeſſori nec dñiuz nec poſſeſſiõz q̃rit. ſi nõ ex re eius o pauit. vel ex opera ſua. nec dño ſi ex re bone fidei poſſeſſoris vl̃ opera acq̃ſuit qz eũ ñ poſſidz. ut. ff de acq̃r re. do. ſi ſuus. i. ſe. et. l. hõ lib. g. fi. azo.

e Pcs m ymaginem q̃ſi d. fiat ſ diuiſio p/magiarie et intellcũ/aliĩ. nã viſibiliter fieri non p̃t. cũ ſint icorpalia q̃ non diuiduntur. ut. ff. de acq̃. re. do ſu9. g. m corpales et. s. de reb corr. i. i. ſe. et. s. de vſufr. in p̃n. d Cõſtõ ut. C de bo. q̃ li. l. fi. g. ubi aĩ e Actõz. ꝓpetas tñ ẽ filij ipius actõis ut h 8z a obtiz ſ hodie in omnibz aduenticijs. ſz olim tm̃. v. actões filiofami. opetebãt rõe ꝓpetatis ut miuriaꝝ. q vi aut clã. depoſiti. cõmodati a actões i fcz ut. ff. de ac. et ob. filiuſfami. et. l. in fcm̃. has tñ p̃ exerce/bat vel ſu9 ꝓcurator. ñ fili9. ut. ff. de iniur. ſz ſi vn9. g. ait p̃tor et. g. filio. et. l. p̃ i fi. ñ p̃ abeſſz. ut. ff. 8 iudi. ſi lõgi9. g. i. q8 ec̃ i mutuo erat. ut. ff. ſi cer. pe. cũ fili9. Sed hodie ex omni cã aduẽticia acq̃riẽ ipſi filio ꝓpetas ut h 8z

f d Diuiſionẽ q̃ diuiſionẽ longũ eſſz h dr̃e. ſz 8z plene p ordinẽ i dcã. l. C. 8 bo. q̃ li. l. fi hõ qñz bona fiũ poſſidẽ. vt g Jtẽ p liberoſ. nõ q liber/qñ poſterior credit eũ ſuũ eẽ a ſuũ. qñqz mala fide. ut qñ credo eũ ſuũ eẽ. ſcio a meũ ñ eẽ. ut. ff. 8 acq̃. poſ. l. i. g. ſz p eũ. qñz nullo poſſideẽ. ſz detineat̃ ut qñ ſcit liberꝝ eẽ. ut. ff. 8 acq̃. poſ. q vnũſas. g. i. et. ff. de ꝓbac̃. ſi q̃s liberꝝ

h d Per eum q̃z. vſufr. in q̃ vel vſũ. et ſm ſ videẽ q p eũ ſeruuz in q̃ hz vſũ ex duabz caiſ acq̃rat. Sz dr̃. ff. de vſu. a ha. p ſuũ i p̃n. So. dicũt quidã illũ corrigi. Vel dic ſcm jo. q illud ex duabz referat̃ ad ſol̃ vſufr. alterꝝ vo ſi ex re ad vſuariũ. et ſic erit i ſra ofuſio. ſic̃. C. de colla. illã. et. s. q da. tu. poſ. g. ſi q̃s. Sz in alijs li. ñ eſt. vl̃ vſuz. a tẽ planũ

indebita ſoluãtur ñ repetunt̃ Per q̃s pſonas nobis obligacio acq̃ritur

Apositis generibz obligacõnuz q̃ ex conr̃actu ul̃ quaſi naſcũt̃ admonẽdi ſum9 acq̃ri vobis non ſoluz per voſmetipos. ſz eciaz p eas q̃z pſonas q̃ i vra p̃tate ſt veluti per ſeruos veſtros a filios ut tñ q p ſeruos veſtros vob acq̃ritur totum veſtruz fiat Nuod aĩ p liberos q̃ſ in p̃tate habetis ex obligatione fuerit acq̃ſituz. hoc diuidatur ſcm ymaginem reruz ꝓpetatis et vſufructus. quã noſtra decreuit oſtõ. ut q8 ab actõe omoduz pueiat hmõi vſufructuz q̃dem habeat p̃. ꝓpetas aũt filio ſuetur ſcz patre actõez mouente ſm nouelle noſtre oſtõnis diuiſionez Jtẽ p liberoſ hoies et alienos ſuos q̃s bona fide poſſidetiſ acquiriturvobis. ſz tm̃ ex duabz cauſ idest ſi quid ex opibz ſuis vel ex re veſtra acquirant Per euz q̃z ſeruuz in q̃ vſumfructũ habetis ſimilit̃ ex duabz iſtis cauſis acquiriturvobis Cõmunẽ ſuuz p dñica pte dñis acq̃rẽ certuz ẽ. excepto q̃ noiatim vmi ſtipulãdo. aut p r̃dicionẽ accipiendo. illi ſoli acq̃rit. veluti cum ita ſtipuleẽ ticio domino meo dare ſpondes. ſz ſi dñi vmius iuſſu ſuus fuerit ſtipulãtus. ſz antea dubitabat̃ tãmen p9 noſtram deciſionem res expedita eſt. vt illi tm̃ acq̃rat q̃ h ei facere iuſſit ut ſup̃dictum eſt

Tollitur autez omnis obligatio ſolutõe ei9 q8 debetur veluti ſi quis oſentiente creditore alio p alio ſoluerit. nec tamen interest q̃s ſoluat. utꝝ ipe

eſt et nullũ eſt oẽ ñ cũ ꝓpa noia eorꝝ ſtipulacõmi ſeruit i Coẽz. p dñica ſtip. f. ſi dñis ſuus. k Stipl̃at9. ſ. al. g. pnl̃ l Nuibz mod tollit̃ obligacõ. g non r̃naſciẽ 8 ceſo. ut. ff. de ſo. q res. g. ar eã. et de noxa. l. ſi alienos. a. C. de

v p virilibz porcõibz acq̃rit. ut. ff. 8 teri ſimplẽ vel ſibi dño ut ſtari ſeq̃tur al̃ nullum eẽt dubiuz. ut. s. de ſti. f.

remiſ. pog. ẽ ex cã. a C. de ſen. paſ. ſi debitor ubi mag ſuſcitat̃ ſol̃o eius q8 debetur q̃ tollat̃. ut. ff. 8 nox. l. electõ. g. fi. Sz ibi equitatis racõne nec ſublata dicitur.

olliẽ. alias tollitur. alias ſoluiẽ. n Obligacio ſiue re ſiue v bis. ſiue lr̃is. ſiue oſenſu. nam de his. s. dcm ẽ a ti. de obli. uſqz huc Sz nũquid ẽ idẽ i hijs q̃ ex maleficio ſunt vel q̃ſi ſe. n. ſic. jtẽ h fut vera ſiue ciuilis a naturalis fuerit obligacio ſimul. ſiue naturalis tm̃. ut h. et. ff. ad. l. fal. ſi pupil. 19. i prim. Sz nũq̃d a uilis tm̃ ſoluiẽ ſolucione ei9 q debeẽ videẽ q nõ. vt. ff. 8 ſoluẽ. q̃ hõez. g. fi. et h q̃dã dicũt. Sz o tradico. ſi ei ſciẽs me debẽ ciuilit̃ tãtũ ſoluã ſicut ecõtra. ſi nudo pacto tibi decẽ debeam et ſoluã cã mee fidei implende. quare ñ liberor. ut. ff. 8 o8 m8. l. fideicõ. M8 aĩ in dẽa. l. q̃ hõem 8z. iſo eſt. qz aliud operabat̃ ſolucõ q̃ crederz ſoluẽs. ſcz repeticõem cum erzabat credens ſe teneri naturalit̃. ñ g mizꝝ ſi nõ fac̃ q8 credebat ſoluẽs. ſ. liberacionẽ. Jtẽ ẽ dr̃ ad h. j. ſe. in aut̃. vt hij q p res. g. ſi nõ tacuit. ſo. illud ſpẽale eſt. Jtẽ dr̃. ff. de ſol̃. l. ſi rẽ meã. Jtẽ dr̃. ff. de v. ob. iul̃. g. q fũdũ. Jtẽ dr̃. ff. o mo. l. ij. g. ſi reddita. Sz hijs legib9 ſz fuerit fca ſolucio. nõ tñ fca fuit ſic debuit fieri. vñ p nõ facta q̃tũ ad h habeẽ. Jt dr̃ ad id q8 ſubicit q ſm̃ũ ſciẽte creditore ſoluiẽ aliud p alio. ff. del̃. j. nõ ãplius. g. fi. et. l. ſi dom9. g. ij. et. iij. et. ff. de au. et ar. le. l. j. g. fi. et. C. de dona. l. ſi q̃s ar. ff. de ſol̃. q hominẽ. et. ff. de v. ob. int̃ ſtipul̃. g. pnl̃. et. l. ſi ſu9. in q̃b9 legib9 dr̃. q liberat̃ q̃s ſoluẽdo aliud p alio. Sz hec ſpecialia ſũt. hoc aũt regulare. k Cõſciente int̃dũ tñ eẽ aliud p alio ſoluiẽ creditore eciã iuito. vt dixi9 m aut̃. de fideiuſ. g. pnl̃. et q̃ſdã ex hijs notauim9. s. ꝓx. Accur. l Sol̃o fiat. pz h q bñficiũ oferẽ iuitũ. Sz dr̃. ff. de reiuẽ. l. inuito. So. illa regula in ꝓuilegijs loq̃ẽ h aĩ m alijs Vel dic q ñ p̃t directo p̃t tñ p mediũ. p̃ma verior eſt. Sz nũquid econtra poteſt fieri alij ſolucio inuito creditore. ſe

ñ·ut·ff·de noua·l·si stichū·ꝯ·fi·msi creditori creditoris solu
atur·ut·ff·de negg·si liberto uel procuratori credito=
ris vel ei cui extit erit heres creditor·vel futuro debitori
vel similibus persomis que numerantur·ff·de sol· solutum
et·ff·de pig·act·solutum·ꝯ·solutam

q ¶ Item si reus iteruenerit·ut fideiussores·mandatores· et
spōsores·ut·ff· 8 ex=
cep·et·C·8 ñ nu·pe·
l·inj· r Ipe libat·
·s·fideiussor·et fiqdē
soluat noīe suo libat
ipo iur reū at libat p
exceptōem·ut·ff·mā
si quis·et·l·pp·a·ff
de pet· hr·l·si quis
possessor Si vo noīe
rei liberat ipo iur re
ū·ut·ff·de·negg·sol
uēdo et ff·de noua·l
stichū ī fi· Sz fils ve
rū ē qd libat re9 sol
uente fideiussore q=
mō cederz act·credi
tor fideiussori·qd fa/
cē dz·ut·ff·8 sol·mo/
destin9·et·ff·de fide
ius·l·si fideius·q·sunt
dē hāc·l·Re·illud pt
fieri añ solutōem·scz
cessio vel ē postea
hoc acto pus qr vid
ē messe·ut p batur h
solutō·ff·de fideius·
cum hjs· Item nota
h vnam solu· parere
plures liberationes.
et fa·s·de duobz reis
·ꝯ·ex pluribz et·ff·8
arbitris si duo·

s ¶ Item p acceptila=
tionē·ymagiaria·i·fi
cta·sic·ff·de reg·iu·
l·yma.al'dr yma·id ē
p'momtū duraēa· sic
m aut·qūo op· e·ꝯ·i
et in psalmo In yma
gine pertrāsibit hō
t Vt paciatur· rē
et ecia rñdeat ei ut se
quitur·j·e·ꝯ· non est

qui debz·an alius p eo li=
berat ei et alio soluente si
ue sciente siue ignorante
debitore·vel inuito eo so
lucio fiat· ¶ Item si reus
soluit ecia hij q p eo inter
uenerūt liberant· Idē
contrario ōtingit si fideius=
sor soluerit·nō ei ipse sol9
liberat·sz ē re9 ¶ Item p
acceptilacionē tollit obli
gacio·Est aūt acceptila=
cio imaginaria solucio qd
em ex vbor obligacione
ticio debet id si velit tici9
remittere poterit sic fieri
vt paciat hec verba debi
torē dre·qd ego pmisi ti=
bi habes ne acceptū a ti=
ci9 rspondeat habeo· Sz
ecia grece appellacio pt
fieri dūmodo fic fiat vt la
tinis verbis solz exigi gre
cum· Duo genere vt ita
diximus tātū hee soluunt
obligaciones q ex verbis
ōsistūt·ñ ecia cetere· Con
sentaneū em visuz ē verb
facta obligacionem·alijs
posse verb dissolui· Sz et

8 osti·pecu·l·i·ꝯ·eū q· Sz nos dicim9 idē qd mar·ubi fit in
utilis rōe rei ut dem est· Item idē qd·b·ubi ē inutilis rōe o
cepcōis·et fac p nob ·ff·de acceptil ·si acceptilis

3 ¶ Consentaneū·fac·ad h.j.e.ꝯ.fi·et·ff·de re·iur ·michil ē
tam et·C·qñ·li·ab ep·dis·l·ij·et·ff·8 pac·ab empcōne·

a ¶ Sed ec ex alia·s.q verbis

id qd ex alia causa detur
pt in stipulacōnē deduci·
et p acceptilacionē dissol
ui· Sic aūt q detur p
pte recte soluit ita i pte re
cti debiti acceptilacio fie
ri pt· ¶ Est aūt pdita sti
pulacio q vulgo acquilia
na appellat·p quā ōtigit
stipulacionē vt oim reruz
obligacio i stipulatuz de
ducat et ea p acceptilacō
nē tollat Stipulacio ei
acqlia· renouat oes obli=
gaciones et a gallo acqli
ano ita oposita ē· ¶ Quic
quid te mihi ex quacunq
cā dare facere oportz vel
oportebit·presens in die=
mue·aut sub odicione qq
cunq rerū mihi tecuz ac=
cio est queq abs te peticō
vel aduersus te psecucio
est vel erit·quod qz tu me=
cū haberes·tenes· possi=
des·possideresue·dolo=
ue malo fecisti quo minus
possideas qnticunq ea
rex res erit·tātā pecūiā
dari stipulat9 ē aul9 au=

b Dissolui·scz ipsū
debitū·Et nota mira
bile p bacō ez·nā cuz
nō patetur ōtractus a
lius tolli suo contrio
actu·s·p acceptilacō
nē decipit et deducit
in qndā ñ prius ōtr=
riū actū·ut in stipu=
lacōe qd est obliga=
toriū·et sic fit noua /
cō idistincte iur isto
ut.j.e.ꝯ.pterea·et·ff
de act·et ob· obliga
cōnum fere·ꝯ·fi·a ip
sa stipulacō patitur
se tolli p acceptilacō
nem ut h dicitur

c ¶ Sic at soluitur·s·
volēte creditore·Sz
nunqd eo inuito debi
ti ps soluit·Re aut o
fitetur de toto debi=
tor et tunc non po=
test soluere nisi totuz
ut·ff·de vsur·tutor·
·ꝯ·lucius·que est hu
ic contra nisi volenti
creditori·ut h dicit·
aut diffitetur· et tūc
pars ofessata tm re=
cipietur ab inuito·ut
·ff·si cer·pe·quid ex/
sti·et h ecia casu po=
test intelligi qd h di
citur

d ¶ Est prodita opo
sita est·i·hjs verbis
q sequuntur· quicqd
te·rē·Et nota q non
potest sic legi quin
aliqua vba sint h su
pflua· Item nunqd
vnum solum ex hjs
duob9·s·dare vel facere suffic·s·dare cū solū qd erat dand i
hac stipulacōe deducit·ut.j·ibi tātā pecuniā·Re·fic·ar·s·
de v·ob·h solēnia et·C·de dona·l·fi· e ¶ Dare·ubi dz dñi
uz ēnsferre·ut.j de act·ꝯ·fic itaqz a·s·de v·ob·l·non appa
ret·ꝯ·fi·

f ¶ Actō in psonā·ac petitō in rem·persecucō vtrūqz con
tinet·ut·ff·de act· et ob·actō in personam·

g Petitō in rem h ¶ Ve p vel· i Res.i·estimacō

k ¶ Stipulatus·nūc mutat psonas·de scda ei tranfit ad ter
ciam·Et nota q etiam realis actō deducitur in stipulacōe
fcā rei estimacōe et ita ipsa pecunia siue rei estimacō dedu
cit ī stipulacōz et in acceptilacōem·nā ipsa res non pt ·cū
nemo rez suam possit stipulari sibi dari·ut·s·de iutil· sti·ꝯ·
ij· Sz quō deducā estimacōz cū non debeat·Re ·imo qi de=
bita est·libat em excepcōne quasi rei ven·si prestat esti
macōnē·ut·ff·de rei vē·eius rei et·l·se·si autem ipsa rē in

acceptilacōz 8ducā· vz iuē pac·ē·b·ut·dixī9·s·e·ꝗ·q̃ gñe
a ¶ Preterea·ñ solū solucōe uel acceptilacōe·ut dcm̄ est·s
b Nouacōe·si fiat p stipulacōez·ut subici·siue p iudiciū·
ut si ali9 noīe meo iudiciū suscipiat aio inouādi·ut·ff·8 sol
·l·solu·et·ff·in rez·v·si p pre·et·ff·8 v·ob·scire debem9
in fi·i·R· =psone etiā si ē ñ agiē ut fiat nouacō iure isto
c Noue= hodie contra·ut·j·e·ꝗ·ez c̄ e A pupillo·q̃ na
turaliē teneē·ut·ff·8
noua·l·i·in fi·si ē ma
ior infante·aliaſ nec
naturaliter·ut·ff·de
ac·et ob·l·pupillus·
e ¶ Nulla ē·Sz nūq̃d
restituitur creditoz ī
porē debitorē·Nuiꝰ
dicūt q̃ sic·ut·C·de
repu·ē·l·i·et·ff·8 fi
8iuſ·l·si tici9·ꝗ·huic
q̃ ē otra·et qꝰ h̄ 8r·
res admittaē·ſ·iuē·
oñi·ez ñ p restōm vt
dcm̄ est· Alij ut pla·
dicūt hāc in impubē
q̃i stulte accepit hic
creditor tā puuſū·il
lā·in pubē loq̃· Vel
veri9 refert an minor
iuueē ut nō teneaē p
bñfitū restōis·a tūc
ecīā restituiē credi=
tor in veterē credi=
torē ut ibi·an vero ñ
restituaē·qz nō ē ne/
cesse·cū tm̄ naēaliter
fit obligatuz·ut·ff·8
noua·l·i·in fi·a tunc
nec creditor ēstituiē
ut h̄·nec eē tunc qñ
dolo creditoriſ minor
fuit obligatus·ut·ff
de fideiuſ·si tuci9·ꝗ·
fi·vñ huic doloso nō
succurriē·qz frustra·
et ē·ff·de minor·l·au=
riliū·in fi·a·l·si ex cā
·ꝗ·nūc videdū·et ad
velē·si decipiēdi Qꝰ
eē in muliē distīguiē
nā ēstituitur in pmū
debitorem actō ea sū
ducta·p velē·ut·C·
ad velē·siē·misi fue=
rit dolo inducta·vt·
ff·ad velē quidam a
dcā·l·si tutius·in fi·
At secus eſſz ubi nul
la eſſz sedā obligacō
ut ī suo subiciē·qui
non p̄t ecīā naēaliter
teneri fideiubendo vel intercedēdo q̃ quo mō·ut·ff·de fiꝰ
iuſ·suus iscio·et·l·se· Idē eē in infante dicā q̃ sedo se obli/
gauerit·nā ē nulla fit·ñ tolliē·pma ē ñ habeat in quā tran
seat·Nuidā tñ dixerūt naēaliē suū teneri etiā fideiubēdo·
qꝰ falsū ē·nam nec aliter teneē ñ naēaliē·cuius occasiōe te
netur dñs de peculio·at h̄ non teneē·ut·ff·de pecul·l·iij·
·ꝗ·si filius·et fa·ad hūc·ꝗ·ff·de fideiuſ·si tucius·ꝗ·huic·

geri9 spospōdit numeriuſ
negidi9 Jt ex diūso nūe
ri9 negidi9 introgauit au
lū augeriū·q̃cq̃d tibi ho=
dierno die p acq̃l·stipl'aci
onē spospōdi·id ne omne
hēs acceptū rñdit aui9 au
geri9 hēo acceptūq̃z tuli·
¶ Preēa nouacōe tolliē
obligacio veluti si id qꝰ ti
bi sey9 debebat a titio da
ri stipulatus fis·Nam inē=
uētu noue psone·noua na=
scitur obligacio·et prima
tolliē transl ata in posteri=
orem·adeo ut interdum ez
posterioz stipulacio inutil'
fit tñ prima tollitur noua=
tionis iure·veluti si id qꝰ
tu titio debes a pupillo si=
ne tutoris auctoritate sti=
pl'at9 fuerit·q̃ casu res a=
mittiē·Nam et prior debi
tor liberatur·et posterior
obligatio nulla ē·Non idē
iuris ē si a seruo quis fuerit
stipulat9·nam tunc prior
perinde obligat9 manet·
ac si postea null9 stipulat9
fuiſſz·Sed si eadez psona
fit a qua postea stipuleris
ita demū nouacio fit si q̃d
in posteriori stipulacōne
noui fit forte si odicio·aut
dies aut fideiussor adiciaē
aut detrahatur Qꝰ au

f ¶ Non idē·Sz q̃ ē rō diuersitatis inē hūc·ꝗ·et supi9·R·si
fīi·R·qz ibi saltem naēalis obligacō fuit·h̄ nulla in seruo
ut ibi diximus·Jtez h̄ qz pupill9 potuit obligari naturaliē
et ciuiliter c̄ auctoritate tutoris·et p eū·s·creditorē stetit
q̃re sibi īputz·vñ por actō tolliē·et posterior ñ manz·Fu9
aē nulli9 auctoritate p̄t obligaē ciuiliē·ideoq̃z non imputaē
sez creditori·et actio prior durat·

tem diximus si oditio adi
ciatur nouacōnem fieri sic
intelligi optet ut ita dica
m9 factā nouacionem si o=
ditio extiterit·alioquin si
defecerit·durat por obli=
gatō Sz cū h̄ quidem inē
veteres ostabat tūc fieri
nouacionē cū nouādi aio ī
sedam obligationē itum
fuerat Per h̄ aē dubium e
rat qñ nouādi aio videreē
hoc fieri et quasdā de h̄ p
sumpciones alij in alijs casi
bus introducebant Jdeo
nostra pcessit ostō·que ap
tissime diffiniuit tunc solū
nouacionem poris obliga
cionis fieri q̃ciens hocip̄z
inter otrahentes expressū
fuerit qꝰ pter nouationē
poris obligationis ouene
runt·alioquin manere et p
stinam obligationem et se
cundā ei accedē·ut mane=
at ex utraq̃z cā obligatio
ez nre ostōis diffinitiones
quas ez ex ipsius lectione
apertius cognoscere
¶ Hoc āpli9 hee obliga=
ciones que osensu otrahū
tur otraria voluntate dis=
soluunē Nam si titius et se
pus inter se osenserunt ut
fundū tusculanum emptū
sepus haberet·c·aureorū·

g Null9 stipulatus
id est inerogatus sti
pulor em̄·i·merogo
ez pristi·sic accipiē·
·ff·de oꝰ·inde·si nō
sortem·ꝗ·si·p·
h ¶ Nouacō fit·nō h̄
tria iura ēca noua·an
tiq̃ssima·ubi eē si mi=
hil noui inēueniret
fiebat tñ nouacō·ut·
ff·8 ac·et ob·obliga
cōz fere·ꝗ·fi· Jt noua
vbi nouacō presump
tiue fiebat q̃ciens no
ui inēueniret·et sēp
itelligebatur·h̄ agi
ut h̄·et·ff·de nouac·
·l·ij· Jt ēcia qñ h̄ ex
pressiz dēetur·ut·C·
de nouac·l·fi·vel dic
tm̄ et verius duo esse
pmo fiebat si h̄ age/
batur expsse vel taci
te·ut·ff·e·l·iij·et no/
uo iuē si id exprimaē
ut·j·ꝗ·pr·et in dcā·
·l·obligacōnū fere·
nouū iēueiebāt·ſ·sti=
pulacō penalis·a fa·
ad h̄·s·qui mo·tes·i/
fir·ꝗ·i·et·ff·de re iu
di·l·iiij·ꝗ·si ex ouenti
one·et·ꝗ·ez si pigra·
i Quod aē fa·ff·de
nouac·quociens·
k ¶ Nouandi·expsse
vel tacite·
l Sz c̄ h̄ introduce
bant et alij in alijs ut
qz forte aliq̃d noui ī
obligacōne erat ad=
iectum·ut·s·e·ꝗ·ez si
eadem
m ¶ Cōstō·ut·C·de
nouac·l·fi·
n Accedē·fit tñ exa
ctō tm̄ semel de eodē
ut·ff·de reg·iuē·bo=
na fides·
o ¶ Hoc amplius·q̃

consensu·ſ·solo·Sz q̃ sunt hee·R·numeranē·s·de ob·exo
sesu Idem in quibusdam ex maleficō·ut nudo osensu eē tol
lātur ipo iure·ut iniuriaz Jtē furti et similes·ut·ff·8 pa=
cē·si tibi·x·ꝗ·q̃dam actō·alias nō ipso iure tolluē osēs·ſ·
pacto 8 ñ petēdo·ez p excep·ut·ff·8 pac·l·si vn9·ꝗ·pact9
p ¶ Precō soluto·Sz nunq̃d si p tē pcij soluet·R· non ē res
integra·et ideo non rescinditur rudo osēsu·ez ita demuz si

hincinde facta fit retro traditio · ut · ff · qñ liceat ab ēp dis · l · i · ⊓ · ff · de pact · ab emp · ⊓ est rō vtrobiz · qz ñl est tā ouei ens naṫali eqtati q̃ eo gñe q8 qz dissolui quo ligatū ē ut · ff de reg · iuṫ · nihil ⁊ e · ꝯ · et no · in fi · huius · t · xij · cē modos p q ⁊ dē est ut · s · quos tollit obligatō tā ciuil q̃ naṫal ipo iure ut nulle remaneāt reliq · per soluc · ut · s · e · in prim · ⁊ tē p acceptilacōem ut · s · e · ꝯ · ⁊ tēz p acceptilacōez ⁊ tē p noua cōez voluntariā · ut · s e · ꝯ · p̄ · et · s · ꝯ · primo · ⁊ tē p nouacōz nccīā ut p sniaz et ostestaci onē lit ut si alius meo noie subeat ꝓ me iu / diciū · ut · ff · de nouac · l · delegare · ꝯ · i · ⊓ · l · aliā ⁊ tē p opēsacōm ut · j · 8 act · ꝯ · pnl · ⊓ · ꝯ · i bone fidei ⁊ tē p 8le gacōz · ut · ff · 8le · l · 8 legare · i · ꝯ · ⁊ tem p ofusionē 8biti · ut · ff · de fideius · l · si 8bitor creditori ⁊ tē p obla tionē ofig̃cōz et 8po ficōez · ut · C · de sol · l ob signacōz · et eciaz ipo iure · ut · ff · depo siti · l · i · ꝯ · si pecuniam in fi · ꝯ · ⁊ tez p iteritū spēi · ut · ff · 8 ⁊ · ob · l · si ex legati ⁊ tē male= fitō suo ut p ot · p e / dcm si quis i tātā vel edcm diui marci · ut · C · vñ vi · l · si quis in tātā et · ff · q̃ met · cā · l · extat · et · ff · ad · l · iul · de vi · p · l · pnl · ⁊ t osēsu nudo qñqz · ut i 8 · ꝯ · ⁊ et alijs mo8 tollit nonvez sez ciui lis et naturalis · sed interdū ciuilis tm et remanet naṫalis · ut p sniaz · ut · ff · de odi · 8 · l · iul · ⁊ t̄ ma= net ciuil et tollit naṫal · ut p pactū et cirog̃phi reddition ē et iusiurandum · ut · ff · de sol · l · stichum · ꝯ · naṫalit · ipsa ec ci= uilis fic elidit ut non hēat vigorē · j · de excep · ꝯ · pterea ⁊ tē fūt et alij modi q̃bz tollit obligacio p excepc · q̃s habemus j · de excep · per totum · Accur · flo · r ¶ De obligationibz · Rz ica · 8 otinua ut i p̄n · huius ti · oti ū fit expositū · ex oēctu · ut · s · 8 ob · ex oēc · (netur s ¶ Ex q̃si otractu · ut · s · de obli · ex q̃si otrac· t ¶ Ex malefitio · caue tibi · qz lz 8 pmittat dicē 8 his omnibus · ñ tñ dicit i hoc ti · de hijs q̃ sunt ex quasi malefi / cō · sed dic ut · j · de ob · ex quasi malefi · nec eciā de omibz q̃ ex malefitio · ⁊ de solo furto agitur in 8 t · ⊓ aṫ ē Rz ica · gñalior q̃ fit text9 · ut · ff · si c · pe · et de odi · mde · et · C · de rbz · cre · ⊓ iuṫiuṫ · nā ñ dic ibi de rebz creditis · ⁊ i se · ti · post illum u ⁊ ille · s · q̃ fūt ex oēctu · ñ aṫ repetit eas q̃ fūt ex q̃i oēc· r ¶ diuidūt · s · re ⁊ 8 ⁊ ⁊ et osēsu · ut · s · de ob · ꝯ · fi · y ¶ hee · s · q̃ fūt ex malefitio vel q̃i =ut ouicō · ut · ff · 8 in= z ¶ Iniuria · ⁊ nōne fit iiuria ⁊ 8 iuṫ · l · i · ꝯ · iiuria · ⁊ t̄ ⁊ ifamatoris · ut · ff · de iniuṫ · l · lex cornelia · ꝯ · si q̃s libz ⊓ · j · 8 iniuṫ · ꝯ · i · ⁊ ēte ⊓ tūc ex malefitō fit ⊓ sic re fit · qz maleficiū

demū re non secuta · id est neqz p̄cio soluto · neqz fun do tradito · placuerit int eos ut discederetur ab ea empcione ⊓ vēditione in= uicē liberātur ⁊ dē ē icon ductione ⊓ locacione et in omibz oēctibz q̃ ex osensu descendunt sic iam dcm ē · **De obligacionibus que ex delicto vel quasi delic to nascuntur ·**

Vm fit expositum superiore libro de obliga cionibus ex cō= tractu · et ex quasi otractu seqtur ut de obligacioni= bus ex malefitio ⊓ quasi ex malefitio dispiciamus ⁊ z ille quidez ut suo loco tra= didimus in q̃tuor gña di= uidunt · hce vero vni9 ge= neris sunt ⁊ Nam omnes ex re nascunt · i · ex ipo malefi

fit verbis vel lris et sic habet locū quod hic dicit

Vrtū ē oēctacō · et fa · ex · 8 elec · c · dudū · 8 exigit i fut to et sine eo nō fit furtū · lz volūtas vel alia ⁊ ba vl sep̄ta intueiat · ut · ff · e · si q̃s vxori · ꝯ · neqz ⁊ bo · ⊓ · l · ifitiādo · i p̄n · et · l · i · ꝯ · sola · Mñz tñ sine oēctacōe · ut i carta rasa · ut · ff · e · q̃ tabulas · ꝯ · fi · et · l · si quis vxori · ꝯ · si q̃s asinum ⁊ certe ibi oē ctatō intercessit · cū ge neralit oēctatōz acci piam9 · lz non fuerit ibi amotio

b ¶ Rei subaudi mobi lis · nā de immobili ñ p̄t fieri furtū · ut · s · de vsuc · ꝯ · q8 aṫ nisi i cāū ut i creta · ⁊ ēte il la iā ē mobil · ut · ff · e · l · si crete ⁊ t subaudi corpal · nā de icorpa libz ñ fit furtū · c nec oēctatio in hijs esse possit · ut · ff · de acq̃re · do · l · seruus ꝯ · in= corpal itē subaudi a liene · qz rei mee non facō furtū in eo q8 ē meū · ⁊ sec9 i oñ i · vt · ff · e · si socius · idē ⊓ si ē nulli9 ut hreditarie ñ fit furtū · ut · ff · e · l · hreditarie · et ibo di xi subaudiri aliene c ¶ fraudulosa · 8 ibo dicit · qz si credat sibi licere non facit furtū ut · j · t · i · ꝯ · qz tñ · ⁊ t si credat dñz pmissurū non fac furtū · ut · j · e · · ꝯ · placuit · ⁊ In duobz tñ casibz vidz ⊓ furtuz fieri ec sine fraude fu rādi · ut i eo q̃ saccum pecūie surripuit · nā ec sacci noie furti te / net · lz saccū non po / suerit furari · ⁊ pecu= nia ut · ff · e · qui saccū ⁊ ēte lz nō p̄ncipalit sed 8dario tñ voluit saccū surripe · Alius casus ē ut · ff · de odi · ob cāz · l · pnl · ⁊ t subaudi ad diffimitōz · q̃ fit iuito dño · nā eo volēte nō p̄t cō mitti furtuz ut · j · e · ꝯ · placuit · d ¶ Vel ipsi9 · i · ꝓpetatis ip si9 rei · e ¶ Vsus ut hēs exēpiū · j · e · t · ꝯ · furtū aṫ fit · ⁊ qua liter q̃ druplicat 8 · Rz · vsus tm q̃ dr uplicabit · ut nō pl9 ex tendat pena q̃ delictū · ut · C · de pen · l · scimus · et fa · ff · e · l · vulgaris · et · l · si q̃s fur · i · Rz ñ · et · ꝯ · i · et · ꝯ · ij · et · l · verum est Alij dicūt ec ipsā ꝓpetatē debē estimari · qz non p̄t separi vsus a ꝓpetate · ut · ff · e · l · qui iumenta · et · l · si te vendidero · ꝯ · cū aṫ f ¶ Possessionis · et 8 dico ⊓ ipaz possessionē dupla ri cū aliud sit p̄ciū rei · aliud possessiois · ut · ff · utiꝓ possidetis si duo · ꝯ · fi · et subaudi q̃ 8 fecerit aio lucrandi · aṫ non ē fur tū · ut · ff · e · l · i · ꝯ · i · g ¶ Lege naṫali · i · diuīa · vñ illd ⁊ nō fa cias furtū ꝛc · ⁊ tē illud · Qd tibi non vis fieri alij ne feceris 8 fur tū · q8 · id est qz i ¶ Auferēdo · qz fur aufert · Ac · k ¶ Spēs · s · casus · Ac · flo · l Apparebit · ut · j · e · ꝯ · oceptē · et · ꝯ · oblatū · y ¶ Ymmo ab alio p 8 vidz ifringi regula p liberā psonā mihi acqri · ut · C · p q̃s pso · no · ac · l · i · q8 fal= sū ē qz mag de delicto suo ꝓpo q̃ alterius fcō 8 euem t · vt · ff · de vsuṫ · si quis solucōm · ꝯ · fi · et · ff · q̃ vi · aut clazz · l · ꝓbi

cio veluti ex furto rapina aut damno aut iniuria

Vrtuz em est con tractacio rei frau dulosa · vel ipsius rei vel eci am vsus ei9 possessionis · q8 lege naṫali phibitum est admittere Furtū ei vl a furno id ē nigro dcm est q8 clam et obscure fit · et plerūz nocte · vel a frau de vel a ferēdo · idest aufe rendo · vel a greco ⁊ mone qui fures appellantur furi so · et greci di= xerunt ¶ Furtoz aṫ duo sunt gñ a maifestuz ⊓ ñ ma nifestum Nam oceptum ⊓ oblatuz spēs potius actio nis sunt furto coherentes q̃ genera furtoz sic inferi us apparebit Manife= stus fur est · quem greci appellant · nec

⁊ ⁊ ⁊

bere·et ſũt ꝗ ꝗa·ñ i caũ ·ſ·cũ ſe occultauit ille cui fiebat·
nã ꝯ fur viſ9 fuerit·tñ ē fur ñ manifeſt9 ut·ff·8 furt·l·ſi q̃ſ
ſuiututē·ꝯ·decerm b Deponē·i tm̃ ꝯ·h·ut ſi ulē mon
tes pferre deſtiaſſet
tñ ſi apꝛehēdat·erit
fur maiſeſt9 Ac·flo·

ſolũ is q̃ in ipo furto dep=
hendit·ſz eciã is qui in eo
loco deprehendit q̃ furtũ
fit veluti qui in domo fur=
tuz fecit et nonduz egreſ=
ſus ianuam deph̄ēſus fue=
rit et q̃ in oliueto oliuaruz
ã invineto vuaruz furtum
fec̄ q̃diu in eo oliueto ã in
vineto deph̄ēſ9 fuerit im=
mo vlterius furtuz manife
ſtuz eſt extendenduz quã=
diu eã rez fur tenens viſ9
vel deprehenſ9 fuerit ſiue
in pblico ſiue in puato·vel
a dño vel ab alio· ãte q̃ eo
puenerit q̃ deferre ã dpo=
nere deſtinaſſz ſed ſi ptulit
q̃ deſtinauit·tamen ⁊ ſi de
phendatur cuz re furtiua
non eſt manifeſtus fur
Nec manifeſtuz furtuz qd
fit ex hijs q̃ dixim9 intelli=
gitur·nã qd manifeſtum
non eſt id·ſ·nec maiſeſtuz
eſt Conceptuz furtũ dr
cuz apud aliq̃z teſtibz pre
ſentibz furtiua res q̃ſita ⁊
inuenta fit·nã in euz ꝓpa a
ctõ oſtituta eſt·q̃ quis fur ñ
fit·q̃ appellatur dcepti·
Oblatuz furtuz dicitur
cuz res furtiua ab aliq̃ tibi
oblata fit eaqz apd te dce=
pta fit utiqz ſi ea mente ti
bi data fuerit ut apud te
poti9 q̃ apud euz q̃ dede=
rit dcipetur Nam tibi apd
quez dcepta fit ꝓpa adũſ9
euz q̃ obtulit q̃ muis fur ñ
fit oſtituta eſt actio q̃ ap=
pellatur oblati· Eſt au=
tem prohibiti furti actio
aduerſus eum qui furtum
querere teſtibus preſenti
bz volentē phibuerit·

c Nec manifeſtũ q̃a
dꝛiozꝛ eadē ē diſci/
plia· ut· s· de hijs q̃
ſui vel alie· iuꝛ ſũt·ꝯ·
·i· et fac̄ ad hũc·ꝯ·ff·
e·l·ij·et·iij·et·iiij·et
·v·et·vj·et·vij·a·ix
d Sedz veterē ac
ymmo fit·ut·ff·de ꝯ·
fug·l·i·ꝯ·ꝗ at·ſz illꝗ
ē ſpēale i pſõa ſui
d Ex oñia· ꝗ ñ eſt
ſēp bõa dſequntia·ut
ſblata ſolēmitate ido
id tollat qz ē ſolēmi=
tate fiat·ut·s·de ꝯ·
obli·ꝯ·ſed ꝗ et·C·de
formul·et impetra·
ſub·l·i·et·ij·
e Pena mãifeſti · q̃
eſt de iure ptoris·ut
ꝛ·de ppe·et tpa·act·
·ꝯ·i· f Ex ſui ꝗ tñ
caſu ſuus p noxa da
ri poterit·ut·ꝛ·de no/
xal·act·i pn·Ac·flo

g Manifeſti·ſ·q̃ deſcendit ex lege·xij·ta·ut·ꝛ·8 noxal·ꝯ·
ſũt at·Sz q̃re mior pena iuꝛ·l·xij·tabularũ ipoit q̃z p pto
rē·ꝗ·qz maius delictũ ē ut·ꝛ·t·px·in pn· Preterea tpe leg·
xij·ta·pauperiores e/
rãt hoies·vñ mioreſ
pene iponebãt ut·ꝛ·
de mĩnꝯ·ꝯ·pena·
h Dupli ñ i caũ ·ut·
C·de ſuis fugitis·l·
mãcipia i furtũ i
uito dño·et q̃nz volẽ
te ut·ꝛ·e·ꝯ·vñ illꝗ
k Itaqz geſtãdi·id
eſt ducendi· accurſi9

Preterea·pena oſtituit e
dicto ptoriſ p actõz furti ñ
exhibiti·adũſ9 euz q̃ furti
uã queſitã rem apud ſe et
inuentã non exhibuit Sz
hee actões id eſt ocepti et
oblati et furti prohibiti
necnon furti non exhibiti
i diſuetudinez abierẽt·Cuz
em̃ req̃ſitõ rei furtiue ho=
die ſm veterez obſuacõz
non fit merito ex oñtia ec̄
pfate actiones ab vſu oũi
ꝛceſſerẽt·cũ mãifeſtuz fit q̃
oes q̃ ſcientes rez furtiuã
ſuſcepint ⁊ celauerint fur=
ti nec mãifeſti obnoxij ſunt
Pena mãifeſti furti q̃=
drupli eſt tam ex ſui q̃z ex
liberi pſona· nec mãifeſti
dupli eſt Furtuz autem
fit·non ſolũ cũ quis inci=
piendi cã rẽ alienã amouz
ſz gñaliter cuz q̃s alienam
rez iuito dño oꝛctat Ita
qz ſiue creditoꝛ pignore·ſi
ue is apud q̃z reſ depoſita
eſt ea re vtat·ſiue is qui rẽ
vtẽdã accepit i aliũ vſum
eam tranſferat·q̃z cuius
gra ei data eſt·furtũ com
mittit·veluti ſi q̃s argen=
tum vtendum accepit q̃ſi
amicos ad cenaz inuitatu
r9·⁊ id pegre ſecũ tulerit
aut ſi q̃s equum geſtandi
cã omodatũ ſibi longius a
liq̃ duxerit·qd veteres ſcp
ſerũt de eo qui in aciem e=
quum pduxiſſet Placu
it tam̃ eos q̃ rebz omoda=
tis alit uterent q̃z vtẽdas
accepit ita furtũ omittẽ·
ſi ſe intelligãt id inuito do
mio facẽ eũqz ſi intellexiſ=
ſet non permiſſurum ac ſi

l Perduxiſſz· idẽ ē
et ſi alij cõmodauit·
ſpẽs ei furti ē de alie
no largiri·ut·ff· e·ſi
pignore·ꝯ·i·
m Placuit itelligãt
et ē rõ·qz volũtaſ di
ſtiguit maleficia·ut·
·ff·e· q̃ iiurie· i fi·i·
ꝗ ñ· et fac̄· C· ad·l·
coꝛ·de ſic·l·i·et·ff·ſi
cer·pe·l·q̃ te·
n Permiſſuꝛ·qd ſi
ꝗ credidit·ſ·dñz per
miſſuꝛ·ſz ſtulte ēde
bat ꝗ furti nõ teneẽ
cũ nõ fiat·ſ·furtũ ab
ſqz affcũ ut ꝗ ſubicit
et s·de vſuc·ꝯ· Itẽ ſi
is·ſz actõe ex eo oꝛ=
ctu·ut omodati vel ſi
mili bñ teneẽ· ut·ff·
e·q̃ ſi re tibi omoda/
ta ſz ſec9 ſi ſtulte opi
noꝛ te pmiſſuꝛ rẽ tu
az accipere·ut·ff·de
furt·l·q̃ vaſ·ꝯ·vetaẽ
Accur

o furādi·nisi duobz casibz ut dixi·s·e·ꝗ·i· Ac p furtū ut furti actō nascat· furtū tñ fit ꝑz ꝗsdā· ꝗ certe imo nec furtū fit·ut·ff·e·l·it omes·ꝗ·pnl· q dño·i·meuio·ac·

r Vñ ptulerit·i·domino ꝗ renūciauerit ut·C·de furt·l·si ꝗs psuaserit accur·

s Ad eum scz titiuz

t Decisio em·ut·C·de ser·corr·l·si quis psuaserit·

u Actōz spāle ē qd ꝗ dicitur alias nō fit furtum volenti ut·s·pr·ꝗ·a·ff·de donac·mt vi·et·vx·l·de eo in fi·q ē cōtra Sz videt q nec ꝗ casu debeat esse spāle·ut·C·de ꝗ·fugi·l· quicūq·ꝗ·fi·ꝗ ibi incip malicia a dño hic at ab ipso corrumpente

x Licz·i· quamuis·

Regule quas regulas hēmus·ff·de ꝗ·corrup·l·i·in pn· et per totum ti·ac·

y Perniciez·i·destructionem·

z Impūitate·fic·j·t·i·ꝗ·ꝗ nedū talia·

a Quibusdā· Item et vnius pena fit me/tꝯ multoꝝ·ut·C·ad l·iul·repe·l·i· Et nō in ꝗ·ꝗ·pūri affcm·et si non seqtur effectus fic·C·de ep·et ck·l·si ꝗs non dicā·et·C·de hijs q ad ec·ofu·l·pñti· Ar·oē·ff·de penis·l·cogitacōis Sz certe ꝗ cogitatio iaz deuenerat ad aliquē actū vñ non erat nuda ut·C·ad·l·iul·de ficca·l·quisquis ac·

b Int duz furtū·si rō e dñij·ꝗ maleficij· et ideo ex ꝗ malefitō non ciuiliter ꝗ crimīalit agitur· nam cum fit liberum corpus ñ recipit estimacōem· ut·j·de obli·que ex q si delic·ꝗ·ob hoiem·ē mialit er autem extra ordinem agetur·ut·ff·e·l·fi· et de pua·delic·l·fi· Mē vo ñ agit Sz et pat ñ agit oditione furtiua·cuz ipa ad possessionē vl petatē opetat qz neutz i filio hēm ut·ff·e·l·eū q·ꝗ·si filius·et·l·mē i pn·et·l·libozz·et·ff·de acqē·pos·l·cū hredes·ꝗ·fi·et·ff·de rei·vē·i·i·ꝗ·p hāc

pmissuruz credāt exē cmē videri optima sane distinctiōe·qz furtū sine affectu furādi nō omittit·sz si credat aliqs inuito domino rem comodatā sibi octaē domino at volēte id fiat dicitur furtum non fieri·

Vnde illud qsitum ē cū ticius suuz meuij sollicitauerit ut qsdā res domino surripiat·z ad eū perferat et suus id ad meuium ptulerit Meuius autem dum vult ipz ticiū in ipo dlicto oprehendere· pmisit suo qsdam res ad euz pferre vtrū furti a sui corrupti iudicio teneat ticiꝯ an neutro z cum nob sup hac dubitacione suggestuz ē· et antiqz prudentium sup ꝗ altcaciones pspeximꝯ q busdā neqz furti neqz serui corrupti actionē pstātibꝯ qbusdam furti tmmodo· nos hmōi callidítati obuiam euntes p nostram decisionez scimus non solum furti actionē sed ec sui corrupti otra euz dari·lz eniz idem seruus deterior a solicitatore minime factꝯ ēt ideo non ocurrāt regule q serui corrupti actionez introducerent·tñ ofiliuz corruptoris ad pniciez pbitatis serui introductuz ē· vt fit ei penalis actio imposita·tāqz si rei ipa fuissz suꝯ corruptus· et ne ex hmōi

e Aliqñ subtxerit Sz hec res non efficit furtia·ut·ff·de vsuc·seqt·ꝗ·si rē et·ff·p emp·si rē·vñ dic q qñqz est res furtiua z fit furtū·et nascit actō furti·ut ferei toto ꝗ ti·ff·e·et·C·e· it dum nullū eorz est ut si re meavt ar·it dū furtū fit et res furtia·ꝗ actō furti ñ nascit·ut j·e·ꝗ·hij qui·int dum furtū fit et actō nascitur·ꝗ nō fit res furtiua ut ꝗ 8z

d Int dū tenet·et nō maifesti·lz ec dep hēdatur·ut·ff·e·l·si qui ac·

e Aliꝯ fa·ad ꝗ·ff·ad·l·acqt·si seruus suū·ꝗ·si quis de manumissis z·ff·e·l·furti·ꝗ·pnl·et·l·q ser·ac·

f Sed qd p lasciuiā idest stulticiam·

g In fcm·i·vtilis·acquit·si corpa lesa sint·alioquin subsidiaria·ut·j·ad·l·acqt·ꝗ·fi·et·ꝗ·pnl·

h At vbi adūsatur primo dcō vbi dixit dari in factū

i Ope supponit·nō hic dari ofiliuz solo facto alias 8z ofiliū hois intentō vl apositū ut·ff·e·si qs fur·ꝗ·i· Itē 8z ofiliū qd alij dat bonū vl malū·ut·ff·e·in furti·ꝗ·pnl·in fi· Itē ofiliū 8z qd capit a mt/tis·ut·C·de le·et cōsti·l·humanū ac·

k Certe cū alias erat fcūrus furtum ec sine ofilio huius alias tenet vt erqz·ff·8 furt·qui seruo et de v·fi·l·sepe· aliud videt in actōe sui corrupti ubi tenet ecia si al erat factuꝯ·nec em oportet laudando augeri malicia vt j·ad·l·acqt·ꝗ·certuz et·j·de ac·ꝗ·in quadruplū·et·ff·de seruo·cor·l·i·ꝗ·psuade Sed q est rō· Rz·qz ꝗ agit ex delicto secuto pꝯ psuasionem non at ex ipsa psuasione·et ideo distinguit·erat alias fcūrus vel non· ꝗ i alijs casibz ex ipa psuasiōe agit qcqd postea seqt·ut·s·e·ꝗ·vñ illud·dūmodo nō ex iteruallo nimio sequat·ut·ff·de ser·cor·

impunitate et in aliuz seruuz q facile possz corrupitale facinꝯ a qbusdā ppetret Int duz etiā liberorum hoiuz furtuz fit veluti si quis libozz nrozz qui in ptate nostra sunt subrepteꝯ fuerit Aliqndo ec sue rei furtuz quisqz omittit· veluti si debitor rem quaz creditori pignoris cā dederit subtxerit Int duz furti tenet quiz ipse furtū non fecit qual est is cuius ope et consilio factuz est· in quo numero est qui tibi nummos excussit vt alius eos raperet aut tibi obstiterit vt aliꝯ rez tuā ex cipet vl oues vl boues tuos fugauerit ut alius eas accipet et ꝗ veteres sepse runt de eo qui pāno rubro fugauit armentū sed si qd eozz p lasciuiā z non data opa ut furtuz admittet factum est in factum actio dari debet At vbi ope meuij ticius fecit furtuz ambo furti tenent Ope et ofilio eius qz furtū admitti vidz qui scalas fenestris supponit forte· aut ipsas fenestras vl ostiū effregit ut aliꝯ furtuz facet quiue ferramēta ad effringēdū a scalas vt fenestris supponerent omodauerit· scienꝯ cuius rei gracia omodauerit· Certe q nullā opez ad furtū faciēdū adhibuerit

·l· in B. et ·l· neracius· Item ecōt. j. de minuē. §. nō solū· Sz ibi ñ erat al'fcūr9 q fecit· Ac· flo·

a ¶ Hñ q nec ob id· q8 vex ē ñ lis fuerit estimata· vl' dñs vēdiderit furi· ut· ff· e· l· q̄uis

b Nō nasciē ñ fit filio9 hñs castrēse peculiū vel q̄i castrēse vbi filio9 teneē pri· et pē filio Idē et de uxore q8 h de filio 8r· ut· ff e· si q̄s vx· i pn· ac· flo

sz tm cōsiliuz dederit atq̄ hortatus est ad furtū faciendum non teneē furti·

¶ Hñ q in pentuz vl' dñorū pstate sūt si rez eis surripiāt· furtuz q̄dez faciunt· sz q rez in furtiuā cāz cadit nec ob id ab ullo vsucapi pt ātec̄q i ratē dñi reūtaē sz furti actio non nasciē· qr nec ex alia cā vlla potest inter eos actio nasci Sive ro ope et consilio alterius furtum fcm fuerit· qr vtiqz furtuz omittiē oueniente ille furti teneē qr verū est ope et ofilio eius furtuz fcm esse Furti aē actio ei opetit cuius inest rem saluā esse sz dñs non fit· Itaqz nec dño a'iē opetit q̄m si eius inest rez non perire vnde ostat creditorem de pignore surrepto furti actione agere posse· etiaz si idoneuz debitorē habeat qr expedit ei pignori poci usicūbere q̄ in psonā agē adeo q̄dez ut q̄uis ipse debitor eā rez surripuerit ñl omi9 creditori opetit actō furti ¶ Item si fullo polienda curād aue aut sarcinator sarcienda vestimenta mercede certa ostituta accepit ea qz furto amiserit ipse furti hz actionez· non domin9 qr domini ñi inest eā rez non pire cuz iudicio locati a fullone aut sarcinatore rez suā pseq̄ pt

Sz q bone fidei ēptori subrepta re q̄ emerit q̄uis domin9 non sit omnimō opetit actio furti quemadmodū et creditori ¶ Fullo

c Furti aē· cui9 iest eē modice· ut. j. t· i. §. fi· et· ff· vi bo· rap· l· ·ij· §· et gñaliē· Item optz q̄ mē fit ex iusta cā et pbabili· nā si ē malofid pos· vl' hui9 rei fur· furti ñ agz vt ·ff· e· l· itaq̄z ēca pn· et· l· eū q̄ emit· §· hij aē sz si bonū miciū habuit· ut qr sibi omodauit vel locauit· habz actōz furti· et h ē casus i q̄ fur furti agē pt· ut· ff· e· q̄ vas· §· si ego tibi Ac· flo·

d Cōpetit oē debitorē q̄ surripuit· ac· tinator Qui sūt dic· ut· s· mā· §· fi· ·l· ita soluere· ac· flo·

e ¶ Si fullo sarcinator non aliē furti actionez opetere placuit q̄ si soluendo fuerint h est si domino rei estimationez soluere possint· Nā si soluendo ñ sūt tūc qr ab eis suū dñs oseq̄ non possit ipi domino furti opetit actio qr h casu ipi9 iest rē saluā ei esse Idez est q si in pte soluendo fuerit fullo ā sarcinator Nue de fullone q sarcinatore dixi in 9ea dez et ad euz cui comodata est res ēnsferenda vete res estimabāt· Naz ut ille fullo mercedez accipiēdo custodiā pstat· ita is q̄z q̄ omodatuz vtendi cā accepit fil'r necē hz custodiam pstaē ¶ Sz nra prudentia eciā h in nris decisionibz e mdauit· vt in volūtate domini sit· siue omodati actionez adūs9 eū q̄ rez omodatā accepit mouē defideat· siue furti adūs9 euz qui rez surripuit q alitē earuz elcā dominū non posse ex p nia ad alterā venire actōz sz si quidez furez elegerit· illū qui rez vtendā accepit permit9 libari· Sinat omodator veniat adūs9 euz q̄ rez vtendā accepit ipi q̄dem nullo mō opetē posse adūsus furez furti actōz Eū autem qui p re omodata oueniturposse aduersus furem furti hre actōez ita tam si dom n9 sciēs rē eē sb reptā adūsus eum cui res omodata fuerit peruenit·

¶ Sinat nesciens q dubitās rez non eē sb reptā· apud eam omodati actōez

loni Ao et sarcinatori non aliē furti actionez opetere placuit q̄ si soluendo fuerint h est si domino rei estimationez soluere possint· Nā si soluendo ñ sūt tūc qr ab eis suū dñs oseq̄ non possit ipi domino furti opetit actio qr h casu ipi9 iest rē saluā ei esse Idez est q si in pte soluendo fuerit fullo ā sarcinator Nue de fullone q sarcinatore dixi in 9ea dez et ad euz cui comodata est res ēnsferenda vete res estimabāt· Naz ut ille fullo mercedez accipiēdo custodiā pstat· ita is q̄z q̄ omodatuz vtendi cā accepit fil'r necē hz custodiam pstaē ¶ Sz nra prudentia eciā h in nris decisionibz e mdauit· vt in volūtate domini sit· siue omodati actionez adūs9 eū q̄ rez omodatā accepit mouē defideat· siue furti adūs9 euz qui rez surripuit q alitē earuz elcā dominū non posse ex p nia ad alterā venire actōz sz si quidez furez elegerit· illū qui rez vtendā accepit permit9 libari· Sinat omodator veniat adūs9 euz q̄ rez vtendā accepit ipi q̄dem nullo mō opetē posse adūsus furez furti actōz Eū autem qui p re omodata oueniturposse aduersus furem furti hre actōez ita tam si dom n9 sciēs rē eē sb reptā adūsus eum cui res omodata fuerit peruenit·

¶ Sinat nesciens q dubitās rez non eē sb reptā· apud eam omodati actōez

f Sz et bone· fac· ff· e· l· ita soluere· ac· flo·

g ¶ Possit imo vidr q sp dñs deat furem oueire· ut· ff· loc· et oduc· l· c i plures· §· vestimenta· Sed ibi de actōe i rez· vel odicē· furtia dic· hic aē de actōe furti·

h Idē i ptē· ut furti actō opetat dño· q fac ad hūc· §· ff· 3 cōdicē· fine cā· §· si fullo· accur·

i ¶ Sz nra i decisioib9 ut· C· de furē· et huo cor· l· fi· §· tales ita q̄z· ac· flo·

k Ad aterā· vñ actō furti h caū ñ ē ābulatoria·

l ¶ Ipsi· s· omodatori m Hre actōz· et pnā exactā dño istituē ñ cogiē· qr vbi picu lū ibi q omodū· ut· C de furē· l· fi· §· h cum

m ¶ Peruenit· agendo oē eū actōe omodati Accur

n ¶ Ab eo. s. comodatario.
p Ei qui. s. comodatario
q ¶ Cū manifestissimū. vñ/
r Qz is dolo. s. qbz
mo. re. oē. ob. ꝯ. pre/
cea. et. C. depositi. l.
. i. et. l. p. ꝛ. ff. et iꝰ
qꝰ h hem9. ff. e. eum
qui. ꝯ. is autem
s ¶ In sūma. i. ut buic
hūc. t. expediamus
t Proxim9. a ꝰcimo
āno et dimidio sez vt
. s. dixi de muti. sti. ꝯ.
furiosus et fa. ad hūc
. ꝯ. ff. e. l. impuberē ꝛ
. ff. ad filp. l. excipiūt
et. ff. ꝰ reg. iuē. l. pu
pillus
u ¶ Furti vendicādo.
. i. dñiuz petēdo si ex
tet p Condicēdo.
. i. in psonā agēdo cō
dicōe furtiua si cōsti
pti sūt. et fac ad hūc
. ꝯ. ff. de odi. furti. l.
si p fure. ꝯ. furti. ꝛ. l.
in odict. et. j. de act.
. ꝯ. sic itaqz. et. C. de
furē. l. ancille.
p ¶ De vi bonoꝝ rap
toꝝ. viso de furto se
quit de rapina. et cō
seqnter ut potes vide
re. s. t. i. i principio.

Q Vi alienas lar
ge accipe. ut
ec si sint oñes
iꝰ fit q ad socij ptem
ut. ff. de furē. l. si so=
ciꝰ z ffurti. s. ñ mani
festi. ec si ꝰpheādatur
h. p. qꝰ falsū est. im=
mo si ꝰpheādat mani
festus est. et in qdru
plū pt ouenirī. ut. ff
de furē. si vēdidero.
. ꝯ. cuz raptor. al. si ñ
depheādat. nō mani/
festi teneē. q actō ne
si fuerit actū tollitur
vi bonoꝝ raptoꝝ. ñ
in id qꝰ excedit ut. ff
e. l. i. Jt i casu nec ma
nifesti nec non mani/
festi teneē. ut si qs ex
domo in q nemo erat
rapuerit. sz tm hac a/
ctōe vi bo. rap. tene
tur. h. p. ut. ff. ꝰ fur.
l. si quis de domo. sed
h ē falsū qz ibi erat a
ctū furti nō manifesti.
et ideo āpliꝰ cessat h
actō ꝛ iꝰo datur hec
actio vi bono. rapto.

o Suppositum sez furem
/dico q eligendo vnā repellit
ab alta si scies a pncipio fuit.

instituit. Postea autez re
opata voluit remittere q
dē omodati actōz ad fur=
ti aūt actionez pueire tūc
qdem licencia ei ocedit et
adūsus furez venie obsta=
culo nullo opponendo qm
incertꝰ ostitutꝰ mouit adū
sus euz qui rez vtendā ac=
cepit omodati actione nisi
dño ab eo satisfcm ē tunc
eteniz omino furez a dño
quidez furti actione libari
suppositū autez esse ei qui
p re sibi omodata dño sa=
tisfec. cuz manifestissimum
est ecia si ab inicio dñs acti
onez instituit omodati ig
narꝰ rez esse ꝰbreptā. Po
stea autez h ei ogto adūsꝰ
furez transierit. omnino li
berari euz qui rez omoda=
tam accepit. Quemcunqz
cāe exituz dñs adūsꝰ furez
habuit eadez diffinitione
obtinente. siue in ptez siue
in solidu z soluendo sit is q
rez omodatā accepit sz is
apꝰ quez res deposita est
custodia ñ pstat. sz tm i eo
obnoxius est si quid ipe do
lo malo fecerit. qua ꝰ cā si
res ei surrepta fuerit. qa
restituende eius rei nomie
depositi non teneē nec ob
id eiꝰ inteest rem saluam es
se furti agē ñ pt. sz furti a=
ctio dño opetit. In sum=
ma sciendū ē qtituz esse an
impubes rez alienā amouē
do furtuz faciat. et placu=
it. qz furtuz ex affcū ofistit
itaqz demū obligari eo cri
mie impubez si pximꝰ pub
tati sit et ob id intelligat
se delinquere. ¶ Furti a=

buia excedit. et in id qꝰ excedit. ut d cā. l. ff. e. l. i. et. ff. de
act. et obli. l. qui suum. ꝯ. fi.
b ¶ Raptor op hendat. Qz quō pt raptor non ꝰphēdi. cū
a Diximus ut. s. t. i. in fi.
dicat eripe. qi dret ꝰ
manū. auferre. ut. ff. ne
qs eū qui in ius. l. iiij.
. ꝯ. i. Rz. distingue aiz
auferentis. ut si erat
animus ei palā ꝛ per
vim auferēdi. licz ibi
neminē inueiat. tñ est
raptor. sz fur q hz aiz
ut faciat clā. lz inē dū
dep hendat ex q dep
hensiōe effitiatur ma
nifestꝰ ut. ar. s. ti. i.
. ꝯ. furtū at a furno
c ¶ Nuiui rapit. q. d.
nullꝰ. ut. h. et. ff. q
me. c. l. fi ē excep. ꝯ. q
vi d ¶ Annū. s. vtilē
ut. C. e. l. fi. et. l. res.
ꝛ. C. ꝰ noxa. l. pnl.
e ¶ Quadrupli. nisi in
casu q agitur ad du =
pluz tm. ut. C. de pa
gamis. l. pagamis. et.
. l. xpianꝰ. que ē huic
otra. Sed illud speci
ale est.
f ¶ Vtilis. i. efficax et
dirca. vel dic q dire
cta opetit qñ plures
res rapte sūt. sz vtil
qñ vnū tm bonū rap
tū ē. i. vna res rapta ē
et fa. ad h q pls oēo
. s. raptoꝝ ēhat ad
singulare ut. ff. ꝰ oꝰ.
et de. l. falsa. ꝯ. ul. et.
ff. de negg. l. iij. ꝯ. ne
gocij. et. ff. de hre
pet. l. regl'arit. et. l.
lz. g ¶ Ex pena. rpe
te non manifesti.
h ¶ Ridiculū. bñ dix
siue nō. ridiculum eni
erat. rē
i ¶ Qui clam. nā rap/
tor teneē i qdrupluz.
h fur nō maifestꝰ in
duplū tm vel ē plum
cū re. sz q palā furat
certum est in plus te
neri q raptorē. cū in
quituplū ē re teneat
k ¶ Quia tñ. istud qz
vidr supfluū. Vl po
ne. qz p sz. Alij ita tñ
et tūc est planior.
l Absolui dz. scz ab
actōe vi bo. rap. iudi
cis sniavt qdā dicunt
vl ipo iure. h. az. ut. ff
. ꝰ pbli. ꝛ vec. omis.
. l. omissa.

actio. siue dupli siue quadru
pli. tantum ad pene perse=
cucionem ptinz. Nam ipiꝰ
rei psecucionez extinsecus
hz dñs quā aut vendicādo
aut odicendo pt auferre.
sz rei vēdicacio adūsꝰ qꝰ
possessorez est. siue fur ipse
possidz siue aliꝰ qlibz. Cō=
dicio autez adūsꝰ furez ip
suz hredēue eiꝰ lz ñ posside
at competit.

Vi res alienas ra=
pit tenetur qdem
etiam furti. Quis
eniz magis alienā rez inui=
to dño oēctat. q qui vi ra
pit. Ideoqz recte dcm est
euz improbuz furez esse. sz
tñ pp az actōnez eiꝰ delicti
noie ptoz introduxit. que
appellat vi bonoruz rap=
torū. ꝛ est int ānum qdru
pli. pꝰānum simpli. q actio
vtil est. ec si qs vnaz rez lz
minimā rapuerit ¶ Qua=
drupluz aūt ñ totū pena ē
sz ext pena rei psecucio est
sicut in actione furti mani
festi diximꝰ. sz in qdruplo
inest rei psecutio. vt pena
tripli fit siue oprehendat
raptor in ipso delicto. siue
non. Ridicl'z eniz est leuio
ris odicioīs esse euz qui vi
rapit q qui clā rez alienaz
amouz Quia tñ ita ope=
tit hec actio si dolo malo
quis rapuerit. Naz qui ali
q errore inductꝰ suam rez
esse existimet et imprudēs
iurs eo aio rapuerit quasi
dño liceat ecia p vim rē
suā auferre a possessoribus
absolui dz. cui scz oueniēs

a ¶ Sed nedum · p tñ vm qsvam vel pone ꝓpe
b ¶ Inueniatur fic · s · t · i · §. vnde illud ·
c ¶ Cõstõibz · ut · C · vñ vi · si qs im tãtã · et ĩ alijs seqntibꝫ vsq
qz im fi · t · ſz hic ꝓseq
tur tantum tenorez il
lius · si qs im tãtã · et
im alijs seqntibz vsqz ĩ
fi · t · sup q materia lõ
guz esset h dicere · cũ
et · xxj · qstiones sibi no
tent sup pdicta lege
d ¶ Poli ꝓpe qñqz tã
tum ĩprope · ut · C · de
act · empt · l · ij · sed rei
mobilis 8z occupacõ
lz qñqz ec immobilia
dicãt occupari ut · C ·
de rei ven · l · domum ·
e ¶ Sane actõne scilz
vi · bo · rap ·
f ¶ In bonis idest im
dominio · ut · ff · de ac
quir · re · do · l · rem im
bo · et · l · statuas · et · ff
de ꝟ · sig · l · bonorum
appellacio vel si eciam
bona fide possideant
idem est ¶
Si ex bois · nisi aliqꝫ
ius habeat · ut statim
p exempla probat
h ¶ Deposita · i · pmis
sa custodia a 8posita
rio · ut · s · t · i · §. pnl ·
vel eciã omisit culpã
ut seqtur vel etiã si p
ciũ accepit depoficõ
mis · nõ tñ qi mercedẽ
tenetur eidem · ut · ff ·
c · l · ij · §. dicet aliqs · a
lioquin essz locacio ·
ut · s · man · §. fi ·
i ¶ Hãc actõz fac · ff ·
vi bo · rapt · l · ij · §. et
generaliter ·
k ¶ Pñium · i · dñi esti
macõnem · ut · ff · q me
tus cã · l · similit · §. q
possessionẽ · et · ff · vti
pos · l · pnl ·
l ¶ De lege acquilia ·
post malefitiũ rapie
sequit de dãno quod
p · l · acquil · punitur

Damni iniurie actio · idest a
actõ · l · acquil ·
opetit p dãno dato ·
id est destructõe ali
cꝰ rei fcã · nã sic 8z dã
nũ dimimucõ primo
nij · ut · ff · de dam · im
fec · l · ij · si at rem al
terius furripes · lz vi/
dearis damnum infer
re · tñ non infers tale
est nec furti teneri euz qui
eo8 h animo rapuit ¶ Qz
neduz talia excogitent in
ueniat via p quã raptores
impune suã exerceãt auari
ciã melioꝫ diualibz ostõnibz
pro hac pte pspectum est
ut nemini liceat vi rapere
vel rez mobilez vel se mo
uentez lz suã eanꝫ rem exi
stimz · sz si quis cont statu
ta pncipuz fecerit · rei qui
dez sue dñio cadere · finau
tem aliena res sit pꝰ resti
tutionez eiꝰ eciam estima
tionez eiusdez rei prestare
qꝫ non soluz in mobilibus
rebꝰ q rapi pnt ostões ob
tinere censuerunt · sz etiaz
in inuasionibz q circa res
soli fiunt ut ex hac causa
ab omni rapina homines se
abstineãt ¶ Sane in hac a
ctione non vtiqz exspecta
tur rez in bonis act oris eẽ
Nã siue in bonis sit siue nõ
si tñ ex bonis sit locuz h a
ctio habebit · Quaẽ siue lo
cata siue omodata siue ec
pignorata siue 8posita sit
apꝫ ticiuz res sic vt inter
sit eiꝰ eaz rem p vim ñ au
ferri veluti si in 8posita re
culpam qz pmisit siue bõa
fide possideat siue vsũfru
ctum quis habeat in ea vel
quid aliud iuris · vt inter
sit eius non rapi · dꝫ est ei
opetere hãc actionez · ñ vt
dñiuz accipiat · sz illud so
luz qꝫ ex bonis eiꝰ qui rapi
nã passꝰ ẽ id est qꝫ ex sba
eiꝰ ablatuz esse ponatur ·
Et gñ alit dꝫ est ex quibꝰ
causis furti actio opetit in
re clam fcã ex eisdem caus
qꝫ p hũc · t · tenearis · sz act · furti · ut · ff · e · l · si fuus suum · §.
fi oliuã · et · §. idẽ · et ĩ silua ·
m ¶ Primo capite · habebat / eĩ h tria capita siue capitula
et de pmo ca · 8z h vm at ñ
est in vsu · de fcõ 8z ·
j · e · §. caput · h · azo · et
· §. capite · et · ff · e · l · ij
n ¶ Iniuria · i · nõ iur ·
ut · j · e · g · iniurie
o ¶ Occiderit nõ occi
derit · nã si alio mõ fe
fit ex fcio capite agi
tuz · ut · j · e · §. capite f
cõ p ¶ In eo anno ·
scz preterito
q ¶ Plurimi habita
extimacõe non affecti
one singuloꝝ sz oñi
extimacõe · ut · ff · e · si
seruum meum ·
r ¶ Dño · ut · ff · e · l · Ut
mela · §. legis vel qua
si dño · ut fructuario ·
vel alij q hz ius in re
ut · ff · e · Item mela · §.
fi · et · l · se ·
s ¶ Qꝫ at pascunt · fa
cit · ff · de f · ij · l · lega
tis suis · §. pecoribus ·
t ¶ Iniuria fac · ff · e · h
et si qcũqz · §. iuriam ·
u ¶ Latronez · s · diur ·
num · ut tñ clamet et
se defẽdat · sz furẽ ec
si se non defendat · ut
h subic · et · ff · e · l · iij ·
x ¶ Alioquin si culpa
inueniat ·
y ¶ Nõ min9 idẽ ñ plꝰ
ex dolo q ex culpa
cũ ec leuissima culpa
in hãc actõ eniveniat
ut · ff · e · l · si in lege vel
ꝓpe lege · et ouerte li
terã · non minus rẽ · i ·
non mmꝰ ex culpa q
ex dolo · sic et alias ·
· ff · de pact · l · iurgen
· §. pactorũ · et · ff · 8 se
cundis nup · l · cum ap
tissime · et · ff · de pig ·
paulus · §. damus · a ẽ
figura yste ronprote
ron · secundum · jo ·
z ¶ Distinguit · utruz
omiserit dolo vel cul
pa vel non
a ¶ Nulla culpa · ñ da
ta opa fcm est · ut · ff
e · l · si obstet ex ĩ fi · et
· l · nam ·
b ¶ Reus · qz h ñ ẽ ei
8putatũ · ar · ĩ aut · vt
hij q ob · p · et res · mi ·
· §. fin vero tacuit · et ·
ff · e · l · idẽ iuris · in fi ·
c ¶ Et putator · id ẽ
omnes habere hãc actionẽ

Damni iniurie actõ
ostituitur p legez
acquiliã cuius pmo capite
cautuz est · ut si quis alienũ
hominez alienãue quadru
pedez q pecuduz numero
fit iniuria occiderit quãti
ea res in eo ãno plurimi fu
erit tm dño dare dãnetur
¶ Qꝫ autem non pcise de
quadrupedẽ sz de ea tãtuz
q pecudũ numero ẽ caueẽt
eo ptz vt neqz de feris be
stijs neqz de canibz cautũ
esse intelligamꝰ sz de hijs
tãtuz q gregatim ꝓpe pa
sci dñr · quales sunt eq mu
li asini oues boues capre ·
De suibus qz idez placuit
nã et sues pecuduz appella
cione otinent qz et hij gre
gatiz pascunt · sic deniqz h
homerꝰ in odissea ait sicut
diuus eliꝰ marcianꝰ in suis
ostõibus refert grecum
¶ Iniuria autẽ occidere
intelligitur qui nullo iure
occidit Itaqz qui latronẽ
insidiatorẽ occidit non te
netur · utiqz si alit piculuz
effugere non pt ¶ Ac nec
is qdez hac lege tenetur q
cãu occidit · si modo culpa
eius nulla inueniat · Naz a
lioquin non minus ex dolo
q ex culpa qsqz hac lege
tenetur ¶ Itaqz si quis dũ
iaculis ludit vel exercitat
trãseuntem seruum tuum
traiecerit distinguitur ·
Naz si id a milite qui in cã
po eo vbi solitus est exer
citari admissum est · nul
la culpa eius intelligitur ·

q putat vites i arboribz positas ut i qbusdã fris sunt vl eẽ
ipas arbores·nã et arbores putãt d Preclamauit·mi
forte dolo·ut·ff·e·l·si putator e Impicia fa·ff·de reg·
iur·l·i picia·q·ff·loc
·l· si qs fundũ·ꝯ· cellꝯ
q·ꝯ·si qs fũdũ vl do/
mũ et·ꝯ· cellus· et·ꝯ·
seqt·et·ff·de suspec
tu·l·tutor qb·ꝯ·si·
f Infirmitatẽ ñ em
dz ifirmitatẽ suã i al
terꝯ lesiõz oũtẽ ·ut·
·ff·e·ib iur· g Ve/
hret·puta i reda vel
vehiculo uel eẽ ipso
eq h Quãti eo an
no·natãlit ꝗ vba po
nũt et hẽs ea·s·i pn·
i Cõstat i hredẽ ñ
ex dãno locupletior
fcũs ẽ·ut·ff· e· inde
neracꝯ·ꝯ· hãc qz du
pla luc ab hredibus
fũt extorqnda·ut·ff·
de calũ·l·iij·uel si lis
fuerit otestata cũ de
fũcto ut·C·ut heres
ꝗfucti iqntũ loc·f·ce
·l·i·

Si alius tale quid amisit culpe reus est Idez iurꝯ est de milite si in alio loco q̃ qui ad exercitãdum mili tibz destinatꝯ est·id admi sit Item si putator ex ar bore deiecto ramo huũ tu uz ẽnseuntez occiderit si p pe viã publicã aut vicina lez id fcm est·neqz pclama uit ut casus euitari possit culpe reus est·si pclamauit neqz ille curauit precauẽ extra culpã est putator

Eque exẽ culpã esse in= telligit si seorsuz a via for te vl in medio fundo cede bat lz ñ pclamauit qz i eo lo co nulli exẽneo ius fuerat ꝛsãdi Preta si medicꝯ qui huuz tuuz secuit dere= liquit curacionez·et ob id mortuus fuerit seruus cul pe reus erit Impitia qz culpe ãnumerat· veluti si medicꝯ ido huũ tuũ occide rit qz male eũ secuerit aut pperã ei medicamentuz ꝗ derit Impetu qz mula= tuz quas mulio ꝓt imperi ciã retinere non potuit si h uꝯ tuꝯ oppressꝯ fuerit cul pe reꝯ est mulio Sz si ꝓt i firmitatez eas ẽtinere non potuerit cum aliꝯ firmior eas retinere potuissz eque culpe tenet Eadezqz pla cuerunt de eo qz qui cum equo vehereẽ·impetuz eiꝯ aut ꝓt infirmitatẽ aut ꝓ ter impiciã suã retinere ñ potuerit Hijs autez ꝛ= bis legis quãti id in eo an no plurime fuerit illa sen= tentia expmitur vt si quis hominez tuũ q hodie clau

k Estiareẽ opponẽ de eo q hodie plmo fuerit q̃ oliz a occisꝯ ẽ ab aliq nã ñ vidr in ib casu eẽ penalis ib actõ g vidr ẽnsiẽ de/ bẽ i ib casu ad hredes ib ñ seqt·lz ei repiat i ib casu q ñ sit penal tñ nõ ẽ apta nata vt ẽnsiẽ dẽat ut i ib exẽ°· aliqs ñ vidz vl ñ vidz actualit tñ aptꝯ ẽ vi= dere uel vidẽ natãlit ut·ar·ff·de aq cot·a esti·l·i·ꝯ· qtidiana· ut·ff·de filu·l·i·ꝯ· Jt interdum·

l Illd·ea q dixim p totũ hũc ti· dus aut mãcꝯ aut luscꝯ e= rit occiderit qui in eo ãno integer aut pciosus fuerit ñ tãti teneat quãti hodie erit sz quãti eo anno pluri mi fuerit Qua racione cre dituz est penalẽ esse huius legẽ actionez·qz non solum tãti qsqz oblig at quãtum dãni dederit sz aliqñ longi pluris· Ideoqz ostat in he redez eã actionez ñ ẽnsire· que ẽnsitura fuissz si vlt dã nuz nunqz lis estimaretur·

Illud non ex ꝛbis legẽ sz ex intptacione placuit· ñ soluz pempti corpis esti macionem habendã esse se cunduz ea q pdixim sz eo ãplꝯ qcqd pretea pemp= to eo corpe dãni nobis il= latum fuerit·veluti si huuz tuuz heredẽ ab aliq insti= tutuz ãtea qs occiderit q̃ uis iussu tuo hreditatẽ ad ierit·Nã hereditatis qz a misse rõem esse habendaz constat Item si ex pari mularum vnam vel ex qua drigis eqrum vnum quis occiderit·vel ex omedis v nus huus occisus fuerit nõ soluz occisi fit estimacio·sz eo ãplꝯ id qz oputatur q̃n ti depreciati sunt qui sup= sunt Liberum autem est ei cuius huꝯ occisus fuerit ex iudicio puato legis ac quilie dãnum persequi et capitalꝯ criminis eum reuz facere Caput scdz legis acquilie in vsu ñ est Ca= pite tercio de omni cetero dãno cauetur Itaqz si quis seruum meum vel eã quadrupedez que pecudũ

m Mã hreditat i le ge ei acqꝯ·dãnũ oseqm et amisisse dicim qd aut oseq potui mꝯ aut erogare cogim·ut·ff·e·l·pide·et·l·si huũ occi·et ·l· si seruum meũ Jt vel ex omedis q cãta bat de omediaet vnꝯ fine alto cãtare nesci ebat n Qui supsũt· fac·ar·otra·ff·d ac= ẽp·si sterilꝯ·ꝯ·c p ven ditorẽ·et de pi·et o/ mo·rei vẽdi·l·si·

o Liberꝯ dãnũ·s·qn ti fuerit i ãno retro· ut·s·e·in prim·

p Capitalꝯ ẽmis·s· legẽ·cornelꝯ·de sic ·ut ff·e·l·inde neracꝯet ·ꝯ·si dolo huꝯ et·ꝯ· ib et si nã et p huo occi so ea lege agit ut p libo·ut·ff·ad·l·cor· de sicca·l·i·ꝯ·i·donec tñ agit vna ñ pote= rit agi reliq·ut·ff·d public iudic·l·iiij·et ·ff·vi·bo·rap·l·i·ꝯ· ·i·ib p acto vno aget reliq·ut·C·qñ ciuil actõ pui·ẽ·l·i·et·ff· vi·bo·rap·l·ij ·ꝯ·i·

q Capite dã= no·qd·s·ñ otinet i p mo capite·ut·s·e·in primci·

a Rupti· quod verbum est legis tercij capitis
b sufficere ꝗ nō ē nouū ut spāliter ꝗbusdā enumeratis
gnāliť subiciať ꝟbū in q̄ singula oplectāť· ut· ff· e· si ꝟuus
seruum· ꝯ· inquit lex·
c Illud aut culpa·
eť leuissima· ut· ff· e· i
le· acquilia· l· leuissi=
ma· alias nō· ut· s· e·
iniuria·
d Ex ꝗ· s· tercio q8
est loco sed·
e Dāno· i· dāno da=
to in ceteris rebus
f xxx· ꝗz q̄re minus
spacium i tercō capi=
te q̄ in p̄mo ꝯ· quia
in p̄mo grauius deli
q̄d et ido ḡui9 pūiť·
ut· ff· de of· p̄· l· diu9
et meli9· fa· lex p̄ce=
dēs
g At nec ꝟbū adi=
citur· i· nō est positū
i ꝗ tcio capite
h Romanā· ergo ē
plebiscitum· q8 vex
ē· ut· ff· e· l· i· et· s· de
iuť na ꝯ· plebiscitum
i Prima pte· q̄ em
in p̄facōe dnr in oť=
actibz repetita credū
tur· ut· ff· de ꝟ· ob· l·
ticia· ꝯ· idē· i· ꝯ· q· l·
q̄ fic· et· ff· de re· du·
l· fi· et· C· fam· ꝯ· l·
q̄ciēs· q· ff· de o8· in
stī· l· c̄ ꝟuus· et· ff· de
acť· ēp· l· si venditor
hoīs· et· ff· de oť hē·
empc̄· q̄ fūdū· q· deť·
iij· et· l· repetēdis· et
de odi· et demō· l· a=
uia· et· l· libtis· et· ff·
deť· iij· latī9· q· ff· de
fū· īstruc· leg· l· iij· et
· l· seye· ꝯ· gayo· et· ff·
8 pacť· do· c̄ pť· ꝗ ar
gumēta oťria fūt· ff·
de an· leg· l· seyo· ať·
ff· de adim· le· l· sepa
et· ff· de fideicō· l· fi·
ꝯ· i· et· ff· de ꝯ· īsti
· l· sabin9· ꝗz jo·
k Ceterū placuit qz
q̄ occasionē dāni dat
dānū dedisse vid· vt
· ff· e· l· q̄ occidit· ꝯ· in
hac ꝗz actōne
l Actō dať· s· l· acq̄l·
et ñ lomin9 in factum
ut· ff· e· l· si obstiť· ꝯ·
si quis hoīez·
m Sz si q̄s· ō diffi
cilť· immo facile· vt·
· ff· e· l· q̄ actōe· i fi·
n Acquilia· i· dircā

numero est vulnerauerit si
ue eā q̄d rupedē q̄ pecudū
numero non est veluti ca=
nez aut ferā bestiā vulnera
uerit aut occiderit ꝗ capi=
te tercio actio cōstituiť in
ceteris q̄z omnibz animali
bz Itez in omnibz reb9
q̄ anima careť dānū p iniu
riā datū hac pte vendica=
tur si q̄d eriz ustuz aut ru=
ptum ā fracm̄ fuerit actio
ex ꝗ capite ostituiť q̄ q̄ so
la rupti appellacio in oēs
istas cās poterit sufficere
Ruptum eniz intelligiť
q8 quoq̄mō corruptuz est
Vñ ñ soluz fraca aut vsta
sz eť scissa ⁊ collisa ⁊ effusa
et quoq̄mō pēpta atqz de
ťiora fcā ꝗ ꝟbo otinenť·
Videniqz rñsum ē· si q̄s in
alienū vinū aut oleuz id mi
scuerit q̄ naťal bonitas vi=
ni aut olei corrumpereť· ex
hac pte legis acquilie euz
teneri Illud palam est·
sicut ex primo capite ita
demum quisqz teneť si do
lo aut culpa eius hō aut q̄
drupes occisꝰ occisaue fu
erit ita ex hoc capite aut
dolo aut culpa et deceto
damno quenq̄ teneri ex
hoc tamen capite non q̄n
ti in eo anno· sz quāti in di
ebz· xxx· p̄ximus res fuerit
obligatur is qui dānum 8
derit· At nec plurimi quid
ꝟbū adicitur· sz sabino re
cte placuit p̄inde haben=
dā estimacionez ac si eciaz
hac pte plurimi ꝟbū adie
ctū fuissz· Nā plebē roma
nā q̄ acq̄lio trit uno intro
gāte hāc legez tulit con=

actōe leg acquilie·
o In fcm actōe· id ē
tur· ut· ff· e· si ꝟuū· e· ꝯ· fi· et vid· ꝗ eē p̄tcria· ut· ff· 8 pte· ꝟ
subsidiaria q̄ i dānis dať· que lege ac
quilia non oprehēdūť· ul ñ tenē
l· actō num·
p Si q̄s miscdia· ꝗ
si non ductus miseri
cordia dať furti· ut·
ff· de dolo· l· et ele=
gāť· ꝯ· idem labeo·
q Cōpeditū· est ei
dolo p̄primū· ut· ff· 8
posi· l· si hoiez· i· ꝗ·
r Vt fugēt ꝗ nō q̄
q̄nq̄ dānū dať a cor
pe i corp9· et tūc lo=
cū hz actō leg acq̄lie
dircā q̄nq̄ a ñ corpe
i corp9 vtz p multa
exēpla· s· p̄· ꝯ· q̄nq̄
ecōťrio 8 corpe i nō
corp9 ut si ānu lū ex=
cussi ut i aq̄ cadrz vt
ff· e· si ꝟu9ꝟuū· ꝯ· si q̄s
8 manu· et i hīs duo
bz hz loc utiť actō le
gis acq̄lie· et ñ lomin9
i fcm̄ ꝗz jo· ut· ff· e· l·
quēadmodū· ꝯ· mgrā
t9· ať· municipales c̄
i vtroq̄ casu vtrūq̄
reperiā dari· ꝗ· jo· ut
ff· vi· bo· rap· l· ij· ꝯ·
si publicā· Q̄nq̄ a nō
corpe i ñ corp9· ⁊ tē
subsidiaria i fcm̄ ope
tit· ut· ff· e· si ꝟuū· ꝯ·
fi· De q̄ actōe i fez q̄t
hz naťas· dic· ut dixi
m9· j· 8 it dic· ꝯ· fi·

tentā fuisse q̄ p̄ma pte eo
ꝟbo vsa est Ceterū pla
cuit ita demū directaz ex
hac lege actōez esse si quis
precipue corpe suo dānuz
dederit ideoqz in eū qui a
lio modo dānū dederit vti
les actōes dari solēt· velu
ti si q̄s hominē alienū aut
pecus ita inclusserit ut fa=
me necareť· aut iumentuz
ita vehementer egerit ut
rumpetur aut pecus intm̄
exagitauerit ut p̄cipitare
tur ā si q̄s alieno ꝟuo psu a=
serit ut arborē ascēdēt ul
in puteuz descenderz et is
ascendēdo vl descendēdo
aut mortuus ā aliq̄ pte les
9erit vtilis actio in eum
datur· Sed si quis alie
nū ꝟuum aut de ponte ā 8
ripa in flumen deiecerit et
is suffocat9 fuerit eo q̄ p
iecit corpe suo damnū de=
disse ñ difficilť itelligi po
test· ideoqz ipsa lege acq̄=
lia teneť· Sz si non corpe
damnum fuerit datū neqz
corpus lesum fuerit· sz alio
mō alicui dānū otingit cū
non sufficit neqz dircā ne=
qz vtilť acq̄la· placuit euz
q̄ obnoxius fuerit in fcm̄ a
ctione teneri· veluti si quis
miscdia ductus alienum ꝗ
uum opeditum soluerit ut
fugeret·

Generalit iniuria
dr omne q8 non iu=
re fit· Speālit ali
as ꝯumelia que a ꝯtemnē
do dcā ē quā greci
appellāt alias culpa quod
greci ad dcm̄ sic in
lege acq̄lia dānuz iniuria

s De iiurijs p9alia
p̄uata dlicta et 8 iiu=
rijs poit q8 p̄uatū ē
dlictū· i· ñ pblicum·
nec ei ciuilibz opetit
ꝗ iiuriato tm̄· ut· j· e·
· ꝯ· i fūma et· C· e· mu
riaꝝ· ñ i caū fallit p
famosū libellū· ut· C
de famo· libel· l· ita

Generaliter · fac · ff · e · l · i · omittit iudex qm dr equi/
u Iniusticia · iiqtate/ tate pnuciat · iniusticia qm
dr strictu ius · iniqtate et iiusticia qm dr vtrucqz p-
x Accepisse dicit · s · ille dr que est iudicatu nunciat
y Iniuria · hic prose
quitur prout hoc ti=
tulo accipitur ·
z Conuicium · qsi ouo
cium · cu in vnu plures
voces pferunt · ut · ff ·
e Et apd labeonem ·
g · conuicium · ac ·
a Quasi debitoris ·
cum n essz · ut h · et · ff
e · l · iniurie ·
b Qui intelligebat
ex affcu ei fit iniuria ·
ut · ff · e · l · iij · Sed qd
si erat vere debitor ·
adhuc vidr id c mch
adeo duxe q familia
ritatez popamicqz o=
stendi · Quid ei ta du
ru · ta inhumanu qm pu
blicacoe popacqz re=
ru famil · et pauptate
z detegi et vilita=
te si est · ut · C · qm a q
bz dere qrta ps ex bo=
de · l · ij · g · i · Sed dico
dr si iure eu puocaui
vel meu debitore ap
pellaui cuz esset · ut ·
ar · ff · e · eu q in prim ·
c fieret nisi nocens
erat · na pca nocenti
um nota esse expedit ·
ut · ff · e · l · eu q i prim ·
d Mremfamilias ma
trefamilias dicimus
q e note auctoritis
et honeste vite i do=
mo sua · ut · ff · de lib ·
exhi · l · iij · g · fi · a · ff · S
hjs q sunt sui vel ali=
iur · l · na ciuiu · ac ·
e Pretextatu · ptexta
genus est vestis q
nobiliores ciues ro=
maz solebant vti · vn
si aliusqm cui pmissuz
erat deferebat in ali
cui psone cte igno=
miniam · iniuriam te
nebatur illi que inse/
tabat · Assectari est
frequeter seq sic ple
ruqz · Sed attentare
est blando hmone pu
dicicia alicuius impe
tere · ut · ff · e · Ite apd labeone · g · aliud ·

datuz accipit · alias iniq=
tas et iniusticia qua greci
vocat cu ei ptor
vel iudex non iure dr quez
pnunciat iniuria accepis=
se dr Iniuria at omittit
non solu cuz qs pugno pul
satus aut fustibz cesus vel
ecia verberatus erit · sz ec
cui ouicium fcm fuerit · siue
cui bona qsi debitoris q
nihil deberet possessa fue=
rint ab eo q intelligebat
nihil eum sibi deberi vel si
quis ad infamia alicui libe=
lluz aut carm aut histo
ria scpserit · oposuerit edi=
derit doloue malo fecerit
q quid eorum fierz siue quis
mremfamilias aut ptexta
tu ptextata ue affectatu fu
erit siue cuius pudicicia at
temptata esse dicet et de=
niqz alijs plurimis modis
admitti iniuria manifestu
est Patitur autem quis
iniuria n solu p semetipm ·
sz ecia p liberos suos qs in
pate hz · Itez p vxorez su
am id eniz magis pualuit ·
Itaqz si filie alicui que
titio nupta est iniuria fece
ris n soluz filie noie tecum
iniuriaruz agi pt · sz ec qz
pris et mariti noie Con
tra autez si viro iniuria fa
cta fit vxor iniuriaruz age
non t · Defedi eniz vxoes

a viris non viros ab vxori
bz equu e · Sbz a socer nur
noie cui vir in pate est in
iuriaruz agere pt Ser=
uis autez ipb qdem nulla
iniuria fieri itelligitur · sed
dno p eos fieri vidt non tn
eisdem modis quibz eciam
p liberos a vxores · sed ita
cuz qd attroci omissuz fu
it et qd apte ad otumelia
dni respicit · veluti · si qs ali
enuz huuz atrocit verbera=
uerit et in huc casuz actio
ponitur At si qs seruo o=
uiciuz fecerit vl pugno eu
percusserit nulla in euz acto
dno opetit Sed si dni hu=
uo iiuria facta fit equu est
non p ea pte q dns quisqz
est extimacoez iniurie fieri
sed ex dominoz psona qr
ipis fit iniuria Qd si vsus
fructus in seruo ticij est p
prietas meuij est · magis
meuio iniuria fieri itelligi
tur Sed si libero homi=
ni qui tibi bona fide seruit
iniuria facta fit · nulla tibi
actio dabitur · sed suo noie
is expiri poterit nisi in otu
meliam tuam pulsatus fit
tunc enim opetit et tibi in=
iuriarum acto Idee ergo
e i huo alieno bona fide tibi
debuiete ut toties admitta
tur iniuriaz acto quoties
i tua cotueliam iiuria ei fca e

k Itaqz · si ec pris · sz ni ptate pris ei n eet · ut · ff · e · l · i ·
l Cui · s · femie · ria qntu ad h ut agat · s · inspecto iure
m Seruis · nulla iniu/ ciuili · sz sic ispecto iure natali · ut ·
ff · e · eu q · g · i · et · ff · de hjs q sunt sui vel ali · iur · l · iij · et · s · d
hjs q sut sui vl ali · iur
· g · fi · q sut dr rie=
n Per liberos · i · filios
o Attroci · qm equu
fit p Et qd apte re
peteta c id omissu fu
erit qd ac · si at no in
dni otumelia sz hui ta
tu · tn adhuc n dz iui
ta rlia a ptore · ut · ff ·
e · It apd labeone · g ·
si qs sic fecit ·
q Dni rspicit · hjs
duobz casibz dno da=
tur acto · id est siue ad
ei otumelia fiat iiuria
siue hu atrocit hbet
a tuc dns agz pt iiu
ria huo fcaz · n tn hui
noie · qi huo opetat
acto · sz i p° cau suo no
mie p iiuria · s · sibi o=
missa r Huc casu · n
solu i supiori cau qm
ad otueliam dni fca e
iniuria

s Dns · pmo p pte
dni · ut · ff · e · l · sz n esse
dr · Do · n dr dic si re=
cte intelligat · na qui
libz agit roe dimidie
ut si duo sut vn nobi
lis ali igbil · si huus
essz tot nobilis age
ret iniur · in · px · nunc
g agz i · px · ignobilis
at agerz · in · px · si esset
tot su hu · nuc er/
go agit in quinqz · et
ita quilibz p pte sua
et ro digtatis habe/
tur · vl ibi erat paes
per omnia domini

t Sed ex domino quasi dicerz no ex hui psona
u Magr qm titio =otumelia vsusfructus fca fit · ut · ff · e · l ·
x Meuio · nisi ad/ itez · g · si vsusfruc a · g · item si liberum ·
y Tibi · non solum ei · Accursius ·
z In contumeliam · nec minus ipse iniuriam agz · ideo in
fructuario distingui optet · ut · ff · e · Item · g · Itez si liberu

f Cui · i · alicq
g Plurimis modis · q notane · ff · e · p totum ·
h Patie · in pate hz · si ille q iniuria facit scit eos esse i po
testate · lz ignorz i cui pate sint · alio qui non · sic nec mari
to si muliere viduam credat · ut · ff · e · l · eum q nocete · g · fi ·
i Per vxore · vl sponsam · ut · ff · e · Ite apd · g · sponsum qz

a ¶ Mēbr. puta manū vel pedē. b Quidē ruptū. l. de/
c Talio. i. filitudo supplicij. ut mēbr. p mēbro (trūcatū
d ¶ Mag. h ē rō ñ ad primū. ſz ad illū q̄ erat pena taliōis
e Estimauerit. p sac̄ mtū taxacōe iudicis.
f ¶ Honoraria. fa. s. q̄ iur̄ na. gē. ſ. ponē
h Existiacō (bant ponit a actōe iuriarū ptoria. q ano cōtinuo tollit̄ ut. C. e. l. si ñ ouicij. ñ in casu vbi in vtili datur. ut. ff. q metus. cā. l. si cum excep. ſ. post annum.
h ¶ Actoē. i. castaldo
i Hoīe. q modestim̄ vel mediastim̄ dr. ut ff. nau. cau. sta. l. i. ſ.
k ¶ Vl' opedito (. ij. i. i co suo q nullā affert aliā vtilitatē. ſz tantum ligatus stat.
l Dz lex corne. ideo fic dcā. qr corneli⁹ fil la pfcūs pus eam fecit ut. ff. de accusa. l. hos accusaē. i fi. l.
m ¶ Introduxit. s. dicta. l. cor. i q actōe o dēnacō fit estimacōe iudiūt. in litem. ut. ff. e. m ostōibz Sed nū q̄d hijs casib⁹ q tres fūt ex. l. cor. est ppetua h actō. dicūt quidam vt. M. q fic. cuz omis actō ex. l. descē dēs fit ppetua vt. J. de ppetu. a tē. act. i pn. ſz jo. oē. dic ei sp eam ano otinuo tolli. ut. C. e. l. si non conuicij Et nō q hijs ēbz casibus est ciuil' al'ē vbiqz ptoria cū a ptore fit inducta vt. ff. e. l. pretor
n Pulsatū. sine dolo
o ¶ Verbatū (lore. s. c̄ doloē. ut. ff. e. l. cor. ſ. i. p domū facit. ff. de hijs qui deie. vel effu. l. i. ſ. habitare
q ¶ Atrox. ideo atrox iniuria ab alia separat̄ q fit mior vt p ꝗ mag⁹ puniat̄. ut. ff. e. ſ. pena at̄ et fac̄. ff. e l. ptor edicit ſ. atrocē. a. ſ. pnl'. a. l. vulneris. et. l. se. Ex fcō mag q̄ ex pcio rei. ut. ff. 8 icē. l. pedi⁹. ſ. i.
r ¶ Humili que fit humil' dic ut. C. 8 incest. nup. l. humilem
s A liberis. q̄b⁹ adūsus pentes a pronos agē pmittit̄. si

Pena at̄ iniuriarum ex lege. xij. ta. introducta est pter mēbrū q̄dez ruptuz talio erat pter os vno fractuz nūmarie pene erāt cōstitute q̄si in magna veteruz pauptate. ¶ Sed postea ptores pmittebāt ipsis q iniuriā passi sunt eam existimaē. ut iudex vl' tāti odēnet q̄nti iniuriā passus existimauerit vl' minoris p ut ei visuz fuerit. Dz pena iniurie q ex lege. xij. ta. introducta est in desuetudinez abijt. quā at ptores introduxerunt q ec̄ honoraria appellat̄ in iudicijs freqntat̄. Nā bm gradum digtatis viteqz honestatez crescit aut minuit̄ extimacio iniurie. Qui grad⁹ odemnacionis et in seruili psona non immerito buat̄ ut aliud in suo actore alid in medij act⁹ homine alid in vilissimo opedito ius estimacionis constituatur.

¶ Sed a lex cornelia que d iniurijs loquit̄ et iniuriarum actionez introduxit. Que opetit ob eam rem q se pulsatum quis liberatū ue vel domū suā vi introitā esse dicat. Domum aūt accipim⁹ siue in pa domo q̄s habitaret. siue in conducta vel gratis siue hospicio ēcept⁹ sit Atrox iniuria estimatur vel ex facto veluti si quis ab aliquo vulnerat⁹ sit vel fustib⁹ cesus. vel ex loco veluti si cui in theatro vel in foro vel in ospcū pretoris iniuria facta sit vel ex psona veluti si mgrat⁹ iniuriā passus fuerit vel si senatori ab humili psona iniuria fcā sit à parenti patronoqz fiat a liberis vel libtis. alit̄ enizz senatoris a parētis patroniqz alit̄ extēneia humil' psone iniuria extimat̄ ¶ Non nunq̄ a loc⁹ vulneris atrocez iniuriā facit veluti si in oculo quis pcussus fuerit.

Parui autem refert vtruz patrifamilias an filiosa. talis iniuria fcā sit nā a h atrox iniuria existimabitur. ¶ In summa sciendum est d omni iniuria eū qui passus est posse ēminaliter agere vel ciuilit̄ et hiq dē ciuilit̄ agat̄ existimacione facta scdm q̄d dcm̄ est pena reo imponit̄. Sinautez ēminalit̄ officio iudicis extraordinaria pena reo irrogatur Hoc videlicet obbuādo q̄d zenoniana ostitutō introduxit. vt viri illustres quiqz sup eos sūt et p pcuratores possint actionez iniuriaruz ēminaliter vl' pseq vl' suscipe sedz eius rei tenorem q ex ipsa manifesti⁹ apparz Non solū aūt is iniuriarū tenetur qui fecit iniuriaz id est qui percussit verum ille q̄z fit atrox iniuria fcā eis a pētib⁹ a pronis ut. ff. e. l. ptor edit. ſ. pt'ea illo t ¶ In oculo vl' i ore ut. ff. e. l. ptor. ſ. fi. et. l. se. u filiofa. ñ qr fcā iniuria filio due actōes nascuntur a utriusqz exercicij cōpetit patri. ut. ff. e. si vnus. ſ. filiofa. et. l. pr̄. ſz facta iniuria pr̄i non ido filio agz
x ¶ Nōnūq̄. s. aliqñ. et sic due negacōnes faciūt vnā affirmacōnē y Agē et sic tollit̄ vnū iudiciū p aliud. cū tñ vtrūqz sit p ductū ad vindictā vt. ff. e. ptor. ſ. i. a. l. q secum. secus si altera esset de re familiari. ut. C. qñ ciuilis actō ē. p. l. i. et ideo si d iniuria atroci actū ē iniuē. ñ lomim⁹ pt agi. l. acq̄l'. ad damnum. a econuerso. nec enizz in actōne iniuriarum agit̄ ad dānum ut ad dānum ſz ad otumeliam. ut. ff. e. l. Jtē labeo. ſ. si q̄s ꝛ bato
z ¶ Quod dictum est ut. s. e. ſ. pena in fi.
z Pena pecuniaria actori danda.
a ¶ Extraordiaria. s. capitis vel stat⁹ si iudici sedeat. vel pecuniariā inferēdā fisco ñ actori ut. ff. e. l. fi. ac.
b cōstō. ut. C. e. l. fi
c ¶ Illustres. hij sūt qui tm̄ noīe illustres sūt a nō digtate. illi at̄ sūt sup̄ eos qui et digtatē et administrātōem bnt sup̄ q̄s nemo est nisi impator q̄d dicit nōui in aut̄. ut ab illustri. et q̄ supra eos sūt colr'. v.
d Actōz. i. accusationez et est spāle. al'. otra. ut. ff. de pcur. l. lz. ſ. ad actōes et. ff. de public̄. iud. l. pnl'. ſ. ad crimen
e ¶ Apparz. dic ergo h casū ei⁹ leg. si vis.
e Vt cui. i. alicui
f ¶ Mala. i. maxilla
g Percuteretur. ſz vid⁹. q ex tali ofilio nō teneatur. ut. s. de obli. que ex delic. nas. ſ. ope. in fi. ſ. ſz dic. ut ibi diximus Jtem ar. contra. s. man. ſ. tua tantū. ibi quia nemo ex consilio.
h ¶ Dissimulacōe. ut si risi vl' lusi vl' omedi ē eo postea. Jtē

tollit nudo pacto ipso iure · ut · ff · de pac · si tibi · §. qdam actones. Sz nūqd ē nata eciā stati fcā iniuria · an ita demū si dicat ad aim reuoco · qd vltimū dixit bul · ut dnt · sz ete ymo ē nata stati iniuria · nec ei ex ruocacōe ad aim vel ab tali bus nascit hī actō · sz ex otūelia · ut · ff · de pact · l · si vnq · §. pactus Ite quō abolet h ñ esz nata · ete nullo mō · ut · ff · de iusto tup · testa ◆ · nā et si post · §. post defcm · a ff · de v · obli · l · decē · i

Cū ruocauerit · i · aboleuerit · non enim optz dicē ad aim reuocō · sz sufficit si ēma / neat irat9 · et ei nō reconciliat. Sed qd si in vltia volūtate in penitēcia remittit qi coact9 morte a postea qualet · nūquid renascit · vidr q fic · ut ar · s · de dona · cā mor · §. mortis cā · Item qr coactus remisit vnd ptor ratū ñ hz ut · ff · q me cā · l · i · Sz conē dico qr fuit semel extincta · vñ i petuum resuscitari ñ pt ut · ff · de sol · q res · §. ar eaz · Item psumo q petuo voluerit remittē · siue qualuerit siue ñ · nam alias non posit bene peitere · psumā g eū nō fuisse immemorē sine salutis ut · C · ad l · iul · repe · l · fi · Iterē ad id qd h dic nuda voluntate tolli hac actōz · ff · d negg · l · pōp · ibi nam quomō rē · sz ete abinicio tollit nuda volūtare et simplici · vel vniusm · sz si semel ad animuz reuocauerit · nō remittitur per nudaz voluntatem · sz p voluntatē nudā ab vel pacto expssam sic ec · ipso iure · ut dcm est p · l · ff · de pactis · si tibi · §. quedam

k De obligatōnibz

qr de obligacionibz ex malefitō dixim9 · seqtur de hijs q ex quasi malefitō fūt

Iudex · siue fit prfamilias iudex siue filiusfamilias sz qñ ē filiusfamilias pr de peculio tenet iqntū fuit i peculio · c si filiusfa · lite suā fec vt ita fint duo spālia · et qr dat de peculio lz fit qi maleficiū qd ñ ē al · ut · ff · de hijs q die · ul effu · l · i · §. si filiq Item qr inspicit tps q fec lite suā i odēnādo · lz alias rei iudicate tps spectet · ut · ff · de pecul · l · qfitū · et pbat h · ff · d iudi · l · si filiusfa · vl dic q filiq oueit ut no · m dcā · l · si filiusfa · m Lite suā · i · otroūsiā vel litigiū · ut in id teneat ipse i q lefit aliqz · et h qñ p ignorantiā vel p impitiā · ut j. sequit nam si dolo · tunc non hz locum h · ti · sz ex malefitō tenetur ·

otinebit q dolo fecit iniuriā vel pcurauit ut cui mala pugno pcutetur · Sz hec actio dissimulacione abolletur et ido si qs iniuriā dereliqrit hoc est stati passus ad animum suū non reuocauerit · postea ex penitencia remissam iniuriam non poterit recolere

De obligacionib9 que ex quasi delicto nascuntur ·

Iudex litez suaz fecerit non pe ex malefitio obligat9 videt

Sed qr neqz ex malefitio neqz ex otractu obligat9 est a vtiqz peccasse aliquid intelligit licet p imprudentiam ido videt qñ ex malefitio teneri et in qntū de ea re equū religioni iudicātis videbit penam sustinebit Itez is ex cuius cenaculo vel pō ipsius vel oducto vel in quo gratis hitabat deiectum effusūue aliquid est ita ut alicui nocerz qñ ex malefitio obligat9 intelligitur ·

Ido at ex malefitio ñ pe obligat9 intelligit · qr plerūqz ob alti9 culpā tenetur aut hui ā liberi · Cui filis est is qui ea pte qua vulgo iter fieri solz id positum aut suspensum habet q pt si ceciderit alicui nocere · quo casu pena · x · aureorum ostituta est De eo vero qd deiectum effusūue ē dupli qnti dānū datuz fit ostituta est actio

Ob hoiem vo liberum occisū · l · aureoruz pena cōstituitur · si vo viuet nocitumqz ei eē dicet · qntum ob eā rez equuz iudici vidtur actō dat · iudex eniz putaē dz mercedes medicis pstitas · ceteraqz impēdia, q in curacōne fcā sunt ptea oparuz quibus caruit aut caritur9 est ob id q inutil fact9 est · Si filius familias seorsum a patre habitauerit et quid ex cenaculo eius deiectum effusūue fuerit siue qd posituz suspensumue habuerit · c9 casus piculos9 est iuliano placuit in prem nullam eē actionem sz cum ipso filio agendum esse qd et in filio et fit infamis · ut · C · de pena iud · q male iudi · l · fi · ac · Sz nūqd h oia i arbitro loc hnt · dic · jo q fic · ut · C · d pac · l · si qs in oscribendo Alij ot · cū possit pena peti tm · a nec sma valet · ut · C · de arbi · l · i · et · l · ij · et maxie b noua iura q loquūt c ē iuratū ab arbitro vel a ptibz · b q ñl ei erit pter sacrm vt i aut · de iud · §. qr vo · col · vj · sz ete p ma sma vera est · nec ob h aut · qr nihil erit ei · i · arbitro pt sacrz rē · s · ut possit cogere ptes suo stare iudicō vel eis · i · ptibz · nā vocabit alterā ptē piurā · sz et ot arbitrum agz ut dcz ē a p actō nē i fcm · ut · j · e · §. fi ·

n Fecerit · i · male iudicauerit o Ex cōtrac · vel qñ p Ido videtur ut si dubitauit ēca legem fusiam camnā durius punit si at im · l · illa gali9 ac quilius mitius punitur a h qñ nō fuit data pecunia iudici vel pmissa alias graues pene sequerēt · ut · C · de pena iud · q male iudi · aut · nouo iure · et fa · ad h · Rz · ff · de vat · et exor · og · l · fi · alias · i · q Itez is · hitabat hospes plane non tenet sz is qui hospitiū dederit · ut · ff · de hijs q deiece · vel effu · l · i · §. pnl ·

r Id positū · lz ipe nō posuerit ·

s Si ceciderit · nō ei spectat ut noceat ·

t Pena pstanda

u Decē aureoz · ul solidoz · ut · ff · d hijs q eiece · vel eff · l · si uero · §. p torr · §. fi · a tē dicas actōz in fcm fore annuam · ut · ff · de popu · act · l · fi ·

x De eo ē actō ppetua · q hredi dat sz in hredē ñ dat · ut · ff · d hijs q die · vel ef · l · si vero · §. h autez actio ·

y Quinqginta · et ideo ēta pena statuit · quia non pt estimacō liberi corpis fieri · ut · ff · ad · l · ro · d iac · l · ij · §. ij · et cō / petit h actō it ānū · a nec hredi nec i hredē dat ē fit penal et ppl aris · q p9 dat ei cui9 mag int est · ut · ff · q deie · vel ef · fi vero · §. q at · / petua sibi · sz alij puta hredi p eo si mortu9 z Actō dat · p / ē ānual dat · ut · ff · de hijs q deiece · vel effu · l · si vero plures · §. hec actio ·

a Fact9 est qr difficilimū est estimare futuras operas ·

b Si filius seorsum · idest separatus a patre

c Nullā eē de peculio · ut · ff · d hijs q die · uel effu · l · i · et · l · si filiq d Sua fecerit · i · si sine pre hitauerit al pr de peculio tenet · ut · ff · de iudi · si filiq · sz jo · vel dic idē · s · ut teneat

ipse filio habet vel ñ cũ patre Sz'ec vm azo·pr h tenetur 8
peculio ut dictũ est p·l·ff·de hijs q̃ dere·vel effu·l·i·§·si fi
liusf filio ꝗ o odẽnato ⁊ ibi pr tenet de peculio· ẽ vidat q̃ si
ꝯhi ẽ filio p sniaz·ut·ff·de noxali·act·l·ec si odẽnat9·⁊
ff·de peculi·l·iij·§·idez sẽbit· Jtẽ exẽcitor q̃d fit·dic· ut·j·
a Ex malefitio·i·actõe i fcm i duplũ·ut (q cũ eo·§·ij·
·ff·nau·cau·sta·l·fi·
et·ff·de furt·adũsus
nau·cau·sta·l·fi· Jtẽ
est et alia i fcm actõ·
q̃ est ex eo otractu 8
recepto·ut·ff·nau·ca
sta·l·i·in pn· ul q̃i
b (ex otrac·) otrac
tu· c Aliq̃tenus cul
pe·facit·ff·ad·l·acq̃
li·si bu9buũ·§·p cul9
et·ff·furti adũ·nau·
cau·sta·l·i·§·pnl·
d (Aut cafib9·s·sup
dictis omib9·
e Que heredi·pati
ẽti iniuriã·ꝫ in casu 8
suspenso nõ dat here
di·ut diximus·s·e·§·
ob hoiem·Et nota h
dram inter actõz ex
maleficõ ⁊ q̃i·nã vbi
est ex maleficio si plu
res sunt quilibz insolidum conuenitur· ꝫ sec9 i hac actione
ex q̃i maleficio·ut·C·8 odi·furti·l·i·et·ff·nau·cau·sta·l·i·
et·l·fi·§·si plures· Jtẽ in actõe ex maleficio vn9 soluẽdo ñ
liberat aliũ·ꝫ i hac fic·ut·ff·nau·cau·sta·l·lz·§·possumus·
Jtẽ furi nõ ocedũt actões ex malefitõ·ut·ff·nau·cau·sta
ꝫ ⁊ ipi·ꝫ i actõe ex q̃i malefitõ ocedũt·ut dcõ·§·possumus
dat ec h actio ñ ocessa·ut·ff·de hijs q̃ ere· vel effu·l·si ꝗ
pl es·§·cũ at· Jtẽ hee gnali9 dat hredibz actoꝝ ut h q̃ il
le q̃ fũt ex malefitio·ut·j·de ppe·et tẽ·act·§·sed heredibus
f Adũsus hredez·ut·ff·8 iu8·l·iul·ait·⁊ ff·nau·cau·sta·
l·fi·§·pnl· g (De actõibz·i8o poit i pl·q̃ pl es actõnes·
fũt ut·j·e·p totũ Sz cũ sint plures·q̃re in singulari nũo dif
fimit·ut·j·e·§·i·Rx·lz fit nũs singulat tñ pomit ut genus ut
in alijs diffiõibz otingit·et sub se oẽs otinet actões· Jtem
quare non dixit de agẽdo·Rx·qr illud ẽ facti·hoc iurs·
Vpest·sz q̃d supest·Rx·forma·ut·s·de iur·na·§·fi·
Vel dic q·s·ẽctatũ ẽ de obligacõibz·q̃ꝝ filie fũt·
actões·ut·ff·8 pcu·l·lz·§·ea obligacõ·et·s·de ꝗ·
ob·in pn·ideo de filia p9 mrem poit q̃i ordine successorio·
i Actõ at ñl·nõ q actõ q̃nz p actu poit·ut·i aut·8 ñ alie·
·§·si minus·in fi·et·C·de sacrosã·ec·aut·hoc iur porrectũ
et de dona·inter vi·et vx·l·iij·§·scienduz·ẽca medium q̃nz
p accusatõe ẽmiali·ut·C·q̃ ciui·actõ ẽ·p·l·i· q̃nz p iure
agendi vel pseqndi·ut·h·et·ff·e·l·nihil Jtẽ nõ q illi q8
de actõe h 8r voluit pla·dicere de cã·s·q cã fit actõ·ut fic
ap8 dyaleticos 8r argumẽtũ q8 ex ꝓpositione·assumpcõe
et oclusione osistit·ñ tñ oclusio·sic ap8 legistas actõ causa
agẽdi 8r·ut si dicã·oueio te ad·x·qr vẽdidi tibi equũ p·x·
fit idẽ ac si dicer ẽ·ago ꝯ te actõe ex vẽ· Sed azo dic q8 ve
rũ est aliud ee cãz ⁊ aliud actõz·nã obligacõ ẽ cã ⁊ mt actõ
nis fic ergo aliud ẽ obligacõ et aliud actõ·sic et ali8 ẽ cã ⁊
ali8 actõ Jt qr vẽdidi ẽ fcm sz actõ ẽ ius·ut·ff·de cu·fu·l·
ofilio·§·fi·et h· Jtẽ pt ee q vẽdidi et nõ opetit m actõ q̃a
m solutũ ẽ·vel qr emisi·vñ h ꝗba·qr vẽdidi·ñ fũt actõ Jt
noia certa actõnũ fũt a iur inducta·s·ut ex empto et similes
nec h ẽ inductũ ut cã fit actõ si q̃s ergo velit dicẽ·non pt
cũ lex ñ dicat·ut·ff·de suppel·l·labeo·i fi·l· Jt si cã eet actõ

frustra dicerz lex mutari actõis nom ẽ agit de dolo prom
vel pẽtis·vel fiktuz psonaꝝ de q̃ꝝ dolo ñ agit p actõn ez
de dolo·sz p actõnez i fcm·nam ad q̃d mutaretur nomẽ cus
in cã maneret eadẽ·cũ essz ius i sola cã ocludo ergo et dico
q aliud ẽ cã·⁊ aliud est actõ Jt lz dixeri q noia fũt actõuz
ex empto ⁊ fimiles·caue tibi qr ñ fũt actões·sz actõnuz noia
ficut h actõ homo·
non est homo·ꝫ figt
hominem
k (Aliud ẽ·pz g q̃ oli
aliud erat·erat ei cõ
ceptio ꝗ bozum for=
mata a mgratibus ut
ff·de orig·iur·l·ij·§·
deide ex hijs·⁊·§·oiz
vñ formula vulgat
dicebatur·ut·ff·de
furt·l·si seruus naue
sed hodie h solemitas
est sublata·ut·C·de
formu·et impe·l·i·et
·ij·et ec ẽca mt dicta
est sublata hmõi sole
mitas·ut·j·de mt dic·
·§·fi· Sz q̃ erat olim
dra mt actionez et in
terdcã·nã et iterdcã
erãt ꝗ boꝝ excepcio
nes ut·j·de iterdic·in
pn·Rx·ut dicem9 ibi At hodie nulla est dra inter mt dcã·⁊
actões cũ interdcm ñl aliud fit q̃ actõ ptoria·ut·j·de it dic·
·§·fi· 1 Qua ius·s·ciuile·vbi actõ ẽ ciuilis· vel ptoriuz
vbi actõ ptoria ẽ·nã ⁊ ciuiles actões et ptorias dico h dif
fimir Jtẽ nõ q actõ est ius q̃ pseqm·sz obligacio ẽ ius ꝓt
q8 pseqm· Et si q̃rat q̃d fit istud ius vel natale· vel ciuile·
vel ptorium vel getiuz·Rx·qr ciuile vel ptoriũ ut mõ dixi
mus·nec facias magnã vim ibi·qr cuz multas heat sigfica
cões h dictõ ius·ut·ff·de iusti·et iur·l·pnl·et fi·h ẽ ec v/
nũ de figtis ei9 ut dicat ius agẽdi vel pseqndi· Sz p deo
ad cui9 draz poit i diffimicõe ius cuz singula mẽbra posita
in diffimicõe ius heant suum misteriũ·Rx·v·M·q ad dram
rexꝝ corpaliuz h poit ut det intelligẽ q actõ fit res icorp/
alis q8 vexꝝ ẽ·ut·s·de rebz cor·et i cor·§·i·vel meli9 dicas
ad draz officij iudi·q8 nõ est actõ ut·ff·de minor·q si mior
·§·fi·lz·M·dicat q offitiõ iudicis ẽ actõ et ẽ p eo q8 dicit
lex in actõe iiur·fieri estimacõz iudicis offitio·ut·s·de iiur
·§·pena at·et·§·in fũma· Sz certe actõ iniuriaꝝ ẽ actõ cui
inberet offitiũ iudicis·non tñ illi8 offitiũ ẽ actõ· ꝫ in facto
poti9 h ofistit·ius ei petẽdi p actõnez mihi opetit·q8 per
offitiũ iudicis mitigat· Sz quid petã·Rx·q8 estimauero·
nã dẽo estimare lz iudex possit refrenae· Est tñ q̃ddã aliud
offitiũ q8 vicẽ sustiz et obtiz actõis ut dicem9 j·e·§·p·i fi·
m (Perseqndi·h 8r ad draz excep cõnũ q̃ dant reis p quas
defendunt·fic ei actões fũt arma actoꝝ·ita exceptiões fũt
arma reoꝝ·ut·ff·de excep·l·ij·in pn·§·illud
n Jn iudicõ·h dic ad draz eoꝝ q̃ fũt ecia licite et ex iudis
ciũ·ñ tñ fũt actões·ut si nocturnũ vel diurnũ furẽ·vel milii=
tem deferent ẽ milicia q̃s capiat·ut·ff·ad·l·acq̃li·l·iij·et·
C·qñ lz vni cuiqz fine iu·se·vim·l·i·et·ij· Jt et ꝓt debito/
rẽ fugitm q̃z cape possum9·ut·ff·de his q i frau·cre·l·ait·
ptor·§·fi 8 bitorẽ·lz q8 exponat·l·ibi q capt9 fuit aucte
iudicis o (Debet·h duobz modis expoit·s·ad draz reat
actõis v·azo·et ita stricte accipit h diffimicõ p personali
actõe tm·fic accipit·ff·e·l·actõ in psona·at·largius ut eci
am realẽ otineat·nõ tñ offitiũ iudicis·ut·ff·e·l·actõnũ ge
nera·q̃nz largissime·ut ecia iudicis offitiũ otieat illi8·s·q8

est loco actōis · ut p qꝰ restitucō minoꝝ petiē · ut · ff · e · l · actōis ꝟbo · Vel ponūtur ꝟba ad dr̄iaz ēmialiū actōnuz p q̄s ñ ꝓseq̄r nī debitū · ꝫ vīdictaz · et ūm ꝟ realē actōnem dicas diffimiri ꝟ · licz ei ñ sit obligatꝰ q realiē teneē · vt · j · e · ꝯ · ibi aūt cū eo q nullā · rē · vezꝝ est ꝓsonaliē · grosse tam ꝑt dici q̄ fit realiter obligatus te · fac̄ p ꝟ ut ēc̄ realē ꝟ diffimiat · qz ꝟbū debz · et ad actōnē ī rē · et ad actōnē ī ꝓsonā refertur · vt · ff · de ꝟ · sig · l · pecunie · ꝯ · fi · Item fac̄ qꝰ ē in diffimicōne ꝟbū ꝓsequēdi · q̄ ē oñe tā ad realez q̄ ad ꝓsonalē actōnem vt · ff · e · l · actō in ꝓsonā · Item fac̄ · j · e · ꝯ · i · ī ꝑnci · vbi actō ꝯalis spēs ē actōnis · sic ꝓsonalis · et ita large accipias ꝟ verbū debeē · ꝫ istricta significacione ꝟbi huius debē tm̄ alienū a nō meū · mihi debeē · vñ ꝓsonalis obligacio tantū diffimiri videē · vt · j · e · ꝯ · sic itaq̄z · et · s · deē · ꝯ · ꝫ fi rē · Pz ēte q̄ñq̄z ego eciā ad id qꝰ ñ mihi debeē · vt · C · ꝰ pact · l · fi pacto q̄ penā nā ibi ago ad id quod nō ē debitū · ꝫ ad id quod ex nudo pacto oueit · Sz ēte illud naturaliē erat debitū qꝰ nudo pacto dēbaē · vt · ff · ꝰ fideius · l · fideiussor · vel nō agiē ibi ad id qꝰ nudo pacto debeē · ꝫ ad id qꝰ vere debeē · ꝫ ꝑtextu eiꝰ oseq̄ē ēc̄ qꝰ nudo pacto debeē · vt · ff · ꝰ ꝟ · sig · fi cui Item opono ꝰ popularibꝰ actiombꝰ · nā ī eis nō dē debitū et tm̄ petiē · vt · ff · de popu · act · i · pe · ꝫ nō obstat q̄ saltem pꝰ liē · oē · debeē · vel dic qz et sibi debitū ꝓseq̄ē · nā cū toti populo sit debitū · g̅ et sibi · Item opono ī actōne iiuriaꝝ qz nō dē esse in bonis · vt · ff · de iniur · l · iiuriaꝝ · Item nō ad debitū · ꝫ ad vindictā opetit · vt · ff · de col · bo · l · ij · ꝯ · emancipatꝰ · et tm̄ ē actō · Rñ · nō ē ī bonis vt ēnseat ad heredes vt · ff · ad · l · falci · l · penalis · Item ꝫ dēē ad vīdictā · tm̄ ꝑt deberi michi ꝓpē id qꝰ ē ī estimacōne vindicte vel in alterā vindictā · Item opoiē ꝰ here · peē · Item ꝰ actōne ꝰ peculiaz in hīs agiē ēc̄ añq̄ fit penes possessorē · vel anteq̄ fit in peculio vt · ff · de peē · Hre · l · iij · et · l · si q · et · ff · de peculiē · l · q̄sitū · in ꝑn · et · ff · ꝰ lib · le · l · si q̄s reū · ꝯ · idē · Pz dic esse subaudiēdū ꝟ · vel ꝰ bebiē · Vel dic q̄ qñ fuit actō ꝓsita · s · efficax tm̄ ꝓ eo q̄ tunc erat penes possessorē vel in peculio · et postea cū agebaē eatenus · et actōnis efficacia crescebat · cū vniuersalis vel in aliquo vniuerso fuit petitio · vt · ff · de iudi · l · solemus · Item oponiē de actōnibꝰ q̄s intēdūt aliq̄ ꝓ alīs vt ꝓcurator a tutor a ꝑlatꝰ et sil'es nā agūt et tm̄ ñ sibi ꝰbitū petūt · ꝫ dic q̄ q̄si dñi sūt · vt · ff ꝓ ēptore · l · q fūdū · ꝯ · fi tutor · Vel dic sibi · i · ei cui actō cōpetit dēē q̄ ī rēdiē · ꝑ subaudiē q̄ sibi dēē · uꝑ ei cuiꝰ noīe agiē · huiꝰ alēnatiue ꝯa ꝑs ē ꝟa · actōnes sūt q̄ corā alīs p Intē aliq̄s vidē inuē q̄ alie · iudicibꝰ ꝓponūē ꝫ ñ ē ꝟm q · Iudices · ordiarios vel delegatos · eos actōnes ꝓ r Arbitros · s · ꝯ ꝓmissarios · nā a apꝰ nēde sūt · ut ꝟ · a ff · ꝰ arbi · l · j · est ēc̄ libellꝰ offerēdꝰ · vt · C · ꝰ arbi · l · cū añ · ꝯ · ꝫ ēca fi · Sz otra ūm pla · C · de ep̄ · a ck̄ · auē · gnalē · Ad qꝰ Rñ · qz ibi ñ ꝰ libelli oblatō e loq̄ē · ꝫ ꝰ ēmissōe caucōmis q̄ oseū ꝑ eū fieri pē · ff · ꝰ feē · l · j · j · Rñ · ē · pe · l · j · ī fi · s De q̄cūq̄z gnaliē accipe ꝟbū rei · ut · ff · si nā ꝓ corpa/lib · a īcor · opetūt actōs · ut · j · e · ꝯ · pr · a · ꝯ · ij · a · ff · si ꝟbū

Dim aūt actōnū q̄bus ēē aliq̄s apud iudices arbitrosue de q̄cūq̄z re q̄rītur · Sūma diuisio īm duo gn̄a deduciē · aut eīm ī rem sunt · aut in ꝓsonam · Nāq̄z agit vnusquisq̄z aut cum eo qui ei obligatꝰ est · vel ex contractu vel ex maleficio · Duo casu ꝑdite actiones sunt in ꝓsonaz · ꝑ quas actor intendit aduersariū ei dare · aut facē oportere et alīs quibusdā modis ·

Aut cū eo agit qui nullo iure ei obligatus ē · mouet tm̄ alicui de aliq̄ re cōtrouersiaz · Duo casu ꝑdite actōnes in rez sunt · veluti si rem corpalem possideat quis · quā ticius suam esse affirmet possessor autē dominū se esse dicat · Nam si ticius suā esse intendat in

vēdi · l · ij · i · ꝑn · ma q̄ ad ēctatū · uꝑ sūma · i · breuis · breui/t Sūma · i · ꝑ or · n · eē ñ ꝑt q̄ bimēbris sic ista ē · ꝫ opo mē · j · e · ꝯ · q̄dā · Re · qz a ille sūt reales qñ ad res agiē · Item ī ꝓsonā qñ ad ꝓsonales ꝑstacōnes agiē · imo ēc̄ si simul agaē nō tm̄ egrediē bāc actōnē · alias diuisionē · cū sint ī rē a in ꝓsonā · nisi eīm sic exponēnē iā multe iuei rēē breuiores · ut · j · e · ꝯ · alie · a · ꝯ · actionū a alie quedā diuisiōes q̄ bimbres vꝑ buiores inuenirentur · u Item ī rē sūt · ideo in rē dicūē · qz rē cōcomitāē · ff · ꝰ publi · l · impatores · et in ꝓsonā · qz a ꝓsona non ēcedūt obligati · vel heredis eiꝰ cuiꝰ ea / dē ē ꝓsona · vt · ff · e · l actōm gn̄a · ꝯ · j · a · ij · et in auē · de iurīur · a mo · ꝑ · in ꝑn · coll · v · x Aut ꝟ ēspicit aliud aūt qꝰ ē cū eo rē · y Per q̄s · s · ꝓsonales actōes · cō ē ī obligacōe · ut · ff · ꝰ ꝟ · ob · l · ꝟ aē ñ · ꝯ · fi z Daē cū da · optē cū fem̄ fit in obligacōe · vt si ꝓ mi si a Aut facē · sti scribē libz · qꝰ petiē acē · ex stipl'atu · ut s · ꝰ ꝟ · ob · m ꝑn · si ex oēctu · a · q · ex maleficō · nec · n · de b Modis · id ē q̄ ꝟ his · s · dixerat · qꝰ reprobatur · qz exq̄ dixit de his q̄ sūt ex oēctu vel ex delicto · ꝑ consequens de hīs q̄ sūt ex q̄si oēctu a ex q̄si ꝰ licto · vt · s · ꝰ ob · q̄ ex oēc · ī ꝑn · a · s · t · j · in ꝑn · Vel dic oīa ista · s · esse oꝑhēsa · Pz sūt supdcā intelligēda vbi ꝑcise agebaē ad dādū vꝑ faciēduz ꝟ aūt qñ nō ꝑcise ꝫ subalēnacōne · vt ꝟ aut illud · ꝫ ꝟ rep/baē · qz ñ · s · dixit q ꝑcise q̄d fieret · Dic g̅ ꝟ de ꝰ · furtiua loq̄ q̄ ē ꝓsonal'ñ tm̄ ex oēc · vel q̄si · ꝑ ex maleficō · vꝑ q̄si · ꝫ ex varīs figuris cāz oriē · vt · ff · ꝰ act · a ob · l · j · ī ꝑn · Item de imē dictis oībꝰ ꝑt dici · q oīa sūt ꝓsonalia · ut · ff · de imē/dic · l · j · ꝯ · fi · nō tm̄ iuē ordiario · ꝫ ex ordiario sūt introducta vñ ñ otinēē sub hac diuisione · ex oēc · vel q̄si · vel ex maleficō · vel q̄si ex delicto · tm̄ ꝓpē ꝰ lictū qñq̄z dāē · vt ī iterdicto · vñ vi pē videri · qñz ñ · vt i imē dicto qꝰ vi aut clā qñz oē eū q̄ ñ fecit opꝰ · ꝫ feīn ꝟ daē · vt · ff · q vi aut clā · l · ij · · ꝯ · a clā · et · l · opetit · Et vt ꝟ buiē dicā ille ēciꝰ articlꝰ q̄ dē ff · e · l · j · ī ꝑn · ex varīs figuris rē · ē qꝰ ꝟ dē a ī alīs q̄bus dam rē · nota ꝟ q ille q̄ rē meā tenet nō ē mihi iꝰ obli c Iure · gatꝰ · ꝫ rōe possessiōis eū possuz oueiē · vt · C de ali · iu · mu · cā fac · l · j · Sz opono · teneris mihi ad rē restituēdā · g̅ es obligatꝰ · Rñ · nō ē ꝟm qz teneē duobꝰ modis accipiē · nā si dicas teneris · iꝰ qz ex naēa actōnis fis mihi obligatꝰ falsū ē · Si ꝟo dicas · teneris · qz ꝑ officiuz iudicis dz tibi necessitas īpōi vt restituas · ꝟm ē · vt · ff · ꝰ rei ven · q̄ ēstituē · et si ꝟ mō accipiaē · teneris · g̅ es obligatꝰ non seq̄ē · Nota ī actōē ī rē ex ꝑte actoris alterꝝ duo d Possideat · rū debē imē ueire · s · dñiuz · vt · ff · ꝰ rei vē · l · m rē · et hic · vel q̄si dominiū · vt ī emphiteota · supficiario · et ī bone fidei emptore · et similibꝰ · vt · j · e · ꝯ · alie · a · ff · fi ag · vec · ꝑ emphite · l · j · ꝯ · fi · et · l · ij · a · iij · a · ff · de supficie bꝰ · l · j · ī fi · j · Rñ · a · ꝯ · qꝰ ait · Item ex ꝑte rei fimē alterꝝ duorꝝ · sez possessio vel q̄si · vt qz dolo defierat possidere · vt ꝟ · a · ff · ꝰ imē ro · ac · q̄ ꝟ buū · ꝯ · iiurie · et de noxal' · electio · ꝯ · j · e Dicat · ꝟ nō ē necesse ꝓbare vel dicē · ꝫ ex volūtate dē · vt · C · de eden · qui accusare · et de rei ven · l · fi · et · j · de imē dic · ꝯ · omodum ·

a Rez corpalē·bñ rē dic̄ corpalē·qz i corpalia nō vēdi
cāt·vt·ff·de rei vē·l·vēdicatō· b Eq·s·dat actō i rem·
c Agat·s·actōe ofessoria·q fic vocet legit·ff·si bui·vē·
d Vtēdi·h buit9 est psonalis·ꝯ seqntes· (·l·ij·in pn·
reales sūt·vt·ff·de buit·l j· e In rē ofessoria
f Gnis·s·q fit i rē
g Alci9 tollendi·
ut si erat i qsi possessi
one seruitutis dom9
mee·ne mihi liceret
alcius tollē me volē
te edificare· debeo a
gē negatoria·a ita h
iterfit exemplū nega
torie·ut·ff si bui·vē
di·a si fōte·ꝯ·j·i hac
em negatoria buitu=
te ꝟ bis affirmatiuis
a ofessoria negatis
ꝓoit·vt·ff·si b·vē
di·l·loci· Alia ꝟo ex
ēpla q ponūt bñ po
nūt in ofessoria vsq
illuc a oē·rē·Vl po
ne h exēplū i ofesso/
ria·vt si talē mihi de
beas buitutē·ut al=
ci9 teneas edificatū
vt·ff·de b·ur·p̄di·si
arborē·ꝯ·interdum·
et·l·eum debere·
h Cōtra·id ē i cō/
trariū·nā·s·de ofes=
soria p quā buitutes
debēt·nūc denegatoria p quā seruitutes denegāt·vt·ff·
de bui·ven·l·ij· actiones·s·negatorie·
i Prodite sūt a=
di·exēplū ofessorie·in his em exēplis
k Alci9 tollē=
oib9 ꝛpetit·vel dic nō repeti·nō ad h ex
ēplū·ꝯ ad alia sic·Sz qrit h qre noia tua dāt talib9 actō
mb9·Rñ·pla·qz negatoria negatis ꝟ bis ꝓpōnt·ofesso
ria vero affirmatis·h opio ꝛ p bat i buitute alci9 tollēdi·
ibi em ofessoria negatis·negatoria affirmatis ꝟ bis ꝓpo=
nūt·dic q pcl9 ispiciēdā esse natam q ꝟ ba·vt ofessoria
ideo dicat·qz ad hoc vt ofiteat se debē dat·negatoria at
qz negat· Itē qre iste dicūt i rē·Rñ·qz ad fiūtudmē rei
vēdāt·sic em illa rōe dñij vel qsi dat·sic et iste·vt ecce rō
ne dñij dat ofessoria scz dño fūdi cui buit9 debet·vt·ff·si
bui· ven·l·ij·ꝯ·h aut ē et rōne qsi dñij vt fructuario credi
tori a supficiario· Itē publiciana dat ei cui buit9 ē ostitu
ta a dño fūdi·vt·ff·de remissi·l·j·ꝯ·idē iul·et de supfic·l·j·
·ꝯ·fi·et si vsufruct·pe·l·j·et de publi·l·si ego·ij·et·iij·
Rñ· Itē sic rōne possessioms·vel qsi dat rei ven· sic et h
ofessoria rōne vere possessioms adūsus eū q possidet agꝯ
q buitutē debet·ut·ff·si vsufruc·pe·l·fi·h idē i negatoria
nā ipa rōne dñij dat dño fūdi q negat buitutē debere·vti
lis aūt qsi dño·qz iusl hz i fūdo quē negat buitutē debere
vt·ff·si bui·ven·l·ij· Ecōtra rōne possessioms itendit oē
eū q possidz rē rōne vsufruc·vt·ff·de acquir·poss·natam
vel qsi possidet·vt si reūtat ꝓt aliā buitutē quā sibi dicit
debitā·i qb9 ñ ē ꝟ a possessio etiam naturalis·ar·ff·de ser·
vr·p̄di·l·si edes·ꝯ·libtas·a ꝯ·se·et rōne hoꝯ fiūū dicūt
in rē· Itē nō q dic pla·q negatoria ita demum dat si fuit
seruit9 ostituta a postea amissa·h ff'm est· competit em a
si nulla fuit·vt·ff·si seruī·ven·loci ꝯ·opetit·a·l·fistulas·
l Iste qz·de qbz·s·pr·ꝯ·dixi·nā ad ꝓria ē faciēda relacō
vt·ff·de l·j·si bu9 pñuz·ꝯ·fi·a de testa·hēdes ꝯ·h si nōū
nā alie nō sūt negatie h affirmatie·h i eo qd dic·in rē sunt·
pt ad vtꝯq referri =mis·s·negatiaꝯ a affirmatiaꝯ·Et
m Nd gen9 actō= nota q nomen actōmis large h pōn
tur·alias vero pro personalitus tm· vt diximus·s·e·ꝯ·i·
n Dis scilicet in causis rerum corporalium·
o Hui nō possidet·
scz in solidum· si em3
duo asserāt se possi=
dere·a vt q vincit·
potit alter vendica/
re·vt·ff·vti possi·si
duo·in fi·i·h n·
p Negat rē actoris
h ꝟ ba restūgūt pre
cedētia·scz ei vo a nē·
nā h ꝓpetuo veꝯ est
q alias nō dat actio
possidenti per quaz
negat rē actoris eē
h pt pōm cas9 vt pos
sessor hēat actōez p
quā dicat se dñm eē·
vt·ff·de rei vē·l·offi=
ciū·a·ff·vsufru·quē
admodū ca·si vsufru·
noie ostat em como
datariuz nō possidē
a omodātez possidē
vt·ff·omo·l·rei·idē
i oductoē a locatoē
vt·ff·de vsuc·ñ soluz
·ꝯ·i· Alij dicūt·l·illā
officiū· loq qn alius
ñ possidens agit· vt
sic rōne detētacōis tūs agat·Sūt a alij·vt bau·a loth q
dicūt q eoipo q agit possessor rei vē·renūciet cause pos·
cū hoc sit ipossibile· et possidere a vendicare posses·pma
q Vno casu·vt i duplicibz iudicijs vt =verior est·
ff·de iudi·in t'bz·et·j·e·qdā·et·ff·vti poss·si duo·ꝯ·i·a·j·
de mt'dic·ꝯ· t'cia·et·ff·fam·hr·l·i· vel dic q dic de qlibet
excepcōne ꝓponēda·nec em h dic q fit actor·h caute dicit
q ptes siue onera actoris sustinet ꝟ jo·vt·ff·de excep·l·i·
r Apparebit·vt·ff·de iud·l·in t'bz·ꝟm pmum·vel·ff·de
s Sz iste·latent accedit ad =excepē·l·i·ꝟm scdm·
scdaz diuisionē·s·alie sūt ciuiles·a alie ptorie·et d omibus
exēpla poit·Sz qrit de duabz·s·de actōne i rē q dat otra
eū q dolo desijt possidē·videt em pretoria·vt·ff·de nora·
act·l·e·e actō·ꝯ·i· Sz a ciuilis videt ispecta psona q d iur
ciuili admittit ad agēd vt·ff·de rei vē·in rē·h dic ea ciuile
inspecta pcl9 psona actoris q dignior ē·vt·ff·de excep·
do·pure·ꝯ·fi·Et h ofidacō sp habet·nā h ꝛ· peticō dicit
ꝛ toria qñ do noꝯ possessori dat·vel fidei omissaria licz oē
possidentē p hēde vel p possessore det·a ecōtra si detur
hēdi·de iur ciuili dicat ciuilis·vt·ff·de pet·het·l·i·sp em
iudicam9 actōz·fit ciuilis vel p̄toria ispecta psona actoris
p eōo qrit de actōne omodati·h dic ea ciuile·vt·ff·omo·
l·in cōmodato·ꝯ·sic·et qd dr·e·t·l·i·p̄tor ait at·p opro/
bādo vel ofirmādo dic·ñ iuemēdo·sic a pe·het·dr·ff·si ps
hē·pe·l·i·i pñ·h tñ ipa ciuilis·ē·cū fit ex se·cō·a centū iu=
ral dicat vt·ff·de hē·pe Itē ve·ꝯ· cū aūt·a·C·de hē·pet·
l·fi·i pñ·oms ei actōnes q oriūtur ex his·v·p tibz iur·scz
lege se·cō·ple·pñ·pla·et Rñ pru·ciuiles sūt·q ꝟo a ma
gistratibz vel p̄toꝯ edicto descēdunt p̄torie sūt·vt·s·de
iur·na ꝯ·ostat·vsqz ad·ꝯ· ex non scripto·a·ff·de iusti·a iu
l·uis aūt·a·j·de pe·a tē·ac·i pñ·alie aūt p̄ter duas sup/
dictas certe sunt·vtrum sint pretorie vel ciuiles·

rē actio est· Eq si agat
ius sibi esse in fundo forte
vel edib9 vtendi fruendi·
vel p fundum vicini eundi
agēdi· vel ex fundo vicini
aquā ducēdi in rem actio
ē· Eiusdez gnis ē actio
d iure prediorꝯ vrbanorū
veluti si agat ius sibi esse·
alcius edes suas tollendi
pspiciendiue vel piciendi
aliqd vel immittēdi tigna
i vicini edes· Cōtra qz
d vsufructu a d buitutib9
prediorꝯ rusticorū Itē
prediorū vrbanorū iuicez
qz pdite sunt actōes ut si
quis intēdat ius non esse
aduersario vtendi fruēdi
eūdi agēdi aquā ꝟ ducē=
di· Itē alci9 tollēdi pspi
ciēdi ꝟ vel pjciēdi·immit
tendi Iste qz actiones
in rē sunt· sz negatiue·qd
genus actōis in otrouer=
sijs rerū corpaliū pditum
nō est· Nā in hijs is agit·
qui nō possidet· Ei vero q
possidet nō ē actio pdita
p quā negat rem actoris
esse· Sane vno casu q
possidet· ñlominus is acto
ris ptē obtinet·sic in lacio
rib9 digestorū libris opor
tunius apparebit· Sed
iste quidē actōnes quarū

s Quaꝫ mencōnē. s. expssaꝫ vt de quibusdam dictum est
t Et si q̄ fūt files. vt subiē. vt q̄ fūt ex dēē. l' q̄si. vel ex ꝺ
lic. vel q̄si. vel ex varijs figuris causaꝫ. vt. s. e. §. i. et. ij.
u Legittimis. id est ex lege. xij. ta. x Et pro. id est.
y Ciuilibz. a dic ciuilibz. i. ex auctē iur prudētiū a eorū
Rēnb. nā totuz ē ius
ciuile. vt. ff. de iusti.
et iur. ius aūt ciuile.
et de ori. iur. l. ij §.
z Tā nouissime.
im rē. i. tā in rē tm q̄p
i psona tm. nec ei a-
liq̄ ptoria mueniē q̄
fit mixta. s. i rē a pso
nā. lz ciuilis tal' iue-
niat. vt j. e. §. q̄dā
dē. ff. ꝺ pos. hē. pe.
l. iij. et pmo h de rea
libz diē vsqꝫ ad. §. in
personam. a postea
de psonalibz dicet.
a Ipsas. s. ptorias
quasi diceret. ñ solū
ciuilē q̄m exposuimꝰ
b Necessariū. id est
vtile. qꝺ ei medicam
ta morbis. h exhibēt
ura negocijs. vt in
auē. h ostō. in no. o.
i pñ. coll'. viij. nec ei
nēcitas i pñcipe iponi pt. vt. ff. de le. a se. o. pñceps. Itē
qz p exempla aptius intelligetur. vt h. a. C. de ēnsac. vt
responsum. et. ff. de col. bō. §. pretor iulianus.
c Ecce h est primum exemplum. quod exponitur statim
ibi nāq̄ aē. ac. h sp dicē nō potit. s. contra dominum.
d Plerumqꝫ. quia nisi in casibus vt statim dicemus.
e Diceret. agendo publiciana. accur.
f Vel ex diuerso. hoc exponitur j. §. rursus.
g Possessor. id est dominus quondam ad quez rediit nūc
possessio. vel dic possessor quondam nunc petitor.
h Ex iusta cā. id ē ex aliq̄ ꝺtractu q̄ ꝺscēdit ex iusta cā. id
est ex affectōne vt' usqꝫ ptis. v. ff. e. l. i oibz. quā affectōez
iustū est ꝑuari. vt. s. de rez di. §. p traditōnez. et h dūmō
cā vel titul9 fuerit apt9 dñiū trālferre lcz nō trālferat qz
traditō nō pl9 ēnsfert q̄p fit apꝺ eū q̄ tradit. vt. ff. de pu.
l. i. i pñ. a. l. ij. et. iij. a. iiij. a. v. a. vj. a. vij. si vo dē ct9 nō
est abilis ēnsferre dñiū. ñ opetit publiē. vt. ff. e. q̄cūqz. §. i
i Tradita. a nō dño. /p traditōez dñs fcūs ñ fuit. si aē
k Effect9. p vsuca. nā/ alēo istoꝫ modoꝫ fēs dñs fūit
publiciana ei nō daē. ſz directa rei vē. vt. ff. ꝺ pu. l. i. i pñ.
l Casu. ymo et si q̄cūqz mō. nā et si p furtū et. §. i.
vel rapinā vel aliā vim amiserit. ñ tñ hz i rē actōz dire tā
ſz hac lz habeat a alias actōnes. vt furti. vel vi bo. rap a
files. vt. s. de ob. ex ꝺlic. §. ſz a bō fi. a. s. vi. bo. rap. §. fi.
m Nullā. de alijs aūt realibz ostat. ſz de hac rei vē. dubi
n Vēdicet dñiū. h videē fl'm. nā aut hēo dñiū tatur
et tūc ñ vēdico qꝺ hēo. si ñ hēo. nec tūc vēdico. vt. ff. ꝺ rei
vē. l. m rē. i. Rēn. Itē dñiū ē ius a res incorporalis. quō g̃
vendicatur. Sed dic dominium. id est rem racōne dominij.
o Directā. Sz nūqd publiciana opetit rōne vtilis dñij.
q̄dā dicūt q̄p fic. dicētes q̄p vtile dñiū hz cui publiciana cō
petit. et dicī hac eē cāz publiciane. fic directū dñiū ē cā di
recte actōis i rē. vt. ff. de rei vē. m rē. Alij dicī. q̄p nec vtile
dñiū habeat. cū ille q̄ vtile dñiū hz eē dē dñm agat. vt. ff.
si ager. vec. vl' emphi. pe. l. i. a. ij. a. iij. qꝺ nō ē in publici
ana. vt. ff. de publiē. l. pe. a fi. p Casu. s. isto supdicto

q Actōnē. qꝺ erat ꝑm iūs ciuile.
r Actio. s. publiciana. vt stati subiē.
t dari eē. fic ex ciuili obligacōne noua daē ex. l. ꝺdicō. si ñ
caueaē de noie actōis. vt. ff. nau. cau. sta. l. idē. §. i. a. ff. ꝺ
s Dicit. et fic vidz q̄p ptor pmittit mētiri.

sta cā res aliq̄ tdita fuerit
veluti ex cā empcōis ad
nacōnis. aut dotis. aut le-
gatoꝫ. necdū eius rei dñs
effect9. si ei9 rei casu pos-
sessionē amiserit. nullā hz
in rem directā actionē ad
eā pseqndam. Quippe ita
prodite sunt iure ciuili a-
ctiones. vt q̄s dñium suū
vendicet. Sz qz sane duꝫ
erat eo casu ꝺficē actōnē
inuēta ē a ptore actio in q̄
dicit is q̄ possessionē ami-
sit eā rem se vsucepisse. et

alias ñ ptor actōis
nomen diceret i fa
ctū dareē. fic ex ciuili obligacōne noua daē ex. l. ꝺdicō. si ñ
caueaē de noie actōis. vt. ff. nau. cau. sta. l. idē. §. i. a. ff. ꝺ
qꝺ pla. ocessit. a idē
i seqntibz casibz tbz.
et fa. C. de bo. ma. l.
i. vñ fic libellum for-
mab. peto talez rem
quā possides et quaz
emi l' alia fiū iusta cā
habui. qz dico me v
sucepisse. nā lz h ꝺ
ba me vsucepisse di-
rectā rei vē. magꝰ vi
deanē īducē. tam ex
adiūctis publicianā
signāt. Alij dixerūt
ita eē formādū peto
rē talē quā dico meā
ſz qz forte ñ possem
pbare meaz. ppono
publiē. Alij dicūt v-
trāq̄ alēnatie ppoi-
sez rei vē. a publi. h
mō peto rē talē ure
directi dñij vel q̄si. a
hāc approbat ꝺsue/
tudo. ſz ēte pme due
nō placēt. qz quō dicēt rē suā se vsucepisse. cū h ñ fit vez
fic em̄ pjuraret i sacro cal' C de sacro cal'. l. ij. Sz illi respō
dēt. qz h fac lege pmittēte. vñ nō pjurat. ar. ff. q̄ satisda.
co. l. fi. ſz nec vltia placēt. qz vnā dz eligē a nō plibz agē
actōibz. vt. ff. de re. iur. l. nemo. §. q̄cies. Dic g̃ q̄ rto esse
formādū i hūc modū libellū. peto rē talē m̄ restituī iur q̄si
dñij. pinde ac si vsucepissem. vbū ei q̄si positū. s. e. alio. h
repete. a fiūtudinarie ponaē. a ñ affirmatie. i. dicē. fic vē-
dicarē q̄ ad effectū. re vē vsucapta. ita nūc q̄si vsucapta.
et idē in seqntibz casibz. Ex ꝑdictis pz. q̄p q̄ñqꝫ fūt necia vt
deē publiciana. s. tradicō vel q̄si. qꝺ dico ppē res icorpo/
rales q̄ tradi nō pñt. vt. ff. de acq. rez do. l. ꝺuꝰ. §. incor-
porales. a. ff. e. l. i. a. l. publiciana. §. i. Sed ꝺo q̄p ex titulo
apto ad mutacōnē dñij. vt h dicē. vel ex vēdicōne l' filibz.
Itē q̄p a nō dño accepit. nā alias dñiū essz trālatū. vt. ff.
e. l. i. §. i. Itez q̄rto q̄p bō fide accepit. vñ credidit se dñm
factū esse tūc. vt. ff. de acq. rez do. l. eū q̄ a furioso. §. ptor
ñto q̄p credidit se dñm bo die nō esse cū ppoit eā. alias si/
bi esset ꝺtraꝰ. Sz tm duo ex his q̄ñqꝫ fūt difficilia agēti
scz pbacō ēdicōis a tituli. reliq̄ ꝺsistūt i intellectu agētis
cū fit de sua ꝺscia q̄ p testes pbari nō pñt. Sz q̄d si dubi-
tat vtꝫ actor bo die fūit dñs vel nō. Rē. salua fide ponat
qꝺ sibi meliꝰ vidz. vel rei vē. vel publi. ſz qñ peit9 ē in du
bio. ponat publicianā. a i ea obtinebit. ñ adūsariꝰ pbet
auctorē huiꝰ dominij fuisse. qꝺ si pbet. dabit huic rei vē. q
egit ei actōne publiē. a succubuit. nō repellit a rei vē. di-
recta. vt. ff. de euic. mior. §. si ꝺuꝰ. lz q̄dā dixerī ꝺ i vtro
qz caū. qz ius suū vndecūqz a q̄lecūqz in pmo iudicō deꝺu
risse vt. vt. ff. ꝺ excep. rei iudi. si mr. §. eadē. Sz expone vn
decūqz. a q̄lecūqz. i. siue de iur ciuili siue de iur gē. dūmō
directū. vt. ff. de rei vē. m rē. in pñ. At illi dicebāt. siue di
rectū siue vtile. Et ita pz q̄p cū sint ꝺtrarie rei vē. directa.
a publiciana vno libello ppoi nō pñt. vt. C. si ꝑuus ex. l. i.
ſz ex ꝺsuetudie ꝺtrariū ꝑuaē. nā vē qz fil' ppomē. lz sup v-
na pbacōnes tm̄ īducat. ne sibi ꝺtraꝰ sit. qꝺ certe ē ꝺtra
dictā. l. C. et regl'az illā. ff. de re. iur. nemo. §. q̄ciens. et h

ex pte actoris · ex pte aut rei spectam⁹ an possideat vel do/
lo desierit possidere vt i rei vē · dicim⁹ · nā ōes omnē posside n
tē dat · pter q̄ ōtra dnm · vt · ff · de public · l · pe · ⁊ l · fi · Sz
ec ōtra dominū dat in vj · casibz · Primo ē si a nō dno emi q̄
p⁹ea ꝛo domino succedit ⁊ ad eū possessio redierit · nā licz
sit fcūs dns · tenetur
tn publiciana · vt · ff ·
de excep · rei ven · si a
ticio · Hoc ds est si rez
a nō dno emi ⁊ p⁹ea
ver⁹ dns voluerit a
me vendicare · ꝫ ego
fui absolut⁹ · ⁊ p⁹ea
res ad illū redijt · agā
public · et si excipiat
de dnio · ego replica
bo · qr q̄nz eo agēte
fui absolut⁹ vt · ff · ꝺ
excep · rei iudi · si quis
rē · Terci⁹ ē si egi no
ralic ōtra bo · fi · pos
sui · et ipe dedit eum
mihi p nora · siue eiz
ōtra me possidentez
verus dns agat · siue
eo possidente ego a/
gā public · obtineo · vt · ff · de nora · gnalic · ⁊ · l · pcedēti · m
fi · Quart⁹ ē si ego fui missus i possessionē vicine dom⁹ quā
aliqs bō fide possidebat possessore n cauēte · ⁊ tūc ver⁹ do
min⁹ inueniat possidē vi · forte ⁊ vn vi int̄dictū ⁊ public ·
habeo · vt · ff · de dā · infec · dāmn · ⁊ · n solū · Mnt⁹ ec addicit ·
vt si rē possideā et eā non dolo ꝫ culpa desij possidē · et sic
litis estimacōz tn ꝼm iuis vēdicāti pstiti · vt · ff · de rei vē ·
q̄ restituē · ꝫ si postea res ad dnm redeat agaz public · ōtra
eū · ff · ꝺ rei vē · si culpa · vl expone · l · illā vt hēat vtilē acti
onē · quā actor directā hret q̄i nomē emisse videat · Sext⁹
addit si me mādante rē meā vēdidisti · ꝫ me ꝓhibēte ēdi=
disti emptori · hac actōe l excepcōe defendit · p · etiā ōtra
me dnm hac actōne agit · vt · ff · de public · siqs prohibuit ·
a ¶ A publicō · sic ab acquilio acquilia fuit inducta · vt · s ·
ad · l · acquil · ⁊ · ex hoc tamen capite ·
b Rursus ex diuso · i · ecōtrario · nā · s · affirmādo ⁊ se vsu
cepisse dic · h negando · et adusarium non vsucepisse dicet
¶ Reipublice · s · citatis rōne vt · ff · de v fig · eū q̄ · jdez ex
gnali clausula posita de resti · ma · l · i · i fi · jdē in certis ciuita
tibz dicēdū ē · vt · ff · de resti · ma · l · ꝫ et si p ptorē · ⁊ · pe · jdē
etiam si cā municipij alicui⁹ · vt · ff · de resti · ma · l · legatis ·
d Abesset · al absēs esset · qr abfuit reipublice cā · rē psē/
tis duobz modis potuit vsucape · s · p se · et qr rē illā detu=
lit secū · siue domi dimisit ⁊ aio possedit · et vt ꝺr de eo q̄ ad
nūdimas pfect⁹ ē · vt · ff · de acq · pos · clā · ⁊ · q̄ ad nūdimas ·
Ite p aliū · s · p filiū vel seruū · vt statiz i captiuo dicemus ·
e ¶ Vel in hostium · Qui sint hostes dicitur · ff · de capt · ho
stes · et de v · signifi · hostes ⁊ · quibus · s · quibus pl's rō=
nus bellū indixit · · vel qui pl'o romano bellū indixerūt · Si
g ab alio qs capiat nūquid ꝫ locū habebit qꝺ h ꝺr · Credo
q̄ sic · sic q̄n abest cā alicui⁹ citatis vel municipij · vt · s · di=
ctū ē · In ꝫ aut differūt · qr n fiūt fiū taliū hostiū · vt · ff · ꝺ
capt · hostes · et sic poterūt facē testamtū qꝺ alias n possz
cū esset seru⁹ · pmo et ei⁹ obses nō pt · vt · ff · de testa · l · eum
qui · et · l · obsides · te · al accipit p iudicōe · vt cum
f ptāte · i · fuitu= dicimus · ptās hz ptātē in hoies ꝺ
districtu · i · de iudicōe · Ite pomē p obedētia m q̄ ptāte
est mōchus sub abbate · et clici sub platis · Ite pomē p di
lectōe siue pietate · ⁊ h p̄ma ptās ꝺr · vt · ff · de v · sig · po/
testatis · Sz quō iste ab hostibz capt⁹ potit vsucape cum

ita vendicat sua esse · q̄ a=
ctio publiciana appellat ·
qm p̄mū a publicō ptore i
edicto posita ē · Rurs⁹
ex diuerso siqs cū reipub=
lice cā abessz · vel i hostiū
ptate esset · rem ei⁹ qui in
ciuitate esset vsucepit · p=
mittit dno si possessor rei
publice cā abesse desierit ·
tūc intra ānuz recissa vsu
capione eā pete · id est ita

ipe ab alio possideat · vt · z · ꝺ iuk · pso · ⁊ · fui · g ipe possidē
n pt · vt · ff · ad · l · iul · ꝺ adul · sic eueiet · ⁊ · ff · ꝺ acq · rep do=
ho lib · ⁊ · qdqd · g nec vsucape · vt · ff · de vsuca · sine posses=
sione · ꝛ · vsucapit p filiū vl p fuū i re peculiari · vt · ff · ex
qbz ca · ma · Ite ait ptor · ⁊ · h aut · et · ⁊ · demiqz · et · l · ait ptor
· ⁊ · hi plane · et · ff · de
vsuca · iusto · ⁊ · fi · Sz
nec vidr q p seruuz
possit captiu⁹ vsuca
pe · vt · ff · de vsuca ·
neqz seru⁹ · Sz dic q̄
illa loquit i cā nō pe
culiari qꝺ verp ē · vel
loqtur ipa vitate im
specta · h aut iuk p⁹
liminij ispecto qꝺ p=
ualet vitate · vt · s · q̄
bz mo · ius pa · po · sol
· ⁊ · si ab hostibus ·
g ¶ In ciuitate · q · d
q̄ no abest · Quod g si
vterqz abest · ⁊ alter
alti⁹ rem vsucapit ·
ꝛ · et tūc hz loc ista
restō · vt · ff · qbus ex
cau · l · fi · videt at ꝺ si
nere abesse cū domuz redijt vl redire potuit suuto negocō
p q̄ erat absēs · Ite econt si pns rē absētis vsucepit · vt · ff
qbz ex cau · ma · l · i · ⁊ · eadē v ba · ⁊ tūc siue opleta ē tō vsu=
capio in pntia · i · ifra modicū tēp⁹ · siue i absētia · siue p⁹ea
pax idē est · vt · ff · e · ab hostibz · ⁊ · ꝫ qꝺ · ⁊ tūc ꝺr desinē ab=
esse · n iusta cā ipedit⁹ fuit i redeūdo · statuūtur ei ei · xx · mi
liaria diurna vt · ff · ex qbz cau · ma · si cui ⁊ · tādiu · hz pz q
ꝺ necia absēcia tūc itelligit · alias oē · vt · ff · e · l · Ite hi · ⁊ · l ·
se · sz v bū ꝺsierit · h positū stricti⁹ pomit · i · q̄ possit oueiri
h Annū · s · vtilē · q̄ constabat ex · ccc · lxv · diebz · vt · ff · de
sta · li · cū heres · ⁊ · fi sticbus · i qbz actor habuit facultatem
agēdi · nec ipediret p se · nec p reū · nec p iudicē · nam ꝫ tria
necia fuit · vt vtilis dies vl ānus currat · vt · ff · de diū · tē · ⁊
pscrip · l · i · hodie v o i oibz restōm bz q̄driēnū otinuū cō=
putat · vt · C · ꝺ tēp · i int̄ · rest · l · fi · Et ita no · h q̄ h lib cor/
rigit · p · C · i ꝫ āno vtili gnalit ꝼm q̄sdā · ꝫ dico oē · qr illa
tn in restōibus dicit · vnde in alijs remanet vtilis annus ·
i ¶ Recissa · p i inte · resti · petitā a iudice viuo vt fiubducat
tēpus vsucapioms q̄ fuit absens · vt · C · de resti · l · iij · sic et
miores petūt · vt · ff · de excep · l · excepcōes q̄ psone · i fi · l ·
et ꝫ ipsū scz qꝺ postulare pnt a mortuo ptore ocedit eis ·
vt · ff · e · l · i · p totū · restituit g eos ptor viu⁹ · vt sic agant
antiq̄ actōe ac si res n esset vsucapta · vel actō pscripta · ⁊
iō actō ad quā restituit ꝺr rcissoria · n q̄ fit nom p̄riū acti/
oms · ꝫ q̄ erat p̄mo realis siue psonalis directa · nūc ꝺr vtil
vt · ff · ex qbz cau · ma · l · fi · et de capt · l · ab hostibz · Alij di=
cūt · q̄ stati eo reuso hz recissoriā · et dicūt esse p̄riū nom
actōis · et sic dicūt q̄ maiores iure actōis · ꝫ miores officio
iudicis restituūtur · Dicūt tn q̄ ꝫ recissoria actō efficaciaz
nō hz anteq̄ ifufflet i eū ptor spiritū vite dādo restōz · qꝺ
satis recidit i p̄mā opionē · nā semp verum est hoc · quod a
pretoris mortui edicto · hoc fit auctoritate ptoris viui ·
k Nō vsucepisse · et sic vidr ocedē mētiri qꝺ pla · ofiteē ·
ꝫ dic q̄ n mētit · ꝫ ita dic sibi restituēdū ac si vsucapt n eēt
vt · s · pr · diximus · l ¶ Actōms · s · recissorie supradicte ·
m Nubusdā · vt si rē absētis vsucapiat pns · Ite si absens
fuit pbabili cā · vt studiorū · Ite i vicul posit⁹ · vt · ff · e · l ·
i · ⁊ · l · ꝫ si p ptorē · i fi · et · l · se · ⁊ de illis legibz · j · fac mēcōz
cū dic de volumine digestorū · n Ite si quis scz ꝺbitor
o ¶ In fraudē · nō q̄ vt qz tā ꝺbitor q̄ acceptor oportet q̄

fraudē percipiet qñ titulus nō est luctiuus · si aūt est lucratiuus puta donacōis · vt si ꝓdit · a ꝗ intellige ad ꝗ vt creditor possit reuocare alienacōz · tūc sufficit fraudē debitoris tm̃ imt̃uenire · vt · C · de reuo · his q̃ i frau · cre · l · pe · a · ff · q̃ in fraudē · q̃ aūt · ꝯ · ꝗ at edictū · a · ꝯ · sicū mō · Et ꝓ hac fraude nō ponā distinctōz · qz aut adibet a debitore alienā te imt̃ vuos aut i vltia wlūtate · vel a libto i fraudem patroi fiet imt̃ vuos vl̃ i vltia wlūtate · si in vltia wlūtate · tūc aut p legata aut p libtates · et si p libertates · aut dircas aut fideicō · Si debitor i fraudez alienet imt̃ vuos · vno caū p sumit̃ fraus · s · q̃ oia alienāuit · vt · ff · e · oēs ꝯ · lucis · caue tm̃ qz i hoc caū nō p̃sumitur nisi fraus alienātis · et ideo i nō luctiuis · sufficēt ꝗ p̃sumpcō · qz ꝯ loqtur solū i luctiuo · s · ꝯ · lucius · vñ in onerosis trāslatū est dñiū · ff · de otra · emp · l · si scies · Si aūt nō oia · p̃sumit̃ · sepe em̃ de facultatibz suis amplius q̃ i his ē sperāt hoies · vt · s · q̃ ma · nō pos · ꝯ · i fraudē · dz ꝯ pbare eā creditor · Et adde ꝗ q̃ hēs · C · de reuo · q̃ i fraudē · cre · l · pe · s · de fraude vmꝯ vel vtusq · seu disti · tituloz lucrati a onerosi · a ꝗ distinctō p oia huāt etiā i prono · vt · ff de pba · pronū · a · l · q̃cies · ꝯ · q̃ dolo · in vltia wlūtate si legatū vel fideicō · i fraudē creditoz reliqt · solū euentū inspicimus · licz fraus nō imt̃uenīat · vt i donacōe cā mortis · vt C · de iur · deli · l · fi · ꝯ · si vo creditor · cū legata ñ debent̃ nisi ꝓducto ere alieno · vt · ff · e · q8 aūt · ꝯ · pe · et ad tre · l · i · ꝯ · is q̃ q̃drīgēta · idē in prono p oia si libtus i fraudē legauit · l̃ fideicō · reliqt · vel donauit cā mortis · nā solū euentū inspicimus · vt · ff · si q̃s i frau · pro · l · i · in pñ · et · ꝯ · i · In libtatibus aut i fraudē relictis distingue directas a fideicōmissarijs · i pmo caū osiliū et euentū inspicimus · vt · C · de his q̃ i frau · cre · l · fi · et · l · i · =ge accipe p oi eo cui aliq̃d debet · vt · ff p Creditoz · lar= de v · si · l · creditor · a · l · creditores · et · l · si cui · et i aut̃ · 8 fideius · ꝯ · pe · =eo q̃ dic̃ ēdiderit · idē q Rem suam · scz corporalem · ex= tm̃ ē in corpalibz · vt pz p mt̃ta exēpla · vt · ff · q̃ i frau · cre · l · i · a · ij · a · iij · vsq ad r Presidis · puta · qz fuit odēnatus · a ñ satisfec̃ l · q̃ at̃ odēnacōi ifra tps · vñ missus fuit actor i bonoz possessiōz s Possessis · i · possideri iussis · nec ei re ipa a creditoribus fuerāt possessa bō debitoris · cum ipe alienauerit · Vel dic possessis q̃ remanserāt a nō sufficiebāt · vt · ff · e · l · ait p̃tor · i · i · Rn · et de eo tm̃ q8 pueit ad eū · vl̃ q̃ dolo fecit q̃ minus peruenīret petuo datur · vt · ff · e · ait pretor · ꝯ · hec actio · v Petē · Sz q̃ actōne · Rn · pauliana · q̃ dat̃ creditori ad reuocāda corpalia · ꝗ in factū ad reuocāda iura · vt · ff · 8 vsuf · l · videamus · ꝯ · in fauiana · et · ff · e · l · hac i factū · vel veri dic · q̃ nulla 8r pauliana ñ adiectie · qz a paulo fuit īducta · ꝗ i factū pauliana 8r · q̃ ad reuocāda corpalia a īcorpalia petit · a dat̃ ot̃ accipiētez a hēdē eius m q̃ntū ad eos p uenīat · eē nō t̃stituto ei p̃cio · vt · ff · e · ait p̃tor · ꝯ · fi · a · l · se · et · l · si debitor · et · l · ex his · In eū at̃ q̃ i fraudē alienauit actio ñ dat̃ · cū nud9 fit · neq ot̃ emptorē q̃ emit ad ꝗ q̃ solu uant̃ legata · qz trāslatū ē dñiū · vñ oportz p pbare fraudez empcōis · ff · 8 ot̃ · emp · l · si scies · vñ solū otra legatarios l̃ donatarios agūt · vñ ot̃ eos hñt odi · mde · C · 8 iur̃ deli · l · fi · ꝯ · licēcia · ñ ita fraudulent̃ disp fit vt res apparē ñ possit · q̃ caū eē i ear cerē strudet̃ · vt · ff · e · l · fi · ꝯ · fi · Est et fauiana q̃ dat̃ soli prono ad reuocāda ea q̃ libtus i fraudē prom alienauit imt̃ vuos l̃ vltia wlūtate · q̃ minus pronus hēat ēciaz vt · ff · si q̃s i frau · pro · l · i · in pñ · et · ꝯ · i · a · s · de fuc · lib · ꝯ · ꝗ nra ostō · Est et caluciana · et ipa tā prono q̃ creditori cō petit · vt · ff · si q̃d in frau · cre · l · i fauiana · Nūdā tm̃ dict̃ ot̃ in eo q8 de fauiana dictū ē · ar · ff · 8 vsu · l · videamus · ꝯ · i fauiana · Sz certe ita dicit ibi i lra · p quā · a sic refert̃ ad primā tm̃ scz paulianaz · et iste due imitant̃ naturaz supioris Sz q̃ro q̃re sint ꝗ hee posite imt̃ reales p̃torias · cum ipse psonales sūt q8 pbat̃ p id q8 dic̃ lra in fauiana q̃z · vt · ff · de vsuf · l · videamus · ꝯ · in fauiana · nā pri me dixerat de psona autem expitur q̃s de rebz coloni · que pignoris iure pro mercedibus fundi ei tenent̃ · C Nuaſi seruiana āt qua creditores pignora ypotecasue psecūt̃ · Int̃ pignus aūt a ypotecaz q̃ntū ad actionē ypotecariā nihil imt̃est · Nā de libz vñ otinuat eam cū psonalibz · et pbat̃ · ff · si q̃s i frau · pro · l · i · ꝯ · ꝗ actō · ꝗ Rn · qz fiktudīmē hz cū supioribz duobz cāsibz · in eo · q̃ fic̃ ibi pmittit̃ aliq̃d dicē q8 ñ fit · vl̃ eēt faciendū aliq̃d ac si nō pcessissent q̃ pcesserūt · sic a ꝗ · Jtē fic̃ ibi fit reuocacō · ita a hic · ꝯ · vm ꝗ ita debēt dici hee reales fic̃ supiores · q8 q̃dā ocesserūt · ꝗ Rn · ꝗ non petit̃ q8 meū fuerit vt i supiori caū · nec q̃si meū · vt i public̃ · vt · s · e · ꝯ · alie · Nec ob · j · ꝯ · pr · qz ypotecaria ē in rē · nec tm̃ meū petit̃ vel q̃si · qz ibi q8 peto peto q̃si meū · i · possessionē per ypotecariā actōnē vel huiana · ꝗ āt neq possessio neq dominiū ē meū nec fuit · ymo i accipiētez trāsiuit · ꝗ i fraudez fit credētiū alienatū · vt · ff · de otra · emp · si scies · in fi · et p dicte tres actōnes reuocatorie dicunt̃ · Sz vñ oriē ꝗ actio Rn · ex q̃si maleficō · qñ dolus fuit i vēdente a emēte · si tm̃ in vendēte tm̃ · tūc pt̃ dici ex q̃si otractu si agit̃ otra illū possidentē · Sz nūq̃d hz retencōnē vt ab eo nō reuocet̃ si vult soluē q8 sibi creditori reuocare wlēti debet̃ · q̃dā negant vt ar · ff · rex amo · si cū dos · ꝯ · fi · et · l · se · Sz otra dico ad istar posterioris creditoris si vult soluē pori q8 sibi debet̃ pt̃ hre retencōnē · vt · ff · de euic · l · eiectus · q8 dic · vt · ff · de his que in frau · cre · ait pretor · ꝯ · illud · p Māsisse · vi 8r ꝯ q̃ pmittat mētiri q8 ñ ē vex · ꝗ ita petit ac si māsissent i bois 8bitoris · vt · s · e · ꝯ · alie · a · ꝯ · rursus y Jtē huiana · q · d · ñ solū publiciana a rescissoria tales sūt et p̃torie · 8 q̃bz dictū ē · ꝗ eē due iste capiūt vi ex p̃toris iurisdictō e · i · p̃torie sūt · vt ꝗ · a · ff · de pac · si cui · ꝯ · 8 pignoē z Nuis · scz dñs fūdi · siue fit pciari9 · siue nūmis colat · Jtē eē p deteriorācōne dom9 · vt · ff · q̃bz ca · pig · ta · l · ij · ꝗ ex lo/a Coloni · siubaudi · l̃ inq̃lini · nā et eius res =cato fit actō sūt tacite obligate · vt · ff · q̃bz cau · pig · ta · otra · l · ij · et ē colonus i villa · inq̃lin9 i ciuitate · vt · ff · de acq̃ · pos · res pigris Differētia ē imt̃ has duas tacitas obligacōes · nā i rusticis ita demū si dñs sciat īducta a illata · i vrbano siue sciat siue nō · Et ē rō · qz scā rusticitas oia palā hz · ꝗ inq̃lin9 mt̃ta eē clā apportat q̃ locator ignorat · vt · C · locū certi iur̃ · Jtem cū i vtroq · si eo aio sūt īducta vt ibi sint petuo ñ ad tps vt · ff · de pig · 8bitor · et · ff · q̃bz cau · pig · ta · ot̃ · i p̃dijs · ꝯ · i · b Pigris · s · taciti · c Fūdi · vel dom9 · vt · s · dictū est · d Quasi · ꝗ pomē ad dra supioris · vēq huiana 8r a huā do · forte dicta · cū oīne ius aut i acq̃rēdo aut i huando aut i amittēdo ofistat · vt · ff · de le · et se · cō · l · fi · Sz q̃ ē dra mt̃ huiana actōz · et saluianū mt̃ dictū · cū illud ad idē operē videat̃ · vt · j · de imt̃ dic · ꝯ · imt̃ dictū · Rn · qz in huiana oportet

q creditor ꝓbet debitorē fuisse dñm tpe obligacōnis · vt
ff · de pig · et q nō fūt · §. i · ſz ī ſaluiano ſuffic q ꝓbz eū poſſe
diſſe · vt colligit · ff · de ſaluū · int̃dic · l · i · m pñ · et dixim9 j. 8
a De q re · mobili vel īmobili tra (int̃dic · §. int̃dictū
dat creditori vel nō corpalis vel incorpalis · tam excepta
vrbita ſuiture q ñ pt obligari · ne ruīms citas deformet ·
vt · ff · de pig · ſi is q
· §. fi · et · l · ſequenti ·
b Appellacōe · ſ · y=
potecaria · vt hac a=
ctione peti poſſit a
quolibet poſſeſſore ·
c Marie · Habūdat
vt · C · de teſta · ma · l ·
fi · §. i · duo ei oportz
int̃uenire · vt fit pi=
gn9 · a q tradat cre
ditori · vt h · a q mo
bilis fit · cū pign9 a
pugno dicat · vt · ff ·
de v · ſi · plebs §. pi=
gn9 · Si aūt mobilis
eſt et nō tradat · Jtē
ſi īmobilis ē tradat
vl nō · ypoteca ē · pz
g q ātuor ſt ptorie
actōes īrē · ſ · publi ·
et reciſſoria · a ſuiana
· a q ſi ſuiana · Jtē
alie due reales pūdi
ciales · vt j. e. §. pū/
diciales · Eſt a alia q
dat ſupficiario · qñ
q ſ ad ñ modicū tps
oduxit · vt · ff · de ſu=
pfi · l · i · fi · i · Rz n · et
· §. q ait · a · l · fi · a · ff · de rei vē · ſupficiario · a · l · ptorie · Eſt
et octaua actō in rē · vt que dat metū paſſo · naz illa ptoria
eſt in rē · vt · ff q met9 cā metū · §. wlēti Sūt et alie ſcz wo
noz poſſeſſio · hēditatis peticō · Jtē fideicō · hē · pet · wo=
poſ · pma dat ei q ſuccedit p ptorē · ſcda ei cui p trebel · hē
ditas reſtituta ē · vt · ff · de wo · poſ · hē · pet · l · i · et · ij · et · ff ·
de fideicō · hē · pet · l · i · a · ij · et · iij · et fic · x · fūt ptorie in rē ·
d Nihil int̃eſt · ñ in ſono wcis · vt · ff · de pig · l · res ypote
ce · §. jtē pign9 · ymo a eē q̃tū ad actoz vidr int̃eſſe · nā pre
ſcripcō hñti pign9 nō currit cū poſſideat · ſec9 ī ypoteca=
ria · cui currit pſcripcō int̃dū · x · int̃dū · xx · int̃dū · xxx · int̃=
dū · xl · an · vt · C · ſi adū · cre · l · i · a · ij · et · C · de pſcrip · xxx · vl
xl · an · cū notiſſimi a de an · excep · l · i · §. i · (torijs · ſeqt 8
e Jn pſonā · q · d · dictum ē de realibus p= (pſoālibz · ſ · p
torijs · lz a de q̃buſdā pſonalibz · ſ · int̃poſuerit ī · §. jtē ſi q̃s
f De pecuia · vt · ff · de oſti · pe · l · i · i pñ · =dabat · miſi q̃s
g Cui filius · ſcz q̃ ad quedā · qr vtracz= oſtituebat ſe ſo
lutuz p ſe vel p alio · ſz et diſſilis videbat · qr actō de cō/
ſtituta p his tm rebz in oſtōne deductis opetebat in q̃bz
mutuū oſiſtit · ſ · q̃ pondē · mūo a mēſura otinent · Sz recep/
ticia qñ alie res in oſtōne deducebant · ſz hodie p omibus
opetit actō de oſtituta · cū oēs res appellacōe pecunie con
tineantur · vt · C · de conſti · pe · l · ij · §. penl ·
h Cōſtōne · vt · C · de oſti · pe · l · ij · i · C a · ſ · recepticia ·
k Jtē ptor · lz capitula exponūtur · j · in pr · §. et ideo hic
l Et alias · de q̃bz dixi · j · §. penales · (non dicas ·
m De pecunia · in hac actione que fic wcatur ·
n Cū oibz · ſ · aptis · alias obligatis p ſe vbi p ſe int̃uenit
oſtitucō · vel p alijs vbi p alijs int̃uenit oſtō · Sic g furio
ſus cū nec p ſe nec p alijs obligēt · nec oſtituē ſe debē pt

jdē ī pdigo a filibz · Jtē mūcres · cū alias p ſe tm obligē/
tur · a hee oſtituēt p ſe tm a nō p alijs · vt · ff · de oſti · pe ·
o Cōſtituerūt · vt puta p hec v ba · cōſti (l · i · §. i · a · ij ·
tuo me ſolutuz q8 ego vel ille dz · et filia · vt · ff · de cōſti=
pe · q̃ āt · ī fi · a · l · ſe · et h ita ſi ſit debitū q8 p cedat · ſiue ciui
le a natale ſimul · ſiue natale tm · ſiue ptoriū · ſecus ſi ciuile
tm · et · ff · de conſti=
pecu · l · i · §. penul · et
fi · et · l · ij · §. i ·
p Nulla · g ex nudo
pacto oriē actō · q8
eſt of ius cōpoſitū
ff · de pac · iurgē · §. h
cū nulla · a · §. q̃nymo
et · §. marcellus · a · §.
idē · Rz · et · C · 8 pac ·
· l · legē · et eſt hoc iō
forte ſpēale · qr ſicut
vnū p eo q̃ oſtituit
īducit vt ñ teneatur
miſi elapſis · x · dieb9
vt · ff · de oſti pe · p/
miſſor · cū alias ſtati
tenet · vt · ff · 8 v · ob ·
eū q̃ kūs · §. quociens
et de v · ſi · cedē diē ·
fic et aliud otra euz
vt ex nudo pacto te=
neat · vt · ff · 8 nūiut ·
eū q̃ ī pñ · hūt a alij
adhuc ſex caſ9 · in q̃/
bz ex nudo pacto ori
tur actio vt ecce ī do
nacōne hodie · licet
olim fuerat nēcia ſti=
pulacō · vt · C · 8 dō ·

qua re inter creditorez et
debitorē cōuenerit · vt ſit
p debito obligata · vtqz
hac appellacōne otinetur
ſz in alijs dra ē · nā pigno=
ris appellacione eā prie
rem otineri dicim9 · q̃ ſimt
eriā tradit̃ creditori · ma=
xime ſi mobilis ſit · At eaz
q̃ ſine tradicione nuda cō
uencione teneт · prie etiā
ypotece appellacione oti=
neri dicimus · Jn pſonaz
q̃z actiones ex ſua iurdicti
one poſitas hz ptor · velu
ti de pecuia oſtituta · Cui
filis videbat recepticia · ſz
ex nra oſtōne · cū et ſi quid
plem9 habebat h in actōe

pecunie oſtitute trāſſuſuz
eſt · et ea quaſi ſupuacua
viſa ē cuz ſua aucte a nris
legibz recedē · Jtē ptor
poſuit actionē de pecu=
lio ſeruoz filioz qz fail iaſ
et ex qua querit · an actor
iurauerit et alias q̃ples ·
De pecunia aūt cōſti=
tuta cū omibz agit q̃cun
qz p ſe vel p alio ſolutos
ſe conſtituerit nulla ſcz ſti
pulacōne int̃poſita · Nam
alioqn ſi ſtipulanti pmiſe
rint iur ciuili tenent · A=
ctiones āt de peculio idō
aduerſ9 prez dñm w opa
uit ptor · qr lz ex of̃ctu fili
oz huoz w ipo iure nō te

ſiq̃s argentum · §. ſinaūt · Jtē ſi mulier wtē ſine ſtipulacōe
dare marito conuenit · vt · C de dot · p · l · ad exac · et de rei
vxo · ac · l · i · §. i · Jtē ſi q̃s ob hōrez decretū vel decernēduz
palā pollicit9 fūit · id eſt ſine int̃rogacōne · vt · ff · de pol ·
l · i · §. i · et · l · pactū · Jtē ī nautico fenore · vt · ff · 8 nau · feno ·
· l · piculi ī fi · Jtez ī acceſſiōe frumēti vl vini vel ordei · vt
C · de vſur · frumēti · Jtē in vſur citati pmiſſis · vt · ff · de v
ſur · l · etiam · alias autem ꝓpter ſui frigiditatē nudū pactuz
actōnem parē non poteſt · =pulatu · vbi int̃ētū ē · ex ſtipu
q Jure ciuili · l actōe ex ſti= lacōne vel odicōe certi que
ex ſtipulacōne oriē · vbi eſt certū · vt · §. 8 v · ob · i pñ · q̃ ſti
pulacō ē a iur ciuili īduct · vt h cū 8 iurgēciū ipa nō fuit · lz
alij otract9 fuerūt de iurgentiū · vt · §. de iur na · gē · a ci · §.
ius at · nō aūt dr iō de iur ciuili q ñ habeat ī ſe natale vicu
lū · ymo hz · qr ſine oſenſu ñ valz · q̃ oſenſus ē de iur natali ·
vt · ff · de pac · l · i · §. penl · =q̃dā dicē hec eſſe ꝓria noia
r Actōes · 8 peculio · wlūt= actōnū · ſ · de peculio · et de
ī rē v ſo · a q̃ uiſſu · Jtē exercitoria · t butoria a iſtitoria · ex
eo q leges plez qz appellāt eas actōes · vt h · ſz verig ē vt
adiectie ponant · ſic ei dr mādati actio de peculio · vt · ff · de
s Prez · ſcz reſpectu filij · (pecul · l · iij · §. cui cōgruit ·
t Dommum ve · ſ · reſpectu ſui · ſunt enim correlatiua ·
v Jpſo iure · ſ · ciuili · q ñ vult vt alt ex alt9 pſona obli/
getur · et ſic pater ñ dz teneri p filio inſpecto iur ciuili · ſic
inſpecto ſuo nō dz teneri dñs · qr ſuus p nullo ē inſpecto iur
ciuili · vt · ff · 8 re · iur · q8 attinet · ſz tñ ptor eqtatē oſiderat
vt qr peculiū q̃ſi primonīū ē filij l ſui vt ſubic · q8 pſymo
ma q̃rit · vt · ff · de pecu · peculiū · vē tñ ñ eſt primonīū filij
peculiū · vt · C · de iof · teſta · l · fi · ī fi · Jtē nec ſui · vt · ff · 8 v ·
ob · lib hō · jbo aūt qr q̃ſi primonīū ē · prez p filio · dñm p

seruo teneri dicit. Diligenter tñ distinguas. vtq; habeat filius vel suus vel qsi habeat. Item vtq; delinquat vel qsi si obrahat qlibz istorq; dñs vel pr. actõe ex eo obtractu teneat i peculiũ in eius odenacõne deducit ex ipo peculio qdqd suus natalit dño debuit. vt qr dñs suo mutuauit vel alias secũ egerit. Item deducit qd debet his q fuit i ptate dñi vel tutela vel cura. cuz videat dñs puenisse. vt. ff. de pecu. ls si damnũ. §. i. q. ij. obligatur eiñ seruus dño natalit. vt. §. de fideius. §. i. et fuit h coia i suo et filio. excepta cã mutui. ex q nec filius nec pr tenet. secus i suo. vt. j. t. i. §. illud. et. C. ad maced. l. pe. Item q dicta fuit qñ obrahit h filius l suus eadẽ et qñ qsi habit vt si alius negocia gessit. vt. ff. de negg. si filius. pter hãc actõz tenet de peculio adhuc pr vel dñs. qñz tenet d i rẽ vso. qñ scz filius in rẽ pris. vel seruus in rẽ dñi dutit. et est i solidũ vsqz ad qntitatẽ vsam. vt. j. ti. i. §. in rẽ. azo. ls de peculio agit qtenus peculiũ durat. vt. j. e. §. fuit pterea. et. j. ti. i. §. in rẽ aut. Item est actõ qd iussu. q est i solidũ. qñ filius vel seruus iubẽte domino vel pre obtaxit. videt ei obrahi cũ ipo pre vel dño. vt. ff. q iussu. l. i. §. fi. Item fuit alie tres. s. exercitoria. q dat obta dñm nauis q ꝓposuit mgrm nauis seruũ suũ. et eius rei gra obtractũ fuit. et iõ dr exercitoria. qr exercitor dr dñs nauis. Item institoria. q hz locũ qñ aliqs suũ suũ taberne l stacõm ꝓposuit. Item tributoria. q agit ita qd dñs wcat i tributũ. vt. j. ti. i. §. introduc. q. §. institoria. et. §. i. In delictis aut q qsi delictis idẽ olim suabat i filio q suo. vt pro noxe. dari possent. vt. j. de noxe. in fi. ti. ls hodie p seruis tm agit noxalit. vt ibi dr. et p delictis. vt. j. d noxa. i pñ. q. ff de noxa. l. i. et in qsi delictis. vt si seruus hitans cũ dño habuit suspensũ vel appensũ l effudit aliqd qd alicui nocuit. vt. ff. de his q deie. vel effu. l. i. §. si seruus. et. l. si vo. §. pator. ñ i duobz casibz. vt. ff. de his q deie. vel ef. l. i. §. cũ seruus. et. ff. de mio. q si mior. §. si seruus. Porro lz i delictis et qsi agat noxalit. tñ et de peculio agit si locupletat sẽ dñs mqntũ id peculiũ locupleci sẽ. vt. ff. de iudi. tã ex egerit. et. ff. de pecul. l. licet. §. ex cã.

ei talẽ actõnẽ. p quã ñ illud qritur an ei pecuia debeatur. sz an iurauerit. Deãles qz actõnes ptor penemitas ex sua iurdictõe introduxit. veluti adus eũ q qd ex albo eius corrupisset et in eũ qui patronum vel

nẽt equũ tñ ẽ peculioten qd veluti primoniũ ẽ filio rũ filiarũqz itez seruorq; odemnari eos. Item siquis postulãte aduersario iurauerit deberi sibi pecuniam quã petet. neqz ei soluat iustissime accomodat

a Postulãte. et petẽte reo. vel deferẽte. si eiñ sine volũtate adusarij iurare. mhil pficet iuramentũ. vt. ff. de iur iur. l. iij. in pñ. rem issum fuit. vt. ff. de iurtur. nõ erit

b Juraũt. l ei. §. fi. et. l. sequen. et de re. cre. actori

c Deberi. sic simplicit. s. ñ adiecta cã qre debeat. qd iformit dicimus. si aut cũ forma. veluti qr vẽdidi. tũc agit act vtili ex eo obtractu nata ex sacro. cũ p veritate accipiat. et aduersario fit actõz t buit ac si vẽ obtractus pcessisset. Idez est i alijs obtractibz. vt. ff. de iurtur. si duo. §. fiqs iurauerit et. §. idẽ dicemus. et. §. marcellus. Item circa actõz realẽ. si rẽ suã esse iurauerit. dat actõ i rẽ vtilis. p. i factũ egerit deferentẽ tm vel hedẽ. vt. ff. de iurtur. l. nam p ea. §. fi. et. l. se. et ita actori imdũ dat i factũ. imdũ vtilis ex eo contractu. et vtilis in rẽ. ex pte aut rei si iurat i actõe psonali. tũc excepcõz tm pit. si aut i actõe reali. tũc distinguit. aut iurauerit rẽ petitoris nõ eẽ. q cau excepcõ tm dat. an sua esse. q cau ec actõ si res actoris ad actorẽ redeat. ñ egerit aliũ. Et ls q dixi i actore hz loc si iurat ex sacri delacõne. ls si iurat ex edicõne fcã occasiõe iurtur. tũc publiciana dat egerit qzlibz. cũ fit iusta cã tradicõis. vt. ff. d iurtur. nã p ea. §. fi. q

d Querit. etiaz si piurũ vellet pbare qr suffit di/uina vlcio. vt ff. de dolo. q si deferẽte. et. l. se. et. C. d rebz cre. l. iij. ñ i casibz vt. C. d rebz cre. l. fi. et. ff. de iurtur. admonẽdi. Et nõ q hoc sacrm qd ẽ de re. vt ff. e. qciẽs. i. de vitate. vt. ff. ad. l. cor. d fal. l. i. §. q in rõibus ꝓplex inuenit. volũtariũ. qd ex volũtate dat suscipit et recusat. q ex iudiciuz. vt. ff. e. l. iusiurãdũ. Item necessariũ. qd in necessitate iposita a iudice deferẽ q suscipit. vt. ff. de in lite iurã. l. fi. nec ei pt ls sacrm referri vel recusari. ñ ptendat iusta cã recusacõis. vt. C. de rebz cre. gnalit. §. finaut. Item iudiciale. qd sic dr a iudicõ qñ scz ps pti sacrm i iudicõ deferit. qd nõ est necesse subire. ls pt recusari et referri. vt. C. e. delata. l. gnalit. §. finaut. ls iur veri non potat recusari. vt. ff. e. manifesti. Sz h pla. ita demũ actõ i factũ dat ex sacramẽto si snia ñ subseqtur. alias qre orit actio i factũ. cuz ex snia eadẽ nascere. vt. C. de rebz cre. actori. ls nos obtaliez ei due sint ad idẽ q eodẽ noie ñ nocet. vt. ff. d ac. emp. nõ est nouũ. et. ff. d fideius. heres a debitore. sel tñ fiet ex actio tm. vt. ff. de v. ob. q bis. et de re. iur. q bõ fides.

e Penales qz dictũ ẽ. s. de ptorijs rei psecutorijs. nũc d penalibz ptorijs. Sz q ẽ dra mt penales q psecutorias. Re. multe. qr penales ptorie fuit ãnales excepta actõe furti. vt. j. de ppe. et tẽp. ac. in pñ. ls rei psecutorie fuit petue. vt. ff. de ac. et ob. i hõrarijs. Item penales odiose fuit. rei psecutorie nõ. ff. de peis. l. imt preta cõne. Item penales ñ tn seut obtra hedes ñ aliqd ad eos pueit. vel lis fit obtestata. vt. C. ex delic. defũ. l. i. ls psecutorie sic. vt. ff. de ac. q ob. ex obtractibz. Item vbi plres tenent rei psecutoria vno soluẽte ceti liberãtur. nõ ita i penali. vt. C. de odi furt. l. i. q. ff lib. cã. l. vlt. et. ff. ad. l. acquil. l. rome mela. §. si plures.

f Pene. i. fe. vel meli dic q abũdat. namve multe sunt.

g Quid. i. aliqd. albũ de albacõ qdã posita i loco emi

h Ex albo. erat eiñ. nẽti. vt apparet i aut. de lit. §. cõem ibi wce pto. qc. in q albo erat scriptũ. vel de citãdo aliq. vel de alio pcepto gnali vel speciali. vt. ff. d albo scrip. l. i. et. l. ij. et. ff. de iurisdict. om. iudi. l. si quis id.

i Corri piisset. vel positũ subtulisset. qus ñ corrupit. et siue p se vel p aliũ. et tũc ambo tenẽtur. nec vnus libat aliũ. et est i. l. aureos. vt i dicta. l. si qs. et. l. se. tenet ec iste corruptor. l. cor. de fal. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. pe. cui pena ẽ d portacõ et oim bonorq; publicacõ. in seruus et ia vltimũ supliciũ. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. i. in fi.

k In eũ. s. filiũ vel libertũ dat actõ i factũ. q est sicut vt supior in. l. aureos. q datur prono. vel pri. et si libt nõ possit soluẽ dictã pecuiaz castigabit. Idẽ forte i filio. lz noxalit ñ det. vt. ff. e. s. de in ius wcan. l. penul. et. j. de noxa. in fi. Superior tamen punit solũ dolũ. h solũ fcm odisdat. vt. C. d in ius w. veia.

l Pronũ. subaudi vel pronã. Item filios q pres eorq;. vt. ff de in ius w. l. iij. §. i. Et accipe h pronũ q maumisit vel p q iudicatũ ẽ in cã igenuitatis et libtinitatis. vel si ex cã fidicõ. maumisit. vel si emerit eo pacto vt maumittet. q manu

misit · l' ñ mai misit · sz ex ostõe diui mareij pu eit ad libtatẽ
vt · ff · de i ius w · ad optimũ · §. i · et · l · is q̃z · et · l · ß si hac le
ge · Itẽ liberos prõmi · accipe mares a feias · a pẽtes ec ad
optiuos · vt dcã · l · ß si hac lege · §. libtos q̃z · a · §. parẽtes ·
a Vel pentẽ · et h accipe marẽ et feiaz a vsqz in infinitũ
vt ec si adã vuẽt · ñ possz wcari in ius sine venia · Itẽ ñ re
fert si fũt legitti pa/
rẽtes vl' naẽales · vt
ff · de in ius w · l · iij ·
· §. i · a ij · a · iij · a · l ·
pẽtes · et · l · pũis · a · l
adoptiui in prim ·
b In ius wcassz · i ·
iur expiendi cã w=
casset · vt · ff · de i ius
w · l · i · a · l · ß · a hoc
siue cã fit ciuilis siue
criminalis · l' mk' toma
gis · nã et tũc ec cũ veia nõ pt · qz ñ ocedit · vt · ff · de in ius
w · ß et si · §. ptor ait · et · ff · 8 accu · q̃ accusat9 i fi · a · l · hi · §.
ij · Pz q̃d si solũ libellũ 8dit · Rn · nõ icidit i ß edictũ · vt · ff
de in ius w · libt9 · Itẽ q̃d si nõ veiat wcat9 · Rñ · sp icidit
ß facili9 remittit ß pena qñ wcat9 nõ veit · vt · ff · 8 i ius
w · q̃uis · sz q̃dã dicũt wcantẽ nullo mõ cadẽ i edictũ siw
cat9 nõ veit · ex pdicta · l · q̃uis · a ß iõo · qz h̃ba cũ effectu
fũt accipiẽda · vt · ff · ne q̃s eũ q̃ in ius w · est vi · exi · l · penl'
· §. docẽ · ß pma sma verior ẽ · vt qz in dicta · l · q̃uis nõ dicit
q̃ nõ incidat i edictũ · ñ cã ognita · Itẽ nũq̃d heres pt w
care in ius sine vema · et ẽte si exẽ ne9 est pt · vt · ff · de obse
pstã · lib · l heres · filio nõ pt wcare in ius sine veia · Sz q̃
re sec9 i hẽde libti a i hẽde prõmi · Rñ · in pmo odiũ h̃ sat
q8 dz restũgi · in h° fauor q̃ dz progari · vt · ff · de li · a po
· l · q̃dã · Itẽ si alt' agat tutorio noie vel curatorio · ar · ff · 8
i ius w · l · i hac lege · §. fi · et · l · q̃ fitũ · rõ · qz nemi officiũ fuũ
dz esse dãnosũ · vt ff · quẽad · testa · api · l · fiq̃s ex sig̃torib z ·
c Cũ ipetrassz · i · non petisset a ñ accepissz · dz ei a ptore
sic petẽ · dñe pmitte mihi vt possim ouemre prem vel pro
nũ meũ · vt colligit ẽ · j · de pe · te · liti § fi · et · ff · de in ius w ·
l · iij · §. i · Illud etiam quero · an hec postulacõ veme debet
fieri in psoms omnium qũ in ius wcari non possunt · que
enumerãtur · ff · de i ius w · l · ij · et si nõ fiat q̃ cadat i penã ·
Nũdã dicũt q̃ sic · nos q̃ ñ · qz ß pena i eũ tm statuit q̃ in
cidit i edictũ at ille psone i edicto ñ otinẽtur · q8 maxie p
bat ex ß · §. alit tñ puto eos puiẽdos put placũit iudici ad
filitudinẽ istor · ß nũq̃d h peticõ hodie ẽ correcta · vt qz
hñt hodie libti ius nataliũ a regñacõis · vt i aut · vt lib · de
ce · §. i · colt' · iij · Rñ · ñ · qz et ibi reuãtur iura prõmis · maxi
me ob sequalia q̃ nata debent · supiora q̃ tũ ad libtum plana
fũt · In filio distingue · aut erat emãcipat9 · aut in ptãte · si
emãcipat9 erat · tũc hñt locũ supiora · si vo i ptãte · tũc nec
cũ vema nec sine veme pt ouemre prez · vt · C · de in ius w ·
l · fi et · ff · de ac · a ob · l · actões · ñ p castrẽsi vl' q̃si castrẽsi
peculio · vt · ff · de iud · l · lis · et tũc cuz veia · vt ff · de in ius
w · ad ptuũ · §. i · a ß cũ agit otra prez · Si aut ot' exẽ neuz
tũc sm veta iura tm · v · actões filiofa · opetebãt · vt · ff · de
act · a ob · l · filiuffai · et · l · i factũ actões · Sz hodie oes veiz
entes ex aduẽticia cã · vt dixi · s · p q̃s p · no · acq̃ · §. i · Itẽ q̃ro
q̃s iurabit de calũnia cũ filiuffai lias erit i iudicõ · Rñ · si fili
uffa · petita veia otra prez oueiat · iurabit filio si maior ẽ ·
alias curator ei dabit ad litẽ · vt i aut · vt lice · ma · a aut · §. i
in fi · Si aut fit i ptate pris · et agat de castrensi vel q̃si ca
peci · et tũc filio iurat cũ pfa · habeat · vt · ff · ad maced · l · ij
Si vo ẽt mior dare curator liti · ñ psone · cũ fit i ptãte ·
vt · C · 8 cu · fut · l · fi · i pñ · et 8 ho · q̃ li · l · fi · §. finaut pro pre
Siat otra exẽneũ agat filio · si agat pt eio noie · pt iurat vt
C · de iur · ca · l · ij · §. q̃ obtuari · Si filio forte pre absẽte · vl'

sm vetes · l · in · v · cafibz · vel sm nouas in oi aduẽticia cum
iurat filio cũ suo noie agat a maior ẽ · si mõ pt i aduẽticijs
nõ hz vsũfructũ · alias pt agẽt · a rñdẽt · a iuraret · vt · C ·
de ho · ma · l · i · i pñ · vbi vo filio iurat · lz pt nõ hẽat vsũfru
ctũ · dz pt ostẽtire filio agẽti a rñdenti · vt · C · de hois q̃ li=
d Itẽ adũsus eũ · s · dat actõ i factũ pe= · l · fi · in pñ ·
nalis · vt ec ce · cũ w=
carẽ ticiũ in ius q̃ te
nebat m̃ actõe tpali
et dũ eẽt in itinẽ · de
tinuisti eũ vi · vel ca
piẽdo eũ per psonaz
vel faciendo dolo vt
alio eũ detinẽt · a tm̃
q̃ dies actõnis mee
exiuit · teneris em m̃
q̃nti iur auero in litẽ
et sic est actõ peãlis
ex pte mea · qz vltra rei h̃itatẽ forte iurabo · et ex pte tua ·
qz das m̃ aliq̃d a tibi nihil adest · vt · ff · ne q̃s eũ q̃ i ius w ·
vi ex · l · pe · §. i · sup ß · §. pmo q̃ro · cũ duo sint tituli · vt · ff ·
ne q̃s eũ qui in ius w · vi ex · et alio ti · de eo p quẽ fẽm erit
de q̃ fit mencõ in ß · §. Rñ · de pmo · qz inde orit actõ ex vt
qz pte peãlis vt dictuz ẽ · ß ex alio ẽ penalis ex pte rei tm̃ ·
cũ ad intẽsse actoris det · vt · ff · 8 eo p quẽ fac · ẽ · l · fi · i · Rñ
Itẽ pmo de q̃ fit mencõ h osulit actori tm̃ · vtz ex · l · ij · a ·
iiij · §. exime · At scds osuluit wcato ñ solũ · ß eẽ wcanti · vt
ff · 8 eo p quẽ fẽm ẽ · l · i · §. si reo · i fi · et · l · fi · i · Rñ · Itẽ pmo
hz locuz qñ aliq̃s exẽpt9 est añ satisdacõez · et p9 in ius w
cacõnes · ß scds p9 satisdacões scz factas iudicõ fisti · et al'
q̃ firmãt iudiciũ · vt · ff · de p · sti · l · i · in pñ · Et pz dta ex ordi
ne illoz titulorz · Itẽ pmo qñ vi exempt9 fit q̃s · at scds eẽ
fine vi · vtz in · l · i · §. si dolo · de eo p quẽ fac · ẽ · et ne q̃s eũ q̃
· l · i · et · l · ij · in fi · Vel satis dici pt · q̃ de vtroqz h loquit · a
q8 lz duo sint illi tituli · tñ de vno edicto fũt · Itẽ et q̃ dicat
penalis actio ec illa q̃ ex vna pte tm̃ ẽ peãlis · sup ß · §. scdo
qrit · nõne p ouencõnẽ sdlã · ec iur vetl ppetuabat actõ · vt
ff · 8 act · et ob · l · ostõibz · ñ solũ p noua iura · vt · C · 8 psẽp ·
xxx · an · cũ notissimi · a · l · fic · Rñ · h nõ p executorẽ ß p suam
denũciacõz eũ ouenerat · vel h̃ bũ q̃i posituz i dicta · l · ostõ
m bz · assertie pomẽ ñ filitudiarie · et sm ß hodie esz correz
ctũ q8 h 8z · vel dic q̃ talis fuit ouencõ i illa et ostõibz q̃
p lite ot' habebat · vt qz actõ erat tpalis · et libellus fuit
pñcipi dat9 · vt · C · qñ li · pñ · da · lit · cõ fa · l · i · et · ij · Vl' dic
sm jo · q̃ leges vetes circa psonales actões loquũtur · vbi
ñ ppetuãtur p executorẽ · ß lex illa cuz notissimi · a lex cũ in
rẽ · loquũtur i reali · vñ adhuc ec hodie ñ corrigit q8 h 8z ·
e C Inmũabiles · ymo mũari pñt · ß dicũtur immũabiles qz de
facili nõ pñt mũari · vñ 8z nõ posse fieri omode q8 cũ diffi=
cultate fieri pt · vt · ff · de h̃ · si · nepos pculo · enumera g̃ a/
liq̃s · vt ẽ actõ in factũ de calũniatoribz · de q̃ dicem9 j · e ·
· §. q̃dru · Itẽ actõ q̃ met9 cã · Itẽ furti maifesti · Itẽ siu cor
rupti in duplũ · de q̃bz dicem9 j · e · §. oes aut actões · Sut a
alie et i factũ · vt de effusis a de eiectis · et de appẽsis · vt · ff
de his q̃ deie · vel ef · l · fi ho · §. ptor · Et alie multe fũt quas
f Preiudiciales · p ostãti po enumerari ñ expedit
mit q̃ hee ptorie fũt · cũ i otractu ptoriarz ponũtur · et fũt
in rẽ · qz res petit et vẽdicat · Vñ q̃rit · q̃re ñ posuit inter
reales ptorias · Rñ · qz q̃dã de eis ẽ ciuilis · vñ eio occasiõe
et de ceteis h dicẽ reuauit · a fũt tres · Prima ẽ p quã q̃rit
an aliq̃s fit lib · subaudi vel sm · Secda an aliq̃s fit libt9 · sb
audi vel ingenu9 · Tercia ẽ de ptu agnscẽdo · p quã q̃rit · an
q̃s fit filio vel nõ · vt oia oseq̃tur q̃ filio a pre oseq̃ dz · aliaz
aut agit de ptu agnoscẽdo ppt' alimẽta tm̃ · ei tũc filiacõi
nõ ꝓiudicat · qz fũmati q̃rit · vt · ff · de li · ag · l · i · §. jul' · et · l ·
fi q̃s ali · §. fi vel parens · et · ff · de his q̃ fũt sui vel ali · iur ·

parentẽ in ius wcassz · euz
id non ipetrassz · Itẽ ad
uersus eũ q̃ vi exemerit euz
qui in ius wcaret · cui9 ve
dolo alius exemerit · et ali=

as innumerabiles · Pre=
iudiciales actiones in rem
esse vident · q̃les sunt p q̃s
queritur · an aliquis lib sit
an seruus vel libertus sit vl'

·l·si iudex·lz videat̃ ostra 8 orig̃·og·l·ij·ff·fi·Sz dic vt ibi
Sz dicũt q̃dã ꝛ male·q̃ tm̃ due sunt·et de duabz p̃mis fa/
ciũt vnã ꝗ mõ·an aliquis liber·est ingenuus uel libertus
et hij vnã faciũt·aliã vero de ptu agnoscẽdo ñ mutãt·ꝗ p̃
ma opi·verior ẽ·cũ fit omodi9 singlãs cãs singlis apella
cõibz distingui vt·s̃·q̃bz mo·testa·infir·ff·alio at̃ mõ·jtez
qz postea dicit·cetere vero rẽ·ꝛ ita loq̃t̃ de p̃ũbz excepta
vna· Jtẽ q̃re dicunt̃
p̃iudiciales· Rn·vm
azo·et·G·iõ qz ĩ mo
dũ excepcõis ꝓponũ
tur·ꝛ ita p̃iudicant·
vt si agas ot̃ me ꝛ e
go obiciã tibi q̃ sis v
u9 me9 vel fili9·vñ
nõ pt̃ eẽ iudiciũ int̃
nos·vt·ff·8 iu8·l·lis
nulla·et·s̃·8 ob·q̃ ex
8lic·ff·hi·oiũgas cũ
glo·ista p̃mã ptẽ se=
q̃ntis·ibi vt dic̃·vel
si agas ot̃ me pret̃
ꝗ·ꝛt̃·et p re mea vsz
ad ꝗiculũ quo dici=
tur de ascp̃ticijs ꝛ tẽ
dimitere et reaccipe q8 dimisistis ꝛ ꝓseq̃re vsqz in finem·
in p̃mo g̃ vbi q̃rit̃·fit liber vel vu9·dico·q̃ siue vu9 agat
ot̃ dñm dicẽs se esse liberũ·siue eo ot̃ dñs ot̃ vuũ·ꝛ vu9 sit ĩ
possessione libtat̃·q̃ ꝗ actõ in rẽ q̃ in tẽdit̃ est p̃iudicialis
ut·ff·de lib·cã libis·ff·fi·jdez dico·siue p̃ron9 vẽdicz libtũ
in libtinitatẽ·siue libt9 se vẽdicz in ĩgenuitatẽ·vt̃ qz ẽ p/
iudicial̃·vt·ff·si ingenu9·es·di·l·fi·in p̃n·ff·fi·jntẽdit̃ ec̃
ꝗ casu officiũ iudicis·vt·ff·de iurisdict·si duo p̃roni·in p̃n·ꝛ
·ff·fi inge·esse di·l·i·ꝛ·ij·et·ff·de rei ven·l·i·ff·i·jdẽ dicas
in t̃cia vt siue dicat p̃ petẽdo filiũ ĩ filiacõz ꝓ fili9 se dicat
non filiũ·et erit p̃iudicialis et dircã·Vnde q̃dã dixerũt
q̃ dircã dat̃ p̃rono parẽti·ꝛ dño·ꝗ illa q̃ dat̃ libto·filio ꝛ
vuo est ostraria q8 nulla lege cautum inuenitur·licz alie q̃
dam inuenian̄t̃ dirẽce et ot̃rie·vt mandati·depositi·et files·
Sz q̃lit̃ formãtur libelli in hijs·Rn·fic peto jo8hez ĩ filiũ·
meũ iudicari vt m̃ p̃nã debitã p̃stet reuerẽciam ꝛ alia q̃
p̃ibz a filijs debẽt̃·ꝛ jdẽ in p̃no·ꝛ ex tũc lata snia ꝓ acto
re·alimẽta p̃ri et p̃rono p̃stabunt̃·vt·ff·de li·ag·l·si q̃is
ali·ĩ p̃n·et ff solẽt·qz snia ꝓ vitate accipit̃·vt·ff·de sta·
ho·l·ĩgenuũ·Et ꝓbat̃ ꝗ libelli formaeõ·C·de fideicõ·l·i·
In vuo ꝛ dño fic·peto ticiũ ĩ vuũ meũ·qz eũ meũ dico·Ecõ
tra vu9 ꝓ libt9 ꝓ fili9 dicet·peto me ñ inq̃etari a ticõ q̃ me
vt vuũ vel libtũ vel filiũ tenz·qz me ĩ tali viculo ñ subesse
dico·vt·C·de ĩgenuis ma·l·diffamari vel fic·peto vt ĩge
nu9 ꝓ lib vel ñ fili9 ꝓnũcier ot̃ ticiũ·qz sic se rei vitas hz·
Et differt ꝗ ab ea q̃ petit pt̃ filiũ in p̃tate ex iur rõno·cum
ibi tm̃ de p̃tate q̃rat̃·h aũt de filiacõe·vt·ff·8 rei vẽ·l·i·
·ff·i·et h 8z·Jtẽ h p̃tozia vt h·illa cuilis Nuubz aũt mo8
fili9 possit peti·dixim9·s̃·8 pa·po·ff·ius at̃ p̃tatis·Jt̃ q̃re
dicũtur p̃iudiciales·Rn·v·q̃sdã·qz ĩ modũ excepcõis ꝓ=
ponũtur et ita p̃iudicãt·vt si agas ot̃ me hẽditatis petici
one·et ego obiciã tibi·q̃ vu9 sis defũcti·vel qz ipe defũ=
ct9 vu9 fuit·vt·ff·de pet̃·hẽ·l·si q̃s libtatẽ·et fa·ꝓ hac
snia·C·de or8·og·l·ij·et de hẽ·pet̃·l·lib·et·ff·si q̃s ĩge·
esse di·l·fi Alij dixerũt iõ dici p̃iudiciales· qz snia lata sup
his fit p̃iudiciũ oibz alijs q̃ombz·vt·ff·de sta·ho·ĩgenuũ
et·ff·de lib·ag·l·i·ff·fi·et·l·ij·Sz ẽte vm ꝗ ec̃ q̃rela ioffõ
si testam̃ti 8z p̃iudicialis·qz p̃iudicat alijs q̃ombz·vt·ff·8
iof·tes·pap·ff·fi·ꝗ ot̃ hac snia ẽ·ff·de lib·cã·si vu9·ꝗ ibi
ñ fuit ꝓnũciat9 ĩgenu9·vel collusio ibi fuit·Vel dic v·jo·
q̃ p̃iudiciales iõ dicunt̃·qz oẽs alie q̃ões q̃ mt̃im int̃ eas p̃
sonas mouẽtur debẽt filẽ·C·de or·cog̃·l·i·et·iij·et·ff·de
lib·cã·l·ordiata·et ad ꝗ fac̃·ff·de noxa·l·pe·i·Rn·ñ esset
talis cã q̃ agerẽt̃ ec̃ si ostaret eũ fore vuũ·q8 ẽ q̃nz·vt·ff
de iu8·vix·Sz vm ꝗ cũ q̃rit̃ int̃ p̃ronũ ꝛ libtũ de libtimita
te·nõ ẽ ꝗ q̃ p̃iudicialis·cũ alie q̃ões in t̃im int̃ eos p̃nt ex
ercẽri veia tñ petita·vt·s̃·e·ff·et in eũ· Sz dic q̃ ille q̃ões
q̃escũt q̃ nõ opeterẽt si ostaret eũ libtũ·vt·ff·de ĩ ius vo
·l·ꝗ si hac vi·ff·pe·ꝛ
fi· Jtẽ q̃d si nulla alia
questio mouet̃·nõne
tũc iste dicunt̃ p̃iu/
diciales cũ ñ habeãt
cui preiudicẽt· Azo
dic̃ q̃ nõ Sz jo·ostra
inspicit̃ ei aptitudo·
qz abilis ẽ esse preiu
dicialis·sic̃ august9
8z·ꝛ ñ sp augeat·vt
s̃·in Rei ica·phe·Jtẽ
nũq̃d fiũt plres p̃iudi
ciales ñ hee tres· Rꝗ
fic·vt hẽditatis peti
cio·nã ꝛ tũc cessant
oẽs alie q̃ões do nec
ipsa intẽdit̃·vt·ff·8
pet̃·hẽ·l·si q̃s libtatẽ·et·l·diu9·i fi·ꝗ hodie ot̃riũ fit·vt
·C·de hẽ·pet̃·l·fi··ff·i·ꝛ·ij·Jtẽ q̃ iure ascp̃ticij colonj cẽ
siti ꝛ siles petũtur·Rn·vtili preiudiciali·directa ñ·et ipi
colonj se petũt ĩ libtatẽ ostraria preiudiciali vtili ñ dircã·
iõ·qz liberi fiũt nõ vuũ·vt ĩ aut̃·de sãctis·epis·ff·ascp̃ticios·
ꝛ·ff·si vu9·Jtẽ iõ preiudiciali·qz pax a vuis distãt q̃ adv
icia q̃ facẽ debẽt·vt·C·de ag·ꝛ cẽsi·l·ne diuti9·li·xj·Sz
alij dicũt·q̃ offi·iudicis petũtur·et petũt·vt·C·in q̃·cau=
cen·dños accus·pos·l·i·li·xj·ꝗ ẽte officiũ iudicis nõ posset
hẽre locũ ad fuẽas p̃stacões·vt·ff·de vsur·l·i· Alij dixerũt
hẽre locũ negatoriã ꝛ ofessoriã vtilẽ· vt q̃ dat̃ directa vu
tutibz alijs·ꝗ vtilis h dat̃·q8 nihil ẽ· Jtẽ si q̃s ad aliq̃ an=
nua vicia teneat̃·q̃ iur petit̃ vt odẽnet̃ vt prestet ĩ poste
rũ·ꝛ ipse q̃ iur petit absolui·Rꝗ·sat̃·puto q̃ iudic̃ offõ hoc
fiat·siue p̃missa fuerũt ꝗ seruicia·siue ex ofuetudie debean
tur·ꝗ ꝛ vicia ipsa posita lõgo tpe ex p̃misso petũtur·vt
ff·de vsur·l·cũ 8 in rẽ verso g Ex q̃bz·s·ꝗbz p̃iudiciali
bz·q̃ promissio ꝓbabit̃ ex lõgo vsu·vt ibi· h Fere·jõ
dic̃·qz ĩ cuilibz q̃ombz q̃tuor considerant̃·s·actor·iudex·ꝛ
re9·et ipsa res·h aũt ẽ idẽ q̃ inuenit ꝛ inuenit̃·vel iõ qz p̃/
tor ĩtroduxit de ptu agnoscẽdo·ꝛ ad se·ofiul·ofirmantur·
i Legittimã·id est de iure ciuili· k Sic itaq̃·format̃
h itaq̃ ex alia diuisione q̃ fit·s̃·e·ff·i·q̃i dicẽt·dictũ ẽ q̃ fiũt
in rẽ actões ꝛ q̃ in p̃sonã·itaq̃ sic eis discretis·i·separatis ꝛ
diuis·ptz q̃ h regla ẽ va·qz p̃sonalis actõ q̃ opetit ad dã
dũ·nõ opetit ꝓ re sua alicui vt h·jõ dixi ad dãdũ·qz ad ẽ
dendũ bñ pt̃ dari actio p̃sonalis·vt omodati ꝛ depositi et
files·Et est ita ius int̃ dare ꝛ tradẽ vt h subic̃·et·ff·8 act̃·
emp·l·ex empto·ĩ p̃n·et·ff·de v·ob·vbi at̃·in fi·et·l·si rẽ
tradi·et·l·nemo·et ꝗ ẽ q8 subic̃·si apparz eũ dare oportẽ
et ita agit ĩ p̃sonã vt aliq̃d det̃·ꝗ q̃dã dicũt vt pla·q̃ hoc
va si apparet eũ dare oportẽ sint noia cui9dam actõnis·
l Oportet·id ẽ oportz q̃ nõ det̃·est em̃ ipossibile q̃ det̃
vt subic̃·qz dat̃ ẽ accipiẽtis facẽ vt subic̃·nec res q̃ ꝛt̃·ac=
m Magis·Sz opponit̃·plres deberi pot̃·vt·ff·de excep·
rei iudi·l·et an eadẽ·ff·actões·ĩ fi·ff·g̃ plres dñiũ pot̃ fieri
meũ·ꝗ nõ seq̃tur·nã lz plres deberat̃·tñ semel facta sua non
dz pl9 fieri sua·vt ibidẽ 8z·et·ff·de acq̃·pos·l·iij·ff·ex plr=
bz·et s̃·de ꝓ·ff·fi rẽ legatarij·ñ item definẽt ec̃ sua vel mea
vt·ff·de v·ob·si rẽ meã· n Plane·odio·Sz in q̃ vtit̃
istud odiũ·Rꝗ·qz ĩ odicõe furtia q̃s de facto ifamat̃ apud
eum dare optẽ· nec em̃ q8
actoris ẽ id ei dare optet
qz scz dari cuiq̃ intelligit̃
id q8 ita dat̃ ut eius fiat·
nec res q̃ iã actoris est ma
gis eius fieri pt· Plane
odio furuz quo magis plu
ribus actionibus teneãtur
effectũ est vt extra penam

bonos a gues· vt· ff· de obse· l· hoi· lz ñ infamia iuris· vt
ff· de act· a ob· l· cessat· ꝫ in rei vēdicacōne neqz de facto·
neqz de iure ifamat· Item mlta veniūt i odicōe furtia q̄ nō
veniūt i rei vē· vt qz iteritu rei ñ libat· ꝫ in rei vē· vt· ff· de
odi· furt· l· i rē· a iō malū ē furi q̄ hac actōe teneat· Et hēc
ꝓdest alicui plres hre reos debitores· vt· ff· de lib· le· l· si
q̄s decedēs· ꝯ· fi· a hre plres actōes· vt· ff· de l· ij· cū fili9 ꝯ·
varijs· ita e cont dz
dici nocē si plibz te=
neat actōibz· lz etiaz
nulla alia eēt vtilitas
Item nūq̄d vna tollit
p aliam· dic q̄ fic· vt
ff· 8 d· fur· si p fu· ꝯ·
fur· Si apparet· i· qz
apparz eos· ac· id 8z
de actōe i psonā· Sz
vidz ꝫ stare ñ posse·
nā ētū ē eū q̄ agit do
minū fuisse· g a nūc
ē· qz sñ fco suo dñiū
ab eo discedē ñ potu
it· vt· ff· de re· iur· l·
id q8 nem· et· C· 8 p
ba· l· siū possidetis g
ñ pt agē vt sibi det
q8 ē suū· et tñ ꝫ dic·
q̄ fic· ꝫ dic ēlacōz eē
faciēdā ad gen9· nō
ad spēz· q· d· ea actio
p quā alias agit ad
danduz· s· psonali· ꝫ
ꝫ ñ ad dādū itēdit·
a ita ē mirabile· q̄ rē
meā p psoālē actōz
peto restituī· al' oē·
vt· ff· vsufr· quēad·
ca· l· fi· et· ff· de odi·
ide· l· si vrbana· Sz ē
spēale vt ꝫ 8z· Vel
dic agi ec ad dandū·
scz possessionez dandā quā amisera p furtū· vt· ff· de acq·
pos· l· rē q̄ a nob· et· ff· de odi· ētica· l· ij· b In rē actōes
id ē rei vēdicacōes q̄ p dñio de iur cuili l' getiū q̄sito itē
dunt· vt· ff· de rei vē· l· in rē· Item nō q̄ ꝫ· ꝯ· locū hz i q̄libet
male fidei possessore aliene rei ñ solū i fure· vt· ꝯ· de rerum
di· ꝯ· si cū· et· C· de odi· ēti· l· i· in fi· a· l· ij· i pñ· Int dū etiā
oē bone fidei possessorē dat odicō rōne possessiōis· vt· ff·
de odi· ide· l· i debiti· ꝯ· ꝫ si nūmis· Sz nūq̄d rē suā pt q̄s ec
a nō fure p 8· sñ cā ēpetē· vt· ff· de odi· sñ cā· p totū· Rx·
sm q̄sdā· ibi 8z opetē actō psoālis· ñ tñ talis p quā intē=
dat vt aliq̄d det· Alij dicūt· q̄ si alicubi iuemat odicō fine
cā p sua re opetē· de vtili itelligēduz ē· c Vēdicōnes
siue rex corpaliū deq̄bz dictū ē· C· de rei vē· p totū· a· ff·
e· p totū· siue rex icorpaliū· de q̄bz vēdicacōibz est· ff· si
vsufruc· pe· p totū· et· ff· de bui· vē· p totū· siue sint dirce
siue vtiles iste vēdicacōnes· vt· ff· de public· p totū· a· ff·
si ag vectigal' p tot· d Nūbz· iō dic q̄bz qz sūt et alie
q̄bz ñ itēdim9 dat facē· ꝫ restituī· vt omodati actō et 8poiti
a sites· et iste ñ appellāt odicōes· i stricta sigficacōe accep
to wcablo· vt ꝫ 8z· l' dic q̄ i actōe omodati a 8poiti et siū
bz itēdit dari l' fieri· s· ip a detētacō rei· q̄re ipsū fēm possit
q̄s i stipulacōe 8ducē· vt· ff· 8 v· ob· l· vbi at ñ· ꝯ· q̄ id· q8
ñ fiēt ñ aliq̄d dare· cū siue rei nulla eēt stipulacō· ꝫ aliene
tm· vt· ꝯ· 8 iuri· sti· ꝯ· i· C odicōes· s· appellam9 Denūciare
Dicūt q̄dā q̄ q̄ wlebāt aliuz oueire· pmo sibi denūciare 8

dupli aut q̄dzupli rei reci=
piēde noie· fures ecia hac
actōe teneātur· ac si a pa
ret eos dare oportē q̄uis
sit adūsus eos· ecia ꝫ i rez
actō p quārē suā q̄s eē pe
tit· C Appellam9 aūt i rez
q̄dē actōes vēdicacōes· i
psonā vo actōnes q̄b9 da
re à facē optē intendit scz
odcōnes· Codicē em ē de=
nūciare prisca ligua· Nūc
vo abusiue dicim9 odicō
nē actōz i psonā eē q̄ actor
intēdit dari sibi optē· Nul
la em ꝫ tpe q̄ p9 fiebat eo
noie denūciacō fit· Se
quēs illa diuisio ē q̄ q̄dam
actiones rei persequendi
gracia comparate sunt·
quedam pene psequende

quedā mixte sunt· C Rei
psequende causa compa=
rate sunt omnes in rem ac
ciones· Earuz vero om
niū accionū que in psonaz
sunt hee quidem que ex cō
tractu nascunt fere omnes
rei psequendi causa com=
parate vident veluti qui=
bus mutuam pecunia· vel
in stipulatum deductam
petit actor· C Item com=
modati· depositi mandati
p socio· exempto vēdito
locato oducto· plāe si dpo=
siti agit eo noie q̄ tumultus
icēdij ruie naufragij cā de
positū fit in duplū actōz p
tor rddit si mō cū ipo apd
quē depositū fit· à cū hēd
eid 8 dolo ipius ageret q̄

bebāt· vt· ar· ff· de bui· vr· p· l· q̄dā· Sz ꝫ ñ placz· qz ex
lūtate aut boitate l' vrbaitate ꝫ fit· ñ necitate· ꝫ dic q̄ ꝫ 8
nūciacō fiebat p mgrat9 cū actōz ostituebāt vl' dabāt· vt
ff· de re· iur· l· ij· ꝯ· oim· q8 ē bodie sblatū· vt i fi· hui9· ꝯ· 8z·
g Abusiue· vē abusiue 8z odicō ·C· de formu· l· i· a· ij·
id est actō i psonā· qz ñ bñ osonat nomē rei quā signat q8
fieri dz· vt· ꝯ· de bona· ꝯ· est a aliud h Sequēs· ꝫ ē ēcia
diuisio actōnū i ꝫ ti·
i Cōpate· i· adiuēte
k Mixte· ꝫ nōne q̄=
dā sūt q̄ nullū bonuz
hnt· vt si ago ne q̄d
fiat in loco sacro vl'
scō· vel si fēm ē tolla
tur· a alie sites· q̄ ne/
qz ad rē neqz ad pe=
nā· neqz mixti se hnt
ꝫ vel ad rei reuerēci
az vel ad publicā vti
litē dant· Rz· satis
ad rei psecucōz· s· di
ume rei vel publice
ptinet· cui9 noie agē
videor· vel ec meo
noie· cū cui9 libet in
tersit deum venerari
vt· C· de hēti· l· iiij·
l Actōnes· s· q̄ decē
sūt vt dixim9· ꝯ· e· ꝯ·
Item biuana· Sz certe
vidz q̄ sūt oes peā=
les· nā in eis iuratur
i litē· vt· ff· 8 rei vē·
l· q̄ restituē· a· ff· de
in litē iurā· l· i actōi=
bz· Sz dic q̄ illd non
fit iure actōis· ꝫ offi
cio iudicis· vt· j· e· ꝯ·
pterea· i fi· ꝯ· vñ non
dicūtur penales· alij
tñ dicebāt· q̄ iō non
dicebant peāles qz ñ origenalit illud fit q8 crescat p sac/
mentū i litē· ꝫ ex otumacia· vt· ff· de i litē iurā· l· i· et iō ma
gis attēdebāt q8 natat erat q̄ q8 icident· Sz ēte a actio
depositi in q̄tuor casibz ab inico ē rei psecutoria· a tñ pe=
nalis 8z ispecto q̄ crescit ex otūacia· vt· j· pr· a· j· e· ꝯ· q̄dzu
pli· vñ pmā rñsionē approb· m· Fere· fere dic ꝓpt acti
onē ex stipulatu p quā pena petit· nec ispicit q8 int fit· vt
·ꝯ· de iuri· sti· ꝯ· alti· sm q̄sdā q8 est fl'm· pmo ꝓpt actōnez
depositi in q̄tuor casibz· vt· j· subic· Item ꝓpt actōz redibi=
toriā q̄ dat in duplū adūsus vēditorē· q̄ neqz p ciū neqz ac
cessiōes solut· vt· ff· de redibi· l· redibitoria· n Petit
actor· ad vtq̄qz aūt· s· ad mutuū a ad eā pecunia q̄ i stipu
latu deducta est certi condicō datur· vt· ff· si certū· pe· l·
si q̄s certū· et· ꝯ· de v· ob· in pñ· ita q̄ ad mutuū det odicō
speal' de mutuo vt· ꝯ· q̄bz mo· recōt· ob i pñ· Ad pecunia
deductaz in stipulacōe det odicō ēti gnalis si ētū sit· vt· ꝯ·
de v· ob· i pñ· o Cōducto· Sed nonne oēs iste dant ad
interesse· etiam quod est extra rē· vt· ff· de act· emp· l· i· i
principio· ergo peto aliquid quod tibi non adest· ergo
sunt penales· Sed dic tribus modis dici actōnem penalez
Primo illa que hincinde est penalis vt furti et similes·
quando peto quod mihi non adest et quod tibi non adest
Secundo quando est penalis ex parte vna· scilicz ex parte
rei tantuz· quod est vbicunqz actoris int esse excedit id
quod reo adest· in hac significacione actiones iste dicūt

penales·s·exempto et files·et ec rei vē·qñ in litē uratur·et
q ispecta psona tm rei penales dicūtur·pbatur·ff·de ed
p quē fac·ē·l·i·§·si ples·et·l·fi·et·§·e·§·peales·ter cō 8z
penalis ispecta psona actoris tm·vt si accepisti ab aliq ali
qd vt me accusares p calūniā·nā repeto·lz ñl m abfit a te
scz cui adest·vt pbat·ff·de calū·l·7 gnalit·§·illd erit no=
p In du= tandū
plū·s·si reus ificiet·
vt·j·e·§·sed furti·
q Dolo ipi9·s·hē/
dis·ex dolo em defū
cti i simplū tm·vt·ff
depos·l·i·§·i· Et rō
qre i his casibz dat i
duplū· et alijs i sim/
plū ē· qz h ex necita
te deponē· nec po=
tuit puidē ap8 quez
deponēt· vt·ff·8po
si·l·i·§·minto ac·
r Quadrupli· Sed
qre pl9 maifestū fur
tū pumē q ñ maife=
stū·cū clā fca magis
pumēda fūt· vt·ff·8
admi·tu·l·ñ existio·
et·ff·de ritu nup·l·
vlt·Rn·ymo magis
delmqt q palaz q q
clā amouet·vt·s·vi
bo·rap·in pñ·vñ ma
gis pumitur·vt ar·
ff·de offi·presi·diu9
s Multibz·vt·s·de
ob·q ex 8lic·nas·§·fi
t Peres·s·rei ven·
v Cōdicō·s·furti=
ua q soli dño dat· et
hēdi ei9 adūsus furē
et ei9 hēdē·vt·ff·8
qdi·furt·l·i·et·l·v
et·s·de ob·que ex 8
x Quadruplū·vsqz scz ad ānū·p9 an=
nū i simplū·vt·s·vi bo·rap·i pñ·mfi i caū·vt si iude9 otra
xpianū agat·tūc i duplū tm agit·vt·C·de pagais·l·cri=
stianis Sz nunqd ec raptor tenet actōe furti maifesti·dic
q nō ym pla·qz in duplū tm tenet si furti ñ maifesti oueiā
tur·vt·ff·vi bo·rap·l·i·mfi in caū vbi nec in duplū tenet
ym eū·vt·ff·de furt·l·si qs ex domo·Sz ēte ibi erat actuz
actōne vi bo·rap·vñ sublata erat actō furti ñ manifesti·vt
ff·vi bo·rap·l·i·et·ff·de ac·et ob·l·qui suū·Sz satis vidz
q ec maifesti furti noie ouemat 7 in qdruplū·vt ar·ff·8
furt·l·si vēdidero·§·cū raptor·et·l·si qs ex domo·lz pla=
y In simplū·vbi otra o/ otra dixerit·vt dictū est
fitentē dat·nā tūc in simplū ac otra negantē in duplum·
vt h et·j·e·§·ac ille·et·C·ad·l·acq·otra·et·l·otra negan
tē·et·ff·de utut·eū qui·
z Traditā·vt·s·ad·l·acq·i= pñ·nam ibi diuidit p=
mū caput·l·acq·a fcio
capite ex q tercō fit odemnacō qntum res retro valuit in
xxx·dies·vt·s·e·t·§·ex h capite· Ite adiūge actōz q me=
cā·nā et ipsa mixta est·vt·ff·q me·cā·l·si cū ex §·i·accur·
a Cōtra eos·s·hēdes vel alios q legatis vel fideicōmis=
sis grauari pnt·qm onerati sunt pecuniariter·vt·j·de sing=
u·re·per fideicōmis·relict·in prin·et·ff·de l·plane in fi·
b Locis·q ml'ta fūt·et enūant i aut·8 nō ali·§·nō igitur
c Distulerūt·s·fraudulent l' sine iusta cā·alias ñ pumūt

casu mixta est actio· Ex
maleficijs vero pdite acti
ōes sunt·alie tm pene pse
qnde cā cōpate sunt·alie
tā pene q rei pseqnde·et
ob id mixte sunt· Penaz
tm psequit quis actione
furti·siue em maifesti aga
tur quadrupli·siuenō ma=
nifesti dupli· de sola pena
agit· Nam ipam rē pria
actione psequit quis·id ē
suam esse petens·siue fur
ipe eam rezpossideat·siue
alius quilibet· eo amplio
adūsus furē ec odicio est
rei· Vi autem bonoruz
raptoz actō mixta ē·qz i
qdruplum rei persecuco o
tinetur· pena aūt tripli ē·
Sz et legis acquilie actō
de dāno iniuria dato mix
ta est ñ solū si adūs9 infici

antem in duplum agatur
sz interdū·7 si in simplum
quisqz agat· veluti si quis
hoiez claudum siue luscuz
occiderit qi eo āno integ
7 magni precij fuit· tanti
em damnetur· qnti plimi
is homo in eo anno fuerit
ym ia traditam diuisionez
Item mixta est actō ad=
uers9 eos q relicta sacro=
scis eccijs l' alijs venabili
bz locis·legati vl fideicō
missi noie dare distulerit·
vsqz adeo vt ec i iudiciuz
vocarent· Tūc em 7 ipsaz
rem vel pecuniā q relicta
ē dare opellūtur·et aliud
tm p pena·et ideo i duplū
ei9 fit cōdemnacō· Mue=
dā actiones mixtā causaz
obtinere vident· tā in rez
q i psonā· qlis est familie

vt·ff·ficer·pe·l·q te·et·ff·8 vsur·l·sciēdū·7·ff·8 pe·hē·
·l·illud· Et nō quē puiri ex pcrastinacōne vel dilacōe illici
ta·sic·ff·de eden·l·ptor·§·h et si vu9·i fi·et ē spēale i his
legatis· In alijs legatis l' fideicōmissis pstat duplū· sz vsu
re currūt ex mora vel saltē p9 otestacōz litis·et fruct9 re
rū restituūtur·vt·C·de vsur·leg·seu fideicō·l·i· Itē h le
gata hnt i alio pui=
legiū·vt si mdebitū
soluat ñ repetat·vt
s·de ob ex qsi otra·
in fi· Mud si pmo ne=
gauit· p9ea ofiteat
Rn·pot pmitē· cā
exoneret actorē a p
bādo·vt·ff·8 iutur·
·l·eū q·ar·otra·ff·8
edi·edict·l· qd fit fu
gitiu9·i pñ· Itē qd
si ofessus ē et postea
negat·Rn·pumē cū
vltima mora noceat
vt·ff·de pi·7 omo·
rei vē·l·illud· Et qd
si ñ imficiet sz dicat ñ
valē·vel aliā ppoat
rōnabilē cāz·Rn·q/
dā q pumē·ne inue
mat via p quā negā
tes suā exerceāt aua
riciā·vt·s·vi bo·rap
·§·qz tam· Alij otra
qd vez puto·vt·j·
e·§·at ille· Itē nūqd
h in legato gnali et
speali locū bz· Rn·
fic ym jo·cū vtzqz
fit legatū·vt·s·8 fi
deicō·hē·§·fi·et·C·
de fideicō·l·fi·i pñ·
Itē qd si duplū non
pt soluē·Rn lūit in
corpe·ff·8 pe·l·i·§·
gnalit·et·C·8 v·fu·l·qcūqz·et·ff·de in ius vo·l·pe·et fi·
c In iudicō· Mud si in iudicū ñ vocant·sz alias fūt i mora
Rn·qdā adhuc idē vt duplet·sz h lex otradic· Itē i dubijs
pene fūt molliēde·vt·ff·de pen·l·in pretacōne· Sz dicam
curzē vsuras et fruct9 deberi ex mora et ipa re· id est fine i
terpellacōe dicā morā omitti·adm stat mioz qbz legata
debent·vt·C·qbz ca·in inte·resti·nō ē ne·l·i mioz· Item
qd si reipublice vel fisco relinqtur videt q idē fit·cuz ius
diuinū et publicū file fit·vt·C·de sacrosāc·ec·l·fi· et i aut
de nō alie·§·si min9·coll·ij· Pz dico otra·qz pene fūt mol
liende vt dixim9·vt·ff·de pe·l·penl·Itē qd in redēpcōne
captioz videt idē qsi rei venerabili fit relictū· Pz ēte nō
extendā cū fit pena· Itē qd si deo vel alicui scō vel admini
stratori q idē valet·vt i aut·de ec·ti·§·si qs in noie·et·ff·
ad·l·fal·l·i·et·§·ad municipiū·Rn·locū bz h·§· quia vene
rabili loco est relictū·vt·ff·de an·lega·l· annua·§·a ticia·
e Pro pena·si h est rō vt sit mixta· pz q odicō ex·l·illa·
si quis in tantā fit mixta·vt·C·vñ vi·si qs in tātā· Item et il
la odicō q dat ex·l·cōstātim·vt·C·fimū reg·l· si ostitit·
et ocs ille actōes vbi et res et aliqd p pena petit· qd ve=
f Mueda actōnes. hic adicitur terciū mēbz rum est
illi diuisioni·quam habes·s·e·§·i·vt ibi dixim us.
g Familie·actō ista fic dz·qz familia p hēditate pomit·
h Dercuscūde·i·diuidēde·q·d·actō diuidēde hēditatis·

·Jtē ideo ꝺr mixta·qr ī ea petūtur dñia rerꝝ corpaliū ñ ꝺari
ꝗ ēdi vl' affigri ꝓ pte sua· ⁊ ī ꝗ ꝺr realis ·Jtē petūt fructꝰ
si alt' eos tm̄ pcepit·vel ip̄e solus ipensas fec·et ꝗ petunt
dari·i· vt fiāt sua cui dant·et ꝓpt' ꝗ ꝺr psoālis·vt·ff·fam·
hr·l·jtē labeo·ꝯ·failie·et·s̄·de obli·q̄ ex q̄si otract·ꝯ·jtem
et·s̄·e·ꝯ·sic itaqz· Sz q̄nto tpe durat·ꝗ n·xxx·ām̄s ispecto
pociꝰ ꝙ fit psonalis
vt·C de an·ex·l·i·
·Jtē q̄ro ex q̄ nasciť·
Rñ·ꝼm azo·ex wlū-
tate agētium·vt·ff·
fam̄·hr·l·i·Sz certe
pmo ex q̄si otractu·
vt·s̄·de ob·q̄ ex qua
si contract·ꝯ·Jtem·
a C Cōmum diuidū-
do·q̄ fūt ꝗ loco pso/
naliū pstacōnū·et q̄
loco realiū dic eodez
mō vt ꝓxie diximꝰ ī
actōe fam̄·hr· ⁊ idē
in ꝓx· caū· et fac ad
hūc·ꝯ·ff·coī· di·p ꝗ
iudicium ꝯ·sicut·
b Aliq̄d cōe·s·fine
societate vel cū socie
tate·vt·ff·ꝓ socō·l
q̄bz·et·l·si aūt actū·
vt·s̄· de obli·ex q̄si
otrac·ꝯ·si mt' aliq̄s·
c C Jtē regūdoꝝ·Sz
est mixta·vt ꝗ·⁊·ff·
fin̄·regū·l·ꝗ et loci·
·ꝯ·in iudicio·
d C Cōfines·si domos
hnt ouicinas q̄d erit
Rē ñ· ñ hz locū si hic
inde sint domꝰ·vt·ff
fin̄·re·l·iiij·ī fi·Si āt ex alt'a pte tm̄ sit domꝰ·ex alt'a fūdꝰ
tūc vtile locū hz iudiciū finiū ťgū·vt·ff·fin̄·ťgū·l·ij·ī pn̄
et adiūge his ťbz actōnibz mixtis q̄ndā aliā·s·hē·pet·vt·
C·de hē·pet·l·hēditatis·et·ff·de peti·hē·l·fine bo·fi·ꝯ·
fi· Jtē q̄d de oibz noxalibz actōibz·vidr em̄ ꝙ sint in rē·qr
otra quēlibz possidentē suū dant·vt·j·de noxa·act·ꝯ·ois
aūt· Jtē q̄d de actōe de tigno iniūcto·nā ⁊ ꝗ dat ot q̄zli-
bz possidentē·vt·ff·de tigno iniūc·l·i·ī fi· Jtē q̄d de actōe
qꝗ me·cā·nā ⁊ ꝗ quēlibz possidentē p̄ārit·vt·ff·ꝙ me·cā
l·fic ex·ꝯ·pedi9·Jtē q̄d de actōne ī factū·q̄ dat ot eū q̄ hz
aliq̄d ī loco publico positū·vt·ff·ne q̄d ī loco pu·l·ij·ꝯ·an̄
penl'·Jtē q̄d de actōe ī factū siue int'dicto qꝗ vi aut clam·
nā et ꝗ ot possidentē dat·vt·ff·qꝗ vi aut clā·l·opetit·in
fi·Jtē q̄d de actōe ad exhibendū·nā ⁊ illa possidentē pseq̄
tur fic et cert' supiores·vñ videnť oes in rē·vt·ff·ꝗ act·
et ob·l·obligacōnū gna·Nudā dicūt eas anormalas·id ē
nec in rē nec ī psonā·ꝗ dic oes esse psonales·et ē rō·qr pn̄
cipaliť fuerūt ītroducte in psonā·ꝗ ex oñti ex q̄dā eq̄tate
ff·qꝗ metus cā·si cum excepcōne·ꝯ·aliqn̄·in fi·et sic appa-
ret ꝙ nō fūt iuste·quia non respiciūt vt ꝓq̄ equaliter in
oponēdo·vtz ī actōe ad exhibendū·vt·ff·ad exhi·l·iij·ꝯ·ē
aūt psonalis ꝗ actio· e C Tribz·s·fam̄·hr·oñi·di·fi·re-
gū· f Permittit a lege· g C Adiudicare·et qꝗ adiudi
catur statim fit eius cui adiudicatur·vt·j·de offi·iudi·ꝯ·fi·
h Omnes aūt·hec est q̄rta diuisio que fit in hoc ti·
i C Actō·s·vl' q̄druplū· Sz ot in·l·acq̄l'·vbi occasiōe vi
lis suū int'fecti agit ad vnā hēditatē pditā q̄ valz centum
marcas·vt·s̄·ad·l·acq̄l'·ꝯ·illꝗ·Jtē ot de eo q̄ vile clauum
de naue abstulit·q̄re tota nauis p̄jt nā ad totū dānuz tes
net·qꝗ ec q̄druplū et vl' excedit ff·de incē·riu·nau·l·iij·
·ꝯ·senatꝰ·Jtē aliud ot ī actōe exempto·vbi occasione pe
coris morbosi totꝰ meꝰ grex otamiatꝰ ē·vel occasione ti-
gni vicōsi tō domꝰ corruit·vt·ff·de act'·emp·l·ult'·in pn̄·
Sz ēte his ťbz otrarijs ñ agit ad aliq̄d qꝗ fit pena ispecta
psona agētis·ꝗ totū
est suū int'esse· nam
hunc·ꝯ·intellige q̄n
penalis ē actō ex vl'
qꝗ pte· Jtē ot ī eo q̄
mānumisit suū alienuz
ī pn̄tia pn̄cipis·nam
duo mancipia dño et
tria filia dat fisco·⁊
ita ī q̄ntuplū dānat'·
vt·C·de his q̄ a non
domꝰ·ma·l·fi· Jtez ot ī
eo qꝗ dic lex·si dedi
tibi pecuniā ne mihi
calūniaz facēs et ab
alio accepisti vt m̄
calūniā facēs ī octo
plū m̄ eneris·vt·ff·
de calū·l·⁊ gnaliter·
et·ꝯ·fi·Sz certe pmo
casu pstat' pena diui-
sis· Et bñ dic glo·di
uerꝰ·nā secꝰ eēt si vn̄
m̄·ff·de act'·⁊ obli-
cū ex vno·pnt ei plu
res actōes ex eodem
crimie acq̄ri diuꝰ·s̄·
de iiurijs·ꝯ·patitur·
nec vna remissa alt'a
tollit·ff·de iniur·l·
·i·ꝯ·fi·fac ꝓ p̄dictis
ff·de ac·⁊ ob·l· q̄c-
nō vni·nec ē ibi aliq̄ pstacō vl' q̄druplū· Jn secꝰ aūt cau
ñ vna actōe hēo q̄dupluz·ꝗ duabz· Jtē ot in eo qꝗ ꝺr si
dedisti pecuniā ne m̄ fieret calūnia·nā tu repetis qꝗ dedi-
sti·et ego in q̄druplū ꝓseq̄r·vt·ff·de calū·si q̄s ab alio·in
pn̄·Sz ēte duobz fit pstacō·et neutrivl' q̄druplū· Jtē ot
in eo ꝙ dic lex·suū ī sui tutē reuocari occasione leuis offē-
se·et ita pena in vniuz excedit·vt·C·de lib·et eoꝝ li·si
manumissus·ꝗ dic qꝗ illa ē accusacō·ñ actō· Vel dic ꝙ ñ p/
stat' pena hito respectu ad rē· Jtē ot eū qui furripuit suū
fiscalē·nā damnat' in·xij·libris argēti ⁊ suo restituēdo·vt
C·de ꝼ·fugi·si q̄s suū·ꝗ ibi nō fit relacō ad ipsā rē vel ad
simplū·est em̄ ꝗ·ꝯ·itelligēdꝰ qn̄ actō est penalis et ī pena
ad ipsā rē hētur respectꝰ· Jtē otra·s̄·de iniur·sti·ꝯ·alt'i·
nā ibi nō inspicit q̄nta fit·ꝗ tō exigit·ꝗ ibi nō habet' respe
ctꝰ ad ipsā rē·Vel dic aliud ī pena ouencōnali vt ibi·q̄ ī
legali vt ꝗ· Jtē otra ī eo qꝗ ꝺr eū qui emit admīstracōnē
nā qui accepit q̄druplū reddet·et sua bō ofiscant'· et cin/
gulo puat'·vt ī aut'·vt iudices fine quo q̄ suffra·ꝯ·sic igit'·
in fi·colt'·ij·Sed illud fit ꝓ accusacōnē· non per actōnem·
k Furti manifesti·vt·s̄·de ob·que ex delic·nas·ꝯ·pena·
l C Acquilia·puta per inficiacōnem·vt·j·e·ꝯ·at ille·
m Ex quibusdam·veluti qꝗ tumultus incendij·ruine nau
fragij causa depositum est·vt·s̄·e·ꝯ·rei persequende·
n C Est·s·in mēte·nam si corpore locū hz lex acq̄lia·vt·s̄·
ad·l·acquil'·in pn̄·et ꝗ siue fiat ꝺ bono malus·siue ꝺ malo
deterior·vt·ff·de ser·cor·l·i·ꝯ·suadere·vsq̄ in fi·et·l·se·
o Deducit·vt omne cū ipa re dānuz duplet'·siue pueneritꝰ
res ad ipsū iso licitatorē·siue ad aliū·vt·ff·de ꝼ·cor·l·i·ꝗ·

hercisciūde actio q̄ opetit
cohēdibus de diuidenda
hēditate· Jtē cōi diuidū
do que inter eos reddit'ur
int' quos aliq̄d cōe est vt
id diuidatur·Jtem finiuz
regūdoꝝ actio qua inter
eos agit q̄ cōfines agros
hnt· Jn quibz tribz iudi-
cijs pmittit iudici rem ali
cui ex litigatoribz ex bo-
no ⁊ equo adiudicare·et
si vnius ps pregūari vide
bit· inuicem certa pecuia
alteri condēnari· Dm̄s
aūt actiones vel in simplū
concepte sunt·vel ī duplū
vel triplū·vel in q̄druplū
vlteriꝰ aūt nulla actio ex-
tendit· C In simplum em̄
agitur· veluti ex stipulaci
one vel mutui dacōe· aut
ex empto vēdito locato o
ducto mandato·et deiqz
ex alijs q̄ꝯ pluribus causis
Jn duplū agimus velu
ti furti nec manifesti·dām
iniurie ex lege acquilia de
positi·ex q̄busdam causis
C Jtez sui corrupti que
opetit in eū cuiꝰ hortatu
ofilioue suus alienus fuge
rit·aut contumax adusus
dñm factꝰ ē·aut luxuriose
viuē cepit·aut deniqz q̄li
bet modo deterior factus sit
Jn qua actione earū etiaz
reruz q̄s fugiendo seruus
dño abstulerit extimacō ꝺ
ducit·Jtem ex legato qꝗ

iudicō. Sz nūquid iure actōis fit ꝗ existimacō. vel iudicis
offō. Rē. fit iudicis offō ꝗ pr. ita fit ī actōe qd me. cā. ff qd
me. cā. si cū ex. C. i. a. C. q̄druplat. Sz ꝓ filio corrupto l. ꝓ
filia q̄lit agit. Rēn. hz hāc vtilē actōz. ff. de ꝗ. cor. l. intm.
. C. i. vñ dicūt q̄ veniet in esse prīs ofistēs in opis filij. qa
mō vult opari. et cū fit corrupt9 aliud q̄ opa nō pot esti=
mari. qr liberꝫ cor=
p9 ñ recipit estiacōz
ff. de his q̄ dere. l. ef
fu. l. fi. hz etiā istam
vtilē ac si essz nobil
et erit ī eaz. s. sūmam
quā ipse estimauerit
suo iuriurando. vt de
actōe iniuriaꝫ dr vt
ꝗ. de iniur. C. pena. a
ff. d iniur. l. ostōibz
Vel dic q̄ pmo exti=
mat iudex sūmam ad
quā opetit. vt ar. ff
d cu. reoꝫ. l. fiāl reū
p dixim9. ꝗ. e. Itē
q In libello. mix
h nō duo. Prīo q̄ li
bell9 ē faciēd9 in cā
qd est vex iure no/
uo ꝑm doctores. ñ iu=
re autentico vt dicit
glo. sz iure codicū. C
de arbi. cū āna. C. fi.
cū glo. vt h. et. C. d
epi. et cl̄i. auē. gnali
ter. et. C. de lit. ot.
auē. offeraē. ñ ī q̄tu
or casibz q̄s no. ī auē
de man. pn. C. si cū.
col. iij. Aliud ē iur ve
ti. nā tūc nō fiebat.

venerabilibz locis relictū
est ꝑm ea q̄ supra dixim9.
¶ Tripli vero cū quidaz
maiorē fere extimacōnis
q̄ntitatem in libello ouen=
cionis inseruit vt ex hac
causa viatores. i. executo
res litiū ampliorē summaz
sportularuz noie exegerit
tūc em ꝓpter id qd eorum
cām damnum passus fuit
reus. id in triplū ab acto=
re osequat. vt in hoc tplo
et simplum in quo damnū
passus ē onumeret. Quod
nr̄a ostō introduxit que in
nr̄o codice fulget. quā ꝓ
cul dubio certū ē ex lege
odicticia emanare. Qua=
drupli agitur. veluti furti

omissa hz locū qd h dr. alias hz locū auē. predicta.
r Sportulaꝫ. iō sic dicūt qr ī sportul q̄busdā oblacōes
hmōi ponebant. Est āt genus vasis sportula vel sporta.
s ¶ Reus. alie sportule q̄ iudicibz p stabant ab vtroq̄z p sta
bant. vt i aut. vt iud. sine q̄ quo suf. C. volum9. coll. ij. Iste
sportule q̄ dabant executoribz dabant añ lit. ot. i. porre/
cto libello. iste alie
ī otestacōe cause da
bant iudicibz. vt in
auē. de exhi. C. sācti/
m9. col. v. et de iud.
. C. ne āt labor. col. vj
t ¶ Cōsequūt. odicōe
ex hac lege greca.
vt subīc que erat in
alio codice. nō aūt ī
eo quē hēm9. a pati
tur actor hāc penam
tripli siue sine dolo. si
ue cū dolo inseruit. a
fic causatīe vel ose/
cutīe dr. Sz nōne ec
cāz amittit. vt. C. de
plus pet. l. i. Sz ēte
ibi pl9 deliqt. qr ī ē=
tamīe negocij caucō
nē de petitis exegit.
vñ ḡiū9 punitur. vt
ar. ff de offi. p. diu9
caue tñ. nā vidr q̄ iu
re antiq̄ amittēt cāz
J. e. C. si quis agens.
ꝑm tñ doc. trahūt. C.
illū ad. C. istū. vt nec
hodie nec antiquit9
cām amittēt. si penā
hui9. C. vellet pati.
ar. ff. d le. a se. cō. l.

manifesti. Itē de eo quod
metus causa factū fit. a de
ea pecuia q̄ī hoc data fit
vt is cui detur calūnie cā
negociū alicui facēt vel ñ
facēt. Itē ex lege cōdi
cticia q̄ in nr̄a ostōne orit
ī quadruplū cōdemnacōz
imponēs his executoribz
litiū. qui ordinare ostōnis
normā a reis quicq̄ exege
rint. ¶ Sed furti q̄dez nec
manifesti actio et hui cor=
rupti actō a cetis de q̄bus
simil locuti sum9 eo differt
q̄ hee actiones omimodo
dupli sunt. At ille. i. dāni
iniurie ex lege acquilia et
imēdū depositi inficiacōe
duplicant. In ofitentē em

nam posteriores. v ¶ Codice. quem ñ hēm9. x ¶ Cōdi
cticia. Lex q̄dam erat que cōdicticia vocabat. a sub se q̄s/
dā odicōes habebat. vt h. a. J. e. C. Itē ex l. e odicticia.
y ¶ Furti facit. ꝗ. de ob. que ex delic. nas. C. pena.
z Qd met9. s. actō q̄ ex otumacia fit in q̄druplū. vt. J. e. C.
Jt actō. et vsq̄z ad ānū tm. p9ānū ī simplū. vt. ff. q̄ me. cā
a ¶ De pecuia. s. actō ī factū de calūmatoribz (si tñ ex. C. i
ānalis ī q̄druplū. et ꝓpetua ī simplo. vt. ff. d calū. l. i. ī pn.
et. C. i. q̄ locū hz si do aliq̄d alicui vt calūmi ose aliquē vexet
Dat ei actō ī fem ei ob cui9 malū data fuit. ñ at dāti. Item
dāti qn dedit vt sibi negociū sū calumia ñ fiēt vt h. et. ff. d
calū. l. i. a. l. gnalit. b ¶ Cōdicticia. de q̄ dic. vt. ꝗ. e. C.
t plū. ī fi. C. dixim9 c ¶ Cōstitucōne. quam non habemus
d In q̄druplū. cui9 q̄drupli uit nouo tripl ū fisco simplū
dānū passo dat. vt in aut. vt lit. iur. ī exor. li. C. h q̄z. a pe
tit ꝓ odicōnē ex hac lege quā nō habem9. cū non sit cautū
quo genere actōnis agamus. vt. ff. de condi. ex. l. l. i.
e ¶ Cōstōnis. pdicte quā ñ habem9 =ma in ostōne quaz
f Normā. i. formā. ēta em erat for= non habemus.
g ¶ A reis. id ē ouētis. =furti ostat q̄ sp ē ī duplū. vt h.
h Omimō. d actōe= a ꝗ. de ob. q̄ ex delic. nas. C. pena at
Itē de actōe hui corrupti. ñ in cau. vt qn marito ī vxorez
dat. et ecōtra. vt h. a. ff. de ꝗ. cor. l. doli v bū. C. h actō. et
. l. fi. Vl dic oimō. i. siue neget. siue ñ. nō aūt in oī persona
i ¶ Depositi. alias ē de dolo d spoiti. et tūc dic actōz d spoiti
ꝓpt dolū. nā vēq̄z nō pt hre locū iml. s. et de dolo actio et
depositi. vt. ff. de dolo. l. i. C. i. al ñ est de dolo et tūc plana
est lēa k Duplicant. s. si legittis ꝓ bacōibz non iurat.

cōuincanē · vt · C · ad · l · acqiū · l · oē · et · ff · de iurīur · l · eū qui
a ¶ Sz illa · s · actō ex testō · et ostrue ꝫ illa actō · s · ex testō
simpli reddiē · q̄ scz actō opetit ꝑ his q̄ re · ve · lo · duplicāē
b Inficiacōe · dñ dic mficiacōne · qz si ofitenē nō tenenē ·
vel si iusiurādum detulerit actori · qz exonerat eū a ꝓbacōe
vt · ff · de iurīur · l · eū q̄ c ¶ Simul caute poit simul · i · vna
cū eis de q̄bz alias di
xi · vt · s̄ · e · g · q̄drupli
d Restituat · vsqz
ad diffimitiam sniam
qꝑ itellige ꝑ secūda
snia · nā m actōne qꝑ
me · cā · due ferūē snie
p̄ma de re restituēda
alia ꝑ dādo q̄druplo
re oputāda in eo · vt
ff · q̄ metꝰ cā · si cū ex
· g · ꝓ aūt · Sz nūquid
vē qz ē diffimtia · dic
q̄ sic · qz vē qz diffi=
mit otroūsiā · vt · ff · ꝑ
re · iuꝑ · l · i · Alij eē di
cūt admonicōz q̄ dā
p̄mā sniaz · vt i aut · ꝑ
hē · et fal · g · si q̄s aūt
p̄mā q̄ ex eo q̄ p p̄mā
sniaz admoneē q̄ tā/
dui expectaē q̄ metū
itulit · iō ꝑz ꝓ actō ar
biēria · vt · j · e · g · p̄tea
e ¶ Absoluaē · s · a p̄/
stacione quadrupli ·

im simplū dañē · Sz et illa
q̄ de his cōpetit q̄ relicta
veñabilibz locis sunt · ñ so
lū mificiacōne duplicañē
sz eē si distulerit relicti so=
lucōnē vsqz q̄ iussu mgr̄a
tuū nr̄oꝝ ouemiaē in cōsi=
tentez vero q̄ anteq̄ iussu
magistratuū ouemiaē solu
cio simpli reddiē · ¶ Itez
actio ꝑ eo q̄ metus causa
factū fit a cetis de quibus
fimꝫ locuti sumꝰ eo differt
q̄ eius natura tacite cōti=
netur · vt qui iudicis iussu
ipsaz rem actori restituat

f Nuod in ceteris · quī numerantur · s̄ · e · g · quadrupli ·
g ¶ Actōnū · ꝓ ē q̄ñta diuisio actōnū · ꝫ q̄ re actōnū q̄ ñ otra
ctuū · ꝓ · qz gñaliꝰ q̄ pleiꝰ loq̄ē dicēdo actōnū q̄ oē ctuū ·
h Bone fidei fūt · x vij · actōes q̄ enūañē in ꝓ · g · q̄ se · bone
fidei fūt · alie aūt omīs fūt stricti iur · nā quācūq ꝓ ñ inuei=
am stricti iuris eā iudicabo · qz posito vno de otrarijs q̄ oia
alia itelligēda fūt · vt · s̄ · de his q̄ fiui vl alie · iur fūt · g · vide
amꝰ · Sz q̄re magis hee dicunē bone fidei q̄ alie · nūq̄d ideo
qz possit esse mala fides i alijs · ꝓ n · ñ · qz in oi otractu bō
fides dz intuenire · vt · C · de ac · q̄ ob · l · bonā fidē · ymo si in
terueiat dolꝰ i otractu bone fidei q̄ det cāz otractui · ñ valz
ipso iur · vt · ff · de dolo · et elegant · in pñ · Sz i otractu stri/
cti iur purgaē p actōz vel p excepcōnez doli · vt · C · ꝑ iuri=
sti · dolo · Si vo icidit in otractu bo · fi · purgaē p actōz vel
ex eo otractu · vt · ff · de act · emp · et vē · l · jul · g · si vēditor ·
Sz i stricto iur de dolo agiē vel excipiē · vt dictū ē · vt · ff · ꝑ
dolo et elegant · g · nō solū · et · ff · ꝑ v · ob · si q̄s eū ali ¶ Cū g
dolꝰ vbiq̄z pumaē vel mala fides · ad q̄d bone fidei iste di/
cunē · ꝓ n · alie stricti iur dicunē · qz ñ veit in eis ñ q̄ꝑ stricte
exigit naēa actōis · vñ nō veniūt vsure ex mora i otractibz
stricti iur · vt · ff · de neg̃g · l · qz tātūdē · et · C · de vsur · l · iij ·
et de odi · ide · l · i · ꝫ in oē ctibz bone fidei sic · vt · C · de act ·
emp · jul · g · ex vendito · et · ff · de vsur · mora · g · in bone fidei ·
Itē i actōne stricti iur fructꝰ ñ veniūt ex mora si petā q̄ꝑ ñ
fuit meū · ñ a tpe lit · oē · tūc ei incipiūt veire fructꝰ ex mo/
ra · Sz si petā q̄ꝑ aliqñ fuit meū veniūt fructꝰ ex mora · secꝰ
in bone fidei iudicijs · vt · ff · de vsur · videamꝰ · g · si actōz · It
nō veit mt esse si rē dari ē in obligacōe · secꝰ si rem tradidi
vt fēm sit · vt · ff · de v · ob · vbi aūt · g · fi · l · si funꝑ · et · ff · de re
iuꝑ · l · si q̄s ab alio · g · fi · q̄ veniūt i bo · fi · iudicijs · vt · ff · ꝑ ac=
emp · l · i · in pñ · Ista g oia q̄ vicē obtinēt accessionū nō ve=
niūt in otractibz stricti iur · nisi vt dictū ē · Nec ob · q̄ veni=
unt ista in arbitrarijs que fūt stricti iur · qz iudicis officio
veniūt · nō iure actionis · vt · j · e · g · p̄terea · et · g · sed iste · in fi ·

sed in bo · fi · iur actōnis veniunt · p̄ter vsuram q̄ venit ex
mora officō iudicis · vt · C · ꝑ positi · l · iij · et · ff · ꝑ negg · l · qz
tātūdē · Itē i bone fidei veniūt ea ꝑ q̄bz nec actuz · nec cogi
tatū est · vt rupta et cesa q̄ sitta · vt · ff · de act · emp · fundi · g ·
si rupta · et · C · de ac · emp · et ven · p totū · Itē ex ꝓ ti · nōtur
q̄dā dra · quā dic · vt · j · e · g · i bo · fi · Sz g q̄ exuberāti q̄ pin
guiꝰ iudex offīm suū
ad ea q̄ bone fidei fūt
extēdit q̄ in oē ctibz
stricti iur · et fa · s̄ · de
ob · q̄ ex oē · in fi · et
ideo dicūtur bone fi=
dei · et alie stricti iur
i ¶ Depositi · hāc acti
onē dicūt q̄dā eē stri
cti iuris in q̄tuor ca/
sibz q̄ nūañē · ff · ꝑ po
si · l · i · g · i · Sz jo · otra
et daē in duplū otra
eū q̄ depositū suscē/
pit de eo q̄ꝑ dolo fe
cit · ꝫ in hēdē defun=
cti daē i simplum · vt
dicto g · al sp teneē i
duplū q̄ depositū su
scepit · Et ē racō q̄re
plꝰ pumaē i p̄dictis
iij · casibz q̄ nūantur
ff · deposi · qz g̃uꝰ ē
fidem fallē ei q̄ ex ne
cessitate depoit q̄ q̄
ex wlūtate · vt dicta

absoluatur · q̄ꝑ in ceris ca
sibus non est ita · sz omīmō
quisqz i quadruplū odem=
natur · q̄ꝑ est et i furti maī
festi actione · Actōnum
aūt quedā bone fidei sunt
q̄dā stricti iuris · ¶ Bone
fidei sunt hee · exempto vē
dito · locato · conducto · ne
gocōꝝ gestoꝝ · mandati
depositi pro socō · tutele ·
comodati · pignoraticia ·
familie herciscūde · coi di
uidūdo · p̄scriptis verbis ·
q̄ de estimato l estimacōe
ꝓmīt · et ea q̄ ex pmuta=

· l · g · merito · Sz nunquid his casibus est bo · fi · Dicunt q̄dazꝰ
q̄ non · ar · ff · de precaē · l · i · Nos otra · et dicimus q̄ fit bo ·
fi · cū lex non distinguit · nec nos distinguere debemus ·
k Pro socō · q̄ ē vē qz directa ab vē qz p te · vt · j · ꝑ pe · te ·
l ¶ Tutele · ꝫ cū iste tā otrarie q̄ directe liti · g · ex q̄bz ·
inuemātur · nūquid omnes sunt bō · fi ꝓ · sic in dubio · cū fa
uor sit extēdendꝰ · vt · ff · de li · et post · l · cum quidem ·
m Pignoraticia · tā directa q̄ debitori daē soluto debito
vt · s̄ · quibus mo · re contra · ob · g · fi · q̄ otraria q̄ daē credi
tori · vt · ff · de pig · act · tutor · g · otrariā · n ¶ Familie · que
mt cohēdes datur · vt · ff · fam · hr · l · ij · et · s̄ · de obli · que ex
quasi otrac · g · jtem · daē mt eos q̄ hñt rē cōez cū socie
o ¶ Diuidūdo · que= tate vel sine vt diuidaē · vt · s̄ · ꝑ ob ·
ex q̄si otrac · g · Itē si mt aliq̄s · et no · s̄ · e · q̄dā · Sz q̄d ꝑ acti
one fiñ · regū · ꝓ n · q̄dā idē ꝓt sīlitudinē quā hz cum his
duabz · vt s̄ · e · g · q̄dā actōes · Sz oē dico · cū ꝓ de ea ñ inue=
mā · Et pt eē rō q̄re secꝰ fit i ista q̄ i alijs duabz · qz in ista
id q̄ꝑ pure meū est pt alt adiudicari · vt · ff · fiñ · reg · l · ij · in
fi · ꝫ i alijs duabz cōis res · nō ꝓ adiudicaē · vt · j · de of · iuꝑ
· g · fi · Vel dic alit q̄ iste due · s · coi di · et hr · hñt q̄ꝑ amō i se
ius fratrnitatis · q̄ꝑ ñ ē i fiñ · re · cū iō bo · fi · ꝓ appellaē · lau ·
p De extimato · vt si tibi rē meā do · et extimo tibi eā · x · vt
aut rem · aut · x · reddas · Si v o plꝰ vēdas tuū fit et est tunc
piculū accipiētis indistincte · vt ꝓ · et · ff · de exti · ac · l · i · si aē
sic dixi · rem aut extimacōnē reddas · tūc distinguaē q̄s ro/
gaūit · vtꝝ ego te de vēdēdo · aut tu me de tradēdo · vt fit
piculū rogātis · vt · ff · de p̄scrip · v · si rogaūit · alias si gra
q ¶ Et ea · scilicet actio p̄scriptis v bis · =tūitam · g · i ·
r Ex pmutacōne · q̄ nascit re demuz ab alta pte secuta · et
tūc nō ex tradicōne rei ꝫ ex pacto dudū apposito · vt · C · de
rez pmu · l · ex placito · ꝫ cū istis duobz casibz fit bo · fi · q̄ro
vbi stricti iuris erit · ꝓ n · vbi daē ex pacto incōtinēti appo
sito · q̄ꝑ eueit · vt · ff · de pac · iurg̃ē · g · ꝫ cū nulla · et · g · q̄nymo
et est rō · qz nō inuenio q̄ fit bone fidei nisi i duobz casibz ·

Item in otractibz tribz innoiatis·do vt facias· facō vt facias·et in tercō de q diximus·do vt des·qd est pmutacō·In pmis em duobz pscriptis verbis actio est stricti iuris·sz in tercio est bo·fi·vt hd dr·In qrto otractu innoiato·s·facō vt des de dolo agit nō pscriptis verbis·vt·ff·de pscrip·v·natal·§·at cū facō vt des·Item in oi otractu vbi ē mētū de noie actōis hz locū hs actō et ē stricti iuris·vt·ff·de ps·v·l·ij·q·iij·et iiij·Sz qd de actōe i factū·nunqd ē bone fidei·Rn·qtuor sūt gna actōis hui9 i factū·vnū vt deat ex oi edicto vel int̄dicto ptoris vbi ñ dederit ptor ētū actōis nomī vt·j·de int̄dic·§·fi·q ff·nau·cau·sta·l·idē in pn·Secdo vbi dat in subsidiuz·l·acql·vt·s·ad·l·acql·§·fi·Tercō vt deat vbi cūqz pscriptis verbis actō dat·q tūc eadē est q actio pscp·v·vt·ff·de pscp·v·l·i·in fi·item qrto dr i factū q ē ex varijs figuris cārū ut·C·de sacrosan·ecc·l·scimus·qd qrtū gen9 nō pt sub regla oppendi·fit nec mora·vt·ff·de vsur·mora in pn·nū qd g ē stricti iuris·sp·Rn·sic cū h nō mueiam q bo·fid·fit·Sz quidā dicūt q inter cio casu vbi loco ps·v·dat q opeteret ex pmutacione vel estimacione fit bo·fidei·qd est falsuz·qr p oi otractu vbi certū debeat hz loc certi odicō·vt·ff·fi cer·pe·certi odicō·q tn nemo dic aliq odicōz eē bo·fidei·item qd d actōe pscp·v·q p pcario dat·Dicūt qdā q bo·fidei ē·ut·ff·de pcar·l·ij·§·hd item·sz odēcō·qr h ñ iueit q fit bo·fi·vt·ff·de pcar·l·ij·§·hd item

f Peticō q dat otra possidētē p hēde uel p possore·ut·ff·de pet·here·l·regularit·et·l·se·et·l·q interrogat9·

t Adhuc·id ē ad tpa hui9 legis uel nre ostōis de qua statim memoriā facit u Constitucio vt·C·de pet·her·l·fi·in fi x Fuerat·et rei ux·ac·nomē erat actōis·l dic q fem denotat·id ē rē ipaz vroriā y Ex stipulatu·q fit p dote dat· z Trāstulim9·ut·C·de rei vx·ac·l·i·i pn ci·q opetit hs actō·ex stipulatu sine marito vt ei dos det·siue vrori l patri ei9 vt restituat·et siue vtilit fuerit int/posita stipl̄o siue ñ tn sp credit tacite et vtilit int̄uenire·vt·C·de rei uxo·ac·§·i·nam q alias intelligit stipulacō tacita vbi ñ ē·vt·ff·de adop·hijs verbis·ff·fi cui plus q̄·per l·fal·l·ij·in fi·§·jtē sciēdū a Meruit·scz actō ex stipulatu·ut h·et·C·de rei vx·act·§·hz nō ignoram9·alias ei stricti iuris ē·cū ñ iueniam9 q fit bo·fi·vt·s·e·§·actionum·

b Tacitā·scz actōz ypothecariā· c Ei·i·act·ex stipulatu vel mulieri· d Ypothecā·s·ex vtraqz pte·siue ex pte mulieris ad petēdā dotē·siue ex pte viri ad petendā eam·sp ei sunt ibi tacite ypothece·vt·C·de rei vx·act·§·i·e Creditoribz·Sz nūquid oibz indistincte·Rn·Em·M·

cōe opetit q hēditatis peticō q q̄uis vsqz adhuc incertum erat siue int̄ bone fidei iudicia cōnumerāda hēditatis peticio fit·siue nō·nra tn ostō aperte eaz esse bone fidei disposuit

C Fūat antea q rei vxorie actio vna ex bone fidei iudicijs·Sed cum pleniorez ex stipulatu actionē mueētes·omne ius quod res vxoria ante habebat·cuz multis diuisionibz in actōnem ex stipulatu q de dotibz exigēdis p̄mit trāstulimus merito rei vxorie actōe sublata·ex stipulatu q p ea itroducta ē·naturā bone fidei iudicij tm in exactione dotis meruit vt bone fidei fit·Sz q taci

fic siue pmi hēant pignus expressuz siue ñ·Sz h opi·ñ valz qr lex distiguit·vt·C·de iur do·l·vbi·Item fiscus et mulier pari passu ambulāt·vt·C·de pui·fis·l·q̄uis·et fisc9 nō p ferat hñtibz expressaz·vt·ff·q po·in pig·ha·si pignus·g nec mulier·Secda ē opi·vt distiguat int̄ pign9·s·tradituz q ypotecā·s·ñ ēditā·vt pmo caū ñ p feraat int̄·secundo sic ut ar·ff·qb9 ca·pig·dat·l·pe·sz et hāc re pba·p id q ē·s·e·§·int̄ pign9·Tercia ē opinio ym·B·et·Jo·et Azo ut habētibus tacitā ypothecā preuerat·nō aūt habētibus expssas·lex enim suū puilegiū quod d derat pmis eis adimē psumit ppt̄ mulierez ñ aūt id puilegiū qd quis sibi adiuenisset et h caute pbat per verba·l·C·qui po·in pig·ha·l·fi·ibi hz anteriozis tēporis puilegio sint vallati·rē·accursius

f Cū ipsa vis faciēda ē i eo q dicit ipa naz alij nō admittit ad tle puilegiū agēs p dote eē heres mulieris·ut·C·de pui·dot·l·j·misi sit de suis heredib9·id ē de filijs et alijs descendētib9 mulieris·ut·C·qui po·in pig·l·fi·sz nūqd pcuratori mulieris dat h puilegiū Rn ñ sic·ut·ff·so·ma·alia·q·ff·d pcur·l·si mior·§·qm·It q h dic d dote sua·iō dic·qr al ē in dona·ppt̄ nup·nā i ea ñ hz h puile·vt·C·q po·i pi·ha·l·fi·i fi·Sz qñ mit pt̄ expiri d dote·Rn·so·ma·nō p9 ñ marit9 ad iopiā v gat·vt·C·de iu·do·l·vbi·et·ff·so·ma·l fi ostāte·i pn·et h siue ipa dederit dotē·siue alius exne9 q tn nō fuit pact9 de ea sibi reddēda·q caū sibi·nō mulieri dareat·vt·C·de rei vxo·ac·§·accedit·si āt pt̄ mtris dederit dotē·pri actō et filie simul dabiat·pmo aliq̄ntulum pl9 hz pt̄ q agit·et filia sp credit ostēre ñ hēat iusta cāz·otradicēdi·vt·ff·so·ma·l·ij·§·fi·et·l·nō solū·et hāc dotē integrā dz huare pt̄ p filia·ñ clade·i·tēpestate vel vi suū fuit primoniū diminutū·vt i aut·de eqli do·§·quia vo iā·col·vij·Sz nunqd pri h puilegiū dabiat·videat q ñ·qr filia actōne agit·vt·ff·so·ma·l·ij·§·voluntate·Econt q sic vidr qr p h filie puideat cū pt̄ hāc rehuare cogit filie·et h verū puto vt h dr cui9 puidētia·q·azo· g Poli9·s·mulieris· h Hec induxim9·scz vt alius preferatur·

i Restitui·large accipe·siue p dāo siue p restituendo·vt ff·de v·si·l·v bū reddēdi·q h itelligas siue i vsur ex mora·vt·ff·de vsur·mora·§·in bone fidei·siue int̄ esse agētis·

k In q·s·officō iudicis (vt·s·de ob·ex ofēsu·i fi·

l Oporteat·s·reo· m Cōpensacō·s·opposita excepcōe opēsacōis tm· /excepcō iso dabat·qr dolo fac q petit n Opposita·q= q restitur9 ē·vt·ff·de excep·doli·l·dolo Et ita nō q̄tū ad effectū nulla ē dra·sz ad vba l rigorē iur o Cōstō·vt·C·de compēsa·l·fi· p Apto·id est vbi

quãtitas hincinde debeẽt · nã spẽi ad spẽm vel spẽi ad quã/
titatẽ · l' ãntitat' ad ãntitatẽ · si ẽ ãntitas vt spẽs · ñ fit opẽ
sacõ · qz ñ pz iure apto · vt · ff · 8 pig · act' · si ouenerit · i · Rẽ ñ
et · ff · de od · inde si nõ soz · ꝯ · si cẽtũ · et de impẽ · i re · do · fa
· l · q8 8z · a · l · fi · a · ff · de pecu · l · si creditoz · ꝯ · i · Sz nõne sta
tim h subicit · q actõi i rẽ pt obici opẽsacõ · g vidz fieri de
specie ad ãntitatẽ · Sz dic q fit rei ven · qñ re non restituta
iuraẽ in litem · vel in
vera estimacione · vt
· ff · 8 rei vẽ · q restitu
ere · Itẽ qd si hicim8
indebitũ ẽ i genere ·
vt debeo tibi homem
et tu michi homiem ·
Rẽ ñ · fit opẽsacio · vt
ff · si p shet' · pe · l · i · ꝯ ·
Item cũ me · et · ff · de
he · insti · q nõ milita
bat · i · Rẽ ñ · et · ff · de' ·
ij · vnũ ex fa · · ꝯ · sed si
vno · Itẽ qd si ab vna
pte debitũ est ofes
satũ · ab altera nega
tũ · Rẽ · ñ pz apto iur
vñ ñ fit opẽsacõ · vt
C · 8 open · l · fi · ꝯ · pe ·
ymmo fit opẽsacio si
infra duos menses de
bitum prius negatũ
p bari possit sic de fi
sco dr · ff · 8 iure fis · l ·
auferẽ ꝯ · q opẽsacõz
a ¶ Vt actõ s · acti cã9
ẽ · b ipo iur' ado ut

actõnes ipo iure minuãt si
ue in rẽ · siue psonales · siue
alias ãscũq; excepta sola
depositi actõne cui aliqd
cõpensacõnis noie opponi
satis ipiũ eẽ credidim9 ne
sub ptextu compẽsacõnis
8 depositaꝝ rem ãs ex actõe
defraudẽt · ¶ Preterea ãs=
dam actõnes arbitrarias
id ẽ ex arbitrio iudicis pẽ
dentes a pellam9 in aliqb9
nisi arbitrio iudicis is cuz
quo agitur actori satisfa=
ciat veluti rẽ restituat · vl'
exhibeat vel soluat · vel ex

noxali cã seruũ de dat con
demnari debeat · Sz iste
actõnes tã i rẽ q̃ in psonã
inuenĩũtur · In rẽ velu=
ti publiciana · seruiana · de
rebus colonj quasi seruia
na q eciã ypotecaria voca
tur · ¶ In psonã veluti cũ
quibus de eo agit' q 8 vi a
metus cã · aut dolo malo
factũ est · Itẽ cũ id q8 ẽto
loco pmissum ẽ petitur ·
Ad exhibẽdũ aliqz accio
ex arbitrio iudicis pendet
In his enĩz actõnib9 et ce
teris sil'ib9 pmittit' iudici

Itẽ depositari9 de dolo tñ aliás teneẽt · vñ si hic magis gue
tur non ẽ mirũ · vt ar · ff · de iurãtiran · cum qui · in princi ·
f ¶ Preterea arbitrarias · Sz nũquid sunt bo · fidei · vel stri
cti iur' · Rẽ ñ · qdã q bone fidei sunt · qz i iudicis arbitrio sunt
vt · j · pr · ꝯ · in fi · a · s · e · ꝯ · in bo · fidei iudi · Sz hs ñ vz · qz offi
cũ q8 in bo · fi · iudi · venit ẽ iura actõis · sz hs q8 ẽ in arbitra/
tris merũ ẽ et in iudice tantum est · vt · ff · de eo quod cer · lo
co · l · in bo · fi · Alij di=
cũt q nec fiũt bo · fi ·
nec stricti iur' · ymmo
ẽ ecia spẽs ad illã di
uisionẽ q ẽ · s · e · ꝯ · acti
onũ · et fac' p eis · ff ·
de in litẽ iurã · l · vis
am9 · ꝯ · plane · et · ff · 8
vsur' · l · in fideicõ · ꝯ · i
his · hãc ecia re p ba
qz dicta diuisio ẽ p=
fecta et immediata ·
Alij dicũt q veri9 ẽ
q sint stricti iur' · cum
bone fidei · nõ iueniãt
vt · s · e · ꝯ · actõnum ·
h Aut arbitrio · bñ
dic' ex arbitrio · nec · n
obligat9 ẽ res resti=
tuere vl' simile qd fa
cẽ q8 pmpte dices
esse verum in actõne
in rem · In psonalibz
autem et arbitrariis
que hic enumeran=
tur dices · quod si=
cet exhibicio vel re=
stitutõ fit i obligacõe · pena tñ id est interesse l' ãnti in litẽ
iuratũ ẽ ñ ñ p officiũ iudicis pstat' · et iõ arbitrarie dñr ·
i ¶ Restituat · vt in rei · ven · q ẽ arbitraria · cũ pmo rẽ resti
tuẽdo liberareẽt · alias iudicis arbitrio in litẽ iuraẽ · vt · ff ·
de in litẽ iurã · l · in actõe · a · ff · de rei ven · l · q restituere · vl'
ypothecaria · vt · j · pr · ꝯ · vbi hs oia exẽpla diligẽci9 dicũt ·
k Vel exhibeat · cũ ad exhibendum agitur · l ¶ Vel sol
uat · s · cũ certo loco est soluendum · m Vel noxia li · cum
noxiali agitur · n ¶ Dedat · id ẽ det · o Cõdẽnari · diũ
sis modis fiet odemnacõ sicut diuerse sunt iste arbitrarie ·
vt dicem9 · j · pr · ꝯ · i fi · o ¶ Sz iste actões · scz arbitrarie
p In rem · scz separatim · nã vna et eadem actõ non potest i
rem et in psonã esse nisi in quatuoz casibz mixtis · vt · s · e · ꝯ ·
quedam actio · q ¶ Publiciana · de q habes · s · e · ꝯ · alie
r Seruiana · 8 his duabz specieb; hẽs · s · e · ꝯ · Itẽ Suiana
s ¶ In psonã · Iz fit i psonã vt h · tñ in rẽ ẽ sẽp · vt · ff · q me
cã · l · metũ · ꝯ · aiaduertẽdũ · al' ẽ aũt · a de hac dic · vt · s · e · ꝯ ·
t De eo dolo · actõ de dolo ẽ arbitria vt h ¶ Item actõ
q8 ẽ iõ · qz liberaẽ dolos9 verũ interesse p rando si restituẽ ñ
possit al' iudicis offõ iuraẽ in litẽ · vt · ff · 8 dolo · l · in arbi=
trio · in prin · u ¶ Itẽ ẽto loco · scz pecũia petit' · x Pro
missum · idẽ eẽ si ligatũ fit relictũ certo loco dandũ · et idez
si mutuũ fit datũ certo loco reddendum · nam his tribus
casibz locũ hz certi odicõ arbitraria · scz in pmissione et le
gato · a mutuo · et alias nõ · vt · ff · de eo q8 certo loco · l · ij ·
· ꝯ · h aũt · a · l · si heres · a · l · aut · Et q8 hic 8z · petit' · s · aliter
q vbi fuerit pmissum dari · et venit in ea vtilitas tã agen
tis q rei · vt · j · e · ꝯ · loco · y ¶ Actõibz · s · psonalibus ·
z Similibz · scz in rẽ a sunt · x · de qbz dixerat · s · Vel dic
q alie sunt arbitrarie q h ñ numerãtur · vt ecce actõ i fẽm
q daẽ otra nautã · caupõẽ · stabularium · vt · ff · nau · cau ·
sta · l · i · in prin · Sed quidam dicunt eã non eẽ arbitrariam

qz ibi nō ferūtur snie dūe. Jtē ē acto in factum q̄ dat otra publiciana. vt. ff. de public. l. i. i pn. Jtē actō fm̄. regū. ff. fm̄. re. l. ij. i fi. et. l. iij. Jtē actō redibitoria. vt. ff. de edil. edic. l. redibitoria. Jtē actō ex stipulatu. q̄ p dote repetē da dat. vt. ff. so. ma. l. fi filiussa. ꝯ. maritū. Sz ēte isto caū ñ iō iurat i litē qz arbitria fit. ß qz bo. fidei fit. vt. s̄. e. ꝯ. fūat

Jtē actō rei amotarū ē arbitria. vt. ff. rei amo. si cū dos. i b

Satiaz. i. dotita fitate. vt dict q̄dā. vl meliꝰ. i. fm naturam actōis arbitrarie q̄ intendit. nam tplex pt modꝰ odēnacōis deph̄ēdi i arbitrijs vnꝰ vt due snie ferātur. pma de restituēda re. et nisi restituatur fiat odēnacō in penā vel interesse p dilacōz iuriurādi i litē vtz i actōe q̄ me. cā. et i actōe de dolo et rei vē. et actōe ad exhibendū a filibus. Et aliꝰ modꝰ vt vna feratur snia. et i ea statim intēesse oideratur. vt qñ ēto loco aliq̄d dandū ē et hoc est i ista sola. Terciꝰ modꝰ est vt nō in q̄ntitate cōdēnacōis fiat arbitriū. ß i q̄litate. vt in actōne noxali i qua arbitratur iudex an liberet dādo huiuz p noxa. q̄d est quando dño ig̃rāte vel p hibere nō valēte. ßliquit. alias i solidum teneat. vt. ff. ꝯ noxa. l. ij. in pn. a. l. in delictis. in princi.

c Satisfieri. Sz ñne ß idē i bo. fidei iudicijs fit. ß. dic q̄ tplex ē offm̄. pmū q̄d obtinet actōis vicē. p q̄d officiū petūtur salaria aduocātorū et restōnes maiorū a miorū. vt. ff. de mio. l. q̄ si mior. ꝯ. fi. Aliud ē q̄d bone fidei actōibz inhēt. q̄d iure actōis veit vt. ff. de eo q̄d cer. loco. l. i bone fidei. et vna cū actōe pit. vt. C. depositi. l. iij. Terciū ē q̄d inhēt actōibz stricti iuris q̄busdā. s. arbitrijs. et ß ex motu solo iudicis descendit. vt liberum sit hoc facere. sed in actōibz bone fidei astringitur ad hoc. Jtē in actōnibz bone fidei vna feratur snia. jn his aūt plerumqz due. vt modo diligenter notauimus. accur.

d Curare. possibile. ß ideo dic qz intēdum ñ pt certā ferre sniam. quid em̄ si homo i gne pmissus petit. l. fiduciaria cōne puta stichū aut pāphilū. aut dānū emēdari. l. hui p noxa dari. ēte iudici nō ē possibile ferre ētā sniam. qz nata actōis nō patit. vt. j. de offi. iudi. in pn. Idē dico in here. petit. sam sicut sufficit in bello ponere vniuersaliter. ita a i sētēcia puta si pnūcio te heredē extitisse. vt ex asse vl ex semisse. et ideo tibi hereditatem restituendam.

e Pecunie. s. cū pecuia petit

f Vel rei. qñ alia res petit. q̄ alias ei ñ tenz snia ñ aliq̄ pte actoꝝ res ēta scpta inueniat. vt. C. de sen. q̄ sine cer. q̄n. l. ß snia. Si aūt ē mētū. aut certificari p oī. vt si peto intēesse q̄d dz coram iudice p bari a d duci ad ētitudinē. vt. C. de sē. q̄ p eo q̄d intēest. l. vna. ꝯ. ij. a tē loc hz ß. ꝯ. aut ñ pt deduci i ētitudinē. vt i bone gnaliter petito et similibus que nō diximus. et tunc nō habz locū. ꝯ. iste. g ferat. et in scriptis. vt. C. d sē. ex pireci. l. fi. nisi i q̄tuor casibz. vt i aut. d mā pn. ꝯ. fi tibi. a in aut. vt iudi. sine quoquo suffragio. ꝯ. ne ēitate et in aut. vt cū. apd ꝓpri. e. con. ꝯ. i.

h De incerta. vt d intēesse.

i Si quis sua intētione. id est in bello vbi erat interceptū sua

k Cōplexus etiam tpe. vt. ff. de lib. le. l. nō solū. ꝯ. fi. et. l. nō solū. ꝯ. i. nam plꝰ q̄tuor modis dr vt. j. pr. ꝯ. et i his omibz locum habet. ꝯ. iste.

l Amittebat. fa. j. de excep. ꝯ. t pales. a q̄d ß dicit in puato. idē erit i fisco. vt. C. d iur. fis. l. iustas. li. p m huic miori. xxv.

n Cognita ānis bñ dic cā ognita. nā eōs in integꝝ restituere causa ognita pmittūtur. vt. ff. de in ite. re. l. nō omēs.

o Juuētute. i. facilitate sua. idē multo magis si dolo adūsarij vt. ff. de mino. l. i.

p Cōstantissimꝰ. qz erraut i feō in q̄ vt. ff. de iur. et fac. igno. l. ij.

q Muibus sez codicillis.

r Muibusdā. s. legatarijs pter ea q̄ sibi i testō relicta sūt.

s Minuebant. nā tot erāt legata vt lex falcidia loc hēret id ē optebat vt legata defalcarent ad ß vt hēret hēs falcidiā qz dotam ē excedebāt vñ hēs dz detrahē falcidiā vt

t Plꝰ aūt. vt i oibz his modis a cā

u Tempore. racione. a simili per contrarium.

x Petere. vt hic. et. s̄. de fideicō. ꝯ. non solum.

y Loco. omemoracōne. id fine vtilitate rei vel intēesse rei. nā ē hñda eiꝰ vtilitas si sua intēsit i loco destinato pociꝰ o uenirī. vel dic de ipo loco. nā ipsū locū vbi erat faciēda solucō i bello ponē dz sic. peto. p. mihi soluas ß vel vbi soluere pmisisti. vt ß. et. ff. de eo q̄ ēto loco. l. ij. ꝯ. fi. post ß ñ soluat poterit eū inuenire vbicūqz voluit. dūmodo cōuentꝰ hēat ibi forū. nō alias. vt. ff. de iudi. l. hēs absēs. in fi. sed

ex bono et eq̄ fm cuiusqz rei de qua actū est naturā extimare quēadmodum actori satisfieri oporteat.

Curare aūt debet iudex vt oī mō q̄ntum possibile ei fit certe pecunie vel rei sniam ferat etiā si de intēta q̄ntitate apud eū actū est

Si quis agēs i intentione sua plus complexus fuerit q̄ ad eum ptinebat cā cadebat. i. rem amittebat nec facile in integꝝ restituebat a pretore ñ minor erat. xxv. ānis. hunc enim fic in alijs caus cā ognita succurrebatur si lapsus in iuuentute fuerat. ita et in hac cā succurri solitū erat

Sane si tā magna causa iusti erroris inuenīebat. vt etiaz ostātissimus q̄sqz labi posset et maiori. xxv. ānis succurrebatur. veluti si quis totum legatū pecierit pꝰ deinde plati fuerit codicilli. quibz aut ps legati adēpta fit aut q̄busdā alijs legata data fint q̄ efficiebāt vt plus petisse videt petitor q̄ debitor tē atqz ideo lege falcidia legata minuebant. Plꝰ aūt q̄tuor modis petitur. re. tpe. loco. cā. Re. veluti si quis p. x. aureis qui ei debebant. xx. pecierit. aut si is cuiꝰ ex parte res est totā eam vel maiorē ptē esse suā intēderit. Tpe. veluti si quis ante diē vel ante odicōnē pecierit quare ōe eum qui tardius soluit q̄ soluere debēt mmꝰ soluere intelligit. Eadē rōe. q̄ p mature petit plꝰ petēdo. Loco plꝰ petit. veluti cū q̄s certo loco sibi id q̄d stipulatꝰ ē alio loco petit sine omemoracōe illius loci in quo sibi dari stipulatus est. Vbi gra si is q̄ ita stipulatus fuerit ephesi dare spondes rome pure intendat dare sibi optere. ideo in q̄ntitate obstat vel ñ a ß si certū ē petitū

Pecunie. s. cū pecuia petit

f Vel rei. qñ alia res petit. q̄ alias ei ñ tenz snia ñ aliq̄ pte actoꝝ res ēta scpta inuenīat. vt. C. de sen. q̄ sine cer. q̄n. l. ß snia. Si aūt ē mētū. aut certificari p oī. vt si peto intēesse q̄d dz coram iudice p bari a d duci ad ētitudinē. vt. C. de sē. q̄ p eo q̄d intēest. l. vna. ꝯ. ij. a tē loc hz ß. ꝯ. aut ñ pt deduci i ētitudinē. vt i bone gnaliter petito et similibus que nō diximus. et tunc nō habz locū. ꝯ. iste. g ferat. et in scriptis. vt. C. d sē. ex pireci. l. fi. nisi i q̄tuor casibz. vt i aut. d mā pn. ꝯ. fi tibi. a in aut. vt iudi. sine quoquo suffragio. ꝯ. ne ēitate et in aut. vt cū. apd ꝓpri. e. con. ꝯ. i.

h De incerta. vt d intēesse.

i Si quis sua intētione. id est in bello vbi erat interceptū sua

k Cōplexus etiam tpe. vt. ff. de lib. le. l. nō solū. ꝯ. fi. et. l. nō solū. ꝯ. i. nam plꝰ q̄tuor modis dr vt. j. pr. ꝯ. et i his omibz locum habet. ꝯ. iste.

l Amittebat. fa. j. de excep. ꝯ. t pales. a q̄d ß dicit in puato. idē erit i fisco. vt. C. d iur. fis. l. iustas. li. p m huic miori. xxv.

n Cognita ānis bñ dic cā ognita. nā eōs in integꝝ restituere causa ognita pmittūtur. vt. ff. de in ite. re. l. nō omēs.

o Juuētute. i. facilitate sua. idē multo magis si dolo adūsarij vt. ff. de mino. l. i.

p Cōstantissimꝰ. qz erraut i feō in q̄ vt. ff. de iur. et fac. igno. l. ij.

q Muibus sez codicillis.

r Muibusdā. s. legatarijs pter ea q̄ sibi i testō relicta sūt.

s Minuebant. nā tot erāt legata vt lex falcidia loc hēret id ē optebat vt legata defalcarent ad ß vt hēret hēs falcidiā qz dotam ē excedebāt vñ hēs dz detrahē falcidiā vt

t Plꝰ aūt. vt i oibz his modis a cā

u Tempore. racione. a simili per contrarium.

x Petere. vt hic. et. s̄. de fideicō. ꝯ. non solum.

y Loco. omemoracōne. id fine vtilitate rei vel intēesse rei. nā ē hñda eiꝰ vtilitas si sua intēsit i loco destinato pociꝰ o uenirī. vel dic de ipo loco. nā ipsū locū vbi erat faciēda solucō i bello ponē dz sic. peto. p. mihi soluas ß vel vbi soluere pmisisti. vt ß. et. ff. de eo q̄ ēto loco. l. ij. ꝯ. fi. post ß ñ soluat poterit eū inuenire vbicūqz voluit. dūmodo cōuentꝰ hēat ibi forū. nō alias. vt. ff. de iudi. l. hēs absēs. in fi. sed

s̄. ad. l fal. ꝯ. i.

v Tempore. racione. a simili per contrarium.

x Petere. vt hic. et. s̄. de fideicō. ꝯ. non solum.

y Loco. omemoracōne. id fine vtilitate rei vel intēesse rei. nā ē hñda eiꝰ vtilitas si sua intēsit i loco destinato pociꝰ o uenirī. vel dic de ipo loco. nā ipsū locū vbi erat faciēda solucō i bello ponē dz sic. peto. p. mihi soluas ß vel vbi soluere pmisisti. vt ß. et. ff. de eo q̄ ēto loco. l. ij. ꝯ. fi. post ß ñ soluat poterit eū inuenire vbicūqz voluit. dūmodo cōuentꝰ hēat ibi forū. nō alias. vt. ff. de iudi. l. hēs absēs. in fi. sed

pla·dic·q̃ scz vbicũq; pocat eũ oueníre· ec ibi vbi nõ hẽat
forꝫ·et est p eo·ff·de iudi·l·eũ q·et·ff·de osti pec·si duo
·g·ſ et ẽto·Sz ẽte q dictis legibz 8r·vt q̃libz loco possit
oueiri vezꝫ ẽ ydoneo
vbi ouẽt9 hẽat forꝫ
vt ar·ff·de mu·a ho·
·l vt gradatim·g·i·
a Adimit·i·adimẽ
8 sideratꝰ·ñ tñ adimẽ
b Arbitria· poẽ
id ẽ vtilis ẽti odicõ·
ex stipulatu vbi sti-
pulacõ intercessit vt h
fuit l' vtilis ẽti odicõ
ex mutuo vbi mutuũ
erat dãdũ certo loco
reddenduz·vel vtil'
actõ ex testõ vbi le-
gat ẽ dãdũ ẽto loco
nec em̃ est ꝓpriuz no
mẽ actõ nis·vt·ff·de
eo q8 cer·loco·l·ij·
·g·h aũt actõ·a·l·si
hẽs·et·l·a si mutua·
c Proponitur id ẽ
tribuitur vel datur·
vt·ff·de eo q' certo
lo·l·si ephesim·ac·
d Promissori·ſ et
actoris vtilitas at-
tẽdit·a vt'usqz vti-
litas simil' attẽditur
vt·ff·8 eo q8 cer·lo
co·da·o·l·ij·i·Rẽ·
e Pura· id est non
habita mencõne vel
racione loci vbi erat
facienda solucio·vt
dixi·s̃ e g·accur·
g Nui cã·hãc cãm
electõz iam vocabat
h Electõ·mi si cũ iã
interijt tũc ei alteꝫ
q8 sup est pstabit vt
ff·de eo q8 cer·lo·l·
nõ vtiqz· et facit ad
hũc·g·ff·8 iur·vo·l·
plerumqz in fi·
i Nui ergo eripit·
id est eripere vult
k Facit·i·facẽ vult
l Prodita ẽ·i·data
et ẽ actõ ex stipula-
tu ſ mõ ponẽda·vt
dicitur hic·accur·
m Preterea·hoc est
aliud exemplũ quali
ter causa pl9 petat·
n Tollit·i·tollere
o Precij·fac vult
ad hoc·ff·loca· Iteꝫ
q̃rit·g·j·et·ff·8 odi·
et demon·q8 tradit
ẽ·et·l·se·et·ff·de im
diẽ adiec·l·si vẽditõ
·g·ſ si neuter·a·ff·8

aũt plus petẽ intelligitur
qꝫ vtilitatẽ quã habuerit
pmissoꝫ si ephesi solueret·
adimit ei pura intencione
ꝓter quã causã alio loco
petẽti arbitraria actõ p-
pomit̃ m q̃ scz rõ habet vti
litatis q̃ pmissori opetitu
ra fuisset si illo loco soluẽt
quo se solutuꝫ spopõdit·
Nue vtilitas plerumqz in
mercibz maxime mueitur·
veluti vino·oleo frumẽto
q̃ p singulas regiones di-
ũsa hñt pcia·Sz a pecuie
nũate non in ommibz regi
ombz sub eis dez vsuris fe-
neranẽ·si quis tam̃ ephesi
petat id est eo loco petat
q̃ vt sibi det̃ stipulatus ẽ·
pura actõe agit recte·Id
qz etiã ptoꝫ monstrat scz
qꝫ vtilitas solũdi salua ẽ
pmissori· Huic autẽ qui
loco plus petere intelligi
tur pxim9 ẽ is qui cã pl9
petit· vt ecce si quis ita a
te stipulet̃ hominẽ stichũ
aut·x·aureos dare spõdes·
deinde altutꝫ petat velu
ti hoiez tm̃ ã·x·aureos tm̃
Ideo aũt ampli9 petere
intelligitur qꝫ in eo genẽ
stipulacõnis pmissoris est
electio· vtrum pecuiaz an
hoiem soluẽ malit· Nuia
igitur pecuiã tm̃ l' hoiez
tm̃ sibi dare oportẽ inten
dit eripit electõnẽ adũsa
rio a eo mõ suã q̃dez odici
onem meliorẽ facit adũsa
rij vero sui deteriorem·Nua
de cã tal' in ea re pdita ẽ
actio vt q̃s intẽdat hoiez
stichum aut aureos·x·sibi
oportere dare id ẽ vt eod

vsu a ha·l·si·et·ff·de vsufruct·hactenus·g·si·et·l·se·
p Sed hec quidẽ·s·que diximus·vt plus petẽdo cadat a
tota cã·vt·s̃·e·g·si quis agẽs·

mõ petẽt q̃ stipulatus est
Preterea si quis gñaliter
hoiez stipulat9 sit·a speci-
alit̃ stichum petat aut ge
neraliter vinũ stipulatus
sit spẽaliter cãpanũ petat
aut gñaliter purpurã sti-
pulatus sit·deinde spẽali
ter tyriã petat pl9 petẽ in
telligit̃ qꝫ electõz adũsa-
rio tollit cui stipulacõnis
iure liberũ fuit aliud soluẽ
q̃ q petereẽ· Nuinetiã lz
vilissimũ sit q quis petat
nihilominus plus petere
intelligit̃ qꝫ sepe accidit
vt pmissori facilius sit illd
soluẽ q8 maioris pcij essz
Sz hec quidem antea i
vsu fuerãt·postea vo lex
zenoniana a nr̃a rem coar
tauit et siq̃dẽ tpe plus fue
rit petitũ q8 statui optet
zenonis diue memorie lo-
quit̃ ostõ· Si maũt q̃ntita
te vel aliquo modo pl9 fue
rit petitũ omẽ si quid fortẽ
damnum ex hac cã acci
derit ei contra quem plus
petitũ fuerit omissa tpli
odemnacõe sicut supra di
ximus puniat̃· Si mi-
nus in intentione oplexus
fuerit actoꝫ q̃ ad eũ ptinz
veluti si cũ ei·x·aurei debe
rent̃·v·sibi dari oportere
itenderit·aut si cũ tot9 fũ
dus ei9 essz ptẽ dimidiam
suã esse pecierit sine picto
agit· In reliquũ vo nihil
ominus iudex aduersariũ
in eodẽ iudicio ei odẽnat
ex ostõne diue memorie ze
nonis· Si quis aliud p
alio intenderit nihil eum
piclitari placz·sz i eodem

q Zenoniana· scz greca
quam non habemus
r Et nostra·scz q̃m
non habem9· accur·
s Cõdõ·scz greca
vt diximus·cui9 sen-
tẽcia ẽ vt tps 8 eat
duplicari oueto a ex
pense oẽs sibi resti-
tui·vt·j·de excep·g·
hodie autem·
t q̃ntitate·a sic re·
v Mõ·i·loco vl' cã
vt·s̃·g·plus autem·
x Diximus·vt·s̃·e·
·g·tripli·a ibi huius
nre ostõis grece sen
tencia recitat̃· sed si
nõ solũ pecijt ſ etiã
caucõnem exegit p9
lit̃·ot·amittit debit
etiã hodie·vt·C·de
pl9 pet̃·l·i·q̃ ẽ huic
ottra·si añ lit̃·ot·pe
nitẽt nõ punit̃·quia
nõ petit·ſ petẽ vult
vt·ff·rẽ ra·ha·l·am
plius non peti·et in
dicta·l·8 pl9 pet̃·l·i
y Puniat̃·s·odicõ
ne ex·l·illa greca c9
effectum habuimus·
s̃·e·tripli·et in hoc
·g·plus autem·
z Si minus·intenti
one·scz in bello inte
tionis·a ſ p errorẽ
Si em̃ scienter dare p
sumit̃ tm q̃sdã·Sed
ottra puto q nũq donare
presumatur nisi
tũc qñ tradicõ fierz
ab eo q donare p sui
mit̃·vt·ff·de re·uxo·
·l·cui9 p errorem·h
aũt nõ erat dacio·ſ
q̃dã abstinentia·vñ
siue sciat 8 reliq̃ qui
agit siue ñ tpe cepti
iudicij locũ hz·g·iste
Iudicõ·id est qñ-
cũqz ante sniam reli-
quũ pecierit sine no-
ua ostestacõe ſ q̃sdã
vt h 8r·et ſ ꝓt du-
as rões flas·vna qꝫ
pt̃ emendare libellũ
qñcũqz añ sniaz vt di
cunt·et ẽ pro eis·ff·
de noxa·in delictis·g·
si detracta·et sic itel
lig̃t·C·8 edẽ·edita
Alia rõ ẽ·qꝫ sm eos
etiam si non petat vl'

Tercia fuit·s̄·e·ꝯ·sequēs·Quarta·s̄·e·ꝯ·oēs aūt actiones·
Quinta·s̄·e·ꝯ·actōnū quedā fūt· Sexta ē·q̄ alie sunt tpales
alie ꝑpetue· Septia q̄ alie fūt trā sitorie ad hēdes·alie nō·
vt·j·de ꝑpe·ꝛ tēp·ac·ꝯ·ñ oēs· Octaua ē· q̄ alie fūt famose
alie nō vt ·j·de pe·te·liti·ꝯ·penl·· Nona·q̄ alie fūt directe
alie vtiles·vt·ff·si q̄drū·pau·fe·di·l·penl·· Decia ·q̄ alie
dirēte alie ꝑtrie·s̄·8
ob·q̄ ex q̄i·o·ꝯ·i·xj·
q̄ alie fūt singlares·
alie vles·alie gnales
vt·ff·ꝑ socō·l·ꝑ so
cio arbit· Duodecia
duisio est q̄ alie fūt
simplices·alie dupli
ces· vt fam·hr· cōi
di·fin· regundorum
et quedam interdcā·
vt·j·de interdict·ꝯ·
tcia duisio· Est aūt
ꝛ h exuagās de q̄ h
f Propone/ Et
m9 vt·j·t·i·ꝯ·cū aūt·
g Itē maritū ·l· ei9
hēdes·s·filios oñes
sec9 ī exneis hēdibz
vt·ff·so·ma·l· etiam
filios mulieris· ꝛ·l·
maritum·et·l·se·
h Facultates· vt tñ
ipe marit9 nō egeat
vt· ff· de re uxi· int
eos·ꝛ·ff·8 re·uxt ·l·
in odemnacōe psoā·
rū· et h ñ dolo fecit
maritus· quo minus
possit caucōe exp ofi
ta ab eod ē de solido
soluēdo si ad meliorē fortunā puenerit·vt·C·8 rei vx·ꝯ·cū
aūt·ꝛ·ff·so·ma·l·ec filios·ꝯ·lz·et·ff·ꝑ so·l·vezꝛ·ꝯ·id q8·
i Impēsas·dic q̄ ipēse alie necēie fūt·vt q̄bz nō factis res
erat pitura vel deterior futura·alie vtiles·vt q̄bz nō factis
res ñ erat pitura·s̄ eis factis res ē melior futa·alie wlūta
rie q̄ tm̄ rem exornāt·vt·ff·de ꝟ·sig·ipensazꝛ·ꝛ·ff·8 ipē·
in rebz do·fac·l·ij·et·l·q8 8r·ꝯ·vtiles·ꝛ·l·wlūtarie·in p
mis impēb dic q̄ minuāt dotē ipo iure si ofistat ī pecuia et
spē·vt si fūdꝯ ꝛ pecuia ī dotē data q̄ntū ī fundū ipenditur
tm̄ ī pecunia ipa iure deberi desinit· Si ꝟo solꝯ fūdꝯ ī do=
tē fit· tūc si tm̄ expēdit simt vel ex diuerb vicibz q̄nti ē fun
dus· tūc ipo iure desint esse dotalis·nisi mlr infra annū spō
te marito impensam obtulerit·si ꝟo non tm̄·non desint esse
dotalis·s̄ tādiu totꝯ vel pro pte retinet q̄ndiu impense
restituātur·vt·ff·de impē·in rebz do·fac·l·q8 8r·et·ff·de
iure do·l·si is qui·ꝯ·penul·et fi·et h ī necēis impenb· Si āt
vtiles fūt tūc ꝑ actōnem negg·vl man·si mādato mlris fe
cit repetūtur·wlūtarie nō repetūtur etiam si mādato mu
lieris facte sunt·s̄ abraduntur sine lesione pōris statꝯ·vt·
·C·de rei vxo·act·ꝯ·sed nec ob impensam·et·ff·de rei vē·
in fundo·Et ꝟm hanc distinctōnem hunc ·ꝯ·mtelligas· Et
q8 dic in lra q̄i·ñ denotat ī ꝑpetatē·s̄ est impensa necia vt
dictum ē·s̄ si vtilis vel wlūtaria·nullo mō habet loc h·ꝯ·
k Dos in pecunia consistens·
l Libris·vt·ff·de impenb in re·do·fac·per totū titulum·
m Sed et si q̄s·scz filius vel libertꝯ· qui agūt veia impe
trata·alias punūtur·vt·s̄·e·ꝯ·et meū· Accur·Florētinus·

ꝑbet hoc actor·tñ iudex si scit dz ꝟm suā osciaz odemnare
reū·et ē ꝑ eis ad hāc rōnē·ff·fin·re·l·si irrupcōe·ꝯ·ad of
ficiū·ꝛ ī hac snia fuit dñs· M·s̄ ēte ꝟm jo·ꝛ positū ē fl'm·ꝛ
due rōnes male·nā nō pt q̄s imutare libellum nisi vsq̄z ad
litē·ot·nec ec hodie p9 dat libellū·qr sic dic aut q̄ hz nece
i pmo libello osistē·vt ī aut·de litig·ꝯ·omnē·coll'·viij· Itē
qr si vidr ī iudiciū ve
nisse q8 p9 lit·ot·o
tingit vt·ff·8 iud·l·
ñ pt·ꝛ·ff· de excep·
rei iudi·cū q̄rit·ꝛ·l·
egi·nec ob·q8 hdr
ꝛ q8 dic eos iudicō·
nā sic dic id est cor ā
eodē iudice ꝛ ab eos
actoē ꝛ reo·nā ꝛ ꝑpt
hac cāz·s·ꝑpt idēp=
titatē psonarꝛ ec vbi
prorsus aliud petit
tñ 8r iudiciū idē vt·j·
ꝑr·ꝯ·itē ñ ob·ff·de
noxa·m delictis·ꝯ·si
dect·qr ibi ex eas
cā ꝛ eas actōe· ꝛ ad
idē agebat·lz eē va
riacō in q̄dā bñficio
q8 dñs habz ꝑ·l·vt
dñs possit ꝑ noxa da
re·vt·j· de noxa· ac·
·ꝯ·fūma·ꝛ ·ff·de re·
iudi·miles·ꝯ·i·itez a
lia rō ñ est bō·qr nō
ꝟm osciaz·s̄ ꝟm alle=
gata dz iudex iudica
re ꝛ ꝑnunciare· vt
ff·de off·p·illicitas
·ꝯ·veritas· nisi hēat

iudicio cognita veritate
errorē suū corrigē ei pmit
titur·veluti si is q̄ hommē
stichū petē debēt herōtē
pecierit·aut si q̄s ex testō
dari sibi optere intēderit
quod ex stipulatu debet·
Sunt ꝑterea q̄dā actio=
ones q̄bz non in solidū q8
debet nobis psequimur·sz
modo solidu psequmur nō
mm9· vt ecce si in peculiū
filij fuive agam9· Nam si
non min9 in peculijs fit q̄ꝑ
psequmur in solidū dñs pr
ve odemnat· Si vero mi=
nus inueniatur eaten9 cō
demnat iudex q̄ten9 ī pe=
culio fit· Quemadmodu

autē peculiu itelligi 8be
at suo ordie ponem9· Jt
si 8 dote iudicio mlr agat
placet eatenus marituz o
demnari debere q̄ten9 fa=
cere possit·id est q̄ten9 fa
cultates ei9 paciūtur· jta
q̄ si dotis q̄ntitati ocurrāt
facultates eius in solidu
damnatur· Si minus in=
tantum q̄tum facē potest
Propter retencōz q̄z do=
tis repeticō minuit·nā ob
impēsas ī res dotales fcās
marito retencio concessa
est·qr ipo iure necēijs sum=
ptibz dos minuit·sicut ex
lacōribz digestoruz libris
ognoscē licz· Dz et si q̄s

solūdo si ad meliorē fortunā puenerit·vt·C·8 rei vx·ꝯ·cū
aūt·ꝛ·ff·so·ma·l·ec filios·ꝯ·lz·et·ff·ꝑ so·l·vezꝛ·ꝯ·id q8·
i Impēsas·dic q̄ ipēse alie necēie fūt·vt q̄bz nō factis res
erat pitura vel deterior futura·alie vtiles·vt q̄bz nō factis
res ñ erat pitura·s̄ eis factis res ē melior futa·alie wlūta
rie q̄ tm̄ rem exornāt·vt·ff·de ꝟ·sig·ipensazꝛ·ꝛ·ff·8 ipē·
in rebz do·fac·l·ij·et·l·q8 8r·ꝯ·vtiles·ꝛ·l·wlūtarie·in p
mis impēb dic q̄ minuāt dotē ipo iure si ofistat ī pecuia et
spē·vt si fūdꝯ ꝛ pecuia ī dotē data q̄ntū ī fundū ipenditur
tm̄ ī pecunia ipa iure deberi desinit· Si ꝟo solꝯ fūdꝯ ī do=
tē fit· tūc si tm̄ expēdit simt vel ex diuerb vicibz q̄nti ē fun
dus· tūc ipo iure desint esse dotalis·nisi mlr infra annū spō
te marito impensam obtulerit·si ꝟo non tm̄·non desint esse
dotalis·s̄ tādiu totꝯ vel pro pte retinet q̄ndiu impense
restituātur·vt·ff·de impē·in rebz do·fac·l·q8 8r·et·ff·de
iure do·l·si is qui·ꝯ·penul·et fi·et h ī necēijs impenb· Si āt
vtiles fūt tūc ꝑ actōnem negg·vl man·si mādato mlris fe
cit repetūtur·wlūtarie nō repetūtur etiam si mādato mu
lieris facte sunt·s̄ abraduntur sine lesione pōris statꝯ·vt·
·C·de rei vxo·act·ꝯ·sed nec ob impensam·et·ff·de rei vē·
in fundo·Et ꝟm hanc distinctōnem hunc ·ꝯ·mtelligas· Et
q8 dic in lra q̄i·ñ denotat ī ꝑpetatē·s̄ est impensa necia vt
dictum ē·s̄ si vtilis vel wlūtaria·nullo mō habet loc h·ꝯ·
k Dos in pecunia consistens·
l Libris·vt·ff·de impenb in re·do·fac·per totū titulum·
m Sed et si q̄s·scz filius vel libertꝯ· qui agūt veia impe
trata·alias punūtur·vt·s̄·e·ꝯ·et meū· Accur·Florētinus·

osciaz vt iudex·vt i dicta·l·ff·fin·re·si irrupcōe·ꝯ·ad offi·
et h m singlaribz iudicijs·s̄ q̄d ī vlibz·ꝛ·pot in eis adici
q̄ncū q̄ aī snia·vt·ff·de pet·hē·l·iij·et·l·si q̄ tpe·et sic ī
telligit·C·de ap·l·fi·ꝯ·fi· a Cōstōe·s·greca quā ñ hē9
b Si q̄s itenderit·s·sibi deberi· cē·ꝛ 8r i8 iudiciū ꝑpt
c Judicō·i· apud eundem iudi= idēptitatē psonarꝛ ꝛ
iudiciū tñ vē aliud ē·Sz nūq̄d noue dilacōnes dabunt·ꝛ·
si pt eē istruct9 ex peticōe pma ec ad scdaz ñ dabunt· cum
necēie ñ wlūtarie fūt dāde dilacōes·vt·C·8 dil·l·i·nā si p
mo egit actōe vi·bo·rap·ꝛ p9ea mutet ꝛ agat actōe fur=
ti·satis pt re9 esse istructus· si aūt fūt diūse peticōes·vt ī
h·ꝯ·8r·noue dilacōes dāde fūt·vt·C·de edil·l·i· Itē nūq̄d
itezꝛ de calūnia urabit· ꝛ· sic qr pt ꝛ ī hac cā calūniari·
vt·ff·de dā·ifec·l·q̄ bo·fi·ꝯ·añ penl· /rorē suū corrigē·
d Corrigē·nō q̄ pmittit alicui er= Sz nūq̄d in vel hz
nece pfistē·ꝛ·ñ h hāc·l·s̄ hodie ot·vt ī aut·8 litig·ꝯ·oez
et ita itētabit vel ez ꝛ nouā·ñ reo absoluto in vel obiciat
excepcō rei iudicate i noua·vt qr fit eadē cā agēdi ꝛ eedē
psone·ꝛ eadē res·lz alia fit actō·vt·ff·de iuxt·l·duobus
·ꝯ·excepcō·ꝛ·ff·8 excep·rei iudi·l·si iuxt·ꝯ·cādē·ꝛ·l cū q̄=
rit·l' vbi actō pma ita se hēat ad scdaz vt electōe tollat q8
ī casibz ocigit·vt·C·8 fur·l·i·ꝛ·C·si hu9 emi·se·mā·l·i·ꝛ
C·8 codicil·l·fi·ꝛ·C·8 pac·int ēp·ꝛ vē·l·omissorie·ꝛ ff
de ebu·l·q̄ ī hēdez·ꝯ·eligē·ꝛ·ff·del·ij·l·cū filiꝯ·ꝯ·varijs
e Intēderit·s·sibi deberi· =diuisionē actōnum·s·q̄ alie
f Actōes· inuit h q̄ndam= fūt psecutorie ī solidū· alie ñ
ꝛ hāc seqtur i fi·hiuꝯ ti· Et ñ ē ista diuisio de·xij· diuisioni
bz·nā pma ē·q̄ alie fūt ī rem·alie ī psonā·vt·s̄·e·ꝯ·ommū
Sed a ē·q̄ alie st cīles alie ptorie·vt·s̄·e·ꝯ·s̄ iste st actōes

Socō·et se ofit ēte sociū·alias nō daē ei ꝗ bñficiū·vt·ff
p socio·si vnus·ꝯ·vlt·
b Pot·qꝫ ſp fic acci-
c Ex donacōe·id ē qñ si pt soluē cū donaē ꝓmisit·
d Cōueniaē·scz o dicōe ex lege·vt·C·ꝫ dona·si quis ar·ꝯ· finaūt·Et nota q ꝗ solū odemnatur iqn tū facē pot deducto ere alieno·vt·ff·ꝫ re udi·l·int eos ꝯ·i·et ·ij·⁊ melius in ·ꝯ·fi·
e Cōpensaciones· plezqz·ꝗ dicit ꝓpt actōz depositi ⁊ alias qſdaz in quibz nō obicit cōpēsacō·vt s·e·ꝯ·in ho·fi·et·C· de compē·l·fi·ac·
f Ex eadem·hodie ex qcūqz cā ⁊ in quo libz otractu ho·fi·t stricti iuē·vt·s·e·ꝯ· in ho·fi·iam dictū ē·
g Creditoribz·qꝫ fieri ñ pt añq ꝫbitū agnoscat·vel in ure ofiteaē·vt·ff·ꝫ cessho·l·penl·Prodest āt ꝗ cessio vt ñ reducaē debitor in carcerem·vt·C·q ho·ce· pos·l·i·⁊ q ī acqſito p9ea oueniaē mqn/ tū facē possit vt ſbiē
h Ex ītegro·vidz fibiipi oēria sēa·q ex integro·⁊ imq tū facē pot oueniaē vt fibicit·⁊ sic intelligiē q in solidum cō/ ueniaē qndu tñ pot soluē·ꝗ tñ est·deducto sp ne egeat vt·ff ꝫ re·iu·l·i odēnacōe
i Qꝫ cū eo·q ī aliena·qliter cōueniam ex oēctibz vel furtis nobiscū habitis dēm ē nūc qlit oueniam ex bitis cū his quos in potestate habem9

Quia tam fiupi9· vt·s·t·i·ꝯ·actō nes āt·⁊·ꝯ·st·p
l Diligēti9·q·s· dēm sit·vel dic diligēti9·id ē diligent
m Fere·ꝗ dic ꝓpt· macedonanū qꝫ hz locū ī filijs·ñ ī huis·

cum parēte suo pronoue agat·Item si soci9 cū socō in iudicio societatis agat nō pl9 actor osequiē q ad uersarius eius facere pot Idem est si quis ex donatione sua oueniaē· Conpensaciones qz opposite plerūqz efficiūt vt min9 qſ qz osequaē q ei debebaē· Nā ex bono et equo hita racione q in uicē actorē ex eadē causa pstare optet· in reliquū eū cū quo actuz est odēnari sic iā dictuz ē·

Cū eo qz q creditoribus suis bois cessit si postea aliqd acquisierit q ydoneū emolimentum habeat ex integro in id qꝫ facē pt creditores cum eo expiūtur· Inhumanum enīz erat expoliatum fortunis suis in solidum damnari·

Quod cum eo qui in aliena potestate est negocium gestum esse dicitur·

Via tamen supi9 mentionez habuimus de actōe q in peculio filioꝛ familias seruoꝛqz agiē·opus est vt de hac actione ⁊ de ceteris q eorū dem noie in pētes dñ osue dari solent diligentius āmoneamus·⁊ quia cum huis negocium gestū sit·sive cū his qui in ptāte parentuz sunt·his fere eadē iura huātur·ne vbosa fiat

q Dñi·s·wlētis cū huo oēhi·sive dirigat iussuz ad huuz sive ad oēhētez cū huo·sive subscpsit sive qcūz mō oēctuz ratū hūit vt·ff·q iussu·l·i·ꝯ·ij·et·ꝯ·ꝗ ⁊ hui ciroꝯpho·⁊·ꝯ· si ratū r
Videaē·⁊ vt eē ab ipo dño debit odici possit·

disputacio·dirigamus hmonem ī psonaz seruī dñi qz idē itellecturi de libis qz ⁊ pētibz quorū in ptāte sunt·nā si qd ī his ꝓprie obhueē·sepatim ostendemus· Si igitur cuz iussu dñi cū seruo negociū gestuz eriti solidū ptor adū s9 dñm actōz polliceē·scz qr is qui ita otrahit fidez dñi sequi videē· Eadē racione ptor duas alias ī solidum actōes polliceē qrū altera exercitoria altera institoria appellaē· Exercitoria tūc hz locuz cū qs huū suuz mgrm nauī ꝓposuerit·⁊ qd cuz eo eius rei gra cui ppositi erit otractū fuit· Ideo autē exercitoria wcaē qr exercitor is appellatur ad quez qti dianus nauis questus pti net· Institoria tunc locē hz cuz quis taberne forte à cuilibz negociacōī huuz suū ꝓposuerit· ⁊ quid cum eo ei9 rei cā vel gra cui ppositi erit otractum fuit· Ideo autē istitoria appellatur ·qr q negociacōibz ꝓponuntur institores wcanē· Istas enim duas actiones pretor reddit ⁊ si liberuz qs hoiez aut alienuz huuz nauī à taberne à cuilibz negociacōī ꝓposuerit·s·qr eadē equitatis rō est eo casu intueniebat

m Vocanē·nota q institoria appellatur a ꝓposito·ꝗ exercito/

vt·j·e·ꝯ·penul·
s Rōne·qr fidem dñi sequi videtur vt s·pr·ꝯ·in fi·
t Exercitoria·q ꝓpetuo hēdi ⁊ ī hēdē daē·vt·ff·de exer·si tñ·ꝯ·fi·idē ī institoria·vt·ff·de insto·l· nouissime·idē etiā in rē ꝓso·vt·ff·qñ ac· ꝯ pecu·ē an·l·qsitū
v Rei gra·in fi· bñ em dic rei gra·nā si ob aliā rē·puta negocij fui vel cū esset ꝓposit9 ad vehenduz onus·⁊ ipse accepit mutuā pecuniam nō ad vtilitatem nauis· nō tenetur dñs·vt· ff·de exerci·l·i·ꝯ· nō aūt·nec ē necē vt creditor ita diligens sit vt sciat in quē ouertert pecuniā exercitor·ꝗ sufficit si phibet se in refectōz nauis mutuasse·vt·ff· de exerci·l·vlt·ꝗ se9 fit ī eo q mutuaūt yconomo vel procuratori ecclesie·nam tūc ꝓcuratori eccie ꝓbat creditor pecuniam esse versam in vtilitatem eccie·al· nō auditur vt ī aut· de ali· contra·ꝗ ius porrectum·Acccur·

x Quest9·i·puen/ tus sive lucꝯ ꝗ mgr appellaē cui tot9 nauis anchora·i· gubernacō omēdaē·vt·ff· de exerci·l·i·ꝯ· magistrum autem nauis
y Heruū vel liberꝯ vt in fi·hui9·ꝯ·
z Vocanē·nota q institoria appellatur a ꝓposito·ꝗ exercito/

vt·j·e·ꝯ·q diximus·⁊ ꝓter alios casus quos ibi dicemus·
n Intellecturi·nā filiū eadē est disciplia·vt h·⁊·ff·de in rē ꝓ·l·iij·ꝯ·ide·⁊·ꝯ·quoē·
o In his·s·parente et filio·
p Ostendemus·vt·j·e·ꝯ·que diximus·Accurb·

ria a ꝓponent wcatur·vt hic·et·s·pr·accur
a Duas·p hoc q dic duas excludit pmā q iussu·ac·
b Equitatis·nō q vbi ē eadē eqtas idē ius statuē dū ē·sic ff·ad·l·acqſt·illud·⁊·s·qbz mo·ius pa·po·sol·pari rōne·

a Introduxit ñ in dñica vt ff. de instit. ß et si pupill9. §.
b negocieť ad oēz q̃z porrigiť negociacōz vt penť.
ff. de ť bu. i. illud et l. i.
c Nam9 hāc actōz ťbutoriaz

Introduxit ⁊ aliā actōz
ptor que tributoria vocať
Nāqz si seru9 in peculiari
merce sciēte dño negocie
tur et quid cū eo eius rei
cā otractum erit ita ptor
ius diť vt quidquid ī his
mercibz erit qdqz inde re=
ceptū erit id inter dñm si
quid ei debebitur ⁊ ceteros
creditores p rata porcōe
distribuať et qr ipsi domi
no distribucionē ptor per
mittit Nā siqs ex credito
ribz q̃rať quasi min9 ei tri
butū sit q̃ oportuit hāc ei
actionē accomodat q̃ tri=
butoria appellať Prete
rea itroducta est actio de
peculio deqz eo qd in rem
dñi usuz erit vt q̃uis sñ vo
lūtate dñi negociū gestū
erit tamen siue quod ī rez
ei9 versuz fuit id totū pre
stare debeat siue quod nō
fit in rē ei9 versuz id eate=
nus pstare debeat his q̃=
tenus peculiū patiť In
rem aūt dñi versuz intelli
giť qd qd neccio in rem ei9
impēderit seruus veluti si
mutuatus pecuniā credi=
toribz ei9 solūit aut edifi
cia ruencia fulserit aut fa
milie frumētuz emerit vel
ēc sundū aut q̃libet aliam
rem neccia mercatus erit
Itaqz si ex x vtputa au
reis quos seru9 tu9 a ticio
mutuo accepit creditori
tuo v aureos soluēt reli=

d Patitur fa. ff. de
peculio l. si qs huuz
§. etiā et h adiunge
§. cetez qui est. j.
f Mercatus facit
ff. de in rem verso. si
pro patre §. in rem.
g Ex decē qr quot
sunt cōsumpti in tot
dz teneri vt ß. pri.
h Velves fa. ff. d in
rē v. l. si p pre §. jt.
i Liez hoc punctuz
qd est h ita pue itel
ligūt qdā q̃ quicun=
qz agit de peculio vi
deť intentare illam
formulā ⁊ agē s. d ī
rē vso vt h ⁊ ff. de
in rē v l. filiusfa. in
fi. et ff. de pecu. l. i.
§. ē aūt q̃ opi nccia
rē vidr nā cū d pecu
lio agiť de bita pecu
liaria oputāť et ita
qd huus dz dño ⁊ do
mn9 dz huo natur a
liter qr qd hu9 ipē=
dit in rē dñi venit in
actōe de peculio vt
ff. de dcu. l. q̃ tube=
ronis §. ß ⁊ id qd. qd
sñ aliud ē q̃ de in rez
vso agi ⁊ ita q agit
de peculio et de ī rez
vso agit ß jo. dicit
q diuerse fūt actōes
et actōnuz formule
nec qui formulā vni9
ponit alterius for
mulā ponē vt nec
ob dcā lex de pecuť
l. i. §. est ať qr lz ibi
videať sub actōne et
edicto de peculio actōz dei rē vso ponē tñ nō demōstrať
edictū qd fit de peculio tm ß gñale qd diť de oī eo qd fit
cū eo q ī aliena ē ptāte vt i eadē l. §. vba aūt Jtē non ob=

quos vero v quolibz mō
osumpserit p v qdem in
solidum dānari dēs p ce=
teris vero v eaten9 q̃tē9
in peculio fit Ex quo sez
apparet vt si toti x aurei
in rē tuā versi fuerit totos
x aureos ticiū osequi pos=
se licet em vna est actio q̃
de peculio deqz eo quod
in rem dñi versuz sit agať
tñ duas hz odēnacōes ita
qz iudex apud q̃z de ea a=
ctione agiť ante despicē
solz an ī rez dñi versuz sit
nec aliť ad peculij estima=
tionez trāsit q̃ si aut nihil
in rē dñi versuz intelligať
aut nō totū Cū aūt q̃ri
tur q̃ntum ī peculio sit an
deducitur qdquid seruus
dño ei qui ve in ptāte eius
fit dz et quod supest id so
lū peculiū itelligiť Aliqñ
tñ id quod ei dz hu9 qui ī
ptāte dñi fit non deduciť
ex peculio veluti si is ī ipī
us peculio fit quod eo pti
net vt si qd vicario suo h=
u9 dz id ex peculio ei9 nō
deduturca Ceterū du
bium non est quin is q̃z q
iussu dñi oexerit cuiqz isti=
toria vel exercitoria actō
opetit de peculio deqz eo
quod in rē dñi vsuz ē agē
possit sz erit stultissimus si
omissa actōe qua facilime
solidū ex otractu cōsequi
possit si ad difficultatē p=
ducat se pbandi in rē dñi

•l. dicta filij. i fi. qr q̃ ad effectū ponit de ī rē vso. qr ponit de peculio nō q̃ ad formulā Et eodē mō expone qd hic diciť vna est actō de peculio et de in rē vso. i. ille q ponit actōz de peculio osequiť effectū actō nisi de rē vso. ⁊ qd subicit duas hz odēnacōes. s. actō de pe culio vnam. s. p suo effectu. ⁊ aliā p effectu. s. actōis de i rem v. odēnari dz. fa. ff. de ī rē v. si p pre §. k Actōe. s. d ī rē
l Cū ať dño pecu=
scz dz cū ei īspecto iu
re naťali hu9 lib fit
et apparz q naťaliť
potest obligari etiā
dño suo vt ff. de cō
di. inde si id qd. ⁊. ff
pecuť nec seruus et
ß. de fideius. §. i.
m Debz q. d. et id
deducať qd dz dare
huus his qui fūt ī po
testate vt cū hus su
is ⁊ filijs dñi. ⁊ pu=
pil. dñi. vt ff. d pe=
cu. ß ⁊ si dā §. pecu.
n Sbi is scz cui debe
tur puta habeo huū
castaldū q ordiariū
dr qui hz sub se aliū
q vicariū dr ß ordi=
rius aliqd debet vi=
cario et oueniet de
peculio ordiarij ñ de
ducā qd vicario debe
tur ⁊ ē rō ī pmptu
qr si deduco p vica
rio adhuc remanz pe
culiū ordiarij ⁊ ita
frustē fiēt deductō ē
sp manēt ordiarij pe
o Jn h9 s. or culiū
p Eo ptinz diarij
id ē qd sub nube dixi
obtinet in hoc casu
q seruus scilicet
ordinarius ac
r Eius s. ordinarij
s Cetez s. dixim9
ß. in illo §. p. q is a=
git de peculio qui o
traxit cū seruo iuito
vel ignorāte dño vñ
videť q qui otraxit
eo volēte puta iussu
suo ñ possz agē d pe
culio Sed tñ aliud ē
et ideo dicit ceterum
pro sed

t Sed erit nota quē esse stultū si eligat malū cuz possit
eligere bonū vt hic et in auť quibus mo natu ef. sui §. i
colť vij Accursius florentinus legum doctor

a Is qz fac. ff. de tribu. l. aliqñ. b In hac actõe. s. 8 c negociat. et q8 ide receptũ c. vt. ff. de ebu. peculio
. l. pcuratores. §. per hanc. et. s. e. §. introducit.
d Mod. i. aliqñ.
e Eligẽ. et postq̃ elegerit ñ variabit. vt. ff. de ebut. q8 in hẽdẽ. §. eligẽ. ñ fuit deceptus qñ primaz elegit vt. ff. q cũ eo qui in alie. po. l. sed ex pte. §. fi. accur.
f Hue diximus. a prim. ti. vsqz huc.
g Eadẽ. quantũ ad actões supdcãs. ꝗ in qbusdam non ouemiunt vt in mutua pecuia. q8 dic vt. j. pr. §. Itẽ filiꝰ pt sibire iudiciũ q arbitriũ. q prez obligat qñ ex ꝺtractu de peculio. ꝗ buꝰ non. vt. ff. de pecu. l. iij. §. si buꝰ. q. §. idẽ scribit. q. C. 8 iudi. buꝰ. It filiꝰ fide iubere pt. et prem de pecu. obligat. vt. ff 8 pecu. l. iij. §. si filiꝰ ꝗ buꝰ ñ. ff. 8 fideiuſ. l. buꝰ. q. l. ꝗ q ꝓt 8 dixit fere. s. e. §. i.
h Illud. eẽ de peculio ñ teneẽ pt vt 8 8r. et. C. ad mac. si filiꝰ. et caute colligiẽ vt. C. ne filiꝰ p pre vel pt p filio. l. i.
i Senatꝰ. se. conmaced. vt. ff. ad mac. l. i. q cessat i mlꝫtis cafibz. scz. xj. si fuerit miles filiusfa. vt. C. ad maced. l. fi. Itẽ si dixerit se prezfa. vt. C. ad maced. l. i. Itẽ si publice. prfa. videbatur vt. ff. ad mac. si ꝗs prez. Itẽ si fuerit in scolis. vt. ff. e. fimꝫ. §. q8 8r. et. C. e. l. macedoniã. Item si alij creditori soluit vt. ff. e. ꝗ julꝫ. §. penꝫ Itẽ si factꝰ prfami. debitũ pmo ꝺtractũ mõ agnouit. vt. C. e zenod orꝰ. Item qz si vtit i rem pris. vt ff. e. ꝗ julꝫ. §. ꝗ si filiꝰ Itẽ si nõ accepit vt Ꝟtẽt in rẽ pris. pꝰea tñ vertit. vt. ff. e. ꝗ julꝫ. §. ꝗ si ab imi cõ. Itẽ cessat qñ pt ꝺsẽsit. vel pñs ñ ꝺ ẽdixit. vt. ff. e. ꝗ iulꝫ. §. q̃q̃. et. l. si tñ sciẽte. et. C. e. si pmittẽte. Itẽ si pꝰea pt ratũ hẽat. vt. C. e. l. fi. It si prfamilias fcũs soluẽ cepit. vt. ff. e. l. juli. §. fi. q. l. se. alias at locũ hz.

versum eẽ vel hre seruum peculiũ et tm hre vt solidum sibi solui possit. Is qz cui tributoria actio cõpetit eque de peculio q de im rẽ Ꝟso agẽ pt. Sed sane huic modo ebutoria expedit mõ de peculio q de i rem Ꝟso tributoria iõ expedit agere qz in ea domi odicio pcipua nõ ẽ. id est q8 dño debeẽ non deducitur. sz eiusdẽ iuris ẽ domiꝰ cuiꝰ et ceteri creditores. At i hac actõe de peculio añ deduciẽ q8 dño debeẽ. q im id quod reliquũ ẽ creditori domimꝰ odemnat.
Rursus de peculio iõ expedit agẽ q im hac actõe tociꝰ peculij racio habeẽ. At in tributoria eius tm. q8 negociat q pot quisqz tercia forte pte peculij. à q̃rta vel etiã mima negociari. maiorẽ aũt ptẽ im pdijs vel in mãcipijs aut feneb. pecunia habere. put ergo expedit ita quisqz l hac actionẽ vel illã eligẽ dz. Certe q pt pbare i rez domi Ꝟsuz esse de in rẽ Ꝟso agere debz. Hue diximꝰ de suo et dño eadẽ intelligimus et de filio q filia et nepote q nepte q patre auo ve cuius in ptate sunt. Illud pnie buat im eoꝝ psona. q8 senatꝰ consultuz macedomanũ phibuit mutuas pecunias dari eis qui in ptate paretis erũt. et ei q crediderit denegatur actio tũ aduersꝰ ipm filiũ filiãve nepotẽ neptẽve siue adhuc in ptate pris sunt siue morte petis vel emancipacõne sue potestatis eẽ cepint q̃ adusuz prez auũve. siue habeat eos adhuc i ptate siue emãcipaũit q ideo senatꝰ prospexit qz sepe onerati ere alieno creditaꝝ pecuniarũ q̃s in luxuriã consumebãt vite parentũ insidiabanẽ. Illud in summa admonẽdi sumꝰ id quod iussu pris dñi ve contractum fuit q8qz i rẽ eiꝰ Ꝟsuz erit dirco q̃z posse a pre dño ve odici tãq̃ si pncipaliẽ cũ ipo negociũ gestũ essz. Ei q̃z q exercitoria vel istitoria actõe teneẽ directo posse odici placz. qz huius q̃z iussu ꝺtractũ itelligiẽ.

X maleficijs seruoruz. veluti si furtũ fecerit aut bona rapuerint aut dãnũ dederit aut iiuriã omiserint noxales actões pdite sũt q̃bz dño dãnato pmittiẽ aut litis existimacõnẽ sufferre. aut hunc hominẽ noxe tradere vel dedere.
Noxa aũt est ipm corpus q8 nocuit. id est suus

vt nõ teneat pt vel filiusf. siue pecuia fuit mutuo data. siue aliud i fraudẽ sena. ꝺsul. vt. ff. e. si filiꝰ. §. is ãt. et. ꝗ juli. §. mutui dacõz.
k Directo. i. ẽti odicõe. directa nõ adhibita hac adiectõne de peculio vel de im rez Ꝟso. Sz nũquid supdicta sex noia. scz q iussu exercitoria. istitoria. ebutoria. 8 peculio. et de i rez Ꝟso sũt noia actõnũ. Rẽdã q sic. q faciũt p eis infinite leges q dicunt de actione de peculio. q sic 8 singulis. vtz eẽ i Rẽica cꝰ libz t. Sz jo. contradicit em q sũt adiectõnes actõnuz. non actõnes. q fac p eo ff. de negg. l. mãdasti. et. ff. 8 pecu. l. iij. §. cui cõgruit. ac.
l Cõdici. s. certi odicione. non adhibita hac adiectõe institoria. Itẽ q de i rẽ Ꝟso vt. ff. de im rẽ Ꝟ. l. i. in princi. ac.
m Intelligiẽ. fa. ff 8 edẽ. ptor. §. si buꝰ et. ff. si cer. pe. l. istin de noxal. torẽ actõnibz. non solũ extractibz eoꝝ qui i nra ptate sũt oueniũ ꝗ eẽ ex delictis. et qz p eis noxaliẽ agiẽ. ideo 8 noxalibz poit
A maleficijs idẽ est ex qua si maleficijs. vt. ff. nauc. cau. stabu. l. fi.
p Seruoꝝ. q de ꝗ plene diximus. s. de actẽ. §. actõnes autez
q Fecerit. supple extraneo. et idẽ i sequẽtibz articulis. naz cũ dño talia cõmittẽdo agi ñ pt. vt. s. 8 ob. ex delicto. §. hi quẽ. et. ff. 8 noxa. cũ buꝰ
r Dãnato. nescienti cũ delim q̃ret seruus. vel sciẽti. ꝗ tamẽ p hibẽ nõ potuit. alioquin i solidũ tenetur vt. ff. de noxali. l. ij.
s Extimacõnez. puta. x. ad que semper est obligatus. ꝗ liberatur dando animal. scz quousqz actõe iudicati ouemat. vt. ff. de re iudi. l. miles. §. decem. et. ff. 8 pet. here. Item ne. §. cũ pdixim. Accursius Florentinus.
t Noxia. vnde versus. Noxia delictum. delim quens noxa ꝓcatur. Sed q̃ñq̃z vtimur vno pro alio. Accursius.

v Iniquū. ꝫ iniquū esse officiū alij esse dānosū. ꝑ jo. vt. ff. de furt. sibi vel dñis. ꝗ. ꝑ vno. x Dñs libat. Sed cum seruus militi. miles. ꝗ. decē. q̃ mō dādo suū libat. c̄ aliud ꝑ alio dari nō pt. vt. ff. si c̄. pe. l. ij. ꝗ. i. Re. spēale ē. q̃a iniquū ē sui neq̃ciaz vlt ipi9 corp9 extēdi. vt. s̄. e. ꝗ. summa. y Minus. q̃si diceret ꝫ deet ꝑ alio scz ꝑ licto vl estimacōe licti. tñ dñiū ēnsferet ꝫ Auxilio. Sz nōne iniquū ē auferri q̃ ꝑpetuo sibi quesitū ē vt mō dixerat. et ꝑbat. ff. rem amo. l. nō em. Sz ēte ē spēale fauore libtatis sic et alias. C. de pribz qui fi. di. l. ij. ꝛ. ff. si ī genu9 es. di. l. ij. sic ꝛ ff. ꝗ hē. isti. l. pigri a Sunt furti. s. nō manifesti. nam actio furti manifesti est ꝑ toria. vt. j. de ꝑpe. a. Dāni. s. actō. ꝗ. i. c Cōmisit. s. exneo. d Ptāte. l. dolo fecisti quo minus fit. nā tūc vtilis noxalis locū hz. ff. e. si dolo. fi. et. l. electō. ꝗ. fi is. e Direcō. distingue an suus delinq̃t aut ꝛ traxit. ꝑmo casu fi in dñm nō teneē ꝑ ea fcūs lib. vt. s̄. de ob. ex delic. ꝗ. hi qui. ꝛ. j. ꝑ. ꝗ. et. ff. de furt. l. sui filij. si exneo teneē. directo vt h. Si aūt ꝛtrahat ꝛ fuit ꝛ nexa gestio illa quā gessit m sui tute. cuz ea quā m libtate fec teneē. non alias. vt. ff. de negg. eū actū et. C. an suus ex suo feō. l. iij. i fi. mi ī casu. vt. C. de hr. pet. l. fi. ꝗ. penulte. ac. f Libro. vt. s̄. ꝗ uit g Si seruus ꝑso obligacō. scz ciuilis ꝫ naturalis sic. vt. s̄. de fideius. ꝗ. i. h In ptāte. cū alienat9 ē. et fa. ff. ꝗ pecul. ꝛ ancillaz. ꝗ. ꝫ alieno. i Maūmisso vt h. ꝛ. C. e. l. i. k In ptāte. aī lit. ꝛt. nā p9 lit ꝛt. ñ imēdicit. vt. ff i fi. e. si alien9 suus. ꝛ ē rō. qr iputat ei quare alienauerit. vt. ff. e. l. quēadmodū. ī pñ. l Interdicit. facit. ff. de m Nō potuit. s. noxalis actō. minoribus. l. verum. ī fi. i. Re. et. ff. del. i. legetarius in fine Et nota rē ipediri si deducitur in eū casū a q̃ici/pere ñ pt. ar. s̄. del. ꝗ. econtrario.

Noxia ipm maleficiū veluti furtū damnū rapia iniuria. Sūma autē rōne ꝑmissum ē noxe dedicōe fūgi. Nāqz eratiniquū neq̃ciam eoz vltra ipōrū corpora dñis dānosam esse. Obstēdēs noxali iudicio sui sui noie ouent9. seruuz actori noxie dedendo liberatur. Nec minus in ꝑpetuuz ei9 serui dñiū a dño trāsferet. Simautē dānuz ei cui deditus ē sui9 resarcierit. q̃sita pecuia auxilio ꝑtoris iuito dño maūmittetur. Sunt āt ostitute noxales actiones. aut legibus. aut edicto pretoris. Legibz. veluti furti ex lege. xij. ta dāni. iniuria. ex lege acquilia. Edicto pretoris. veluti iniuriaz ꝛ vi bonoruz raptoruz. Dis āt noxalis actō caput seq̃tur. Nā si suus tuus noxiā omiserit q̃ndiu in tua potestate fit tecū est actio. Si āt in alterius potestatē pueneritcuz illo incipit actio esse. aut si manumiss9 fuit directo ipse teneē et extinguit noxe dedicio. Ex diuerso q̃z indirecta actō noxalis esse incipit. Naz si liber hō noxiā omiserit. et is suus tuus esse cepit q̃ quibusdam casibus efficiprimo libro tradidimus. incipit tecum esse noxalis actio q̃ aī directa fuisset.

Si seruus domino noxiam omiserit actio nulla nascit. Nāqz int dñm et qui in eius ptāte ē nulla obligacō nasci pt. Ideoqz ꝛ si in aliena ptāte suus peruenerit aut maūmiss9 fuit neqz cuz ipso neqz cuz eo cui9 nunc in ptāte fit agi pt. Vnde si alienus seruus noxiaz tibi cōmiserit et is postea in ptāte tua esse cepit. interdicitur actio qr in euz casum deducta fit ī q̃ ofistē nō potuit. Idoqz licz exierit de tua ptāte agē nō potes. q̃z admod̃ si dñs in suū suū omisit aliq̃d. nec si maūmissus aut alienatus fuit seru9 nullā actōz ot dominū hre pot. Sz veteres q̃dez hoc in filiisfamilias masculis ꝛ femis admisere. Noua āt hominū cōuersacio hmōi aspitatem recte respuēdā esse existimauit. ꝛ ab vsu cōi hpenit9 recessit. q̃s ei paciatur filium suuz ꝛ maxime filiam in noxiam alij dari. vt pene ꝑ corpus filie pt magis q̃ filius piclitetur. cum in filiabus etiā pudicicie fauor hoc bene excludit. Et ideo placuit in suos tmmodo noxales actiones eē ꝑponēdas. cū apud veteres legū omētatores inuenim9 sepius dictū. ipsos filiosfamilias ꝑ suis delictis posse ouenirī

n Potest. ar. ff. de capti. ꝛ postli. re. l. ij. ꝗ. i. al. de ca. di. l. o Admise. ij. ꝗ. i. re. ure veteri dabat filius ꝑ noxa vt seru9. vt hic. Itez occidebat licite a dño suu9. Sz hodie non sic vt. s̄. de iur. p. ꝗ. ij. ꝛ de liber. ꝛ p ostu. l. ī fuis. in fi. p Existimauit vt h et. C. de fur. ꝛ h. coz. l ap8 antiqs. in fi. q Pene. i. fere. vel pene noialiter scz ꝑ corpe pene. ꝛ tē diptongat. q. d. ꝑ corp9 filij paciētis penā r In suos. i. ꝑter s Filios. nō seruos eē pres vt si filiusfalite suā fecerit male iudicādo. vt. ff. ꝗ uis si filiusfa. vel si dāni alicui debit ꝑpiciēdo eo sepatim habitāte a pre. vt. s̄. de ob. ex q̃i delic. ꝗ. si filiusfa. et. ff. ꝗ eiec vl ef. l. i. ꝗ. fi filiusfa. ꝛ ꝗ his legibz dic h. cū dicit antiqs omētatores. s Cōueniri. scz directo. vt. ff. e. noxali et. l. se. q̃bz filijs cōdēnat dat ī ptē actō in fem de re iudicata ī peculiū vt. ff. e. l. ꝫ et si odēnat. et. ff. ꝗ pecu. l. iij. ꝗ. itez scribit. Sz quid si iudiciū filius accipe noluit. ymo ꝛtumacit non venit. an mitti actoz debz in possessionē peculij ꝑfecticij videt q ñ. qr ex delicto nō dz ouenirī pt vt h ꝗz. Ecōtra vidz q fic. qr alias dic lex q pot cedere bois in peculio tali. vt. C. q bo. ce. pnt. cū ꝛ filij. ī eo q dicit alias vl a patre. et econtra. Sz huic vbo rñdet aldricus. q dicta lex cū filij loquitur ꝗ castrensi. vel eo qꝗ a prebz sibi eūti ī castra donatū. qꝗ eē castrense dicitur. vt. C. fam. hrciscunde. si filius.

a Si q̃drupes. De maleficijs seruorꝝ dcm ē. nūc ꝗ maleficijs irrōnabilibꝫ aialibꝫ. Nā aut dānū dat hō lib. ⁊ tūc locū hz. s. ad. l. acq̃l. p tot. aut ꝗ. ⁊ tc hz locū. s. t. i. p tot. ā aliud aial. ⁊ tc hz loc h. ti. Animalibꝫ. s. q̃drupedū hz vt. ff. e. l. pen ult. Accursius.

b Lasciuia. id ē luxuria. vel dic facilitate. vt facit pupillus

c Aut feruore. id ē amore vt si equꝰ tuꝰ ad equā meā adieret hostiū meū fregerit et ꝗ feruor. qr tale fec amor. vt i aut. q̃ mo. na. ef. le. §. illud

d Feritate. i. crudelitate. scz sua. nō sui gnis. vt. j. pr. §.

e Actio. que vocat in factum. vel simpliciter de paupie. ac

f Scpta. vt. s. e. l. i. §. fūt aūt. ⁊. ff. e. l. i. m pn. accur.

g Solitus. subaudi in vtroq̃ exēplo ec nā idē est ⁊ si n sit solitꝰ. vt i pn. hꝰ ti.

h Hoc aūt otra naturā id o suetudinem gnis illiꝰ aialis. licz sit sua o suetudo. vt s pr. §. nā maior ps e/ q̃z non pessumd at. et maior ps bouz nō corupetit. qr eq̃ et boues dnr māsueti. ⁊ māsueta dnr q̃ gre/ gati pascūtur. vn ꝗ. ꝗ cams nō ē m nūo ferarum. nec mansuetorū. nā maior pars canū non mordet. et maior ps nō gregati pascit. Sz vidr q̃ etiā in his feris locū hēat ꝗ actio. vt. j. e. §. fi. q̃ est otra. Sed vtilis. vt ibi locū habeat. directa n vt ꝗ. et. ff. e. l. i. §. i bestijs

i Si gemitalis. scz si a gne hēat q̃ sit fera

k Feritas. i. crudel.

l Actō. s. directa.

m Vbi. i. postq̃. s. de rex di. §. fē.

n Paupies. mirabilis ē ꝗ exposicō ⁊ legalis. ideo sic forte dicta. qr paupiez aliquā facit. sicut et damnū diminucō vel depdicō primonij ꝗ. vt. ff. de dam. ifec. l. iij. Accur.

o Caret. q̃nq̃z tn res maiata iuriā facē ꝗ im ꝓprie vt. ff. omo. l. fi vt ēto. §. plane si comodaui. et noie fē bestie n a

p Ad noxalē. supradicta duo gat hac actōe. ⁊ q̃ noie māsuete noxaliter tm agat. vt. s. pr. §. et in pn. ti.

q Edicto posito. vt. ff. de edi. edict. l. hi enim non erunt

r Leonē. Jtē lupū. pāt herā ⁊ gnalit omne aial q̃ deteat nocē. siue solutū siue ligat. ita tn q̃ dānū n lomm facere possit. vt. ff. de edilic. edic. l. hi enim. ⁊. l. generaliter.

s Et rocitū. i corpe. ita q̃ n sit mortuꝰ. alias ducenti solidi debentur. vt. ff. de edil. edic. qua vulgo. Accur.

t Cōdemnet. rōne deformitatis n hita. ꝗ impēsaz tm i curacōne fcaz. ⁊ opaz amissaz ⁊ amittēdaz. vt. ff. e. l. ex hac. Jt odēnat i duplū occasiōe dāni dati i alijs rebz ex ꝗ edcō. vt ꝗ ⁊. ff. e. q̃. i. ꝗ n. i fi. Accur.

v Preter has id ē preter hos modos agendi de edi. edict.

x Habebit. s. vtiles alias. otra vt. s. e. §. hic autem. accur.

y De eadem id ē ex facto illo et delicto.

z Cōsumit. ꝗ ē itelligendū. ocursu. percepcōe ēm vna aliā o sumit. Et ad eundē/ tiā istaz dic. q̃ qn o petūt plres actōnes eidē otra eundē. aut oēs peāles sunt. aut oēs rei psecutorie. ā alie peāles. alie rei psecutorie. Primo cau ꝗ distigue. aut oms ex vno delicto. tunc vna tollit aliā pcepcōe vt. ff. ꝗ pua. Slic. l. nūq̃. i pn. misi iid q̃ excedit. vt. ff. vi bo. rap. l. i. ⁊. ff. ꝗ actione ⁊ ob. q̃ buū. i. ꝗ n. et. l. cū ex vno delicto. nō aūt ocursu. vt ꝗ dic. vbi autē ex diuersis factis. vna n tollit alteram etiam pcepcōe. vt. ff. ꝗ p. delic. l. nūq̃. ibi. bo capite. qn oms sunt rei psecutorie dic q̃ aut otra eūdē dant. et tūc tollunt adiuicem pcepcōne nō cōcursu. vt. ff. lo. si merces. §. culpe aut otra diūsos. ⁊ tūc nō tollunt pcepcōe. vt. ff. de ta. exi. l. locū. §. cōdēnacō. Jn tercō cau scz qn alia ē penalis et altera rei psecutoria tm. s. ꝗ distigue. qr aut ē peālis o rigialit. tūc neut p alterā tollit. vt. ff. de fur. si pignore. §. cū furti. ⁊. ff. de odi. fur. si p fure. §. furti. ꝗ tn fallit i cau. vt. ff. nau. cau. sta. l. idē. §. fi. qr ibi alta opetebat de ut oni. alta de ut speali. aut n ē origialit peālis ⁊ tc vna p altaz tollit. vt. ff. q̃ mecā. l. metū. §. lz. ac. /de actōibz diximus videamꝰ p quos

a De his. qr exerceant. ⁊ in hoc incipit. s. nūc ⁊c.

Vnc. quēlibz s. ido neū ꝓpt suū q̃ nec suo nec alieno noie admittit. vt. C. de iudi. l. suꝰ. Jt ꝓpt pupillū vt. C. qui leg. p. h. p totum furtū captuus vel

b Preterea. eoz. si quis facet rei publice cā absētibz

num ⁊ equū iudici vidr. tāti dns odēnet. Ceteraruz ro rerū q̃nti damnū dat sit dupli. Preter has āt edilicias actōes ⁊ de pauperie locū habebit. nunq̃ ēm actōes psertim peāles de eadē re ocurrētes alia aliā o sumit. De hijs per quos agere possumꝰ

Vnc admonendi sumus agē posse quēlibet hominē aut suo noie. aut alieno vel uti p curatorio tutorio curatorio. cū oli in vsu fuissz alteriꝰ noie agē nō posse nisi p populo pro libertate p tutela. Preterea lege hostilia pmissuz ē furti agē eoz noie q̃ apud hostes essent. ā reipublice cā abessent quiue in eorū cꝰ tutela essent. et quia hoc non mimam incomoditatē habebat. q̃ alieno noie neqz agē neqz excipe actionē licebat. cepūt hoies p pcuratores suos litigare Nam ⁊ morbus ⁊ etas. et necia pegrinacō. jtemqz alie multe cāe. sepe hominibz impedimto st q̃ minꝰ

c Qui·s·pupilli· =cui9·q̃si di·noie eoꝝ qui fuit in tute=
d Cuius·i·ali= la captiuoꝝ ⁊ reipublice cā absentium
e Impedimēto·Sz qd si nullū sit impedimētū·Ren·idem
vt·ff·de pcur·l·i·§·vsus· /libet·aptis tñ ad ꝗ·siue gna
f Verb·ymo q̃bus= lit fū spēalit·in casibz tam spēale
mādatū exigit·vt int dicto de li·ho·vt·ff·de pcur·l·pō·
Jt si mādo alicui q̃ in
ueiat maritū filie mee
vt·ff·8 ritu nup·l·ge
nerali·Jtē m cā suspe
cti tutoris·vt·ff·8 p
cur·nō solū·§·fi·Jtez
qñ duos gnalit facio
pcuratores·nam neu
ter ab altero exiget
nisi habeat spēale mā
datū·vt·ff·de pcur·
·l·itaqz·⁊·l·q̃ duos·
Jtē i mte·resti·pet·
vt·ff·de mio·l·illud·
·§·si talis·
g Cuicūqz·s·habi=
li ñ militi·vt·ff·8 p
cur·fili9·§·vetaz·Jt
nō femina·vt·ff·8 p
cur·femis·Jtē ñ hñs
immens impedimtuz
quare non possit co=
gi·vt·ff·de procur·
·l·neqz femina·Jtez
nō minor·xxv·annis
vt·ff·de pcu·si mior
Jtē non furiosus vel
mutus·vt·ff·8 pcu·
·l·ij·§·furiosus·⁊·l·
mutus·i·Ren·Jtē nō
accusatus de crimine
capitali·vt·ff·de p=
h Rē tuā cu·l·r eū
g ⁊ vnā ⁊ plēs·ergo
nuncius ⁊ pcurator·
qd verum est·vt·ff·
de pcura·l·i·§·i·
i Defendere·s·man=
dato ifuemēte·alias
simplicit posituz hoc
vbū defensor sine mā
dato·ꝗ pcurator cuz
mādato ē·vt·ff·8 p
cur·si pcurator·§·p
otrarium·et facit ad
hūc·§·ff·fam·hrcis·
l·plane·in fi·
k Libro·vt·ñ·e·q̃
da·tu·te·pos·p totū
et de leg·ag·tute·p
totū·⁊ p alios seqntes titu·vsqz ad titu·8 satida·tu·⁊ cu·
l De satisdacōibz·facta mencōne procuratorum a quibus
satdacio exigitur·opetenter de satisdacōne subiūgit·

rem suā ipi exequi pnt·
Procurator neqz certis
vbis·neqz psente adūsa=
rio ymo plerqz eo ignorā
te ostituit·Cuicūqz ei per
miseris rē tuā agē ā defen
deris tu9 pcurator itelli=
git·Tutores ⁊ curatores
quēadmodū ostituunt pri
mo libro expositū ē·

Atisdacōnū mo=
dus ali9 antiqta=
ti placuit aliū no=
uitas p vsuz āplexa ē·Dli
em si im rē agebat satisda
re possessor opellebat vt si
victus esset nec rē ipaz re
stituet·nec eius litis estia=
cionē ptās esset petitori ā
cū eo agendi·aut cū fide=
iussoribz eius que satisda=
cio appellat iudicatū solu=
ui·Vnde aūt sic appellat
facile est intelligē·namqz
stipulabat quis vt soluere
tur sibi qd fuit iudicatum
multomagis is qui im rem
actōne oueniebat satisda=
re cogebat si alieno noie
iudiciū accipiebat· Ipse
autē qui im rem agebat·si
suo noie petebat satisdaē

m Cū eo·reo victo· =men fit oñs rei·vt·ñ·8
n Intelligē·cū no= donat·§·est et aliud·
o Periculum·ff·de iudiciis·l·ne postea·
p Edicti·scz pretoris·quod edictum tamen non habem9
q his·s·tutoribz ⁊ curatoribz·Sz qñ ꝗ·Ren·forte tunc
qñ erāt dati l testārij p iniqficoz·nā tc ñ cauebāt de rato·
r Satisdacō·de facto·Accursius Florentinus·
s Hec itaqz erāt·h nō dz esse·§·hm jo·qz et qd sequitur
est de antiquitate· =suo noie agēs nō caueat rē ratā esse
t Agebat·vt= dñz hituz·vt·ñ·e·§·ipe āt·⁊·§·pcura·
v Oimō·s·cū mandato·l fine mādato· x Nuia nemo·
ñō antiq̃ regl̃az q̃ ec hodie bō est·vt h·⁊·j·e·§·si vo reus
⁊·ff·8 pcu·l·ñ vidz
y Cogebat·in hoc
solo cau 8ferebat ab
actione im rem·licz p
mlta vba huc usqzi=
ter eas notauit drāz·
z Satisdacōz·id est
nullā pmission ē per
fideiussores facē·naz
satisdacō p fideiusso=
res fit·vt·ff·q satda
co·l·i·nā nec de 8fen
dendo nec de dolo qd
absit·nec iudicat sol=
uē pmittit·q̃ tria oti
nent sub hac clausula
scz iudicatuz solui nec
villā aliā ñ vnā quaz
subiit·Sz ecōtra nū=
qd actor aliquā facit
satdacōnē·dic q̃ fic·
q̃ duas·pmo q̃ litem
otestabitur vsqz ad
duos mēses cōnume=
randos a die belli por
recti·vt i aut·8 exe=
cu·⁊ his·§·i·q̃ ē aut·
C·de lit·of·l·libellū
Aliaz q̃ psistet vsqz
ad finē·et si vict9 fue
rit iiuste se mouisse li
tez·decimā ptis litis
noie expensaz dabit
reo·vt in aut·de liti·
·§·ad ocludēdas·q̃ ē
im·C·8 epi·⁊ ch·aut
gnalit·qñqz tñ hee
due ex ofuetudie ñ s=
a Perma suantur
neat·satisdacō appel=
lat iudicō fisti·vt h
pz·⁊·ff·q satisda·co·
·l·ij·§·ptor ait·in fi·
Et caue tibi i notāda
dra hoc capitoz·h
em pmū loqtur qñ i=
mobilia non possidz·
vt h·⁊·ff·qui satisd·
co·l·sciendum est·

nō cogebat·pcurator ve
ro si im rez agebat satisda
re videbatur rem ratam
dñm habiturum·piculū ei
erat ne itez dñs de eadez
re expiat· Tutores ⁊ cu=
ratores eodē mō q̃ ⁊ pcu
ratores satisdare debere
vba edicti faciebāt·sz ali
qñ his agētibz satisdacio
remittebat hec ita erāt si
im rem agebat· Si vero i
psonā ab actoris q̃dez p=
te eadē obtinebāt q̃ dixi=
mus in actōne qua im rem
agit· Ab eius vero pte
cū quo agit·siquidem ali=
eno noie aliqs interuenirz
oimodo satisdaret· Quia
nemo defensor i aliena re
fine satisdacōne idoneus
esse credit·qd si pprio no=
mine aliqs iudicium acci=
piebat in psonaz iudicatū
solui satisdare ñ cogebat
Sz hec hodie aliter ob=
seruant·siue em qs im rem
actōne cōuenitur siue pso
nali suo nomine nullā satis
dationem p litis estimaci
one dare opellit·sz p sua
tm psona q̃ i iudicō per=
maneat vsqz ad terminuz

b Ad terminuz·qd
est tps diffinitie sñie·Sz nūquid fideiussor tādiu teneē·s·
qndiu durat lis·Ren·distingue·aut fideiussit in ctū tps·tē
tādiu teneē et nō vltra·vt·C·de fideius·l·penl·aut ñ nec
im cā publica·nec i scptis·et tūc ñ teneē vlē duos mēses vt
dicta·l·C·de fideius·dr·Et ē rō·qz actor vidz sibi īmittē
cū pmisit litē se otestatuz vsqz ad duos mēses·vt i aut·
8 execu·col·vij·§·i·Si āt im cā publica l i scptis·tūc pe=
tuo l qd ē verig vsqz ad ēnniū teneē·cū tñ durz instācia
cāe·vt·C·de iud·l·pperād·i pñ·Sz nūqd sub peā fiet h sa
tisdacō·Ren·ñ msi oueniat int ptes·ꝗ int esse tm venit·vt

•ff• qui satisda•co•l•ij•§•fi•ꝫ si est pmissa•q ē statutū tps i
fra qd teneat fideiussor•siqdē sex mēsiū ē•ifra alios sex mē
ses potest fideiussor morā purgare•si maio nō hēat• tñ msi
sex mēses ifra qs pt q mora pene purgari si exhibeat reus
Iz pmo exhibit ñ fuit•vt•C•d fideiuss•l•aīpe•Sz qd si pos
sidet imobilia tñ q valēt•p•q oueniat m•c•nūqd satisda=
bit•Rn•sic ad mio m
eo qd excedit•qz qd
nūt ē in toto q ad tot
idem erit i pte q ad p
tem•vt•ff•de acqui•
hē•l•si seruus eius
a Caucōz•s•iudicō si
b Promissioni (sti
scz vbi possidet imo=
bilia• Item pter pri
uilegiū•vt•C•de pñ•
agē•l•fi•et•C•li•xij•
de dig•l•qē• Itē q in
casu qñ ñ possidz imo
biliā•vt•C•vt omes
tā ci•q cri•l•i•ibi iu=
ratozie tñ caucōz qē•
c Promissionez•re=
pete dare opellit vt
yconomo q alij cūci•
vt in aut•de sā•epis•
•§•si quis pro pecuia•
d pro qlitate•vt si
fit parēs vel prōnus
quilibet fideiussor p
ydo neo accipit•vt•ff
de in ius w•vt eaz•l•
•i•ij•q•i ij•q•ff•q sat=
da•co•l•ij•§•ij•q•§•q
ait pretor•Sz nūqd
hodie indistincte sat
dandum est•vt i aut•
de exhi•q intro•§•fu/
scepto•q ē i•C•d lit•
ot•aut•offerat•Rn•
illa b distictōez hui9
•l•itelligit•nā poste
riores p pōres itelli
gūt•vt•ff•d le•q se•
o•l•ꝫ q posteriores•
e Persone•scz rei•
g Insinuatū coā iudice demōstratū•
h Cōfirmauit petē ñ•nā ofirmat=
i Habitur•i•q dñs ratū habebit•q omittit qñ dñs scit
q pt hre ratū q ñ hz•vt•ff•rē ra•ha•q ei•et•ff•de so•l•rat
vbi d ratū āt hre dñs dz cū pmū ēcior fēs ē•h tñ distigue
an sit ētū hre mādatū•q tē ñ cauet•vt•C•de sat•l•i•ā ētuz
ē q nō hz•et tūc ēt cū satisdacōe nō admittit•vt•ff•de ne=
gg•si pupilli•§•fi•aut dubiū ē•et tunc b pe•ē in electōe rei
vtr exigat pbacōz mādati a pcuratore•an satisda•recipi=
at•q ē p eo ar•i aut•de colt•§•eos i fi•col•ix•Sz ibi non lo
quūtur de pcur•ꝫ de exactore tbutor•Sz jo•ecōtra dicit
ēē i electōe pcuratoris qd duor istor facē velit•qz qci
ens ad duo qs alēnatie tenet•ei9 ē elcō•vt•ē•d act•§•huic
p•āt distiguebat•vtr dicēs•ñ hēs mādatū•q tūc probz
mādatū an dicat dubito•q tē sat dat•Sz jo•opi• verior est
pstat ēt aliā caucōz pcurator actoris•s•de defendēdo eū p
q agit•vt•ff•de pcur•buū•§•fi•at denegat ei actō•vt•ff•
de pcu•l•mut9•§•pena•
k Alienar•vt pres i=
litis•vel omittitur sue pro
missioni cū iureiurādo quā
iuratoriā caucōnē wcāt t
nudā pmissionē vel satda
cionē p qlitate psone sue
dare opellit•Si autem p
pcuratorē lis vt infertur
vel suscipit in actoris qui
dem psona si nec mādatuz
actis ifinuatuz est vel pñs
dñs litis in iudicō pcura
toris sui psonā nō ofirma=
uerit ratā rē dñm habitu=
rū satisdacōez pcurator
dare opellit ead obtuādo
et si tutor vel curator vel
alie tales psoē q alieār re
rū gubernacōz recepunt
litē qbusdā imferūt p aliā
Si vo aliquis ouenitur
siquidē pñs pcuratorē da
re patus ē pt vel ipe in iu
diciū venire•et sui pcura=
toris psonā p iudicatū sol
ui satisdacōnē solēmi stipu
lacione firmare vel ext iu
dicium satisdacōnez expo
nere p quā ipsi sui pcura=
toris fideiussor existit•pro
omibz iudicatū solui satis
dacōnis clausulis vbi q d
ypoteca suar rer cōueni=
re cōpellit siue in iudicio
pmiserit siue extra iudici
um cauerit•vt tā ipe q hē
des eius obligētur•
l Alia
insup cautela vel satisda=
cione pt psonam ipsi9 ex
ponēda•qd tpe snie recitā
de in iudicio venerit•vt si
nō venerit•omnia dabit fi
deiussor que in condemna
tione continent nisi fuerit
prouocatum•
m Si vero
reus pstto ex qcūqz cā non
fuerit q alius velit defensi=
onē eius subire•nulla dra
inter actōnes i rē vel pso=
nales itroducēda pt hoc
facē•ita tñ vt satisdacio
nē iudicatū solui p litis p
stet estimacione
n Nemo
Mandatum•extra ius factum•
/pt q tē sat dare
ñ teneat vt•j•§•pr
i habitur•i•q dñs ratū habebit•q omittit qñ dñs scit
q pt hre ratū q ñ hz•vt•ff•rē ra•ha•q ei•et•ff•de so•l•rat
vbi d ratū āt hre dñs dz cū pmū ēcior fēs ē•h tñ distigue
an sit ētū hre mādatū•q tē ñ cauet•vt•C•de sat•l•i•ā ētuz
ē q nō hz•et tūc ēt cū satisdacōe nō admittit•vt•ff•de ne=
gg•si pupilli•§•fi•aut dubiū ē•et tunc b pe•ē in electōe rei
vtr exigat pbacōz mādati a pcuratore•an satisda•recipi=
at•q ē p eo ar•i aut•de colt•§•eos i fi•col•ix•Sz ibi non lo
quūtur de pcur•ꝫ de exactore tbutor•Sz jo•ecōtra dicit
ēē i electōe pcuratoris qd duor istor facē velit•qz qci
ens ad duo qs alēnatie tenet•ei9 ē elcō•vt•ē•d act•§•huic
p•āt distiguebat•vtr dicēs•ñ hēs mādatū•q tūc probz
mādatū an dicat dubito•q tē sat dat•Sz jo•opi• verior est
pstat ēt aliā caucōz pcurator actoris•s•de defendēdo eū p
q agit•vt•ff•de pcur•buū•§•fi•at denegat ei actō•vt•ff•
de pcu•l•mut9•§•pena•
/bois filior•vt•C•d lo•ma•l•i•
et de lo•q li•l•fi•§•vbi at•Jt or=
phanotrophi q getrophi•vt•C•de epi•q cl•jn orphano
trophos•Jt yconomi t actores t sindici•vt•ff q cui9qz vni
uer•no•l•i•§•qbz•q•l•nulli•q•l•jt•§•i•q•C•de sacrosāc•ec
iubem9 ēca pñ•ibi•nulli yconomo•q•C•de ep•q cl•oms q
vbiqz•§•h ñlomi9•Jt apoēphari vt i aut•quō op•ep•§•q
illd•Jt mgrat9 noie mācipij•vt•C•de iur•pt calū•l•ij•§•i
Jsti em pñt inferri p
aliam vt hic subicit•
i Inferūt•p pcura
torē•qd ē intelligen
dū si pus ipsi litē ote
stent•et sic litū vmi
eff•cāt vt•C•d pcu=
•l•neqz•alias non cuz
non dñi ꝫ administrato
res st•et procurator
a dño dz ostitui vt•ff
de pcu•l•i•in pñ•ꝫ si
ipe supdicte psone a=
gūt•nūqd de rato ca
uet vel d iudicato sol
ui si ouemunt•Rn•nō
vt•C•d admi•tu•l•tu
tores debita•et•l•sci/
m9•§•defensionē•sed
tñ i tutore videt dicē
lex ot si fit incertū de
officio suo•vt•ff•d ad
mi•tu•l•vulgo•ꝫ ēte
ibi nō dic q debeat d
rato cauē•ꝫ q re9 dā
num nō subibit pte
rea q iste ñ sit tutor•
Sz q est rō q pcura
tores satisdāt•ꝫ supd/
dicte psone nō•Rn•
qz supdce psone qñ
dñi st•vt•ff•pro em=
pto•l•q fūdū•§•si tu=
tor•et•C•d ep•et cl•
orphanotrophos•ꝫ
i pcuratoribus sec9•
qz ñ st dñi vē•ꝫ ficte
vt•ff•de pcura•l•i•i
m Preses•
pñ•
pñtē accipe ēt si fit i
ortis vel i otmētibz edificijs•vt•ff•d pcu•l•pñs•et•l•q i
n Pt•i•dz•bm qsdā•dict ei q si dñs ē pñs foro•et•l•iō
ipe tm dz fideiubē pro pcuratore suo•si āt absēs ē pcur
pt fideiussores suos dare•et facit•p eis•ff•iud•sol•si ad d
fendēdū•et•ff•de pcur•l•q ppo•i pñ•vel ēte dici pt•q ēt si
dñs ē pñs tñ possz pcur•dare fideiussōes•cū ēt sine mādato
qlibz possit aliū defēdē•vt•C•de sat da•l•i•et•C•de pcur
•l•exigēdi•et ēt iuitū•et•ff•de solu•et ita pe accipit h vo
o Exponē•actori vel notario sēbēti pcūacōz•
ex cui9 stipulacōe qrit actori vtilis actō•vt•ff•rē•pu•sal=
fo•l•ñ qsi•
p Clausu=
q Cōpellit•p iudicē
r Hēdes sui•nā hz nat az ls stipulacō vt ad hē=
des ext seat sic illa iudicō fisti•vt•ff•si qs cau•l•si eū q i iure
s Ipsius•scz rei•
v Vemat•scz reus qui litem prius otestatus ē suo noie•
x Fideiussor•datus nunc a procuratore•
y Continentur•ergo debet condemnari procurator pñs
z Si vo presto•id est post lit•contestat•Accursius•
bū pt
lis q clausule tres fūt•s•d defēdendo reo•
et de dolo qd abfit•et qd sonat ipm vbū•
hēdes dicit

enim fm veterem regl'am vt iam dictũ est aliene rei fine satisdacõne defensor idoneus intelligitur. Que omnia apcip̃ a pfectissime a quotidiano iudiciorum vsu in ipsis rep̃z documẽtis apparẽt. Cuã formã ñ solũ in hac regia vrbe sed ec̃ in oib̃z nostris puincijs et si ꝓt̃ impiciã forte alit̃ celebrabat̃ obtinere censemus. cũ ncẽ ẽ oẽs puincias caput omniuz nr̃aruz ciuitatũ. i. hãc regiã vrbẽ eiusq̃z obbuantiã sequi

De perpetuis et tpalibus actionib̃z et que heredib̃z et cõtra heredes trãseunt

De loco admonẽdi sumus eas quidem actiones que ex lege senatusue consulto siue ex sacris ostõmibus pficiscũtur ꝓpetuo solẽt antiquitus opetẽ. donec sacre cõstões tã in rẽ q̃ in psonalib̃z actionib̃z certos fines dederũt. Eas ꝛo q̃ ex propria ptoris iurdictõne pẽdent plerũq̃z intra annuz viuẽ. Nã et ipip̃ ptoris intra annũ erat impiuz. Aliqñ tñ ꝛ ippetuũ extẽdunt̃ id est vsq̃z ad finez ex ostõnibus introductum. Quales sunt hee quas bonoꝝ possessori ceterisq̃z q̃ heredis loco sunt accomodat. Furti quoq̃z manifesti actõ q̃uis ex ipsius ptoris iurdictione pficiscat̃ tam ꝓpetuo dat̃. absurdũ ei esse estimauit ãno eam detminari. Nõ oms aũt actiones q̃ et in aliquẽ ã ipo iure ciuili opetũt. ã a pretore dant̃ et in heredẽ eq̃ opetũt aut dari solent. Est em̃ certissima iuris regula ex maleficijs penales actiones in heredem rei non

ꝓ meta imponit̃ tã in realib̃z q̃ ꝓ i psonalib̃z. Jt̃ caue tibi qr due psonales fũt ciuiles q̃ durãt p annũ tm̃. vna iniuriaꝝ q̃ descẽdit ex. l. cornelia. vt. C. de miuꝛ. l. si ñ ouicij. alia q̃ datur ex. l. juli. repetũdarum. vt. ff. ad. l. juli. repet̃. l. ij. g Eas. s. pscptorias penales. et tũc nõ est ncẽ. plerũq̃z vel si habes plezꝝ. expone vt. j.

h Plerũq̃z ꝓ dicꝓt̃ rei persecutorias q̃ ꝓpetue fũt nisi in recissoria que annalis ẽ qr otra ius ciuile dat̃ vt. ff. de ac. et ob. l. i honorarijs. et. s. ꝑ ac. ꝗ. cursus. et. j. e. ꝗ. Jt̃ nisi in redibitorijs. q̃ dantur ad tps. Iz rei fint psecutorie. vt. ff. de edi. sciendum. ꝗ. fi. qr dat̃ otra id qꝑ cõuenerũt otrahẽtes. Jt̃ fallit dẽa regula. ff. q̃ fal. ti. hꝯ actionis. ꝗ. has actõnes. ꝛ q̃ in frau. cre. l. ait ptor. ꝗ. ãnus. et. C. de do. l. fi. et. ff. de eo p quẽ fac. ẽ. l. i. ꝗ. penl. Si aũt fũt penales ptorie. loc̃ hz qꝑ hꝑ. vt fint annales. siue fint penales ex vt̃q̃ pte. siue ex altera tm̃. ff. de calũp. l. i. ꝛ de iius w. l. p. ꝛ. ff. ꝑ alie. iu. mu. l. pꝯ annũ. i Annũ. s. vtilẽ. naz de tũbz ãnis ptores loq̃bant̃. vtz. ff. de vi et vi ar. l. i. ꝗ. annus et. ff. de edi. edict. l. sciendum. ꝗ. fi. nisi i ca suvbi est vtilis ad fui pncipiũ. sed cõtinuꝯ ad sui processum. vt de calũp. annus.

k Aliqñ. ecce quare dicit plerumq̃z

l Cõstõibz. de quibus dixit. s. e. in pñ. m Possessori. id est cuilibz possessori q̃ hz hẽ. pet̃. bo. pos. de q̃ hẽs ff. de fideicõ. hꝛ. pet̃. p tot̃ n hũt vt q̃bz est restituta hẽditas p fideicõ missuz q̃bus dat̃ hẽ. pet̃. fideicõmissaria. de q̃ hẽs p dicto. ti. p totuz. o Proficiscat̃. nota actõnem furti manifesti esse ptoriã. sed non manifesti est ciuilis. vt. s. de noxa. ꝗ. sunt autem. p Estimauit. s. ptor et idẽ i q̃libz peãli i co q̃ pueit ad ꝑ limq̃ntẽ. vt. ff. de vi et vi ar. l. i. in pñ. et. ff. de do. l. sabinꝯ q Nõ oms. pomit diuisionẽ. nã alie sunt trãsitorie alie nõ sed supior fuit. q̃ alie erant ꝓpetue. alie non. vt. s. e. in pñ. r Ipso iure ciuili. s Solent scilicet iure pretorio. t Ex maleficijs. s. ꝑuatis. vt subic̃ i exẽplis. ꝛ subaudi. vel q̃si maleficijs. vt. s. de ob. ex q̃si delict. ꝗ. fi. Quid i publicis de q̃bz tractat̃. j. de pub. iudi. Rn. idẽ. et pꝯ. quia etiã lit̃ ot̃. non trãseũt otra hẽdes. vt. ff. de accu. l. ex iudicõ. nisi in q̃ñq̃z casibz. pmꝯ ẽ. l. juli. maiestatis. i duobz capꝯ tm̃ eiꝯ leg. vt. ff. ad. l. juli. maiestatis. l. fi. scꝑ ẽ cmẽ hẽseos. vt. C. de apost. l. ij. et. l. apostataꝝ. i fi. tercꝯ ẽ crimẽ ꝛpetũdaꝝ. q̃rtꝯ ꝑ residuis. q̃ntꝯ peculatꝯ cmẽ. vt. ff. ad. l. juli

vult succedẽ de iur. ptorio

r Satisdacõz. nõ q̃ siue inꝛueniat ꝓcurator. aũ lit̃. ot̃. vt s. e. ꝗ. si vero. dz satisdare. siue pꝯea vt hꝑ. ꝛ. C. de cõsort̃ eius. li. l. i. nec ob. qꝑ hꝛ. q̃ dz fieri aũ lit̃. ot̃. vt. ff. ꝑ ꝓcu. l. põ. ꝗ. rati habicõ. qr ibi inꝛueit ꝓcurator aũ lit̃. ot̃. vbi autem postea interuenit ꝛ postea satisdat. vt dictum est. p Nemo. scz procurator. z Dictũ. s. e. ꝗ. ab eius. Ac

a Regia. s. ostãtino polis. vel dic de vet̃i

b Caput. roma. C. ꝑ ve. mut̃. enu. l. i. ꝗ. nt̃li. ꝛ. ꝗ. ꝗ etsi q̃le

c Sequu. pmo ñ videt̃ inspiciendũ quid ibi fiat. vt. ff. de offi. p̃fi. l. sz lz. q̃ ẽ ot̃. ꝗ hꝑ est itelligẽda qñ ex ẽta scia est o fuetudo l̃ lex. non p errorem vt ibi. ꝛ facit ad hanc. ff. de lega. et sena. o sul. l. de quibus.

d De ꝓpetuis. qr de actõnibz ẽ dictũ. ꝛ q̃ dã fũt ꝓpetue. quedã nõ. iõ de his pomit. vt. j. e. in pñ. Jtez q̃a q̃dz ẽnsitorie fũt he redibz ꝛ contra here des. et de his pomit. j. e. ꝗ. non autem.

Hoc loco. ex. l. xij. ta. vt fam hꝛ. vt. ff. fam hꝛcis. l. i. Jtẽ noxal̃. de paupie. vt. s. fi q̃ drꝛ. paupe. fecis. di. i pñ. Jtẽ de noxa. vt. s de noxa. fin autem.

e Cõsulto. vt here ditatis peticõ. vt. ff. de hẽ. pet̃. jt̃ vemũt ꝗ. p̃ die. ꝛ. C. de pet̃. hꝛ. l. fi. i pñ. Jt̃ et siq̃ clauũ de naue abstuleriꝯ. cuiꝯ cã tõ nauis periꝯ. vt. ff. de icen ruij. nau. l. ij. ꝗ. senatꝯ.

f Cõstõmibz. vt odi/ =cõe ex lege q̃ dat̃ ex ostõibz qui buslibz. post. l. xij. ta. ostituit̃. vt ff. de odi. ex lege. l. vnica. ꝛ. ff. ad l. juꝛ. de adul. qꝑ ãt ex his. et. C. de do na. l. si q̃s. ar. ꝗ. fi. ꝛ. s. de act̃. ꝗ. ẽpli. vel ex q̃cũz alia pte iur̃. vt plebiscito. vtz i. l. acq̃l̃. vt. s. ad. l. ac q̃l̃. ꝗ. cetez. ꝛ. ff. ad. l. acq̃l. l. i. Nã q̃ñq̃z lt̃ ptes iur̃ p̃t̃ ꝑto riũ. vt. s. de iusti. et iur̃. ꝗ. ostat. et tot̃ ẽ ius ciuile. vt. ff. ꝑ iusti. et iur̃. l. ius ãt. ꝛ actões ex eo descẽdẽtes fũt ꝓpetue. vt hꝑ dic̃. i. sine p̃finicõe tpis fm antiq̃ tpa. hꝑ sacre ostões i psoãlibz metas ipo fuerũt. xxx. ãnis. vt. C. de p̃scp̃. xxx. l̃ xl. an. l. fic̃. ꝛ. l. oms. et. C. q̃bz nõ obicit̃. lõ. tp. p̃scp̃. l. ne q̃ vnũ. et. C. de an. excep. l. i. et de osti. pec. l. ij. In realibz aũt ipoit̃ meta p ostões i rebz mobilibz triũ ãnoꝝ i i/ mobilibz. x. an. imt̃ pñtes. xx. imt̃ absẽtes. ꝛ hꝑ qñ titulũ hz possessori. alias. xxx. an. vt. C. de vsuca. ẽnsfor. l. i. et. s. de vsuca. ꝗ. i. In ypotecaria ec̃ q̃ ẽ in rẽ ẽta statuũtur tpa. vel. x. vel. xx. vel. xxx. vel. xl. an. vt. C. adũ. cer. l. diuẽnum. et. C. de p̃scp̃. xxx. an. cũ notissimi. et de an. excep. l. i. Sz q̃ mõ erat ꝓpetua rei vẽdicacio ꝑ antiq̃ tpa. pmo tpalissima. vt. s. de vsuca. i pñ. Rn. q̃ hꝑ dic̃ q̃ erãt ꝓpetue. s. psoãles

pecu·l·fi·ac·
a Cōpetere= accu·ex iudicō ī fi·Itē ñ aliqd ad hēdē
puenerit tūc ei teneē·vt·ff·de calūp·in heredē·et·ff·qd
met9 cā·videam9·jn duobz tñ casibz ē otra·vt ī actōne vi
bo·rap·q ñ daē in hēdez·licz ad hēdez aliqd puenerit·sed
furtīa daē odicō·vt·ff·vi bo·rap·l·ij·ꝯ·fi· Itē interdicto
vñ vi·qd in hēdē nō
datur·ſz ī factū actio
vt·ff·de vi et vi ar·
·l·ij·ꝯ·fi·accur·
b Iniurie·id est le/
gis acquilie actio·
c Sz heredibz·id ē
de heredibz eorꝫ qui
passi sūt ls maleficia·
d Actōes·nā hec ñ
datur heredi nisi lis
contestetur·
e Actōne·hoc ideo
qz nō ē in bonis nēis
ante litē·ocē·vt·ff·de
iniur·l·iiuriarꝫ·l·inj·
in pñ·et·l·in fest· Et
est alia rō qz nihil m̄
d primonio abest·nec
reo adest·vt·ff·d col
bo·cum emācipati·ꝯ·
emancipatus·Sūt et
alie similes ei vt subi
cit·in quibus nec ali=
qd de primonio abest
nec reo aliquid adest
vñ idē iurē est quod et
m ista·vt est actō ī fa
ctū q daē otra liber=
tum wcantē pronum
in ius sine vema in·l·
aureis·vel filia vocā
te prez·vt j·de pena
te·liti·ꝯ·fi·et·ff·d in
ius w·l·penl·Itez in
ppl'ribz actōibz·vt si
qui s habeat posit vl'
suspensū·vt·ff·de his q deie·l·si vo·ꝯ·q aūt·Nuidā dicūt
idē de actōe ī fcm de calūniatoribz vt·ff·de calū·l·ls actio
ſz ēte ibi alia ē rō·qz bz odicōz ob tur·cāz·vt ibi dr·jt qz
abest ibi aliqd actori a adest aliqd reo·vñ nō ē fils supdi·
f Inuenīatur·h continuatur ille·ꝯ·qui est j·penales
g Aliqñ·actio·i·actio de dolo nata ppē dolū adhibitū in
otra hēdē·nā si dedit dol9 cāz otractui·nō agitē actione ex
eo oēctu·cū nulli9 fit·ſz de dolo·vt h·a·ff·de do·l·elegāt
ī pñ·si ei eēt icidēs agere actōe ex eo oēctu vt purgareē
dol9·vt·ff·de ac·a ob·l·ex oēctibz·a·ff·de ac·emp·l·iul·
·ꝯ·si vēditor·a dareē ī hēdes·vt·ff·de ac·et ob·l·ex oēcti
bz·Vel pone casū q dol9 fuit incidēs vel supuenīēs·et re=
manēt otract9·a ñ agitē otra hēdez nisi supuenerit aliqd
ad eū·vt ī actōe depositi q daē ī duplū otra eū q dolū omi
sit ī deposito cā tumult9·vel icendij·vel rui·vl' nau·ſz i hē
dē ñ daē i duplū ex dolo defūcti·lz ī simplū deē·vt·ff·de=
posi·l·i·ꝯ·i· Itē q̄lis est actō ī fcm q daē otra agrimēsorez
non aē adūs9 hēdē ei9·vt·ff·si mēsor fal·mo·di·l·iij·ꝯ·pe·
Idē in actōe ex stipulatu iudicio fisti ī eo q erat ouent9 in
iurē·vt·ff·si qs cauē·si eū·ꝯ·q iiuriarꝫ· Itē ī actione ēbuto=
ria·vt·ff·de ēbu·l·illud·ꝯ·fi·et de his casibus loquitē h·ꝯ·
alias aē ex otractu agitē otra hēdē eē de dolo defūcti regu
la rite·vt·ff·de ac·a ob·l·ex otractibz·a·l·ex depositi q fūt

huic otrarie·a hāc spēalitatē denotat ls lra cū dic·aliqñ
h Dolose·dolo dāte cāz otractui·vel dic inci= tñ aē·
denti vel supuemēti vt mō diximus· =actō ī fcm petuo oē
i Ad hēdez· Sz si supuemisset a/ hēdē a oē defūctū da
reē·vt·ff·de do·l·itaqz·ſz de dolo oli·j·ānū vtilē hodie scz
biēmū otinuū daē·vt·C·d do·l·fi·
k Diximus·vt·s·e·ꝯ·
l Contestate· ñ aē
ymo vt deē hēdi sola
paracō suffic·vt·ff·
de iof·test· postum9
·ꝯ·fi·jo·vel sine para
cione datur querela
heredi·accur·
m Panē·nisi in duo
bz casibz·Primus cū
agitē ad opas otra li
bertū·et moritē pro=
n9 extraneo hēde re
licto ad quē nō trāse
ūt ope·eē litē·oē·vt
·ff·de op·lib·l·opa=
rū iudicō·scdus in pa
tre repetēte dotē fi=
lie q a viro diūt erat·
a scedat pē exneo hē
de relicto·eē itē·l·oē·
nō trāsit·vt·C·d rei
vxo·acē·ꝯ·videam9·
n Trāseūt·nisi ī du
obz casibz·pmus in a
ctione de dolo·vt·C·
de dolo·l·fi·scds i re
tractione alicui9 i ser
ututē vel libertatē q
p collusionē pnūcia
tus fūat in genuus vt
·ff·ne de sta·defunc·
·l·i·ꝯ·sed interdum·
o Supest·h de vi/
ta a ēnsitu actōe dēa
fm q ī Rēica pmisit
dēa fūt·nūc d iudicis
officio·qd cū exponē

piēdi tpe vt dānari debe=
at·Et hē qd vulgo antea
dicebat oia iudicia abso=
lutoria esse·

Sequitur vt de ex
cepciombz dispi=
ciamus·Comparate autē
sunt excepcōnes defendē
dorum eorum gracia cū q=
bz agitur·Sepe enim ac=
cidit vt lz ipsa psecucō q̄
actor expitur iusta fit tñ
iniqua fit aduersus eū cuz
quo agitur Ubi grā si me
tu coactus aut dolo indu=
ctus·aut error lapsus sti=
pulāti ticio pmisisti quod
nō debūas pmittē·palā ē
iure ciuili te obligatū esse
et actō q intenditur dare
te oportere efficax ē·ſz ini=
quū est te odemnari·jdeo
qz datur tibi excepcio qp

debeat·iā pauca vt modicū respiret d libat·nā ocept fmo
nē qs retinē pt· =ab obruacōe iudicij· nā pncipalis cā ē
p Absoluere scz/ sublata solucōe·vt·s·q·mo·tol·ob·i
Equitē·qz excepcō vicē tenz actōis·vt·ff·de ex/ pn=
cep·l·i·iō p9 actōes poit d excep·Et qz d armis acto
rū vidim9·et de reorꝫ armis videndū ē hoc dicit·seqtē aē·
r Compate·alias inuēte· /cū qbz agitē·vt·ff·d nitur·
s Eos·i·reorꝫ·nā ipi fūt/ ·l·iij·in pñ·ꝯ·eum·accur·
t Iusta fit·pma facie· =iuē iudicijs·in bo·fi· aūt iudicijs
v Induct9·h ī stricti/ ipo iure nō tenet otract9·vt·ff·
de dolo·et elegant·in pñ· /te detere cū ñ deteres·vt h·
x Stipulāti·crederes= et·ff·d excep·doli·l·ij·ꝯ·oē te
y Obligatū esse·s·ispecto iurē rigore·de eqtate obligat9
ñ est·vt·ff·de v·obli·l·obligat9 ē·ꝯ·obligatū·a·ff·d v·
fig·l·si creditor·q fūt oē· =sba·nā ciuilitē et naturalitē ē
z Efficax est·scz in fui= obligatus et pure·ſz nō efficax·
q̄ntum ad opē exactōis·vel dic efficax ē inspecto gne·naz
pma facie cōdemnād9 videē·sed inspecta qualitate qz fit
dolo facta vel metu·vel simili causa impediatur est inefficax
et ita expone in sequentibus casibus·Accur·
a Metus causa·hoc quando metu fuit compulsus·
b Aut doli·hoc quando inductus fuit per dolum·
c In fcm·redde singla singulis·ppositis caus fm jo· Sed

Sz nōne ꝗ t̄cō casu·scz qñ p errorē ꝓmissi dat̄ doli excep=
cō·Certe sic vt·ff·de doli excep·l·ij·§·certa·q̄re dic·q ꝗ
actō ī fcm̄ ē ꝓponēda ī subsidiū doli excepcōis·s·oē pro=
nū a pntē oē q̄s tur
pes excepcōes non
ꝓnūt̄·vt·ff·de ex
cep·do·apd celsū·§·
adūsus·et ita ꝗ acci=
d ¶ Scriptū ¶ pitur
est·s̄·de ī̄ra ꝓ obli=
e ¶ Coartauimus·vt
C·de nō nu·pecu·l·ī
contractibus.
f ¶ Petēt̄·nō q pa=
ctū de ñ petēdo·tria
opat̄·naz tollit natu
ralē ipo iure·ut·ff·d
sol·stichū·§·natalis
Itē elidit ciuilē·vt ī
ꝗ·§·Itē obligat na=
turalit̄ paciscētez nō
petē·nā a alias q̄s ē
obligatus nat̄aliter
aliq̄d nō facē·vt nō
facere furtū·vt·s̄·d
ob·q̄ ex delic·nas·§·j
d ¶ Oimodo·qz non
ciuilis ꝗ natalis tm̄·
ut·ff·d sol·l·stich=
um·§·nat̄al·In casi=
b9 tñ ipo iure vtrūz
tollit pactū·vt ī ma/
leficijs factis si quis
paciscat̄ ne agatur·
Itē m pignore ēmis
so p pactū·vt·ff·de
pac·l·si tibi·§·q̄dam
actōes·a·§·d pigre
h ¶ Apparet·oēo po/
sita loco actōis ꝗm
pla·ꝗ;o·oē vt dixi9
·s̄·de act·§·sic itaq̄·
i ¶ Im quū ē·nō sic·
ff de ī lit̄·iur·l·fi·et
ff·de iurīur·nā p9ea
·§·dato·a·ff·d dolo·
l·nā sufficit·ꝗ tñ fal
lit q̄cīēs ē oē legem
iuratū·qz nō ꝗuatur
sacrm̄·vt in aut̄·sce·
mu·ñ solū·§·j·col·v·
q̄ ē·C·de nupc·aut·
q eis·a·ff·de iur pa
tro·l·adigē·et·C·d
leg·a osti·l·ñ dubi=
um·ī fi Itē qñ veri=
tas alias p testimoni
um pt īuenīri·vt·C·
d re·cre·l·fi· Itē qñ
d ferē sacrm̄ a iudice
vt·ff·de iurīur·l·ad
monēdi al's aī obtinz
qd ꝗ dē·

met9 cā·aut doli mali aut
in fcm̄ opposita ad ipugnā
dā actōez· ¶ Idē iuris ē si
quis q̄si credēdi causa pe
cuniā stipulatus fuerit ne
q̄ numerauerit· Nā eā pe=
cuniaz a te petē posse eum
ctū ē·dare·n·eaz te optet
cū ex stipulacōe tenearis
Sz qz iniquuz est eo noīe
te cōdēnari·placz excepti
one pecunie nō numerate
te defendi debē· Cui9 ex=
cepcōis tpa nos ꝗm q ia
supiorib9 libris sep̄tum ē
ostōne nr̄a coartauimus·
¶ Preterea debitor si pact9
fuerit cū creditore·ne a se
petētur ñ lomin9 obliga=
tus manet·qz pacto ouen
to obligacōnes nō oimō
dissoluūtur·q̄ d cā efficax
ē adūsus euz actō·q̄ actor
intēdit si apparet eū dare
oportere· Sz qz iniquuz ē
otra pactionē eū damnari
defenditur p excepcōem
pacti ouenti· ¶ Eq̄ si debi
tor creditore deferente iu
rauerit ñl se dare oportē·
adhuc obligatus pmanet
Sz qz iniquuz ē de piurio
queri defenditur tñ p ex=
cepcionē iurīurādi· ¶ In
hijs q̄z actōnib9 quib9 in
rē agit̄·eq̄ necīe sunt ex
cepcōes veluti si petitorie
deferēte possessor iurauē=
rit eā rē suā eē·et ñ lomin9
eā rē petitor vēdicet licz

1 ¶ Actum·subaudi·a fuerit absolutus sicut hic innuit·
m ¶ Durat·scz·si pmo erat obligat9·vñ si soluat nō ꝛpetit
cū d̄bitū soluat·ut·ff·d od·imd·l·iud̄x·a·l·si iud̄x·a·l·iur
a caue tibi qz p iusiu
rādū·et p pactū na=
turalis tollit̄ obliga
cio·vt·ff·d iurīur·l·
fi·in pn·a·ff·d solu·
l·stichuz·aut pan·§·
nat̄al ꝗ p sñaz tolli
tur ciuilis a remanet
nat̄al·ut·ff·de odi·
imd·l·iur·ait· Sz cū
actōz īducat res iudi
cata·vbi nulla oīno
erat·vt·C·de rebus
cre·l·actori·q̄re non
tollit·vbi ē·ꝗ ñ·res
iudicata de iur̄ ciuili
est·et ideo tollit et ī
ducit ea q̄ fūt de iure
ciuili·et ita obligaci
onē ciuilē tollit et a=
ctionē·q̄ ē d iur̄ ciuili
induc̄·vt·ff·d orig·
iur̄·l·ij·§·deīn ex his
ea at̄ q̄ fūt iur̄ natali
nō tollit·vt obliga
cionez natalē·vt ar·
s̄·de leg·ag·tu·§·fi·
n ¶ Ex legib9·ne q̄s
ouemat̄ nisi corā suo
iudice·vt·C·de ex=
cep·l·fi·
o ¶ Obtinēt·ut sena=
osul·ut s̄·t·j·ī pnci=
sic ē excepē·macede·
a vel·vt·ff·ad mace
a vel·p totū ti·
p ¶ Iurīdcōne·vt de
dolo malo a met9 cā
ut·ff·d excep·doli p
totū·jtē pacti·ut·ff
de pac·iurīgē·§·ptor
q ¶ Agētib9·id ait
ē fine p̄ fimicōne tpis
vt·ff·de doli excep·
·l·pure·§·fi·ita ñ si
añ sñaz opponāt̄·vt
C·sñaz ꝛscin·ñ pos·
·l·pemptorias·nisi
in·vij·casibus in qui
b9 ec̄ opponi pñt p9
sñaz·vt rōne ꝛetatis
ut·C·e·l·dr̄·et·ff·de
min·l·mior·xxv·an·
omissa·Itē miles·vt
C·de iur̄·a fac·ig·l·
·j·jtē ī mace·a vel·
vt·ff·ad mace·l·tam
a ñ·Itē in de natore
qui opponit·ut ouem
at̄ mq̄tū facē pt ecīa p9 sñaz·vt·ff·de re iud·l·nesennius
·§·fi·Itē excepcō falsi ꝓcuratoris·vt·C·d ꝓcur̄·l·lz sec9
si rōe p̄sōe ꝓcuratoris opponat̄ excepcō·vt qz fit miles vl
mkr·qz tkī excep·dilatoria ē·ut·j·e·§·ptorio·Itē vbicuz

k ¶ Rē suā·distinguit̄ tñ vtrū iuret suam esse ꝛ
petitoris ñ esse·qz si iuret suā esse dat̄ sibi actō et exceptō
ꝗ si iuret petitoris non esse nascit̄ sibi excepcō oē petitorē
tantum·vt·ff·de iurīur·sed et si possessori·j·et·ij·ꝛ ñso·

dicēz nullū fuisse iudiciū ut qz sit venalis sma. vel falsis testibz vl instris iudicata. vt. C. qn nō ē ne. p. l. venales. l cū iudex nō sup. vt. C. si a ñ ope. iudi. p totū. jtē si mique sub iudice opus est eo tpe q̄ opelli nō habuit. vt. ff. de fer. l. j. ¶ dilatoria ponitur añ lit. ot. ¶ pbatur pq̄ actor mōstrauerit qd asseruerat. vt C. de pbat. l. exceptione. ¶. C. e. l. si qdē. sec. i excepcōne fori qz añ lit. cōt. opponi ¶ pbari dz ꝑm qsdā vt. ff. e. l. pnl. Sz qd de excep. nō nu. pecunīqd ē dilatoria vel peritoria. Rñ. quidā anormalā eā esse nos dicimus q̄ est tpalis biēnij. s. vl. xxx. diez. ut. ff. de lit. obli. §. fi. C. de ñ nu. pec. l. i. ot. actib. §. j. Sz in B pt dici anormala. qz cuz alias pbat q̄ excipit B tñ ñ pbat. vt. C. de ñ nu. pec. l. si ex caucione tua. ¶ Item q̄ro i excepcōe ñ im. dot. et eodē mō. vt. C. de dot. cau. ñ nu. l. fi. et aut. ibi posita. jtē qd de ea q̄ opponitur. vt quis ouenat. eciā in q̄nt ū facē pt. Rz. eaz tpalē. qz psumo q̄ aliq̄ acqret. ¶ sic post ea potit soluē. vt. C. arbi. tu. l. si defunct. naz nō repetiē quod soluiē. liez facere nō possit. ut. ff. de odi. ide. l. nā ¶ marit. qd fierz si eēt petua. cū sit fauorabil. ut. ff. de odi. ide. l. q̄ excepcē.

a ¶ Aut alia veluti si quis stipuleē id qd i vtero est. vel fructus futuros. vel domum certo loco edificari. vl cū rome essz ephesi dare stipulatus ē. ut. ff. de v. obli. l. in/terdum ꝑm. Azo.

b Cū temere. s. de ac. §. si qs agēs. ¶ ff. de lib. le. l. ñ solū. §. fi. ¶. C. de iu. fi. l. iusta.

conueti à alia filis differe debēt actōem ¶ post tēp. agē. Ideo eēm ¶ dilatorie iste excepciones appellāt alioqn si intra tps egerit obiectaqz fit excepcio neqz eo iudicio quicq̄ oseqrēt pter excepcōez neqz post tps oliz agē poterāt cū temē rē im iudiciū deducebāt et osumebāt q̄ rōne rē amittebant. ¶ Hodie aūt non ita stricte B pcedere voluim. sz eū qui añ tps pactōis vel obligationis litē inferre ausus est. zenoniane ostōm sbiacere cēsemus quā sacratissim. legislator. de hijs qui tpe plus pecierunt ptulit vt et inducias q̄s ipse actor sponte indulserit vel natura actōnis otinet. si otēpserit in duplū habeant hij q̄ talem iniuriam passi sunt. ¶ post eas finitas non alit litez suscipiāt nisi omes expēsas litis antea acceperit vt actores tali pena pterriti tpa litiū doceātur obseruare. Preterea eciā ex p sōa sūt dilatorie excepciones q̄les sunt pcuratorie veluti si p militē aut mulierē agē quis velit. Nā militibus nec p prē vel mrē vl vxore nec ex sacro rescripto pcuratorio noie expiri concedit. suis ꝛvo negocijs superesse sine offensa militaris disciplie possunt. ¶ Eas vero exceptiones q̄ oli pcuratoribus ppt ifamiā vel dantis vel ipsi. p curatoris opponebant cū in iudicijs freqntari nullo mō psperim. cōqescere sanctimus ne dum de hijs altricatur ipsius negocij disceptatio proteletur.

c Tali pena. C. ad. l. iul. repe. l. i. ff. de peis. l. capitalium. §. pnl. ¶. C. de fidei cōli. l. si quis in suo.

h Mulierez. q̄ pro alio agē nō pt nisi p parentibz si morbus aut etas eos ipediat nec sit qui eoz noie agat. ut. ff. de pcura. l. feminis.

i ¶ Vel i rem nisi p eorū libtate. ut. ff. de li. cā. l. iij. ot. ꝑm jo.

Ntēdū eueit vt exceptio q̄ prima facie iusta vidz imique noceat. qd cū accidit alia allegatione opus est adiuuandi actoris grā q̄ replicatio wcat qz p eam replicat atqz resoluit ius exceptōis. veluti cum pactus est aliquis cū debitore suo ne ab eo pecuniā petat. vnde postea icōtriū pacti sunt id ē ut creditori pete re liceat. creditor agat. ¶ excipiat debitor vt ita de mū od ēneē si non ouenerit ne eā pecuniā creditor petat nocet ei exceptō. ouenit eēm ita. nāqz nlominus hoc veruz manet licet postea in otrariū pacti sunt sz qz iniquū ē creditorē excludi replicatō ei dabitur ex posteriore pacto oueto.

Rursus interdum euenit ut replicatō q̄ pma facie iusta ē. imq̄ noceat. qd cū accidit alia negatōne op. ē adiuuāde rei grā q̄ duplicatio wcat. ¶ Et si

k Disciplime. i. hoc fit sine offensa disciplime. ñ aūt sic intelligit ut ¶ hoc non possit fieri. si disciplina id ē exēcicium militare offendat sz siue offendatur siue non p sumit non offendi vt B. et. C. de pcur. l. q̄ stipendia.

l ¶ Conqescere. Sed ot. ff. de postu. l. i. §. loco et i. §. hoc edicō So. ibi de maxima infamia. hic de parua. Vel illud de aduocato q̄ emolimentū tm hz. hoc i pcuratore qui tm hz onus.

e Zenoniane. s. grece. cui. memimit. s. de act. §. sz B quidez

d Cōtinz qd dic ut mō dixi. p. l. de v. obli. mterdum.

e ¶ In duplū. Sz vidz q̄ nulla patiat. pena. ut. ff. de peē. hz. q̄ si i die. i pn. q̄ ē huic contra. Sed dic illā corrigi. vel melius dic q̄ ibi ad hoc solū agebat. ut eodem iure penes

m De replicatōib. qz exceptō per replicationē elidit. ideo per osequens de replicatōe dic. ut. j. e. m pn. et. ff. de excep. l. ij. §. replicatō. Accursius florentinus.

Nterdum excludi. scilicet per exceptionem. Accurso Digestorz. ut. ff. de excep. l. ij.

agentem haberetur quo erat apud defunctum. vnde non fuit plus petitum.

f Iniuriam. non tñ talem ppter quam agere possent.

g ¶ Tali pena. C. ad. l. iul. repe. l. i. ff. de peis. l. capitalium. §. pnl. ¶. C. de fidei cōli. l. si quis in suo.

p Excepcōes · h · ꝯ · videreť ꝙ debēt esse ī fine supioristi · Sed certe cū et replicatio fit excepcō bene ponitur h gnaliter tam ad excepcōnes q̃ ad replicaciones pertinens ·

q Fideiussoribus · appellacione fideiussoris omne accessorium accipe · siue sit mandator siue fideiussor · siue aliꝯ ex eo dictus ꝙ pro alio fidē suā astrinxerit Et nota ꝙ dicit plerūq; ꝙ excepcō reo oppetēs gra sue psone ut qꝛ fit minor fideiussori ñ opetit · ut · ff · de minor l · i cāe · i pn · et · ff · de excep · i fi · l · Item si ē dānatꝯ rōe sui delicti ut · C · de fide · l · i · vel si cessit bonis · vñ personaliter ei subueniture in plꝯ oueniatur · q̃ iquātū dz facere vt · s · de acť · l · fi · et · j · e · in fi · Item vbicūq; ḋs ī quātū facere pt odēnat · nam fideiussori non dat excepcō · vt · ff · de re · iud · l · et si fideiussor in pn · nisi fideiussor ut defensor oueniat · tūc em ut defensori ñ ut fideiussori dat · vt · ff · pro socio · l · naturaz · ꝯ · i · et · ff · solť · ma · l · alia · vbi aūt excepcō rei cohēt · ut pacti oueniti ꝛ rei iud · fideiussoribꝯ opetūt ut h · eē inuito reo · ut · C · de except · l · de fēiōes · ꝛ · ff · de except · l · omnes · ac ·

r Illť q̃ · s · fideiussor Sane · ꝑť ribz hūc casū dixit · s · plerūq; · et ꝑť alios vt diximus · ac ·

t Maxie · s · de fideiuss · in pn · ac ·

u Ideo intdcis · qꝛ intdicta vice sustinent seu obtinēt actionū · ideo pꝯ actōes et de intdictis ponit · vt · j · e · in prin · ac ·

Dicēdum · actioibꝯ · s · in factū · j · e · ꝯ · fi ·

rursus ea pma facie iusta videatur · sed ꝑter aliq̃ cām actori iniq̃ noceat · rursus alia allegatōne opus est q̃ actor adiuueť q̃ dꝛ triplicacio q̃rū oim excepcionū vsuz intdū vlterius q̃ diximꝯ varietas negociorum introduxit q̃s omes aptius ex digestorū latiore volumine facile est ognoscē Excepciōes autē quibꝯ debitor defēdiť plmqz accomodari solēt eē fidiussoribꝯ eiꝯ ꝛ rēe · qꝛ quod ab hijs petiť · id ab ipso debitore peti videť qꝛ mādati iudicō redditurꝯ est eis qꝯ hij p eo solueriint · q̃ rōe et si non ꝯ petēda pecūia pactꝯ q̃s cū reo fuerit placuit p inde succurrēdū eē p exceptionem pacti oueniti · Illis q̃z q̃ p eo obligati sunt ac si eē cū ipsis pactus essz ne ab eis ea pecūia petereť · Sane q̃dazꝯ excepciones non solēt hijs accomodari · ecce em ꝯbitor si bonis suis cesserit et cum eo creditor experitur ꝯfenditur p excepcionē si bois cesserit sz hec excepcio fideiussoribz non datur ideo scz qꝛ q̃ alios p debitore obligat hoc maxime pspicit · ut cū facultatibꝯ lapsus fuerit debitor possit ab hijs quos p eo obligauit suum oseq̃ ·

De interdictis ·

Ēqtur vt dispiciamꝯ de interdictis seu actioibus q̃ p hijs exercentur · Erāt aūt iterdicta forme atq̃ ocepciones ꝛborū q̃bus ptor ā iubebat aliquid fieri · ā fieri phibebat qꝯ tūc maxime fiebat cum ꝯ possessione ā q̃i possessione inter aliq̃s otēdebatur · Sūma autē diuisio intdictorū hec est · ꝙ aut phibitoria sunt aut restitutoria · aut exhibitoria · Prohibitoria sūt q̃bus vetat ali q̃d fieri veluti vi sine vicō possidēti vl mortuū inferēti q̃ ei iuserat iferēdi · vl in sacro loco edificari · vl in flumine publico ripa ve eius aliquid fieri q̃ peiꝯ nauigeť · Restitutoria actōes a ceteris mgratibꝯ forma bāť · utz ex eo ꝙ oia sunt ptoria · ut · ff ꝯ intdic · p totū li · ß hodie nil aliud ē intdictū q̃ actō ptoria ī fcm · ut · j · e · ꝯ · fi · y Aliquid · qꝯ ē in interdcis reria et · ꝯ · exhibitoria · z Prohibeat · qꝯ fac ī phibitorijs intdcis · ut · j · e · ꝯ · phibitoria · ac ·

a Maxie h ideo dicit · qꝛ qñz p intdcā non sup possessiōe · sz sup iurť · rei otēdiť ut pz · in interdicto de mortuo inferendo vbi lz inferre · et sepulchro medificādo vbi licet medificare · ut · ff · de mor · iferē · l · i · i prin et · ꝯ · ptor ait Item qñz ꝑetatis et possessionis simť · ut · ff · de aq̃ cot · et esti · l · i · ꝯ · fi · et · ff · e · l · intdicōꝝ · ꝯ · quedam · ß nūq̃d aliomō q̃ p intdcā agiť ꝯ possessione · Re · sic ut p odi · inde · l · inꝯbiti · ꝯ · si mimi · Item p triticariā · ut · ff · ꝯ cōdi · tri · l · i · in fi · ꝛ · l · ij Item p odicōz ex lege · ut · C · ꝯ acq̃ · posl · fi · ꝛ · ff · ꝯ rei · vē · l · pnť · ꝛ · C · loē · l · si q̃s b Possessione · siue retinēda siue recupāda siue adipiscenda · ut · j · e · ꝯ · seqns diui c Quasi possessiōe · ut cū otēdiť · de possessiōe rezꝝ in corpaliū ut vie ꝛ itineriť ꝛ actꝯ et aq̃ · vbi non ē vera possessio · ut · ff · de acq̃ · redo · l · ꝯuus · ꝯ · incorpales ß tñ est ibi q̃dā q̃i possessio · ꝛ ꝯ ea retinēda opetūt intdicta de itinere et actu ꝛ aq̃ qñ otēdo me eē ī q̃i possessiōe pdcōrū iuriū · ut · ff · de itinē actuq̃ p · p totū ꝛ · ff · ꝯ aq̃ cot · ꝛ esti · p totū · et · ff · ꝯ fi · ꝯ · vē · l · fi · p · et · ff · fi · ꝯ · vē · l · fi · ꝯ · aristo · ꝯ · ꝯ · ꝯ

a ¶ Possessori · id ē succedēti de iure ptorio tm · ut filio emā cipato vl ognato · q dnr bonorū possessores ex bonorū possessione edcāli ⁊ decretali · nā stati hnt ꝗ imedcm dircm vt oseqnē possessiōz hēditatis · qd appellat qrū bonorū · ut. j. e. ꝯ. adipiscēde · vtil vo datur illi q succedit de iure ciuili vl ex testō vel ab intestato · ut · ff · qrū bo · l · i · in pn · ⁊ · C · qrū bono · l · i · sic ecōtra in hreditatis petitione nā dircā dat hredi · ꝗ iure ciuili · vtil vero ei q succedit ꝗ iure ptorio · ut · ff · ꝗ bo · pos hre · pet · l · i · Est ⁊ aliud nouū auxiliuz p nouā ostōz imētū · p qd petit · pos · hr si testm appet nō vicia tū vl vitupatū in aliq sui pte · ut · C · ꝗ edic · diui · adri · toll · l · fi · Sz qre ꝗ ꝗ ēstituto riū cū nūq bonorum pos · habuit hr ñ ipro pe ꝗ ēstituē p dare · ut · ff · ꝗ vo · fi · l · vo bum ēddendi · ⁊ · ff · ꝗ · ij · l · cū qdā Vl dic q in spcā psōa defūcti ꝗ ēstitutoriū · ꝗ natura sui ꝗ adipiscēdi pos sessiōis · ut · ff · qrū bo · l · i · ꝯ. fi ·

b Possessore · due fūt vie succedēdi · scz iure ciuili ⁊ iure ptorio Prima subdiuidit · in possessoriū p ostōez diui adriani · ⁊ petitoriū ut p petitōem hreditatis dircāz habeat · Item ba fit · ꝗ diuidit · i possessoriuz · ut p itedcū qrū bo · p qd petit successor de iure ptorio se mitti in pos · bono · q tenebat ꝗ fūct tēpe mortis · ut h · Item i ptorium · ut pet · hr · bo · pos ·

c ¶ Possidz · vel dolo fecit q mi possidat · ut · ff · qrū bo · l · i · in pn · et expone hec vo ba p hrede et possessore · ut. j. ꝯ. p hēde · et · ꝯ. p possessore ·

d Possessiōz · p imedcm vñ vi · qd intra annū locū hz p hjs q non puenerūt ad violentū · p alijs petuo · ut · ff · de vi · et vi · ar · l · i · in pn · et ꝗ si ciuilit ⁊ naturalit possidebat deiect · si aūt naturalit tm vtile hz vt fructuari · ut · ff · de vi ⁊ vi ar · l · iij · ꝯ. vñ vi ·

e ¶ Jubet · s · ptor de libtate · ut qi lib homo detinetur in uit · quod imedcm hēs · ff · de li · ho · exhiben · l · i ·

f Indicē velit · id ē ouēt iiungēt · q casu aget de li · hoie exhibendo · ut · ff · de li · homie exhiben · l · fi · ac ·

g ¶ Parēti in ꝗ casu duo fūt imedcā · vnū ꝗ li · homine exhibitū ꝗ ꝗducēdis · ut · ff · ꝗ li · ho · ex · l · i · i · hr ñ · ⁊ · l · iij · i · hr ñ

h Obtinuit · imt sapiētes ·

i ¶ Duos · a ptoē formant vt

k ¶ Nd ex hjs · inuit h q ꝗ imedcm ec p vna re opetit · Sz oē · vidr q fit vl e · ut · ff · qrū bo · l · i · ꝯ. fi · sz certe ñ lomi ēvl e · lz ad vnā rē det · sic ei est i here pe · ut · ff · de pet · hē · l · regū · et · l · lz · quā ostat vl em eē · ut ff · ꝗ rei · vē · l · i · j · hr ñ

l Possessio · scz dē m ¶ Data · scz ‖ talis a voce ptoris viui ul hodie corā qlibet iudice · ut · C · q admit · ad bo · pos · l · fi ·

n Pro hered scz nū qd hj tituli fūt · hr ñ · nō · ut · C · i quib ca cel · lō tē · p · l · hēdita tē · ꝯ vsucapio nō pt pcedē · Sz oē · ff · q rū bo · l · i · hr · i · hz illd expone vt ibi ·

o ¶ Pro hēde h oēo qñqz accipit p vero ti · ut · ff · p hēde · per totū · qñqz p falso vt qi credebat se hēdez cū nō sit · et ita h accipit · ⁊ qñz agit ꝗ pet · here · ut · ff · de · pet hēt · l · p hered ·

p Sciēs · vñ si querit ab eo qre possideat · dic qi possideo ul si dicat p herede · tm falsum scienter dicit · ut · ff · de pet · hēt · l · q interrogatus ·

q ¶ Amiserit · q ē fci ·

r Compatū · oē · colonū dircm · oē extraneos vtile · ut · C · ꝗ sal l · i · ⁊ · ff · de salui · l · i · · s · ¶ Coloni · Item et p dāno si qd otulit i eisdē · ut · ff · de salui · interdic · l · i ·

t Pepigisz · s · tacite · ut · C · loc · l · cti iur Sed quid differt imt ꝗ imedcm ⁊ huiusmodi hr ñ · in huiusmodi oportet locatorē p bare colonū fuisse dnm tē pe obligatōis · ut · ff de pig · l · i · ꝯ. cū ptiū in fi · ⁊ · l · ⁊ q nonduz fūt · ꝯ. qd dic · ꝗ in imedcō isto sufficit si pbz ipz possedisse · ut · ff · de sal · itedic · l · i ·

u ¶ Possidetis · qd ꝗ reb imobilib dic · ꝗ utrobi · de mobilib · j. e. ꝯ. ꝗ interdicto ·

x Propetate · ob ꝗ qd opatū ē · ꝗ ⁊ fine hac otroūsia petatis dabit · ut si de sola possessione otēditur · hm jo ·

y ¶ Petē debeat · id est qs sit actor · et quis reus ·

z Possessio fit · id est quis possideat ·

a ¶ Non pt · ut · ff · de iudi · l · inter litig ·

b Ciuil·ut qz parit actōez i rē adūsario·ut·C·8 ali· mu-
iu·causa fa·l·j·
e Natural vt qz nemo a seipo possz petē ꝑ natazz·ut· ff·8
arbi·l·pnl·q fac ad ꝗ bñ·ff·uti·pos·l·i·§·ꝗ ĩdem·q·ff·8
d Sp ĩges·i·magz·q ꝗ eadē otencō acq·pos·l·exitus·
q i alijs indictis est etiā in illo de supfitieb9·ut·ff·8 sup
fic·l·i·Rz·i·Item il=
lo itinē actuqz q via
pua·ut·ff·8 iti· actu
qz p l·i·i·Rz·Item de
aq coti·q esti·Item in
t eos q ducūt aquam
p eūdē riuū q corri/
uales dñr Item it eos
q ex eos castello·ut·
ff·de aq cot·q esti·l·
·i·Rz·i·q·l·fi qs ius·
·§·fi it corriuales·et·
·§·ait ptor qui ex ca/
stello In hijs ei oīb9
indcis vbi de icorpa
liū qi possessiōe agit
ē ꝗ mod9 agēdi q in
duobz istis·et ꝗ cō
tinue p9 illum ti·uti
pos·et illi supradicti
ponūt p ordiez
o Remanz·fac·C·8
edē q accusaē·i fi·et·
C·8 rei vē·l·res·ff·
fi vsufru·pe·l·uti
e Vl edi frui·
ū·ff·utipos·l·i·i·Rz·
f Vtrobi·ꝗ 8z ab
utrū et ubi·ut utrum
ponat p ad vl āpli9
vbi poit p qz·q·d·
ap8 qz ē apud eū fit·
Rō fit at mtio ꝗ pos/
sessiōis·c mobilia p=
pe ñ possideat ꝗ imo
bilia tm·c dicat pos
sessio qi pedū ponō
ut·ff·de acq·pos·l·i·
i pñ·abusiue tm tā mo
bilia q imobilia dñr
possideri· g Duo
rū·s·duoz indictoz
h Indci·i·tpe q
ponitur indictum
i Aliū dūmō ñ adū
sariū k Eius·s·q
adūsarius·ut·ff·de v·fi·l·maioē pte l Possidebat q sic
eicij vicebat i vti pos·q vtrobi·et erat forte rō qz eicius
mobilia ēnsferūt q imobilia·ut·ff·omo·l·i·q·ff·de re iud
a diuo pio·§·i·et·ff·de acq·pos·l·fi rē m Ad possessiōz
nota quantum ad possessionem·nam quantum ad alia re=
mansit differentia ut olim·ut uti pos·in rebus immobili=
bz·et vtrobi·i mobilibz locū habeat·ut ꝗ 8z·et·s·§·pr·
n Nec clā·cū multa sint gña violētiaz·q ad pñs omitto·
de hac vi q iqetiua 8z q parit ꝗ indcm dic·ut si me arraē
vl edificare vel aliqd i meo me facē phibes otēdēs te pos
sidere·hz locū ꝗ indcm·ut·ff·de vi· et vi·ar·l·vim facit·
et·ff·q vi aut clā·l·i·§·q fi·Quid si ille nō otēdat se possi
dē·ꝗ solū iniuriaē mihi Rz·adhuc locū hz ꝗ indcm·ut·ff·
uti pos·fi duo·§·fi vicin9 Sz q actōe iiuriaz mihi teneē·vt

racō fac ut alius possideat· et alij9 a possidente petat·q qz longe omodius ē possidē poci9 q petere idō plmqz et fere sp ingēs existit otētō 8 ipa possessiōe

Cōmodū at possidēdi i eo ē·q etiā si ei9 res ñ fit q possidet·si modo actor rē suā non potuerit essepbare remanet in suo loco possessio ppt quā cām cuz obscura sit vtusqz iura o tra petitorē iudicari solet

Qz indicto qdam vti possidetis·de fundi vl edi um possessione otenditur Vtrobiꝛo indicto de rerū mobiliuz possessione cōtēditur qrum vis ac ptas plima int se drazz apud veteres hēbant·namvti possidetis interdicto is vincebat q indicti tpe possidebat·si mō nec vi nec clam nec pcario nact9 fuerit ab adūsario possessionē·ec si aliū vi expulerat a clā arripuerat alienā possessiōz· aut pcario rogauerat aliquē vt sibi possidē liceret

ff·8 act·ēp·l·q pēdētē·Quid si nec possessiōis rōe nec iiuria·ꝗ qz vuiutē sibi otēdit Rz·si possidz itētabo negatori ā·si ego possido itētabo ꝗ itdēz·ut·ff·si vuivē·l·ij·§·j Clā at possidz q clāc'o em absēte sibi possidre volēs igdiē fū=dum meum quē ego possideo·nec tñ suspicoz me posse ēpelli et ita me absēte q muito sepissime fac·ut·ff·q vi aut clā·l·iij·§·fi·q 8 acq pos·l·clā·ille ei qui igreditur hz naṫalem p i troitū suum·et ego ciuilē Vel dic q ego retineo naturalē ciuilit·igrediēs naturalem naṫalit·Sed nōne eā naturalē pdit stati cū de fundo exit et ad iudiciū veit vel etiā alias iret·Rz·ñ·immo animo ētinz eā naturalem ut fac fructuari9 q solaz naṫalez hz Vel dic q si admittat eaz·ñ tñ nocz qz adhuc ꝗ indicto tenetur·lz ego possideam tm·ut diximus p·l·ff·uti pos·fi duo·§·fi vicin9·pcario at possidet aduersari9 a me vt si pcib9 suis motus ocessi sibi pcario ut·ff·de pca·l·i·i pn et·§·i·et distigue i pcario·qz aut agitur ut omis possessio i accipiētē ēnsferat·qd fieri pt·ut·ff·e·i ēb9 q·ff·8 acq·pos·pōp·§·fi is·aut ut nulla·et ꝗ vz·ut·ff·8 pcat certe·§·is qui·aut vt habeat naturalē tm qui accipit·et ꝗ valz ut·ff·de pca·l·et hz et·§·eū·Sed nunqd i omi pcario vinco habentē a me p ꝗ indictū·Rz·non illū q hz omez possessionē·cū hoc interdcm possessorē tueatur·ut·ff·vti possi·l·i·§·i·et·§·ij

Vtrobi vero indicto is vincebat q maioē pte ei9 anmi·nec vi nec clam·nec pcario ab aduersario possidebat hodie tñ aliter ob huat Nā utusqz iterdicti ptas qntū ad possessionē ptinet exeqta est·ut illevicat q i re soli q in re mobili qui possessionez nec vi nec clam nec precario ab adūsario litis contestate tpe detinet Possidere aūt vidz qsqz non solum si ipse possideat·sz si ei9 noie aliqs in possessione sit·licet is eius iuri subiect9 nō sit qt est colonus et inquilinus·

Per eos qz apud qs 8 posuerit qs·a quibus omo dauerit ipse possidere videt·q ꝗ ē qd dicit ētinere possessionē posse aliquē p quēlibz q ei9 noie fit i possessiōe·quiecia solo aio qz retineri possessiōz placz·i· ut quis neqz ipe fit i possessiōe neqz eius noie ali9 tñ si nō reliqnde possessionis aio·sz postea reūsur9 inde discesserit·retinere

g vico supdcōs ec si ego habeā possessiōz ab alio·vi vl clā vel pcario·ut ꝗ et·ff·uti·pos·l·i·§·fi·et·l·ij·

o In possessione·caute dic·ut·ff·de acquir·pos·l·fi quis aute·nā nō possidet isti nec ciuiliter nec naturalit·hm·jo··s·colonus et inqlin9·et fil'es·ut ꝗ et·ff·de vsuca·nō solū·§·quod vulgo·sed·M·dic eos naturalit possidere·ut·ff·oñi di·l·neqz ꝗ illū intellige possidere colonū·scz alij·

p Colonus·s·i villa·ꝗ inqlinus in ciuitate·ut·ff·de acq pos·l·re pignoris·

q Per eos videt·si ergo per aliū possidet·g ñ possidet ut·ff·de acq·pos·l·q in eo Licet qdā dixerūt eū naturalit possidere·sicut et colonum·ut superiori casu diximus

r Retinere·licet aio teneatur·ñ tñ aio qrit·ut·ff·8 acq·pos·l·quemadmodum·et·C·de acq·pos·l·licet·e·§·pr·

a Exposuimus · s · p q̃s · p so · no · ac qui · §. ex hijs ·
b Ediū aliud in rebus mobilibus · nā p hijs opetit vi bona rapto · actō · ut · ff · de · vi et vi ar · l · i · §. hoc interdictum · et · §. illud · et · §. plane nisi mobilia cum immobilibus petantur hoc interdicto · ut · ff · de vi et vi ar · l · ij · §. qui autem ·
c Proponitur · idest datur
d Vñ vi ꝗ q̃re dr vñ vi · Re qr talia erāt verba p / toris vñ illū vi deiecisti rē · et ita a prin / cipio verborū ptoris fūpsit denoiatōz ficta alia vt q̃ bona · et filia ut · ff · de vi · et vi · ar · l · j · in principio
e Ab eo · s · deiectus qr hodie expoliauite · vel qr cepi possidere rē tuā clā · vl vi seqnti vno die me expulisti · nā teneris mihi ꝗ indicto secus si incōtinēti me reicis · ut · ff · de vi et vi ar · l · iij · §. c g · a · l · qui possessiōz qd incōtinēti accipe añq̃ ad alios actos exneos diūtat · ut · ff · de quo · rei · stipu
f Cōstōibus duos ut · C · vñ vi si q̃s i tm
g Supdixim9 · scz · vi bona · rap · §. quia tñ
h Rei dare · s · ꝓpe / tatis · ꝗ interdicō vti possidetis possessio estimat · ut · ff · uti possi · l · pnl · §. fi ·
i Priuata · pena at hmōi legis est tercie ptis bonorū publica si sine armis · et relegatio ec si c armis · ut · j · de publi · iud · §. Item lex iul · de vi · pu · a · C ad · l · iul · de vi · pu · l · qñq̃ · et · l · ij · et · ff · de ac · l · hos accusare · §. omnibus
k Sin at · et lapides · j · de pu · iud · §. Item lex · ff · de vi · et vi · ar · l · iij · i pn · ff · de v · si · l · armorū · Sz nunqd dz aliqs expectare se primo pcuti q̃ pcutiat · Dicunt qdaz q fic ut · ar · C · vñ vi · et · l · i · et · ff · ad · l · acqui · si ex plagis · §. tabernarius · Nos contra sed sufficit iustus timor recte possidenti ad defendendam possessionē quam sine vicio tenebat iculpate tutele moderam ne illatā · vñ ide ꝓpulsare ꝗ · vt · ff · ad · l · acql · sza si qñz et · ff · ad · l · cor · de fic · l · is · q · et · ff · d vi · et vi ar · l · iij · §. q ar ·
l Tercia · duplicia · simul pt fieri actionum diuisio · nam q dam duplices sunt · ut fa · hr · fin · reg · et oñi · di · ut · ff · de iudi · l · in tribus ·
m Sacro · ut · ff · ne quid in loco sacro · l · i ·

possessiōz videt Adipisci vero possessionē p q̃s aliqs pt · secdo libro exposuimus nec vlla dubitatio est · qui animo soli adipisci possessionē nemo pt Recuperāde possessionis cā solz mē dici · si quis ex possessione fundi vl ediū vi deiectus fuerit · Nam ei ponitur interdcm vñ vi · p qd is q deiecit cogit ei restituere possessionē · ꝗ is ab eo qui vi deiecit vi vel clam · vel p cario possideat · sz ex ostōibus sacris ut supdiximus si q̃s rē p vim occupauerit · si qd in bonis eius ē · dñio eius puat · si aliena p9 eius restitutionē ecia estimaciōz rei dare vim passo opellit ·
Qui autem aliquem de possessione per vim deiecerit · tenet ex lege iulia d vi puata aut de vi publica · sz de vi puata · si sine armis vim fecerit · Sin aut cum armis eū de possessione expulerit · de vi publica tenet Armorū autem appellacione non soluz scuta et gladios a galeas · sz et fustes et lapides significare intelligim9 Tercia diuisio indictorū h est · q aut simplicia sūt · a duplicia · Simplicia sūt in q̃bus reus alter est · alter actor · q̃lia sūt oia restitutoria a exhibitoria · Nā actor ē qui desiderat · a exhiberi · a restitui · Reus aut is a quo desiderat ut restituat aut exhibeat Prohibitorū at indictorū alia simplicia sūt alia duplicia · Simplicia sūt · veluti cum ptor prohibiz in loco sacro vel in flumine publico ripa ve eius aliquid fieri Nam actor est q desiderat ne qd fiat · reus est qui aliqd facere conat
Duplicia sunt · veluti vti possidetis indictum et vtrobi Ideo aut duplicia vocat · qr pa vtrusqz litigatoris in hijs oditio est · nec quisq̃ pcipue reus vel actor intelligit · sed vnus quisqz tam rei q̃ actoris ptem sustinet · De ordine a veteri exitu indictorū supuacuū est hodie dicere Naz q̃ciens ext ordiez ius dr q̃ lia sūt hodie omia iudicia nō ē necē reddi indictū · sed p inde iudicat fine interdcis · ac si utilis actō ex cā interdicti rēdita fuissz

n Publico · ff · ne quid in flumi · publi · per totum ·
o Vtrobi · Item iterdcz d supfitiebz · ut · ff · de · supfi · l · i · §. ꝓpoit et die ut · s · e · §. itinēde · / mitate · fine ea tñ rēdi pt ·
p Indcōz · s · c ātiq̃ solē · a ꝓponi · ut · ff · de op · no · nū · l ptor ait · §. nōnulli · vel ec i fez actō loco cuiuslibz indicti q̃ vtil vocatur ut subicit ·
q Ordinez · id ē ext antiqua solēnitatem qd sp fieri vidr vt sbicit ut · s · de suc · subla · i pn · a · ff de neg gest · l · actō · et · C · d fcm et ipe · ac · sbla · l · i · et ij ·
r Indcis · s · solēnibz s Actō · i · actō infcm q daz loco cuiuslibz indci · Et nō quatuor esse genera actōis i fcm · vna est que ex omni edicō vel indcō ptoris daz vbi sp eal actō ñ daz ut h · Alia ē leg acq̃lie subsidiaria · qñ dānum datur de nō cor pe in nō corp9 · ut · s ad · l · acq̃ · §. fi · que et ipsa ptoria ē · ut · ff · d ps · v · l · qr actōnum in fi · Tertiū genus ē extordiariū · qr ex vrijs figuris cāz ē introductum q̃ciens equū ē actōz dari · vt · C · d sacrosa · ec · l · scimus · Quartū genus est qd eqpatur actōni ps · v · q̃ actio prescz · v · vna cum ista i fcm ciuil dr · ut · ff · de pscp · v · l · i · in fi · Et hz locū i tbz gñibus negotiorū · Prio i cō tractibz inoiatis tribus · dout des · et do ut facias · et facio vt facias · ut · ff · d ps · v · l · natal · §. i · et · iij · Sz in q̃rto innoiato ext actu · s · facō · ut des · hz locū actō de dolo ut ff · de psc · v · l · naturalis · §. q si facō · Item in secdo gñe ex omni pacto incōtinēti ate vel p9 apposita iuē aliquē extū · ut · C · d pact · int · emp · a vē · l · ij · et · C · de pac · l · petēs Item i fcō gñe vbicūz dubitat de noie extd · utz i exēpl · ut · ff · de estia · ac · l · i · et · ff · de prescp · v · l · i · per totum · et · l · iij ·
t Reddita · scz ab illo ptore
u De pena temere litigātiū · usqz nunc de ꝓpositōe actōnū dictum est hz qr otingit eas indū temē ꝓpōi · nūc de pena temere litigantium dicit
Vnc sustiebant · s · magistratus qui iura reddebant · ut · ff · de orig · iur · l · ij · §. post originem · ac ·

p Maxime·i·certe·
z Religione·s·calũ·ut·j·pr·ꝯ·Sz qũ·ꝓ in futuro seculo licet non m isto ut·C·de iurĩur·l·ij·Ac·
a Infamie·j·e·ꝯ·
ex quibusdam·ac·
b Constõne·C·de iurĩur·ꝓter ca·l·ij·
in princi·ac·
c Nisi prius·nõ dic
q̃ pri9 reus q̃ actor
iuret sed prius q̃ au=
diatur actor·aut pri
us q̃ re9 iuret·ut·C·
de iurĩur·ca·l·ij·ĩ pn
que est contra
d Ad ostradicendũ
nota diligent capl'a
huius sacri·actor em̃
iurat q̃ bona istãcia
venit ad agendũ·vt
C·de iurĩur·ca·l·ij·
Itez q̃ ñ dabit vl' de
dit iudici aliqd ut ꝓ
ferat ꝓ se snia·ut in
aut·ut liti iurẽt ĩ ex
or·lit·Itẽ q̃ nullam
exigz vl' faciat ꝓbati
oez calũniosam·ut in
aut·8 hijs q̃ igdi ad
appel·ꝯ·fi·col·v·ecõ
tra reus iurat ꝗ eas
ñ q̃ in p̃mo capitulo
iurat sevti bona conẽ
e Veluti· //dictõe
ut·s·de ac·ꝯ·tripli
f Noie agetur·Itẽ
alibi·ut·C·de nõnu·
pec·aut·oẽ·qui ꝓpã
Itẽ q alibi·ut si credi
tor negat sibi debitũ
solutũ·nã postea q̃
fit debitum ꝓbaẽ co
giẽ·ut·ff·de ꝓba·l·
ĩ de idebito Itẽ pos=
sessor negãs se possi=
dẽ si ꝓ baẽ pdit pos=
sessiõz·ut·ff·8 rei vẽ
l·pnl·et ĩ aut·8 ten·
et se·ꝯ·ad ꝗ Itez at·
ut·ff·de iudi·l·eũ·
g Actõ eẽ a pnci=
pio nõ solũ imficiacio
ne·ut ꝗ et·s·de act·
·ꝯ·at ille·Accut·
h Itẽ actoris·q·di
nõ solũ reus iurat de
calũnia·ut·s·e·ꝯ·i·ꝗ
eẽ actor vtim ostõne
nra dr·ut·C·de iur·
ca·l·ij·in prin·
i Subeũt·s·q̃ iustũ
et fidele huiciũ pstẽt
ut in ostiẽ·8z ꝗ tñ in
ostudine nõ habetur q̃ iuretur·lz lege caucaẽ·ut·C·ius
r ẽ nõ nouã·ꝯ·prõni·et fac ĩ aut·de testi·ꝯ·fi·
k Hec at q̃ 8 sacris ca·dcã fũt·s·e·ꝯ·i·et·s·

y Pecuniaria·i·aliqũ·ut·j·e·ꝯ·fi·
Sz qũ·ꝓ in futuro seculo

Vnc admonendi sum9 magnam cu ram egisse eos q̃ iura sustiebãt·ne facile ho mines ad litigandũ pced̃ rẽt q8 et nob studio est id q̃ eo maxime fieri pt q̃ te meritas tã agẽtiũ q̃ eorz cuz q̃bus agiẽ·mõ pecuni aria pena·mõ iurĩurandi religiõe modo infamie me tu cohercetur Ecce ei ius= iurãduz omib9 q̃ oueniun tur ex ostõne nra defertur nã reus non aliter suis al= legacõibz vtitur ñ prius iurauerit q̃ putãs se bona instãcia vti ad contradicẽ dũ puenit At adusus in ficiantes ex q̃bus dã causis dupli vel tripli actõ cõsti= tuitur·veluti si damni in= iurie aut legatorũ locis ve nerabl'ib9 relictoruz noie agatur Statiz aẽ abinicõ pl'is q̃ simpli ẽ actõ veluti furti mãifesti q̃druplí nec manifesti dupli naz ex hijs et alijs q̃bus d am causis si= ue q̃s neget siue fateatur pluris q̃ simpli est actõ

Item actoris q̃z calum nia cohercetur nam eciaz actor pro calumnia iurare cogiẽ ex nra ostõe utusqz etiã ptis aduocati iusiurã dum subeunt·q8 alia nra ostõne oph̃ẽsũ ẽ Hec aẽ omia ꝓ veteris calũnie a= ctõne introducta sunt que in desuetudinẽ abijt·q̃ in

l Intoducta actõ em̃ q̃dam erat q̃ tenebaẽ actor qui per calumniã litigabat ĩ decimã pte litis·q8 hodie corrigitur Sz q̃ ꝗ hodie iur aut·ĩ ãtiquũ ẽdit statuz lz ñ iur illi9 actõ

pte decia litis auctores mk̃ ctabat q8 nusq̃ fem̃ esse ĩ= uenim9 Sed ꝓ hijs in= troductũ est et p̃fatuz ius iurandum ut et improbus litigator q̃ damnuz q̃ ipẽ= sas litis iferre adusario suo cogaẽ Ex q̃bus 8 iudicijs dãnati ignomiosi fiũt ve= luti furti vi bonorum rap= torum iniuriarum·8 dolo Itẽ tutele mandati depo siti dircis ñ ostrijs actioni= bz·Itẽ ꝓ socio q̃ ab uẽqz pte dircã est et ob id qui libz ex socijs eo iudicio dã nat9 ignomia notaẽ·sed furtiquidẽ à vi bonorum rapt orũ à iniuriarũ aut de dolo ñ solũ notãẽ ignomi nia·sz et pacti et rcẽ Pli= muz em̃ inẽest vtruz ex de licto a i quis aut ex contra ctu debitor fit Omniuz autẽ actõnum istituenda= ruz pncipiuz ab ea pte edi ti pficiscitur q̃ ptor edicit de ĩ ius wcãdo·utiqz eniz in p̃mis adusari9 ĩ ius wcã d9est idest ad euz wcãd9ẽ qui ius dicturus fit·q̃ pte pretor parentibus et pronus Item pentibus libe= risqz pronorũ et pronarũ huc pstat honorẽ·ut ñ ali ẽ liceat liberis libertisqz e= os ĩ ius wcaẽ q̃ si id ab ipo ptoẽ postulauerit q̃ impe= trauerint q̃ si q̃s aliter w= cauerit in eũ penam soli= dorũ quinq̃ginta ostituit

nis·ꝗ p iudi· offi·l t ĩ
aut·8 liti·ꝯ·ad exclu=
dẽdas·et nõ ex ꝗ·ꝯ·q̃
ex·l·ff·de ĩ·iur·l·q̃ ĩ
ius·ꝯ·nemo·et ex·l·ff
de pe·hre·l·illud q̃
ñ improbe et calũmo
se litigauerit ut nõ 8
beat odẽnari ĩ expẽs
ut·ff·de iud·l·eũ·q̃ q̃
C·de fruc·q̃ liti·ex=
pẽ·l·ñ igret·lz ĩ·C·
8 iud·l·ꝓperãdum·ꝯ·
finaũt·indistincte di=
cat victũ odẽnari vi
ctori in expẽs·ꝗẽ in
telligendũ cũ iam di
cta det miacõe·si ca=
lũniose ꝗ faciat·ut in
aut·8 iud·ꝯ·op tz col
vj· l Igmiosi·dam
nati·s·suo noie·ñ si ꝓ
curatorio ut·ff·8 his
q̃ no·ifa·l·furti·q̃ ꝗ
si a iudice ordinario
vl' delegato fit odem
nat9 sec9 si arbitr ovt
ff·de hijs q̃ no·infa·l
q̃ g·ꝯ·ex opromisso
m Directo·et ob id
tutor oueniens a pu=
pillo et dãnatus infa
matur·Idẽ in alijs di
rectis·sec9 ecõẽ tu=
tor pupillũ faciat cõ
dẽnari·ut·ꝗ·et·ff·8
hijs q̃ no·infa·l·i·Et
nõ qz ĩ casu ec oẽria ĩ
famat ut hq·ff·8 his
q̃ no·infa·l·furti·ꝯ·
mãdati·Itez nota q̃
q̃tuor ꝗ ponũtur ex
ẽpla de maleficijs et
q̃tuor 8 oẽctibz·vel
o Sz furti eciã q̃i
pacti·i·p̃cio erij sine
iussu p̃toris·ut 8 his
q̃ no·ifa·l·ĩ actõib9·
et·l·furti et·ꝯ·pact9
p Recte 8 hijs q̃ no=
m fa·furti·l·fi·
q Edicti·i·edictum
ꝓpoit de in ius vo·ut
·ff·8 ĩ ius vo·l·iij·ꝯ·
p̃tor·et p totum·ti=
r Dictur9·ff·de in
ius·vo·l·i·ac·
Accursius floren=
s Solidorz·at q̃ si ĩ
officios9 castigatur
si p̃ inopia penã soluẽ possit·ut ff·de in ius vo·l·pnl·et fi·
Et itellige ꝗ ĩ emãcipatis filijs·at nõ possz esse iudiciũ inẽ
p̃rem q̃ filium ut·C·8 ĩ ius·vo·l·fi·et dixi9·s·8 act·ꝯ·eũ q̃

Itē nota qr pz hic q aureus p solido accipiē·ut·ff·de ī iusvo·l·libtus·et·l·in eum dicat·l·aureorz·et h dic soli·Itē nō·qr·lxxij·aurei·faciūt libra auri·ut·C·8 sucepē·et arch l·q̄ciens·col·p· Pz vñ supē·Rz·qr de acē·dixi9·et 8 re

Vpest/ is seqtur·sic a de iudice q̄ sedet in iudicō dicamus·et eius offitio circa que vertatur·

a Inpmis·i·in pncipalib9 vl inē pncipalia·nam pmo libellus dād9 ē·ut·C·de liē·oē·auē·offeraē·et cāe examiacō pcedē dz hac obuātiā·q̄ ēca sniaz adhibeē·ut·C·de iuō·l· iudic·vel dicī primis scilicet obuātijs·s·ēca sniaz adhibendis·nā et alia sunt obuanda·s·q detur ī scptis·ut·C 8 sē·expe·reci·l·fi·a sedendo·ut ī auē·vt ab illus·et q̄ sup·ff·scimus·sz h est pncipa/le q vm legez iudicz ut h sequitur

b Cōstōib9·s·imp atorz c Aut moribz id est osuetudine q̄ p lege buaē·ut·s·8 iuē·na·ff·ex ñ scpto Pz quid si vnū eorz alteri oēdic·Rz·constō legi antiq̄ piudicat·ut·ff·deē·a se o·l·nō est nouū·a osuetudo piudicat vēqz siue fit gñal·ut·ff·8 le·et se·cō·l·de q̄bz·siue fit spāl in illo loco·s·tm piudicat vē qz·ut·ff·omia·predi·l·vēditor·ff·si ostat·d Moxa·s·pmitto nā dām estimacō tm est ī obli·et ī odēnatōe·ut·ff·8 re·iu8·l miles·ff·i·et·ij·al·esset in certa snia·q8 esse nō dz·ut·s·de acē·ff·curare

e Cū·s·possessorez f Vt rē ipsā·idē et si ī psonā ut si res petatur vi possessa per actōz q metē·cā vel ex stipl atu ad rē tradēdā si aē in q̄ntitate vel in gñe aliquid petaē·et tūc a petitōne actoris absoluitur ul odēnaē in re petita

g Cū fructibz Pz 8 q̄b9 fructibz loqē nunquid de naturalibus·ut de pomis et cerusis et similibz an vo 8 industrialibz·Rz·8 naēalibz non·qr illi aut extāt·et tūc p rei vē·petūē sic res ipa ē nullo eē bo·fi·pos·faē suos·ut·ff·de vsuē·l·fructo·Aut ñ extāt·et tunc ñ teneē·ē nec hēat·nec dolo fecerit q̄ mio hēret·sz odicōe sine cā estimacō debeē·ff·si·ē pe·l·si et me·a vtroqz casu cessat offitiū iudicē·de q̄ h agiē cū iuē actōis petāē·itē de induē·non·sia bo·fi·pos·pcepti sūt qr pcipiendo eos a sepādo a solo suos faē·et luēē vt ff·de ūrz di·ff·si q̄s aī dño·siue hēat titulū siue ñ·ut·ff·q̄bz mo·vsu·a·l·fi·usuff·a·ff·fiñ·reg·l·iiij·ff·pnē·si aē non sepaust adhuc ipsi9 fundi sūt vt·ff·de rei vē·l·fructus·Pz dic de industrialibz loq q̄ sūt percepti·sz non osumpti a bo·fi·pos·nam cuz sūt fci possessoris·nō rei vē·sz iudicis offi/cō petūē·ut h·et·C de rei vē·l·certuz·ff·bō fide·si aē male fidi fit de osūptis tenebi/ē odicione sine causa de extātibz rei ven·ñ dico eaē rei ven·quapetiē res·sz alia omi/no lz in peē·hz· fit secus·ut·C·de rei ven l·certū·i·Rz De pcipiendis aūt teneē officio iudicē·ut·j·e·ff·illorum et·ff·de rei ven si nauis·ff·fi·si vo ma/le fi·pos· titulum habeat 8 osūpē· teneē odicōe sine cā de extātibz rei vē8·a pcipiendis ppē·t·excusatur·ut·C· 8 rei vē·si fundū·ñ in·iiij·casibz vbi de pcipiēdis teneē q̄ hz tituluz q̄s dic·ut·s·dixim9 8 rerū di·ff·si quis a non h Si ī pñti· // dño nō ī actōe ī rē incontimēti fieri execucōez sec9 ī psonalibz·q̄a q̄tuor mēsiū spaciū daē·ut·s·8 acē·ff·q̄dam et·C·de vsuē·rei iu/di·l·ij· et·iij·

i Et si hreditas·petita·si hreditatis petitōe actū fit et odēnacō secuta·nā a ipa est ī rē et ī psonā·vt·s·de ac·ff·quedam·k Petitōne·ut ēstituaē fruct9 cum re·ut·s·pr·ff·

l Nō pcepit·s·q̄ tituluū hēbat·al ab illis percipiendis excusatur ut modo diximus

m Actōe·s·in rē·a peē·hre=hreditatis venūt eaē rō n Pene·pene dic·qr ī petitōe/ /ne qua res·sz i rei vē=dicatione alia est rei vendicacō p re·alia p fructibus·

De officio iudicis·

Upest vt de offō iudicis dispiciam9·

Et q̄dez in pmis illud obseruare dz iudex vt aliē nō iudicz q̄z q legibz a ostōibz aut moribz pdiē·Ideoqz si noxiali iudicō aditq̄ ē obseruare debz vt si odēnādus videē dñs ita 8beat odēnare pbliū meuium lucio ticio in decē aureis odēno aut noxā dedē

Et si in rē actū fit corā iudice si oē petitorez iudicauerit absoluē dz possessorem siue otra possessorem iubere eum debet vt rem ipsam restituat cū fructibz sz si in psenti neget se possessor restituere posse·et sine frustracō evidbiē tps restituendi cā petere idulgendum ē ei vttñ de litis estimacione caueat cū fideiussore si infra tps q8 ei datū ē non restituisset·Et si hēditas petita fit eadez circa frcūs inueiunt que dixim9 iterueire 8 singlarū rerū petitōe Illoruz aē fructuum q̄s culpa sua possessor nō pceperit siue illorz quos pcepit In vēqz actione eaē racio pene hēē si pdo fuerit si vo bona fide possessor fuerit nō habetur racio osumptorz neqz non perceptoruz p9 inchoatam autem petiacionem eciam illorum racio habetur qui culpa possessoris pcepti non sunt ul percepti consumpti sunt·

Si ad exhibendum actum fuerit non sufficit si exhibeat rē is ē q̄ actū ē·sz op9 ē ut eē rei cāz dēat exhibē·i·ut eā cāz habeat actor q̄p hiturus eēt si ē pmū ad exhibēd egissz exhibita res fuissz·Ideoqz si inē moras exhibēdi vsucapta fit res a possessore ñ lo minus odēnabiē Preter ea frcuuz medij tpis id est eius quod p9 acceptuz ad exhibenduz iudiciuz ante rez iudicataz inēcessit racionē dz hre iudex Quod si negz re9 ē q̄ ad exhibēd actuz ē in psenti se exhibē posse et tps exhibendi cā petat idqz sine frustrationе postulare videaē dari ei dz·ut tñ caueat se restituruz q8 si neqz statī iussu iudicis rez exhibeat neqz postea exhibituruz se caueat odemnandus fit in id quod actoris iteat si ab inicio res exhibita eēt Si familie hreiscūde iudicio actum fit singulas res singulis hēredibus adiudicare debet et si in alterius personam pregrauare videatur adiudicacio·

o Rō ꝗ ē verū p rei vendicacōz vel p iudicis offitium · ꝗ
p odicōz sine cā fic · cū equū ⁊ bonū sit · ut · ff · si cer · pe · l · et
si me · p Percepti · ñ mfās vl pupilli fuerit possessor vt
ff · de rei · vē · l · q ifās quō potuit vsucapi · ē mtrupcōe fa
q Vsucapta · Dz cta i actōe ad exhibend videat facta
ēim rei · vē · ut · C · de anna · excep · l · fi · Rz · b · jo · lex illa itel-
ligit i ꝗbz casib ibi
in lra positis · ñ alias.
Alij dicit illā gñalit i-
telligi · p l · ff · de iuꝰ
solem Et q ꝗ dic ē-
ca res mobiles · intel
lige in qbz ñ mtrūpi
t vsucapio p litis ot ·
ut · ff · de rei · ven · l · si
p pa sma verior est
r Actū ⁊ obtentū.
s Tñ caueat · ut · s ·
e · ꝗ · ꝗ si neget · ff · ad
exhiben · de eo · ꝗ · si iu
t Condemnā sta
dus · delato · iurīur · i
litē · ut · ff · de in lit ·
iur · l · in actōne
u Dictū ē · ut · s · de
ac · ꝗ · qdam actōes ·
x Eo osūpsit · ut · ꝗ ·
et · ff · fam · hrē · l · pu-
tovi · ꝗ · ꝗ si dolo
y Eadē · s · ut fiat ad
iudicacō rez et pecu
nie · ut · s · e · ꝗ · si fami-
lie · aut ēca dāna da /
ta in rebus ut · s · e · ꝗ ·
pr · et · ff · cōi · di · l · iij
z Possit · nō non pos
se fieri qꝰ sine omodi
tate fit · ut ꝗ · et · ff · ꝰ
v · si · l · nepos procu
lo · Item nō corpus
aliud diuiduū · ut fun
d q diuidit ꝟm vo-
luntatē pacta · ut · ff
de l · j · l · q in rez na/
tura · ꝗ · ij · Aliud indi
uiduū · ut hō ut ꝗ et ·
ff · de vsuca · l · rez · ꝗ ·
mixta a Si fmū ·
q iudicō agit ut agꝰ
ofimbz ēmmi ponāt · ꝗ p domibz vicinis ꝗ iudicō ñ agit ·
si at fit domꝰ m pdiū rusticū agit utili fmū regūdoz nō
dircā · ut · ff · fi · reg · l · ij · in pn · et · l · ꝗ et si · ꝗ · fi · Accur
b Necessaria ꝗ · s · quod sequitur · euidentioribus
c Adiudicacō · ff · fin · reg · l · ij · ꝗ · fi · et · l · iij · et · iiij · in prin ·
d Nuo furatus · Dz ad qd dānabit · Rz · quāti in litem iura
uerit actor pt ec ēmnalit puniri in · l · aureis ex lege agra-
ria pro qualibet vice q applicat fisco · ut · ff · de ēmi · mo · l · a
gria · nec ciuil tollitur p ēmialē · ē ad rei psecutōz altera de
tur vt · C · qñ ciuil act · p iu · cri · l · i · nisi interim donec altera
exercetur · ut · ff · de publi · iudi · l · is qui · Accur ·
e Condēnand · s · ad int esse delato iurīur in litem
f Cui adiudicatū ē · nō ex sma iudicis dñium transferri · sic
est in missione q fit ex secdo decreto · ut · ff · ꝰ acq · pos · l · iij ·
· ꝗ · fi · et · ff si ex noxali cā aga · l · ij · in fi · et · ff · oñi · diui · l · ꝗ si
res q sic accipe · si fuerit facta missio p ipm p torē · nā sola se
tētia ñ fac dñm · sed traditō ut · C · de pact · l · ēditōib ⁊ · g ·

debet hūc mutuō cōhēdi ē
ta pecunia sicut iā dcm est
odēnare Eo qz noie co-
hēdi qsqz suo odemnādus
est q solꝰ fructꝰ hereditā
rij fundi pcepit aut rē he-
reditariā corrupit ā con-
sumpsit q quidem sīl inter
plres qz ꝗ duos coheredes
ꝗ sequūt Ead quidem
ītuemunt si oñ diuidūdo
ꝰ plibꝰ ꝗbz actū fit qꝰ si ꝰ
vna re veluti de fūdo fiqꝰ
iste fundus comode regio
nibꝰ diuisionē recipiat · p-
tes eiꝰ singlis adiudicare
dz Et si vnius pars preg-
uari videbit · is mutuō ē-
ta pecunia alteri odēnan-
dꝰ est Nꝰ si omode diui
di nō possit veluti si hō fo-
te aut mulus de quo actuz
fit · tunc totus vni adiudi-
candus est · et is alteri inē
ta pecuia odēnandꝰ Si
finiū regūdorū actum fue
rit dispicē dz iudex · an ne
cessaria ē adiudicacō q sa
ne vno cāu necria ē · si eui-

de rezdi · ꝗ · p ēditōz · et · ff · de acquir · pos · l · iuste Dz quid
in rei vē · si res est aliena ⁊ in ea pnūcieē et ex ea causa mi-
chi tradat · Rz · idē cū em publiciana mihi deē qñ a non do
mino michi adiudicatur ⁊ tradit · ut · ff · de public · l · inj · i fi ·
ergo vbi est dñs · dz ex sententia tradicō me dñm facere vt
ff · de public · l · quecūz · Ps · lex videtur expressa · ut · ff · de p
cur · l · non solum · al ·
pōp · ꝗ · ꝗ hjs · ⁊ · ff ·
de excep · rei iudi · l ·
si inter · nec ob · q er/
ror fit ibi · ex q videa
tur dñiuz non ēnfire-
quia ꝗ error iam re-
pbari non pt iudicis
sētentia puat a qua
non fuit appellatum ·
Itez nec obstat q sē
tentia lata in actione
personali reo absolu
to q remanet ꝰbitor
ut · ff · de consꝰ · inde · i
iur · qz illud habet lo
cum in obligatōne q
est res in corporalis
ꝗ aūt dicimꝰ de do-
minio rei corporalis
qꝰ facile et prsus po
test sperari ab vno ⁊
alijs dari · sed non sic
in incorporali · ut · ff
p socio · l · ea vero ·
g De publicis · quia
ciuilia iudicia dicta
sunt vsqz huc · et eti-
am quedam ēmnalia
sez ēca puata delicta
ut · s · in prin · huius
quarti libri · vsqz ad
ti · de act · ideo nunc
ponit de public · act ·

dentioribꝰ finibꝰ distingui
agros omodiꝰ fit q ꝗ oli fu-
issent distincti · Nam tunc
necē ē ex altius agro pte
alicq alteriꝰ agri dño ad
iudicare · quo casu oueniēs
est vt is alteri certa pecu-
nia debeat condemnari ·
Eo ꝗz noie odēnādꝰ ē
quisqz hoc iudicio · quod
forte circa fines aliqd ma
liciose omisit · Vbi gra · qz
lapides finales furatꝰ est
vel arbores finales ocidit
Contumacie qz noie qs
qz eo iudicō odēnat veluti
si qs iubente iudice metiri
agros passus non fuerit ·
Nꝰ aūt in istis iudicijs
alicui adiudicatum fit id
stati eiꝰ fit cui adiudica-
tū est · de publicis iudicijs ·

Vblica iudicia nz
p actōes ordinan
tur nec oīno qcq
fiē hnt cū ceteris iudicijs
de qbus locuti sumꝰ mag-
naqz diuersitas eorū ē et i
instituendis et in exēcēdis

Vblica · per a/
ctōnes · immo
p accusatōes.
i Similē ꝗ vbū m
mis large posituz sic
intellige · quia m ci-
uilibus agitur ut ali
quid detur sed hic vt
punitur accusatus ·

et ita considerata petitione conquerentis nil hnt simile in
specto fine · nec in principio · cū vnū p actōz · alt ezz p accu
sacōz istituit · nec i exēcicio · ē i ciuilibz pbz actor tm · ut · C
de edē · l · q accusare · ꝗ i ēmialibz actor et reus qñz · ut · C · ꝰ
abol · l · fallacit · et · C · de fal · l · ubi · In alijs at multa sunt si
mia nā i utrsqz fit libellꝰ · ut · C · ꝰ lit · ot · aut · offerat · ⁊ · ff ·
ꝰ accus · l · libel · Itē i vtrsqz de calūnia iurat · ut C · ꝰ iurīur ·
l · i · in pn · ⁊ · C · de fid istru · l · ult · Liz quidam dixerit contra
ut ar · ff · de bonis eorz · l · i · ac · liter format libellꝰ Rz sic
k Et istituēdis · Dz qua ut otineat nom accusātis ⁊ ac-
cusati et annū et mse q omissuz fuit ēmen et locum vbi fuit
omissuz et osules sub qbz ē admissū · Item dies dati libelli
dz mseri · ꝗ dies omissi ēmnis vl hora ñ est necē · ut · ff · ꝰ ac
cus · l · libellorz · in prin · et in aut · de exhiben · rei · ꝗ · suscep-
to ⁊ hz ꝗ loc et i publico et i puato ēmie qñ ēmialit agit ·
ut · ff · de priua · delic · l · fi · quandoqz tamen hec solemnitas
non est necessaria · ut in leui · crimine · ut · ff · de act · l · leuia-

et·C·de accus·ea que et idē in cāibus in q̄b9 sine accusatoē
quis damnari pt qui·s·casus hjs legibus notantur·ff·
ac· ·iul·de adul·l·i·§·si publico·et·C·de testi·l·nullū·et·
C·de pba·l·pnl·et·ff·de suspect·tu·l·tutor·§·p̄·et·C·de
calūp·l·i·et·ff·de bo·lib·l·q̄ c̄ maior·§·si libtus·et idem in
notorio ēmie ut dixim9·p·l·C·de act·l·ea q̄·et idē i ēmie
falsi·b·b·ut·C·8 fal
l·vbi·ſz jo otra· et di
cit·q̄ ibi p̄ncipalit er
fuit accusatō falsi isti
a ¶ 8 cuiuis· tuta
hec ē rō q̄re dnr pu=
blica q̄i publica·sic·
·s·8 suspec·tu·§· onſ
et intellige q̄ alias
possit ē abil ad accu
sādū·nō al·ut·ff·de
act·l·qui accusare
b pl mz ſz ideo dic
qr qnz est publica ac
cusacō et tn non ope
tit cuilibet ius accu /
sādi·ut i ēmie suppos
ti ptus vbi accusant
soli parētes ut·ff·de
fal·l·lege corne·§·i·
¶ tem ꝓter accusati
onē adulter q̄ pmo de
fertur certis psons
ut·C·ad·l·iul·de ad
ul·l·q̄uis c ¶ Pbli
cos fac·ff·e·l·ij·
d Vltio·q̄ it ptam
morte·ut·ff·de peis
l·fi·ac·
e ¶ Int dcōne·q̄ est
mors ciuil·ut·ff·de
otra·tabu·l·ij·in fi·
f ¶ Metallo·has pe/
nas exponevt dixim9
quib9 mo·ius pa po=
solui·§·c autem·ac·
g ¶ Infamiā·ut i le=
ge iul·de vi·p̄·et·j·e
·§·¶ tē·l·iul·8 vi pu=
h ¶ Capita= ¶ blica·
lia·et ista appellātur
relegacōes·ut·ff·e·l
i ¶ Moliti fūt ·ij·
cū effcū·tn solavolū
tas suffic·ut·C·ad·l
iul·maies·l·q̄sq̄s k Aie·i·aiati corpis nā aia n̄ in hoīſz
dei p̄tate ofistit·sic·C·de sacrosā·ec·l·sāctim ·i fi·
l ¶ Et memoria·i·dre ec p9 morte p̄t accusari·ut bona 8 ferā
ē i fiscū et auferēdo hēdibz tāq̄ idignis·ut·C·ad·l·iul·
ma·l·q̄sq̄s·et·l·se·Et q̄ dixim9 p9 morte accusari·intelli=
gas i duobz ca·illi9·l·ſz ē c of p̄mcipem vel contra rem
publicā ē aiat9·i·misus ad malū·alias finit morte ut certa c
mia·ut·ff·ad·l·iul·maies·l·fi· m ¶ Et·l·iul·q̄ it pblica iu/
dicia numerāt·ac· n ¶ Pūit sacrilegos ei nupciaz gladio fe
riri oz·ut·C·de adul·l·q̄uis·i fi· o Masculis nam et ſz
casu armantur iura vt gladio feriantur ut·ff·ad·l·iul·de
adul·l·capite q̄nto·melius·C·ad·l·iul·8 adul·l·c iure·ac·
p ¶ Lege iulia·scilicet de aduī·nam habet hec lex multa ca
pitula·vt·ff·de mmor·l·auxilium·§·sed ut·et·ff·ad·l·iul·
de adul·l·capite·quinto·

Publica aūt dicta sūt
q̄ cuiuis ex ꝓlo execucio
eorum plerumqz datur·
¶ Pblicoz iudicōrū q̄d
capitalia sunt· quedam n̄
capitalia ¶ Capitalia dici
mus que vltimo supplicio
afficiunt veluti aq̄ ꝛ ignis
interdcōne·vel deportacō
ne vel metallo·cetera si q̄
infamiā irrogāt cū dāno
pecuniario·hs publica qui
dē sūt nō tamē capitalia·
Publica aūt iudicia hs
sūt lex iulia maiestatis·q̄ i
eos qui otra impatorē vel
rem publicaz aliq̄d moliti
sunt suuz vigorez extēdit
cui9 pena aie amissiōz su=
stinet et memoria rei etiā
p9 morte dānat ¶ Et lex
iuli·de adulterijs cohēcēdis
q̄ n̄ solū temeratores alie=
narū nuptiarū gladio pu
nit·sz ꝛ eos q̄ cuz masculis
nephandā libidiem exēce
re audēt·sz ead lege iulia
ec stup fla giciū puīt c q̄s
sine vi vel virginem vel
viduā honeste viuētē stu=

q sine vi· Quid si vi habetur·j·e·§·si nautē peiurum·
r ¶ Viduam·adicias vel i puerū·et dic de vidua et de vg i
nisi sint meretrices vel licite concubine·ut hs subic·honeste et·ff·de adul·l·stuprum·§·i·
s Humiles qui sunt humiles vel honeste dic·ut·C·de in=
cest·nup·l·humile

puerit Pena at ead lex ir
rogat pcōribz·si honeste
sunt· publicacōz ptis di=
midie eorum bonorum·si hu
miles corpis coercōz c re
ligacōe ¶ It lex cornelia
de siccarijs q̄ homicidas vl=
tore ferro pseqt·vl eos q̄
homines occidēdi cā cum te=
lo ābulāt ¶ Telum autez
ut gaius nr ex interptacō
ne legum·xij·ta·septum re
reliquit vulgo quid id ap
pellat qd ab arcu mittit·
sz hr omne significat qd manu
cuiusdā mittit sequit ēgo
vt lignū et lapis ꝛ ferrum
hs nomine otineat·dcmqz
ab eo qd i lōgiquū mitti
t a gca voce figuratum et
hac significacōz iuenie possu=
m9 et in greco nomine·
Nam qd nos telum appel=
lamus·illi bellos appellāt
admonet nos epigrama=
ta i zeropholo urbis cau
tissime septa ¶ Sicarij au
tem appellantur a sicca eo
q̄ significat ferrum·i·cultrū
Ead lege ꝛ venefici capite

t ¶ In relegacōe·s·
distinctō pene falli
it hb9 cāibus i q̄bz cō
mittit stupr et tam
maior pena iponit·
p9 ē si q̄s i puer cō
mittit qr tūc gladio
puit·ut·s·e·§·itē et
qn̄ tutor sti prauerit
eā cui9 ē tutor·ut·C·
si tu·pupil·suā·l·i·
¶ It si fuerit stup ta a=
liq̄ a suo ꝓo suo·ut·
C·de mlie·q̄ h·ꝓ se
im·l·i· Et nō penam
sti p ēē q̄nquēnalē·n
qn̄ p vi omittit· tūc
ei fine pfinitōe tpis
pt instituī·ut·ff·ad·
l·iul·de adul·l·mari=
ti·§·quiquēmū·et·§·
u ¶ Item lex si·
cornelia·s·oputatur
inter pblica iudicia·
x ¶ De siccarijs·q̄re
sic dicatur dic ut·j·e·
·§·siccarij·
y Perseqt·i·pseqt
eos qui homicidii m
fecerunt cum ferro·
nec ei p hac legē oc=
ciditur occidēs·sz de
portat et omia bona
sua pblicāt ut·ff·ad
l·cor·8 sic·l· eiusdem
·§·legis·et·l·pnl·ut
dic q̄ pseqmur ho=
micidas ferro·qr eos
occidimus hodie·vt
ff·ad·l·cor·de sic·l·
ij·§·sz solet·
z ¶ Ambulāt lz eos n̄
occidant·ut·C·ad·l·
cor·8 sic·l·is qui· Et
nō ca·ex quibus ali=

quis hac lege tenetur·ut·ff·ad·l·cor·de sicca·l·i
a Sequitur ut·s·de mdic·§·q̄ at·
b ¶ Figuratum hoc totum quod sequitur omittas·
c Siccarij·a sicca·vn̄ videbat q̄ tm q̄ cum sicca occideret
hac lege tenerētur· Sed tamen generalius hodie accipit
sicca et telum per mterpretationem·ut·s·ꝓx·§·Est autez
sicca ut subicit cultellus utrūq̄ incidens quem portant pe
regrini quandoqz in baculo quodam ita q̄ non patet·vnde
d sus Est sicca mucro latens siccarius inde vocatur·
f ¶ Ead lege·s·q̄ dicit cornelia de siccarijs et veneficis·
nam plus est hominē occidere veneno·q̄ gladio·vi·C·de
mathemat·l·i· ¶ Accursius florentinus·
g Odiosis·i·artificijs odiosis·nā omnis ars est bona·
h ¶ Susurris idest incantationibz·nā hs scia ꝛ probata est·
ut·C·de male·et mathema·l·cor·Accur·floren·

d Occiderint eē sine dolo·ut·ff·d pemis·l·siquis aliqd·ꝯ·
qui abortōis·secus ī cornelia·qz dolus est necēz·nec suffic
etiā lata culpa·ut·ff·ad·l·corne·de sicca·l·in lege·
e Parētis·parētes accipe et filios usqz ad infinitū·ut·ff
de in ius vo·l·quiqz·ꝯ·fi·et·l sed si hac·ꝯ·liberos·accur·
f Affectōis·alias affinitatis·vel aliter affectoris·
g Cōtineē·Sz qui sunt qui hac appellatōne otinēē· Re·
supiores a iferiores ut dixim9 Jt collaterales ut frēs osoBm et patrueles·et
primiores eis·Jt af/
fines qdā vt vxor nu
r9·gener·vitric9 p /
uign9·et soceri et eē
pron9·ut·ff·e·l·i·a·l
h Preparauerit
forte et si nō decide/
rit hz pla·et fa·p eo
ff·e·l·i·i fi·vl dic il=
lū specialē casū ac·
i Exneus·nota ex /
neū plus punīri q̄ si
ipse occidissz· ut h a
ff·e·l·vtz et·l·sciē/
te k Vl ī amnē id
est flum vl si h vicina ñ sunt bestijs sbici
tur·ut·ff·e·l·pnl·
l Sustiebit·hz non/
ne a q̄ supiores pso=
ans occidit hac lege
cor·teneē·vidē q̄ sic
ut·ff·e·l·ij·Sz ob·C
e·l·i·dic ego q̄ hac
lege cornelia teneē·
hz non accusatur·Vel
dic bm jo·q̄ tenetur
eadem pena capitali
sed maior h imponē
m Testāria·ideo
sic dcā·quia et de te/
stamēto falso ibi agi
n Instrz·s·epcō ē
nale vl alicuius otra
o Scpserit· ctus·
et ita veritatem mu=
tauit·ut ī aut·d fi·ist
·ꝯ·i·in principio
p Signauerit·i·fi=
gillū qd in testmntis
apponē·ut·s·de tes·
·ꝯ·postea Jtē signuz
qd cartis imponitur
ut qñz facili9 fiat op
acō ex instrumntis·ut
in aut·de fi·instru·
·ꝯ·oportet·
q Supliciū·qd in
terptam mortē·ut·
·ff·de penis·l·ultia·
r Deportatō·a oiz
bonoz publicacō·
et sic nota q̄ ex eodē
omisso plus serui q̄
liberi pununtur·ut

dānāt q̄ artib9 odiosi tā
veneis q̄ susurris magicis
hoies occiderint·vl malamedicamnta publice vēdi=
derit Alia deide lex asp
rimū cmē noua pena pseq=
t q̄ pōpeiana de picidijs wc=
at q̄ caueē ut si qs pētis a
filij a omino affinitatis ei9
que nuncupacione paricidij otinetur fata prepauerit siue clā siue palā id au=
sus fuerit necnō id cui9do
lo malo id fem est vl osci9
cminis existit hz extne9 sit
pena paricidij punietz ne
qz gladio neqz igbus neqz
vlli alij solēni pene subicie
tur sz insutus culeo cuz ca
ne a gallo gallinacio a vi=
pera et symea et int eas fe=
rales angustias oprehen=
sus bm q̄ regionis q̄litas
tulerit vl i vicinū mare ul
in amnē piciat·ut omium
elemētorū vsu viuus carē
incipiat et ei celū supstiti
terra mortuo auferat·Si
q̄s aut alias cognacione
vl affinitate psonas iūctas
necauerit pena legis cor=
nelie de siccarijs sustinebit
Jtē lex cornelia de fal=
sis que eē testamētaria wc=
atur pena irrogat ei qui
testm vl aliud instrm fal=
suz scpserit figuerit recita
uerit subiecerit vel signuz
adulterinū fecerit sculpse
rit expsserit sciēs dolo ma

h·et·ff·ad·l·cor·de fal·l·i·ꝯ·pnl·et·ff·si ex nox·cā aga·l·
pnl·aff·de pen·l·in suoz·pmo et int liberos mag puniū
tur minores q̄ maiores·ut·ff·de incen·rui·nau·l·pedius
s Jtē lex nō ex maioritate delicti maiorē pena imponi·
ut h a·C·ad l·iul·d vi·l·i·a fa·s·d it dic·ꝯ·q̄ at Jt h dāna
t9 fit ifamis·ut·ff·ad·l·iul·d vi·p·l·i·i·Re /serit stu· ut
t Sdinat·dix·s·qñ finevi aliqs omi= ·s·e·ꝯ·nūc qñ vi vel
otinua cū supiori·pr·ꝯ· u Cōstōis·ut·C·d rap·h·l·i
x Publicā·s·ciuit rō
ne non alterius·ut·
ff·de furt·l·ob pecu
niā·ff·ad·l·iul·pe·l·
iij·ꝯ·pnl·
p Sacrā ut calices
et thuribula q̄ sat fūt
ut·s·de ex·di·ꝯ·nul
lus z Religiosam·
ut ornamnta sepulcro
x a Furati fūt vl eē
immiscuerit ita q̄ dāni=
ficaueēt rē publicaz
ut·ff·ad·l·iul·pec·l·
·i· b Misteriū·s·
adiutoriū c Susce
peēt·s·ad custodiēd·
d Deptatōis depor
tant em·Et nota q̄
q̄nquēnio durat hec
actō·ut·ff·ad·l·iul·
peculat·l·peculat9 Jt
est special ī eo q̄ cōt
hēdes īchoeē·ut·ff·
ad·l·iul·peculat·l·fi·
e De plagiarijs·idō
sic dcā·qz orbato pa
tre filio vl dño suo h
lex punit orbantē hz
em loc qñ aliqs dis=
ēhit alienū suū vel fi
liū·ita q̄ pē vl dns
ñ pt ēhre·ut·ff·ad·l
fa·de plag·l·i·et·l·
lege a·l·eū·a·l pnl
·ꝯ·fi·Jtem tenetur q̄
liberū hoiez d loco ī
locum ēnsptat·ut·C
ad·l·fa·de plag·l·
qm et h si dolo fac·ñ
aut·ut·ff·ad·l·fa·l·
legis fauiane·Jtem
hac lege teneē·si q̄s
suū ī fuga ostitutuz
vēdat ita ut empcio
stati teneat·ut·C·ad
l·fa·de pla·l·ī fuga·
f Int dū·s·maiores
aliqñ miorē capita=
lē ē capital alias fit
mior alias maior·naz
ingenuus nobil i me
tallum·ignobil gla=
dio feritur seruus ut
libertus bestijs subi=
citur ut·C·ad·l·fa·d

lo eiusqz legis pena in ser
uos vltimuz suppliciū est
qd et in lege de siccarijs a
veneficis seruat in liberis
vero deportatō Jtē lex
iulia d vi publica seu pua
ta adūsus eos exorit q̄ vi
vel armata vel sine armis
omiserit·sz si quid ē arma=
ta vis arguatur·deporta
cio ei ex lege iulia de vi pu
blica irrogatur Spi vero si
ne āmis in tercia ptem bo
noruz suorum publicacio
imponit· Sin autem p vi
raptus virginis vel vidue
vl sce monial vel alie fue=
rint perpetti tūc a pccoes
a hij qui opē flagicio ded
runt capite puniunt sdm
nre ostōnis diffinitionem
ex qua h apcius possibile
ē scire Lex iulia pecula=
tus eos punit qui publicā
pecuniā vel rē sacram vel
religiosam furati fuerint·
sz si quidē ipsi iudices tpe
āministracōis publicas pe
cunias subtraxerint capi=
talia aia aduersione puni=
unt·a non soluz hij·sz et q̄
ministerium eis ad h adhi
buerint vel q̄ subtractas ab
hijs sciētes suscepint·Alij
vero q̄ in hac legē incide=
rint·pene deportationis
subiūgent Est et int pu
blica iudicia lex fauia de
plagiarijs q̄ int dum capi=
tis penaz ex sacris ostōibz

pla·l·fi·et·ff·ad·l·fa·l·fi·in fi· Item quedã ciuil pena olim imponebat q̃ cessat hodie·ut·ff·e·l·fi·

a Iulia q̃ hz locũ in q̃tuor casibus· Primo si quis dederit clam pecuniam ut aliquem sortiatur honorem·non in ciuitate rõna· nã ibi cessat hec lex·cum princeps ibi eligat·ut·ff ad·l·iul·de ambi l·i·in prin· Ideo dixi clam·qr palam potest·ut ff·de pollic·l i·§·i·et·ff·de of·presi·l·barbarius· Secundo habet locuz cum quis stat in magistratu vltra annum·ut·C·ad·l·iul·de ambi·l·i· Tercõ si q̃s ingrediẽ domum iudicis ignoscentis de causa criminali·ut·ff ad·l·iul·de ambi·l·i· Item in quarto si q̃s iudex nouũ vectigal instituerit·et est pena centũ aureorum· ut·ff·ad·l·iul· de ambi·l·i·ꝫ in casu deputatur qñ·s· bis idem offitium est assecutus ut·C·ad·l·iul· de ambi·l·i·sed fallit in assessore·ut· C· de assess·l·liceat Item i pconsule·ut·ff·de offi pconsu·l·añpnl· vl dic ibi sex fastibus id est sex mensibus · qr tm̃ durabat eius officium·

b Repetundarũ·q̃ habet locum quando iudex per pecuniã facit aliq̃d vel omittit ·ut·ff·ad·l·iul· rpe t·l·i·iij·iiij·v·vj·et· vij·esculentum tamẽ potest accipere iuẽ veteri·dummodo non minis magnum·ut·ff·de offi·pcõ·solent in fine·ꝫ iuẽ nouo· non mi qñ deficeret salarium·ut i aut·scp·exempla rẽ·in medio prime col·pena autem huius legis est ciuilis ĩ quadruplum·ut·C·ad·l·iul·repe·l·i·crimmalis extra ordinem·ut·ff·ad·l·iul·lex iul·§·hodie·

c De annona·hec lex locum habet quociens quis fac vt annona carior fit·et est pena in ea statuta·xx·aureorz·ut· ff·ad·l·iul·de anno·l·ij·

irrogat mẽdũ leuiorem · Sũt pterea publica iudicia· lex iulia de ambitu lex iulia repetũdarz et lex iulia de ãnona et lex iulia de residuis q̃ de certis capis loquunt·et aie quidẽ amissionẽ non irrogant alijs autẽ penis eos subiciũt q̃ pcepta earz neglexerit· Qz ꝯ publicis iudicijs h exposuimꝰ·ut nobis possibile sit summo digito et q̃si p indicẽ ea tetigisse Alioqui diligentior eorz sciẽcia wbis ex latõribz digestorũ seu pandectarum libris ꝯ ꝓpicõ aduẽta est

d De residuis·et h lex locum habet quando aliquid supfuit ex aliqua administratione publica·et ipse vsum suum cõsumpsit cui erat illa administratio omissa·ut·ff·ad·l·iul·pec l·ij·et·l·iij·§·lege pena autem huius legis est in tercia pte q̃ accepit amplius q̃ debet· qꝯ pla·sic dixit ut esset in q̃druplum Vel dic amplius tercia parte·quia punitur i simplum·et i·iij·pte simpli·ut·ff·ad·l·iul·pecu·l·iiij·§·ꝫ et q̃ pecuniã in fi·maxie qr pene ĩstũgẽde fũt·ut·ff·de peñ·l·i interpretatione·

e Subiciunt·s·leges· Earz·s·legum·nam in otractibus et alijs q̃ debẽt de iure sortiri effecũ et non sortiuntur·iudicat lex non valere ut·C·de·le·et con·l· non dubium Item in crimiãlibus varie cõstituuntur pene quarum quedam sunt ordinarie que scilicz habent certam penam aliqua lege indu actam·ut patet p mltas rubricas·ff·ꝯ pb iudi ·et in sequentibz Alie sunt extraordinarie·ut·ff·ad turpi l·in pri·et·ff·de extor·cri·l·i·et in seqñ· ti·usqz ad ti·de pub· iuꝯ·ac·

g Summo·idest lõgiori digito cum q̃ q̃s tangere ẽt altius q̃ cũ alijs q̃ ꝯ medicus alt medius·

h Per indicem·i·per alium digitum qui dicitur index· Vel dic melius q h dicta sunt ut sint index siue demonstracio aliorum dicendorum sicut et sub gallina ouum dimittẽ ad hoc ut ibi alia faciat oua·et idem in hijs que accipiunt a columbis·

i Aduentura est·ut·ff·de public·iuꝯ·per totum librum· usqz ad librum de appellationibus qui sequitur·

Explicit apparatus institutionum·

Justiniani Cesaris preclarissimum institucionũ opꝰ in celebratissima vrbe basilienſi·quaz aeris clemẽcia agri vbertas et hominum industria ceteris vrbibus prestanciorem facit·terse nitide et emẽdate impressum est per Mihahelem Wenßler·expletũ deniqz Anno nostre salutis septuagesimo sexto post millesimum et quadringẽtesimũ pridie kalendas Iunij·

P er cathedras opus illud eat per pulpita celsa·
I nstitutorz Caesaris eximium·
E t doctos adeat Iubet insignis basilea·
V nde sibi et domino magnus honos rediet·
H oc studiosa manus labor ingenium Mihahelis
W enßlers·exterse impresserat et nitide·
M ille quadringentos numerat sex septuaginta·
C um nostro maij codice finis erat·

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181